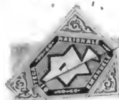

7
9 c
44

IOANNIS DALLÆI
DE SCRIPTIS,
QVÆ SVB
DIONYSII AREOPAGITÆ
ET
IGNATII ANTIOCHENI
NOMINIBVS CIRCVMFERVNTVR,
LIBRI DVO.

QVIBVS DEMONSTRATVR ILLA SVBDITITIA esse, diu post Martyrum, quibus falso tribuuntur, obitum ficta; idemque de illis judicandum quæ de operibus Christi Cardinalibus inter Cypriani monumenta habentur.

Adjecta est brevis commonefactio, de RVFFINIANA ORIGENICORVM *aliquot* Operum *Interpretatione.*

GENEVÆ,
Sumptibus Ioannis Antonii & Samuelis De Tournes.
M. DC. LXVI.

CLARISSIMO VIRO,
Reverendo in Domino FRATRI

SAMVELI BOCHARTO,

IOANNES DALLÆVS

S. P. D.

VM ad inveſtigandam traditionis Apoſtolicæ veritatem plurimum conducat ſpuriis & ſuppoſititiis libris purgari omnes antiquitatis Eccleſiaſticæ partes; tum nulli, vt mihi quidem videtur, vtilius hæc opera impenditur, quàm primæ, quæ ab Apoſtolorum temporibus ad quarti ſæculi initia fluxit. Nam cum ea pars ipſius Chriſtianiſmi origines contineat, vnde tota Servatoris diſciplina ad nos propagata eſt; quis neget, vel inde inprimis petendum eſſe, quid illi primi Verbi miniſtri docuerint, conditiſque a ſe Eccleſiis tradiderint, vel huic noſtro ſtudio nihil magis officere, quam his puriſſimis fidei fontibus quorumdam maleferiatorum hominum fraude immiſſos & immixtos ævi recentioris rivos, multa ſecũ turbida, multa aliena, & poſt Apoſtolos exorta

trahentes ? Eo factum est, CLARISSIME BOCHARTE, vt mihi quoque in illa parte illustranda aliquid operæ ac laboris collocandum putarem. Ac Sibyllina quidem carmina, & priscis vrbis ad Siricium Episcopis affictas impudentia an stultitia majore incertum a Lucumone nescio quo epistolas Blondellus noster ὁ μακαρίτης pro stupẽda illa, qua pollebat eruditionis Ecclesiasticæ copia ita accuratè excussit, ita omnia novitatis & imposturæ argumenta patefecit, vt omnibus & nostrarum, & alterarum partium hominibus, æquis quidem & candidis assentiendi necessitatem, pervicacibus vero & φιλομύθοις dissentiẽdi pudorem injecerit. Itaque, quod proximum fuit, Constitutiones & Canones, quibus Apostolorum nomen falso præscriptum est, invasi, & vtrumque opus longe quam titulus indicat, recentius esse in ea disputatione demonstravi, quæ dudum apud Batavos edita est. Nunc aliud ad te volumen affero, quod nuper de iis scripsimus, quæ Dionysio Areopagitæ, & Ignatio Antiocheno, vtrique Apostolorum discipulo, vulgo tribuuntur; quæque nos non paucis, neque inertibus ut spero argumentis docuimus sanctissimis illis ac merito venerandis nominibus præter verum ac fas subdita jampridem fuisse. Sed & ex Cypriani antiquissimi ac florentissimi Scriptoris germanis libris expunximus duodecim de Cardinalibus Christi operibus capita, quibus inerudita Monachi alicujus manus gloriosissimum Martyris nomen præfixerat. Postremo denique de Ruffinia-

nis

nis Origenicarum aliquot lucubrationum interpretationibus nonnihil observavimus, quo lectores caveant, ne adulterina pro sinceris, notha pro genuinis, novitia pro antiquis, nequissimi interpretis arte capti habeant. Tibi autem FRATER IN CHRISTO OBSERVANDISSIME totam hanc disputationem nostram inscribere placuit, quod nemo mea sententia vivit, qui de re tota vel subtilius cognoscere, vel ęquius ac rectius, quam tu, judicare possit. Neque ignota loquor. Nam & tuus ille tanto totius litterati orbis plausu merito exceptus Phaleg, & hæc recentissima Camænarum tuarum de Biblicis animalibus fœtura, doctum Deus bonę & laboriosum opus! quos non docuit, quæ sunt ad litterariam caussam, qualis hæc nostra est, dijudicandam necessaria, ea in te vno non modo reperiri, sed etiam abundare omnia, acerrimum mentis acumen, miram ingenii fœlicitatem, insitatum animi candorem, prodigiosam rerum ac linguarum pæne omnium cognitionem? Nihil tam est abditum ac remotum, quod non erueris; nihil tam obscurum, quod non illustraris. Tu Austri & Orientis arcana scrinia vetera, nova, historica, philosophica omnia reserasti. Tu gentium omnium, etiam antiquissimarum, origines, loca, civitates, colonias, insulas, maria; tu animantium naturas, ingenia, nomenclaturas aperuisti; & quod ego supra omnem laudem censeo, tu immensas illas eruditionis tuæ opes tantis

vigiliis, atque laboribus comparatas, ad unius Dei gloriam, & ad Scripturarum divinarum decus atque honorem contulisti; quarum Majestati quicquid uspiam vel extat, vel latet exoticarum litterarum, etiam (quod quis non miretur?) fabularum, servire ac ancillari coegisti. Ad hanc consilii de hoc nostro opusculo tibi inscribendo mei rationem accessit vetus & fida, quę mihi pæne a puero tecum est, amicitia, multus inter nos vsus, & sacrum denique ejusdem in Ecclesia collegii vinculum. Sed neque dissimulabo fuisse mihi hujus in te officii aliam insuper, eamque propriam caussam; quos nos olim ad hoc, quicquid id est, opusculi meditandum impulerit Vir utriusque nostrûm quamdiu vixit, amicissimus; tuus vero etiam Patruelis Frater MATTHÆVS BOCHARTVS, qui præter cętera pietatis ac virtutis ornamenta, quantum doctrina, & Christianæ præsertim antiquitatis cognitione præstiterit, & quo iudicio, qua solertia, ac dexteritate in rebus divinis explicandis atque confirmandis valuerit, testantur cum cæteræ ejus superstites lucubrationes, tum maxime insignis illa, accurata, & reconditę eruditionis plena de sacrificio disputatio paucis ante ejus obitum annis edita. Is autem cùm aliquando a me per epistolam quæsivisset, quid de novissima Ignatianorum editione sentirem, atque ego significassem quid videretur, & rationes meæ sententiæ indicassem, ille vrgere cœpit ut totam hanc caussam luculentius explicatam litteris mandarem,

darem, publicique juris facerem. Parui, & Dionysiana, quoniam videbantur ejusdem propemodum ingenii, hac data occasione reffellenda putavi; sed cum editionem multa quæ inciderunt, diu remorata essent, Dominus interim servum illum suum ad meliora evocatum, hinc acerba quidem & prematura, sed tamen beata in Christo morte a nobis divulsum in cœlestem patriam transtulit. Quod ergo ejus rogatu, consilio, ac admonitione & suscepi & absolvi opus, id tibi, qui τοῦ μακαρίτου consanguineus, ejusdemq; gentis ac nominis es, deberi reputavi. Tu ergo mi VENERANDE BOCHARTE hoc a me munusculum, amici quidem hominis memoriæ sacrum, nostri vero in te amoris, gratique pro tuis in me meritis animi certum ac sincerum pignus habe, & nos quod facis, tui observantissimos, amare perge. Ego Deum opt. max. precor, vt tibi longam ac vegetam senectutem, placidaque otia indulgeat, quo præclara illa, quæ domi inchoata habes, opera perficere, nova moliri ac elucubrare, Christo servire, Ecclesiam ornare diutissime possis. *Vale.*

Dat. *Lutet. Paris.* Kal. Nov. a. D. 1665.

ELENCHVS OPERIS
& singularum ejus PARTIVM

DE LIBRIS DIONYSIO
AREOPAGITÆ, & IGNATIO Antiocheno Suppositis Adversus Latinos.

LIBER PRIMVS.

DE IIS QVÆ DIONYSII AREOPAGITÆ Nomine circumferuntur.

** *ctores*

XXIX.

LIBER SECVNDVS.

DE IGNATII EPISTOLIS.

II. *Reverend. Vſſerii de poſteriori Ignatianorum editione judicium eam alterius eſſe, & auctoris, & temporis, quam priorem, cujus duo exemplaria, unum Latinum ab Vſſerio, alterum Græcum a Voſſio ex veteribus Libris edita, vera & antiquiſſima videri. Vſſeriani judicii argumenta;* I. *Quod Epiſtolæ ſex poſterioris editionis, neque ab Euſebio, neque ab Hieronymo memoratæ ſint;* II. *Quod à nullo veterum, ante ſextum ſæculum, laudatæ reperiantur; imo & ab his laudata quædam ex ſex prioribus, in vulgatis noſtris Ignatianis vel deſiderentur, vel planè aliter habeantur.* III. *Quod qui primi, vel ſex poſteriores Epiſtolas, vel priorum aſſumenta laudarunt, omnes poſt quintum ſæculum exactum vixerint.* IV. *Eadem confirmat, Ignatianorum vetuſtiſſimus Codex Latinus Vſſerii, Græcus Voſſii.* V. *Idem inde colligi quod ſex poſteriores Epiſtolæ, & ſex priorum auctaria multa ex Conſtitutionibus Pſeud-Apoſtolicis deſumpta habeant. Recenſentur loca utriuſque operis, gemina* XXV. *Ex quorum pleriſque patet utrumque opus novum eſſe & poſt quartum ſæculum perſcriptum.* Pag. 231

III. *Etiam ſecutis poſt a. D.* 600. *ſæculis duas extitiſſe Ignatianorum Syllogas; unam, quales noſtræ vulgatæ ſunt, deteriorem; alteram, in qua novæ quidem Epiſtolæ ſex prioribus adjectæ eſſent, ipſe vero ſex priores ſinceræ, & aſſumentis interpolatoris libere haberentur; ac hujuſmodi fuiſſe Syllogen illam Græcam Latinamque ab Vſſerio & Voſſio editam. Sed poſtremis temporibus non aliam Vulgo extitiſſe Ignatianorum Syllogen, quam prioris generis, cujus rei duplex affertur ratio. De quatuor poſtremis Epiſtolis Ignatii ad Mariam Virginem, & ad Ioannem, & Mariæ ad Ignatium. Eas à paucis Latinis pro veris noſci, à pleriſque contemni, fictaſque cenſeri.* 237

IV. *Sex priores Epiſtolas, ſinceras, & ex Codice Florentino Græce, & ex Anglicano Latine deſcriptas Vſſerium, & Rivetum,* &c. *vere Ignatii auctoris eſſe cenſere; Salmaſium, & Blondellum ipſas quoque poſt Ignatii mortem fictas putare æque ac ſex reliquas, tametſi diu ante has; omnia adeo Ignatiana falſa, ſpuriaque eſſe. Huic ſententiæ falsò invidiam conflari, veluti nova ſit. Octo jam ante nos ſæculis Ignatiana ad Apocrypha ablegaſſe Nicephorum P. CP. & Anaſtaſium Bibliothecar. Rom. quorum cenſura a. D. Hammondi exceptionibus, & gloſſis; item à Reverend. Vſſerii ſolutione liberatur. Qui*

Libri

*** 2 *simis*

ſcriptor

ciat. Argumentum XXXII. Quod idem scribat Dominum esse, Filium secundum voluntatem & potentiam Patris. Argumentum XXXIII. Quod Filium idem scribat esse natura Pontificem. Argumentum XXXIV. Quod idem Christo animam humanam eripere videatur; quæ omnia Arianismum sapiunt. 335

XVII. *Argumentum XXXV. Quod scriptor apocryphis utatur; veluti veris ac certis; & quidem sic interdum, ut fallere voluisse videatur. Quæ ad eum purgandum de Papia exemplo attulit Reverend. Usserius, ea dilucide refelluntur. Argumentum XXXVI. Inde ductum, quod scriptor quandam Salomonis sententiam corrigit, & sensum ei contrarium ipse constituit, & quod idem quædam Pauli verba ad alia præter Auctoris mentem detorquet: quæ ab ea reverentia, quæ Scripturis divinis debetur, aliena esse videntur.* 338

XVIII. *Argumentum XXXVI. Quod scriptor Epistolarum non pauca apud Romanos effutiat à martyris gravitate, atque modestia aliena, cujus generis tria quædam maximè insignia notantur. 1. Quod preces, si quæ ab iis ad Deum pro sua liberatione fiant, & officia siqua apud homines ad eandem rem adhibeantur, damnet, velut quædam in se & in Deum peccata. 2. Quod se bestias ad se laniandum vel blanditiis provocaturum, vel etiam vi coacturum profiteatur. 3. Quod se totum à bestiis se consumi optet, ut nihil sui supersit; cujus voti ineptam ac jocularem rationem addit. Quin & istum videri sensisse, se nisi martyrium faceret, servari à Christo plane non potuisse.* 342

XIX. *Argumentum adversus Ignatiana XXXVII. Quod scriptor dicat Apostolos præcepisse Episcopum esse venerandum sicut Christum. Argumentum XXXVIII. Quod idem Paulum scribat Ephesiorum in omni Epistola mentionem facere. Confutantur Reverendissimi Usserii & doctissimi Hammondi glossæ & correctiones. Argumentum XXXIX. Quod idem Abedaddam capite apud scripturas truncatum, ex Constitutionibus Pseudo-Apostolicis mutuatus sit. Quæ omnia apertissime falsa sunt, vero Ignatio plane indigna.* 350

XX. *Argumentum XL. Quod scriptor Paulum præter apertissima de se ipsius testimonia, conjugatum fuisse affirmet; id eum ad singularitatis & archaïsmi simulationẽ ex Clemente Alexandrino sumpsisse videri. Refellitur Latinorum irritus conatus, Pauli nomen præter omnium codicum (nisi quos ipsi vitiaverunt) fidem, ex Ignatianis*

expun-

nequaquam Origenis. Pagina 438

XXXV. *Solvitur Argumentum pro Ignatianis VI. Ab Eusebii auctoritate petitum. Ostenditur ejus testimonium utpote hominis ducentis annis Ignatio recentioris nullam vim habere. Tum ejus opinionem & iis niti, quæ apertissime falsa sunt, & per principia alibi ab ipso posita, evidentissime refelli, atque everti. Ex Eusebianis pendere Hieronymi de Ignatianis dicta. Athanasium vero & Theodoretum, & cæteros qui Ignatianis contra Hæreticos usi sunt; eorum veritatem supposuisse, veluti ab Eusebio constitutam in eam non ultra inquisivisse, adeoque frustra eos nobis objectari. Sæpe citari libros eorum qui vulgo auctores putantur nomine, etiam ab iis, qui eos Apocryphos putant. Salmasium & Blondellum ea de re a doctissimo Hammondo immerito esse pulsatos. Chrysostomum Ignatiana, quod oratione in Ignatium panegyrica tacet, eo ipso satis aperte ea abdicare.* 441

XXXVI. *Licere a Patrum judicio discedere quoties ii a veris discedunt. Dissentientes falso sibi Patrum omnium consensum hac in causa vindicare. Eorumdem dictum quod* argumentorum Dialecticorum myrias contra unius viri boni testimonium prævalere non possit, *expenditur, & refellitur. Cur hoc quod mirificum est, & in speciem absurdum, posuerint? Nimirum quod sibi conscii sint suam hanc omnem causam uno Polycarpi testimonio niti, sed eo & incerto & ambiguo.* 447

XXXVII. *Occurritur invidiæ, qua nos immerentes obruere studet doctissimus Hammondus, Veluti Patres omnes floccifaciamus, quod paucorum ex iis de Ignatianis judicia veris deprehensis post habeamus. Id & licere nunc, & semper licuisse, absque ulla eorum quibus vera anteferimus, injuria.* 456

XXXVIII. *Conclusio totius disputationis; verum esse Nicephori de Ignatianis judicium. Quo tempore utraque Ignatianorum Sylloge prodierit; & quo consilio ab impostoribus procusa ac procurata sit.* 460

XXXIX. *Censura libri de Cardinalibus operibus Christi, qui vulgo Cypriani nomine circumfertur. Variis argumentis demonstratur librum primo quidem non esse Cypriani; secundo vero esse nongentis post Cypriani mortem annis scriptum in nostra Gallia ab Arnaldo Bonæ-vallis Abbate, Bernardi discipulo, & Hadriano P. R. IV. inscriptum*

INDEX
AVCTORVM, RERVM, ET VERBORVM.

A.

Aposto-

B.

C.

*** ** Gre-

H.

I.

L.

Lindanus.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

V.

Vincen-

IOANNIS DALLÆI
DE LIBRIS DIONYSIO AREOPAGITÆ & IGNATIO Antiocheno Suppositis Adversus Latinos

LIBER PRIMVS.

DE IIS QVÆ DIONYSII AREOPAGITÆ nomine circumferuntur.

CAPVT PRIMVM.

Quis fuerit Dionysius, & quæ ab eo scripta dicantur opera. Ea falsò Areopagitæ Dionysio tribui hinc primum in genere demonstratur; quod siqua huiusmodi vere ab Areopagita scripta essent ea trecentis a Domino in terris nato annis celeberrima futura erant; cum toto illo tempore nostris planè penitusque ignota indicta, & innominata fuerint, quæ nunc eo nomine vulgata habentur.

IONYSIVM AREOPAGITAM a Paulo Apostolo ad Christi fidem conuersum, Atheniensis postea Ecclesiæ primum Episcopum fuisse ordinatum, nemo Christianus dubitat; illud enim Lucas; [a] hoc Dionysius Corinthius, vetustissimus Scriptor [b] tradidit. Cęterorum, quę de hoc viro perhibentur, longè dispar est fides: quod de eius nomine variè luserit posterorum temeritas. Nam & Parisienses nostri primum Christianismi sui Auctorem (tametsi cum Decio demum Impe-

a *Act.* 17. 34.

b *apud Euseb. hist. l.*3.*c.*9. *extr. & l.*4.*c.*23.

CAP. I. rante A. D. 250. in Gallias venisse constet) tamen quod & ipse Dionysius vocaretur, finxerunt Areopagitam fuisse, vt majorem suæ Ecclesiæ antiquitatem conciliarent. Multo etiam grauius, atque periculosius hominibus illusit malè feriatus nescio quis de quinto Christianismi seculo artifex; quem non piguit aliquot de rebus diuinis opuscula operosissima fraude scribere; eaquè Dionysij Areopagitæ nomine edere, ac venditare. Ac prioris quidem figmenti vanitatem ita claré atque prospicuè nuper demonstrarunt viri duo eruditissimi, Iacobus Sirmondus Iesuita, & Ioannes Launogus, Sarbonæ Doctor, vt præter Monachos, auidum fabularum genus, & inuictæ aduersus vera pernicaciæ, cæteri feré omnes Latinarum partium Theologi assentiantur; vel certè repugnare uix audeant. De Libris qui Dionysij nomine circumferuntur, multo est maior, atque vehementior contentio. Sunt fateor, qui eos Areopagitæ aliena manu subditos fuisse, vel apertè scribunt, uel non obscurè suspicantur. Sed longè maior est aliter sentientium turba. Bellarminus quidem recensitis operibus, quæ Dionysij huius nomine censentur, *viros Doctos & Catholicos* scribit,[c] *nihil, de ijs dubitare*; *Soli*, inquit, *heretici Lutherani, & quidam Scioli, Erasmus, Valla, & pauci alij, opera supra numerata negant esse Sancti Dionysij Areopagitæ.* Ac huius quidem censuræ Bellaminianæ quæ sit uel Veritas, vel Verecundia, posteà expendemus. Nunc rem ipsam inspiciamus; & utra verior sit de illis, quæ Areopagitæ dicuntur, operibus sententia; *Doctorumne & Catholicorum*, quos dicit Bellarminus, an verò, vt idem loquitur, *hereticorum & Sciolorum*; Simpliciter, ac bona fide, absque vllo animi uel studio, vel præjudicio quæramus. Quod vt possit liquidiùs ac certiùs intelligi, in primis ob oculos constituenda sunt ipsa, quæ Dionysij ab his negantur, ab illis asseruntur, Areopagitæ opera. In hoc ergò censu vulgò habentur; primò de *Cælesti hierarchia* liber; in quo nomen Angelorum ordines definiuntur, & explicantur. Tum alter de *Ecclesiastica hierarchia* Commentarius, qui omnes Episcopalis ministerij functiones, formas, consecrationes accuratissimè describit. Sequuntur duæ disputationes; prior de *diuinis nominibus*; altera *de mystica Theologia.* Sunt & eiusdem Scriptoris aliquot ad diuersos Epistolæ; ad Gaium θεραπευτὴν IV. ad Dorotheum λειτουργὸν I. ad Sopatrum ἱερέα I. ad Policarpum ἱεράρχην I. ad Demophilum θεραπευτὴν I. ad Titum Cillum (scilicet celeberrimum Pauli comitem) I. Denique ad Ioannem θεόλογον (id est Evangelistam & Apostolum) I. quæ vniuersæ sunt decem. His eiusdem ad Apollophanem Epistola accensetur. Atque hæc quidem Græcè Latinéque extant; Et omnia vnius ejusdemque authoris esse summa rerum ac verborum inter se vbique similitudo ac germanitas, certissimè demonstrat; Vt illud nunc mittant, quod ipse scriptor in quibusdam operum

c Bellar. de Script. Eccl. in Dionysio.

CAP. I.

operum suorum partibus, alias ipse sibi disertè vindicat; veritus credo, nequis eas plagiavius a se abduceret, & in alium transcriberet. Sed & præter hæc, idem quoque alia non pauca a se elucubrata atque edita commemorat; quæ tametsi neque deterioris, quam superiora, argumenti, neque minoris, vt videtur, pretij, sic tamen omnia intercidérunt, vt ea nunc quidem in omnibus siue excusus siue manuscriptis exemplaribus planè desiderentur. Nam & quædam de *Diuinis hymnis* a se scripta dicit, [d] in quibus *explanata erant sublimissima cælestium Intelligentiarum hymnologiæ*; & librum de *Symbolica Theologia* suum non semel memorat, [e] in quo se Timotheo distinctè exposuisse narrat quæcunque in Scripturis de Deo prodigiosè dicta vulgo videntur, ipsumque se opus ad Titum mittere profitetur. Alibi quoque refert quendam suum de ijs, *quæ sub intellectum, & sub sensum cadunt* commentarium. [f] Sed & *Hypotyposes Theologiæ* suas; [g] & aliud de *Iusto diuinoque judicio* volumen [h] memorat, in quo se Sophisticas impiorum aduersus Dei veritatem ac Iustitiam rationes elisisse gloriatur. Hæc huius scriptoris opera vel esse etiam nunc videmus, vel olim fuisse ipsi dicenti, si qua sit eius fides, credendum est; quæ si verè eius Dionysij fuerunt, quem præfert titulus, nemo sanus negauerit, quin ea apud nostros homines statim ab initio Christianismi, non modò notissima, sed etiam celeberrima esse; neque in communi tantùm luce versari; sed in summa insuper admiratione, præsertim apud nostri generis eruditos haberi debuerint. In hæc enim illa ferè vniuersa concurrunt, quæcunque libris aliquid pretij vel commendationis apud homines afferre, ac conciliare solent; auctoris primo ipsius nomen, ac dignitas, qui si Dionysius fuit, Pauli summi Apostoli discipulus, Atheniensis a Paulo conditæ Ecclesiæ Episcopus primus fuit, rebus pro Christi gloria fortiter, ac sapienter gestis, martyrio postremo constanter facto clarissimus. Iam si argumentum spectes, quod in his libris Auctor tractandum suscepit; quid Angelis, qoos in suas classes, digerit, sublimius? quid Ecclesiæ ministerijs, quæ exsequitur, Sanctius? quid diuinis nominibus quæ enarrat, maius? vel Theologia mystica quam exponit, diuinius fingi potest? Neque multùm ab his diuersa est Epistolarum meteria; quas vel eorum ad quos scribuntur nomina plurimùm commendant. Quis enim non cupiat ea cognoscere, quæ vir tantus vel Tito, & Polycarpo, & ipsi Sanctissimo Ioanni Apostolo, viris præcipuæ apud Christianos famę, Scripserit? vel quid de Gaio, de Dorotheo, de Sopatro, de Demophilo dixerit, quorum nulla alibi uel tenuissima extat memoria? Eadem erat & reliquorum operum ratio, quæ nunc quidem temporis iniuria si fortè extincta desiderantur, primo verò sæculo omninò extabant (si qua vnquam in rerum natura fuerunt.) Nam & hæc, quæ ipse de ijs prodit, de rebus maximis Scripta fuisse demonstrant;

[d] *Dion. de Cæl. Hier. c. 7. 4. p. 74. c.*
[e] *Ibid. c. 15. §. 6 p. 170. A L. de diuin Nomin. c. . § 5. & Epi. 9. ad Tit. init. & §. 6.*
[f] *L. de Hier. Eccl. c. 1. § 2. & c. 2. Theor. § 2.*
[g] *Li. de diu. nom. c. 2 § 2 3. 7. c. 11 § 5. De Myst. Theol. c. 3. in.*
[h] *Id L. de Hier. Eccl. c. 4. extr. p. 50. 2. 13.*

Cap. I. de *hymnis diuinis*, de *Theologicis Symbolis*, de Iudiciorum diuinorum *Veritate*, *ac Iustitia*: de ijs quæ vel Intellectu vel sensu percipiuntur. Iam quas dicit, *Theologiæ hypotyposes*, quanti eas, si vel vnæ fuissent, apud omnes bonos pretij fuisse necesse est, quæ totum, vt videtur Christianæ doctrinæ corpus, absolutamque *Sanorum*, quos vocat

i 2. Tim.1.13. Paulus, [i] *sermonum formam* continebant? Ipse librorum numerus, ipsa tam multorum titulorum ab vno viro, eoque occupatissimo, expunctorum multitudo, omnes in stuporem daret. In illis enim Ecclesiæ, primo sæculo nascentis, exordijs rarus, imò planè nullus occurrit, non dico qui tam multa ingenij sui monumenta posteris reliquerit, quam hic, quisquis est, Dionysius; Sed qui vel dimidiam, vel etiam tertiam, aut quartam eorum partem scribendo adæquauerit. Huc postremò accedebat ille, qui in his omnibus elucet, Græcanicæ & litteraturæ, & Philosophiæ, character, apud nostros illius æui homines invsitatus, huiusque Scriptoris ita planè singularis, vt nullum ex omni Christianismi memoria, nullum ex ipsa Ethnicæ Eruditionis fœtura auctorem reperiam, qui eam, quam iste cupidissimè vbique consectatur, eloquendi, mirificam profectò rationem, atque ideam vsurpauerit. Hoc (si tum extabat iste noster Dionysius) Christianos talium ad huc ignaros & insuetos, vel vnum commouisset; & plurimam apud eos de istiusmodi libris famam excitasset; Plebeiis insolitum dicendi genus fortasse miraturis; doctis, pro cuiusque captu, atque idole, vel probaturis, vel etiam aspernaturis ac sugillaturis. Cum ergò, quæ libris famam apud homines conciliare solent, ea in his ferè omnia abundè extent atque elucescant; & Auctoris & materiæ dignitas, & ipsa operum multitudo, & dictionis atque Elocutionis singularitas: Bellarminum cum suis Catholicis confiteri necesse est hos libros, si (quod isti pro indubitato habent) magni illius, atque Apostolici Dionysij veri sunt fœtus, totis primi Christianismi seculis fuisse cognitissimos, & post diuina ipsorum Apostolorum volumina, celeberrimos, ac decantatissimos. Sin vero primis illis temporibus, ac præsertim tribus sæculis, quæ Dominicum in terris natalem proximè consecuta sunt, hæc opera nostri homines in gloria & innominata transmiserunt, neque ea, quod decebat, vspiam memoraverunt; profectò neque Bellarminus, neque quantumcunque est Bellarminianorum Catholicorum negare possunt hæc opera Dionysio Pauli discipulo, falsò tribui; falsò Apostolorum æuo nata asseri. Iam uerò nullam uspiam apud vetustissimos Christianismi Scriptores extare horum Dionysianorum librorum famam; nullam quantumvis tenuem, atque obscuram mentionem, vel horum quæ nunc extant, vel aliorum quæ ab Auctore memorata, si qua uerè fuerunt, temporis iniuria absumpta esse diximus, clarum atque perspicuum est; cum tamen multa primæ illius memoriæ monumenta, eaque

luculne

luculentissima etiam hodiè magno Dei beneficio supersint, qualia sunt Clementis Romani, Hermæ, Iustini, Tatiani, Theophili Antiocheni, Athenagoræ, Minurij felicis, Irenæi, Clementis Alexandrini, Tertulliani, Nouatiani, Origenis, Cypriani, Arnobij: Lactantij, & aliorum opera; quibus accensenda sunt plurima non paucorum eiusdem æui Scriptorum, Papiæ, Hegesippi, Polycratis, Apollonij, Caij, Dionysij vtriusque, Corinthij, inquam, & Alexandrini, & cæterorum non spernenda apud Eusebium fragmenta. In his omnibus vel libris, vel sermonibus planè nullam fieri horum Areopagiticorum, quæ habemus, mentionem, comperiet quisquis ea legerit. At si illa iam tum extitissent, planè est incredibile è tam multis tamque diversis Græcæ, Latinæque Ecclesiæ Scriptoribus non aliquem futurum, qui operum, & Auctoris nomine, & suopte ingenio ac merito illustrissimorum facturus fuerit alicubi mentionem; qualiter aliorum fecisse eos videmus, si qui aliqua sui ingenij monumenta, etiam brevissima, reliquissent. Verbi gratia Clementis, Pauli Discipuli, Epistolam Ecclesiæ Romanæ nomine ad Corinthios ipsis Apostolorum temporibus scriptam vetustissimi illi Theologi pænè omnes celebraverunt; Hegesippus, Irenæus, Dionysius Corinthius, Clemens Alexandrinus[k], Origenes; & hi quidem duo non semel, neque uno tantùm loco. Certè non indigniora erant, quæ memorarentur, Dionysij opera; & ipsa per se egregia, & numero, ac mole spectanda, & Auctoris nomine æquè cum Clemente Episcopi, Martyris, Apostolici. Cur ergò hæc indicta omnes illi Veteres transmisere; qui vnam, eamque non admodum prolixam Clementis Epistolam tam effusè laudauerunt? Non aliam tam absurdi discriminis rationem expedio, quàm hanc vnam; [l] Nimirum quæ ab istis celebraretur Epistola, uerè a Clemente Scripta extabat; quæ ab iisdem memorarentur Areopagetica, nulla tum neque a Dionysio Scripta, neque ab vllo alio conficta erant.

CAP. I.

k *Clem. Alex. l. 1 strom. & l. 4. & l. 5. inf.*

l *Origen. περὶ ἀρχῶν l. 2. & Philocal. c. 22. extr*

Caput. II.

Superior demonstratio sigillatim constituitur. Ac ostenditur Areopagitica ignota fuisse quinque primorum Seculorum Christianis; ex eo quod nulla fiat eorum mentio, neque ab ijs, qui Dionysium laudant, vt Aristides, Dionysius Corinthius; neque ab ijs qui in Act. 17.34. Scribunt, vt Chrysostomus, & Augustinus; neque ab ijs, qui hæreses in Areopagiticis explosas, refellunt, vt Irenæus, Tertullianus, Cyprianus adversus Gnosticos, Patripassianos, Novatianos & Anonymus apud Eusebium auctor adversus Artemonem scribentes.

Ac licet hoc argumentum ita in genere expositum satis id, quod conclusimus, vincat, eo tamen validius esse censendum est, quod in illis vetustissimorum, quos diximus, Patrum scriptis, in quibus nulla facta reperitur Dionysianorum nostrorum mentio, multa loca passim occurrant, quæ ea, (si qua tum extitissent) memorari, uel poscebant, uel fortasse etiam flagitabant. Huius generis plurima observare est in veterum monumentis. Talia sunt ea, in primis, ubi ipse Dionysius celebratur. Cum enim tam multa, tamque insignia de rebus diuinis opera scripsisse laus sit eximia; Dionysium qui laudant, non possunt non horum quoque meminisse, si ea & nota habent, & uerè ab illo scripta fuisse putant. Id uel eorum scriptorum exemplum docet, qui ab eo tempore floruerunt, quo hæc de Dionysio fama vulgata est. Horum enim haud facilè uel vnum reperias, qui Dionysium celebrans hæc nostra Dionysiana planè penitusque indicta præterierit. Vetustiorum uerò nemo est, qui hæc, uirum laudans, memoraverit; uel omninò aliquid eum de Christianâ fide scripsisse, significauerit. Vetustissimum, ac post diuinam Lucæ historiam, primum ni fallor, in omni Christiana Antiquitate de Dionysio testimonium erat Aristidis, Atheniensis Philosophi, in ea pro Christianis Apologia, quam Hadriano Augusto Athenis tum commoranti obtulit. Is enim vir *fide sapientiaque mirabilis*, in hoc opere Dionysium laudibus ferens, memorabat eum, & suæ Ciuitatis *Episcopum* fuisse, & *clarissimam fidei Confessionem fecisse*, & *post grauissima tormentorum genera glorioso martyrio coronatum esse*; vt ex Vsuardo, m & antiquioribus Galliæ Martyrologijs, Parisiensi, Nivernensi, Cabilonensi, Suessionensi, Veromanduensi, Meldensi, & alijs a Sirmundo n laudatis, & ex Orderico o denique Vitali discimus. Alterum Dionysij elogium extabat apud cognominem Corinthiorum Episco-

m *Vsuard. in martyrol. D.S. Non. Octob.*
n *Sirmond. de duob. Dionys. p. 64. 65.*

Episcopum Dionysium, Aristidis quoque *σύγχρον*; qui in Epistola ad Athenienses scripta, testabatur hunc nostrum Areopagitam *a Paulo Apostolo ad fidem conversum, primum Ecclesiæ Atheniensis Episcopatum administrasse*, vt est ab Eusebio [p] proditum. Tantum illi de Dionysio. Hæc eum quæ nunc habemus, vel omninò aliquid scripsisse, ne leviter quidem innuunt. At nostra, si tum fuissent, neuter in talibus locis prætermissurus fuisse videtur; non certè Aristides, qui ea auidissimè Hadriano erat suggesturus; Principi, vt notum est, omnium artium, disciplinarum, & litterarum curiosissimo. Neque plura apud vtrumque auctorem fuisse, quæ quidem ad Dionysij laudem pertinerent, vincit Eusebij, & Vsuardi, & Vitalis, qui hæc inde excerpserunt, institutum; quod erat, ut omnes vident, Dionysij res & nomen illustrare, & Ecclesiæ memoriæ commendare. Sed & Dionysij Corinthij epistolam, etiam aliter, vrget Ioannes Morinus, Congregationis (vt vocant) *Oratorianæ* Presbyter, vir doctissimus, & in Christianis antiquitatibus versatissimus; *Mirari* (inquit) *Subit, quamobrem præclara illa opera, quæ Dionysius Atheniensibus ante discessum reliquerat, si verus est illorum auctor, vt domesticum exemplum ad eos Scribens* (Dionysius Corinthius) *ipsis non proponit.* Id exigere videbatur ratio, quæ eum ad ijs scribendum commoverat; vt *eos scilicet excitaret ad vitam ex præscripto Evangelij degendam, qua spreta & contēpta a verbo Dei pæne desciverant. Hæc* (Areopagitica scilicet) *Si Dionysio Corinthio cognita fuissent, nunquam ea silentio præteriisset, Eusebiusque, qui longe minora non negligit, historiæ suæ inseruisset.* Quæ ergo neuter talibus locis memoravit, ea rectè sane, concludit Morinus Corinthio Dionysio ignota fuisse nostra Areopagitica. Huc quoque pertinent veterum si qui extant, in eum Lucæ locum commentarij, vbi narrat Dionysium a Paulo fuisse ad Christi fidem conversum. Hic enim interpretes ad illustrandam Lucæ historiam, decebat illa nostra Dionysij opera si extabant, memorare. Beda sanè memorauit, ad hunc Actuum locum ita Scribens; [q] *Hic est*, inquit, *Dionysius qui post Episcopus Corinthiorum gloriosè Ecclesiam rexit, multaque ad vtilitatem Ecclesiæ pertinentia, quæ hactenus manent, ingenij sui monumenta reliquit.* Ille quidem vehementer fallitur, dum Areopagitam aliud agens Corinthi Episcopum fuisse dicit; sed vide tamen, vt eius opera disertè memoret. Lege Chrysostomi, [r] & Augustini [f] in hunc locum tractatum. Nihil ab ijs huiusmodi de Dionysio observatum reperies. Clara certaque est discriminis ratio. Nimirùm Dionysiana septimo, quo Beda vixit sæculo, nota erant; quinto, cuius anno septimo Chrysostomus, Augustinus trisecessimo mortuus est, nondum erant nata. Sed & alia sunt apud veteres scriptores loca, in quibus Dionysianorum nostrorum mentionem, si qua tum extitissent, fieri rei ipsius vsus atque ratio requirebat; vt

quoties

CAP. II.

o Order. Vital. Hist. Eccl. L. 2.

p Euseb. Hist. Eccl. l. 3. c. 4. & l. 4. c. 23.

Morin. de Sact. Ordin. at. Part. 2. c. 2. §. 2

q Beda in Act. Apost. 17. 34.

r Chrysost. in Act. Hom. 39. init.

f August. Tract. de Epist. & Stoic. T. 6. p. 363.

CAP. II. quotties a priscis Authoribus ea vel refutantur, quæ in Dionysianis explosa reperiuntur; vel affirmantur & docentur, quæ in iisdem constitui cernimus. Irenæus ut Ecclesiæ Sanctam de uno Deo, Mundi Creatore. Christique Patre fidem ab Apostolis jam inde ab initio traditam fuisse aduersus hæreticorum blasphemias, plures a Creatore diuersos Deos, siue ut vocabant, Æonas inducentium constitueret, inter cætera argumenta, affert quodam loco constantem cætuum ab Apostolis conditorum traditionem; & hanc luculento Clementis quidem in Epistola ad Corinthios; Polycarpi uerò in ea, quam ad Philippenses scripsit, testimonio confirmat. [t] *Sub hoc* (inquit) *Clemente scripsit quæ est Romæ, Ecclesia potentißimas litteras Corinthijs ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum, & annuncians quam in recenti ab Apostolis receperant, traditionem, annunciantem vnum Deum omnipotentem, factorem cæli & terræ &c. Hunc Patrem Domini nostri Iesu Christi ab Ecclesijs annunciari ex ipsa Scriptura qui velint discere possunt.* *Scripturæ* autem nomine, ipsam, vt ea sequentibus patet, Clementis Epistolam intelligit. Mox de Polycarpo quædam eodem pertinentia loquutus; [u] *Est autem* (inquit) *& Epistola Polycarpi ad Philippenses Scripta, perfectissima; ex qua characterem fidei eius, & prædicationem veritatis, qui volunt & curam habent suæ salutis, possunt discere.* ἔστι δὲ καὶ ἐπιστολὴ πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους γεγραμμένη ἱκανωτάτη, ἐξ ἧς καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς πίστεως αὐτοῦ καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας, οἱ βουλόμενοι καὶ φροντίζοντες τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας δύνανται μαθεῖν. Hactenus Irenæus; rectè quidem ille, & appositè. Quæro, cur non & Dionysium Atheniensem, ipsum quoque æquè ac Clementem & Polycarpum, uirum & Discipulum Apostolicum, his tertium testem adiunxerit? Fateor ea in laudatis Clementis, & Polycarpi Epistolis haberi, quæ hæreticorum impudentiam coarguunt, ac reuincunt. Sed neque quemquam qui Dionysiana nostra legerit, negaturum arbitror multa in ijs reperiri ad eam rem æquè idonea; nonnulla etiam validiora; qualia sunt ea quibus uel simplicissima Dei unitas, principij, rerum omnium, exsertissimè asseritur. [x] Sed hunc omnium maximè pertinebant Dionysianæ illæ, quæ nunc desiderantur. *Theologicæ hypotyposes*; (Si tamen uerè aliquando fuit ullus huiusmodi liber, neque ad pompam ficta sunt quę de eo apud nostrum leguntur) Nam in eo opere, si quod fuit, cum traderetur quædam totius Theologię forma, fieri non potuit, quin principia constituerentur omnibus Gnosticorum & Marcionistarum fabulis ex aduerso opposita. Idem Florini amentiam Deum malorum conditorem esse blasphemantis, in Epistola ad ipsum scripta refellens, Polycarpum quoque memorat, & quam alienus esset ab hac impietate, narrat, ut est apud Eusebium. [y] Quanto ualidius Dionysij nostri libros, huic monstro erat obiecturus, si sciuisset, in quibus [z] luculentissimè depulsam legimus hanc horrendam

t Iren. L.3.c.3.

u Id ibid.

x Dion de cæl. Hier. c. 2. §.3. & l. de diuin. nom c.11. §.6. & c.12. §.?. & c.13 §3 & c.4 §. 28. 29 30.

y Euseb. Hist. L.5.c.20.

horrendam impiorum in Deum blasphemiam? Et illa ergo aduersus Gnosticos, & hæc aduersus Florinum adduxisset Irenęus, si sciuisset. Scire autem nemo potuit Irenæo commodius, Polycarpi discipulo; id est viri Dionysio nostro (si quid ei credimus) amicissimi, & familiaris; vt ex Epistola quam ad eum scribit, intelligimus. Irenæus tamen de Dionysianis planè nihil dixit. Ergò Dionysiana nostra nesciuit, vndè ne ipsa quidem tum extitisse Dionysiana, consequens est, quæ scilicet si verè tum fuissent aliqua, ab Irenæo nesciri non potuissent. Idem ad Tertullianum obseruandum; qui in libro contra Valentinianos memorans [a] auctores Catholicos, qui Gnosticorum fabulas euerterant vt Iustinum philosophum, & Martyrem, at Miltiadem Ecclesiarum Sophistam, ut Irenæum omnium doctrinarum curiosissimum exploratorem, vt Proculum suum, his omnibus Dionysium non deteriori elogio ornatum propositurus fuit, si nostra hæc Dionysiana sciuisset. Irenæus item Saturnini, & aliorum delirium confutat, [b] Christum præter Evangelicam doctrinam affirmantium *putatiuè visum esse hominem*; nostræ naturæ veritate carentem. In hos illud erat ex Areopagiticis Epistolis disertissimum; [c] *Christus homo dicitur in quantum est reuera homo secundum totam hominis substantiam.* ὡς ἀυτὸς κατ' ὀυσίαν ὅλην ἀληθῶς ἄνθρωπος ὤν, & quę sequuntur. Sed hæc in istos hęreticos tam apposita, neque Irenęus, neque Tertullianus, neque alij veterum uspiam laudasse reperiuntur, in suis aduersus hunc errorem disputationibus. Sed neque prætereunda est illa de fidelibus post baptismum lapsis Ecclesiæ per pœnitentiam reconciliandis nobilis causa, quæ veteres non semel exercuit. Ea enim in Dionysianis, Epistola ad Demophilum ita perspicuè atque exsertè definita est, vt de ea nihil posteri pronuntiarint clarius, uel absolutius. Si ergò jam tum apud nostros hęc Dionysiana cognita essent, nemo ea de re, post clarissimam viri Apostoli, Episcopi ac Martyris sanctissimi definitionem dubitaturus fuisse videtur; non Tertullianus, & illi a Cypriano memorati Africę Episcopi, qui mæchos; non alij postea Cornelianis & Cyprianeis temporibus, qui idololatras pœnitentia penitus excludebant. Aut si qui dubitassent, nostris certè dubitantibus Dionysij auctoritatem, & ab eo expositam de cęlesti carpi visione narrationem in illa controversia erant obiecturi. Nemo obiecit; non ij, quos oppugnat Tertullianus toto de pudicitia libro; non Cyprianus, in tam multis, quę aduersus Nouatianos, Tertulliani hac in parte consecraneos facundè atque copiosè disputat. Ergò confitendum est illius æui Christianis Dionysiana nostra ignota fuisse.

Idem de Artemonis hæresi obseruandum est, quæ, cum Christum blasphemaret merum ac nudum hominem ψιλὸν ἄνθρωπον fuisse, neque in rerum natura extitisse antequàm Mariæ partu in lucem esset editus, vel vno nostrorum Dionysianorum testimonio invictè frangi ac confodi poterat; in quibus tum multa passim de filij Dei di-

Cap. II.

z Dion. de diuin. nom. c. 4. § 18. & seq.

a Tertull. cont. Valentin. c. 5 p. 291. 13.

b Iren. L. 1. c. 22. & L. 4 c. 33

c Dion. Epi. 4.

d Cyprian. Epist. 52. ad Anton. p. 79.

CAP. II.

vinitate, atque incarnatione luculentissima occurrunt, tum illa in primis longè disertissima, quæ ad Caium scribit, [f] Iesum *ita hominem verè fuisse, vt semper sit* ὑπερούσιος, *supra omnem substantiam; etiam ad substantiam verè venientem supra substantiam substantialem esse, & quæ sunt hominis ea supra hominem gessisse.* Iam refert Eusebius [g] Christianum de tertio sæculo scriptorem quendam anonymum disputationem contra Artemonem, & ejus sectatores edidisse; ex qua ipse non pauca sanè egregia, recitat; istos hæreticos jactasse antiquam fuisse suam de Christo sententiam, eamque apud omnes Christianos ad victoris Episcopi Romani tempora obtinuisse; cæterùm ab ejus successore Zephyrino, adulteratam fuisse veritatem. Huic istorum, sanè putidę & impudenti gloriationi scriptor ille Orthodoxus opponit primò quidem diuinarum scripturarum auctoritatem; secundò verò eorum fratrum quoque libros, qui Victore essent vetustiores, ἀδελφῶν τινων γράμματα πρεσβύτερα τῶν Βίκτορος χρόνων. In hoc Ecclesiasticorum Scriptorum censu omnes uident Dionysiana illa nostra primo statim post divinas litteras loco, fuisse ponenda, si uerè tum extitissent, & nostris nota fuissent. Eruditissimus verò ille anonymus Iustinum quidem, & Miltiadem, & Tatianum, & Clementem, Irenæumque, & Melitonem Sardensem nominat, *Christum prædicantes Deum & hominem* θεὸν καὶ ἄνθρωπον καταγγέλλοντας τὸν χριστόν; ac ne hymnos quidem prætermittit, Christo jam ab initio a fratribus quibusdam, uelut Deo, scriptos, dictosque, de Dionysianis, quæ si erant, his omnibus & antiquiora, & potiora erant. nullum uerbum facit. Ne ergo dubitaveris quæ scriptor prudentissimus tali loco prætermisit Dionysiana, ea ipsi ignota fuisse; quæ autem uiro ut apparet doctissimo ignota fuere, ea illo æuo nulla adhuc in Ecclesia extitisse. Nulla quidquid finxeris causa fuit cur Dionysiana, si tum extabant, iste potius quàm Iustini, & Irenæi, & aliorum, quos nominat, opera uel nesciret, uel hoc in loco prætermitteret. Hoc contra Dionysiana argumentum attigit quoque Morinus. Sed obiter tantum; observans iis *jugulari Ebionem, Artemonem, Theodotum, & similes plures, qui Christi divinitatem* jam olim *negaverunt. Quamobrem igitur* (inquit) ab antiquorum nemine aduersus omnes istos antiquos hæreticos, aut eorum aliquem, commemoratus est hic liber? Alia Veterem Ecclesiam hæresis vexauit, Filium cum Patre ita miscens, vt vtrumque vnam eandemque personam esse contenderet; & in hanc egregium extat Tertulliani aduersus praxeam volumen; quo conquisitis vndique argumentis veritatem confirmat; *alium* a Patre Filium, etsi non *aliud*, esse demonstrans. In hunc quoque Praxeæ crassum errorem disertissima sunt illa nostra Dionysiana, [h] *neque esse Filium, neque Patrem esse Filium, neque Filium Patrem*; & cætera, quæ diuinarum personarum distinctionem eodem loco fusiùs constituunt. Hæc Tertullianus contra suum Praxeam adeo clara ac valida non inseruisset disputa-

e Dion. l. de diuin. nom. c. 1 § 4. c. 2. § 9. 10 & de cæl. Hier. c. 4. § 1.
f l. l. Epist. 4. tot.
g Euseb. Hist l. 5. c. 28.
Morin. de Ordinat. P. 2. c. 1. § 8. pag. 29.
h Dion. de diuin. Nom. c. 2. § 5.

CAP. II.

disputationi suę, si ea sciuisset? Si Dionysij Paulini discipuli, esse didicisset? Ego verò, si ea legisset ac tali loco habuisset, non dubito, quin indè fuerit disputationem exorsurus, & hæc ipsa verba post illam fidei regulam additurus, qua obiecta statim adversus Praxeam præjudicat. Quid enim meliùs primam Christianorum fidem nos docere potest, quàm Dionysij, ipsius Pauli voce instituti, & manu ordinati, testimonium? Nihil hic tamen Tertullianus de Dionysianis. Exposita fidei regula, inde continuo ad Scripturas diuinas pergit; Nulla ergò ille Dionysiana norat; quæ si nosset, non videtur hoc loco fuisse prætermissurus. Huc quoq; pertinet, quod idem observat Morinus, extare in Areopagiticis nostris locũ adversus Millenarios, etiam Maximo & Pachymere assentientibus disertissimum; *Alij (inquit) nescio quo modo in cogitationes & sententias, quæ terram & corpus redolent, delapsi, similem huic vitæ sanctissimum, beatissimumque statum, qui sanctis promissus est, esse censuerunt, cibosque vitæ mutabili accommodatos ijs, qui pares Angelis futuri sunt, nefarie projecerunt. Verùm Deus prohibeat nequis sanctus vir in eiusmodi errores incidat.* Hæc ille; de Millenariorum errore, Veluti jam famoso, & passim apud Christianos noto ac disseminato verba faciens, quod ab Areopagitæ temporibus alienum est. Papias enim primus erroris parens, vt ex Eusebio constat, † ipsos quidem Apostolos non viderat; sed aliquos tantum eorum discipulos audiuerat, singulos sedulò percunctans, quid Apostoli viua voce docuissent, tandemque cuncta, quæ audierat, in id volumen conjecit, quo illa de mille annis fabula continebatur. Iam cum Areopagita Apostolicorũ discipulorum, & quidem antiquissimorum vnus fuerit; nemo non videt, quàm sit incredibile Papiam potuisse eo superstite, & Apostolicos illos viros sigillatim percunctari, & libros ex ijs quæ audierat conficere, & errorem in ijs traditum multis nostrorum ita persuadere, vt jam ante Dionysi mortem extaret quædam errantium secta. Sed neque illud secundò credibile est, si hæc Dionysiana vetustissimis illis temporibus extitissent, errorem illum Chiliastarum, in ijs tam diserte tamque acriter denotatum, ac rejectum amplexuros fuisse & defensuros viros illius memoriæ cætera laudatissimos ipsum primo Papiam, tum Iustinum, & Irenæum, & Tertullianum; ut posteros eorum mittam, quorum magnum fuisse numerum ad a. D. 400. & amplius, ex Hieronymo scimus. Illud postremo quis non miretur, quod cum tertio sæculo & sequentibus hæc controversia à Theologis Christianis multum vltro citroque agitata fuerit, nusquam hunc Dionysij tam illustrem de ea locum, vel à Dionysio Alexandrino, & Hieronymo & alijs, qui errorem confutabant, obiectum, vel à Nepote, & Apollinari, qui Millenarij erant, dilutum, solutum, memoratum reperiamus? Ratio in promptu est; Nullus adhuc extabat noster ille Areopagita scilicet quem vel illi objicerent, vel hi arcere & propulsare obiectum tentarent.

Tertull. l. aduers. Prax. c. 2. p. 635. A. B.

Morin. de Ordin. P. 2. cap. 5 § 11. 12. p. 45. 46.

Dionys. Hier. Eccles. c. 7.

† *Euseb. Hist. L. 3. c. vlt.*

B 2 CAPVT

CAPVT III.

Idem inde probatur, quod Areopagiticum de Angelorum in nouem ordines distinctione, & accurata singulorum expositione dogma totis quinque prioribus Christianismi Sæculis planè ignotum fuerit; vt ex Irenæo, Augustino, Cyrillo Hierosolymitano, Cæsario, & ex Dion. Petauij confessione ostenditur; idque inde etiam confirmatur, quod memorabilis quædam Areopagitici Scriptoris ad Isai. 6. 6.7. glossa veteribus illius memoriæ omnibus ignota & indicta fuit; vt Basilio, Hieronymo, Cyrillo Alexandrino, Theodoreto.

x *Dion. de Cæl. Hier. c. 6.*

SEd & quæ in Dionysianis [x] habetur Angelorum in tres classes, & singulorum rursùs classium in tres ordines diuisio, omnisque de harum τριῶν τριαδικῶν, vt ille vocat, διακοσμήσεων, discriminibus, ministerijs, & functionibus subtilis & curiosa definitio clarè loquitur, nondum apud veteres Christianos fuisse hunc librum. Nam, si quis tum fuisset, quis dubitat hanc de Angelis doctrinam, & a Pauli discipulo litteris mandatam, & a Paulo * (quod iste non obscurè, neque semel affirmat) acceptam omnes nostrorum Theologos diligenter fuisse secuturos, nec vnquam hoc de Angelis argumentum absque honorifica Dionysij hujus mentione tractaturos; eo impensius, quod illa de Hierarchia cælesti philosophia tota singularis est, & huius vnius propria; quam neque apud diuinos vtriusque Testamenti auctores, neque apud Iudæorum, tametsi hac in parte nugacissimos magistros, ac ne apud ipsos quidem Platonicos Sapientes reperire est? Nunc quidem, & proximis retro sæculis, postquam hic scriptor sub Dionysij nomine orbi innotuit, nemo Christianus Theologus de Angelis disputat, qui non eius & nomen nuncupet, & auctoritatem prætendat, & inventa laudet, atque vsurpet. Non erat, credo, vetustissimorum Theologorum minor, quam posterorum est, in Apostolorum discipulos reverentia; vt illos, Dionysiana, si haberent, spreuisse suspiceris, quæ hos certatim laudare ac pænè adorare videmus. Iam verò ex veteribus, qui hanc diuinæ disciplinæ partem, quæ de Angelis est, vel fusè, & consulto tractarunt, vel paucis & obiter attigerunt, planè nullum reperies, qui vel Dionysium eo loco nominauit, vel tanti magistri inuenta memorauerit, aut secutus sit. Irenæus Gnosticos ita alicubi prouocat; [1] *Enarrent nobis*, inquit *numerum Angelorum, & ordinem Archangelorum, Demonstrent Thronorum Sacramenta, & doceant diversitates dominationum, principatuum, potestatum, atque Virtutum. Sed non habent dicere.* Atqui temerè

* ὁ θεῖος ἡμῶν ἱεροτελεστής.

1 *Iren. l. 2. c. 54. eur.*

CAP. III.

merè hoc ille negat, si tum extabat Dionysius, a quo illa Gnostici (si vnum Angelorum numerum excipias) facile discere omnia poterant! Origenes in Mattheum, [m] Angelorum quidem aliquam inter se distinctionem agnoscit, scribens, *Potestates esse diuersas*; alias esse, quæ ipsi Christo ministrarent, alias autẽ, quæ Prophetis cooperarentur facientibus signa; aliam fortè istis, aliam autem illis secundum dignitatem fidei eorum, quam solus sciebat Deus, Sed ille nihil eo loco neque de Dionysio, neque de Dionysiana nouem Angelicorum ordinum distinctione. Augustinus verò de naturis cælestibus verba faciens, earumque proprietatibus, & discriminibus, apertissimè significat se Dionysiana planè nescire: [n] *Esse*, inquit, *sedes, dominationes, principatus, potestates in cælestibus apparatibus firmissimè credo, & differre inter se aliquid indubitata fide teneo; Sed quo me contemnas, quem magnum putas esse Doctorem, quænam ista sint, & quid inter se differant, nescio,* Quin & horum disquisitionem non obscurè damnat, dicens, *Magis in istis temerariam præsumptionem, quam cautam ignorationem culpandam videri*; & mox, satis clarè significans eos sese supra divinos scriptores efferre, qui de his aliquid se supra ea, quæ a scripturis *raptim tacta, ac perstricta sunt*, sapere putant. Hæc ille; quæ vt omnes vident, nunquam ita scripsisset, si Dionysianas Angelorum distinctiones sciuisset, a Paulo Apostolo traditas, scilicet, & ab eximio ejus discipulo litteris mandatas. Idem alibi [o] dubitat vtrum Archangeli ijdem sint, qui dicuntur *virtutes*, & *quid inter se distent quatuor illa vocabula, quibus vniversam ipsam cælestem societatem videtur Apostolus esse complexus, dicendo*, siue sedes, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, *dicant*, inquit *qui possunt, si tamen possunt probare*, *dicant*; *ego me ista ignorare confiteor.* Non ignorasset, si Dionysium illum nostrum scivisset; neque Apostolum videri dixisset *vniuersam cælestem societatem quatuor illis vocabulis complexum esse,* si ab Apostoli discipulo nouem esse Angelorum & vocabula, & inter se distinctos ordines didicisset. Idem Maximinum Arianum alibi [p] objurgans quod Angelos ab Archangelis quidem videri, Archangelos autem ab Angelis non videri scripsisset; *A quo*, inquit, *hoc audisti? vnde didicisti? vbi legisti? Nonnè melius divinis libris animum intenderes, vbi legimus & ab hominibus Angelos visos quando voluerunt, & quomodo voluerunt, videri?* Hic libros, vt diuinos, ita & Dionysianos si eos sciuisset, erat memoraturus; in quibus [q] Angeli inferiorum ordinum, tota quidem superiorum suorum rationes minimè attingere dicuntur, eos non videre, nequaquàm dicuntur; imò ab ijs *initiari* [r] non semel traduntur; quod fieri non posset, nisi eos viderent. Sed & Augustino vetustior Cyrillus Hierosolymitanus, Arianorum audaciam increpans de Filij Generatione, temerè & curiosè satagentium, [s] *Dic mihi prius*, inquit, *homo audacissime, quid Thronus a dominatione differat, & tunc quæ ad Christum*

m Orig. in Matth. Tract. 18. paulò post init. p. 56.

n Aug. contr. Priscillian. c. 11. T. 6. 271 d. a 6.

o Aug Enchir. c. 58. T. 3.

p Id L. 2. cont. maxim. c. 3. T. 6. p. 256 B.

q Dion. de cæl. Hier c. 12. §. 1.

r ibid. c. 7. §. 3.

s Cyril. Hier. cathech illumin 11.

CAP. III. *Christum pertinent inquire. Dic mihi quid sit Principatus, quid virtus, quid Angelus, & tum factorem ipsum curiosè perquire.* Apertè significat hæc istum dicere non posse. Dicere autem procliue ac facile erat, si Dionysius, qui omnia clarissimè exposuit, jam tum extitisset. Nondum ergò extitisse verum est. Iam nouem esse a se distinctos Angelorum ordines (quod cælestis ille noster Hierophantes confidentissimè canit) id inquam, mysterium apud veteres omnes quinque primorum sæculorum Patres adeo ignotum fuit, vt Augustinus quatuor illis à Paulo vsurpatis *Sedium*, *Dominationum*, *Principatuum & Potestatum* nominibus omnes omninò Angelos contineri, crediderit (quod est à Petauio [t] obseruatum) & alibi [u] præter arcanam nostri Philosophiam, *Cherubinos à Potestatibus & Virtutibus* minimè separet. Quid, quod Cæsarius Angelorum ordines non *nouem*, vt definir musteus noster Areopagita, sed *septem* esse disertè ex nescio quo Iuda tradit? [x] Nam de Angelis loquens, *septem verò* (inquit) *sunt ordines, vt Iudas scripsit, & sublimis numerat Apostolus* ἑπτὰ δὲ τυγχάνουσι τάγματα, καθὼς Ἰούδας ἔγραψε, καὶ ὁ ὑψηλὸς ἐξαριθμεῖται Ἀπόστολος. Basilium eadem sensisse, & Cæsarium ex eo hæc habuisse, Petauius [y] scribit; atque idem negat Hieronymo adhuc constitisse de ordinum Angelicorum numero, atque appellatione. [z] Atqui constitisset, si Dionysium illum legisset. Sed quid in singulis moror? Petauius rem paucis conficit. Patrum enim, qui pænè ad sextum Christianismi sæculum vixerunt, de his sententiam executus; *Ex horum igitur*, inquit, *opinione Patrum non est certus, exploratusque numerus Angelicorum ordinum, ac nominum, neque qui ex scripturis vtcumque colligitur, nouenaria summa comprehenditur.* [a] Ergò qui aliter docet, istis omnibus, etiam Theodoreto, cujus inter cæteros testimonium Petauius recitauerat, ignotus fuit cælestis Hierarcha, imò & hunc post eos omnes scripsisse non obscurè significat Petauius (quam & ex alijs patet fuisse illius sententiam, ut postea docebimus) dum illis, quæ descripsimus, continenter addit; *Primus*, inquit, *Dionysius nouem Angelorum ordines & gradus distinctè ac definitè posuit.* Absurde: nisi Dionysium post illos à se commemoratos scripsisse putaverit; vult enim, vt liquet, ista de nouenario ordinum numero tandiu apud veteres illos Ecclesiæ magistros, fuisse ignota, donec noster totum mysterium enucleatè exposuit, & constituit. Et mox in eandem sententiam, [b] *Non temerè*, inquit, *apud antiquiorem aliquem, quique primis QVINQVE sæculis vixerit, nonenarium hunc ordinum numerum invenias; cum nondum extarent scripta Dionysij, à quo primum ille proditus est.* Verissimè. Cavit tamen suos pulsare; consulto *Extandi* verbo vsus, vt si quis eius sententiam, velut ab alijs dissentientem, reprehenderet, responsio esset in promptu, se Dionysiana negasse, primis quinque sæculis *extitisse*, non verò scripta fuisse. His ea subtexere non pigebit quæ ab eruditissimo Morino didicimus,

Syros

t *Petau. de Angel. 2. c. 1. §. 8.*
u *August. in Psal. 79*
x *Cæsar. Dial. l. 1. interrog. 44. in Bibl. Patr.*
y *Petau. ibid. §. 11. ex Basilio De spir. s. c. 16 & hom. 1. in Hexaëm.*
z *Peta. ibid. ex Hier. in c. 1. Eph. & l. 2 contr. Iouin.*
a *Ibid. §. 12.*
b *Ibid.*

Syros etiam nunc in suis libris Ritualibus, nouem Angelorum ordines, & tres in ijs hierarchias distinguere; primam & supremam eorum, qui *Angeli* simpliciter dicuntur; secundam, & mediam eorum, qui *Seraphim*; tertiam & vltimam eorum, quos *Vigiles* vocare solent; pleraque, vt vides, vel præter, vel etiam contra doctrinam Areopagitæ. Nam & Vigiles עירין, quos Morinus a cœlesti nostro hierophanta prætermissos merito miratur, diserte Syri commemorant, & *Seraphim*, quos ille in supremum ordinem evexerat, hi ad secundum demittunt, & quos ille in vltima hierarchia censuerat *Angelos*, hi in prima collocanr. Vnde Morinus non abs re colligit manifestum esse non modo istorum Ritualium Syriacorum auctores, sed etiam illos, qui multis post sæculis ea posteris tradiderunt, *Dionysij libros nunquam legisse, aut si legerint; maximi non fecisse, cum in hodiernum vsque diem traditionem conservaverint è diametro doctrinæ Dionysij repugnantem.* Neque hîc ea prætermiserim, quæ in Dionysianis [c] ad visionem Esaiæ cap. sexto descriptam, leguntur. Cum enim auctor primam eandemque sublimissimam Angelorum classem Deo immediatè adesse, atque adhærere, & in eo contemplando, admirando, adorando, ac laudando perpetuò ac indesinenter versari & huic vni divinissimæ operationi affixam esse statueret; ministeria verò circa homines, & alia in creaturas opera ab Inferiorum classium Angelis illorum supremorum instructione ac jussu peragi decerneret; huic suæ sententiæ adversari videns id; quod apud Esaiam [d] legimus, vnum de Seraphim (quos Dionysiana in prima Angelorum classe collocant) ad Prophetam volavisse, ejusque labia calculo de altari rapto, tacta expiasse; hunc nodum solvere satagit, ac duas narrat [e] a Theologis exponendæ huius scripturæ afferri rationes. Priorem esse, vt *Seraphim* nomine hic a propheta donatus sit Angelus, non quòd revera ex Seraphim ordine esset, sed quod Esaiam per ignem expiaverit. Posteriorem verò, vt Seraphinus hoc opus peregisse dicatur, non quod ipse peregerit, sed quod ipsius virtute is, qui operatus est inferioris ordinis Angelus, id quodcunque tandem sit, peregerit. Nemo non intelligit hunc locum planè esse memorabilem; neque ab Isaiæ interpretibus absque flagitio prætermitti potuisse; qui quidem Dionysiana illa nostra, & in ijs traditam de Angelis sententiam nossent & probarent. Neque sanè a Latinorum Theologis vel de Angelorum natura, & distinctione disputantibus, vel Isaiam interpretantibus omissus est; vt vel ex Gabriele Vasque in Thomam, [f] & ex Gaspare Sanctio [g] in Isaiam appatet, Arqui ex veterum censu, qui in Isaiam non pauci scripserunt, nemo reperitur ad hunc locum vel Dionysij meminisse, vel in exponenda Seraphim nomenclatura, quæ Angelo hic tribuitur, laborasse; vt intelligere quivis potest, qui Basilij, Hieronymi, Cyrilli, Theodoreti commentaria in hoc Prophetæ caput legerit. Vndè clarissimè perspicitur veteres illos Theolo-

CAP. III.

Morin. de Sacr. Ordin. Part. 2. Annot. 2. in Syr. ordin. p. 491. c. A.

c *Dion. de Cæl. Hier. c. 7. §. 4.*

d *Es. 6. 7. 8.*

e *Dion. Hier. cæl. c. 13. § 12*

f *Vasq. in 1. Thom. disp. 144 num. 11*

g *Sanct. in Isa. 6. 6. annot. 25.*

Theologos huius scriptoris neque libros sciuisse, neque doctrinam de accuratissima illa Angelorum inter se distinctione vel probasse, vel saltem cognitam habuisse.

CAPVT IV.

III. Idem inde docetur, quod quatuor quasdam valdè insignes de Heliopolitana Eclipseos Dominicæ obseruatione, de Hierotheo, de conuentu ad videndum Mariæ corpus Apostolico, deque oblata Carpo visione, Areopagiticas historias, nemo veterum ad a. D. 500. memorasse reperitur. Imò quædam cum secunda illa Heliopolitana obseruatione pugnantia legi, & apud Origenem, & apud ipsum Hieronymum. Idem indè colligi, quod Areopagiticam de Ioannis ex Patmo reditu prædictionem neque Eusebius, neque quisquam vetustißimorum memorauerit.

ALia mitto ad fidei dogmata pertinentia, quæ cum vel ob singularitatem, vel ob subtilitatem memorari digna essent, nullus tamen veterum memorasse reperitur. Sed & sunt in Dionysianis aliquot historica, quæ cum & observari, & memoriæ posterorum commendari mererentur, veteribus tamen omnibus & Theologis, & Historicis planè penitusque indicta atque ignota fuisse videmus. Quale illud est in primis, quod iste scriptor de Eclipsi solis narrat, [g] quæ Domino Christo in cruce patiente contigit; eam scilicet a se, & ab Apollophane quodam, Ethnico Philosopho, Heliopoli in Ægypto vnà eo ipso tempore commorantibus visam, & accuratissimè observatam fuisse; seque ambos rei tam admirabilis, tamque nouæ ac invsitatę spectaculo defixos sic obstupuisse, vt etiam Apollophanes in divinationem prorumperet, exclamans, ταῦτα ὦ καλὲ Διονύσιε, θείων ἀμοιβαὶ πραγμάτων; *Ista, ô praeclare Dionysi, divinarum sunt vicissitudines rerum.* Sed & quemdam Hierotheum sæpiùs memorat, quem & Pauli discipulum, & suum præceptorem fuisse dicit, [h] virum & pietate & sapientia singulari præditum, & scriptis non paucis opusculis illustrem, quorum ipse nonnulla laudat. Sed & ibidem tradit [i] Iacobum fratrem Domini, & Petrum Apostolum, & Timotheum, seque ipsum, & suum illum Hierotheum, aliquando vna omnes convenisse, *ad intuendum illud corpus, quod vita principium dederat, deumque susceperat*; id est Beatæ Mariæ corpus, vt non absurdè putant interpretes. denique insignis quoque est illa, quam idem alibi refert, [k] cælitus sancto Carpo Cretensi oblata visio. Huic enim de media nocte ad solemnem Dei cultum exsurgenti, Iesum magno Angelo-

g *Dion Epist. 7. ad Policarp.* §. 2. p. 775.

h *Id. de divin. nomin.* c. 1. § 11 p. 428. c. & c. 2 §. 9. & c. 3. §. 2. & c. 9. §. 14.

i c. 3 *ibid.* §. 2 *& seqq.*

k *Dion. epist.* 8 *ad demoph.* p. 790. 791. 792. 793.

Angelorum comitatu stipatum visum esse de ipso cæli cardine in terras descendentem duobus miseris hominibus, vni seductori, alteri seducto, quibus ipse ob tantum scelus grauius atque immitius, quam decebat, exasperatus vltima supplicia imprecabatur, benignam manum in Tartarum ruentibus porrexisse, & vtrumque præsentissimo exitio eripuisse. Quatuor has narrationes tum ob ipsam rerum, quas continent, singularitatem ac vt sic dicam admirabilitatem; tum ob vsus quos ad pietatem habere possent non exiguos, nemo, credo, negauerit dignissimas fuisse, quæ litteris à Christianis, & Theologis, & Historicis diligenter mandarentur, & ad posteros propagarentur; si ergò illa nostra Dionysiana, in quibus disertissimè explicatæ habentur, veteribus nota fuissent; quis dubitet quin eas illorum temporum scriptores memoraturi fuerint? Non tacuisset Papias; non Hegesippus, non Irenæus, non Clemens, vel omnes, vel certè vnam aut alteram aliquis istorum tanti viri authoritate confirmatas prodidisset. Sed earum nullam ab vllo istorum fuisse vel fusè descriptam, vel paucis perstrictam abundè fatetur Eusebij silentium; qui quod nullos haberet duces, qui rei Christianæ initia, & post Apostolorum obitum incrementa, perpetua quadam serie in legitimum historiæ modum ante se edidissent, & horum quos dixi, & aliorum omnium cujusvis census auctorum scrinia curiosissimè scrutatur, & compilat, nihil ferè prætermittens quod instruendo, ac componendo suo operi vsui esse posset; ac nè levia quidem & fabellis propiora quædam spernens. An ille materiam adeò luculentam à Pauli discipulo, & eo quidem eximio, cuiusque ipse non sine laude meminit, tam eruditè, tamque copiosè tractatam negligeret? Si eam vel apud ipsum Dionysium uel apud aliquem auctorem se vetustiorem reperisset? An non his veluti tessellis aut emblematis historiam suam exornaret? Quid enim vel ad illustrandam Christi passionem illa Heliopolitana eclipseos observatione præclarius, vel ad nobilitandam beatissimæ virginis dormitionem Apostolico illo conventu luculentius, vel ad celebranda nostrorum ingenia Hierotheo appositius, vel ad firmandam Domini, etiam in lapsos, Clementiam Carpi visione potentius dici potest? Atqui de his omnibus ne vna quidem in toto Eusebio littera scripta legitur. Illud verò, quod Dionysiana habent, solem Christo patiente obscuratum, Heliopoli in Ægypto consistentes observasse Dionysiũ & Apollophanem; illud inquã veteribus ignotum fuisse clarissimè probat eorum hac de re silentium in commentarijs ad illa Evangelij loca, in quibus id de solis defectu miraculum narratur. Hanc enim adeò singularem memorati obseruationem, si ea nota fuisset, omninò defuisse nemo credo negaverit. Iam in illam Dominicæ passionis partem luculentissima habemus quorundam veterum, & quidem eruditissimorum commentaria; vt Origenis, Ambrosij, Chrysostomi, & Hieronymi. [1] At nemo istorum ne in hac quidem

CAP. IV.

[1] Orig. Tract.

CAP. IV.

35. in Matt. c. 27. 45. T. 2. p. 199. 200. 201. Ambros. l. 10. in Luc c. 23. p. 1792. B. Chrysost. in Matt. 27. Hom 98 (Gr. 89.) Hier. in Matt. l. 4. c. 27. fol. 39 D.

m August. de Civit. Dei l. 3. c. 15. init. & ibi Coquaeus.

n Orig. Tract. 35. in Matth. c. 27. 45. T. 2. p. 199. 200. 201.

quidem tam præclara occasione, de Heliopolitana Dionysij & Apollophanis obseruatione, verbum vllum facit. Non ergò videtur dubitandum, quin ea omnibus istorum temporibus planè ignota fuerit. Idem de Augustino judicium est, qui quo loco demonstrat [m] istam solis in Christi passione defectionem non fuisse naturalem, Dionysij si eum habuisset cognitum, ad eam rem confirmandam authoritate opportunè vti potuisset. Ejus quidem commentator Leonardus Coquæus Iesuita ad eum ipsum locum Dionysiana in primis attulit: Nulla attullit Augustinus. Nimirùm quæ afferret habuit quidem Coquæus; Augustinus verò nulla habuit. Sed præter hæc ita in genere dicta propriè hic obseruanda est laudata Origenis de hoc argumento in Matthæi narrationem disputatio. Istis enim scribit, [n] ad id quod Evangelista narrat, *Ab hora sexta ad nonam factas esse tenebras super universam terram, quosdam calumniatos esse Evangelicam veritatem, dicentes. Quomodo secundum textum potest esse verum, quod dicitur,* Quia factæ sunt tenebræ super omnem terram à sexta hora vsque ad nonam; *quod factum nulla refert historia?* Et mox eosdem inducit objectionem hanc ita vrgentes, *Pone quia extra consuetudinem facta est illa defectio solis in tempore non antiquo sub principatu Romanorum, ita vt tenebræ fierent super omnem terram vsque ad horam nonam; quomodo hoc factum tam mirabile nemo Græcorum, nemo barbarorum factum conscripsit in tempore illo, maximè qui chronica conscripserunt, & notaverunt, sicubi tale aliquid nouum factum est aliquando, sed soli hoc scripserunt vestri authores? Et Phlegon quidem in Chronicis suis scripsit in principatu Tiberij Cæsaris factum; sed non significauit in Luna plena hoc factum.* Origenes hanc Ethnicorum objectionem, quam ipse *fortem* videri non negat, *& potentem movere omnẽ hominẽ sapientem,* qui *omnia* non ex fide, sed *ex ratione dijudicat*; pauca quædam de Evangelistarum lectione literali præfatus, ita respondet; *Arbitror ego*, inquit, *sicut cætera signa, quæ facta sunt, in passione Christi, in Hierusalem tantummodo facta sunt; sic & tenebræ tantummodò super omnem terram Iudæam sunt factæ vsque ad horam nonam.* Et paucis interjectis; *sicut ergò*, inquit, *quod dicitur* Terra contremuit *refertur ad terram Hierusalem, aut si latius quis voluerit extendere, ad terram Iudæam; sic & tenebræ factæ sunt ab hora sexta vsque ad nonam.* Super omnem terram; *intellige quod super omnẽ terrã Iudæam sunt facta, aut certè super Hierusalẽ tantũ,* Tũ hoc miraculũ cũ tenebris illis comparat, quæ olim Mosaïcis temporibus in totam Ægyptum, non autem in orbem terrarũ vniversum, triduò incubuisse dicuntur. Ac postremò quod apud Evãgelistam *omnem terram*, non pro omni terræ elemento, sed pro omnibus Iudææ terræ regionibus accepisset, id scripturæ sacræ vsui ac phrasi esse consentaneum demonstrat. Atque hæc quidem Origenes; ille verò *tenebras super Iudæam tantummodo factas*, nunquam scripsisset, si mirabile illud signum in ipsa quoque Ægypto Heliopoli visum

fuisse

fuisse scivisset. Sed neque Ethnico calumniatori concessisset hunc CAP. IV. eventum a nullis alijs authoribus præterquàm a nostris Evangelistis, scriptum fuisse. Hi enim sunt, quos authores nostros vocat. Dionysium adversario objecisset, testantem sibi dum adhuc Ethnicus esset, id visum fuisse, & observatum signum; Et quidem præsente Apolophane Ethnico; cæterorum de Gentilibus scriptorum silentium, Christi, & Evangelij odio imputasset. Sed & hoc observandum est, quod Origenes ait quidem Phlegontem in suis Chronicis scripsisse id factum in principatu Tiberij Cæsaris; negat verò eum *significauisse in Luna plena hoc factum.* Vnde patet hoc Phlegontis de ea solis Eclipsi testimonium ad confirmandam narrationis Evangelicæ veritatem, per se ac solitarium exiguam vim habuisse; magnam habiturum fuisse adjecta Dionysij auctoritate, qui disertè affirmat se ipsum observasse illam Eclipsim in plenilunio contigisse. Quæ cum ita sint, hic omninò videtur Origenes Dionysium testem pro suo acumine Phlegonti adiecturus fuisse ad veritatem vel firmandam, vel saltem illustrandam, si nostra illa Areopagitica nota habuisset. Idem quoque ad Hieronymi commentarium nuper a nobis laudatum propriè obseruare est. Is enim istic hanc quoque Ethnicorum in nostros calumniam refert; *Qui scripserunt*, inquit, *contra Evangelia, suspicantur deliquium solis quod certis statutisque temporibus accidere solet, discipulos Christi ob imperitiam, super Resurrectione Domini interpretatos.* Hanc ille suspicionem sic refellit vt dicat *defectum* illum *solis* naturalem scilicet, *nunquàm nisi ortu Lunæ fieri solere*, cum *nulli dubium sit pascha tempore Lunam fuisse plenissimam.* Hic verò non modo vtiliter, sed etiam necessario adhibendam fuisse Heliopolitanam Dionysij observationem omnes vident; quæ duos homines Ethnicos exhibet solem tunc observatum in plenilunio fuisse disertissimè testantes; quo nihil afferri poterat ad frangendam Sycophantarum impudentiam potentius. Hieronymus ergò qui non attulit, nescivit: Iam verò Dionysiana, quæ duo viri, vt alios mittam, totius Antiquitatis Græcæ Latinæque longè eruditissimi, Origenes, & Hieronymus, nesciverunt, ea vllis alijs illius memoriæ Christianis nota fuisse nemo cordatus sibi persuaserit. Huc & illud pertinet, quod noster Dionysianorum auctor Ioannem Apostolum in Patmo excusantem consolans disertissimè veluti a Deo doctus, prædicit [p] futurum, vt Patmi custodia breui liberatus redeat in Asiam. Hanc adeò insignem eventus tam memorabilis prædictionem, qui eventum narrarunt, haudquaquam erant prætermissuri, si scivissent. Eusebius verò Neruæ, sublato Domitiano, imperium exordiens, Ioannem quidem Patmo relicta, Ephesi commoratum esse tradit, [q] de Dionysij prædictione, nullum verbum facit.

o Hier. in Mat. l. 4. c. 27.

p Dion. Epist. 10. ad Ioan. extr.

q Euseb. Hist. l. 3. c. 22. edit. gr.

Atque hæc quæ hactenus diximus, vetustissimorum secundi tertijque sæculi Scriptorum cum quarti quintique omnibus com-

munia fuerunt. Horum siqua sint propria, deinceps videamus.

Caput V.

IV. Idem inde probatur, quod nostris quarti quintique seculi propriè hominibus ignota fuerint Areopagitica, quorum scilicet auctoritas, quæ ad hanc rem clara est ac perspicua, neque ab Athanasio Arianis, neque Aërianis ab Epiphanio, neque Pelagianis ab Augustino, neque Nestorianis a Cyrillo Alexandrino, & Cassiano, neque Eutychistis a Leone, Theodoreto, Gelasio, & Vigilio, vspiam obiecta reperitur. V. Idem ex eo demonstratur, quod ad constituendum legitimum atque Ecclesiasticum scripturarum divinarum canonem, Eusebius luculentissima in eam rem Areopagiticorum librorum testimonia nunquam adhibuit, vel vsurpavit.

Quarti initio orta est Arianorum hæresis; maxima vtrinque animorum contentione toto illo seculo, & deinceps agitata. In eã autem tam apertæ, tamque liquidæ ac disertæ sunt in Dionysianis libris voces, vt ne ipsa quidem Nicænæ Synodi, quæ Arium damnavit, definitio clarior sit. Istic enim Sanctissima Patris, Filij ac Spiritus Sancti Trinitas passim occurrit: [r] *Trina vnitas verè existens, omnium quæ sunt causa* Τριαδικὴ μονὰς ὄντως οὖσα; *Trina Divinæ beatitudinis hypostasis*; Τριαδικὴ τῆς θείας μακαριότητος ὑπόστασις. Item; *Vnitas trina*, ἡ τριαδικὴ ἑνάς; *Et trinitas tres in vnitate personas habens*; ἐν τῇ μονάδι καὶ ἑνάδι τρισυπόστατος. *Patrem quidem in divinis fontem esse, & originem, Iesum verò & Spiritum Sanctum esse fæcunda Deitati (si dictu fas sit) quasi germina divina, floresque ac lumina supersubstantialia, quæ quomodo se habeant nos neque eloqui, neque intelligere valere.* ὅτι μὲν ἔστι πηγαία θεότης ὁ Πατήρ, ὁ δὲ Ἰησοῦς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θεογόνου θεότητος, εἰ οὕτω χρὴ φάναι, βλαστοὶ θεόφυτοι, καὶ οἷον ἄνθη καὶ ὑπερούσια φῶτα, ὅπως δὲ ταῦτα, οὐδὲ εἰπεῖν, οὔτε ἐννοῆσαι δυνατόν. Trinitatem ille Scriptor *precibus adeundam* docet; [s] *veluti omnis boni principium; omnibus esse præsentem, neque in loco esse, ita vt a quoquam absit, vel ex alijs ad alia migret.* Quin & [t] *dicere in rebus omnibus ipsam esse, nescio quid minùs esse eius infinitate, quæ & excedit, & continet vniversa; vnum esse Deum & Patrem; vnum dominum Iesum Christum, & vnum eundemque spiritum propter supra quam abundantem totius divinæ vnitatis indivisibilitatem; vnitatem & Trinitatem esse eam, quæ supra omnia est, Divinitatem. Et quidem vnitatem, atque Trinitatem hujusmodi, quæ neque a nobis, neque ab alio quopiam eorum, quæ sunt, cognita sit.* Et Trinitatem alibi

r Dion. Hier. Eccl. c. 1. §. 3. c. 2. §. 3. de divin. nom. c. 1. § 4. c. 2. §. 7.

s Id. de Divin. nom. c. 3. §. 1.

t Ibid. c. 13. §. 3.

CAP. V.

alibi invocant, ijs elogijs glorificat, quæ vni soli summo omnium Deo congruunt; [u] Τριὰς (inquit) ὑπερούσιε, καὶ ὑπέρθεε, καὶ ὑπεράγαθε τῆς χριστιανῶν ἔφορε θεοσοφίας, ἴθυνον ἡμᾶς; quæ difficile est latinis verbis reddere. Alia mitto, quæ in Dionysianis de ineffabili hoc mysterio egregiè dicta subindè occurrunt. Mitto quod difficile sit capere, si hic rectæ fidei de hoc adorando dogmate veluti canon, jam in Ecclesia ante Nicænam Synodum à Pauli Apostoli discipulo traditus extabat; quomodo fieri potuerit, vt tam durè nonnulli, qui antea vixerant, Patres vel de Christi, vel de Spiritus Sancti Theologia loquuti sint; vt ex ijs apparet, quæ Tertulliano, & Origeni, & Nouatiano, & Dionysio Alexandrino, etiam ipsi Iustino, parùm commodè de hoc argumento dicta excidisse omnes confitentur. Hoc, inquam, mitto. Illud vnum vrgeo; sequentium Sæculorum Theologos, Trinitatis adversus Arium defensores, hæc quæ recitauimus, & alia hujusmodi, si Dionysiana illa nostra habuissent, primo statim post divinas Scripturas loco allaturos fuisse; vt ab antiquissimo & laudatissimo Traditionis Apostolicæ teste scripta, & adeò in eam, quam confutabant, hæresin, clara ac valida, vt adversarijs, quod vel contra hiscerent, planè nihil esset relictum. Itaque hunc scriptorem Bellarminus contra Arianos disputans vna cum alijs vetustissimis in prima acie collocauit. [x] At si omnes, qui sanè multi pro Nicæna fide quarto & quinto sæculo scripserunt, excusseris, altum vbique reperies de Areopagita, deque Areopagiticis silentium. Athanasius in illa acie primas facilè tenet; vir, quo illustriorem illa tempora nullum tulerunt. Extant ejus plurima adversus Arianos opera; in quibus [y] Veterum de Trinitate sententias adversarijs non rarò objicit; vt Theognosti vt Dionysij vtriusque, id est Romani & Alexandrini, & ipsius denique Origenis. Alibi [z] quoque Arianis Dionysium Alexandrinum in suam hæresim torquentibus aliquot ejusdem viri egregias pro Sanctissimæ Trinitatis veritate sententias opponit. Areopagitæ nostri, qui ob vetustatem & ob dignitatem pluris vnus erat, quam omnes isti simul, nusquam meminit; neque cæterorum quisquam, qui vel ijsdem, vel secutis ad sextum vsque sæculum temporibus de Trinitate contra Arianos plurimi scripserunt. Hoc quoque vidit eruditissimus Morinus, sed leviter alio properans attigit. *Prætermitto* (inquit) *argumentum illud, quo ante mille, centumque annos vsi sunt Catholici* (Hypatius scilicet, & collegæ) *adversus hæreticos* (Severianos dicit,) *S. Athanasium nempe, reliquosque ejusdem temporis Patres, hujus auctoris testimonijs adversus Arianos nunquam vsos, licet omnium Patrum evidentissimè eorum blasphemias confutaret.*

u Id. l. de myst. Theol. c. 1. init.

x Bellarm. de Christo. l. 1. c. 26.

y Athan. de decret. Syn. Nic. T. 1. p. 274. 275. 277.

z Id. de sent. Dionys. Alex. p. 560.

Morin. de Sacr. Ordin. Part. 2. 6. §. 1. p. 47.

Sed non est omittenda alia quædam solertissima ejusdem viri observatio, quæ evidentissimè conficit nostris omnibus ad a. D. 362. & amplius planè penitusque ignotum fuisse Areopagitam. Hunc enim Morinus animadvertit *hypostaseos nomen ita ab essentia distinguere,*

 ut perso-

Cap. V.

Id. ibid.

vt personam divinam notet, a natura distinctam, eoque vocabulo in hac significatione vti sæpiuscule, *non vt sibi peculiari, & a se, aut ab alio quodam ad mysterium explicandum primum inventa, sed veluti apud Theologos sui temporis vulgata & celebrata*; *vt cum Deum vocat* ἑνάδα τρισυπόστατον *vnitatem in tribus hypostasibus subsistentem*; *cum alibi scribit Deum laudibus ornari propter cœlestis fœcunditatis in tribus hypostasibus enuntiationem*; ὡς τριάδα δὲ διὰ τὴν τρισυπόστατον τῆς ὑπερουσίου γονιμότητος ἔκφρασιν; & passim alibi τὰς θεαρχικὰς ὑποστάσεις *divinas hypostases* memorat. * At (inquit Morinus) isto nomine ita vti cœperunt Theologi Grçci post Concilium Alexandriæ a. D. 362. ab Athanasio celebratum; quod ille multis veterum testimonijs confirmat, neque eruditorum quisquam negat. Quinimo vox hypostasis, cum primum in hoc Trinitatis negotio audiri apud nostros ante illam Synodum cœpit, magnas in Oriente turbas dedit, plærisque Orthodoxis eorum fidem suspectam habentibus, qui *tres in Deo hypostases* dicerent; quod eo vocabulo, non *personam*, sed *substantiam & naturam* vulgo significari viderent Occidentales id nominis diu sunt aspernati; Hieronymus etiam refugit, veluti venenum in eo lateret, vt ex ejus priore ad Damasum epistola liquet. *Sufficiat* (inquit) *nobis dicere vnam substantiam, tres* personas subsistentes, perfectas, coæquales, coæternas. Taceantur tres hypostases, si placet, & vna *teneatur. Tota* (inquit ibidem) *sæcularium litterarum schola nihil aliud hypostasim, nisi vsiam*, (id est substantiam) *novit*; *& quis ore sacrilego tres substantias prædicabit?* Quid ais Hieronyme? Tunc Dionysium, Pauli discipulum, Christi Martyrem, tantum tamque divinum Theologum contemnis, qui hoc, quod tu *sacrilegium* putas, prædicasse, & quidem libere, atque confidenter, neque semel, reperitur? Sed istum scilicet Areopagitam nostrum neque Hieronymus, neque Occidentalium quisquam, ac ne Græci quidem sui norant; quos satis constat *hypostaseos* nomen nequaquam fuisse commoturum, vel in partes scissurum, si id Ecclesię Apostolicæ in recto sensu familiare, & a Dionysio sic vsurpatum fuisse scivissent; Vt illud jam mittam, quod nemo contendentium, dum hæc ferveret controversia, illa tam clara, tamque diserta Areopagitæ testimonia uel pro se attulerit, vel sibi objecta solvere conatus sit, vel denique ullam aliam ad rem leviter memoraverit, vt ex ijs satis constat, quæ de hoc argumento apud veteres supersunt. Omnia sunt a Morino diligenter, & copiose explicata, atque demonstrata, quem videat, * siquis rem totam plenius pernoscere cupit. Qui hinc non videt nullum adhuc fuisse quarto sæculo præcipiti apud nostros Dionysium, is profecto nihil videt.

Dion, Cæl. Hier. c. 7.
Id. de div. nom. c. 1.
* ibid. c. 2.
Hieron. ep. 55.
* Morin. vb. supr. §. 3. 4. 5. 7

Eodem illo quarto sæculo vixit Aërius, qui presbyterum Episcopo æquabat; vnum vtriusque ordinem, parem & eundem statum, ac dignitatem esse statuens, hoc istius dogma refellit pro sua virili Epiphanius, [a] & Episcopatus præ presbyterio eximia, ac præcipua asserere

a Epiph. hær. ... 909

multis

CAP. V.

multis conatus. Dionysij Ecclesiasticam Hierarchiam, quæ ejus sententiam tota luculentissimè constituit, quamque ideò Bellarminus, idem argumentum tractans, semel atque iterum laudat, nullus hic[b] memorat. Quin & adversarij objectionibus coactus concedit[c] initio, cum nondum essent omnia perfecta, suisque numeris absoluta, Ecclesias ab Apostolis conditas fuisse, quæ ab Episcopo solo, absque vllis presbyteris, regerentur. Quod cum absque vetustiorum auctoritate, & sanè ad hanc causam periculosè affirmetur, Epiphanio, nequid Hierarchiæ hinc præjudicatetur, enixè cauendum erat: Cauerè autem si Dionysium sciuisset, nullo negotio poterat, ex eo scilicet docendo maturè, & ipsis Apostolorum temporibus, planè perfectéque constitutam, & vsitatam fuisse suam illam Episcoporum in presbyteros ejusdem Ecclesiæ sibi subjectos auctoritatem, ac potestatem. Ergò ne hic quidem illa nostra Dionysiana nouerat; vir alioqui, vt ex toto ejus opere apparet, veterum admodum curiosus. Emersit primis quinti sæculi annis Pelagius, magna cum gloria ab Augustino victus, ac triumphatus. Cum autem Pelagianorum signifer Iulianus veteris secum Ecclesiæ consensum jactaret, Augustinus, vt hoc ei telum eriperet, aliquot Superioris memoriæ Theologos citat,[d] eorumque sententias objicit adversario, Irenæi, Cypriani, Rheticij Augustodunensis, Olympi, Hispani, Episcopi, Hilarij, Ambrosij, Basilij, Gregorij, ipsius denique paulò antè denati Ioannis Chrysostomi. Areopagitæ, qui diù antè istos omnes floruerat, & Pauli discipulus fuerat, nullus meminit. Ergo nostra hæc ejus opera nesciebat, in quibus[e] sententia adversus Pelagium insignis, & plærisque ab Augustino ex alijs adductis haud paulò luculentior hæc legitur: *Naturam humanam ab initio divinis bonis imprudentia sua spoliatam vita passionibus obnoxia, & tetra mortis exitus excepit, quippe perniciosa ista veri boni desertio, sacraque in paradiso legis prauaricatio eum, qui blandè mulcentibus & infestis adversarij fraudibus illectus vitale jugum excusserat, propensionibus suis, quæ divinis bonis adversantur, dimisit; vnde miserè æternitatem cum mortalitate commutauit*; & cætera quæ in eundem sensum plura sequuntur. Itaque nobilem hunc locum Bellarminus[f] in sua contra Pelagianos disputatione primum inter omnia veterum testimonia attulit. Habebat nimitùm quem afferret: Augustinus omisit, quia nullus ejus memoria extabat adhuc Dionysius.

[b] *Bellar. l. 1. de Cler. c. 14. §. idem argum. & §. Item Ignatius*
[c] *Epiph. vb. sup. p. 905.*
[d] *August. l. 1. contr. Iulian. c. 2. & 6.*
[e] *Dion. Eccl. Hier. c. 3 Theor. §. 7. 11.*
[f] *Bellar. de Amis. Grat. l. 4. c. 5.*

Eodem quoque sæculo exortæ sunt duæ inter se oppositæ hæreses; prior Nestorij, posterior Eutychis; illa A. D. 431. in Ephesina Synodo; hæc A. 451. in Chalcedonensi damnatæ; quod duas Christi naturas prior quidem discerperet, posterior verò permisceret, ac confunderet. In vtramque multi magnique athletæ suo quisque tempore decertarunt; ac inter alia tela quibus in ea pugnarunt, vetustiorum quoque Patrum testimonia non pauca attulerunt. Cyrillus in opere de fide ad Regi-

CAP. V.

ad Reginas[g] adversus Nestorium complura loca ex Athanasio, Attico, Antiocho, Amphilochio, Ammone, Chrysostomo, Seueriano, Vitali, & Theophilo describit. Cassianus [h] non pauciora in eandem rem adducit ex Hilario, Ambrosio, Hieronymo, Ruffino, Augustino, Gregorio Nazianzeno, Athanasio, & Chrysostomo. Contra Eutychem plures pugnarunt; Leo [i] in primis P. R. I. & Theodoretus [k] & Vigilius, [l] non Tridentinus, sed Afer. Et quidem vt videtur, Tapsitanus Episcopus; singuli aliquot vetustioris memoriæ scriptores suæ sententiæ testes advocant Ignatium, Irenæum, Hippolytum, Methodium, Eustachium Antiochenum, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium vtrumque Nazianzenum, & Nyssenum, Ambrosium, Damasum, alios. Denique Gelasius P. R. I. qui sedere cœpit A. D. 492. volumen adversus vtramque hæresim edidit, in cujus calce magnam ex antiquioribus Theologis testimoniorum vim congessit, quæ ab ipso Ignatio Apostolorum discipulo, Hippolyto, & alijs repetit. Cæterum nullum in vtroque ordine de Dionysianis verbum factum videmus; in quibus tamen vtraque illa hæresis validissime confligitur, & quidem ita, vt illas celeberrimas Synodi Chalcedonensis, pæne proprias, voces, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτως, ἀμεταβόλως diserte ab eo positas reperiamus. Quid enim istis clarius? [n] *Iesum etsi simplicissimum ineffabili modo sic esse compositum, vt qui æternus est, is accessionem sumserit temporalem; quique universum totius naturæ ordinem superessentialiter transcendit, idem ad infima naturæ nostræ descenderit, SERVATIS tamen PROPRIETATIBVS SVIS prorsus immutatis, & INCONFVSIS* μετὰ τῆς ἀμεταβόλου καὶ ἀσυγχύτου τῶν οἰκείων ἱδρύσεως. Item; *Dei Filium ad nostram vsque naturam ex humani generis amore se demisisse, nostramque VERE substantiam assumpsisse, & qui SVMMVS DEVS est, virum vocatum esse:* ἀληθῶς οὐσιώθη καὶ ἀνὴρ ὁ ὑπέρθεος ἐχρημάτισεν. *Ipsum nobiscum communicasse sine sui immutatione, aut confusione.* ἀναλλοιώτως καὶ ἀσυγχύτως. *Nostra omnia ex nobis, & supra nos excellenter habuisse.* Hęccine si sciuissent vel Cyrillus, & Cassianus aduersus Nestorium, vel Leo & Vigilius & & Gelasius aduersus Dioscorum omisissent, tam apposita suæ vtrique causæ? Hoc vero planè est incredibile. Illud ergo quod diximus, verum est, ne horum quidem temporibus adhuc fuisse uel efficta uel edita illa nostra Dionysiana.

g *Cyril. Alex. L. de fide ad Regin c.9. T.2. Concil. in Consil. Ephes. p.57.*
h *Cassia. de Incarn. l.7. c. 24.*
i *Leo Epist. 97.*
k *Theodoret. Dial. 1. 2. & 3. extremis T.4. p.33. 86. 154.*
l *Vigil. L. 5. contra Eutych. Bibl. Patr. T. 4. Part. 1. p. 530.*
m *Gelas. contra Euty. & Nestor. Bibl. Patr. T.4. P.1. p. 423.*
n *Dion. de divin. Nom. c.1. §. 4.*
o *Ibid. c.2. §. 10 vide & de Myst. Theol. c.3*

CAPVT VI.

CAPVT. VI.

VI. Idem inde demonstratur; quod Areopagitica neque Eusebius in Historia, neque Hieronymus, neque Gennadius in Catalogo Scriptorum Christianorum memorant. Refelluntur adversariorum exceptiones.

Idem quoque inde licet discere, quod Eusebius vtriusque Testamenti veros, ac Canonicos libros vbique magna diligentia, singularique studio ex veteribus confirmat. Ac ad veteris quidem Testamenti Canonem constituendum ipsius primò Iosephi, Iudęi vt notum est, scriptoris, testimonium totum describit; [p] sic etiam Christianorum, Melitonis, Sardensis Episcopi, [q] item Origenis [r] insignia in eam rem loca accuratè recitat. Noui verò Testamenti libros & vniuersos simul ex eodem Origene, [s] & alibi ex aliis [t] exsequitur, & singulos seorsum firmat, quos uetustiores uelut divinos vsurparint, uel etiam ut dubiose canone rejecerint studiose passim observans. Dionysij testimonium multo istis omnibus potius tum ob scriptoris antiquitatem, tum ob plenitudinem (quod utriusque fœderis canonem simul semelque exhibet) nullus uspiam memorauit; ac nè leviter quidem indicavit. Quis uerò dubitet, totum, etiam multo maiori sedulitate, descriptum fuisse, si scivisset, quam Origenis uel Melitonis loca, ne quid de Iosepho dicam? Nihil enim isto Dionysij Canone luculentius dici potest, in quo pro indubitatis omnes veri ac legitimi tum veteris, tum Noui Testamenti libri recensentur, vt in Hierarchia Ecclesiastica [u] videre est. Certe hic vnus locus clarissimè ostendit ignotum omnibus primorum Sæculorum Christianis fuisse hunc Scriptorem. Nam si Noui Testamenti canon Dionysij, discipuli Paulini, Atheniensis Episcopi, Martyris denique Sanctissimi voce & manu consignatus jam extitisset illis temporibus; nemo pius de re tanti viri disertissima auctoritate constituta dubitaturus erat. Atqui de ea etiam tum a non paucis, & quidem præclaris viris dubitatum esse constat. Verbi gratia noster *Apocalypsin* & inter divinos libros clarissimè censet, & *Ioannis*, *divini* & ab Iesu *dilecti discipuli* esse liquido affirmat. [x] Hanc verò & quosdam jam olim reprobasse testatur Eusebius; [y] & clarissimum æui sui lumen, Dionysium Alexandrinum narrat Ioannis esse exsertè negasse, idque multis argumentis demonstrare esse conatum; in suo adversus Nepotem Chiliastam opere, vndè verba non pauca describit Eusebius, [z] & in ijs hæc, *quosdam antè se librum Apocalypsis omninò antiquare irritumque facere, cum singula eius capita coarguendo, tum ipsum totum nec probabilitate roboratum, nec ratione conclusum ostendendo, magnoperè studuisse, & falso titulo*

p *Euseb. Hist. l. 3. c. 10.*
q *Idem ibid. l. 4. c. 26.*
r *Ibid. l. 6. c. 25. fol. 65. a.*
s *Ibid.*
t *id. ibid. L. 3. c. 25.*
u *Dion. Hier. Eccl. c. 3. Part. 3. §. 4.*
x *Ibid. p. 247. B.*
y *Euseb. Hist. L. 3. c. 24. fol. 48.*
z *Id. ibid. L. 7. c. 24. 25.*

CAP. I.

inscriptum affirmasse; dixisseque non Apostoli vel Ecclesiastici alicuius viri esse, sed Cerinthi haeretici. [a] Iam ista & alia ejusdem farinae vel istos fuisse disputaturos, vel hunc etiam Dionysium, ea quae diximus defensurum, contra Paulini discipuli auctoritatem plane est incredibile. Ergo fatendum est nullam adhuc istis temporibus fuisse apud nostros Hierarchiam Dionysij Ecclesiasticam. Huc accedit quod ipse Eusebius; qui sedulò obseruare solet quinam ex veteribus Scriptoribus librorum Sacrorum, de quibus controuersia erat, auctoritate vtantur, vel non vtantur, de hoc Dionysio qui etiam istis libris saepè vsus est nullum verbum facit verbi gratia Apocalypsin à Theophilo, [b] a Iustino, [c] & Irenaeo, [d] citati notat, & librum de ea scripsisse Melitonem. [e] De Dionysio nostro altum in his, vt vbique alias, silentium; cuius neque auctoritatem in Canone Apocalypsin disertè recensentis (quam non omisit [f] Bellarminus in eodem argumento) neque exemplum quaedam ex Apocalypsi citantis [g] vspiam memorat. Idem de Epistola Pauli ad Hebraeos obseruare est, quam noster Dionysius nō semel citat, [h] de eo solens tacet Eusebius, qui tamen alios Epistola hac vsos diligenter notat, quod de ea magna olim apud nostros controuersia fuisset. Ita Clementem [i] multa ex ea habere, & alibi Irenaeum [k] loca quaedam ex ea adhibere obseruat, & alibi eam a Clemente Alexandrino [l] pro vera Pauli Epistola censeri tradit. Sic & Iacobi Epistolam aliquos olim repudiasse testantur Origenes, [m] & Eusebius; [n] & hic obseruat veteres plerosque neque huius, neque eius quae Iudae est, meminisse. At vtramque noster Areopagiticus citat, [o] quod sane tametsi memorabile, neque Origenes, neque Eusebius memorat. Ergò nulla adhuc istorum temporibus erant Areopagitica.

Hoc denique, etiamsi superiora omnia argumenta deessent, clarissimè conficit Eusebij & Hieronymi, & Gennadij de ijs inter opera Scriptorum Christianorum constans, confessumque silentium. Eusebium quidem etiam in Chronicis, praesertim vero in Historia Ecclesiastica, videmus curiosissime indagare, diligentissimeque annotare, qui quibusque temporibus apud nostros jam ab initio ad Constantini usque tempora floruerint scriptores, scripta etiam quorum auctores nesciret, commemorare; Ac ne ea quidem contemnere, quae vel meritò suspecta, vel liquido aperteque apocrypha essent. Hunccine quisquam crediderit Dionysiana auctoris, si uera sunt, & Christianorum omnium post Apostolos antiquissimi, adhaec per se ipsa & librorum numero, & ex earum rerum quas tractant, dignitate, ac sublimitate, speciosissima, vel ignoraturum fuisse, si extitissent, vel dissimulaturum, si scivisset? In tanta veterum scriptorum multitudine facile fieri potuit, vt vnum & alterum imprudens fortasse omiserit, quorum uel nomen obscurius, vel opera aut pauciora essent, aut in argumentis minus necessariis versarentur. At istorum nihil in Dionysiana cadit.

a *Caius idem innuit ibidem l. 3. c. 28.*
b *Euseb. Hist. l. 4. c. 24. fol. 42. 2.*
c *Ibid. l. c. 18. fol. 40. 2.*
d *Ibid. l. 5. c. 8.*
e *Ibid. l. 4. c. 25.*
f *Bell. de verbo d. l. 1. c. 20. §. deinde*
g *Dion. de diuin. Nom. c. 2. §. 1. & alibi*
h *Id. de Hier. Eccl. c. 5. part. 3. § & saepè alibi.*
i *Euseb. Hist. l. 3. c. 37.*
k *Ibid. l. 5. c. 27 extr.*
l *Ibid. l. 6. c. 13*
m *Origenes in Ioan. Fr. 19. p. 368. & Trac. 21. p. 372.*
n *Euseb. Hist. l. 2. c. 23 extr.*
o *Dion. de diuin. Nom. c. 4. §. 23. Hier. Eccl. c. 7. Part. 3. §. 2.*

dit. Nam auctor quidem, qui dicitur, longe nobilissimus est, Pauli discipulus, Episcopus, & Martyr, & ipsi Eusebio disertè, ex quadam Dionysij Corinthij epistola nominatus ac laudatus. Hæc ipsa viri in eo historiæ loco mentio Eusebij memoriam, si quid vnquam de ejus libris sciuisset, erat haud dubie excitatura, vt quæ de iis sciret, ibi traderet. Operum verò ipsorum & moles & numerus, & dignitas ea etiam nolentis animo obiecisset, subegissetque, vel invitum sui alicubi meminisse; præsertim uerò in ipsis Christianismi primordijs, vbi cū magna rerum penuria laborare se fateatur Eusebius, tam insignem, tamque vtilem materiam minime aspernaretur, si qua in promptu fuisset. Quod verò ex Latinis nonnulli dubitant Eusebium Dionysiana quodam Arianæ causæ studio scientem volentem suppressisse, id inquam futile est, & ex vna eorum libidine confictum. Quid enim? An neminem scriptorem memorauit Eusebius nisi qui Arianæ hæresi faueret? An eos omnes tacuit, qui aduersantur? Atqui si hoc admittimus, illud quoque (quod quam absurdum sit omnes vident) fatendum erit pæne omnes Christianos ante Constantinum scriptores Arianis fauere; quos, paucissimis exceptis, omnes Eusebius in historia memorauit. Iustinum quidem certè, Irenæum, & Clementem Alexandrinum, & Gregorium Neocæsariensem, & Dionysium Romanum, & Cyprianum, & alios gratiæ aut favoris in Arianismum adeò non suspectos, vt eos & veteres, & recentiores inter Orthodoxiæ columina habeant, & pro suis etiam Bellarminus, & alij Latini sæpè citent; Eusebius non parciùs aut maligniùs laudauit, quam alios quibus aliquid fortaßè Arianicum excidit, antequam Alexandriæ, Arius, quasi dæmonium meridianum, nasceretur, securiùs, quod ait Hieronymus; [p] & incautius scribentibus. Cur ergò qui illos magnificè celebrauit, hunc Dionysium ne nominaret quidem? Id verò Eusebium aliquo vel in auctorem, vel in opus ipsum odio fecisse, adeò nulla est suspicandi ratio, vt Areopagiticorum recentissimus, idemque avidissimus ac animosissimus defensor Halloixius Iesuita scribere non dubitaverit, quod Eusebium quidam caussificantur Dionysiana fraude suppressisse, id *se convitium putare.* Huc accidit, quod hæc, quæ ab istis nulla ratione fingitur, causa, etiamsi Eusebium à Dionysianis memorandis deterruisset; minimè tamen erat effectura, ne idem si Dionysiana scivisset, insignes de quibus nuper diximus, de Heliopolitana Eclipseos Solis observatione, de Carpo, de Ioanne, de Hierotheo historias commemoraret. Licebat enim eas memorare ipsas; libros in quibus eas, legisset, tacere. Ille verò non historias, magis quam libros ipsos vspiam memorauisse reperitur. Quod ergò vtraque tacuit, id nullo Arianismi studio (quod isti stultè ac inscitè commenti sunt) sed vna Dionysianorum nostrorum ignoratione facit. Ac tametsi magnæ sit temeritatis, & alicuius etiam fortaßè periculi, quem primum ac pænè vnum, certè præcipuum habemus rerum Christianarum ex prima

CAP. VI

p *Hier. Apol. aduers. Ruffin.*

q *Halloix. de Operib. Dion. q. 72. p. 55.*

Cap. VI. antiquitate scriptorem, eum tantæ adversus vetum iniquitatis damnare; ferrem tamen, si solus Dionysiana tacuisset. Nunc eadem est & Hieronymi, qui Eusebium proximè secutus est, & Gennadij, qui Hieronymum excepit, ratio. Vterque Dionysiana æquè ac Eusebius, tacuit. Quid ergò? Arianisnè vel Hieronymus, vel Gennadius fauerunt? Stultum est vel hoc quærere. Atqui si Dionysiana ne ij quidem memorant, quos ab Arianismo planè penitúsque alienos fuisse constat, profectò cur Dionysiana Eusebius tacuerit, nullum Arianismi studium causa fuit, sed aliquid aliud, quod vtrorumque, Arianismo scilicet vel faventium, uel adversantium, commune fuit. Id verò aliud esse non potest, nisi hoc vnum; quod nimirùm Dionysiana, & Eusebius Arianorum fautor, & Hieronymus Gennadiusque ab ijs alieni, utrique iuxta, pariterque nescierunt. Ac nos quidem Dionysiana nesciuisse istud eorum de his silentium tanto probat efficacius, quod cum vterque post Eusebium scripserint, eos decebat, quæ ab illo uel flagitiosè, uel certe imprudenter prætermissa erant, egregia Apostolici viri, Episcopi, & Martyris clarissimi opera tantò impensius celebrare, & ab hominum obliuione vindicare. Id præter ipsum eorum in suis illis scriptorum catalogis institutum poscebat & flagitabat, tum tanti viri nomini ab omnibus Christianis debita laus ac reuerentia, tum vel maximè communis totius Ecclesiæ vtilitas, cujus vt omnes intelligunt, summoperè intererat Dionysiana discussis, retectisque, ac conuictis Arianorum fraudibus, in lucem retrahi, neque diutiùs iniquissimo silentio obrui tam multa, tamque diserta, Orthodoxæ de æterna ac consubstantiali Domini Iesu divinitate testimonia. Dionysiana ergo Hieronymus si qua sciuisset, commemorasset in eo de Scriprotibus Ecclesiasticis libro, quem A. D. 392. ad Dextrum edidit, sanè luculentissimum; notasset Eusebij perfidiam, qui Arianæ hæreseos studio corruptus tam præclara, tamque antiqua Sanctissimi Martyris opera malignè tacuisset; Indicasset clarissima illa, quæ in ijs leguntur, quæque Arianos apertissimè jugulant, de Divina Trinitate testimonia; ea uel omnia, uel certè aliquam partem consultò recitasset; quem in eodem volumine aliorum interdum auctorum uerba describere non piguit, etiam multò minùs quàm hæc vtilia ac necessaria. Sed nil horum ab Hieronymo in suo illo Catalogo factum videmus. Ergo, ne ille quidem Dionysiana norat. Neque quicquam aduersus hoc telum valet duplex aduersariorum cauillatio. Hieronymum enim quod Dionysium prætermiserit, alij quidem sic excusant,[1] ut dicant id a sciente volente factum, quod nimirùm in Catalogo eos tantùm scriptores commemorare instituisset, quos posuisset Eusebius, alij verò Hieronymum Dionysiana resciuisse fatentur quidem, eo verò effici negant, vt illa non extiterint, uel nulli alij nota fuerint non enim esse incredibile, ut Hieronymum latitantem in angulo mundi scripta Dionysij latuerint, quæ Ariani ubique dispersi supprimebant,

[1] Baro ad Martyr. Rom. Rom. d. 9. Octo.

mebant. Nam si id quidem, quod priores statuunt, verum esset; non ideò tamen Hieronymum decebat tantam Eusebij in tacendis Dionysij operibus fraudem incastigatam relinquere. Licebat reliquos ab Eusebio memoratos scriptores, lectoribus de ejus in Dionysianis flagitio breuiter ab initio admonitis, percurrere, atque ita institutum exsequi. Huc accedit quod hanc fuisse Hieronymi in eo libro mentem, vt non alios quam ab Eusebio memoratos scriptores referret, merum adversatiorum somnium est. Vndè enim quæso id probant? Hieronymus certè id usque adeò non affirmat, vt etiam planè liquidóque refellat. [f] Ait enim se a Dextro rogatum, vt scriptores, non quoscumque memorasset. Eusebius, sed *omnes* a passione Christi usque ad annum Theodosij Imperatoris decimumquartum, *qui de Scripturis Sanctis memoria aliquid prodidissent*, *sibi breviter exponeret*. Sed & mox profitetur se *Ecclesiæ Christianæ scriptores enumeraturum*; quod omnes vident longè latiùs patere, quam si scriptores ab Eusebio traditos diceret. Tum & sibi hoc opus contexere difficilius esse significat, quàm Tranquillo & alijs Ethnicis auctoribus fuerat Gentilium litterarum uiros enumerare; *Illi enim* (inquit) *historias veteres, annalesque replicantes potuerunt, quasi de ingenti prato, paruam opusculi sui coronam texere. Ego quid acturus sum, qui nullum praevium sequens pessimum vt dicitur, magistrum memet ipsum habui?* Hęc ille; stultè profectò & insulsè, si quod Latini nunc statuunt, ex vno Eusebio sua absoluere statuerat. Nemo enim dubitat, quin sua ex vno certo, eoque non admodùm prolixo scriptore excerpere, longè minoris faciliorisque sit negotij, quàm eadem ex auctorum pænè innumerabilium historijs, annalibusque veteribus colligere; quod Tranquillum & alios Ethnicos fecisse, dixit Hieronymus. Denique frigidum hoc commentum ipsum Hieronymi opus validè repellit, ac dissipat, in quo scripta non pauca recenseri videmus, de quibus Historia Eusebiana vel planè nihil, vel certè multò pauciora dixerat. Minucium, Arnobium, Lactantium, Rheticium Augustodunensem, Victorinum, & Pontianum Cypriani Diaconum, nusquàm quod meminerim, celebraverat Eusebius; quos Hieronymus apud Dextrum suum fusè loquitur. Neque huic dictos Novatiani libros nouit Eusebius vel Amæbeas Pauli & Senecæ Epistolas Græcus laudauit, quas Latinus memorat. Quin & apud hunc Iusti Tiberiensis Agrippæ, Tryphonis, & Gemini, siue Geminiani, & Archelai, & Methodij nomina, & opera lego; quæ apud illius historias nulla, quod sciam, apparent. Vt taceam Hieronymum ea ipsa, quæ tetigit Eusebius, interdùm latiùs, & diligentiùs exsequi; vt exempli gratia quædam ille habet de Tertulliano, & Hippolyto, quæ frustrà apud hunc quęras. Non ergò Hieronymi hoc in libro animus, vel institutum fuit ea duntaxat Christianorum scriptorum opera memorare, quę jam Eusebius in historia tetigerat, sed omnia quę quomodocunque nosset, edere ac

CAP. VI.

[f] Hiero. præf. L. de script. Eccl.

CAP. VI. recensere. Neque uerius, aut probabilius fingitur vir omnium sui sæculi eruditorum princeps, quæ extarent Apostolicorum hominum scripta nescivisse; falsòque & præter manifestam ejus mentem huc trahitur, quod ipse *de illo terræ angulo* dicit, in quo tum degebat, cum ad Dextrum scriberet; nimirùm in monasterio Bethleemitico, quo antè annos aliquot se cesserat. Illa enim Hieronymi verba, non ad quosvis, non certè ad veteres, sed ad recentes suique æui scriptores pertinent, vt legenti planum est; *Siqui autem de his* (inquit) *qui vsque hodie scripserunt, a me in hoc volumine prætermissi sunt, sibi magis, quam mihi imputare debebunt. Neque enim celantes scripta sua de his, quæ non legis, nosse potui, & quod alijs forsitan sit notum, mihi in hoc terrarum angulo fuerit ignotum.* Horum quos dicit, etiam tum scribentium opera nondum per orbem sparsa, ijsque tantùm locis, in quibus nata erant, adhuc nota, non est mirandum Bethlehemum vsque peruenire ad Hieronymum non potuisse; veterum, & multis ante Hieronymi secessum annis publicè prostantium librorum longè dispar ratio est, quos ille, & antequam in illum angulum secederet, audisse ac legisse in vrbis Romanæ Luce, in qua diu floruerat, & in Græcia, vbi Gregorio Nazianzeno operam dederat, & alijs in locis, quæ studiose inviserat, & secum postea Bethlehemum asportare, & ex vicinis Palestinæ, atque Ægypti bibliothecis conquisita habere facilè poterat. Quod postremò dicunt adversarij Dionysij libros suppressos fuisse passim ab Arianis, id inquam non modò temere, & absque vllo auctore, sed etiam stulte & ridiculè fingunt. Quæro enim, an non ridiculum sit eos libros aliquando *suppressos esse* dicere, quos antè ea tempora extitisse nullus demonstres, vel demonstrare possis? Ostende primum illa tua Dionysiana olim ante Arium in rerum natura fuisse; tum te audiam expedientem a quibus & qua arte suppressa fuerint: Nunc nugas agis, qui ea suppressa esse iactitas, quo tempore ne fuisse quidem probas. Ex his patet nullam fuisse causam cur Dionysiana Hieronymus, uel nescierit si iam tum extabant; vel si sciret, non memoraverit in libro de scriptoribus Ecclesiasticis. Vnde sequitur ea, & nescivisse Hieronymum, quæ istic nulla memorauit*, & revera nulla tum adhuc fuisse, quæ vir tantus ac talis nescire potuerit. Sed & si finxeris Hieronymum (quod plane est incredibile) imprudentem istos libros, quantumvis jam natos & editos, per oblivionem tacuisse; figmenti vanitatem abunde coarguet Gennadius, Hieronymitani Catalogi continuator. Is enim ecce statim in ipso operis sui exordio Iacobi Nisibeni, Hieronymo indicta, opera repræsentat,[t] idem haud dubie Dionysio præstiturus, si quos ejus libros debita per antecessoris sui imprudentiam laude fraudatos nosset. Nihil ille in toto suo Catalogo simile præstitit; de Dionysio & Dionysianis æque hic quoque cum Hieronymo, & Eusebio tacet? Ergo necessario confitendum est ad quintum vsque

t Genn. vel. l. de script. Eccl.

sæculum

sæculum & quidem iam præceps, omnibus Græcis Latinisque juxta scriptoribus ignota fuisse Areopagitica illa Dionysij nostri, quæ jam circumferuntur, opera. Gennadius enim illud ipsum opus in quo de his tacet, usque ad annum quinti illius sæculi XCIV. pertexuit.

CAPVT VII.

VII. Argumentum ex Hypatij, & Catholicorum eiusdem memoriæ testimonio desumptum: qui A. D. 532. obiecta sibi à Seuerianis hæreticis quædam Dionysianorum loca reiecerunt; libros, vnde descripta erant, Areopagitæ esse negantes. Hunc esse primum ex omni antiquitate locum, in quo Areopagitica memorentur; sed ab hæreticis prolata & asserta, a Catholicis explosa, & refutata. Hypatij auctoritate confirmatur superior omnis nostra aduersùs Areopagitica disputatio.

FAteor breui post Gennadium illa nostra Dionysiana prodiisse. Fallitur enim Bellarminus,[v] qui ea multò longius differt vsque ad tempora Gregorij P. R. I. qui septimi sæculi initia attigit. Atqui nondum agebatur annus sexti quadragesimus, cum citari in disputationibus, & aliquo inter homines Christianos loco esse cœperunt. Primus autem, quod sciam, locus, in quo scriptoris hujus Areopagitici fit mentio, occurrit apud Innocentium Episcopum Maroniæ ciuitatis, in eo commentario, in quo collationem quandam Iustiniani Imperatoris iussu à Catholicis præside Hypatio Metropolita Ephesino, cum Severianis hæreticis Constantinopoli habitam describit; cui ipse quoque ab Augusto evocatus interfuit. Hanc Epistolam Baronius a Doctissimo viro Nicolao Fabro Parisijs ad se missam, primus vt opinor, in septimo Annalium tomo publicavit,[x] plurimum se hoc ei nomine debere professus. Ex huius deinde Annalibus in Tomum Conciliorum tertium eadem epistola translata est, quo loco Lutetiæ excusa est,[y] & Ioannis P. R. II. temporibus assignata. Baronius quod reperiat Hypatium illum Ephesinum A. D. 533. Romam ad Ioannem Episcopum a Iustiniano missum fuisse, non absurdè conjicit eam collationem anno superiori (id est A. D. 532.) habitam esse. Ego, vt annum ipsum definire nequaquam ausim; illud certè omninò probabile verique simillimum putaverim nostros circa illud tempus cum Severianis esse colloquutos. In illius ergò collationis descriptis àb Innocentio actis, cum Severiani nostris quædam objecissent, velut *a Cyrillo & Athanasio, & Felice, & Iulio, & Gregorio Thaumaturgo*, ac Denique a *Dionysio Areopagita*[z] tradita, atque constituta; Hypatius, quem auctor *os Catholicorum in ea collatione fuisse* dicit, *vt Petrus olim fuerat Apostolorum*, ad ista sic respondet, vt

v *Bell. L. de script. Eccl. in Diony. Areop.*

x *Bar. A D. 532. §. 30. 31.*

y *Concil. T. 3. sub Ioan. P. R. 2. p. 853. col. 1.*

z *§. 35. apud Bar.*

Cap. VII. det, vt [a] quæ Cyrilli & Athanasij, & Fælicis & Iulij, & Gregorij esse Seueriani significabant testimonia, ea falsa esse omnia, & ab Apollinaristis hæreticis jam olim vel ficta vel corrupta & adulterata fuisse multis fusè contendat; de Areopagitæ verò locis ita adversarios cõveniat; [b] *Illa (inquit) testimonia quæ vos Dionysii Areopagitæ dicitis, vnde potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? Si enim eius erant non potuissent latere B. Cyrillum. Quid autem de B. Cyrillo dico? quando & B. Athanasius si pro certo scisset eius fuisse, ante omnia in Nicæno Concilio de Consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset aduersus Arij diversæ substantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea; vnde nunc potestis ostendere, quia illius sint, nescio.* Hæc hactenus Hypatius. Gratia magna sit & Fabro primum nostrati, & ipsi etiam Baronio, qui tam illustre veritatis testimonium servarunt, publicique juris fecerunt. Hinc enim videmus Areopagitica illa, quæ nunc tanto cum plausu a latinis celebrantur, quo primùm tempore legi, & audiri cæperunt, in hæreticorum sinu conspecta esse; ab *hæreticis* laudata, & pro veris vsurpata; a *Catholicis* contra repudiata, proque falsis & spurijs rejecta. Vnde patet quantum ab illis temporibus mutata sit rerum facies. Nunc enim si Bellarminum audimus, de istis operibus, quin verè Dionysij sint *Viri docti & Catholici nihil dubitant; soli hæretici & scioli* aliter sentiunt. Ineunte verò sexto Christianismi sæculo res planè aliter se habebat. Catholici quidem hæc Dionysij esse non modo dubitabant, sed planè & apertè negabant; Esse Dionysij *hæretici* sibi persuadebant, & pro Dionysianis objectabant. Viderit Bellarminus, vter melior sit *Catholicismus*, vetus-nè, an recens? Nos nunquàm pudebit veterem præferre ac sequi. Sed istius scilicet, & gregalium hic solennis morbus est, vt quicquid a suis opinionibus discedit, id quantumvis verum, antiquum ac perspicuum, pro *hæretico* sugillent, ac infament; quicquid suis placitis congruit, id vicissim quantumvis falsum, & ab omni antiquitatis sensu alienum, pro *Catholico* laudent ac celebrent. Vtcumque sit, nulla profectò invidia est de istis Dionysianis vnà cum Ephesino Archiepiscopo, & quatuor alijs illius Ecclesiæ viris, imò vnà cum omnibus ejusdem ævi Catholicis sentire, quorum Ephesius in illo colloquio partes agebat. Sed illi Catholici præter sui nominis, suique ævi auctoritatem, quæ vel sola, plurimum in hoc rerum genere valere debet, rationem insuper suæ sententiæ addunt gravissimam, ficta hæc & supposititia esse eo argumentantes, quod neque Cyrillo, neque Athanasio, neque cuiquam ex antiquis cognita, vel memorata fuisse reperiantur. Quo loco diligenter observandus est canon ab istis ad agnoscendos veros veterum libros præscriptus; vt quos nulli auctorum propiores scriptores memoraverint, eos vel pro falsis, vel certè pro dubijs ac incertis habemus; maximè si, qui eos tacuerunt, ijs fuerit iusta ac legitima illos commemorandi ratio.

[a] §.38. Bar.

[b] §.39. Baron. Concil. T.3. p. 855. col.1. D.

CAP. VII.

Quæ profectò regula & sapientissima est, & verissima, & longè tutissima; eamque Ioannes de Launoy Theologus Parisiensis doctissimus, proprio nuper opusculo asserere, ac constituere, & hoc Hypatij exemplo inter cætera confirmare non dubitauit. [c] Sed illud præsertim tertio animadvertendum est, quod ad hanc propriè causam spectat; nempè veteres istos Catholicos Dionysiana eodem illo, quo hactenùs vsi sumus, argumento oppugnare; a Cyrilli, & Athanasij, & cæterorum antiquorum silentio petito; tum & matyrè ea nobis abundè subministrare, quibus invictam atque ineluctabilem hujus argumenti vim a nouitiorum sophistarum cauillationibus ac vitilitigationibus tueamur. Duo enim sunt, quibus isti nostram hanc obiectionem. Si non infringere, certè eludere, & eleuare se posse sperant. Ac prius quidem est, quod aiunt quosdam ex veteris Christianismi scriptoribus, imò & ex ijs ipsis, quos supra objecimus; Dionysiana sciuisse, & commemorasse; Alterum verò est, etiamsi nemo planè sit veterum, cui nota fuerint Dionysiana, minimè tamen eo effici, vt Areopagitam non habuerint parentem. Vtrumque clarissimè refellit Hypatius; prius quidem dum vna cum suis exsertè negat *Cyrillum, Athanasium*, vllum denique *ex antiquis* hæc Dionysiana *recordatum esse*, posterius verò cum *hæc* dicit; *Si verè Dionysij erant, non potuisse latere B. Cyrillum*, cumque mox profitetur, *Si nullus ex antiquis ea recordatus sit, nescire se, vnde possit ostendi quod Dionysij sint.* Iam his paucis verbis veteres illi de sexto sæculo Catholici omnem recentium adversariorum pro suis Dionysianis disputationem ita fregerunt, ac disiecerunt, vt si apud æquos judices res tractetur, nullus illis supersit recalcitrandi locus. Quæso enim vtris potius de vestustissimorum Theologorum libris credere nos par est, his-ne hodiernis, ac nudius-tertius natis disputatoribus, adhæc suæ causæ studio ardentibus, an illis ante vndecim sæcula denatis, & procul ab hodiernatum controversiarum æstu versantibus? Baronio scilicet, & Perronio, & Halloixio, & alijs ejusdem ordinis viris, melius quam Hypatio, Metropolitæ Ephesino sexti sæculi viro, & alijs ejusdem æui antistitibus, nota erant Athanasij, Cyrilli, Dionysij Alexandrini, & Chrysostomi opera, vt Areopagitam in ijs memoratum, illis quidem affirmantibus credamus; his exsertissimè negantibus non credamus? Vel sola nomina docent de *veteribus* potiorem esse *veterum*, quam nuperorum hominum fidem. Illud verò alterum quantæ quæso, impudentiæ est antiquæ fidei primariæque dignitatis Episcopos negantes Dionysiana, si vera essent, Cyrillum & cæteros latere potuisse, mendacij, & paralogismi insimulare; contendereque falsò hos & imperitè argumentari, dum Dionysiana ideò arguunt, quod ea nemo ex antiquis recordatus sit? Pace tua Bellarmine, dixerim; Ego Hypatio, & veteribus Catholicis ita in Dionysiana tua arietantibus multò melius ac tutius credi puto, quam tibi nullo auctore, nulla ratione, ex

c I. de Launoy Dissertat. de argum. negatiue 19. p. 8

vna tui ingenij libidine vaticinanti hos libros quatuor tota sæcula omnibus hominibus ignotos in nescio quibus cryptis latuisse. Idem nobiscum sensisse Morinus eo deprehenditur, quod hoc ipsum Hypatij & Catholicorum de Dionysianis judicium expendens, id, quo nituntur, argumentum validum videri, & scribit, & ita esse multis rationibus ostendit.

Morin. de Sacr. Ordin. P. art. 2. c. 1. §. 8. p. 29.

CAPVT VIII.

Refellitur prior adversariorum ad superiorem demonstrationem cavillatio, frustra pugnantium Areopagitica veteribus antè A. D. 500. nota fuisse. Eorum librorum, quos in eam rem laudant, auctores non esse Athanasium, Chrysostomum, Origenem; sed homines istis multò recentiores; quod & ex rebus ipsis; & ex adversariorum quorumdam confessione demonstratur. Dionysium verò Rhetorem, quem in Areopagitica scripsisse tradunt, non antiquum illum esse de tertio sæculo Episcopum, sed alium nescio quem multò iuniorem; neque Cyrilli verè fuisse, sed Cyrillo ab Acephalis subdita ea opera, in quibus Areopagitica citata fuisse narrat Liberatus: Aulicum disputatorem frustra ex Nicephoro Callisti contendere Iuuenali, veteri Hierosolymorum Episcopo *cognita fuisse Areopagitica. Bellarminus fatetur ea veteribus ad 6. sæculum ignota fuisse.*

SEd etsi vnum hoc Hypatij testimonium Dionysianorum patronos per se satis refellat; age tamen eorum cavillationem, nequid ad veritatis illustrationem desit, vtramque excutiamus. Primo ergò contendunt Baronius, Perronius, & alij, quibusdam primorum quinque sæculorum scriptoribus cognita, & memorata fuisse nostra Dionysiana. Quos ergò ad rem, tam, vt ex superioribus patet, incredibilem testes adducunt, sigillatim audiamus; si prius monuero eò majorem istorum esse in hac causa inverecundiam, quod non modo Hypatio, & socijs eius Catholicis contradicant, iam inde ab huius controversiæ initio negantibus *vllum ex antiquis* Dionysiana *recordatum esse*; Sed & cum alijs pugnent, qui tametsi cum ipsis defendant hæc vera esse Dionysij opera, vi tamen veritatis victi confitentur ea à Christianis ante sextum sæculum scriptoribus nusquàm fuisse memorata. Nam ex veteribus quidem Anastasius, tametsi Areopagitica verè esse Dionysij errans putet, fatetur tamen a nullo ex antiquioribus ad Gregorij P. R. I. sæculum fuisse memorata. *Notandum est* (inquit) *quod licet tanta gloria, tantaque scientia, siue antiquitatis iste sanctus*

Anast. Epist. ad Car. Calu.

sanctus Dionysius fuerit; nunquàm tamen aliqua opuscula eum edidisse (*nisi fallor*) *quacumque Orthodoxorum scripta traditio prodit, priusquam Romani Pontifices* (*videlicet Gregorius*, *Martinus*, *& Agatho dictorum eius in conscriptis suis mentionem fecerint*, *& ea per hæc probabilia iudicantes admiserint*; quibus loca subiicit, in quibus tres illi Papæ Dionysianorum meminerunt, infra a nobis suo tempore memoranda. Ex recentioribus verò latinis Sixtus Senensis negat [e] mysticam Dionysij Theologiam Athanasij temporibus extitisse videri; & Petavius Areopagitica dicit [f] *nondum quinque primis Christianismi sæculis extitisse*. Bellarminus disertè, quod supra diximus, concedit [g] *antè Gregorium Romanum* (id est antè sæculi sexti suprema) neminem horum operum nomine S. Dionisij Areopagitæ meminisse: Quamquam & iste, & ipse quoque Anastasius vltra veri metas præteruecti nobis aliquando plus largiantur, quam decebat; nescientes uel certè non recordantes Dionysiana anno sexti sæculi 32. iam fuisse a Severianis hæreticis vsurpata. Sed iam ea videamus, quibus adversatij tantam lucem frustrà obscurare nituntur. Ergò Baronius Athanasium obiicit, cui *notum fuisse videri* dicit [h] *librum de cælesti Hierarchia*. Itanè verò? Athanasio-ne notum fuit vllum tui Dionysij opus Baroni? Atqui huic nominatim viro ignota fuisse Dionysiana disertè affirmat ipse ille tuus Hypatius, quem non semel laudasti, quemque nobiscum publicè communicasti? Quid facerem, inquit? Nam Athanasius *librum illum de cælesti Hierarchia citasse reperitur*. Vbi, inquam? In Quæstionum libro, inquit; quæstione quarta. Atqui te Baroni, si non alia moverent, certè aliqua Hypatij tui reverentia tenere debuit, ne ei temerè contradiceres; ne-ve veteri Catholicorum magistro quicquam obiiceres, quod non esset fidei vsquequaque certæ, atque exploratæ. Nunc qui, qualisque vir es, qui *ut* Hypatius mentitus esse videatur, pro vero, de quo ipse loquitur, Athanasio, magno illo Synodi Nicænæ defensore, nescio quem nobis alium, de infima tribu ignobilem scriptorem obiectas? Quis enim quæso est, *quæstionum illarum ad Antiochum*, quas tu hic nobis obtrudis, auctor: *Est nè magnus Athanasius? Non esse* (inquit Martinus Delrio) [i] *inde colligitur, quod in ijs Sancti Epiphanius, & Gregorius Nyssenus citantur, illo magno Athanasio iuniores. Liber quæstionum ad Antiochum Athanasij non videtur* (inquit Sixtus Senensis) [k] *qui in Quæstione quarta Theologiam mysticam Dionysij allegat, Athanasij sæculo, vt arbitror, ignotam; & Q. 33. citat Athanasium ipsum & ab eo etiam diversam sententiam profert*. Possevinus idem iudicat, [l] observans Epiphanium in eodem libro Q. 4. & Nyssenum Q. 8. velut *antiquos auctores* citari, quos tamen constat magno Athanasio fuisse iuniores. Quin & quosdam his ipsis recentiores illic quoque laudari, Chrysostomum, Scalam Ioannis, Maximum, Nicephorum, alios. Bellarminus omnium fortissimè, [m] *Quæstiones* (inquit) *ad Antiochum Athanasij esse*

CAP. VIII. de Dionysianis a Ioanne Scot. latinè redditis inter epistolas Hibernic. Vsser. 24.

e Sixt. Sen. Bibl. l. 4. in Athan.

f Petau. de Angel. L. 2. c. 1 §. 12.

g Bell. L. de script. Eccl. in Dionys.

h Bar. A. D. 109. §. 61

i Delrio. Vind. Areop. c. 14.

k Sixt. Bibl. l. 4. in Athan.

l Possev. Appar. Sacr. Athan.

m Bell. L. de script. Eccl. in Athan.

CAP. VIII. *non possunt*; & præter Petrij, Sixti, & Possevini argumenta, hoc etiam affert, quod is scriptor Q. 108. *dicat Romanos esse Francorum genus*; *ex quo* (inquit) *apparet auctorem esse recentem. Franci enim dicuntur omnes Occidentales in regnis Turcarum.* Ex his liquet hunc Scriptorem vel nullum Athanasium esse, uel si Athanasius fuit, alium certè fuisse ab Alexandrino; Athanasium fortasse Antiochenum (quod Blondellus noster [n] censuit) tribus aut quatuor sæculis Alexandrino recentiorem. Hunc ego non miror, quem quisquis de cætero sit, ex ijs quæ diximus, constat non modo post Chrysostomum, sed etiam post Ioannem Climacum, & Maximum vixisse) hunc, inquam, Dionysiana nouisse non miror, quæ anno sexti sæculi 32. diu antè Maximum, celebrari cæperant. Sed quid hæc ad Athanasium illum Alexandrinum, anno quarti sæculi 70. iampridem extinctum? Itaque planè est intolerabilis Baronij error, qui hunc nobis hominem pro vero de quo quæritur, Athanasio obtrudit. Eodem quoque modo hanc ineptissimam pro Dionysianis objectionem solvit Morinus; scribens *omnes fateri librum illum Quæstionum ad Antiochum non esse Athanasij fœtum, verum auctoris longe recentioris, & liberato* ipso (qui a. D. 550. floruit) *multo posterioris*; Quanquam, (vt verum fatear) vix mihi persuadeam Baronium Quæstiones, quas citat, uel legisse, uel quid in ijs legisset, animo cum illa scriberet, reputasse. Nam si meminisset, fieri profectò non poterat, ut tantus Annalista eum pro magno Athanasio haberet; a quo sciret Nysseni & Chrysostomi, & Maximi sententias, ut alia mittam, referri ac laudari. Vtcunque sit, siue ea fuerit Baronij negligentia, siue fraus; illud quidem nunc satis superque constat stare adhuc Hypatij sententiam, Dionysiana magno Athanasio cognita fuisse negantis, frustraque ei objici scriptoris ab Athanasio diversissimi auctoritatem. Eadem est Baronii in Chrysostomo oscitantia, a quo narrat laudatum Areopagitam, & ob divinam operum sublimitatem *Volucrem cæli* appellatum. Vbi inquam, hæc habet Chrysostomus? *In Oratione* (inquit) *quam & Anastasius Bibliothecarius olim commemorauit, & Perronius nuper vidit in illustris viri Lollini Bibliotheca, cum esset venetijs.* Benè est, quod illa Chrysostomi oratio, *cignea* scilicet ejus, si istis credimus, *cantio* Græcè Latinèque nunc extat, titulum de *pseudoprophetis* præferens; seque ipsa negat esse Chrysostomi, omnesque & Anastasij, & Perronij suspiciones, atque historias uno suo flatu disiicit, ac dissipat. Duas ejus editiones sanè diversissimas vidimus; Ducæanam, quæ prior Lutetiæ; Savilianam, quæ posterior: Etonæ in Anglia ex Cæsareo codice M.S. expressa, & adornata est. Vtraque luculentissimas præfert alterius à Chrysostomo auctoris notas. Ac posterior quidem dum narrat Montanum cum duabus meretricibus (priscam & Maximillam intelligit) magno studio fuisse à Paulo Apostolo Pseudoprophetiæ conuictum, osque eius impurum in nomine Iesu Christi obstructum.

[n] Blondell. de Sibyll. c. 43 p. 404.

Morin. de Ordin. Part. 2. c. 1 §. 10 p. 30.

CAP. IV.

obstructum. [o] Ὁμοίως καὶ τὸν πάνυ θεῖον μᾶλλον ἢ καὶ τὸν διάβολον Μοντανὸν τὸ μιαρὸν καὶ ἀκάθαρτον καὶ ἄθεον μετὰ τῶν δύο μοιχαλίδων, ὅ τε δὴ πολλῷ ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος ἐλέγξας, καὶ ἄθεον ἀποδείξας, καὶ ψευδόχριστον, καὶ ψευδοπροφήτην, ἐφίμωσε, καὶ ἐνέφραξε τὸ μιαρὸν αὐτοῦ στόμα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ. Hæc tam stulta sunt, tam ab omni historiæ veritate, certissimaque temporum ratione aliena, vt in nullius, nisi imperitissimi & ineptissimi nugatoris mentem venire potuerint; nedum vt Chrysostomo, viro & eruditionis & sapientiæ singularis, hæc monstra excidisse quisquam sanus putet. Nescit scilicet Chrysostomus, quod uel pueri omnes norunt, Paulum Apostolum Martyrium sub Nerone fecisse, annis minimum centum antequam Montanus cum sua Priscilla, & Maximilla exortus esset. Sed & hæc, & Ducæana quoque editio aliud ambæ præferunt non minus manifestum imposturæ argumentum; quo loco Chrysostomum faciunt exclamantem, & interrogantem, *Vbi nunc sint Christi hostes*, & hæreticorum principes, nonnullosque nominatim recensentem ac inter cæteros, Nestorij quoque nomen edentem, qui locus in Saviliano exemplari sic habet. [p] ποῦ Μαρκίων; ποῦ Οὐάλης; ποῦ Μελάνης; (vel potius Μάνης) ποῦ Βασιλείδης; ποῦ Νέρων; ποῦ σελεσεύς; ποῦ Ἄρειος;] ποῦ Εὐνόμιος; ποῦ Νεστόριος; ποῦ ἅπαντες οἱ ἀντιταξάμενοι τῇ ἐκκλησίᾳ; In Ducæana verò editione paulò aliter legitur; [q] ποῦ Βασιλείδης; ποῦ Ἄρειος; ποῦ Νεστόριος; ποῦ οἱ καθεξῆς αἱρεσιάρχαι; ποῦ πάντες οἱ ἀντιταξάμενοι τῇ ἀληθείᾳ; οὐχὶ πάντες κακεῖ λοιπόν; *vbi Basilides? vbi Arius? vbi Nestorius? vbi, qui deinceps fuerunt hæresiarchæ? Nonne omnes perierunt?* Hæc non potest scripsisse Chrysostomus, antè exortam ac patefactam Nestorij hæresim, vt notum est, mortuus. Ergò neque illa de *cælesti alite* scripsit, quæ paulò post in eadem homilia leguntur. [r] Suavis homo Gerardus nescio quis Vossius, ne hoc indicio patesceret non esse Chrysostomum, quem ipse cæco Dionysianæ causæ studio Chrysostomum esse vult, facili manu huic loco medicinam fecit. Qui enim in Græco codice est *Nestorius*, hunc ille in Latina interpretatione sua *Eunomium* fecit; atque ita scripsit, quasi revera ita in Græcis reperisset; quam ego fraudem longè sceleratissimam esse arbitror; ea in libris delere atque inuertere ex quibus vel argui, uel asseri queat eorum auctoritas. Melior Frontonis Ducæi fides, qui Græca vt exhibuimus, candidè repræsentauit, quæ scilicet invenerat in libris. Neque enim quisquam credo, verebitur, ne homo Iesuita *Nestorium* de *Eunomio* finxerit; ne Chrysostomo cognita fuisse Dionysiana putaremus. Quo accedit & Anglicanæ editionis consensus, *Nestorium* ex Cæsareo codice hic cum Ducæo repræsentantis. Illa quidem & *Eunomium* exhibet; sed non solum, vt Vossius; Quem hic pessimo animo expunxit Nestorium, illa *Eunomio* comitem optima fide subiunxit. Halloixium, [s] non pudet contra vtriusque editionis fidem dictare in sui Frontonis exemplari malè haberi, ποῦ Νεστόριος; *vbi Nestorius?* & rescribi jubere ποῦ Εὐνόμιος;

o Chrysost. Ianii T. 7. p. 26. lin. 33.

p Ibid. p. 217. lin. 28.

q Chrysost. edit. Paris. T. 6. p. 470. B.

r Ibid. T. 6. p. 480. A Sau. T. 7. p. 218. lin. 2.

s Halloix de script. Dion. T. 2. p. 534. col.

CAP. VIII. vbi *Nestorius?* nullo alio nisi suo illo Vossio auctore; quem ait *melius & integrius exemplar Græcum nactum esse, quam sit illud* quod Fronto sequutus est; in hoc lacunas aliquot inesse caussatus; quæ in illo nullæ sunt. At ego tibi Halloixi, aliud Cæsareum scilicet manuscriptum exemplar exhibeo, in quo etsi æquè ac in tuo illo Vossiano lacunæ nullæ sint, *Nestorij* tamen nomen planè, disertéque expressum legitur. Quamquam quid ego isti concedo ab eo, quod Vossius nactus est, exemplari *Nestorij* nomen adfuisse? Certè non alio Vossius Græco codice vsus videtur, quam Vaticano, cuius Latina huius Homiliæ interpretatio ex Vaticana ipsa Typographia A. D. 1598. primùm prodiit. Ego vaticanum fateor, exemplar non vidi; Vehementer tamen suspicor non abesse ab eo *Nestorij* nomen. Suspicionis mihi ratio est, quod H. Sauilius, [t] vir & eruditionis diffusissimæ, & fidei optimæ, in suis ad hanc Homiliam notis præfatus post absolutam Chrysostomi ipsius editionem ad se missas esse à Doctiss. Frontone Ducæo in hanc orationem castigationes ex apographo Romano Iacobi Sirmondi, quod cum alio codice VATICANO contulerat; hęc inquam, ille præfatus, vbi ad hunc locum ventum est, nihil planè ad eum exhibet, quod aliter in Vaticano fuerit, quam ipse in suo edidit, in Sirmondi verò apographo Nestorij nomen expressum fuisse disertissimè significat, cum ad lineam 22. p. 217. editionis suæ (vbi extat ille, de quo quæritur, locus) ita annotat; [u] *post* Νεσόριον *addit Sirmondus;* καὶ οἱ καθεξῆς αἱρεσιάρχαι; Ergo vt vides, Nestorius erat in Sirmondi codice. Si abfuisset a Vaticano, quis dubitat virum accuratissimæ diligentiæ, candorisque summi, id in suis castigationibus fuisse obseruaturum? Non obseruasse, Sauilij ea de re silentium fidem facit; qui tam insignem diuersitatem non erat prætermissurus, si quam eius mentionem in illis a Ducęo missis castigationibus reperisset. Non ergò Nestorij nomen à Vaticano codice abfuit; sed id Vossius in sua interpretatione suppressit, aut dissimulauit, nequid hoc loco expressum Dionysianis, magnis suorum delicijs, noceret; solumque istic Eunomium, vel reliquit, si in libro eius MS° æquè ac in Cæsareo, legebatur, vel certè de suo suffecit. Quamquam ne sic quidem sibi, aut suis satis cauit Vossius. Nam si hæc verus, quod iste vult, Chrysostomus loquitur; dicat mihi quæso, quinam illi sint *hæresiarchæ*, post Eunomium, vel viuente adhuc Chrysostomo, vel antè eum & nati, & extincti? Qui enim quærit *vbi sit Eunomius,* καὶ οἱ καθεξῆς αἱρεσιάρχαι, *& qui deinceps fuerunt hæresiarchæ?* οὐχὶ πάντες καθείλοντο; *Nonnè omnes perierunt?* qui sic inquam, loquitur, cum omnes vident hoc velle, se post Eunomij exitium, non vnius aut alterius, sed plurium hæresiarcharum, & ortus & interitus vel vidisse, vel certè didicisse. Iam expediat Vossius, quinam *isti sint hæresiarchæ*, quos Chrysostomus post Eunomium sublatum natos & extinctos sciverit? Ex Hieronymo satis constat [x] Eunomium a. 14. Theodosij (qui Christi fuit 392.) adhuc vixisse, & contra Eccle-

siam

[t] Sauil. Not. in Tom. 7. Chrys. quæ habentur T. 8. p. 858.

[u] Ibid. p. 859. Not. ad p. 217.

[x] Hier. de scrip. Eccl. proœm. & c. 20.

fiam fcripfiffe in Cappadocia; & ad a. D. 391. vel etiam 394. fuperfuiffe ex Philoftorgio veri [y] fimillimum eft. Sed neque ambiguum eft Chryfoftomum non vltrà A. D. 407. vitam produxiffe. Dic Sodes Voffi, quinam hærefiarchæ hoc tantillo annorum quatuordecim, qui inter Chryfoftomi; a. D. 407. Mortui, & Eunomij obitum interceffe- runt, fpatio, & orti funt, & occiderunt? Tu verò nullos potes dicere. Nullos hic exhibent vlli Ecclefiæ prifci, recentefve Annales. Ergò qui quærit *vbi funt*, qui poft Eunomium exindè furrexere hæreſiarchæ; qui rogat *annon interierint*, tuus homiliæ laudatæ fcriptor, is profectò Chryfoftomus effe non poteft, qui nullos hujufmodi vel videre, vel ex fama noffe potuit. Is in aliud tempus neceffariò fubmovendus eft; & poft Neftorium, imò etiam poft Eutychem, & Diofcorum, & Acephalorum indè ortorum multiplices fectas, id eft in fæculum fextum ablegandus eft; quo tempore verè dicere potuit; *Vbi Arius? Vbi Eunomius & Neftorius? vbi, qui exindè fuere hæreſiarchæ? Nonnè omnes perierunt?* Sed & præter hoc certiffimum argumentum, totius orationis color atque idea negat huius homiliæ patrem fuiffe Chryfoftomum. Notaverat Fronto Ducæus. Halloixius negat [z] tantam effe ftili diverfitatem, quantam facit Fronto. Vtri credemus? Nam vterque Iefuita eft. Hoc intereft, quod Fronto & candidus, & Græcè Doctiffimus, & in Chryfoftomo quem ferè totum edidit & illuftrauit, verfatiffimus; Halloixius rabiofus, neque vlla vel in Græcis litteris, vel in Chryfoftomeæ lectione præ eruditorum plebe, excellentia nobilis. Si ergo vel vnum dicentium meritum fpectetur, nullum dubium eft, quin Frontoni potiùs credendum fit, quam Halloixio. Sed nobis nihil magnopere opus eft Frontonis nafo, vel labris. Res per fe loquitur. Si quis Chryfoftomum vel ex vnguibus novit, noftrum illum audiat Peronij ac Baronij olorem. Sentiet inter vtrumque tantum effe difcriminis, quantum ferè eft inter fimiam, & hominem, inter puerum, & virum. Chryfoftomi dives oratio æquabili fluit agmine, aureum verborum flumen maxima cum iucunditate voluens. Hic alter, falebrofus, & jejunus Sophifta, vbique fubfultat; neque incedit, fed claudicat; & exclamans interdùm pueriliter, frigida & tumida elocutione nequicquam attollitur; cadit quoties furgit; quæ omnia à divina Chryfoftomeæ orationis felicitate plurimùm aliena funt. Memini equidem cum olim iftam homiliam primum legerem me fubitò refilijffe, & vix Decurfis principijs ftatim fenfiffe aliam effe hanc, quam Ioannis Vocem. Halloixij inanes ratiunculas contra apertam veritatem nitentis, nihil moror; neque necefse eft ab Albertino [a] noftro elifas retractare; quem adire fi dubites, licet. Hæc fatis funt, vt quivis intelligat non Chryfoftomo magis, quam Athanafio cognita fuiffe Dionyfiana. Ad Origenem venio; quem Baronius, fed tacetè, in hanc quoque difputationem inducit. Quem enim affert Origenem, eum ipfe ibidem confitetur non effe Origenem; [b] *Eft*, inquit, *& apud Origenem fermo* (*& licet*

CAP. VIII.

y *Philoft. L. 11. c. 5. vbi vide Gotofredum.*

z *Halloix. Q. 2. de fcript. Dion. p. 533. col. 2.*

a *Albertin. de Euchar. L. 2. in Dion. c. 1. p. 261. col. 2.*

b *Bar. a. d. 109*

Cap. VIII.

§.61.extr. Orig. hom. 2. de diuers. T. 2. p. 439. Orig. T. 2. p. 430. c Sixt. Bibli L. 4. in Orig. d Possen. in Appar. Dion. e Grets. Defens. Bell. T. 1. L. 4 c. 7. * Morin. de Ordin. Part. 2. c. 1 §. 11. p. 30. f Halloix. de script. Dion. Q. 2. p. 588 6.

licet Origenis non sit, antiqui tamen auctoris est tractatio pugnantis adversus Arianos) in quo idem Dionysius Areopagita citatur. Quem autem dicit *Sermonem* is titulum præfert *homilia de diuersis secunda*. Laudo equidem, quod negat esse opus Origenis; Negant cum illo Sixtus Senensis [c] Possevinus, [d] Gretserus, [e] Morinus, [*] qui homiliam ab homine Latino compositam esse dicit, & ipse Halloixius; [f] qui præter alia hujus sententiæ argumenta hoc haudquaquam contemnendum adducit, quod Maximus, vetus Areopagiticorum Scholiastes, vir in Patrum libris versatissimus, in sua pro ijs Apologia, ad illam adversariorum objectionem respondens, *Quod nec Eusebius Pamphili, nec Origenes scriptorum Dionysij meminerint*, fassus est neque hunc neque illum neque vllum *antiquiorum patrum fecisse librorum Areopagitæ mentionem*. At non fuisset hoc concessurus, neque hanc Origenis homiliam præteriturus, cum & occasio esset, & vrgeret necessitas; si ea verè Origenis esset. Sed res etiam per se plana est. Quis enim adeò obesæ naris est, qui eam homiliam, in qua & Arianorum, & Manicheorum diserta mentio fit, Origenis antè vtrosque mortui esse putet? Illud verò merito, vt mihi quidem videtur, rideo, quod Baronius scriptoris suo ipsius testimonio incerti auctoritate pugnet. Sed *scriptor*, inquit, *est antiquus*. Primò vnde habes *antiquum* esse, quem quis sit, nescire te fateris. Tum, si antiquum esse donauero; quid hoc ad rem tuam facit? *Antiquus* & mihi, & tibi erit, si eum antè annos nongentos vixisse constiterit. Atqui nunc non quæritur, an ijs, qui ante nongentos annos hoc est septimo sextoue sæculo scripserunt, nota fuerint Dionysiana, quæ nos vltrò concedimus, anno sexti sæculi 32. celebrari jam cæpisse; hæreticis primò laudantibus, catholicis verò aspernantibus; vtrisque postremò applaudentibus. Quæritur an antè illa sexti demum sæculi initia vnquam auctori Christiano eadem innotuissent. Innotuisse hujus homiliæ scriptor non aliter conficere potest, nisi tu eum non simpliciter, quod ais, *antiquum*, sed sexti sæculi hominibus *antiquiorem* fuisse demonstres; quod tu vsque adeò non demonstras, vt id ne demonstrare quidem tentes. Atque hæc quidem sunt, quæ Baronius ex superstitibus antiquitatis libris pro suis Dionysianis attulit. Sed his obiter quoque miscet aliquot de veteribus fabellas. Ac primò nobis narrat, [g] ex Maximo veteri Dionisianorum scholiaste, Dionysium Alexandrinum celeberrimum ac antiquissimum de tertio sæculo Episcopum nostra illa Areopagitica, non modò sciuisse, sed etiam scholijs illustrasse. Eandem quoque fabellam Perronius nostris hominibus propinauit; [h] Bibliothecas de more crepans, & in illa Lolliana paulò ante a nobis memorata hos ipsos Dionysij unius in alterum commentarios extare affirmans. Moueter, si fabulam ex aliquo nobis Eusebio, vel ex ejusdem memoriæ scriptore firmarent; quam nunc ex vno Maximo, septimi jam inclinati sæculi homine? adhuc auidissimo Dionysianorum admiratore repetunt. Eusebius præclaram, summisque cum laudibus coniunctam viri mentionem non

g Bar. a. D. 109 § 61.

h Perron. de Euch. L. 2 c. 7.

vno

CAP. V.

vno historiarum loco facit. [i] Libros ejus, atque epistolas, & opuscula recenset, plurima quin etiam inde describit, tanta cura, tantoque studio, vt alium scriptorem non facilè reperias, quem diligentiùs uel cupidiùs exsecutus sit. Huius heortasticas, siue Paschales orationes, & Ecclesiasticas epistolas etiam breuissimas, duo de promissionibus aduersus Chiliastas volumina, & alia non pauca memorat. De scholijs in Areopagitam, nullum verbum facit. Hieronymus, pari diligentia omnia Dionysij hujus accuratissimè conquisita retulit; [k] de Areopagiticis ejus commentarijs nihil dixit. Absurdum uerò est planéque incredibile, qui cætera hujus viri tanta cura dixerunt, eos hoc vnum ejus opus prætermisisse; quod si verè extitisset, cæteris non modò non ignobilius, sed etiam ob singularitatem nobilius futurum erat. Sed non est multis verbis opus. Esto; Dionysium Scholia in Areopagitica scripsisse dixerint veteres; celeberrimum illum de tertio sæculo Alexandriæ Episcopum scripsisse non dixerunt. Res clara est. Nam Anastasius Sinaita [l] alterū ab altero evidentissimè distinguit; *Rhetorem* disertè eum vocans, qui in Areopagitam scripsit. At Episcopum, non *Rhetorem* dixisset, si antiquissimum illum ab Eusebio, & alijs tantoperè celebratum, Dionysium intellexisset. Absurdum enim est, & apud veteres planè inusitatum eum virum *Rhetorem* simpliter dici, qui sit Episcopus, & quidem in Episcopis æui sui principibus nobilissimus, ac pænè summus. Anastasius ergò Areopagitæ Scholiastem Dionysium *διακριτικῶς Rhetorem* appellauit, ut ab Episcopo cognomine quidem, sed multo antiquiore, distingueret. Sic & Nicetas Choniates eodem in re pari elogio vsus est; [m] *Dionysius quoque*, inquit, *Alexandrinus ille Rhetor, in Scholijs, quæ in sibi cognominem Areopagitam edidit, ait ingenitum apud externos, seu profanos philosophos omnem naturam significare, quæ sub aspectum non cadit.* Vides, ut hic quoque, planè ut Anastasius, *Rhetorem* disertè indigitet suum illum Areopagitæ interpretem Dionysium? Nimirùm duo Alexandriæ Dionysij fuerunt; vnus nobilissimus, ciuitatis Episcopus, alter longè ignobilior, Rhetor; Ille tertio sæculo floruit; hic diu postea vltimis Christianismi in Ægypto temporibus, ut uel ex eo apparet, quod omnibus vetustioribus ignotus ab his solis scriptoribus Anastasio, Maximo, & Niceta, memoratus reperiatur, quorum, qui uetustissimus est Anastasius, eum ex capite sui Hodegi decimo intelligimus diu post Eulogij Alexandrini Patriarchæ mortem (id est post Ann. D. 608.) librum illum scripsisse. Maximus ad Areopagitæ sui gloriam pertinere ratus, vt eius opera non recens ignobilis Rhetor, sed antiquissimus & clarissimus Theologus interpreratus esse putaretur, uolens deceptus est, & quem Dionysium *Rhetorem* ab Anastasio dici legebat, eum, cæco animi sui studio obsequens, magnum illum Dionysium esse, quod cupiebat, facilè credidit. Itaque quo somnium suum alijs quoque persuaderet, nō simpliciter *Dionysium Alexandrinum Rhetorem*, ut Anastasius, & Choniates;

i *Euseb Hist. L.* 6. c. 40. 41. 44. 45. 46. & c. l. 7 c. 4. 7. 10. 11. 19. 25. 26.

k *Hier. de scrip Eccl* c. 69

l *Anastas. Sin. in Hodego* c. 10

m *Nicet. Chro. in Thesaur. L.* 2. c. 15. p. 37. 38.

CAP. VIII.

niates; Sed [n] *magnum Dionysium illum Alexandriæ ex Rhetoribus Episcopum*, dixit ὁ μέγας (inquit) Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρέας ἐπίσκοπος, ὁ ἀπὸ ῥητόρων. Vbi obiter notanda est hominis versutia, qui quod apud uetustiores legerat, suum istum Dionysium Rhetorem fuisse, sic interpretatur, quasi illi hunc ex Rhetorum ordine in Episcopum promotum fuisse vellent. Sed eorum iste mentem manifestè peruertit, qui hominem Rhetorem fuisse dicunt; *ex Rhetoribus* in Episcopum creuisse, nusquàm vel significant vel innuunt. Dionysium sanè antequam Ecclesiæ Alexandrinæ regendæ præficeretur, scholam κατηχήσεως sub Heracla decessore, *Presbyterum tenuisse*; eo mortuo, ex hoc gradu ad Episcopatum ejusdem ciuitatis assumptum esse, & Eusebius [o] & Hieronymus [p] tradunt; Eundem Rhetorem primo fuisse, & ex Rhetore factum Episcopum, nemo ueterum dixit. Id unius Maximi deliramentum est, suo in Areopagitica amori indulgentis. Quanquam ne hunc quidem Maximum Halloixius affirmasse concedat, quod Dionysius Alexandrinus commentarios in Areopagitam scripserit. Vult enim, & quidem pugnat multis argumentis, Dionysium istum, in quem alter ejusdem nominis Alexandrinus scripsit, non *Athenienſem* à Maximo, sed *Corinthium* intelligi. Quod ego, an verum sit, nescio. Nicetas enim Areopagitam diserte nominat. Vtcunque sit, hoc quidem mihi multo certius, illius in Dionysium quicunque sit, commentarij auctorem minimè gētium fuisse Dionysium celeberrimum illum Alexandriæ de tertio sæculo Episcopum. Denique ipse Turrianus, alioqui fabularum & apocrypharum quisquiliarum auidissimus, agnoscit ejus loci, qui à Maximo citatur, auctorem Dionysio Episcopo posteriorem fuisse in disputatione de ejus operibus sua. Cum enim obseruasset *Ioannem Cyparissiotam Decad. 1. c. 1. & Decad. 2. c. 2. adducere verba Dionysij Alexandrini ex Annotationibus in Dionysium Areopagitam*, continuò hæc addit; [q] *Sed hic* (inquit) *Dionysius qui scripsit scholia in Dionysium Areopagitam, à Niceta Choniate l. 2. Thesauri c. 15 appelletur Rhetor, & idem fortasse erit apud vtrumque auctorem, & hoc nostro posterior.* * Hæc Turrianus cum autem eadem planè verba à Maximo, & à Niceta ex illo Dionysio describantur, patet utrumque de eodem Dionysio loquutos esse. Facessant igitur & Maximus, & Baronius, & Perronius, cum suis Dionysij Alexandrini Episcopi in Areopagitam scholijs; in vetustissimum, & celeberrimum Ecclesiæ magistrum ea perperam transcribentes, quæ alterius esse auctoris & æuo, & arte, & dignitate longè inferioris, satis superque demonstravimus. Ac nequis in similem errorem Abrahæ Ekellensis Maronitæ auctoritate impulsus labatur, affirmantis Ioannem Daræ in Syria Episcopum, commentariorum in Areopagitica Syriacorum auctorem, quarto sæculo floruisse, & ex communi apud Syros, etiam hodie, fama Ephræmi discipulum fuisse; operæ pretium facturum me putavi, si lectorem hic obiter monerem istos procul a veri regionibus aberrare. Doctiss. Morinus, qui librum ipsum vidit, multaque ex eo describit,

[n] Max. Schol. in Dion. Hier. cæl. c. 5. init.

[o] Euseb. l. 6. c. 35.

[p] Hier. de script. Eccl. c. 69.

[q] Turrian. de script. Dion. Alex. Bibl. Patr. Gr. Lat. T. 1. extr. p. 45. col. 1.

* malè excusum est Posteriorem,

Abrah. Ekell.

CAP. VIII.

describit, fuse & solide, neque paucis argumentis demonstravit † Ioannem illum Darensem longe post quartum sæculum vixisse; hoc inter cætera, * quod paulo ante memoratas ad Antiochum sub falso Athanasij nomine Quæstiones laudet; quarum, vt ostendimus, ac vt Morinus iterum hic observat, in confesso apud omnes est auctorem nequaquam esse magnum Athanasium, sed alterum quemdam, qui multis post eum sæculis vixit. His ipse & alijs rationibus adductus, concludit † *esse probabile Ioannem illum Darensem post Synodum Trullanam, id est post annum Domini 692. scripsisse*; quo tempore, cum jam essent a plærisque Catholicis recepta Areopagitica, non est quod istum Ioannem Syrum commentarios in ea scripsisse magis miremur, quam Græcum Maximum. Sequitur altera Baronij fabella, qui postremo velut ex liberati Diaconi Breviario, narrat [r] *Cyrillum quoque Alexandrinum Episcopum novisse scripta Dionysij Areopagitæ, eaq; citasse in libris, quos scripsit adversus Diodorum & Theodorum, & in libro de Incarnatione verbi; Sed nescio* (inquit) *qua injuria, vel fraude ea exciderint.* Hæc ille. Atqui hæc, quæ dicit, si disertè affirmaret Liberatus, non ideò tamen erant protinus pro veris, certisque amplectenda. Meminisse enim decebat Hypatium & Catholicos id ipsum, quod affirmaret Liberatus, exsertissimè negasse, testantes non modò in genere, nullum ex antiquis recordatum esse Dionysiana, sed etiam ea hunc ipsum nominatim Cyrillum *latuisse*; vt suprà observauimus. In hac apertissima istorum de re eadem contradictione, Hypatio vetustiori & Archiepiscopo, cum suis Collegis neganti, fides potiùs erat adhibenda, quàm Liberato Archidiacono, & soli affirmanti. Hæc ego Baronio reponerem, si, quod ille ait, Liberatus affirmaret, Cyrillum in libris suis Areopagitica citasse. Nunc res planè aliter habet; ita vt hic Annalistæ nostri non modò rationem & diligentiam, sed etiam fidem atque sinceritatem cogar desiderare. Non enim ipse ait Liberatus Cyrillum Libros aliquos confecisse, in quibus Areopagitæ testimonia continerentur; Longè alia loquitur; Narrat enim id Acephalorum rumoribus fuisse jactatum; [s] *Basilius* (inquit) *quidam Diaconus Suruens Tomum Procli; quem Armenijs scripserat. Alexandriam venit, & Armeniorum libellos suis libellis annectens, obtulit Cyrillo ejusdem vrbis Antistiti. Quibus (vt ferunt RVMORES) permotus Cyrillus, quatuor libros scripsit, tres adversus Diodorum & Theodorum, quasi Nestoriani Dogmatis auctores, & alium de incarnatione librum, in quibus continentur antiquorum Patrum incorrupta testimonia, id est Felicis Papæ Romani; Dionysij Areopagitæ Corinthiorum Episcopi, & Gregorij mirabilis θαυματουργοῦ cognominati. Et licet in eis libris Theodori dicta laudentur contra Arianos edita, ipsum tamē Magistrum Nestorij fuisse contendunt.* Hactenus Liberatus; non alios edens de libris illis à Cyryllo editis auctores, nisi RVMORES ab Acephalis scilicet disseminatos. Cæterùm quid ipse, & alij Catholici de his sentirent, deinceps ita clarè ac perspicuè exponit, vt mirari satis non possim Baronij

Annotat. in Hebed Iesu. Morin. de Sacr. Ordi. Part. 2 Annot 21. in Syr. O din. p. 493. B.C.

† *Ibid p.* 493. 494.

* *Ibid p.* 494. c.6.

† *Ibi. p.* 495. B.

[r] *Baron. a. D.* 109. §.61.

[s] *Liberat. Brev. c.* 10 *Concil. L.* 4 *p.* 385. *col.* 2.

CAP. VIII. ronij inverecundiam, qui libros istos à Cyrillo contra Theodorum & Diodorum scriptos fuisse, dicit *fidem à Liberato fieri.* Atqui planè contra est. Liberatus enim liquido *fidem facit* nullos fuisse à Cyrillo conscriptos ejusmodi libros. Is namque illa, quæ recitavimus, præfatus, continenter hæc addit; [t] *Contra quos*(inquit) *CATHOLICI veritatis defensores sic ACEPHALIS responderunt; illos libros NON esse Cyrilli, quoniam testimonijs, quæ contra mortuos posuisse in eis dicitur, contra viventem Nestorium non est usus, neque in Synodo, neque in aliquibus Epistolis. Unde dicunt illos NEC dictasse Cyrillum, nec edidisse libros.* Hæc Liberatus; ex quibus omnes vident primò *Acephalos* hæreticos rumoris de illis Cyrilli libris sparsi auctores fuisse; secundò Catholicos rumori non modò non consensisse, sed etiam acriter repugnasse, Acephalis ista jactantibus respondentes, *Illos libros non esse Cyrilli*, eosque Cyrillum *neque dictasse neque edidisse*; tertiò Catholicos suam hanc responsionem argumento evidentissimo confirmasse; indè ducto, quod Cyrillus in libris adversus Nestorium suis, veris & indubitatis, nullum eorum testimoniorum posuisse reperiretur; quæ nunc illum Acephali jactent in his adversus Diodorum, & Theodorum fictitijs voluminibus ex Felice, & Areopagita, & alijs usurpasse, quæ tamen adversus Nestorium non minus, imo etiam magis, quàm adversus Diodorum, & Theodorum valida futura erant, adeòque à Cyrillo, si ea scivisset, contra Nestorium adhibita essent. Undè illud denique clarum est Liberatum, qui Catholicus fuit, & in Catholicorum gratiam Breviarium illud suum edidit, ipsum quoque idem de his libris sensisse; eos scilicet non à Cyrillo scriptos aut editos, sed ei Acephalorum fraude affictos fuisse ac suppositos. Morinus verum vidit; & Baronij quidem nomini pepercit, sed tamen recitato hoc Liberati loco observavit eosdem illos Acephalos, qui his Areopagiticis primi adversus Hypatium usi erant, nunc hanc ex libris Cyrilli *objectionem texuisse; Catholicos vero tam fuisse Dionysianis scriptis infensos, ut non modo ea supposititia esse prædicarent, verum etiam S. Cyrillo nuncupatos libros hinc potissimum suppositionis arguerent, quod ex illis testimonia depromerent.* Iam nemo non intelligit Liberatum hoc suo testimonio Dionysianis quidem, non modò nullum præsidium conferre, sed etiam validissimam plagam infligere; Hypatij verò de ijs censuræ non modò nihil repugnare, sed etiam consentanea dicere. Libros Cyrilli nomen præferentes, suo sæculo id est sexto jam affecto, fuisse, in quibus testimonia essent ex Dionysij operibus petita, dicit, fateor; sed illos libros Cyrilli fuisse negat; non fuisse Cyrilli probat; ab hæreticis adeò confictos, & honestissimo Cyrilli nomini per fraudem immanem affictos significat; ab omnibus illius ævi Catholicis rejectos ac repudiatos. Videat nunc Baronius quo jure talium librorum jacturam defleat, eosque *injuria an fraude* intercidisse queratur. Illa verò Baroni, nullius fraus vel injuria fuit; Ius & ratio fuit, interire mendaces & perniciosos hæreticorum fœtus, & eo quo digni

[t] *Liberat. ab. super.*

Morin de Ordin. Part. 2. c. 1 §. 9. 10. p. 25. 30.

digni erant? exitio consumi. Illud certè vt puto, non negabit, si quid ex Dionysianis in ijs libris habebatur, qui Cyrilli non erant, sed Acephalorum, eo minimè effici, quod tu falsò ac nimiùm profectò audacter scripsisti, Cyrillum Areopagitica tua nouisse. Nihil enim ad ipsum Cyrillum pertinet, si quid hæreticis more suo, de ejus iampridem mortui nomine præter verum ludere libuerit. Sed neque Liberatus cum suis Catholicis Hypatio cum suis quoque Dionysiana aspernanti repugnat, sed potiùs consentit. Negabat Hypatius Cyrillum vlla Nestorio obiecisse Dionysiana. Hoc ipsum negat Liberatus. Hypatius Dionysiana Cyrillum latuisse eo argumentabatur, quod illis nusquàm esset aduersus Nestorium vsus. Idem quoque est Catholicorum apud Liberatum argumentum. Fidem facit Hypatius hæreticos Severianos Dionisiana in sua adversùs Orthodoxos causa vsurpasse; Eadem Severianorum germanos Acephalos, itidem vsurpasse testis est Liberatus. In hoc vno discrimen est, quod Severiani Dionysiana ipsis Catholicis objiciunt; Acephali eadem, non suo, sed Cyrilli nomine, adducunt. Hoc verò discrimen vnde sit, qui vtramque narrationem expenderit, facilè intelliget. Dionysiana cum ea primùm hæretici objicerent, Hypatius & Catholici, velut apocrypha, fictaque, & omni antiquitati ignota scripta simpliciter repudiarant. His ergò, posteriores hæretici, vt auctoritatem, qua carere ea apud Catholicos intelligebant, aliquam conciliarent, finxerunt illa à Cyrillo ipso iampridem fuisse adversùs Diodorum & Theodorum vsurpata; mendacium mendacio adstruentes, & apocryphum librum alio suo figmento constituentes. En quos nacta sint Dionysiana primos patronos! Severianos, siue Acephalos hæreticos; En quibus epichirematis eorum primò auctoritas constructa sit impudentissimis scilicet librorum figmentis, & adulterijs. Digna (quis neget?) talibus defensoribus, & patrocinijs causa, vt impostoris opus non alij priùs exciperent, & laudarent, quàm hæretici; neque alijs tuerentur, aut commendarent præsidijs, quàm mendacijs, & imposturis. Atque hæc quidem pro suis Dionysianis Baronius ex veteribus obiecit; falsos personatosque nobis Athanasios, Origenes & Chrysostomos pro veris obtrudens, & fabellas solo hujus causæ studio confictas pro historijs objectans. Vt autem adversarij clariùs intelligant, quanti ista Baroniana facienda sint (tametsi eorum vanitas satis vt videtur patefacta sit) libet tamen Bellarmini (id est Baroniani collegæ) de ijs judicium hic coronidis vice subtexere. Ille ergò cum negasset quemquam Areopagiticorum antè Gregorium Romanum meminisse, ita quæ contrà objiciuntur, occupat; [u] *Quod enim (inquit) quidam dicunt citari nominatim hæc opera ab Origene homilia quadam in primum caput Ioannis, & ab Athanasio in Quæstionibus ad Antiochum Quæst. 8. nihil efficit. Nam in homilia illa nominantur Ariani, qui diu post Origenem exorti sunt; & in Quæstionibus ad Antiochum nominantur Auctores ipso Athanasio posteriores, ex quo sequitur vt illa testimonia esse non possint Origenis,*

CAP. VIII.

u Bell. L. de script. Eccl. in Dionys.

Cap. VIII. *vel Athanasij, sed recentiorum auctorum. Scribunt quidem Liberatus Abbas in Breviario, & Anastasius Bibliothecarius in Epistola ad Carolum Calvum Imper. citari Dionysium à Ioanne Chrysostomo, & Cyrillo Alexandrino, sed quæ illi citant non inveniuntur in locis citatis.* Ita Bellarminus collegæ sui eminentissimi disputationem paucis versibus pænè totam difflavit. Piget referre musteum aulici cujusdam disputatoris pro Dionysianis argumentum; ex Nicephoro Callisti ductum, scriptore & fabulosissimo & recentissimo (vixit enim sæculo decimo quarto) Is autem scribit in Historijs Pulcheriam aliquando Iuvenalem Hierosolymorum Episcopum de Mariæ Virginis corpore interrogasse; Tum hunc facit[x] multa de eo argumento ex veteri scilicet traditione perorare, postremòque narrare ad Mariæ monumentum convenisse Apostolos, vnáque cum ijs Timotheum, & Hierotheum, *ut* (inquit) *ipse Dionysius in suis ad Timotheum de beato Hierotheo scriptis testatur.* ὥσπερ αὐτὸς φησι Διονύσιος ἐν τοῖς πρὸς Τιμόθεον πονηθεῖσιν αὐτῷ περὶ τοῦ μακαρίου Ἱεροθέου; quibus longam ex Dionysianis ῥῆσιν, quæ & in nostris hodiè legitur, totam subnectit. Hinc fateor, haberi Nicephoro cognita fuisse Dionysiana (nequé de hoc quisquam mortalium dubitaverit) nego haberi, ipsi Iuvenali fuisse cognita. Verba enim ex nostris[y] Dionysianis descripta Nicephorus videtur ipse potiùs de suo adiecisse ad Iuvenalis narrationem confirmandam, quàm ea Iuvenali tribuisse: sed & siquis contendat hæc Iuvenalem à Nicephoro citantem induci; nihil tamen eo promoverit. Historicis enim scriptoribus solenne est homines, de quibus scribunt, ea dicentes inducere, non quæ verè ac certò dixerunt, sed quæ illos ipsi dicere potuisse putant. Nicephorum ergò, qui Dionysiana & vera, & veteribus nota fuisse existimaret; mirum non esset eum hic Iuvenali sermonem tribuere, quem ipse ex præcepta de Dionysianis opinione, ab illo apud Pulcheriam tali loco ac tempore haberi potuisse putaret. Hæc de Iuvenalis apud Augustam oratione Nicephorus. Quod verò disputator aulicus dicit *Iuvenalem in scriptis ad Martianum Imperatorem, & Pulcheriam Imperatricem datis, quæ apud Nicephorum extabant*, Dionysiana *protulisse*, nusquàm apud Nicephorum reperio. Hic quidem in calce Orationis quam à Iuvenale apud Pulcheriam habitam refert,[a] quemdam ex Dionysianis locum, vt nuper diximus, recitat. Illam verò Orationem, vel litteris mandatam fuisse, vel penes se esse scriptam nusquàm dicit. Idem alibi in libro ejusdem operis secundo scribit[b] corporis Mariæ translationem tum multos alios deprædicare, tum maximè Iuuenalem. An autem hoc Nicephorus ex aliquo Iuuenalis ea de re tunc adhuc superstite libro didicisset; an verò ab alijs scriptoribus de Iuuenale traditum accepisset, nullus dicit; multò verò etiam minùs affirmat in ea Iuuenalis traditione aliquid fuisse de Dionysianis memoratum. Hæc ergò disputator aulicus, non ex Nicephoro, quem auctorem falsò laudat, sed ex suis ipsius Somnijs habuit. Atque hæc quidem

x Niceph. l. 15. c. 14.

y Ioannes de Chaumont Areopag. defens. c. 1. extr.

a Niceph. l. 15 c. 14.

b Ibid. l. 2. c. 23

dem ſunt, quæ Areopagiticorum patroni ex omni ſupra annum Domini quingenteſimum antiquitate afferunt; vana omnia fluxaque, & futilia, vt nunc quidem liquet. Itaque ſtat hactenùs fixa, atque immota, & ab omni horum temeritate tuta & illæſa Hypatij, & ſuorum Catholicorum vetus veraque ſententia, anno Sexti ſæculi 32. clarè liquidòque affirmantium Areopagitica & Cyrillum, & Athanaſium *latuiſſe*, & negantium ea vllum ex antiquis fuiſſe recordatum.

CAPVT. IX.

Refellitur altera, quæ Bellarmini eſt ad ſuperiorem contra Areopagitica diſputationem exceptio, cauillantis Areopagitica ad ſextum vſque ſæculum latuiſſe alicubi; ſexto demùm ſæculo reperta eſſe. Figmenti hujus vanitas & abſurditas oſtenditur. Fieri non potuiſſe, vt Areopagitica, ſi verè Dionyſij eſſent, laterent, imò apparere ea breui, poſtquàm ſcripta erant, edita quoque fuiſſe.

IAm alteram, quæ Bellarmini eſt, exceptionem videamus. Ille enim confitetur quidem, vt diximus, imò etiam aſſerit, ac contendit [c] Areopagitica hæc, quæ nunc extant, totis prioribus quinque & vltrà ſæculis orbi Chriſtiano planè penitúſque fuiſſe ignota. Idem tamen pugnat ea verè fuiſſe a magno illo Dionyſio Athenienſi Pauli diſcipulo, verè ſcripta, idque neminem ait negare. *Doctum* quidem & *Catholicum*, ſolos vel *Lutheranos* vel *Sciolos* rem in dubium revocare. Qui verò inquam; accidit, vt tanti authoris tam multa opera, ſi ea verè in rerum naturâ erant, omnes Chriſtiani pluribus non modò annis, ſed etiam ſæculis neſcierint? *Alicubi* (inquit) *latuerunt, vt multa alia ſæpè longo tempore deliteſcunt, & poſteà tandem reperta ſunt*. Commoda ſanè ac facilis reſponſio; ſed neſcio an ſatis vera, ſatiſve uerecunda. Illa enim primò Hypatium Archiepiſcopum, & Catholicos veteres, viros de ſexti ſæculi ineuntis Eccleſia optimè meritos pulſat, ſtultéque ac perperam ratiocinatos eſſe arguit, quod nemo credo ſatis magnæ eſſe impudentiæ negaverit. Nam ſi hæc noſtra Areopagitica *alicubi*, omni illo tempore, quod vult Bellarminus, *latuerunt*, ſtultum eſt, & fallax ea ideò argumentari non eſſe Dionyſij, quod non fuerint ab illorum ſæculorum ſcriptoribus memorata. Hypatius autem apertè ita eſt argumentatus; *Si nullus*, inquit, *ex antiquis recordatus eſt ea; vndè nunc poteſtis oſtendere, quia illius ſint, neſcio*. Et paulò antè; *Si Dionyſij erant* (inquit) *non potuiſſent latere B. Cyrillum*. Ridiculè (inquit, Bellarminus) *Quæ* enim *alicubi latebant*, omnibus mortalibus ignota, quidni ea Cyrillum latere potuerunt? ſed non ſolum Hypatium perit Bellarminiana ſtropha; Euſebium quoque ejuſdem incogitantiæ, ac paralo-

[c] *Bell. ſcript. Eccl. in Diony.*

CAP. IX. paralogiſmi reum agit; quem eodem argumento videmus Clementis ſecundam Epiſtolam reiicere, fictitiamque ac ſubdititiam eſſe probare; [d] *Sciendum eſt* (inquit) *ſecundam quamdam circumferri Epiſtolam, quæ Clementis dicitur. Verùm eam non perindè vt priorem, approbatam cognoſcimus; neque enim veteres hac vſos eſſe ſcimus.* ὅτι μηδὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῇ κεχρημένους ἴσμεν. Sed & verboſam Petri & Appionis diſputationem, quam Clementis quoque nomine editam, ibidem confodit, [e] & aliena manu fictam atque editam indè conficit, quòd *iſtius operis nulla omninò apud veteres fieret mentio.* ὡς οὐδ᾽ ὅλως μνήμη τις παρὰ τοῖς παλαιοῖς φέρεται. Hunc ita ratiocinantem Bellarminus aliquis deſipere dixerit, & magnas nugas agere; iſta enim verè quidem Clementis fuiſſe; ſed veterum qui ea tacuerunt, temporibus alicubi delituiſſe. Par eſt Bellarmiani figmenti, & in Auguſtinum contumelia, apocrypha ſub nomine Apoſtolorum Andreæ, Ioanniſque conſcripta, & à Manichæis citata hoc argumento repudiantem, [f] quod iſta, ſi illorum verè fuiſſent, recepta eſſent ab Eccleſia, quæ ab illorum temporibus per Epiſcoporum ſucceſſiones certiſſimas vſque ad ſua tempora perſeveraverat. Manichæis ex Bellarmini hypotheſi licebat hanc obiectionem nullo negotio diluere; reſpondendo ſcilicet iſta ſuperioribus temporibus alicubi latuiſſe; ſuo demùm æuo reperta eſſe. Denique ſuos ipſos Bellarminus Sodales hoc commento non leviter, neque obſcurè ferit; vt Martinum Peteſium ab hęreticis olim prolata Petri, Thomæ, Matthiæ, & aliorum Evangelia, Andreæque & Ioannis acta eo nomine refutantem, [g] *quod numquam prorſus in ſcripturis veterum illorum duntaxat, qui Apoſtolis ſucceſſerunt, aliqua eorum mentio, aut commemoratio habetur.* At ex Bellarmino hæreticis promptum erit huic ita argumentanti occurrere, non eſſe iſta a veteribus illis commemorata, non quod tam nulla eſſent, ſed quod *alicubi laterent*, & ſecutis demum temporibus reperta ſint. Ne Baronio quidem Collegę parcit, dum ſic agit Bellarminus. Nam ſi huius valet exceptio, illius contra quædam Clementina argumentatio, Hypatianæ contra Dionyſiana argumentationis gemina, planè concidit; [h] *Si hæc* (de Mariæ Magdalenæ à Maria Lazari Sorore diverſitate) *dicta ſunt à Clemente, quomodo ea latere potuerunt tot antiquos Patres, qui de ea re ſcripſerunt? cum præſertim tanti Auctoris præcipua fuerit auctoritas in Eccleſia?* Rogas? (inquit & perfrictę frõtis aliquis de Bellarminiano ludo Sophiſta) Nimirùm hæc iſtos perinde, vt cæteros, ideo latuerunt, quod eorum temporibus *adhuc alicubi laterent*, ſecuto tantum ævo reperta. Vides quam ſit & Hypatio, & Euſebio, & Auguſtino, & Peteſio & Baronio contumelioſa Bellarmini exceptio; qui, ſi huic credimus, craſſi omnes fuerunt Sophiſtæ, futilia argumenta, velut, inanes ex arena funiculos nectentes, quibus & ſe; & lectores ſuos fallerent. Vides quantam hęc iſtius ars ſi admittatur obſcuritatem atque caliginem in omnes antiquitatis litteras invectura ſit; quæ certiſſimam, ac pæne vnicam vera a falſis

[d] Euſeb. Hiſtor. L. 3 c. 32. Edit. Lat. c. 38. Gr.

[e] Id. ibid.

[f] Auguſt. cont. Adverſ. leg. L. 1. c. 70. ſic & L. 20. contr. Fauſt. c. 79.

[g] Peteſ. de Tradit. P. 2. Oſtert.

[h] Baron. A. Dom. 32. §. 18.

à falsis in hoc genere discernendi regulam conuellit, ac nobis de manibus eripit. Vix enim vllus erit liber, quantumvis recens, insulsus, & apocryphus, qui non impune possit antiquitati ascribi, & vindicari, si Bellarmini exemplo liceat dicere, eum quidem omnibus veteribus fuisse ignotum, sed ignotum ideò fuisse, quod *lateret alicubi, & multa alia sæpè longo tempore delitescunt, & postea tamen reperiuntur.* Absit verò, vt tam iniqua, tamque perniciosa disputandi lex obtineat; Absit vt Bellarmino concedamus uiros illos doctissimos, atque cordatissimos veteris ac recentioris memoriæ, qui de libris ita, vt diximus, argumentantur, omnes prauè atque vitiosè esse ratiocinatos; vnum istum verum sciuisse. Non ita est profectò. Illi quidem rectè ac verè sunt argumentati; Bellarminus verò rem absurdissimam ac stultissimam, planeque incredibilem, pro vera falsò & inuerecundè posuit. Illi, vt patet, hoc quod ipse statuit, pro incredibili, ac, vt loquimur, *impossibili*, vt est sanè, habuerunt; fieri scilicet posse, vt clarorum virorum, quales eos fuisse constat, quibus affictos ab hæreticis libros ipsi repudiant, opera, præsertim insignia, Christianos homines ejusdem, vel proximæ certe memoriæ latuerint; maximè qui essent alicuius eruditionis, & in re literaria studij atque peritiæ. Alios a nobis allatos nunc mitto; quos & res ipsa in hac sententia fuisse probat, & uero sui nominis auctoritas satis tuetur. Hypatium quidem ita de Areopagiticis sensisse clarum est, quæ disertè scribit, *Si Dionysij erant, B. Cyrillum & S. Athanasium latere non potuisse*; nedum vt cæteros etiam omnes mortales in remoto nescio quo angulo (quod vult Bellarminus) recondita latere potuisse putauerit. Iam vero & illud quod statuit Hypatius, uerum esse, id uerò quod ait Bellarminus, merum esse figmentum, ab vno causæ laborantis studio profectum, facilè videbit quisquis rem totam paulò accuratiùs expenderit. Primò enim quæ statim ab initio hujus disputationis diximus, ea satis superque demonstrant nequaquam id potuisse fieri, quod nunc adversatio somniare libet, vt hi libri, si Dionysij uerè erant, laterent. Non sinebat auctoris gloria; non rerum ipsarum maiestas hujusmodi opera apud nostros delitescere, uel ignota jacere; idemque nunc facere, dum sic agit, uidetur Bellarminus, ac si quis contenderet, solem etiam nocturno tempore apud nos versari; cæterum in aliquo nostri orbis angulo occultum latere, donec manè inde emergat, ac sese terris nostris conspiciendum præbeat. Ea uerò, ô bone, solis natura est, vt sicubi uerè est, ibi latere non possit. Areopagiticorum operum ratio similis est, quorum tum ab auctore, tum a rebus ipsis id ingenium est, vt ea Christianos latere, si uerè in eorum (vt sic dicam) orbe erant, nequaquam potuerint. Cur uerò hæc potius tam multa, tamque illustria nostrorum oculos fugere potuisse vis, quam alia quædam & multo breuiora, & in speciem minus vtilia? vt unam illam, verbi gratia, Clementis ad Corinthios Epistolam, quam ab omnibus illius memoriæ & viris, & Ecclesijs non modò

CAP. IX. agnitam, sed etiam prædicatam, ac celebratam scimus: usque adeò vt Baronius [i] eam cum intercidisse putaret, scribere non dubitauerit tam sæpè citatam fuisse a veteribus, *vt penè reuiuiscat integra in fragmentis*; cum hæc Dionysij tam multa, tam grandia, tam denique vtilia ne vnus quidem te teste, atque auctore, ante sextum sæculum commemorauerit. Quod verò Bellarminus, vt rei absurdissimæ ac per se incredibili colorem addat, obiter dicit, *Multa alia sæpè longo tempore delitescere*; velim scire quo id exemplo probet, vt auctoris scilicet alicujus clarissimi, atque grauissimi opera, & quidem plurima, atque vtilissima, ac de rebus maximis singulari planè ratione scripta, ea homines quidem & eos apud quos uiuens florebat, magnaque erat in laude ac veneratione, & eos etiam, qui proximè securis temporibus vixerunt, ignota ac innominata totis quatuor sæculis latuerint, post exactos demum annos non pauciores quam quadringentos repente ex illis suis latebris erepserint, ac in lucem exierint. Atqui rem plane aliter in communi hominum vita vsu uenire nemo, quantumvis rudis, nescit. Scriptorum opera uel ipsis etiam viuentibus, uel statim, vel certè non multò post eorum mortem, nosci celebrarique solent (maxime si qui clari fuerint, & civibus suis cari) obscurari ac tenebris condi, tandemque interire, nonnisi post aliquot annorum, aut sæculorum circulos solent; maturiùs aut seriùs, ut cujusque vel fatum, vel meritum est. Itaque a multis jam sæculis intercidisse magno cum dolore, ac desiderio videmus Papiæ, & Hegesippi, & Dionysij Corinthij, & Melitonis Sardensis, & Rhodonis, & Apollonij, & Serapionis, & Dionysij Alexandrini, & Africani, & aliorum non paucorum opera, ea olim primis Ecclesiæ sæculis, ac suis singula temporibus nota, lecta, ac celebria fuisse, ex Eusebio intelligimus; exinde paulatim defecisse, partim etiam hominum, noua veteribus sua alienis, falsa denique veris ante habentium, stultitia ac fraude consumpta, ex posterorum silentio discimus. Si per omnia jueris litterarum genera, vbique reperies simile fuisse quorumvis librorum fatum, vt proximis postquam scripti erant, temporibus noti celebresque; ignoti obscurique nonnisi aliquot post ortum suum annis fuerint. Vna sunt (quod equidem sciam) Areopagitica, quibus planè contrariam sortem affingit Bellarminus. Illa enim, si huic credimus, uitam a diuturna morte auspicata sunt; simul edita, simul mortua, nata vna ac funerata; neque antè annum ab exortu quadringentesimũ ex illo obliuionis tumulo emersura. Mirificus planeque præposterus artifex Bellarminus, qui tam præclarum nobilissimi Martyris fætum terris primo ne ostensum quidem vult; exiisse, vt occultaretur; editum esse, vt conderetur, instructum & ornatum, vt lateret, olim anno demùm post suum natalem quadringentesimo, non suis, sed alienis temporibus victurus, serijsque nepotibus, non suæ memoriæ hominibus profuturus. Sed quæ ita raro, præterque consuetum rerum ordinem fiunt, ea causas suas habent, neque quicquam huius generis occurrit,

i Bar. A.D. 52. § 18.

occurrit,cui non sua fuerit ratio a communi cæterorum lege,atque tramite deflectendi. Cur verò tam singularis fuerit Dionysianorum fortuna, cur tam acerbum,tam calamitosum, tam denique prodigiosum fatum,causam aduersarius nullam dicit,quia quam diceret, nulla scilicet fuit. Monstrum ergo hoc quod commentus est, nullum revera fuit, quod contingere non aliter poterat, nisi causa aliqua subesset. Nullam fuisse,præter adversarij silentium, res ipsa docet.Dic enim sodes, Bellarmine,aliquam,cur hæc Areopagitica,si verè Dionysij sunt, simul atque nata sunt,occulta, & in illis tuis adeò cæcis remotisque cryptis abdita fuerint, vt inde ante annum a suo natali quadringentesimum etui & lucem aspicere nõ potuerint? Si causam tam prodigiosi eventus, quam dicas,nullam invenis; excogita saltem,& comminiscere colorem aliquem probabilem. Scio tibi neque ingenium cogitanti, neque deprehenso animos, & audaciam deesse. Novi te in talibus causis artificem esse egregium, ac plane singularem. Te tamen quantuscunque de cætero es, prouoco; Ede, si potes, tui huius de Dionysianis vestris commenti, vel causam,vel colorem; Tu verò nihil edis, neque sanè edere potes.Nam (vt ea percurram, quæ solent libris hanc, quam tu Dionysianis affingis calamitatem afferre) non dices opinor, hos libros merito suo in latebras illas tuas coniectos esse, quod essent nullius,uel pretij,vel in publicum vsus, quo modo sæpè contingit, vt ejus notę scripta ob suam vel inertiam, vel deformitatem damnata abdicentur, & vel flammis vstulata, vel hominum contemptu profligata non modo lateant;sed planè etiam intereant. Tu hoc,inquam, de Dionysianis tuis non dices;quæ vos cedro,quæ auro, gemmisque, & si quid est in librorum cultu ambitiosius, digna judicatis; quæ invidiosissimis laudibus celebratis, & longis, accuratisque commentarijs veteres recentesque alij post alios excolere atque exornare non desinitis. Ne nos quidem hæc,de quibus multo,quam vos modestius atque humilius sentimus, abjicienda fuisse putavetimus, quæ scilicet tametsi non paucis, neque parvis vitijs laborare merito,vt videtur,contendamus, multa tamen bona, quædam etiam egregia continere non negamus. Sed neque illud alterum,sat scio,dicturus es,quod libris etiam interdum optimis,exitiale non semel fuit, Dionysiana tua,etsi edi dignissima,neglecta tamen fuisse, & in angulis illis in quibus nata erant, relata; quod ea in hominum vel barbarorum, uel rudium, & indoctorum, aut certe malevolorum,& invidorum manus incidissent, qui operum pretium vel nescirent,uel odissent. Nihil istorum in Timotheum,in Titum,in Polycarpum dici potest; ad quos hi libri primum missi sunt, ac velut in manus ab auctore traditi.Hos enim constat viros fuisse & in sacris illis argumentis, quæ Dionysiana tractant, versatissimos atque eruditissimos,& publicę utilitatis cupidissimos.& fidei in omnes integerrimę & caritatis in auctorem eximiæ;quos adeò suspicari nefas est tantum thesaurum, si eum revera apud se habuerunt, fuisse occultaturos, & in

CAP. IX.

Cap.IX. Bellarminianas latebras abiecturos. Quod virorum bonorum, quod Dionysij amicorum, quod Ecclesiæ studiosorum in tali re erat, id illi impigre fecissent; dilectissimi collegæ, gloriosissimi Martyris, scriptoris luculentissimi creditas sibi lucubrationes diligenter collegissent; Christianis omnibus in genere, & suis nominatim Ephesijs, Cretensibus & Smyrnensibus, alijsque vicinis Ecclesijs, præsertim verò Atheniēsibus commendassent, exscribique strenue & emendate, & pluribus exemplaribus mandari curassent; & quod horum vnus Polycarpus Ignatio præstitisse fertur, id omnes Dionysio suo officium bona fide exsoluissent; cavissentque sedulo ne lucidissima Atticæ & Christianæ sapientiæ fax, vel sua, vel suorum negligentia, sub ignobili modio (quod ait Dominus) recondita, veluti sepeliretur. Neque tu cæteros vel ejusdem, vel proximæ memoriæ fideles Christianos probabilius, quam tres illos viros, huius in Dionysiana flagitij accusaveris, vt quæ a carissimis atque colendissimis magistris tradita ac commendata haberent Dominici Martyris, Christianique Episcopi egregia monumenta, ea ipsi in pulvere ac situ iacere, in angulo delitescere, & cum tineis blattisque luctari opera immortalitate digna sinerent. Non ea fuit illius Christianissimi barbaries; non ea socordia; non is in Ecclesiæ antistites, deique testes contemptus, vt hæc tam iniqua, de illis hominibus suspicemur; quorum & summam adversus Deum Pietatem, & eximiam in suos præfectos, & in Christi Martyres caritatem, & ingens ædificandæ Ecclesiæ, reique Christianæ studium, & singularem in suorum scriptis servandis, tuendisque, & ad posteritatem propagandis curam, ac diligentiam, plurimis & pęnè innumerabilibus exemplis, documentisque comprobatam scimus; quorum denique piæ vigilantiæ, religiosissimisque laboribus, & hæc quęcunque supersunt, veneranda primæ antiquitatis monumenta debemus, & vero longe plura deberemus, si par fuisset in eorum posteris fides, atque religio. Illos vero uel sola eorum cum Sexti, & sequentium sęculorum Christianis comparatio, fraudis & negligentiæ absoluet. Hos enim constat sequiorum temporum mortales Areopagitica, simulatque Dionysij esse, non dico sciverunt, sed leviter suspicati sunt, avidissime excepisse, omnibusque officijs quæ in libros conferri possunt, excoluisse; exscribenda diligenter curasse, huc & illuc in omnes orbis Christiani partes, in vltimas vsque Galliæ nostræ oras sedulò missitasse; Gręcos, vt illum de Alexandrino ludo Rhetorem Dionysium, & Maximum Monachum quos diximus, scholijs illustrasse; Latinos, in suam linguam, vt Anastasium Bibliothecarium, vt Ioannem Erigenam, convertisse. Cum horum tam ardens in hos libros, tametsi dubiæ ac incertę fidei, studium fuisse videas; tu-ne Timothei & Polycarpi, & Titi, & aliorum eiusdem ævi Christianorum, quos istis posteriorum sæculorum hominibus multò & Sanctiores, & Sapientiores, & diligentiores fuisse nemo dubitat; tu-ne, inquam, suspicari potes eorum minorem futuram fuisse in Dionysiana caritatem, venerationem, ac sedulitatem,

dulitatem, si ea habuissent, si auctoris esse Dionysij, non modò suspicati CAP. IX
essent, sed certo ac indubitate, quod illis facile fuit, comperissent? Specta quæso, Bellarmine, quam absurdum sit, atque incredibile tuum figmentum. Tu antiquissimos ac omnium Christianorum longe optimos viros, vis ea opera, quæ Apostolici discipuli, Martyris, atque Episcopi esse certò sciebant, quæ ab auctore ipso tradita acceperant, quę sublimissima eadem atque saluberrima sapientia referta esse notant, ita vel contempsisse vel odisse, vt ea in cryptis nescio quibus, vel ipsi defoderent, atque obruerent, vel certè derelicta iacere sinerent, sic vt neque tum, neque postea, nisi anno Demum quadringentesimo, ab vllo homine aspici, ac nosci potuerint. Idem tamen fateris septimi, & octavi & sequentium sæculorum homines iisdem illis libris, cum de eorum veritate nihil comperti atque explorati, nihil pręter tenues tantùm, levesque suspiciones ac coniecturas haberent, omnia illa, quę nuper diximus, officio studiosissimè exhibuisse. Quid de te, tuisque tam malè merita est prima illa Christianitas, Apostolorum fętura, ac Soboles, vt principes eius alumnos his novitijs de sæculorum fæce homuncionibus deteriores putares? Illos turpissimi in Martyrem flagitij damnares? Hos religiossimi in eundem officij laude ornares? Illos etiam in notum ac familiarem non modò negligentes, & ignavos, sed etiam contumeliosos? hos etiam in ignotum, gnauos, & propensos, ac sedulos faceres? Tu vero cum tuis istis portentis procul hinc facesse; quæ non alijs profectò persuasurus es, quam ijs qui de Sanctissimis Apostolorum discipulis pessime atque iniquissime sentiunt; quod a nostris, piorumque omnium mentibus avertat Deus. Illud vnum postremo videndum superest, quod neque ex librorum merito, neque ex hominum, qui eos habuerunt, ingenio, fieri potuit; annon id fortasse auctoris voluntate, atque iudicio factum sit. Fateor enim scriptores fuisse, qui sua ipsi monumenta, etiam pręstantissima, edi nollent; delitescere, vel interire mallent; qualiter Publium Virgilium de sua Æneide in supremis decrevisse accepimus, vt opus post Latinos homines natos excellentissimum, quod ei vltimam manum admovere, immaturo fato circumventus, non posset, flammis traderetur. Sed neque Bellarmino quicquam hic simile caussari licet. Finge enim ita de suis Areopagiticis statuisse Dionysium. Non ideo erat consentaneum, vt Polycarpus, & Timotheus, & alij egregium in paucis opus, & Christianis hominibus vtilissimum vel exstinguerent, vel occultarent. Illi, si quid huiusmodi Dionysius præcepisset, viri licet amicissimi, modestiam publicis Ecclesiæ commodis pro sua in eam caritate erant haud dubiè posthabituri, idemque in hac causa facturi, quod Tucca, & Varius, & Octavius ipse Augustus in simili negotio fecisse leguntur; qui Virgilianam Æneida ex eo incendio ereptam, quod erat in eam ab auctore decretum, ac constitutum, incunctanter publicare non dubitarunt. Sed nihil tale de Dionysio neque à Bellarmino proditum, neque ab vllo quod sciam, alio

CAP. IX. auctore vel teste fando vnquàm auditum. Neque sane Dionysio, cur sic in partum ipse suum sæuire vellet, vlla Virgiliani consilij similis ratio fuit. Nam tametsi ipsum quod ille elegit, ac sectatus est, scribendi genus multorum doctissimorum virorum judicio, vehementer sit vitiosum; negari tamen non potest, quin Dionysiana in eo genere castigatissima sint, atque elaboratissima, ac hujusmodi denique quibus vltimam ab auctore adhibitam fuisse manum, totum opus loquitur. Sed & Dionysium Areopagitica, si scripsit, eo animo scripsisse, vt ederentur, præter cætera, quæ nunc mitto, vel vnus in libro de divinis nominibus locus [k] clarissime docet; in quo scribit, quæ erant ab Hierotheo sublimiori dicendi genere definita, se ea adhortante Timotheo, sermone ad suum, suique similium captum magis accommodato explanare atque digerere, ipsos Hierothei libros ijs, qui sublimiora capiunt, assignantem. Et paulò post illud Apostoli ad Timotheum præfatus; [l] *Quæ audisti a me, hæc commenda fidelibus hominibus; Ejusmodi* (inquit) *monitis morem gerentes, neque animum ad divinorum inventionem, quatenus eam assequi licet, despondentes, neque eos auxilio destitui ferentes, qui ad ea aspirare ac pervenire possunt, quæ modulo ac captu etiam nostro potiora, sublimioraque sunt, cum aliqui ex hac humi reptante doctrina nostra ad sublimiorem aliquam notitiam fortasse ascensuri sint; nos animum ipsi nostrum ad scribendum meditatione ac studio, & ope divina excitavimus, atque appulimus; nihil quidem novi ac peregrini adferre, & explicare præsumentes, sed minutioribus duntaxat quæstionibus ea quæ summatim a sancto, divinoque viro (id est a vere Hierotheo) dicta sunt exponentes, & pluribus plana facientes.* Hæc ille; scribendi se consilium ad fideles, & quidem rudiores, in pietatis Christianæ cursu adjuvandos cepisse testans; quibus profectò sua nihil nisi ederentur, profutura intelligebat. Qui ergo futuros spectabat, qui ex ijs quæ scribebat, ad altiorem sapientiæ gradum ascenderent, eum omnes intelligunt hæc, quæ scripsit, eo animo, ac consilio scripsisse, vt perfecta ederentur, & cum hominibus Christianis communicarentur. Quamquam ipsa operum ejus ratio, id ipsum satis superque demonstrat. Cujus enim mentis, cujus-ve animi esset tam operosè, tamque magnifice suas cogitationes & eloqui, & construere, & literis denique studiosissime mandare, nisi eadem illa tanta arte composita aliquando edi vellet? Atque ita jam satis, vt opinor, demonstratum est nullam causam, vel rationem fuisse quæ efficeret, vt Areopagitica, si verè Dionysij erant & quo primum tempore scripta sunt, & deinceps ad sextum vsque Christi sæculum laterent; fierique adeo non potuisse, vt, quod Bellarminus temere & falso affirmat, *latuerint.* Sed huc præterea accedit, quod etiam si fieri potuisset, vt *laterent*; aliunde tamen apparet, ac pæne constat hos libros, postquam scripti, ac literis mandati superfuerunt, non diu, non certe annos quadringentos, latuisse, sed brevi ac pæne adhuc ab incude calentes editos fuisse. Nam si qui

k Dion. de Divin. Nom. c. 3. §. 2.

l Dion. de Divin. Nom. c. 3. §. 3. extr.

si qui libri hanc calamitatem experti sunt, vt occulti in tenebroso aliquo loco aliquot sæcula remanserint, ij ex illis suis latebris vel toti, vel integri, & incolumes extrahi non solent. Neque enim licet in cæcis illis, vt sic dicam, carceribus impune habitare. Quam multos situs & caries vel absumpsit, uel insigniter mutilauit? Quam multos tineæ & blattæ, aliæque lentæ pestes exederunt? Clementis ad Corinthios Epistola, cum proximis retro sæculis in puluere ac Squalore nobis nostrisque majoribus ignota jacuisset, nostra tandem memoria ex illis latebris protracta Lucem postliminio vidit, Britanni viri Beneficio, qui eam in Alexandrino Veteris Testamenti codice Græco, Theclæ, vt ferunt manu ante annos circiter 1200. descriptam inuenit, & magna eruditorum omnium lætitia edidit. Sed neque hæc tam diuturnæ in illis latebris custodiæ pœnas, & incommoda vitare potuit. Male fuisse in illis tenebris mulcatam Britannica editio clamat, summa fide ex codice illo manuscripto antiquissimo excusa, & publicata; vbi & hiatus crebri, & erosæ, exesæque vel litteræ, vel voces, & lacunæ aliquot apparent. Non Tacitus, non Livius, non Cicero, non alij Græci latinique scriptores æquiores, vel clementiores experti sunt suas illas latebras; in quibus per superiorum temporum barbariem diu veluti sepulti, delituerunt. Inde fateor, quæ & nostri, & superioris sæculi fælicitas fuit, tandem aliquando exierunt; sed multis vulneribus deformes, quæ vel a tineis, vel a locorum situ, vel ab ipsa denique temporum injuria acceperunt. Neque aliter in cæteris factum, qui tota aliquot sæcula in illo oblivionis sepulchro defossi jacuerunt. Si quid ergo vnquam simile Areopagiticis nostris accidisset, vt, quod vult Bellarminus, postquam quatuor sæcula latuissent, inuenirentur ac ederentur, illa profecto aliqua gestarent, ac ostentarent suæ hujus tam diuturnæ calamitatis argumenta. Apparerent passim uel exesa a tineis, uel situ, aut mucore corrupta loca; crebri hiatus, crebræque lacunæ, longi temporis injurias faterentur. At paucissimi sunt veterum libri his Saniores, atque integriores; Nullus in omni opere hiatus; nulla lacuna occurrit. Sanum est & incolume quidquid Areopagiticum habemus; nullam vespiam in toto corpore uel vermium, aut cæterarum ejusdemmodi pestium injuriam cernimus. Ergo falsum est, quod Bellarmino comminisci libuit, libros istos in nescio quibus latebrarum sepulchris quatuor sæcula jacuisse; ex quibus post tam diuturnam, vt sic dicam, mortem, illæsi & ab omni parte incolumes exire nequaquam potuissent. Hoc vnum restat, vt aliquis etiam Bellarmino inverecundior sophista dejeret hoc libros, non in terris relictos fuisse, vel nullæ sunt ab his casibus tutæ atque immunes latebræ, sed in orbem Lunæ raptos, novos de fabulis Endymiones, tamdiu istic impune dormisse, donec ad Sexti sæculi mortales cælitus delati pervenerunt; quamquam & huic somnio, si cui forte tale aliquid fabulari liberet, id obstat, quod pars Dionysianorum librorum non contem- CAP. IX.

nenda

Cap. IX. nenda perierit, quos cælum, si seruare uoluisset, omnes seruaturum fuisse credibile est, & vero consentaneum. Neque mihi quisquam de hujus partis jactura molestus sit; quasi per eam abunde satisfactum sit solemni diuturnarum latebrarum injuriæ. Ego enim non omnium, sed singulorum librorum integritatem, atque incolumitatem objeci, qui si tamdiu, quamdiu somniat Bellarminus, delituerunt, non modo aliqui ex tanto numero perijssent (quod concedunt adversarij) sed & in ijs ipsis, qui servati sunt, nonnulla vt diximus, extarent tantæ calamitatis documenta, hiatus, lacunæ, & alia ejusdem generis, quę nulla istic apparent. Hoc non aliorum scilicet quàm Dionysianorum proprium, ac planè singulare est, quòd eorum pars, & quæ superest, & quæ desideratur, vtraque pariter tota vel evasit, vel perijt; sicut nullum vtriusque vestigium vel in ijs libris, quos habemus, desit, vel ex ijs quos desideramus, supersit. Quod ipsum rem accuratè expendenti magno, vt mihi videtur, argumento est nunquam revera fuisse, quos Areopagiticorum scriptor prętet hos quos habemus, memorat a se editos libros; qui, si fuissent aliquando vlli, non sit credibilius hos ita funditus perituros fuisse, vt ex ijs planè nihil superessent, quàm illos, qui supersunt, ita fæliciter evasisse, vt toti integri, ac incorrupti sic ad nos pervenirent, vt in ijs nihil vspiam desideretur. Huc & aliud etiam maius prodigium accedit, quòd libri Areopagitici & quos habemus, & quibus caremus, non diversis temporibus, sed simul semelque toti, illi quidem extare, hi vero desiderari cæperunt. Aliorum librorum, quorum iactura facta est, alii fere præter auctorem, meminerunt; vnde eos aliquando extitisse intelligimus, tametsi postea temporis iniuria consumptos. Dionysianos, quos amissos dolent Latini, nemo pręter auctorem memorat, qui se eos scripsisse gloriatur. Hos sęculum sextum, quo alii eius libri adhuc superstites, emersisse finguntur, ęque ac nostrum, nescivit. Neque enim quisquam est, aut fuit, qui se eos aliquando vidisse dicat. Scholiastes, sive is sit Maximus, sive Ioannes Sycopolitanus (Anastasius [m] enim scholiorum, quę in Dionysiana habemus, non vnum, sed duos auctores fuisse tradit.) Ille, inquam, Scholiastes narrat quidem sibi Romanum quemdam Diaconum Petrum nomine, affirmasse omnia Dionisii opera Romæ in Sacrorum Scriptorum Bibliotheca reposita servari. Sed mentitum fuisse Diaconum ostendunt Latini ipsi, qui Dionysiana novissimè ediderunt; hæc in margine ad illum locum annotantes, [n] *Nobis tamen* (inquiunt) *a præfecto Bibliothecæ Vaticanæ significatum fuit nihil vnquam scriptorum Dionysij reperiri quam quæ a nobis hic dantur.* Et idem annis antè nos octingentis erat testatus vetustissimus Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarius Anastasius, cuius hæc sunt de Dionysio verba in illa ad Carolum Calvum Regem epistola, [o] quam modo citavimus; *Edidit* (inquit) *alios, vt sæpè innuit libros, quos nec Græcus quisquam, nec adhuc potuit invenire Latinus.* Non ergo olim magis, quàm

m *Anast. Biblioth. Epist. ad Car. Calu. Reg.*

n *Schol. Dion. Prob. p. 4.*

o *Anast. in Epist. ad Car. Calu. p. 67.*

quàm nunc extabant illi Dionysii libri, quibus nunc caremus; quia scilicet ex scriptoris capite, in quo vno delitescebant, nunquam vt credibile est prodierunt. Sed & aliud est veritatis adversus Bellarmini vanitatem argumentum, Areopagitica ista diu postquam scripta erant, in nescio quibus angulis latuisse fingentis. Quoties enim hoc libris accidit, vt postquàm diu desiderati sunt, reperiantur, solent qui repertos edunt, lectores in primis admonere, vbinam eos invenerint, & quî factum sit, vt ea invenerint; ad hæc commemorare quis qualisque codex, in quo inventi sunt, fuerit; quæ literarum quibus in eo descripti erant, forma, quæ ætas, & cętera ejusdem generis vel omnia, vel certe aliqua referre. Merito. Hæc enim commemorare & dignum est, quæ rara sunt, & ad eorum fidem, qui libros edunt, pertinet, ne quos edunt, eos ipsi confinxisse, si hæc dissimulent, videantur. Itaque qui quam diximus Clementis Epistolam, diu ab eruditis desideratam, nostra memoria publicauit Patricius Iunius, sedulo imprimis narrat, vnde eam nactus sit, quam perijsse & Baronius, & cæteri vulgo omnes putabant; Repertam nimirum fuisse in membranis laceris ad calcem vetustissimi illius Bibliorum Græcorum codicis grādioribus literis Theclæ, nobilis fæminæ Ægyptiæ, manu circa Concilij Niceni tempora exarati, quem Cyrillus Constantinopolitanus nuper Archiepiscopus, Alexandria, vndè in illam alteram sedem euectus erat, secum allatum, inde postea ad magnæ Britannię Regem dono misit. Ita nuper H. Vignerius, cum Augustini diu ab eruditis desideratum alterum adversus Iulianum opus totum ederet, nequa fraudis suspicio subesset, optima fide nos docuit hunc se Thesaurum in quodam Claræuallensis Bibliothecæ codice membranaceo ante quatuor ferè vt conjectura est, sæcula exarato, invenisse; tum vt cum inde eruerit, vt publici juris fecerit, sigillatim narrat. Neque aliter ab ijs factum videmus, qui nostra hac, parentum & auorum memoria veterum scriptorum, vt Taciti, vt Liuij, & cæterorum opera, postquam ea in priuatis locis diu delituerant, in publicam lucem primi emiserunt. Ac ne recentiores referam idem olim & apud veteres obtinuisse constat ex ijs quæ de repertis Aristotelis [r] operibus, narrantur. Ac vt Ethnicos mittam, ita ex nostris Origenem, cum Græcas Veteris Testamenti vulgo ignotas editiones, quintam, & sextam publicaret, sedulò indicasse tradit Eusebius, [s] quo pacto vnam quidem reperisset. Nicopoli apud Actium litrus, alteram in altero loco non dissimili. Si ergo Areopagitica ex Bellarminianis illis cryptis, postquam istic diu ignota latuissent, sæculo tandem Sexto eruta essent, profectò qui hæc primi ediderunt, docuissent vbi, quando, quo casu in ea incidissent, qui qualesque essent codices, in quibus descripta essent nacti, qua literarum forma. Atque id, si ab inuentore esset proditum, non nesciuissent Severiani Hæretici, qui primi ex omni antiquitate reperiuntur testimonia ex Areopagiticis laudasse

CAP. X.

p Patric. Iun. Præfat. in Clem. Epist.

q H. Vigner. Præfat. ad August. Imp. plem.

r Strabo l. 13. Plutarch. in Sylla.

s Euse Histor. L.6.c.17 gr. c. 12. Lat.

H in sua

in sua illa cum Catholicis Constantinopolitana collatione. Nihil autem huiusmodi sciuisse Seuerianos certa inde fides est, quod Hypatio allata inde testimonia vt dubij incertique auctoris, refutanti, nihil hæreticos tale reposuisse legamus: quod ad confirmandam librorum fidem plane eo loco ac tempore necessario siquid fuisset, erat afferendum. Denique neque tum à Seuerianis, neque postea ab Acephalis, qui Areopagitica primi celebrarunt, neque ab alijs postea Scriptoribus quicquam de hoc eorum casu proditum scimus; vbi scilicet, & quomodo post tam diuturnas latebras primum inuenta sint. Non est ergo dubitandum, quin ista de Areopagiticorum tam singulari fato iactata fabula, vt ea nimirum postquam ab auctore scripta fuerunt, in nescio quibus angulis annos totos quadringentos delituerint, merum sit Bellarmini, causæ suæ studentis, somnium.

Capvt. X.

Refellitur tertium adversariorum effugium, quod est Halloixij, fingentis Areopagitica & extitisse olim, ante a. D. 500. & quibusdam nota fuisse; sed consulto dissimulata, neque memorata vspiam; tum quod sic auctor iusserat, tum quod illo sæculo nostri non alias ferè, quam divinas scripturas citarent; tum quod Areopagitica difficilia sint, & a vulgi captu remota.

Itaque cum hoc nulla ratione fingi intelligeret Halloixius, recentissimus Areopagiticorum patronus, aliò ipse confugit, & fronte graniter perfricta affirmat nihil vetare, quin ea vetustissimis ante sextum sæculum scriptoribus saltem nonnullis, nota fuerint. Roganti vero cur ij illa, si sciverunt nusquam memorauerint, respondet quia (inquit) *non libuit*. At ô bone, qui sapiunt scriptores ijs nihil liber, quod stultum sit, & a suo officio alienum. Negari autem non potest rectum fuisse, & veterum scriptorum officio consentaneum libros memorari dignissimos, si eos notos habuissent, memorare. Is ergo plane hos penitusque tacere, si sciverunt, neque libuit, neque libere potuit. Sed duplex (inquit Halloixius) causa fuit, cur istis non libuerit Dionysiana nostra vspiam memorare, etiamsi ea nossent; Prior [t] *quia libros illos (quemadmodum ipse auctor optauerat, & postulauerat) noluerunt vulgo esse notos; sed tantum penes Pontifices reperiri*. Altera est, *quia scriptores antiqui præter scripturam sacram vix vllos citabant nominatim auctores; aut si faciebant, id ferè necessario, & ad revincendos hæreticos faciebant*. His duabus caussis tertiam idem postea addit, [v] hanc scilicet; *quod Materiem continerent sublimiorem atque obscuriorem quàm a plerisque capi posset*. Atque hæc quidem Halloixius, cui si credimus, valdè

t Halloix. de operi. S. Dion. Quæst. 2 p. 538 col. 1. extr. & p. 542. col. 2. extr.

u Ibid. p. 542. col. 2. extr.

valdè ſtulti fuerunt & Hypatius cum ſuis collegis, & illi à Liberato memorati Catholici, qui vtrique quidem incunctanter affirmarunt Cyrillum Dionyſianorum teſtimonijs adverſus Neſtorium vſurum omnino fuiſſe, ſi ea ſciviſſet; priores vero & Athanaſium eadem aduerſus Arianos allaturum fuiſſe pronuntiarunt, ſi nota ipſi fuiſſent; neque dubitarunt viris ſapientibus id non potuiſſe non *libere*, quod ad eorum cauſam eſſet vtile. Sed iſtis nimirum caſſis de ſimpliciori antiquitate Theologis nondum reuelata erant tria illa nouella Ieſuiticæ ſapientiæ myſteria, quæ nobis Halloixius illius diſciplinæ myſta, hic patefacere dignatus eſt.

Par fuit & Chriſtianorum, qui poſt quintum ſæculum vixerunt, incogitantia; qui ſi Halloixius vera dicit, præter auctoris mentem, & vetuſtiorum omnium exemplum, Dionyſiana paſſim, quoties fert occaſio, libertime citant; quibus nulla religio fuit quæ myſteria non alios, quam Pontifices intueri fas erat, eorum apud quoſvis lectores mentionem facere. Eodem quoque ſacrilegio ſi Halloixium ſequimur, nunc Latini omnes tenentur, qui hæc Areopagitica publicè excudi, vendi, diſtrahi, in omnium manibus verſari patiuntur, ſoliſque Pontificibus adeo non vindicant, vt hominem aulicum, nullo neque ſacerdotio neque miniſterio alio Eccleſiaſtico ornatum, de ijs prolixè diſputantem ferant; quin & ejus diſputationem magnis cum elogijs Latine interpretatam publicent. Hi tum veteres, tum recentiores, Halloixianum decretum omnes pariter vt liquet, ignorarunt; Areopagitica iſta memorati nefas eſſe. Ego verius cenſeo Halloixium delirare, quam iſtos omnes tam multos, tamque præſtantes viros ſacrilegij reos eſſe. Sanè quas affert horrendi illius de Dionyſianis ſilentij tres cauſas, eæ omnes futiles ſunt, & vanæ. Nam quod ad primam pertinet, fateor equidem horum librorum ſcriptorem in Eccleſiaſtica Hierarchia tradere [x] *Sacrorum Symbolorum rationes nefas eſſe efferre apud eos qui adhuc initiantur*, οὐ θεμιτὸν ἐξάγειν εἰς τοὺς ἔτι τελειουμένους; moneréque ſuum Timotheum, *ne eas cum vllo alio communicet, niſi cum ſuis ſimilibus deiformibus ſacerdotibus.* οὐ μεταδώσεις ἑτέρῳ παρὰ τοὺς ὁμοταγεῖς σοι θεοειδεῖς ἱεροτελεστάς. Scio eundē in diſputatione de Divinis nominibus vetare, [y] *ne ſpiritualiū Dei nominum interpretationes, & explanationes, & deiformes* (vt ille loquitur) *contemplationes, profanorum irriſionibus & illuſionibus obijciamus*; Timotheoque præcipere: *ne res divinas coram profanis efferat, aut euulget.* μήτε ῥητὰ, μήτε ἔκφορα τὰ θεῖα ποιεῖν εἰς τοὺς ἀμυήτους. Hæc inquam, apud Areopagiticum, & ſi quid aliud eſt ſimile, extare probè memini, *votum* eius, aut *mandatum vt hi ſui libri tantum penes Pontifices* (quod dicit Halloixius) *reperirentur*; vel vt (quod idem alibi ſcribit) *tantum inter Epiſcoporum ſacerdotumve manus verſarentur*; hoc inquam, legere me apud hunc non memini. Donemus tamen Halloixio hanc de libris ſuis legem, & auctorem ipſum tuliſſe, & vetuſtiſſimos patres religioſè obſeruaſſe, ne ii in cuiuſquam hominis

x Dion. de Hierar. Eccl. c. 1. §. 5. extr. p. 202. B.C.

y Id. de Divin. nom. c. 1. § 8 p. 356. a. 6. c.

z Hallo x. de Dion. l. per. Q. 2. p. 542. extr.

CAP. X. non initiati manus traderentur, imò ne ab alijs quidem quam à sacris ministris, *Pontificibus & Sacerdotibus* attrectarentur; rogo te, an ideo putandum est, ne his quidem licuisse, vel fas fuisse hos sibi notos libros nominare, laudare, a sapientia, ab eloquentia commendare? auctorem eorum Dionysium edere, & ab eximio opere celebrare? aut aliquid denique describere ex ijs, quod nequaquam ad sacra illa non initiatis inaccessa, sed ad communem, ac publicam Ecclesiæ doctrinam pertineret? Nobis planè imponit ac illudit Halloixius, dum hoc ex illo sequi statuit. Ista verò inter se diuersissima sunt. Scimus Sibyllina olim apud Romanos magna religione custodita fuisse, & procul non modo a uulgi, sed & cæterorum mortalium oculis, in abdito fuisse habita, ut uel ea inspicere quemquam absque senatus decreto nefas esset. An ideo hoc quoque nefas fuisse argumentabetis, quemquam scribere, uel memorare carmina, quædam seruari Romæ, eaque a mulieribus quibusdam antiquissimis, fatidicis sibyllis edita esse? An ideò nemini licuisse judicabis aliquid ex istis uel lectum, uel auditum referre, aut certè significare? Tu vero, si hoc dixeris, nemini cordato non furere aut insanire videberis. Omnes sciunt plane aliter à Romanis Græcisque, etiam in Sibyllina religiosissimis, factum esse: Quàm multa enim nobis vtriusque gentis scriptores de Sibyllis, & Sibyllinis prodiderunt? Nemo nescit paulo humanior, atque eruditior, quanto olim silentij ac taciturnitatis horrore circumsepta esset aut Eleusiniorum mysteriorum apud Atticos religio. Nulla tamen etiam superstitiosissimis religio, uel apud ipsos Athenienses, fuit, vel uoce, uel etiam literis tradere illa Cereris apud se Sacra fuisse; eorum originem, caussas, institutionem narrare; majestatem ac sanctitatem prædicare; etiam nonnullos eorum rituum, quibus illa constabant, judicare innuere, verbisque ijs describere, quæ soli initiati caperent. Nisi hoc sibi licere veteres illi Ethnici putassent, nos totum illius occultissimæ superstitionis drama planè nesciremus; de quo quæcumque nouimus, ex veterum literis didicimus. Fac ergo tua illa Areopagitica apud antiquissimos majores nostros eodem arcano uelata, custoditaque fuisse, quo erant vel apud Romanos Sibyllina carmina, vel apud Atticos Eleusinia sacra (quamquam ne tu quidem Halloixi, tam arctam nostrorum in illa, tamque religiosam obseruantiam fuisse postules) ne sic quidem habebis, quod contendis; non licuisse nostrorum vetustissimis Areopagiticorum, quæ notant ac legerant, vspiam meminisse; vel ea ingruente aliqua hæresi, adire atque consulere, & si quid in ijs adversus illam pestem egregium reperirent, id in publici periculi necessitate promere; vel hoc saltem nos monere *quædam in arcano apud suos pontifices religiosissime custodiri Dionysij Areopagitæ scripta, præclara & pene diuina, eorumque copiam nemini nisi vel Episcopo, vel certe presbytero fieri.* Hanc enim tu diram & inexecrabilem de Dionysianis legem veteribus omnibus figis, quos ais ab illis uel aduersus hæreticos

vsurpan-

vsurpandis, vel certe commendandis ac prædicandis, imò etiam vel leuissime commemorandis ideo abstinuisse, quod eos libros nollent vulgo esse notos. Illud prudens mitto, quod quicquid Dionysium de suis libris statuisse dixeris,id certè non ad alios libros pertinet, quam ad eos ipsos, in quibus hoc quod tu vis, præscriptum est. At ista,quibus tu niteris, non alibi quam in libro de Hierarchia Ecclesiastica, & in altero item de Divinis nominibus reperire est. Ergo cæterorum, quæ plurima erant, alia ratio erat. Nihil ea a quibusvis legi prohibebat, imo quædam hujusmodi erant, vt ea etiam ab Ethnicis profanis legi expediret,nostraque interesset; vt illam verbi gratia, quam a se Areopagites ille noster *de iusto divinoque iudicio* adversus impiorum sophismata scriptam disputationem memorat. Idem est de Epistolis judicium,quas a quibusvis pæne omnes pijs legi, nulla profectò religio esse debuit; Etiamsi totam Ecclesiæ Hierarchiam auctor non modo in arcano haberi, sed etiam extingui, ac deleri iussisset. Ergo illas saltem Epistolas, illam saltem de divino judicio disputationem, & alia præter *Hierarchiam Ecclesiasticam*,& *diuina nomina*,Halloixiana nulla lex, nulla ratio etiam vulgo nostrorum nota esse prohibebat. Neque enim quisquam dixerit, si quod alicujus scriptoris opusculum ob religionis periculum latere debet, ideo & cætera ejusdem monumenta, etiam ea, a quibus nihil hujusmodi metuendum est, latere quoque debere. Atqui vel hæc sola Dionysianorum pars satis erat, vt auctor a nostris commemoraretur,& inde commendaretur; vt Clementis vnam ad Corinthios Epistolam videmus ad hoc satis fuisse, vt & opus ipsum,& ejus auctor pænè ab omnibus veteris Ecclesiæ scriptoribus celebraretur. Iam altera Halloixij caussa, etiam futilior est, quæ & ea assumit quæ falsa sunt & id ex assumptis concludit, quod ex ijs nequaquam consequens est. Quod enim assumit *scriptores antiquos præter scripturam vix vllos citasse nominatim auctores*; id inquam, falsum esse,& sciunt qui prima antiquitatis monumenta legerunt, & demonstrant exempla a nobis in superioribus allata; Irenæi,[a] qui Clementem & Polycarpum adversus hæreticos;Tertulliani,[b] qui Iustinum & Miltiadem, & Irenæum, & Proculum contra Valentinianos; anonymi[c] apud Eusebium scriptoris, qui Iustinum, Miltiadem, & Tatianum, & Clementem, & Irenæum, Melitonem Sardensem contra Artemonis sectatores nominatim laudaverunt; vt alios de secutis sæculis mittam, quos suo quemque loco edidimus vetustiorum testimonia vsurpantes, Athanasium contra Arianos, Augustinum contra Pelagianos, Cyrillum Alexandrinum, & Cassianum contra Nestorianos, Leonem, Theodoretum,Vigilium Afrum,& Gelasium contra Eutychistas. Sed Halloixius suæ ipse assumptionis impudentiam sensisse, ac retractasse videtur, dum illa, quæ diximus, falsò & inverecunde de antiquis scriptoribus elocutus, hæc quæ sequuntur, statim subjicit; *Aut si faciebant* (id est *si vllos præter scripturam auctores nominatim citabant*)

CAP. X.

a *Iren. L.3.c.3.*
b *Tertull. adv. vers. val. c.5.*
c *Euseb. Histor. L.5.c. 28.*

CAP. X. *id ferè necessariò, & ad revincendos hæreticos faciebant.* Absit vero, vt scriptores sapientissimos temere, nulla ratione, aut *necessitate* antiquorum testimonia vsurpasse vel putem, vel asseram. Fateor hoc eos *apposite*, & ad causam quam agebant, consentaneo adeòque *necessario* fecisse. Neque ego nego, qui sapiunt, & alicujus sunt in dicendo iudicij, eos non aliter in scribendo versari. Si quis sit, qui longe petitos, neque ad id quod tractat, argumentum necessarios locos suis scriptis immisceat (quod multos hodie facere videmus) eum ego virum bonum, etiam eruditum, fuisse non ideo negabo; scriptorem quidem idoneum, & posterorum in hoc genere laude & imitatione dignum fuisse non concedam. Esto ergo quod vult Halloixius; Antiqui scriptores vetustiorum testimonia nunquam, nisi necessario ad argumenta, quæ tractanda susceperant, vsurpaverint. Hoc mihi ad victoriam satis est. Multa enim hujusmodi veterum scriptorum loca supra exhibuimus, in quibus Dionysiana, si qua tum autoribus illis nota fuissent, *necessario* ad revincendos hæreticos afferenda erant. Cum ergo eos Halloixius fateatur in talibus causis etiam antiquiorum, testimonia citare nominatim consuevisse; nemo non videt necessario confitendum esse, cujus Dionysij nulla a priscis vox in huiusmodi locis recitata, nulla mentio facta vspiam reperitur; eius hæc, quæ nunc circumferuntur scripta, priscis illis ad Sextum vsque sæculum Ecclesiasticis scriptoribus plane penitusque fuisse ignota. Sed esto; quod liquido falsum esse, & nos demonstravimus, & ipse Halloixius eodem quo posuit, loco confitetur, id ei nunc animi gratia veluti verum sit, donemus; antiquos auctores vix vlla nisi scripturæ divinæ, testimonia nominatim citare. Ne sic quidem Halloixius id quod agit, concludet. Non enim simpliciter quæritur, An Veteres *Dionysiana nominatim citauerint.* Quæritur an ea vspiam memoraverint? an Dionysium Areopagitam Pauli discipulum, aliquid huiusmodi scripsisse tradiderint? Nam scriptores illi non eos solos memorant, quorum dicta & *ῥήσεις* nominatim describunt; Etiam eos memorant, laudant, celebrant, & quidem largiter atque copiose, quorum tamen ex scriptis nullum versiculum recitant. Quam multos Eusebius, Hieronymus, Gennadius memorant, quorum cum libros recenseant, nullum tamen ex iis verbum describunt: Ita & Iustinum, & Irenæum, & Miltiadem, & Proculum Tertullianus celebravit; nullam tamen ex eorum opusculis sententiam posuit. Res clara est, & omnibus obuia. Fac ergo, Halloixi, tuos illos veteres quadam (a tuorum profectò Latinorum placitis valde aliena) in Dei litteras religione deterritos fuisse, ne vlla in suis libris, nisi auctorũ Divinorum, testimonia vsurparent ac recitarent; non ideò tamen consequens erit, vt nusquam tua illa Dionysiana memorarent, si ea, quod tu vis, norant. Nihil enim vetabat quin Dionysium Areopagitam multa præclara scripsisse, vel vbi de eo mentio incidebat, vel certè obiter & aliud agentes alicubi dicerent; quin cum ob operum sublimi-

ſublimitatem, vt tuus ille ſtramineus Chryſoſtomus, πιτυτὸν τῦ ἱέραιῦ ſaltem dicerent; & aliquid denique edidiſſe quomodocunque ſignificarent. Atqui nihil illi omnes, nihil plerique, nihil poſtremo vel ex ijs vnus tale quicquam de Dionyſio memoraſſe reperitur. Omnis ergo ratio vincit tua hæc Dionyſiana iſtis plane omnibus fuiſſe ignota. Ita ab omni parte confractæ, atque eliſæ jacent duæ priores Halloixij rationes. Tertia, quam his alibi adjecit, vaniſſima eſt; ſcripta Dionyſij latere præ aliorum ſcriptis debuiſſe, *Quod materiem continerent ſublimiorem, atque obſcuriorem quam * a pleriſque capi poſſet.* Hanc rationem nihil valere primum oſtendit iſta ſeptimi & ſequentium ad nos vſque ſæculorum experientia. Nam rerum, quæ in Areopagiticis continentur, neque *ſublimitas*, neque *obſcuritas* prohibuit, quo minus ea ab omnibus Græcis, Latiniſque Theologis, qui per illa tempora floruerunt, celebrarentur, ipſique Chriſtianorum eruditorum vulgo innoteſcerent. Ea ergo, ſi, quod vult Halloixius, primis quinque ſæculis jam extabant, & nonnullis nota erant, parem quoque de ſe famam in hominum animis excitaſſent, eandemque celebritatem in omnis illius memoriæ ſcriptoribus nacta eſſent. Neque enim fingi poteſt vel libris eam rerum ſublimitatem atque obſcuritatem tunc defuiſſe, quæ nunc in illis occurrit, vel hominum qui tum viuebant, aliud fuiſſe ingenium, quam poſterorum a ſexto ſæculo ad noſtra tempora fuit. Eædem cauſæ eoſdem lectorum animos eodem modo affeciſſent. Experientiæ ipſa rerum ratio conſentit. *Sublimitas* enim *materiæ*, animos noſtros a libris vſque adeo non deterret, vt potius ad eos alliciat, admirationemque & ſtudium noſtrum ijs concilier. Nos grandia & ſublimia plærumque magis capiunt, quam vtilia & ſalutaria. Illa enim curioſitati, humani generis vitio, blandiuntur; hæc ingenium ad ſequiora propenſum offendunt. Obſcuritas verò tum rerum, tum verborum, quam multos vel delectat, vel rapit? Obvia & facilia fere faſtidimus; remota & ardua libentiùs affectamur; & quod in alio argumento dixit poëta ſagaciſſimus, *Tranſvolamus in medio poſita; fugientia captamus.* Itaque non paucos ſua obſcuritas nobilitavit, quibus abſtruſa mens, & reconditi, & procul a communi captu ſeducti ſenſus pro ſapientia fuerunt. Qualis ille a Lucretio [d] elegantiſſime notatus Heraclitus fuit,

Clarus ob obſcuram linguam,

Et vera eſt ea rei, in ſpeciem mirabilis, ratio, quam ibidem affert Poëta;

Omnia enim ſtolidi magis admirantur, amantque,
Inuerſis quæ ſub verbis latitantia cernunt.

Neque ea judicij perverſitas *ſtolidorum* tantum eſt, ſed plerorumque mortalium, maxime rudium & ineruditorum, & ſiqui litteras leviter, & quod aiunt, a limine ſalutarunt, neque animum ſapientiæ ſtudijs paulo accuratius & altius, quam vulgo fit, imbuerunt. Non ergo ſi Areopa-

CAP. X.

* lege quā vt a

d Lucret. L.1.

CAP. X. Areopagiticorum scriptor, *sublimia* & obscura tractat; non si ipse ingenio sublimis, & obscurus lingua est; eo fit, vt olim, si iam tum extabat, nostros omnes latere, & ab omnibus negligi, ignorari, & indictus præteriri debuerit vel potuerit. Quid, quod ne Halloixius quidem hoc concludere ausus est? Non enim simpliciter dicit *scripta Dionysij olim latuisse* sed *præ scriptis aliorum latuisse*. Hoc vero causam eius nihil iuvat; nostram nihil lædit. Esto enim; donemus fieri potuisse, vt Areopagitica olim extarent quidem, & nonnullis nota essent, minus tamen nota essent, quàm aliorum multorum scripta; ac *præ illis* (quod ait Halloixius) *laterent*. Non ideo fit, si iam tum extabat, vt ab illis omnibus scriptoribus, qui nobis ex antiquitate supersunt, vel plane nesciri, vel indictus ac innominatus præteriri potuerit. Ac nesciri quidem ab omnibus istis non potuisse clarum est; quos plærosque constat ex illo pontificali & sacerdotali ordine fuisse, cui sua Halloixius Dionysiana nota & permissa fuisse concedit; vt quos nuper nominavimus Irenæum, Tertullianum, Athanasium, Augustinum, Cyrillum, Leonem, Theodoretum, Vigilium, Gelasium; ne quid de Eusebio, Hieronymo, Gennadio, & alijs eiusdem ævi adhuc superstitibus dicam. His certe Dionysiana, etiam ex Halloixianis legibus, nota fuisse nihil uetat; etiamsi fortasse minùs nota, quam aliorum aliquorum opuscula. At si isti vel omnes, vel plærique, vel saltem aliqui Dionysiana norant, fieri non poterat, quin ea isti in suis scriptis celebrarent, vel citarent, vel commemorarent; in quibus plurima occurrunt loca, quæ hoc ab illis fieri postulabant ac flagitabant, ac tantùm non cogebant; quoties illi scilicet vel scriptores Christianos se antiquiores recensent, vt passim Eusebius & in proprijs huiusce generis libris, Hieronymus & Gennadius; vel adversus eas hæreses disputant, quæ sunt in Dionysianis notatæ, & insigni aliqua sententia confossæ; quo loco vel ipse Halloixius etiam antiquissimis patribus concedit, vt auctores vetustiores nominatim citent; Ac huius quidem generis loca nos supra apud veteres non pauca observauimus, in quibus non modo vtiliter, sed pæne etiam necessario adhibere Dionysiana licebat. Cum ergo Dionysiana, neque extare olim potuisse clarum sit, quin plærisque eorum scriptorum, qui ex quinque primis sæculis supersunt, nota essent; neque vero fieri potuerit, vt hæc illi si nossent, non alicubi in suis operibus, ac disputationibus memorarent; profecto illud quod nos contendimus, invitis omnibus Halloixijs, constituendum est, Dionysiana illis, quos diximus, auctoribus ignota fuisse, quæ nusquam apud eos, vel levissimè memorata reperiuntur; & quod hinc sequitur, ne extitisse quidem adhuc, vel edita fuisse Dionysiana toto illo tempore, quod ante sextum sæculum fuit; quæ scilicet si qua iam tum extabant, tam multos, tam præstantes, tam rerum ac literarum Christianarum studiosos sic latere non poterant, vt ijs plane penitúsque ignota essent. Alij denique aliam cur Areopagitica tamdiu latuerint, rationem commenti

D p. 4. r.

sunt;

sunt; ea nimirum Arianos, quod suæ perfidiæ singulum evidentissime peterent studiose occultasse. Sed huius figmenti vanitatem, atque absurditatem satis patefecit Morinus. *An existimandi sunt* (inquit) *hæretici diligentiores in occulendis hujusmodi libris, quam Catholici in conquirendis, & publicandis?* & paucis interjectis; *Quamobrem* (inquit) *caussa tegendi, quam retegendi potior fuit? Deinde cum in hæresi multo sæpius, quam in bello civili familiæ dividantur; quotidie contingat sæpissime non modo Patrem a Filio, Filium a Patre, & quæ sunt coniunctissima ab invicem secedere, partesque, quas hoc anno quis amplexus fuerat, sequente mordicus persequi; cur eximios istos libros ab Arianis absconsos aliquis perfidiam Arianam exosus & ejerans, Catholicorumque fidem amplexus, & pro virili promovens tanto annorum spatio non revelauit? Scelus Arianorum ad Ecclesiam non detulit?* Huc accedit, quod (vt idem statim obseruat) *innumeri Patres ante exortam Arianam hæresim, cum nulla poterat esse de Arianorum fraudibus suspicio, eos libros nunquam citarunt.* Idque ex ijs, quæ nos supra disputauimus, apertissimum est. *Non enim Arianos tantum* (inquit Morinus) *jugulat ille liber, sed Etionem, Artemonem, Theodotum, & similes plures, qui Christi divinitatem annis multis, antequam nasceretur Arius, negaverunt. Quamobrem igitur ab antiquorum nemine adversus omnes antiquos istos hæreticos, aut eorum aliquem commemoratus est? An Ariani, antequam nascerentur, illum occultaverunt?* Idem denique solerter animaduertit causam aliquando Arianis fuisse manifestam Dionysiana edendi, siqua apud se habuissent, tum scilicet cum Hieronymus Antiocheno eorum Episcopo Euzoio, & ipsis etiam Orthodoxis vrgentibus, vt tres in Trinitate hypostases confiteretur, reponeret; *Qui, quæso, Apostoli ista prodidere? Quis novus magister Gentium Paulus hæc docuit, interrogamus?* (inquit Morinus) *S. Hieronymo respondere; Dionysius Areopagita, Doctoris gentium discipulus, hoc docuit, hoc Ecclesia tradidit.* Tum *Euzoius Arianorum Antiochensium Præsul prodere debuit Dionysij Areopagitæ opera apud fratres suos latitantia, siqua ei cognita fuerunt. Quid Euzoium dico? Cum universus Occidens nollet in Deo cum Arianis tres hypostases admittere, debuerunt vniuersi Arianorum Occidentalium Episcopi opera Dionisij eruere, vt inde Catholici Occidentales convincerentur.* At constat nihil horum neque ab Euzoio, neque ab vllo alio Ariano factum, quibus vel cum Hieronymo, vel cum alijs orthodoxis Occidentalibus de trium *hypostaseon* vocabulo rei fuit. Ergo nulla tunc (id est quarto jam vergente sęculo) Ariani magis, quam Catholici habuerunt Areopagitica. *Dicet-ne aliquis* (inquit jocans Morinus) *Catholicos Occidentales ea occultasse, ne a Catholicis Occidentalibus, & ab Arianis convincerentur?* Sed hæc satis sunt ad elidendam illam infensissimam quorumdam Areopagiticorum de Dionysio ab Arianis occultato cavillationem. Iam ni fallor, omnes adversariorum pro suis

CAP. X.

Morin. de Ordin. Part. 2 ... 5 p. 18.

Ibid. §. 8.

Ibid. c. 6. §. 7 p. 49. D.E.

Hier. ep. 57.

Dionysianis machinas euertimus; exceptionesque, & cauillationes, & vitilitigationes excussimus ac refutauimus, quibus suum illud ficulneum Palladium tueri, & primæ antiquitati, inuitæ licet, ac repugnanti, præter clara certaque veritatis jura, inserere ac vindicare conantur: stat ergo hactenus firma ac inconcussa illa veteris Ecclesiæ, Hypatij Ephesini Archiepiscopi, ore in Constantinopolitana aduersus Seuerianos collatione A.D.532. de his libris pronuntiata, & supra a nobis descripta sententia, [c] *ostendi non posse* quod hæc, quæ circumferuntur Dionysiana, *Dionysij verè sint, sicut suspicabantur* olim illi hæretici, & etiamnum hodie suspicantur Latini, hæreticorum veterum hac certe in parte, consectanei. Stat & illius sententiæ idonea & invicta ratio ab eodem quoque Hypatio allata; inde ducta, quod *Dionysiana, Cyrillum, & Athanasium*, & omnes antiquos latuisse eo certissimè deprehendimus, quod ex illis *nemo ista recordatus est.* Vnde euidenter ac necessario sequitur omnia hæc scripta, quæ pro Areopagiticis circumferuntur, dubia, ac incerta, planeque apocrypha esse; Et qui Dionysij Areopagitæ illa uere esse affirmant, eos omnes vehementer falli, nobisque & orbi Christiano apertissime imponere, ac illudere, dum merces antè annos MD.XXVIII. ab hæreticis quidem laudatas, ac Catholicis verò repudiatas, pro Sanctissimi Episcopi ac Martyris Apostolicique discipuli Dionysij genuinis & germanis operibus obtrudunt.

c actu l Baron. A.D.532.§ 39 & Conc.T. 3.p. 855.

CAPVT XI.

Quæritur de tempore, quo verus Dionysius passus sit. Sub Domitiano passum esse ostenditur; primo ex prima, eaque vetustissima traditione; non modo a Sirmondo, & Launoyo prolata, sed etiam ab omnibus vetustissimis Areopagiticorum vel aduersarijs, vel etiam factoribus; etiam ab ipso Maximo probata. Refellitur Halloixij commentum ad illius traditionis vim elevandam excogitatum; ex ea evertitur recentiorum Areopagiticorum Somnium de Dionysio sub Hadriano passo.

SEd tametsi hoc Hypatij, & Ecclesiæ sexti sæculi, quæ Hypatii ore loquebatur, de Areopagiticis judicium, totius, quæ retro fuerat, antiquitatis vniuersali constantique de his libris silentio munitum ac confirmatum, satis sit ad eorum nouitatem, adeoque tituli quem præferunt, falsitatem, ac imposturam demonstrandam; ac tametsi ex ipsis adversarijs hac in parte consentientem habeamus virum eruditione, & dignitate, & plurimis quæ quotidie edit, operibus illustrem Ioannem Launoyum, Sorbonæ Parisiensis Doctorem, qui non modò hanc Hypatianam

CAP. XI.

tanam aduersus Dionysiana ratiocinationem inter cætera argumenti negatiui, quod ipse idoneum iudicat exempla attulit; [f] sed etiam alibi, quid de eius vi, ac veritate censeret, his verbis profiteri, de Hypatiana collatione loquens, non dubitauit; *de Dionysij* (inquit) *operibus quæstio non est hujus loci, & a Catholicis Episcopis contra hæreticos disputantibus Constantinopoli pridem tractata est*; tametsi hæc, inquam, ad eam quam suscepimus, constituendam caussam abunde sufficiant; iuvat tamen cætera quæ non pauca occurrunt, veritatis documenta superioribus ad rem magis magisque illustrandam adjicere. Nam si Dionysij hinc Areopagitæ res, ac tempora; illinc verò hos libros, qui ei tribuuntur, paulò accuratius consideraueris, & inter se comparaveris, reperies omnia Hypatianæ sententiæ ita ad amussim congruere, ac conuenire, ut nihil de hac caussa pronuntiari potuerit uerius, aut rectius.

f Launoy de aucti argum negat. p. 8. g Id. ajcuss. eiic Mileta. 16. extr. p. 162.

Ac primò quidem utriusque, id est Dionysij, & huius Areopagiticorum scriptoris tempora inter se contendenti apertissime liquebit hunc ab illo alium esse; quod vt constet de Dionysio prius, mox de scriptore dicemus. Dionysium ergo Areopagitam A. D. 52. Athenis a Paulo ad Christi fidem conversum fuisse, & statuit Baronius [h] & ipse actuum Apostolicorum apud Lucam ordo, ac series satis monstrat, neque ab hac sententia scriptores alij ueteres, recentesque longius recedunt. Neque de eius opinor, morte, res esset obscurior, nisi sexto & nono sæculo exorta duplex de eius primo libris, mox & de Parisiensi Episcopatu, anterioribus sæculis inaudita fabula hominum animos turbasset, nouisque studiis incensos traditionem, ueterem quidem ac ueriorem, sed suis figmentis aduersantem, loco pellere, diuersamque inducere, & spargere coëgisset. Illa prior traditio habebat Dionysium ultimis Domitiani temporibus Martyrium fecisse; Eam autem Iesuitarum eruditissimus, ac candidissimus Sirmondus veram esse multis ex professo disputat [h] in dissertatione de duobus Dionysiis; & Launoyus hanc illius sententiam diuersis aliorum opinionibus præfert, *veritateque antecellere* pronuntiat. [i] Diuersæ autem illæ aliorum opiniones duæ sunt; una quæ sub Traiano; altera, quæ sub Hadriano passum esse Dionysium perhibent; quarum quæ prior est, paucorum antehac fuit, Græcorum quidem *Michaelis Syngeli*, & *Suidæ*; Latini uero nullius, quod sciam, præter auctorem Martyrologii, quòd Gregorii Pontificis Romani XIII. iussu post a. D. 1572. editum est. Posterior, Areopagiticorum hominum (id est eorum qui Dionysii libros ueros esse putant) & quorumdam iam olim fuit, & nunc omnium est. Illæ autem opiniones sunt a nobis in primis refutandæ; vt hi ueluti disiectis nebulis, uerum Dionysiani Martyrij tempus elucescat. Ac primo quidem utramque commentitiam esse, & solo Dionysianorum tuendorum studio confictam, clarissime hinc, vt mihi uidetur, intelligere possumus, quod cum Areopagiticos hos libros, principio a Ca-

h Baron. a. D. 52. §. 1.

h Sirmond. diss. de duob. Dion. c. 8 c. 60

i Launoy in vita Dion. Areop. c. 2. p. 277. 278.

 tholicis

CAP. XI. tholicis Hypatii ore, vt diximus, repudiatos, mox multi passim Christiani (vt deteriora facile vincunt) pro veris admittere cæpissent; constat ab ijs, qui ueriora ac antiquiora sequebantur, obiectum his operibus, iam inde a principio fuisse, Dionysium illa scribere non potuisse, quod in ijs quædam reperiantur, quæ ad Traiani tempora pertinent. Maximus, Areopagiticorum uetustissimus scholiastes, & defensor laudatorque accerrimus, id disertè testatur in scholiis ad eũ de divinis nominibus locum, [k] vbi quædam ex Ignatij Epistolis verba laudantur; *Aliqui* (inquit) *etiam ex hoc loco arbitrantur opportune præsentem librum arguere, tanquam non esset divini Dionysij, quia dicunt Ignatium esse ipso posteriorem; quomodo verò potest aliquis posteriorum meminisse?* καὶ ἐκ τούτου τινὲς οἴονται διαβάλλειν εὐκαίρως τὸ παρὸν σύνταγμα, ὡς μὴ ὂν τοῦ θείου Διονυσίου, ἐπειδὴ Ἰγνάτιον λέγουσι μεταγενέστερον αὐτοῦ εἶναι. πῶς γὰρ δύναταί τις τῶν μεταγενεστέρων μεμνῆσθαι; Maximum autem ex Anastasij Bibliothecarij collectaneis constat [m] A. D. 653. annum ætatis suæ egisse septuagesimum quintum. Ergo hoc iam ante adultum septimum sæculum Dionysianis obiici cæptum est. Theodori quoque nescio cuius, Areopagiticorum itidem patroni temporibus, eadem obiecta fuisse ex Photio apparet, noni sæculi homine, qui quatuor argumentorum, quæ contra Dionysij libros allata soluere conabatur Theodorus, hoc quartum fuisse scribit; [n] *Quomodo Epistolæ deiferi Ignatij meminit hic liber? Dionysius enim Apostolorum temporibus floruit; Ignatius vero sub Traiano Martyrij certamen certauit; & paulò antè mortem epistolam hanc, quam liber memorat, scripsit.* Iam dicant mihi, velim, Areopagitici, an sit isto, credibile, vel tam amentes, vel certe tam impudentes futuros fuisse, ut pro suæ in hos libros objectionis principio (quod vel clarum, & apud adversarios confessum, vel certe probabile, ac verisimile esse decet) assumerent Dionysium ante Trajani persecutionem esse passum, si id non modo non certum aut probabile, sed etiam manifeste falsum, & apud omnes Christianos incredibile esset? Quid quod hoc non semel, neque temere, aut obiter, sed constanter a Maximi æuo ad Theodori vsque memoriam, qui posterior fuisse videtur, certo consultoque objecerunt? Quid, quod hanc ipsam eorum obiectionem Photius Nono sæculo dignam putauit, quam referret disertis, ac dilucidis verbis consignatam? At si diversa fuisset ea de re Ecclesiæ (quod Areopagitici volunt) fides, ac traditio; si omnes illius memoriæ eruditi sciebant (quod iidem decernunt Dionysium sub Hadriano passum esse; cum & alia ex parte constaret sub Trajano Martyrium fecisse Ignatium; nonne isti se, veluti ridiculos moriones, omnium sannis & ludibriis exponebant, dum Ignatium Dionysio posteriorem fuisse affirmabant & inde contra huius libros argumentabantur? dum in hoc veluti tuto aliquo firmamento pedem figebant, & tam furili Machina Areopagitica per duo, pluraque etiam sæcula oppugnarent? Photium vero, virum & suæ, & sequentis memoriæ longe eruditissimum, quis dubitat

hanc

k Dion. l. de divin. Nom. c. 4. §. 12.
l Maxim. Scho. in illum locum T. 2. Dion. f. 144. A.
m Anastas. in collect. p. 114. 35.
n Phot. Bibliot. Cod. 1.

hanc eorum ineptiam dicam, an insaniam, dum refert, fuisse, (quod in a- CAP. XI.
lijs sæpe fecit) aliqua nota perstricturum, & eo, quod digna erat, pro-
bro aspersurum. Publicam Ecclesiæ de Dionysij, vel vltimis Traiani,
vel primis Hadriani temporibus passione traditionem vel vno uerbo
ab istorum calumnia vindicaturum? moniturumque obiter lectores hu-
jus obiectionis auctores nugari, & Dionysium ex eo, quod Apostolo-
rum temporibus floruerit, perperam negare post Ignatium passum,
quem omnes scilicet notam vel ad Trajani ultima, uel ad Hadriani
prima tempora vitam produxisse, & sub ijs martyrium fecisse? AT ex su-
perioribus constat neque Areopagiticorum aduersarios a Maximi æuo
ad Photium ita pro sua sententia argumentari destitisse; neque Pho-
tium ita argumentantes ineptiæ, aut insaniæ arguisse. Ergo illud po-
stremo fatendum est illam de Dionysij vel sub Hadriana passione Tra-
ditionem, illis quæ diximus, temporibus nullam adhuc extitisse; & quę
nunc hac de re circumfertur, eam recentiorem esse nono sæculo, adeò-
que incertam & falsam esse; juxta verissimam ipsius Baronij senten-
tiam, *Quod* (inquit) [o] *a recentiore auctore de rebus adeo antiquis sine* o Baron. Ann.
alicuius auctoritate profertur, contemnitur. Id ipsum vero ex Areopa- Tom. 1.
giticorum veterum ad illam adversariorum contra Dionysij libros ob-
jectionem responsione multo etiam validius conficitur. Nam siqua
extitisset, non dico certa constansque, sed uel obscura, ac dubia de
Dionysij sub Trajano, uel sub Hadriano passione traditio, vel fama;
omnes uident nihil fuisse facilius, quam objectionem refellere, respon-
dereque quod res erat, Dionysium, qui vel extremis Trajani, vel primis
Hadriani temporibus passus esset, Ignatio qui sub eodem Traiano,
sed aliquot ante annos martyrium fecerat, posteriorem fuisse, ejusque
adeo Epistolam legere, & aliquid ex ea describere potuisse. Ita Andreas
Schotus, Scholio ad Photium, [p] quartam illam contra Areopagitica p Ad Phot.
apud Theodorum obiectionem solvit; neque aliter eandem dubitatio- Cod. 1.
nem discutit Baronius, [q] & alij Latini. Eadem ergo, & vetustissimi q Baron. 1. D.
eorum Patriarchæ, cum in hac quæstione versantur, attulissent, si quid 105. § 54.
vel de hac, jam apud istos omnes obtinente, traditione inaudiuissent,
quæ Dionysium sub Hadriano passum fingit; vel saltem de illa altera
Syngelli & Suidæ propria, quæ eundem vltimis Traiani temporibus
martyrium fecisse fabulatur. At nihil apud primos sectæ Dionysianæ
Magistros hujusmodi reperitur. Ac Theodorus quidem, quid ad quar-
tum illud adversariorum suorum argumentum responderit, nescimus.
Ejus enim liber (quod quidem doleo) jampridem periit, neque vlla
ejus (quod sciam) alibi, quam apud Photium reperitur mentio. Sed
ecce extat. Maximi, ipso Theodoro ni fallor, vetustioris, ad descriptam
nuper a nobis objectionem responsio. Quid ergò ille? Ille vero id
quidem; quod isti statuebant, Ignatium fuisse Dionysio posteriorem,
confidentissime rejicit, *figmentum* esse, clamans; [r] πλάσμα ἢ καὶ τοῦτο δο- r Max. Schol.
κῶν αὐτῷ, inquit. Benè hactenus, & apposite ad recentiorum fabulas. in Dion. de di-

CAP. XI. Ergo-ne istud adversariorum *figmentum* eo refellit, quod Ignatius anno Trajani nono; Dionysius vero sub Hadriano vt nostri volunt, vel certe, vltimis vt scribit Syngelus, Trajani annis passus sit? Istæ quidem hoc loco Maximus, si vel cum his, vel cum illis sensisset, necessario fateor, afferre debuit. Sed ille tamen istorum plane nihil dicit; Longe alia loquitur, & a recentiorum traditionibus haud propius, quam cælum a terra abest, distantia scribit. Primo enim Ignatium Dionysio antiquiorem esse inde conficit, quod ille Petri, hic Pauli discipulus fuerit; ille Antiochiæ Episcopus Petro, Romam proficiscentes ordinatus sit, hic post paulum vixerit; quæ argumenta ego quidem admiror, non tamen, vt fateor quod res est, satis capio. Sed ecce aliud etiam multo mirabilius.[s] *Ioannes*, inquit, *Evangelista sub Domitiano exulat in patmo, cui rescribit Dionysius; Ignatius vero antè Domitianum patitur, ita vt antiquior sit Dionysio.* ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐπὶ Δομιτιανοῦ ἐξορίζεται, εἰς πάτμον, ᾧ ἀντιγράφει Διονύσιος. Ἰγνάτιος δὲ πρὸ Δομετιανοῦ μαρτυρεῖ. ὥστε πρεγενέστερος Διονυσίου. Hæc ille. Tu vero jam specta, quàm diuersas, ac inter se contrarias vias hic, & ejus posteri, recentes Areopagitici, ineant, vt ad vnum eundemque locum perveniant. Vtrique eo tendunt, vt Ignatio superfuisse Dionysium, hunc adeo illo posteriorem fuisse demonstrent. Vt id assequantur, recentiores quidem Dionysium ad tempora Hadriani summovent; Ignatium, quem omnes primis Trajani annis passum putant, loco non mouent. Maximus plane contra instituit; Dionysium sub Domitiano quiescere finit; Ignatium ex mediis Traiani satellitibus, totoque illo quod Traiani est, tempore ereptum, atque avulsum, in superiora retro, ipsoque etiam Domitiano anteriora tempora infert, atque immittit; crasso, & merito a Petavio Iesuita[t] notato errore. *Errat* (inquit) *Maximus Martyr, qui quod Dionysius in c. 5. de diuinis nominibus Ignatium citat, ante Domitianum necem eiusdem Ignatij collocat.* Magna vtrorumque Areopagiticorum uis, fateor; magna in priscos Ecclesiæ scriptores iniuria. Maximi tamen multo, vt mihi videtur, quam recentium, major. Illius plane prærupta via est; Horum difficilis quidem, & ardua, sed paulò tamen quam altera, clementior, atque expeditior. Hanc ergo si sciuisset, Maximus, ne dubites, quin eam vit, & acutus, & eruditus, potius quam illam alteram secuturus fuerit. Illam vt liquet, elegit. Ergo hanc suorum posterorum industria repertam nescivit; hoc est Dionysium vel sub Hadriano, vel sub Trajano extrema passum ignorauit. Virum alioqui doctum sola meliorum desperatio per præcipitia ire subegit; existimantem se nisi hoc auderet, illud quod nollet, aduersarijs negare non posse; Dionysio scilicet superfuisse Ignatium. Hic ego non dubito, quin Areopagitici, vt hæc tela a suo capite auertant, ad Petri Halloixij figmẽtum vestigia conversuri sint; qui historica nobis fide (sed eadem, qua totam Areopagitæ vitam pro sua libidine ad suæ, suorumque de eius libris, & Episcopatu Parisiensi somnia effinxit) in illo

r in div. nom. c. 4. & ep. 144. B.

s Ibid.

t Petav. Ratio. Temp. Part. 1. L. 5. c. 9 p. 305.

CAP. XI.

in illo suo fabulosissimo commentario narrat, [u] primos rerum Christianarum auctores cum scriptis antiquiorum de vero Dionysiani Martyrij tempore testimonijs carerent, *Coniecturis* ad id assequendum necessariò vsos, nixosque fuisse; *Quæ cum sint* (inquit) *ex ingeniorum varietate varijs varia, hinc quidam, vt ad res Dionysij ventum est, considerata hinc tormentorum, quæ passus est, acerbitate, illinc eius ætate, quam ad Domitianum pervenisse nullus dubitabat, idcirco Martyrij tempus ad Domitiani tempora retulerunt; Alij vero coniectis in alia oculis, & Dionysij ipsius peregrinationes & scripta diligentiùs rimati, repererunt saltem ad Trajani eum tempora pervenisse. Tertij denique cum ipsius Martyris veteres memorias, tum alia priscorum de illo antiquissima perscrutati monumenta fidis vestigijs etiam vltra progressi sunt, & Dionysium egisse, obijsseque vitam Hadriano Imperatore deprehenderunt, posterisque tradiderunt.* Atque hæc quidem hactenus bonus ille Halloixius; Quæ ipsius fortasse, vel discipuli, vel certe consectanei ad solvendas has duas adversus Areopagitica obiectiones nostras arrepturi sunt; in illa de Dionysiana morte ex varijs auctorum ingenijs exorta opinionum diversitate non esse mirandum, vel quod adversarij sparsam de vetustiori illius martyrij tempore famam jam olim libris objecerint, vel quod Maximus & Photius de diversa sententia nihil dixerint, quæ Dionysium sub Hadriano, vel certe sub extremo Trajani imperio passum fuisse statuit; Non enim quæ veriora sunt, ea statim ab initio, sed paulatim magno posterorum labore, magnaque ingenij contentione eruta tandem, ac reperta esse; vt hæc vetustiores nescivisse, nulla invidia sit. Hæc illi ex Halloixij quidem decretis non absurde ad causæ laborantis subsidium afferre posse videntur; quæ antequàm refellam, in primis haud equidem invitus confiteor illa Halloixij de duobus postremis conjectorum ordinibus verba mihi videri non procul a vero discedere; hos scilicet vtrosque primam de Dionysij sub Domitiana passione famam ideo sprevisse, & rem ad vlteriora Trajani & Hadriani tempora rejecisse, quod Scripta illa Dionysij nomine paulo ante suam memoriam vulgata diligenter *rimati* reperirent non posse ea consistere, nisi Dionysium post Domitianum vixisse constaret, adeoque hoc posterorum hominum in illa scripta studio factum esse, vt prima de Domitianeo tempore sententia exploderetur, & sensim ad Hadriani vsque imperium deveniretur; plane contra quam fieri oportuit. Ex antiquiori enim adeoque veriori traditione novitiam illam, Sextoque demum sæculo emergentem Areopagiticorum librorum fœturam abdicari, & repudiari decebat; ipsam traditionem, vel suo æuo venerabilem, immotam sinere, ac retinere; non (quod plane stulto ac præpostero consilio fecerunt) vetera ex nouis dispungere, & quæ initio stabant, ea cæco de rebus nuper inventis præiudicio damnare. In his ergò hactenùs Halloixij simplicitatem exosculor, qui nobis plane aliud agens, verum suorum de Dionysij

[u] *Halloix. Vitæ Dion. to. p. 4 . . col. 1.*

CAP. XI. nisii martyrio errorum fontem aperuit, ac indicavit. Quæ vero idem dicit de primis, adeoque antiquissimis Dionysiani martyrii scriptoribus, ea neque laudare; neque probare possum. Hos enim æque ac posteros, scriptis de illius martyrio testimoniis destitutos, coniecturis ad id indagandum necessario fuisse adnisos statuit, atque pronuntiat; Quo in loco, causæ studio turbatus, se lectori non plane obeso ridendum propinat, a se ipso (quod longe est turpissimum) dissentiens, atque id ipsum vna his manu constituens, quod mox altera statim evertit. Illa enim, quæ nos recitavimus, verba vix concluserat, cum repente hæc, quę ipsa quoque afferenda sunt, scribit; *Aristidem* (inquit) *eximium illum* * *sæculi scriptorem, ipsius Dionisij martyrium Hadriani consignasse temporibus, iam olim compertum est*; ac nequis de eius fide dubitaret, in annotationibus, quæ huic suæ narrationis capiti subiecit, hæc partim ex Bedæ, partim ex Adonis martyrologio [y] descripta exhibet; *Natale sancti Dionysij Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, & primus apud Athenas ab eodem Apostolo Episcopus est ordinatus, & sub Hadriano Principe post clarissimam confessionem fidei, post gravissima tormentorum genera glorioso Martyrio coronatur. Vt Aristides Atheniensis vir fide, sapientiaque mirabilis testis est in eo opere, quod de Christiana religione composuit. Hoc opus apud Athenienses summo genere celitur, & inter antiquiorum monumenta clarissimum tenetur, vt peritiores Græcorum affirmant.* Atque hæc quidem Halloixius. Iam vero quis non hominis leuitatem miretur, vno eodemque loco res tam inter se diversas, pugnantesque scribentis? nam si quod ille priori loco posuit, verum est, illos scilicet vetustissimos auctores, qui primi de Dionysiani martirij tempore aliquid tradiderunt, quod scripta vetustiorum ea de re testimonia nulla haberent, ea necessitate coactos fuisse proprias sui ingenii coniecturas sequi, ad Imperatoris nomen, sub quo Dionysius passus esset, indagandum; illud alterum quos idem ibidem, & quidem statim, affirmat, necessariò falsum est; nimirum iam olim *compertum esse Aristidem Dionysij Martyrium Hadriani consignasse, temporibus.* Quod enim eius rei clarius, certius, & omni ex parte fidelius documentum esse potuit, quam Aristidis scriptum testimonium, id est eius viri, qui Dionysij ὁμοπάτριος & σύγχρονος fuit, quique martyrem spectaverat, certe spectare potuerat patientem, non toto sexennio ante, quam ipse eum librum ederet, in quo hæc cum Ado de illius martyrio perhibuisse dicit? Tam claram, tamque indubitatam, tam idonei tamque locupletis auctoris de Imperatoris, sub quo martyr passus est, nomine fidem tenentes; quid amabo te, Halloixi, ingenij sui coniecturas & argumenta adhibere ad id venandum necesse fuit, quod in libro tam luculento diserte scriptum legebant? si vero id quod tu posteriori loco scripsisti, verum est. *Aristidem Dionysij martyrium Hadriani temporibus consignasse*; illud prius, quod affirmabas, necessario falsum esse deprehenditur; nimirum

[x] Halloix. il id. vol. 2. p. 487

* videtur legendum secundi sæculi

[y] Beda, & Ado in Martyr. ad d. 3. oct.

nimirum primos nostrorum, quo de Dionysianæ passionis tempore scripserunt, veris ingenij sui coniecturis nixos esse in Imperatoris, sub quo Martyr est passus, nomine inuestigando. Tibi velis nolis horum alterum dimittendum atq; abiiciendum est. Vtrumq; quod per insignem incogitantiam simul posuisti, retinere non potes. Vel ergo Aristidem confitere in illo suo aureo pro Christianis Areopagitico Dionysij martyrium memorantem nihil de Imperatore sub quo ille passus sit, nominatim tradidisse; teque, tuumque Adonem, & cæteros, quotquot id ipsum affirmastis, aut falsos esse, aut nimio causæ studio corruptos, nobis imponere prudentes scientesque voluisse. Vel certe tuum illud de primorum Dionysianæ mortis tempore scriptorum conjecturis, ad tenebras nobis offundendas excogitatum commentum (in quo tu tibi valde placere videris) totum ex Dionysiana tua historia dele, atque expunge. Exspecto vtram partem electuri sint Areopagitici. Sed quis dubitat in hanc potiùs ituros, Halloixijque, tametsi bellum ac lepidum, figmentum illi suo Aristidis ex Adone testimonio, vni totius suæ causę fulcro, atque columini, incunctanter posthabituros? At hoc si retineant, nihil illis supererit, quod ad superiores meas obiectiones reponere queant. Stabit vtraque firma & inconcussa. Nam cum illud Aristidis opus clarissimum apud nostros ex Eusebij, & Hieronymi, & ipsius etiam Adonis testimonio constet; quod ibidem de Dionysij sub Hadriano passione scriptum fuisse ipsi putant, ac contendunt, id profectò veteres Areopagiticorum vel adversarios, vel patronos latere non potuit; vt summam planeque incredibilem fuisse necesse sit, & illorum impudentiam, atque ineptiam, qui Dionysium ante Traiani tempora passum esse contra diversum locupletissimi auctoris testimonium obiectare audebant, & horum stultitiam atque inscitiam, qui id in hac quæstione dissimularunt, quod vnum ad eam profligandam satis erat. Neque enim fingi potest id, si re vera scripserat Aristides, nesciuisse, vel Maximum, vel ejus adversarios, Græcos de septimo sæculo homines; quod Ado, hoc Gallus, duobus sæculis recentior, probe sciverit. Quis credat Maximum, virum Græcum, doctissimum, & in antiquitatis lectione versatissimum, adhæc ducentis annis Adone vetustiorem, id in antiquissimi, & quidem vernaculi suæ gentis scriptoris, celeberrimo opusculo non vidisse, quod noster Ado, qui librum fortasse nunquam inspexerat, in eo perscriptum fuisse resciverit? sed etiam si Areopagitici veris victi illud de Dionysij sub Hadriano passione testimonium Aristidi falso in Adonis Martyrologio tribui nobis assentirentur (& sane falso tribui & Sirmondus [z] & nos infra vberius docebimus) ne sic quidem Halloixio id quod ille cupit, concedendum esse sequetetur; nimirum qui primi olim Dionysij martyrium supremis Domitiani temporibus factum fuisse scripserunt, id eos sui tantum ingenij conjecturis, nulla antiquiorum auctoritate, aut traditione fretos fuisse. Nos quidem, quos his a prima rerum Christianarum origine remotissimis

K sæculis

CAP. XI.

z Syrm. de duob. Dion. c. ?. p. 66.

CAP. XI. sæculis libri sæpissimè destituunt, neque vlla juvat uetus, integra, ac incorrupta traditio, ita interdùm philosophari necesse est, rerumque antiquissimarum veritatem, quarum nulla habemus certa ac liquida, disertave documenta, ratione ac ingenio venari, conjecturisque explorare. (quamquàm & in hoc genere minimum sibi indulgeant, qui maximè sapiunt) veterum qui mille, & ampliùs ante nos annis vixerunt, longè alia conditio fuit, qui & multo plures, quam nos antiquissimorum scriptorum libros habebant, & si qua non essent litteris a vetustioribus mandata, ea ipsa a maioribus suis multo certiori, quam nos a nostris, fide accepisse poterant. Illis enim, quod a rerum gestarum temporibus multò propius abessent, quam nos, multa maiorum relatu de rebus antiquis certo discere licuit, quæ nos a nostris audire nequaquam potuimus. Exemplum ex Hieronymo nunc succurrit; narrante [a] *se quemdam vidisse Paulum Concordiensem, senem, qui se Beati Cypriani, jam grandis ætatis notarium, cum ipse admodum esset adolescens, Romæ vidisse diceret, referreque sibi solitum, nunquam Cyprianum absque Tertulliani lectione vnam diem præterisse, ac sibi crebro dicere, da magistrum, Tertullianum videlicet significans.* Quin verissima sit illa de Cypriano, tametsi a nullo anteriorum scripta traditio, nihil causæ erat, cur dubitaret olim Hieronymus; nihil est cur nunc dubitemus. Et tamen a Cypriani morte ad id tempus, quo eam scripsit Hieronymus, anni intercesserant circiter CXXXIII. Quid vetat aliquem priscorum pari temporis spatio a B. Dionysij martyrio divisum hæc de Dionysij sub Domitiano passione, quæ convellere conatur Halloixius, aliqua istius Hieronymianæ simili traditione a natu maioribus per manus accepisse, & vel ipsum, vel alium aliquem ab ipso edoctum, ea in libro aliquo scripsisse; qui ad proximos quidem siue Maximi, siue alterius de quinto, sextove sæculo maiores, pervenerit; secutis verò post Maximum aliosve sæculis interciderit; cum ante tamen ex ejus testimonio hausta de Domitianeo Martyrij Dionysiani tempore traditio ad plures jam manasset? Quin res ita fieri potuerit, nemo, vt reor, sapiens dubitabit. Fac ita contigisse hoc concesso ne Halloixius quidem negauerit illam de Domitianeo Dionysij martyrio sententiam, ex certa ac incorrupta traditione haustam acceptamque fuisse; non autem posterorum ingenio, & coniecturis repertam, aut erutam. Frustra ergo ille dictat, quod Apostolicis fortassè temporibus acta rerum a nostris gestarum confici, & litteris mandari nondum solerent, ideo earum apud nepotes memoriam in incerto fluctuasse; neque aliter quam ingeniosorum hominum coniecturis explorari, aut sciri potuisse; Cum etiam istarum rerum traditio aliqua certa, vt ostendimus, esse potuerit, non est necesse suspicari quicquid de istis, longo postquam eæ gestæ erant, tempore scriptum est, id ex scribentium coniecturis, non ex maiorum traditione venisse. Nullum sane in Dionysij Martyrio ad Domitiani tempora referendo datum esse coniecturis locum, inde vt mihi videtur, satis,

[a] Hier. L. de scriptor. Eccl. c. 53. in Tertull.

fatis appatet; quod id nemo veterum affirmarit; folusque noftro demum fæculo reperiatur Halloïxius,cui caufæ,quam fufcepit,difficultas hoc vt iactaret, fuafit. Nimirùm ita fe multorum veterum disertè de paſſo Domitiani temporibus Dionyfio teftimonia elevaturum fperauit, fi ea nulla prifcæ Ecclefiæ traditione, fed folo fcribentium ingenio niti fpargeret. Huc accedit, quod quæ fuerint illę coniecturæ, quæve earum argumenta, nemo fcriptorum dicit; cum tamen non foleant hæc inventores tacere,quæ fcilicet ad fui ingenij laudem pertinent. Omnes qui illud martyrium fub Domitiano factum memorant, id veluti rem certam,& ex certa,& antiqua traditione acceptam, atque apud omnes conftantem memorant. Solus Halloixius, qui hæc ex ingenio fufpicatos efse finxit, ex antiquiori traditione accepiſse negauit, rationes ijs,cur hoc ita fufpicarentur, de fuo homo plane liberalis, commodauit. Itaque cum ab initio vna, fimplexque eſſe foleat de rebus geftis traditio; opinionum de ijs varietas ex hominum ftudijs fere nafcatur; dubitandum non eft, quin & ea vera fint, quæ primo de Dionyfianæ paſſionis tempore tradita funt; & ea falfa, quæ ab his diverfa a recentioribus poftea prodita funt. Cum ergo vel ipfe Halloixius primum inter eas fententias,quæ de hujus martyrij tempore funt,locum,vt omnium primæ ac vetuftiſſimæ, & tribuerit, quæ rem Domitiani temporibus affignat;reliquis duabus,quæ eam ad Trajani,vel Hadriani imperium reiicit, fecundum tantum, tertiumque locum, veluti recentioribus, ac diu poft primam repertis, reliquerit; vel hinc intelligimus folam eam veram eſſe, quæ prima fuit; duas reliquas, hominum ftudio inventas, falfas efse. Sed hæc de Halloixiano figmento fatis. Nunc cætera pertexamus contra eos argumenta, qui Areopagitam vel fub Traiano, vel fub Hadriano martyrium fecifse volunt.

CAP.XI.

K 2 CAP. XII.

CAPVT XII.

Recentiorum de Dionysij sub Hadriano passione error, inde secundo refellitur; quod ex eo Dionysium centenario maiorem passum esse sequeretur, quod falsum esse ex omnium, & Martyrologiorum, & aliorum veterum scriptorum constanti ea de re silentio, arguitur.

TErtium inde ducitur, quod ex istorum sententia Areopagitam centenario maiorem necesse sit gloriosissimum istud certamen decertasse. Ratio manifesta est. Volunt enim Areopagitici Dionysium anno Domini vel octauo, vel ad summum nono natum esse; vnde illud, quod dixi certissime consequitur, si anno Traiani duodecimo certauit, eum anno ætatis tertio & centesimo fuisse coronatum; vel etiam vndecimo & centesimo, si (quod Baronius cum alijs quibusdam mauult) primo Hadriani anno passus sit. Baroniana Chronologia annum Hadriani primum, eundem Christi Domini CXX. fuisse statuit. Ac tametsi id, vnde hanc Dionysianæ vitæ rationem ducunt, fluxæ ac lubricæ fidei apud me sit, (totam enim hanc rerum molem vni illi ad Apollophanem superstruunt epistolæ, [c] in qua laruatus eorum Dionysius se annos XXV. eo tempore natum fuisse dicit, quo Dominus Iesus in cruce passus est:) hanc tamen illorum de vitæ Dionysianæ annis sententiam concedo, ac confiteor non procul a vero discedere videri; & spatium, quo vel citra, vel vltra verum est, omnino exiguum esse, ac nullius pæne momenti. Cum enim ex diuina Lucæ historia constet Dionysium, quo tempore Paulum Apostolum audiuit (id est a. D. 52.) jam vnum ex Areopagitis judicibus fuisse, cumque eum magistratum alijs, quam ætatis maturæ uiris mandatum apud Athenienses fuisse, a veri specie abhorreat; omnino consentaneum est Dionysium cum Christo primùm credidit, jam fuisse quadragenario majorem. Ergo stat quod diximus, eum si sub Hadriano passus est, annos vitæ centum supergressum fuisse, quo tempore passus est. Quin & quod etiam est mirabilius, ex ipsis Areopagiticis libris confici valide demonstrauit Morinus, eo auctorem, si Dionysius fuit, quo tempore in Asia scripsit, non modo centenarium jam fuisse, sed aliquot, puta sex, septemve annis, centenario maiorem. Cum enim Polycarpus a. D. 169. passus sit, cum ante annos 69. a Ioanne Apostolo ordinatus esset Episcopus; Ioannes autem ex Baronio a. D. 101. mortuus sit; fieri non potest, vt quæ extat inter Areopagiticas ad Polycarpum Episcopum epistola, ea ante annum Domini 101. scripta fuerit; quo anno ex Areopagiticorum calculo Dionysius annum suæ ætatis agebat 94. Iam librum de diuinis nominibus citatus in eo ex Ignatiana ad Romanos epistola

b Baron. a. D. 120. §. 1.

c Dion. Ep. ad Apolloph.

Morin. de Ordin. Part. 2. c. 2. §. 3. 4. 5. 6. p. 32. 33.

epistola locus docet scriptum fuisse post a. D. 109. quo Ignatius martyrium fecit, id est post annum ætatis Dionysianæ 101. aut 102. Sed & post scriptum hunc ipsum de diuinis nominibus librum, apparet ex eius calce auctorem id opus, quod est de Theologia Symbolica elucubrasse. Ergo cum hunc de Theologia commentarium perfecit, necesse est hominem vno saltem, & altero anno annum D. 109. suæ autem ætatis 102. fuisse supergressum. Mitto, quæ hinc Morinus contra Areopagiticos colligit, absurdissime fabulantes id ætatis hominem Romam esse profectum, indeque in Gallias missum ad Euangelium ignotæ & gentis & linguæ hominibus prædicandum, & quidem a Clemente missum post a. D. 109. quo non modo ipse Clemens, sed & eius successor Anacletus viuere in terris desierant. Hæc enim ex illis liquido consequuntur, quod Dionysium sua illa Areopagitica omnia, antequam in Occidentem veniret, scripsisse in Græcia & Asia, & ipsi libri demonstrent, & Baronius valde affirmet, negans id quemquam diffiteri. Hæc inquam, nunc mitto, quæ sunt a Morino fusius explicata. Illud vnum in præsentia vrgeo, quod qui anno ætatis suæ 104. libros adhuc scribebat, quique post scriptos illos libros annis non paucis superfuit, eum plane necesse sit cum mortuus est, annum ætatis saltem decimum aut duodecimum exegisse supra centesimum exegisse. Neque hoc aduersatij negant, qui illud ponunt. Halloixius martyrium fecisse vult [d] annos centum & decem, & amplius natum; Biuarius verò etiam liberalior est, [e] qui centenarium totis viginti annis superauisse affirmat, cum coronatus est. Iam vero Dionysium id ætatis passum esse plane est incredibile. Sed negat Baronius [f] *mirum videri debere tam longam Dionysio ætatem contigisse*; ipseque, & Halloixius [g] sanctos aliquot macrobios numerant; *Simeonem* Hierosolymorum, *Polycarpum* Smyrnæ Episcopos; qui martyrium anno ætatis ille vicesimo & centesimo, hic nonagesimo fecerunt; Dorotheum Tyri presbyterum, qui annos natus septem supra centum eundem agonem consummauit; Narcissum Episcopum, qui annos vixit 117. Dorotheum Constantinopolitanum, qui annos exegit vndeviginti supra centum; Remigium Remensem, qui viginti supra centum impleuit. Ego vero hæc idoneis scriptorum testimoniis confirmata, absit vt negem. Hoc tantum aio, ac contendo, incredibile videri, vt quod istorum vni, & alteri contigit, vt centenario maiores martyrium facerent, id ipsum Dionysio huic nostro contigisse. Cur autem id mihi incredibile videatur ratio est, non quod Deum negem seruis suis longam sæpè ætatem, vires etiam interdum martyrio in illa ætate faciendo pares largiri; quod me, si negarem, docerent exempla ab istis allata; sed quod Dionysium id ætatis fuisse, cum coronatus est, veterum planè nemo est, qui obseruauit. Solent enim a scriptoribus, & merito quidem, obseruari quæcunque raro, ac præter consuetum rerum humanarum ordinem accidunt; ea item quæ insignem aliquam, ac singularem, vel virtutis, & fortitudinis humanæ,

Baron. a. D. 98. § 22.

d Halloi. vit. Dion. 519. p. 481.

e Biuar. in dextr. Chron. comm. 2. a. a. D. 66.

f Baron. ad Martyr. Rom. D. 9. oct. p. 400. A.

g Halloi. vit. Dion. not. ad c. 16. p. 471. 6.

CAP. XII. uel etiam divinæ opis, ac providentiæ significationem continent. Virum centenario maiorem in solemni, ac naturali effætæ illius ætatis infirmitate, id animi, idque roboris habere, vt diros cruciatus, crudelissimumque aliquod supplicij genus, neque expauescat, neque refugiat, sed vltrò adeat, tantumque certamen constanter, & ad extremum intrepidus perferat ac consumet, id inquam, Baronij pace, nos quidem vehemẽter admiramur, & summa piorum omnium, & sapientum admiratione, & accurata scriptorum observatione dignum esse censemus. Id enim tale, ac tantum est, vt concessas hominibus a natura vires superare, neque alterius quàm summi & omnipotentis Dei, ope perfici posse videatur; quem adeo aliqua gloriæ suæ parte fraudat, quisquis athletarum eius agones narrans, hoc tam illustre divini in eos auxilij documentum tacet, ac dissimulat. Eamus per exempla ab istis allata. Symeonem Hierosolymitanum, Polycarpum Smyrnensem, Dorotheum Tyrium, huius proprie ordinis viros, recensent (alij enim huc, tametsi longæui, minime pertinent, qui martyrio scilicet consummati non sunt) An ergo Ecclesiæ anuales, qui horum trium palmas celebrant, ætatem tacent? nobisque ex Cæsarum, & Consulum ambagibus, alijsque subtilibus temporum argumentis hariolandum ac divinandum reliquerunt, quo vitæ æuo essent, cum ista, vt sic dicam, sacra Domini Christi Olympia vicerunt? Minime vero. Tuas ipsas Baroni, tabulas adi sodes, ac inspice; vide quid hæ, tametsi ex instituto breves, de Symeone loquantur; [h] *Hic* (inquiunt) *Hierosolymorum Episcopus post Iacobum fratrem Domini, ordinatus in persecutione Traiani multis supplicijs affectus martyrio consummatus est, omnibus qui aderant, & iudice ipso, mirantibus, vt CENTVM ET VIGINTI ANNORVM SENEX crucis supplicium fortiter, constanterque pertulisset.* Et, quos tu ipse ad hunc locum laudasti, [i] Bedam; Vsuardum, Hegesippum, Eusebium, ij id ipsum omnes notant; vt alios mittam, qui eadem quoque tradiderunt. Polycarpi ætatem, si tuæ tabulæ tacent; acta Smyrnensis Ecclesiæ non tacent, in quibus hęc sanctissimi Senis verba sonant; [k] *Iam annos Octoginta sex Christo seruio.* Dorothei vero Tyrij ætatem etiam tuum Martyrologium disertissime consignauit; [l] *Is* (inquit) *sub Diocletiano multa passus, & vsque ad Iuliani tempora superstes, sub eo ANNVM agens SEPTIMVM supra CENTESIMVM venerandam senectam martyrio honestauit.* Sed neque acta Lugdunensia tacent [m] Photinum, Lugdunensem Episcopum ac Martyrem (quem a Baronio, & Halloixio prætermissum fuisse miror) nonogenario maiorem, ac summa corporis infirmitate fuisse, cum gloriosissimi martyrij agonem aggressus perfecit. Hi sunt, ni fallor; omnes, quos prouecta præter communem cæterorum martyrum modum, vel vltra, vel prope ad centenarium annorum numerum ætate certamen hoc in veteri Ecclesia gloriose consummasse scimus. De Dionysio nihil simile vsquam obseruatum occurrit.

h *Martyrol. Rom. d. 18. Feb.*

i *Baron. ad martyr Rom. ad d. 18. Febr.*

k *Apud Euseb. Histor. L. 4. c. 15.*

l *Martyr. Rom d. 5. Iun.*

m *Apud Euseb. Hist. L. 5. c. 1*

CAP. XII.

occurrit. Baronianas tabulas primum inspiciamus. Illæ [n] Parisiensem Dionysium (hunc enim Areopagitici Atheniensem ipsum esse volunt) cum per *aliquot annos commissum sibi opus fideliter prosequeretur, tandem a Præfecto Fescennino post grauissima tormentorum genera vna cum socijs gladio animaduersum martyrium compleuisse* tradunt. De eius ætate centenarium supergressa, nihil notant. Sed neque die octobri tertio, vbi Dionysij non Parisiensis, sed Areopagitæ memoriam ex nostra quidem sententia, consignarant, quicquam huiusmodi de eo referunt; quem locum nos, non ex Baronio, apud quem est interpolatus, sed ex Rosvveido proferimus. Rosvveidi ergo codex ad illum octobris diem tertium, habet [o] Dionysium Areopagitam *diuersis tormentis passum esse*; annum ætatis, quo passus est, nullum habet. Neque aliud suggerunt vel Vsuardi, vel Ecclesiarum Parisiensis, Nivernensis, Cabilonensis, Suessionensis, Veromanduensis, Meldensis, & aliarum, vel ipsius etiam Adonis ad eundem diem Martyrologia; quorum nos, quod primũ est Vsuardi, & quod est vltimum Adonis, vtrumque editum vidimus; cætera Syrmondi [p] fide laudamus, qui eorum de Dionysio verba descripsit. Cæterũ par omnium est de Dionysij ætate, cum Martyriũ fecit silentiũ. Sed & hæc Martyrologia docent Antiquissimum Ecclesiæ scriptorẽ Aristidẽ, ipsũ quoq; domo Atheniensẽ, in opere, *de Christiana Religione*, suo, testari Dionysiũ *post clarissimã confessionẽ fidei, & post grauissima tormẽtorum genera glorioso martyrio coronatum esse*. Eũdem *testari* Dionysiũ, cũ illa pateretur, *centenario maiorem fuisse*, non docent; quod tamen, si verum erat, & ad Martyris gloriam, & ad nostram ædificationem memorari, & ab Aristide, & a Martyrologijs decebat. Dicite nunc Areopagitici, cur Simeonis quidem, & Polycarpi, & Pothini, & Dorothei ætatem, qua passi sunt, omnis antiquitas tam diligenter obseruarit; Dionysij vero nulli, neque veteres, neque recentiores obseruarint? Ratio in promptu est; illorum nimirum ætas ideo obseruata est, quod ea cum esset vltra communem martyrum modum grandis, provectaque, passionis ipsorum gloriam, & miraculum augebat; In Dionysij Martyrio non est obseruata, quod in eo nihil simile, quod obseruaretur, fuit. Fuisset autem, vt vos ipsi fatemini, si ille sub Hadriano, passus esset. Ergo velitis nolitis, necessario fatendum est, eum multo ante passum esse, quam regnaret Hadrianus. Neque hic mihi quisquam obijciat eodem incommodo vrgeri alteram quoque de Dionysij sub Domitiano passione sententiam; ex qua cum octogenario maior agonem consummaverit, vel ea gratia commemorari eius in agone ætatem debuisse, quod tamen minime factum videmus. Primò enim Ratberti Corbeiensis sententiam sequamur, qui Dionysij passionem ad annum Domitiani, non vt alij, decimum quartum, aut decimum quintum, sed secundum, retulit, nihil hic loci habebit illud memoratum incommodum. Cum enim annus Domitiani secundus cum anno Domini 82. concurrat; Dionysius si eo ipso anno passus est, octogenario non maior, sed

n *Martyr. Rom. d. 9.*

o *Martyr. Rom. vetus Ros. d. 3. oct.*

p *Sirm. de duobus Dion. c. 3. p. 21. & c. 8 p. 65.*

ſed toto ſeptennio minor, ex ipſo Areopagiticorum calculo, paſſus eſt; vt illud nunc mittam, non ita certam eſſe illam iſtorum de Dionyſij natali opinionem, vt eum aliquot annis ſerius natum ſuſpicari nefas ſit. Hæc vero omnia, ſi accurate expenderis, videbis facilè fieri poſſe, vt annus Domitianei imperij ſecundus, idem Dionyſianæ ætatis, ne ſeptuageſimus quidem fuerit. Vtcumque ſit, illud quidem negari non poteſt, annos duos & viginti (tot enim a Domitiani ſupremis ad Hadriani initia intercedunt) inſignem eſſe vitæ humanæ partem; multoque adeo admirabiliorem, & memorabiliorem eſſe illius palmam, qui anno ætatis ſuæ centeſimo, & vndecimo, quam eius qui octogeſimo aut nonageſimo certarit & vicerit.

Capvt. XIII.

Tertiò non eſſe paſſum ſub Hadriano Dionyſium, inde demonſtratur, quod anno Hadriani ſexto Quadratum conſtet Athenienſem Epiſcopatum jam ab aliquo tempore tenuiſſe, & ante hunc eandem Eccleſiam veniſſe Dionyſij ſucceſſorem, Quadratì deceſſorem Publicum; ſub Publico autem, & Quadrati initijs tam multa geſta ibidem occurrere, vt neceſſe ſit, Publium etiam ante Hadriani principatum, martyrium feciſſe.

SEd nunc ad quartum contra Areopagiticorum de Dionyſianæ mortis tempore ſententiam argumentum veniamus; quod nobis ipſe temporum, & verum in veterum libris ſuperſtes ordo ſuppeditat. Nolo hic vti Hippolyti neſcio cuius liberalitate, qui Athenienſium Eccleſiæ poſt Dionyſij fata Narciſſum Epiſcopum de ſuo præficit[q] (quod eſt etiam a Baronio[r] obſeruatum) Miſſis fabulis, & apocryphorum quiſquiliis, vera certaque ſi qua ſunt, adeamus, & quem illa monſtrabunt rei Chriſtianæ apud Athenienſes ſtatum, atque ordinem arctè teneamus. Extat autem de ſecundo Chriſtianiſmi ſæculo antiquiſſimi & laudatiſſimi Corinthiorum Epiſcopi Dionyſij inſigne de toto hoc argumento apud Euſebium fragmentum, ea quadam illius ad Athenienſes fideles Epiſtola decerptum;[s] vnde in primis diſcimus illum ipſum olim *a Paulo* ad fidem conuerſum Areopagitam primum fuiſſe, cui Athenienſis Eccleſiæ Epiſcopatus commiſſus eſt; quo vno inſana Græculorum audacia & arguitur, & frangitur, qui fictitium illum ſuum de Areopagiticis fabulis Hierotheum in illius Eccleſiæ ſedem primum Epiſcopum, nullo pudore, intrudunt, Δηλοῖ δ᾽ ἐπὶ τύτοις (inquit de Dionyſio Corinthio loquens Euſebius) ὡς καὶ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης ὑπὸ τοῦ Παύλου Ἀποσόλου προτραπεὶς ἐπὶ τὴν πίστιν μετὰ τὰ ἐν ταῖς πράξεσι δεδηλωμένα, ΠΡΩΤΟΣ τῆς Ἀθηναίων παροικίας τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκεχείριστο. Idem quoque nos ibi-

q Hippol. de 72. diſcip.
r Bar. a. d. 98 §. 23.
ſ Dion. Corinth. apud Euſeb. Hiſtor. L. 4. c. 25.

nos ibidem docet Publium quemdam in Ecclesiæ Atheniensis post Dionysium Episcopatu successisse; An is immediate, ac nullo alio interposito Episcopo, successerit Dionysio, non dicit quidem ille diserte; sed id tamen ego veluti probabile facile equidem concesserim. Hunc autem Dionysij successorem Publium, cum coorta *esset illis temporibus persecutio, martyrium fecisse testatur*, tantamque inde Atheniensium perturbationem fuisse, *vt vitam atque institutionem Evangelicam nihili facientes, parum abfuerit, quin a verbo penitus deficerent, ac desciscerent*, τῆς πίστεως καὶ τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείας ὀλιγωρήσαντας ἐλέγχει, ὡς ἂν μικροῦ δεῖν ἀποστάντας τοῦ λόγου ἐξ ὗπερ τὸν προεστῶτα αὐτῶν Πούπλιον μαρτυρῆσαι κατὰ τοὺς τότε συνέβη διωγμούς. Sed & Quadratum memorat, qui postquam Publius martyrium fecisset, eorumdem Atheniensium Episcopus esset constitutus; Et huic denique viro hoc testimonium perhibet, quod *is egregiam operam ad recolligendam plebem dederit; sic vt Athenienses eius studio, labore atque industria pæne extinctum fidei ardorem recuperarent.* Κοδράτου δὲ μετὰ τὸν μαρτυρήσαντα Πούπλιον καταστάντος ἐπισκόπου αὐτῶν μέμνηται, ἐπιμαρτυρῶν ὡς διὰ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς ἐπισυναχθέντων, καὶ τῆς πίστεως ἀναζώπυρησιν εἰληχότων. Hæc sunt quæ de antiquissimæ illius Ecclesiæ statu vir eorumdem temporum sanctissimus, atque sapientissimus, ipse quoque martyrij lauream postea consecutus, certa & indubitata tradit. Hieronymus quædam ex his ipse quoque in Quadrato refert his verbis. [t] *Quadratus (inquit) Apostolorum discipulus, Publio Athenarum Episcopo, ob Christi fidem martyrio coronato, in locum eius substituitur, & Ecclesiam grandi terrore dispersam fide & industria sua congregat.* Iam etsi Corinthius ille antistes cui pretiosissimas istas antiquissimi Athenarum Christianismi reliquias debemus, magnarum, quas memorat rerum, tempora nulla signet, nullos annorum, in quos hæ mutationes inciderunt, numeros, vel characteres edat; facile est tamen ex Quadrati, quem postremo nominat mentione, horum tempora, si non certo atque ἀκριβῶς, certe ἐν πλάτει, in genere & prope ad verum intelligere. Nam qui quantusque fuerit hic Quadratus, & quando, quoque sub Augusto vixerit, ex alijs certis idoneisque auctoribus, Eusebio [u] ac Hieronymo [x] discimus. Vterque eum Atheniensi Ecclesiæ sub Hadriano principe præfuisse testatur. Vterque eumdem eidem principi, Athenis tum consistenti orationem a se compositam obtulisse narrat; in qua Christianorum religionem luculentissime defendebat, Orationem vterque impense laudat, *vt valde vtilem plenamque rationis & fidei, & Apostolica doctrina dignam.* & Eusebius suis adhuc temporibus extitisse affirmat, & ex ea quemdam de Domini Christi miraculis plane egregium locum describit. Quin & ita loquitur; vt eam a Quadrato apud Hadrianum primo habitam viua voce, tum litteris mandatam eidem principi porrectam esse significare videatur. Hadrianum enim Traiano post vicesimum imperij annum pæne completum mortuo successisse præfatus, τούτῳ (inquit). Κοδρᾶτος

CAP. XIII.

t *Hier. de script. Eccl. c.* 19.

u *Euseb. Hist. L.*4.*c.*3.
x *Hier. de script. Eccl. c.*19

CAP. XIII. λόγον προσφωνήσας ἀναδίδωσιν; quamquam non nesciam hæc verba ita posse accipi, vt Orationem Hadriano inscriptam fuisse significent; non autem ore Quadrati apud Principem pronuntiatam. Vtcumque sit, ipse Eusebianæ orationis nexus innuit Quadratum illam suam orationem non procul ab Hadrianæi imperii initiis, vel pronuntiasse apud principem, vel certe scriptam ei obtulisse. Quod vero doctissimi viri y Quadratum, qui Ecclesiæ Athenienſi post Publium præfuit, alium a Quadrato, qui Apologeticum Hadriano obtulit, fuisse volunt; hunc vetustiorem, illum juniorem; id inquam, recta cum diserto Hieronymi testimonio pugnat, qui tradit vnum eundemque Quadratum & Publio in Episcopatu successisse, & orationem Hadriano inscripsisse. Quod vero eum Eusebius *Apostolorum discipulum* fuisse non dicit, cum de ejus Episcopatu verba facit; eo minime efficitur, vt Apostolorum discipulus non fuerit. Non enim necesse est scriptores quoties de viro aliquo loquuntur, toties quæcumque eius sunt commemorare. Satis habuit Eusebius Quadratum Apostolorum fuisse discipulum semel eo loco monere, quo de eius Apologetico narrat; Idem iterum vbi de eius Episcopatu nos docet, repetere, non putauit necessarium. Virum eumdem fuisse ex eo potiùs concluserim, quod Eusebius nuspiam duos fuisse moneat. Cum enim in vno eodemque opere Quadratum primo Hadriano Apologeticum Athenis obtulisse, & Quadratum quoque episcopum eiusdem vrbis fuisse narret, & quidem iisdem pæne temporibus; nemo non videt si duos eiusdem quidem nominis, cæteræ vero diuersos viros intelligi volebat, de eo lectores monere necessario debuisse; quod cum nullus fecerit, omnino videtur non duos, sed vnum tantum Quadratum, & ipse sciuisse & a nobis intelligi voluisse. An vero, quod viri illi doctissimi affirmant, ne ipse quidem Dionysius Corinthius vspiam in sua ad Athenienses Epistola dixerit Quadratum Apostolorum fuisse discipulum; id neque certò scire possumus, qui non ipsam epistolam, sed res tantum quasdam compendio ex ea ab Eusebio excerptas habemus; & id si verum esset, non tamen conficeret hunc Quadratum Apostolorum discipulum minime fuisse, quod apud Athenienses, quibus optime notus erat Quadratus, nihil necesse fuerit Dionysium omnia eius elogia ac decora memorare. Tempora objiciunt, quorum ratio non patitur, vt Quadratus, qui sub Marco Ecclesiam Athenienſem rexit, idem Apostolorum discipulus fuerit. Quidni? Certe Polycarpum Apostolorum discipulum fuisse nemo negat; quem Smyrnæ Ecclesiam adhuc sub Marco rexisse constat; anno huius principis nono, vel vt Petavius putat, septimo consummatum; Quadratum Ioannis auditorem fuisse æque ac Polycarpum, & Marci initia vidisse nihil vetat. Nam inter Ioannis suprema, & Marci principatum anni non plures intercesserunt, quam sexaginta duo. Vt illud mittam non satis constare, sub quo principe Dionysius Corinthius illas suas ad Athenienses literas dederit, ex quibus has suas de Quadrati temporibus

y Vales. Not. ad Hist. Euseb. L. 4. c. 23.

z Hier. in Catalog in Quadrat & in Epistolam ad Magn.

ribus

ribus rationes viri doctissimi colligunt. Illud ergò maneat, quod Hieronymus disertè duobus locis posuit, & quod cæteri [a] hactenus secuti esse videntur Quadratum scilicet Athenarum Episcopum eundem fuisse, qui Hadriano Apologeticum Athenas venienti obtulit. Sed quotus ille Hadrianei imperii annus fuerit, operæ pretium est investigare. Constat in primis Athenis fuisse Principem, cum ei & Quadratus vrbis Episcopus, *eodemque tempore Aristides Atheniensis philosophus eloquentissimus & Christi sub pristino habitu discipulus Apologias pro Christianismo suas dederunt*; vt ait Hieronymus. [b] Athenas Hadrianum Imperatorem bis venisse scriptores Sacri, profanique consentiunt; primum anno imperii sui Sexto, iterum nono aut Decimo, vt disertè est in Eusebii Chronico notatum ad a. D. 123. 126. [c] Baronius ad posteriorem hunc Hadriani Athenas adventum oblatas ei a Quadrato, & Aristide apologias refert; [d] credo; vt sic habeat scilicet paulo largiora, commodioraque spatia ad suas defendendas de Areopagiticis fabulas. Miror idem in Eusebii chronico occurrere ad annum Hadriani X. in Græca Latinaque editione. Certè idem in eodem opere Eusebius hæc habet, ad annum Hadriani Septimum; Ἀδριανὸς χειμάσας ἐν Ἀθήναις μυηθεὶς τὰ μυστήρια. Nimirùm venerat Athenas anno sexto; septimo ibidem hyemem egit, & initiatus est. Idemque clarissime docet Spartianus [e] *Hadrianum tradens post repressum suo colloquio Parthorum bellum per Asiam, & insulas ad Achaiam nauigasse; & exemplo Herculis, & Philippi, sacra Eleusinia suscepisse.* His apertissime significari primum Hadriani in Atticam adventum duo nos docent; vnum, quod tum initiatus sacra Eleusinia suscepisse dicitur (id enim non secundo, sed primo adventui liquido congruit) alterum quod tum per Asiam & Insulas in Achaiam nauigauisse scribitur; quod æque est a secunda eiusdem in Atticam profectione alienum, quam ita institutam refert Spartianus, [f] vt cum anno præterito (id est imperii sui nono) ex Africa Romam rediisset, inde, id est Roma (non autem vt prius, per Asiam & Insulas) in Orientem profectus per Athenas iter fecerit. Prima profectio anno Hadriani sexto; secunda decimo contigit; ergo bis Athenis fuerit Hadrianus, anno sui imperii tum sexto, tum iterùm decimo. Quæritur in priori-ne, an in posteriori adventu suas ei Apologias obtulerint Quadratus, & Aristides? Hieronymus clarissime pronuntiat, quid sit sequendum, dum in Quadrato ita scribit; [g] *Cum Hadrianus* (inquit) *Athenis exegisset hyemem invisens Eleusinia, & omnibus pene sacris initiatus, dedisset occasionem his qui Christianos oderãt, absque præcepto Imperatoris vexare credentes, porrexit ei* (Quadratus) *librum pro religione nostra compositum valde vtilem.* Quo ergo anno Athenis initiatus est Hadrianus, eodem quoque librum a Quadrato oblatum accepit. Initiatus est autem cum primum Athenas profectus illic hyemem exegit; anno imperii sui partim sexto partim septimo currente. Ergo eodem quoque anno librum, & Quadratus obtulit, & Hadrianus accepit, frustra-

CAP. XIII.

a vt Græci in Menolog.

b Hier. ibid. cap 20.

c Euseb Chro. ad a.d. 123.

d Baron. a.d. 125. §. 3. 128. §. 1.

e Spartian. in Hadriano.

f Spart. ibid.

g Hier. de Eccles. script. in Quadr.

CAP. XIII. quę rem Baronius ad alteram Hadriani in Africam profectionem rejicit, quæ anno Hadriani nono, si Annalistæ credimus; si alijs, decimo contigit; qui Christi fuit 122. Ex his ergo conclusum esto Quadratum, Publij successorem, Atheniensem jam tum tenuisse Episcopatum cum annus Hadriani quidem sextus, Domini vero centesimus & vicesimus secundus ageretur. Vnde primò omnes vident, quam procul a veri regionibus aberrarit Bivarius, qui Areopagitam negat ante annum suæ ætatis 120. (id est Christi ex istorum hypothesi 129.) esse mortuum. Cum enim ex his, quæ nuper diximus constet anno Domini 122. Quadratum Ecclesiæ Atheniensis iam fuisse Episcopum; necesse est ex Bivario fateri Dionysium suo ipsum proximo successori per aliquot lustra superfuisse; etiam cum Quadrato, qui Publio iamdudum mortuo successerat, 7. ad minimum annos vixisse, quæ totidem esse prodigia nemo sanus negauerit. Huc accedit, quod Aristidem, & Vsuardus & Ado, & cætera Galliæ martyrologia de Dionysii morte testatum esse dicunt in præclaro de nostra religione libro. At Hieronymus diserte docet [h] illum ipsum librum Aristidem Hadriano *eodem tempore* obtulisse, quo suum Quadratus eidem porrexerat; id est (vt nuper ostendimus) anno Hadriani sexto, Christi 122. Dicat nobis cum suo illo Stramineo dextro Bivarius, qui anno Domini 129. martyrium illud fecerit Dionysius, quod Aristides vt ante idipsum tempus quo scribebat, iam factum in oratione a.D. 122. edita narraverat. Secundò hinc etiam apparet quam stulta sit, atque inconsulta Halloixii liberalitas, qui satis probabile esse dicit [i] Dionysii martyrium *tertio aut quarto Hadriani anno factum esse, aut etiam aliquantò serius*; id est anno, vt liquet, eiusdem principis, quinto aut sexto. Hoc quidem vltimum quam sit probabile, omnes vident; Episcopum cui, & Publius, & Quadratus duo ex ordine iam in ministerio successerant, mortuum eo demum consule fingere, quo florebat eius non hęres, sed hętedis hæres. Sed etiamsi eorum, qui sub Hadriano mortuum esse Dionysium putant, opinio ita *restrictè* (quod Halloixio non placet) accipiatur, *vt ille primo Hadriani anno occisus fuisse*, intelligatur, ne sic quidem declinabitur manifesta, atque invicta nostri huius argumenti vis. Constat enim ex iis quæ diximus Quadratum anno Hadriani sexto Athenarum Episcopum fuisse, constat ex Dionysio Corinthio & Publium ibidem Episcopatum gessisse, martyriumque fecisse, & maximam post eius martyrium Atheniensium perturbationem ac pænè apostasiam contigisse, antequam Quadratus, Episcopus ordinaretur. Constat denique illum Quadrati decessorem Publium Dionysio primo illius vrbis Episcopo successisse. Si ergò primo Hadriani anno martyrium fecit Dionysius, necesse est illa omnia, id est Publii, & in martyris locum ordinationem, & res in Episcopatu gestas, & martyrium, quo consummatæ sunt; plebis inde post Publium perturbationem, dissipationem, ac stragem, ac denique Quadrati ordinationem; omnia inquam hæc breui quinquennij, vel etiam quadriennii spatio accidisse. Nam

h Hier de script. Eccles. c. 20.

i Halloix. vit. Dion. c. 19. in Annot. p. 483.

Nam si Hadriani annum & primum, quo occisus Dionysius fuisse statuitur, & sextum, quo ineunte Quadratum Atheniensem Ecclesiam rexisse certum est, vtrumque exemeris, de sex annis non plures, quam quatuor remanebunt. Vno autem illo quadriennio tam multa, tamque varia in vna vrbe fieri potuisse, plane est incredibile. Quod vt liquidius perspiciatur, singula si placet, evoluamus. Ac primo id hoc loco nobis ob oculos ponamus, quòd homo ingeniosissimus, [k] Halloixius, ex caussis iam inde a Socratis morte repetitis constituit, Atheniensium civitatem in iudicijs de religione ita fuisse moderatam ac sobriam, vt neque de hoc genere accusationes adversùs quemquam facile susciperent, neque in quemquam gravius eo nomine animadverteret. Itaque qui apud eos Christianæ fidei caussa, vel exilii, vel mortis pœna publico iudicio mulctatus sit, vix vel vnum reperiri, de quo quidem firmiter constet. Iam in hac ipsa ita sicca, sobriaque vrbe quinquennio non toto duos optimos, ac innocentissimos Episcopos ob religionē non modò occisos, sed etiam crudelissimis tormentis necatos fuisse, adhęc tantam, tamque immanem persecutionis flammam in Christianos toto illo tempore arsisse; vt plærique a sua fide pæne deficere coacti sint; non videtur Halloixi; admodum consentaneum. Tu Romam tuam dicam, ac truculentam tum fuisse non negabis. Ea tamen toto hoc quinquennio vnius tantum Episcopi Xysti sanguinem fudit. Quale quæso, istud est, vt quibus annis furens illa atque temulenta & nostrorum cruore ebria Roma vnum tantum nostrorum Antistitem occidit, tuæ illæ iisdem annis tam siccæ, tamque castæ Athenæ duos trucidaverint? Vt hæ in Dionysium, & Publium bacchatæ sint; illa Xystum totos quinque primos annos tulerit; sexto tantum ineunte percusserit? Sed res ipsas misso Halloixio videamus. Fac in primis mortuo Dionysio statim suffectum fuisse Publium (tametsi quod supra observaui, ne hoc quidem ex Corinthii Episcopi verbis constar, an nullus inter Dionysium, & Publium sederit medius Episcopus) sed fac nullum fuisse Publium certe non persuadebis statim, aut paulo post decessoris funus, ad mortem raptum quoque ipsum fuisse. Hic enim, vt Martyrologium Romanum diserte testatur, *post Dionysium Areopagitam Atheniensium Ecclesiam nobiliter rexit, & praeclarus virtutibus, ac doctrina præfulgens ob Christi martyrium gloriose coronatur.* Vt *virtutes* illas suas actibus consentaneis explicaret; vt Doctrinæ Lucem spargeret; vt Ecclesiam denique *regeret*, & quidem *nobiliter regeret*, tempore opus fuit, & quidem non parvo; non vno, aut altero anno, sed pluribus. Vel hic ergo talis, ac tam nobilis Publii nostri Episcopatus tuum illud quinquennium totum vnus facile impleverit; imo etiam excesserit. Quid fiet gloriosissimo eiusdem Martyrio? Quid inde consecutæ plebis dissipationi ac stragi? quid collectis ad ordinationem Quadrati necessariis? quid ipsius ordinationi, primisque ministerii annis; Nam neque hic tiro erat, cum Hadriano librum obtulit, vt inde perspicitur, quod dissipatam plebem sua industria, suoque labore congrega-

CAP. XIII

k Hall. vit. Dion. c. 3. p. 415.

l Martyr. Rom. d. 21. Ian.

CAP. XIII. congregasset (id enim iam ante ab eo gestum esse, quam Hadrianus Athenas veniret omnino credibile est) & virum fuisse longo iam vsu, diuturnaque Episcopatus administratione ad omnem animi ingeniique præstantiam formatum satis eo docet Hieronymus, [m] quod cum alicubi scribit, cum Hadriano librum Athenis obtulit, *tanta admirationi omnibus fuisse, vt persecutionem grauissimam illius excellens sedaret ingenium.* In quem locum, in quem angulum ista, quę sextum Hadriani annum necessario præcesserunt, omnia compinges ac includes? De priore quinquennio, quod totum Publii Episcopatus, & Martyrium occupavit, nihil superest, quo ista retro compellas. Istorum vero quicquam ne in sequentia tempora effundere possis, obstat Quadratus, qui sexto anno desinente occurrit florens iam tum, & Episcopi haud quaquam recentis omnia argumenta præferens. Verte te in omnes partes, & quantum potes ingenio, ac viribus contende; nunquam hæc in vnum Sexennium omnia concludes; Dionysii carcerem, condemnationem, cædem; Publii electionem, ac ordinationem; gesti ab eo in Ecclesia magistratus actus, Paganorum in ipsum odia, molitiones, capitale iudicium, Atheniensis gregis primum sub persecutione fatiscentis ruinas, indeque non statim, sed lentè (vt fieri solet) paulatimque resurgentis instaurationem, collectas, deliberationes, Quadrati ordinationem, primosque episcopatus eius annos hanc tantam rerum molem, non solere, imo non posse, vno quinquennio, aut sexennio peragi omnes cordati intelligunt. Vt ergo res, quas gestas constat, æquis spatiis explicari, ac decurrere possint, plane necesse est illum de Dionysii sub Hadriano passione nulla ratione, nulla idonea auctoritate fixum obicem refigere, atque amoliri, faterique quod res, & ratio cogit, non sub Hadriano, sed sub superioribus retro principibus passum fuisse Dionysium Areopagitam. Hoc argumentum Sirmondus adversus Areopagiticos sane validissimum, paucis more suo, ita complexus est; [n] *Si tertius,* inquit, *a Dionysio Quadratus; si inter vtrumque Publius; quis tam iniquus rerum æstimator, vt cum Athenas anno imperij sui sexto venisse Hadrianum, ibique hyemem exegisse Eusebius in chronico doceat, & adversarij consentiant, nimis angusta Dionisij, & Publij Martyrio, Quadratique initijs spatia intra quinquennium concludi non sentiat?* Hæc ille, ex quibus id ipsum, quod nos constituimus, concludit Dionysium neque sub Hadriano, neque sub Traiano vitam posuisse. Neque vero hic Baronii, & Halloixii, & aliorum Areopagiticorum præstigias moramur, qui Dionysium vt ex his telis eripiant, mature procul Athenis Lutetiam apud Parisios subducunt, vbi eorum quæ in sua vrbe, & in medio suorum grege gererentur, expers longe alia agat; qualiter fere suam Iphigeniam Poëtæ ex Aulide, mediisque aris ante quas sub cultrorum acie stabat, machina nescio qua repente ereptam in Tauri-

[m] Hier. Epist. 84. ad Magn. Grat.

[n] Sirm. de duob. Dion. c. 8 p. 66.

CAP. XIII.

Tauricam Chersonesum transferunt, ibique Dianæ pro victima Sacerdotem sistunt. Par est vtriusque figmenti ineptia. Nam neque in primis antiquitatis Christianæ monumentis vllus Lutetiæ reperitur Dionysius, & qui primus id nominis illuc venit, cum Gregorius, primus idem ac vetustissimus Francicarum rerum auctor, in Gallias *Decio demum & Grato consulibus*, id est a. D. 250. venisse ex vetustioribus Saturnini Martyris actis tradit;[o] vt huic nihil plane negotii cum nostro Atheniensi esse potuerit; quem ipsi aduersarii sub Hadriano & quidem anno imperii eius primo, aut secundo id est annis 167. antequam ille alter pedem ad Gallicanam expeditionem domo efferret) glorioso Martyrio feliciter consummatum fuisse volunt. Insulsissimam fabulam, a rudi, & indocta Monachorum noni sæculi gente nulla arte in cellularum suarum otio confictam, siquis quam vana sit, quamque anilis scire velit, adeat quæ adversus eam nuper magno eruditorum applausu tres longe doctissimi viri Iacobus Sirmondus,[p] Ioannes Launoyus,[q] & Ioannes Morinus Solidissime disputarunt; vel certe, quod satis est, & compendiosius, Petavii Iesuitæ doctissimi, de re tota sententiam ante annos pæne quadraginta his verbis latam, audiat; *Frustra* (inquit) *Parisiensis ille* (Dionisius) *cum Atheniensi confunditur. Æsopi fabula, fabula non sunt pra commento illo Parisiensis Areopagitæ. Ita & ὁ μακαρίτης Fronto sentiebat, & hodie Sirmondus noster, & quicumque reconditiores paulo litteras attigit.* Sed & Rosueidum, eiusdem ordinis & meriti virum, ad quem illa *scribit eadem quoque ipsum sentire, testatur ibidem, & fabula patronos* negat *quicquam hactenus proferre ὅτι ἄξιον ἀφηγήσεως ἀμείνον.* Videat Halloixius, quid agat, dum adversus hoc suæ Societatis tantos heroas impar & infœlix recalcitrat. Nos quod instituimus, id agamus.

o Gregor. Tur. L. 1. Hist. Frāc. c. 28. Tom. 1. Franc. Chesn. p. 265.

p Sirmond. disse. de duobus Dion.

q Laun. discuss. discuss.

Morin. de ordin. 2. c. 2, 3. 4.

Petau. Epist. l. 2 ep 19. ad Rosueid. p. 206

CAP. XIV.

CAPVT XIV.

Refelluntur Areopagiticorum pro Dionysiana sub Hadriano passione testimonia. 1. Aristidis, quod non modo incertum, sed etiam liquido falsum, & Aristidi affictum fuisse ostenditur. 2. Adonis. 3. Bedæ. 4. Martyrologij Rom. a Rosuveido editi. 5. Dextri. Omnium vanitas & futilitas demonstratur.

NVnc ergò videamus, quibus Areopagitici auctoribus absurdam illam suam, atque incredibilem de Dionysii sub Hadriano passione fabellam constituere conentur. Aristidem Atheniensem primo testem citant, illum ipsum, de quo nuper diximus. Bene est. Si quem alium, vel peregrinum, vel recentioris æui adducerent, non immerito metuerem, ne quam homini fraudem vel patria, vel ætas fecisset. Nunc cum Dionysij civem, & vt verisimile est, discipulum laudent, non est verendum, ne quid is de re notissima mentiatur. Quid ergo dicit Aristides? dicit (inquit) Dionysium gloriosissimo Martyrio sub *Hadriano* esse coronatum. Vbi & quando hoc dicit? *Scripsit* (inquit) *in eo ipso opere, quod de Christiana Religione Hadriano Athenis obtulit.* Cedo librum, vt testimonium inspiciamus. Librum, inquit, non habeo, perijt; neque vlla fama est eum ab aliquot retro sæculis visum esse. Bella profecto, ac fabulatoribus digna probatio. Vtinam vero, vtinam inquam, liber extaret. Ille non dubito, quin si extaret, totum fabulæ vestræ mysterium patefacturus, ac disiecturus esset; eumque vehementer sollicitor putare a vestris maioribus consulto hac ipsa de causa extinctum fuisse, vt alia fortasse non pauca priscorum hominum opera ab iis de industria sublata magna suspicio est, ne si superessent, iis quibus ipsi gaudebant, fabulis nocerent. Nunc quando testimonium, quo nitimini, neque exhibetis, neque librum; in quo id scriptum fuisse affirmatis, periisse negatis; argumentis necessario vtendum est, vt an id Aristides, quod vos affirmatis, in eo libro vel scripserit, vel scribere potuerit, intelligamus. Non scripsisse, iam supra inde demonstraui, quod librorum Areopagiticorum neque adversarij, neque patroni, ac ne eorum quidem princeps Maximus sexto septimoque sæculo sciverint Dionysium sub Hadriano fuisse mortuum; imo verò plane aliud sciverint, eum nempe ante Hadriani, ipsiusque etiam Traiani tempora Martyrium fecisse; & in hoc, tametsi in cæteris discordes, consenserint. Illud enim prius de Hadriani tempore neutros nescire potuisse, si esset ab Aristide summo viro, in eo opere scriptum; quos vos ipsi apud Athenienses, id est apud homines Græcos, adeoque vtrorumque gentiles inter antiquorum monumenta clarissimum habitum fuisse perhibetis. Hoc au-

Hoc autem vtroſque neſciviſſe inde conſtat, quod incredibile ſit id, ſi ſciviſſent, vel adverſarios tam impudentes futuros, vt Dionyſium ante Trajani tempora paſſum eſſe obiicerent, vel patronos tam ſtultos, vt ſub Hadriano paſſum diſſimularent. His nunc adde Græcos Maximo recentiores Methodium,& de nono ſæculo Symeonem Metaphraſtem, & Suidam, & Michaelem Syngelum, & Meneorum, & Synaxariorum apud eandem gentem auctores; quos omnes id ab Ariſtide de Hadriani tempore Scriptum neſciviſſe inde certa fides eſt, quod Dionyſium vt mox oſtendemus, ſub Domitiano quidem cæteri, ſub Traiano vero duo ex iis, Suidas & Syngelus, paſſum tradant; ſub Hadriano, nulli poſuerint; idque eo validius hoc, quod nos volumus, conficit quod omnes, cum veros eſſe Dionyſij libros, qui eius nomine circumferuntur, putarent, hæc eos ſententia evidentiſſime illuc cogebat, vt Martyrem ſub Hadriano potius, quam vel ſub Traiano, vel ſub Domitiano paſſum fuiſſe dicerent. Qui ergo hoc, quod eorum ſtudium, atque vſus poſcebat, non ſunt ſecuti, eos nemo dubitare debet id apud Ariſtidem ſuum nunquam vidiſſe. Nunc quis credat, quod eſſet apud Ariſtidem vidiſſe quidem, & animadvertiſſe Latinos, hoſpites & exoticos; Græcos, eius Gentiles, ac vernaculos, vel non vidiſſe, vel non animadvertiſſe? Sed quid Græcos loquor? Ne Latini quidem vlli fuerunt paulo vetuſtiores (ſi vnum Adonem, de quo mox, excepetis) qui hoc apud Ariſtidem viderint, qui ſe hoc apud eum vidiſſe non negent. Nam Hilduinum, Ratbertum, Hincmarum, Vincentium Bellovacenſem, Matthæum Veſtmonaſterienſem, alios Areopagiticæ omnes ſectæ homines; quis Dionyſium ſub Domitiano paſſum eſſe traditurus fuiſſe putet, ſi eum ſub Hadriano occiſum ab Ariſtide didiciſſent? Omnes autem, quod ſtatim docebimus, Sanctiſſimi huius Martyris paſſionem ad Domitiani tempora retulerunt. Ergo aliud tradidiſſe Ariſtidem plane neſcierunt. Neque id poſtremo omittendum eſt, quod ſi vel vnum eſſet, nihil huiuſmodi in Ariſtidis libro ſcriptum fuiſſe demonſtraret. Meminerunt hujus libri, & Vſuardus, & veterum Galliæ Martyrologiorum, quæ nos Sirmondi fide ſupra laudavimus, ſcriptores. Omnium hæc vna vox, conſtanſque conſenſus eſt, [r] *Ariſtidem Athenienſem virum fide, ſapientiaque mirabilem, in eo opere, quod de Chriſtiana Religione compoſuit, teſtari Dionyſium Areopagitam poſt clariſſimam confeſſionem fidei, poſt grauiſſima tormentorum genera glorioſo Martyrio coronatum eſſe.* Ariſtidem dicunt teſtari Dionyſium graviſſimis tormentis pro Chriſti fide cruciatum Martyrium glorioſe conſummaſſe; quod ab Ariſtide ſcriptum eſſe, & veriſimillimum eſt, & nos libenter admittimus. Sub Hadriano illa paſſum eſſe, non dicunt. Ergo & horum de re tam memorabili ſilentium arguit nihil huiuſmodi ab Ariſtide ſcriptum fuiſſe. Cur enim Vſuardus, & alij Martyrologiorum ſcriptores hoc, ſi eſſet ab Ariſtide ſcriptum, tacuiſſent potius, quam Ado, qui memorat? Neque ſane id ab eo ſcribi potuiſſe ex iis, quæ nuper diſputabamus, liquet. Cum enim illa, quæ iſtic præſtruximus,

CAP. XIV.

[r] Vſuard Martyrol. d. 3. oct. Martyr. Sirmon. ad eund diem

M

CAP. XIV. mus, vir eiusdem memoriæ Aristides nescire non potuerit, Dionysij scilicet, & Publij, qui ei successit Episcopatum, & martyrium; neque illud profecto, quod inde necessario sequi demonstrauimus, nesciuit, Dionysium scilicet multo ante Hadriani initia passum; vt autem quod ipse falsum esse sciret, id scriberet, viri celeberrimi pietas, ac sapientia credere nos non sinunt. His omnibus opponunt adversarij Adonis Martyrologium, in quo ad d. 5. Novemb. illa verba, quæ jam supra exhibuimus, leguntur; [s] *Natalis S. Dionysij, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, & primus apud Athenas ab eodem Apostolo Episcopus est ordinatus, & sub Hadriano principe post clarissimam fidei confessionem, post grauissima tormentorum genera glorioso Martyrio coronatur, vt Aristides Athenensis, vir fide sapientiaque mirabilis, testis est in eo opere, quod de Religione Christiana composuit.* Omnia eadem, quæ supra; si illud de *Hadriano Principe* demas; quod ab Vsuardo, & alijs abest. Respondeo leve esse huius testimonii pondus. Primo propter auctoris ætatem, Vsuardo, Symeone, Maximo, & cæteris, quos attulimus, recentioris, qui vel septimo vel octavo vel nono sæculo nondum adulto; Ado nono, sed adulto, ac pæne præcipiti, vixerunt. Huc accedit, quod Martyrologiorum fides valde dubia, ac incerta est, quod id genus scripta posterorum adiectionibus, & detractionibus plurimum esse obnoxia, & experientia vincat, & omnes confiteantur. Milleti vnius ex adversarijs, & quidem pugnacissimi, hęc vox est; [t] *Nulla ad nos nisi adiectione nouorum sanctorum aut Græcorum incitatione Martyrologia corrupta pervenisse.* Fuerit hæc vna ex *adjectionibus*, quibus causæ Areopagiticæ studium Adonem mactare impulit. Quamquam, vt quod rei est dicam, verisimilius fit ipsum Adonem hæc Vsuardi, & aliorum verbis inseruisse de Hadriano & Aristide, ex illo Martyrologio desumpta, quod ipse *a quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum se Ravennæ positum diligenti cura transcripsisse.* Narrat, [v] & quo se in suo Martyrologio adornãdo *adjectum* fuisse fatetur. Nam in vetustissimo Martyrologio, quod Rosueidus *vetus Romanum esse* putavit, & cum hoc titulo edidit, eadem illa de Dionysij sub Hadriano ex Aristidis fide; Martyrio leguntur. Illius autem libri quam nulla fit auctoritas, mox ad eius in hanc rem laudatam ab Halloixio testimonium dicemus. Hujus vero quisquis fuerit, Martyrologij compilatorem, Adone (vt videtur) non multo antiquiorem, facile fuit vel consulto hanc de Hadriano & Aristide fabulam, suo in Areopagitica studio solenni illorum temporum morbo, indulsisse, vel etiam nullo animi consilio, sed sola incogitantia falli, & vel ipsum primo, vel alios, ex quibus hæc descripsit, quæ ad Aristidis sub Hadriano scribentis, ævum pertinebant, ea ad Dionysij martyrium transferre imprudentes. Ipsum certe Aristidis opus non vidisse horum Martyrologiorum scriptores, & per se verisimillimum videtur, si hominum & genus & sæculum spectes; Et quæ post descripta a nobis verba addunt, significant; *Hoc* (inquiunt) *opus apud Athenienses*

[s] Adon. Martyro d. 5. Nou.

[t] Millet. Vind. Dion. L. 2. c. 4.

[v] Ado Præfat. in Rom. Martyr. vet. a Rosueido editum.

Athenienses summo genere colitur & inter antiquorum monumenta clarissimum tenetur, vt peritiores Graecorum affirmant. Vides, vt libri pretium ex solo aliorum judicio affirment, quid ipsi de eo sentiant, tacentes. Non equidem dubitaverim, quin superiora, quibus Aristidis de Dionysij passione testimonium, ex ipso Aristide descripserint. Quid si in codicis, quo vsi sunt, margine scriptum ab aliquo repererunt *sub Hadriano*, idque ipsi ad martyris passionem retulerunt, quod qui addiderat, de scriptoris ætate intellexerat? Hic voluerit illa Aristidem sub Hadriano testatum; isti sic fuerint interpretati, quasi significaret Dionysium sub eo Principe passum? Facilis error, neque a malo animo; & tamen gravis. Sed hæc de testimonio Aristidi ab Adone afficto satis sunt. Huic Bedæ Martyrologium [x] addunt, in quo ad 5. non oct. de Aristide quidem nihil legitur; sed habetur tamen *Dionysium sub Hadriano passum.* Sed quid ea interpolatis Martyrologijs certo constare potest, quæ ipse Milletus, Areopagiticorum signifer, & in genere *corrupta* esse omnia confitetur, [y] & hoc ipsum Bedæ nominatim *corruptum* esse, non semel affirmat; idque a se probatum esse prædicat? Launoyus qui adversus Milletum scripsit, Bedæ quod nunc habemus Martyrologium, dicit *Ex puro exemplari non prodiisse*, neque in eo quid Bedæ vere sit, certo sciri posse, donec constet, quid ei Florus de suo inseruerit. Vanum ergo est & futile ab eo peritum argumentum.

Præter hæc, quæ jam erant a Baronio [a] allata, Halloixius alia bina argumenta noua afferre se profitetur; [b] prius ex vetere Romano Martyrologio ab Heriberto Rosueido edito; posterius ex F.L. Lucij dextri chronico. Sed hæc Halloixiana Baronianis, non modo non meliora, sed partim æque vana, partim etiam deteriora sunt. Quod enim prius affert Romanum Rosuveidi Martyrologium, id ipse Milletus, [c] homo Halloixianarum partium, ait *esse dubiæ plurimumque suspectæ fidei.* Ipse editor Rosuveidus notauit [d] in eo codice, ex quo id exemplar, quod edidit, descripsit, *paucula* quædam fuisse, *quæ videntur ab exscriptore inserta*, quæ ipse in editione repræsentavit, & in notationibus suis, quid de ijs sentiret, monuit. Plura aliquanto esse, quam quæ ille notauit, huic ipsi veteri Martyrologio ab exscriptoribus addita nemo eruditus, qui accurate legerit, & expenderit, negabit; quale illud est verbi gratia, quod istic ad D. 22. Martij legitur Paulum Narbonensem Episcopum, *fuisse Apostolorum discipulum.* Id enim ex novis Areopagiticorum fabulis additum esse manifestum est, præter vetiorem, & antiquiorem traditionem, [e] quæ Paulum hunc in Gallias A. D. 250. longe infra Apostolorum ævum, venisse perhibebat. Inter addititia ista censendum id quoque esse, quod ibidem ad D. 3. Octobris de *Dionysio Areopagita sub Hadriano diversis*, tormentis passo, satis docent illa ipsa verba, quæ præter libelli morem atque ingenium sequuntur; *vt Aristides*, inquit, *testis est in opere, quod de Christiana religione composuit. Hoc opus apud Athenienses inter antiquorum memorias clarissimum tenetur.*

[x] *Bed. Martyr.*

[y] *Millet. Vindic. l. 2. c. 4.*

[z] *Laun. in discuss. c. 5. §. 6.*

[a] *Baro. A. D. 109. §. 40.*

[b] *Hall. Vita Dion. c. 20. in Annot. p. 485. col. 2.*

[c] *Millet. Vindic. Dion.*

[d] *Rosuveid. in Ep. ad Lect. Martyr. Rom. præfixa.*

[e] *Greg. Tur. Hist. L. 1. c. 28. Vide Launoy. discuss. c. 5. § 8.*

CAP.XIV. Hæc inquam, verba a veterum Martyrologiorum more, & instituto aliena; quæ, cum res ipsis illis temporibus quibus gerebantur, annotarent, ea quæ annotabant, vt potè confessa & nota, nihil necesse habebant librorum authoritate confirmare. Hæc cautio eorum est, qui res sua memoria anteriores describunt. Neque in hoc ipso Martyrologio (quod ego profectò, licet posterorum manu alicubi interpolatum, non ideo tamen penitus contemno) quicquam hujus simile reperies. Nullius alterius quam huius Dionysij vel passionem, vel passionis possias tempus scriptorum auctoritate firmauit. Tum nimia hujus (quisquis est, qui hæc scripsit) diligentia hominem suspectum merito facit. Huic enim satis non fuit hæc, quæ tradit, accersito ex Aristidis opere testimonio confirmare; opus insuper, ne quis dubitaret, commendandum putavit, & commendavit, & quidem ineptissime, *hoc opus*, dictitans, *apud ATHENIENSES inter antiquorum memorias clarissimum teneri.* Hic sorex se suo indicio prodit quis enim ista non vetustissimi alicujus auctoris, quales eos fuisse necesse est, qui VETUS Romanum Martyrologium contexuerunt, sed hominis recentioris de nono, vel etiam de sequiore sæculo esse non intelligit? Primo enim an vetustissimus scriptor Aristidis opus ex *ANTIQVORVM memorijs* esse diceret? Qui sic loquitur antiquum se non esse confitetur; Martyrologij adeo Romani veteris auctorem se esse negat. Tum quis vel ex quarto, quintove sæculo eruditus ita hoc Aristidis opus commendaret; & diceret apud *ATHENIENSES clarissimum teneri*? Quasi vero non & apud cæteras Græciæ, imo totius passim Christianitatis Ecclesias nobile esset? Specta, qui id ipsum opus Hieronymus, quarto sæculo & quidem pæne extremo laudarit; *vsque hodie* (inquit) *perseverans apud Philologos ingenij eius indicium est.* Hic bene profectò, & apposite apud *philologos* nobile fuisse dicit, quorum gens non Athenas magis illo tempore, quam Romam; aut Antiochiam, aut Alexandriam incolebat. Sed non est obscurum, cur Martyrologij interpolator, & hoc de *Atheniensibus*, & cætera de Aristide hic dixerit. Nimirum cum intelligeret hanc de Dionysij sub Hadriano passione narrationem novam suspectamque suæ ætatis hominibus visum iri, aliud ex veteri de eo sub Domitiano passo traditione edoctis; suam fabulam scriptoris antiquissimi Aristidis auctoritate constituendam putauit. Ideo præter vetustissimorum Martyrologiorum consuetudinem Aristidis testimonium nominatim laudauit. Sed quia librum Aristidis, vnde hoc laudat, suo tempore apud Latinos suos videbat vel nusquam extare, vel certe rarissimum esse; ne apud Græcos quidem vulgo & passim haberi; veritus, ne quis ideo petito inde testimonio diffideret, homo callidus librum, non apud Christianos, non apud *Philologos*, vt Hieronymus, ac ne apud Græcos quidem, sed apud *Athenienses teneri* dixit *inter antiquorum memorias*; ita futurum sperans, vt lector opus illud apud vnas

f Hier. de scrip. Eccl. c. 20.

Athenas

Athenas veluti aliquod proprium ciuitatis κειμήλιον ac ornamentum, a ciuibus in arcano coli, servarique, neque cum exteris hominibus facile communicari sibi persuaderet; Nihil adeò miraretur, quod liber, tametsi eximij auctoris, neque apud Latinos tamen, neque apud Græcos cæteros reperiretur; sed fabulam tanti viri testimonio confirmatam securus admitteret. Hæc iste primus Martyrologiorum interpolator cogitauit. Sed hoc ipso se, quod diximus, prodidit; iuxta illud vulgare verbum, *Nimia cautio, nulla cautio.* Sed hæc de illo Martyrologio plus satis; quod clarissimus Henricus Valesius [g] nuper eruditissima dissertatione demonstrauit nihil minus esse, quam *Romanum vetus Martyrologium* (quod Rosueidus nimium facile sibi persuaserat) *Aquiltiense* potius dicendum videri; tum quod id, qui Adoni exscribendum olim dederat Monachus, Aquileiam missum fuisse à Pontifice nescio quo Romano dixerat, vt minus suum venditaret; tum quod id ipsum ex Ruffini Aquileiensis Historia compilatum sit; vt ex pluribus erroribus inde haustis, & quidem nonnullis satis crassis; ostendit Valesius; è quibus vnum hic exempli causa referre placet. Legerat Martyrologi compilator apud Ruffinum L. 7. cap. vltimo *Theodotum* quemdam Laodiceæ Episcopum ab Eusebio istic laudari. Eo factum, vt ad diem 2. Novembr. Theodotum istum inter confessores ac martyres consecrauerit. Atqui hunc Theodotum ex Theodoreto [h] constat Arianarum partium præcipuum fautorem fuisse. Cætera vide apud doctiss. Valesium; ex quibus patet hoc Rosuueidi Martyrologium, exiguæ ac propemodùm nullius esse auctoritatis, quod & erroribus non paucis Scatet, & æui est Adone, a quo id habemus, non multo, vt videtur, anterioris. Vltimum Halloixij præsidium est Lucij Dextri chronicon. [i] O miseram, & desperatam causam, quæ ad hos triarios rediit! Quis enim tam infelici naso est, qui non statim vel ex extemporanea vnius horulæ lectione olfaciat Dextrum illum vestrum, fabulatorem esse musteum, in illis vnde prodit, Hispaniæ officinis ad gentis glorias, ac delicias, stultitia nescio, an audacia ac impudentia maiore, nuperrime conflatum? Is vero adeo crassus, ac pinguis impostor est, vt scribere non dubitauerit, a. D. 110. *triginta circiter scriptores Catholicos, & in his nonnullos Hispanos, contra blasphemias Porphyrij Philosophi scripsisse*; id est *contra Porphyrij blasphemias scripsisse* annis centum, & viginti tribus antequam ipse natus esset. Porphyrium enim anno Galieni decimo, id est D. 233. natum esse, ex ipso in libro de vita Plotini, & constat, & ab homine Doctissimo Luca Holstenio [k] demonstratum est. Ejusdem est farinæ, quod idem Dexter [l] Plinium Iuniorem a Tito nescio quo apud Cretam Insulam ad Christi fidem conversum fuisse serio narrat; quin & ad Novocomum passum esse septima die sextilis tantum non affirmat. Facetum est, quod idem vrbem Hispaniæ

CAP. XIV.

g Vales. dissert. de Martyrol. Rosuueidi ad calc Hist. Eusеb. p. 315.

h Theodor. Hist. L. 1. c. 24.

i L. Dextri chron. excusum n. d. 1619. Cæsaraugustæ.

k Holst. dissert. de vita & script. Porphy. c. 2 p. 9.

l Dextr. chron. ad a. D. 220.

CAP. XIV.

m *Ibid. ad a. D. 300. p. 43.*

paniæ *Palemum* [m] ſuo (id eſt quarto, ſi Dexter eſt) ſæculo iam *Palamos* dictam fuiſſe garrit. Alia ſunt apud iſtum innumerabilia errorum, parachroniſmorum, ineptiarum, mendaciorum, fabularum, & impoſturarum portenta; quæ ſuaves homines, Hiſpani, ſperarunt ſe huic noſtro ſæculo Dextri obiecto nomine perſuaſuros. Sed benè eſt, quod res longe aliter ceſſit. Nam ex ipſis Latinorum partibus Pennotus inſulſa hæc maleferiatorum hominum figmenta exagitavit, & repudiavit, & Aubertus Miræus, *eruditis hac eiuſdem farina videri* ſcripſit [n] *cum Beroſo Annij Viterbienſis*, id eſt cum nugaciſſimo, & ineptiſſimo otioſi impoſtoris opere avorum noſtrorum memoria, Beroſi nomine publicato; & Ioannes Launoyus [o] teſtatus eſt *Dextri chronicum omnes viros doctos repudiare, vt ab recentioribus Hiſpanis confictum, idque dudum in rem iudicatam abiyſſe; omnes, vt prolem ſubjectam, id opus editum ab homine facilè procul abyciendum exiſtimare, yſque ſolis permittendum, qui decipi Hiſpanorumque ineptiis pane anilibus infatuari volunt.* Sed Dextrum nemo fortius exploſit, quam Ieſuitarum doctiſſimus Petavius. *Dextri* (inquit) *Chronicon hominis eſt imperitiſſimi* ἄτοπον καὶ ἀλλόκοτον κύημα; *&* *omnino* ψευδεπίγραφον, *ab Hiſpano aliquo nebulone confictum. Quis lucumonis iſtius confidentiam non miretur, qui ſe erudito huic ſæculo hiſce quiſquilys fucum facere putaverit?* Hunc ergò tam ſtultum, tamque inverecundum fabulatorem audiat per me licet, Halloixius blaterantem ad a. D. 128. ſuum Toletanum, ac mox Toloſanum Epiſcopum, *Eugenium*, ſui condiſcipuli Dionyſij Martyrium ſcientem elegantiſſimo carmine celebraſſe. Nemo eruditus; nemo cordatus auſcultavit; nemo inſulſis putidiſſimi, ac mendaciſſimi veteratoris ſomnijs in alterutram partem movebitur. Atque ita confecti ſunt duo Halloixiani triarij; totaque adeo Areopagiticorum acies profligata.

n *Miræus ad Hier. de ſcript. Eccl. c. 132.*

o *Launoy. diſquiſ. de Magdal. c. p. 4 & in Præfa. extr.*

Petav. Epiſt. L. 2. ep. 19. ad Roſweid. p. 205.

CAP. XV.

CAPVT XV.

Dionysium ex vetustiori traditione sub Domitiano passum esse, primo ex ipsa rerum ac temporum serie demonstratur. Secundo confirmatur testimonio, tum eorum qui jam olim Areopagitica, vt notha & apocrypha rejecerunt; tum eorum etiam ipsorum, qui illa pro veris genuinisque defenderunt, Maximi, Methodij, Symeonis, Metaphrastæ, Menæorum & Anthologij Græcæ gentis, & Synaxagij cuiusdam lepidissimi, in quo Dionysius & Athenis crematus primum, & postea Parisiis idem capite truncatus dicitur. Latinorum eadem de re testimonia; scriptoris de Dagoberti rebus anonymi, Hilduini, Paschasij, Ratberti, Hincmari, Vincentij Bellouacensis, Alberti Stadensis, Matthæi Vestmonastenienfis, Testimoniorum tum a nobis, tum ab Areopagiticis allatorum brevis inter se comparatio; qua illorum, quam horum potiorem esse fidem demonstratur.

PVlsa autem, ac dissipata, veluti quadam caligine, omni illa ex posterorum insomnijs conflata de Dionysij sub Hadriano Trajanove passione fama, sponte jam sua emicat, ereptumque sibi Areopagiticorum studijs ac fraudibus, quem antea occupabat, locum repetit verior, & antiquior traditio, martyrem ferens Domitianæis temporibus passum esse. Ac veriorem quidem esse, vel inde constare potest, quod rerum sub Hadriano Atticarum a nobis ex certis authoribus constituto ordini ad amussim congruit, quem illa superior de Hadrianeo Martyrij tempore fabula, non modo pulsabat, ac turbabat, sed plane etiam euertebat. Nam rebus, quas a Dionysij Episcopatu ad primos Quadrati in eodem munere annos gestas fuisse certo constat, quasque Areopagiticorum opinio in a ctissimum & iniquissimum, ac ijs explicandis, capiendisque plane imparem locum cogebat, hæc altera traditio æqua, & commoda temporum spatia concedit. Dionysium omnes ad fidem a Paulo conversum circa a. D. 52. consentiunt. Fac tertio, fac quarto; etiam sexto si libet post baptismum susceptum anno Episcopum apud Athenas fuisse a Paulo ordinatum. Anni sub Nerone, sub Vespasiano, sub Tito ad secundum Domitiani annum supererunt minimum ni fallor, viginti tres: æquum vt omnes vident tempus constituendæ confirmandæque Ecclesiæ, cæterisque evoluendis etiam felicissimi Episcopatus actis, & iis postremo gloriosissimo martyrio obsignandis. Neque id quod succedit, ab anno Domitiani tertio ad Traiani vndecimum, annorum circiter viginti quinque spatium quisquam impar

CAP.XV. impar fuisse dixerit ad capiendam Publij; qui Dionysio successit, ordinationem, & nobilem illam, quæ ei tribuitur, Atheniensis Ecclesiæ gubernationem, & susceptum postremo ac feliciter consummatum martyrij agonem. Iam quæ illo Traiani anno coorta est, tertia Christianismi gravis persecutio, nemo mirabitur, quod vel Publium vna cum alijs non paucis plebium nostrarum rectoribus involuerit, vel eius gregem etiam vltra perseverans ac sæviens percusserit, & quod ait alter Corinthius Dionysius, pænè deleverit, plærisque passim tantum non ad Apostasiam labentibus. Cæterum qui hinc ad sextum Hadriani annum fluxerunt anni fere sexdecim spatium haudquaquàm iniquum præbuerunt, quo & Ecclesia atroci illa tempestate sæuiente quidem primo disiici, remittente vero mox instaurari recolligique cæperit, & Quadratus in Episcopum eligi, territamque, ac pavefactam plebem labore, ac industria sua erigere, & in fide confirmare, hisque & alijs veræ pietatis continuis actibus in eum virum crescere potuerit, qui Hadrianum ipsum anno eius sexto, totamque aulam sapientissima oratione, excellentique ingenio ad clementiam inflexerit. Hæc vt omnes vident, recta sunt, & consentanea; Res temporibus, tempora rebus congruunt. Vera ergo est traditio, quæ Dionysij martyrium sub Domitiano collocat.

Sed eadem suos quoque testes, ac auctores habet, & quidem plurimos, ac vetustissimos, eos primo omnes, qui Dionysij hos, quos nunc habemus libros esse negarunt; vt quos sæculo vel septimo Maximus memorauit, [p] vel Theodorus & Photius [q] octauo, & nono. Hos enim apparet Dionysium sub Domitiano passum esse putasse, cuius martyrium Ignatii passione, quæ sub Traiano contigit, anterius fuisse statuebant. Sed ne quis de horum fide dubitet, quod Hypatij, & veteris Ecclesiæ de libris Areopagiticis sententiam novis Maximi & aliorum opinionibus antehabuerint, En tibi alios de ipso adversariorum sinu testes. Primus prodeat eorum quantum quidem scire possumus, vetustissimus Patriarcha, Maximus Monachus sexto sæculo exempto natus, septimo adulto denatus. Is enim in acie consistens, adversarijs illud ipsum adversus Areopagiticos libros obiectantibus, quod Dionysius Ignatio vetustior fuerit; hoc de Domitianeo Dionysij martyrio adeo non negat (quod hodie in eadem disputatione faciunt omnes eius posteri) vt etiam liquido affirmet, *Ignatius* (inquit) *Martyrium ante Domitianum fecit, ita vt Dionysio antiquior sit.* Ἰγνάτιος δὲ πρὸ Δομετιανοῦ μαρτυρεῖ ὥστε προγενέστερος. Qui Dionysio Ignatium vetustiorem fuisse, argumentatur, quod hic ante Domitianum passus sit, is aperte significat illum sub Domitiano passum. Si sub Hadriano, vel sub Traiano passum putauit; quorsùm *Domitiani* meminit? Si illud sensisset, dixisset Ignatium ante vel Hadrianum, vel Traianum martyrium fecisse. Atqui non hæc dixit; sed illud quod descripsimus, posuit, *ante Domitianum.* Ergò Dionysium sub Domitiano passum fuisse sensit. Atque hæc ei sententia, quàm

p *Maximus schol. ad Dion. de diuin. Nom. c. 4.*
q *Phot. cod. 1.*

quam altè animo sederit, quam certa fixaque fuerit vide; qui Ignatium ante Domitianum passum esse (quod absurdissimum est, & cum omni antiquitate apertissime pugnat) dicere tamen maluit, quàm illam alteram de Dionysio Domitiani temporibus passo traditionem pulsare. Viro eruditissimo licebat hunc nodum vno verbo solvere, respondendo Dionysium non sub Domitiano, sed sub Hadriano vel certè postremis Trajani annis passum esse. Non fecit; sed Ignatium affirmauit ante Domitiani imperium passum esse, contra manifestam veteris Ecclesiæ traditionem, quæ hunc constanter perhibet [r] sub Trajano Martyrium fecisse. Vndè omnes intelligunt illam de Dionysij sub Domitiano passione traditionē sexto, septimoq; sæculo non modo in omni Ecclesia communem, sed etiam sacrosanctā, atque inviolabilem fuisse; quam scilicet vir doctissimus vsque adeò lædere, aut pulsare veritus est, vt in magna disputationis difficultate constitutus id, quod alioqui de Ignatij sub Traiano passione constare videtur, negare tamen ac deserere potius sustinuerit, quàm de Dionysiano sub Domitiano certamine dubitare. Alij Græci eadem cum Maximo ad nostra vsque tempora senserunt. Methodius, Areopagiticorum fabulatorum non postremus, qui totam Dionysiani martyrij scenam Athenis Græca fide Lutetiam transtulit, & in agro Parisiaco locauit, rem tamen gestam non modo imperante Domitiano, sed etiam ipsius iussu fuse diserteque narrat; [s] & drama tandem concludēs, *Mortem*, inquit, *perpessi sunt Christi Martyres Dionysius, Rusticus, & Eleutherus septimo Kal. octobr. sub Imperatore Domitiano in partibus Galliæ, & ciuitatis Parisiorum* ἐπὶ Δομετιανοῦ βασιλεῶς ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Γαλλίας καὶ Παρησίας πόλεως. Symeon Metaphrastes, qui eadem qua Methodius licentia atque lasciuia in hoc argumento versatus est, ipse tamen Dionysium Domitiani authoritate atque imperio, captum, & occisum refert; [t] diem Octobris tertium ejus martyrio ex communi gentis suæ sententia assignans. Vidisse autem hunc Symeonem sub Leone philosopho, Constantinoque eius filio, etiam sub Romano Lacapeno nono sæculo exeunte, & decimo ineunte, ac annum hujus XIX. attigisse, ex Psello, & alijs clarissime demonstrauit vir summus Gerardus Ioannes Vossius [v] neque aliter, quam hic Symeon, publica totius gentis, Græcorum adeo omnium communia Menæa docent; *postea*, inquiunt, *ad Occidentales partes imperante Domitiano* ἐπὶ τῆς βασιλείας Δομετιανοῦ *pervenit* (Dionysius scilicet) *multisque exhibitis in ciuitate Parisiensi miraculis capite plectitur.* Addit Launoyus [y] eadem quoque exhibere quotidianum Græcorum Anthologium, siue Breviarium, quod non modò cæteri illius gentis homines, sed etiam ij ipsi, qui *Roma viuunt*, id est qui in Pontificis Romani partes transierunt singulis diebus recitant. His vnum libet a Sirmondo [z] laudatum Synaxarium ob rei, quam tradit, singularitatem subtexere. Græcus Synaxarij auctor, cum veterem de Areopagita Domitiani temporibus passo traditionem rejicere non posset; sed neque novam

> r *Vide martyrol. ad 1. de Febr. & Baron. eo loco, ad martyr. Rom.*

> s *Method Vit. Dion. T. 2. Dion. p. 381. d. 382.*

> t *Sym metaph. T. 2. Dion. p. 331. c.*

> v *Voss. de Hist. Græc. L. 2. c. 25. p. 290. 291.*

> x *Men Græ. T. 2. Dion. p. 322. B.*

> y *Laun. in vita Dion. Areop. p. 278.*

> z *Sirmon. de duob. Dionys. p. 57.*

CAP.XV. de ejusdem libris, apud Parisios prædicatione, & Episcopatu fabulam perdere vellet; homo ad prodigium vel ingeniosus, vel simplex vtramque ad diem 3. octob. ita retinuit, vt vnum & eundem Dionysium tradat, primo quidem a Græcis comprehensum, flammisque vno cum libris suis, consumptum esse, eundemque inde regnante Domitiano ad occidentem profectum multis editis miraculis capite cæsum esse. Græca, si quis desiderat, hæc Sirmondus descripsit; Ἄθλησις τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν, ἐπισκόπου γενομένου Ἀθηνῶν, Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Ὃς τοῦ θείου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου κηρύξαντος ἐν Ἀθήναις ἐπέγνω τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπίστευσεν εἰς Χριστὸν, καὶ χειροτονεῖται παρ' αὐτοῦ Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν. Οὗτος ὁλοκαυτοῦται ἐν πυρὶ συλληφθεὶς ὑφ' Ἑλλήνων συγκατακαιόντων αὐτῷ καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ συγγραμμάτων. Καταλαβὼν δὲ τὰ ἑσπέρια ἐπὶ τῆς βασιλείας Δομετιανοῦ, καὶ πολλὰ θαύματα ἐπιδειξάμενος, μετὰ τὸ ἀποτμηθῆναι τὴν κεφαλὴν χερσὶν ἰδίαν ὑποδεξάμενος, μέχρι δύο μιλίων ἐβάδισε. σὺν αὐτῷ δὲ Ῥουστικὸς καὶ Ἐλευθέριος τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. Hactenus Synaxarium. I nunc, & nega Areopagiticos magnos esse (vt cum Augustino loquar) *Mirabiliarios*; quibus non est satis suum Dionysium manibus caput abscissum tenentem ad duo passuum millia in agro Parisiaco ambulasse, nisi eundem quoque faciant toto corpore Athenis vi flammarum consumpto è Græcia in Gallias peregrinari, & rem istic denuo gerere, iterumque cæso capite mori. Sed hæc Græcula gravitate digna nunc mitto. Illud vnum observo, istum quoque scriptorem Areopagitæ martyrium, quod ipse quidem prius, nos vnicum censemus, ad Domitiani tempora referre. Quem enim combustum in Græcia dixit, eum exinde sub Domitiano in Gallias venisse non narraret, nisi & Domitiani temporibus combustum fuisse putaret. Ex his videmus communem ac constantem Græcorum de suo Dionysio traditionem, & fuisse antehac, & esse etiam nunc, quod is sub Domitiano martyrium fecerit.

Latinorum par fuit in eadem retinenda vetustioribus sæculis constantia; tametsi & ipsis aliud suaderet recepta de Dionysij libris fabula. In Chesnæana Francicorum scriptorum collectione vetus extat de Dagobetti *Regis gestis* liber; quem tametsi non putem ab homine Regis ipsius (quod præfert titulus) contemporaneo Scriptum esse, veterem tamen esse fateor, viderique ad octavum sæculum vel certe ad noui initia pertinere. Is ergo scriptor quisquis est, Areopagitam (quem Parisiensem Episcopum fuisse, & in Suburbano Catulliano vico cæsum esse somniat) disertè scribit *interemptum* esse temporibus *Domitiani*, [a] *qui Secundus* (inquit) *ab Nerone arma in Christianos corripuit*. Ipse Areopagiticorum princeps, Hilduinus eadem quoque sequitur, [b] singula prolixe narrans; vt Domitianus auditis Dionysij apud Parisios miraculis, & gestis, in tabiem indignationis exarserit, edictum de Christianis capite plectendis promulgauerit, Fescenninum Sisinnium proprie adversus Dionysium in Gallias cum potestate miserit; vt ab eo apud Parisios inventus, Domitianique auctoritate captus, vinctus,

a Gesta Dagob. c.18. T. 1 Francic. Chesn p. 574 B.

b Hild. in vita Dion c. 23. 24. apud Sur. oct. d. 9. Ibid. c. 26 & seqq.

ctus, tandemque supplicio affectus fuerit. In calce libelli disertè adscriptum est, [c] *hanc Dionysij passionem celebratam esse D. VII. Id. octobr. anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi XCVI. ætatis verò Dionysij circiter nonagesimo, imperij quoque Domitiani decimo sexto ingruente.* Paschasius Ratbertus Abbas Corbeiensis, noni (id est ejusdem cum Hilduino sæculi scriptor) Dionysium ipse quoque sub Domitiano passum tradit, idque neque adeò certum & exploratum censuit, vt (quod est a Sirmondo observatum, [d] Ruffinum, & Valerium Dionysij ideo comites fuisse neget, quod hos multis post Domitianum annis sub Diocletiano passos esse reperiret. *Fama est,* inquit, *hos cum B. Dionysio, qui a B. Clemente, Romanæ sedis Pontifice, missus fuerat, vt frigida gentilium corda fidei calore animaret, Galliarum fines penetrasse. Sed temporum series repugnat: Sanctus namque Dionysius sub Domitiano Cæsare anno ejus imperij secundo, Martyrio coronatus est; isti verò Diocletiano, & Maximiano Augustis immortalitatis gloriam perceperunt.* Hæc Ratbertus; rectè quidem, dum statuit Areopagitam sub Domitiano passum. Quod vero hinc concludit Ruffinum & Valerium cum Dionysio in Gallias venire non potuisse; in eo largiter fallitur. Is enim Dionysius, quo cum illos in Gallias venisse fama erat, non Areopagitica, sed alius longe recentior fuit, qui Decianis temporibus Galliarum fines penetrauit, vt ex Saturnini Tolosani Episcopi veteri historia tradit Gregorius Turonensis. Itaque nihil prohibet, quominus cum eo venerint viri, quinquaginta post Decium annis martyrio sub Diocletiano & Maximiano Augustis coronati. Verius fuisset argumentatus Paschasius, si Dionysium suum (id est Parisiensem) alium ab Areopagita fuisse inde conclusisset, quod Ruffinum & Valerium cum eo huc venisse fama esset. Sed Ratbertum præceptæ animo Areopagiticorum Sparsæ (vt videtur) ab Hilduino fabulæ transversum egerunt. Hincmarus Hilduini, quod ipse de se fatetur, alumnus, quique postea Rhemensis Archiepiscopus celeberrimus ad a. D. 882. superfuit, eadem *cum nutritore suo* Hilduino in Epistola ad Carolum Calvum Imperatorem ex schedis valde contritis secum a Vandelmaro nescio quo communicatis refert; [f] nempe Domitianum Dionysij in Evangelio propagando fama irritatum lictores ad eum comprehendendum, & diuersis supplicijs afficiendum misisse; Martyrem gloriosum certamen haudquaquàm refugisse, idque Sanctino & Antonino præsentibus fæliciter perfecisse. Cæterùm vetustissimæ traditionis fides etiam secutis sæculis diu mansit, tametsi mendax de Dionysij libris & Parisiensi translatione fama passim apud omnes inualuisset. Vincentius certe Bellovacensis Episcopus, scriptor sæculi decimi tertij, ad cujus annum quadragesimum quartum speculum historiarum suum perduxit, eadem quæ superiores de Dionysij sub Domitiano passione tradit. [g] Vincentij æqualis Albertus Stadensis Abbas, qui anno. 1216. Chronicon scripsit [h] & clausit, hæc notat ad a. D. 96. [i] *Dionysius* (inquit) *Areopagita, primus Atheniensium*

CAP. XV.

c Ibid. c. 36. Extr.

d Sirmond. de duobus Dion. c. 8 p. 62.

e Ratber. vita Ruff & Valer. p. 1695. C.

f Hincm. Epist. ad Car. c. 4. 5. 21 apud Sur. 9. oct. p. 121.

g Vincen. Spec. l. 10 . 22.

h Albert. stad. Chron. a. d. 532.

i Ibid. p. 41.

CAP. XV. *Episcopus a Paulo constitutus, sed postea in Gallias a Clemente directus, apud Parisios decollatus est anno a Passione Domini* 64 His annis 64. si 32. (quos ex Alberti hypothesi [k] Christus quo tempore passus est, tribus tantùm mensibus superauerat) adieceris, annus fiet a Dominico natali 96. idemque Alberto Domitiani quartus decimus. Antoninus Florentiæ Archiepiscopus, quem Latini inter suos diuos censent, Dionysium ipse quoque sub Domitiano martyrium fecisse tradit; [l] a. D. 75. Sic etiam, qui ad sæculi decimi quarti annum 77. suos flores collegit, Matthæus Vestmonasteriensis Monachus ad a. D. 97. ex veteri quidem traditione Dionysium scribit [m] sub Domitiano passum; Idem vero ex noua sequiorum temporum fabula comites adjungit *Rusticum* & *Eleutherium*, Dionysium scilicet Parisiensem eundem cum Areopagita fuisse credens. Hi sunt, quos habemus, antiquioris adeoque verioris de Dionysio Domitianeis temporibus passo traditionis auctores actestes; quos si cum diversæ de Hadrianeo tempore opinionis auctoribus compares, nulla ratio est, quin vincant. Primo enim plures sunt. Secundo sunt antiquiores; Maximus enim, & ij adversarij, contra quos de Dionysij libris contendit, Beda & cæteris vetustiores sunt. Tertio, quod præcipue est in his rebus considerandum, Areopagiticorum testes huiusmodi sunt, vt eorum fides merito suspecta sit, quos, quod Dionysij libros veros esse, & putarent, & vellent, verisimile sit ex duabus opinionibus eam vel inuenisse ipsos, vel certe elegisse, quæ sito in libros studio congruebat; repudiasse, quæ repugnabat, & quidem ita repugnabat, vt eæ stare absque certa librorum pernicie non posset. Nostrorum plane contraria ratio est, quos pro ea ipsa sententia plærosque dicere liquet, quæ ipsorum, tametsi vehementi in libros studio, adversatur (quod de Maximo, Hilduino, Methodio & alijs patet) vt non aliaquam veritatis, & antiquitatis vi victi in eam concedere potuerint. Quartò pauca illa, quæ adversarij laudarunt testimonia desumpta sunt ex libris, vel apertissime falsis, quale est Dextri Chronicon, vel ex ijs, quos a posteris corruptos, & interpolatos fuisse, etiam ipsis, qui nunc ijs vtuntur, confitentibus, satis constat; qualia sunt reliqua Bedę Adonis & Rosulidi Martyrologia. Libris, ex quibus nostra citamus, nihil huiusmodi objici potest, neque sane ab adversarijs, rametsi causæ studiosissimis, objicitur. Veros, sincerosque esse, & plane incorruptos certum manifestum que est. Quinto neque id in hac causa contemnendum videtur, quod illi nullos habent, nisi duplici nomine Domesticos testes; id est hujusmodi, qui & Latini sunt domo, & secta Areopagitici. Græcorum enim plane neminem habent secum consentientem; ac ne Syngelum quidem M. Suidam, quamquam a communi suę gentis traditione in hac causa discedentes. Nos vtriusque & linguæ, & ordinis habemus; Græcos quidem omnes (exceptis Syngelo & Suida) Latinorum vero non paucos, & quidem ex vtrisque, Dionysianorum non modo adversarios, qui omnes stant nobiscum, sed etiam fautores, ac defensores plurimos.

Ergo

k ibid p. 22.

l Antonin. Chron. p. 1. c. 28. Tit. 6. p 445. col. 2. ..16 C.

m Matth. Vestmon. Flor. Hist. l. 1. p. 101.

Ergo vel sola testimoniorum, quæ vtrique in hac causa adferimus, ratio sententiam nostram quidem veram; adversariorum vero falsam esse liquido vincit. Quo cum præterea accedat ipsa, vt suprà demonstrauimus, rerum temporumque perspicua, ac explorata ratio, quæ Dionysium sub Hadriano martyrium fecisse, non sinit; sub Domitiano fecisse cogit; illud denique quod nos contendimus confitendum, ac pro certissimo habendum est, Sanctissimum illum, Pauli discipulum, Christique Martyrem Areopagitam in his terris vltra Domitiani tempora minime superfuisse; hinc scilicet maturius dimissum, & peracto sub eodem principe gloriosi in Christo cursus vltimo certamine, multis jam ante quam Hadrianus regnaret annis, cælo inter beatos ac æternos ciues receptum.

CAPVT XVI.

Repetitur, & pertexitur instituta adversus Areopagiticos libros disputatio, & ex ijs quæ proxime de Dionysij sub Domitiano passione demonstrata sunt, educitur VIII. octavum argumentum, inde sumptum, quod librorum scriptor, Novi Testamenti canonem consignatum, & Ioannis Evangelium sciuit, & memorauit; quod vtrumque a Ioanne Apostolo post Domitiani, adeoque & Dionysij mortem, peractum & editum fuisse constat.

HIs ita constitutis, nunc clarum certumque est eos libros de quibus hanc disputationem instituimus, nequaquam a Dionysio scriptos esse; falsoque adeo ejus nomen præferre. Hos enim quisquis scripsit, eum post extinctum Domitianum, non alieno sed suo ipsius testimonio (quod omni exceptione majus est) scripsisse comperitur, ac convincitur, quod est demonstratu facillimum. Hic enim auctor se post conclusum, ac consignatum divinorum librorum canonem scripsisse, quibus noui fæderis codex continetur, apertissime fatetur; primo quidem in libro de Hierarchia Ecclesiastica, [n] quo loco scripturæ tum veteris, tum nouæ absolutissimum canonem exhibet, singulaque vtriusque volumina recenset, non quidem vsitatis, ac solemnibus in Ecclesia nominibus illa nuncupans (a quo ille vbique velut a quodam piaculo, diligentissime sibi cauet) sed tamen ita perspicuè designans ac describens, vt facilè sit intelligere nullum ab eo prætermissum esse divinum librum. Idem secundo prodit, dum quædam ex his fere omnibus scripturis testimonia passim laudat, ac describit. Ac ne in cæteris commemorandis tempus nulla necessitate conteram, satis erit observare eum quædam ex Ioannis Evangelio loca nominatim vsurpare, [o] vt illud ex capite Ioannis tertio; [p] *Nescis vnde veniat aut quo vadat?* Et illud ex

n *Dion. l. de Hier. Eccl. c. 3. §. 4. p 247.*

o *de Hier. Eccl. c. 2. §. 1 init.*

p *Ioan. 14. 23.*

N 3 cap. 15.

CAP.XVI. cap.15. [p] *Spiritus veritatis,qui eſt,qui a patre procedit*; item illa ex cap. 5. & 6. [q] *ſicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat ſic & filius quos vult viuificat,& ſpiritus eſt qui viuificat,*& hæc ex cap.10 & 17. [r] *Ego & Pater vnum ſumus & quæcunque habet pater mea ſunt, & omnia mea tua ſunt, & omnia tua mea ſunt*; & illud ex cap. 14. *Qui diligit me ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum,& ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus*; [s] & paulò poſt hæc ex primo cap. *Quotquot enim receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri,his qui credunt in nomine eius, qui non ex ſanguinibus, nec ex voluntate carnis, ſed ex Deo nati ſunt.* [t] Alibi ad ea quoq; reſpiciens quæ Chriſtus apud Ioannem loquitur cap.13.10. dicit τὰ λόγια (eſt ſacra oracula ſiue ſcripturas) *teſtari qui lotus eſt, non opus habere alia quàm ſummitatum ſeu extremitatum ſuarum lotione.* [v] Iam vero omnium veterum hæc perpetua conſtanſque eſt inde a primis ducta temporibus traditio, Noui teſtamenti canonem non fuiſſe ante primos Trajani annos concluſum. Eo enim tempore Ioannem Epheſi (quo Patmi exilio ſub Nerva ſolutus redierat) *nouiſſimum omnium ſcripſiſſe Evangelium rogatum ab Aſiæ Epiſcopis adverſus Cerinthum,alioſque hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma conſurgens,qui aſſerunt Chriſtum ante Mariam non fuiſſe*; vt eſt ab Hieronymo [x] non vno loco proditum. Similia habet Euſebius [y] ex Irenæo;qui de cæteris a Matthæo,& Marco,& Luca ſcriptis Evãgelijs loquutus; [z] *Deinde* (inquit) *Ioannes diſcipulus Domini, qui ſupra pectus ejus recubuerat,dum Epheſi in Aſia verſabatur,Evangelium in lucem extulit.*Græca Euſebius exhibet, ἔπειτα ἰωάννης ὁ μαθητὴς τοῦ Κυρίου, ὁ καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ ἀναπεσὼν, καὶ αὐτὸς ἐξέδωκε τὸ εὐαγγέλιον ἐν ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας διατρίβων. Idem alibi ſcriptionis occaſionem eam tangit, [a] quam attulit Hieronymus, docens Ioannem *voluiſſe per Evangelium annuntiationem auferre Cerinthi & Nicolaitarum errorem.* Sed & Euſebius Ioannem ab alijs *rogatum* παρακληθέντα ad Evangelium ſcribendum animum appuliſſe,quod Hieronymus dicit,alibi quoque teſtatur. [b] Apud eundem his Origenes quoque conſentiens Ioannis Evangelium poſt *cætera omnia* ἐπὶ πᾶσι ſcriptum fuiſſe tradit. [c] Quin & ipſe Dionyſianorum ſcriptor ſatis ſignificat Ioannis Euangelium poſt ipſam Apocalypſim ſcriptum fuiſſe, adeoque, vltimum eſſe omnium librorum, qui in noui fæderis canone cenſentur, dum in illa ſua Canonis periphraſtica deſcriptione cęteros omnes alios *ſacri & a Sanctis Scripti voluminis libros exſecutus,*ait eo poſtremo contineri *arcanam & myſticam viſionem diſcipuli dilecti, diuinique* (Ioannis, vt omnes vident Apocalypſim dicit,) & *& ſupermundialem Ieſu Theologiam,*τὴν ὑπερκόσμιον Ἰησοῦ θεολογίαν, quibus verbis eiuſdem Ioannis Evangelium non obſcure expreſſit. Nimirum in alijs tribus Evangelijs habetur Ieſu *œconomia*; in hoc vltimo, eiuſdem *Theologia*; Cæteri Evangeliſtæ exequuntur filij Dei incarnationem,& quæ poſtea ab eo in terris geſta ſunt. Ioannes etiam eius diuinitatem ſupra & ante mundum exiſtentem diſertiſſime nobis aperit,

eoque

o Li. de Cæleſt. Hier.c.15.§.6.
p In Eccl.hier. no. c. 2.§ 1.
q [illegible]
r [illegible] 22. B.
ſ c. v. Dionyſ. de Hier.Eccl.c.2. de bapt. §.1.
t ibid. [illegible]
v Theoph. [illegible] in [illegible]
x Hier. de ſcrip. Eccleſ.c.9.& præf.Comm. in Matt.T.9.
y Euſeb.Hiſto. l.5 c.8.
z Iren.L. 3.c.1.
a Id.ibid.c.18. p 257.
b Euſeb.Hiſt. l.3.c.24.Tol 27.6.
c Ibid.l.6.c.25

eoque Theologi cognomentum apud veteres est meritus. Itaque noster ille Pseudodionysius hoc quidem Ioannis Euangelio *Iesu Theologiam exponi* dicit;[d] alijs tribus Matthæi, Marci, & Lucæ Evangelijs, ea paulo ante recensens, *Iesu* non *Theologiam* (id est sermonem de eius divinitate? sed τὰς ἀνδρικὰς θεουργίας, *viriles Dei operationes* tradi, id est illa quæ Deus ille Dei filius carne assumpta, vir factus gessit. Hunc esse scriptoris eo in libro sensum etiam Halloixius [e] agnoscit. Ex his patet Ioannis Evangelium post cæteros omnes noui fœderis libros scriptum fuisse; idque ipsum scivisse Areopagiticorum scriptorem. Iam quo tempore id Ioannes scripserit inde satis intelligitur, quod Apocalypsim, in Patmo, quo a Domitiano vltimis imperij sui tēporibus, erat relegatus, vidit, & literis mandauit; vt ipse initio sacri voluminis testatur, [f] & Irenæus de Apocalypsi verba faciens; [g] *Neque* (inquit) *ante multum temporis visa est sed pæne sub nostro sæculo, ad finem Domitiani imperij*, Græca habet Eusebius; [h] οὐδὲ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑωράθη, ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς: Hieronymus annum Domitiani de Ioanne loquens, designat, *Quarto decimo*, inquit, *anno secundam post Neronem persecutionem Mouente Domitiano, in Patmon Insulam relegatus scripsit Apocalypsim.* Cum ergo Evangelium post Apocalypsim scripserit Ioannes, & quidem Ephesi, teste supra Hieronymo[i] scripserit, necesse est fateri id tum demum scriptum fuisse, cum Patmo relicta Ephesum rediit: constat autem non ante Patmo dimissum fuisse, quàm Domitiano interfecto Cocceius Nerva successisset; eo ipso scilicet tempore, quod Hieronymus ita describit; *Interfecto* (inquit) *Domitiano, & actis, eius ob nimiam crudelitatem a senatu rescissis, sub Nerua Principe redit Ephesum* (Ioannes scilicet) *ibique vsque ad Traianum principem perseverans totas Asiæ fundauit, rexitque Ecclesias.* Addit ibidem vixisse ad annum post passionem Domini sexagesimum octauum. Ioannes ergo hoc suæ apud Ephesum vltimæ conuersationis tempore Euangelium vel *scripsit*; vt habet Hieronymus; [k] vel certe *edidit*, jam ante in Patmo dictatum, vt tradit (nescio vnde id habens) Athanasius. [l] Hoc præfert Halloixius;[m] illud veluti simplicius, & rerum temporumque ordini congruentius malim. Baronius rem in annum Neruæ secundum refert, [n] quem vult eundem fuisse cum Domini nonagesimo nono. Iam ex istis certissime duo quædam constare liquet. Prius est, Ioannem suum Evangelium extincto Domitiano sub Nerua, uel primo Traiani anno scripsisse, aut certe edidisse. Vnde meridiano sole clarius est Dionysium Areopagitam sub Domitiano, Neruæ decessore, vt nuper demonstrauimus, passum, ac martyrio consummatum Ioannis Evangelium neque vidisse, neque videre potuisse; nondum scilicet quo ipse tempore mortuus est, editum; multo vero etiam minus sciuisse, aut scire potuisse, an diuinorum noui fœderis librorum canon perfectus esset, ac consignatus. Sed illud præterea alterum non minus ex his, quæ diximus, constat, hunc nimirum Areopagiticorum,

quæ-

CAP. XVI.

d Dion. L. de Eccl. Hier. c. 3 § 4.

e Hall. de Dion. scrip. p. 3. p. 559

f Apoc. c. 1. 9.

g Iren. L. 5. c. 30 p. 485.

h Euseb. Histo. L. 3. c. 18. & L. 5. 1. 18.

i Hier. de scrip. Eccl. c. 9.

k Hier. ibid.

l Athan. in Synopsi.

m Hall. Vita. Dion. c. 15.

Annot.

n Baron. a. D. 99. § 2.

CAP XVI. quæ circumferuntur, scriptorem, & Ioannis Evangelium legisse, & prẹterea sciuisse, quo ipse tempore scribebat, clausum consignatumque esse noui fœderis canonem; sic, vt nullus deinceps liber ad eos, quos continebat, addendus esset. Vnde & hoc evidentissime sequitur illum de cętero, quisquis sit authorem, post Domitiani mortem, imo etiam post ipsius Ioannis Dormitionem, id est post annum Traiani (vt putat Baronius) secundum, ita scripsisse. Quandiu enim Apostolus vixit, nemo certo scire poterat, an ille nihil esset scripturus, adeoque an nouæ scripturæ canon clausus, obsignatusque esset. Ex quibus postremo id quod nos defendimus apertissime ac necessario existit, qui extat Dionysianorum scriptor, eum neque Areopagitam esse, neque sane esse posse. Hæc omnia iam ante nos viderat, & obseruarat doctissimus Morinus; Ioannis scilicet Euangelium, imo & Apocalypsim, ante a. D. 101. neque scribi, neque publicari potuisse; adeo vt, qui eos libros passim citat Areopagiticus scriptor, necessario post illum annum vixerit. Hoc etiam, quod non est levis momenti, animaduertit hunc auctorem *Apocalypsim perpetuo citare confidenter, vt librum divinum & canonicum*; de cuius tamen auctoritate diu, & quidem ad quintum sæculum, præsertim a Græcis dubitatum esse constat ex Eusebio, Hieronymo, & aliis. Idem ait eandem esse rationem epistolarum Ioannis quidem secundæ, & Iudæ, & Pauli ad Hebræos, quas Areopagiticus, perinde vt ab omnibus receptas laudat, cum tamen certum, ac confessum sit de earum, ac eius præcipue, quæ est ad Hebræos, diu inter Christianos controuersiam fuisse. Vnde merito vir eruditissimus concludit auctorem istum traditionem de scripturarum canone, *Sæculo* demum *quinto, quo ipse vixit, acceptam & statam, eam credidisse omnibus retroactis sæculis viguisse*; qui sane error fuit immanis. Frustra fingit Halloixius [o] scriptorem hæc, quæ de Ioannis Euangelio citat, quæque de absoluto nouæ scripturæ canone docet, in prima quidem operum suorum vel editione, uel scriptione minime habuisse; sed eadem tamen postea, cum suos ipse libros recognosceret, ac retractaret, adjecisse; frustra nobis Tertulliani, & Augustini, & aliorum opera ab auctoribus diu postquàm ea primo scripserant, emendata, nouata, aucta recitat. Quis negat auctoribus quandiu quidem vivunt, sua mutare, minuere, amplificare pro arbitrio suo licere? Homines semel mortuos sua ipsos opera recognoscere id verò portentum est hactenùs inauditũ. Ergo Dionysio, qui ante Domitianum interfectum, jam erat mortuus, libros recensere, & retractare non fuit profecto facilius, quam nouos scribere, atque edere. Et hæc, & quæ idem Halloixius summa sua (vt opinor) cum voluptate narrat [p] de Dionysij iam nonagenarij ex Gallijs nostris in Asiam ad Ioannem Ephesi post Patmense exilium commorantem profectione; de eius ad suos Parisienses reditu, deque vltimis curis in reuocandis ad limam, & amussim libris suis pridem ante hac editis, & locorum & nupero Ioannis Evangelio adjectione exornandis & roborandis; ista inquam omnia totidem

Morin. de ordin Part. 2. §. 7.8.9.10 p. 44 45.

ibid. § 10. extr. p 45.

[o] *Hall. de scrip. Dion. Q. 3. p. 569.*

[p] *Id. Vita. Dion. c. 16. 17.*

totidem sunt vigilantis hominis, suauia quidem fateor, & ad demulcendas Areopagiticorum hominum auriculas non inepta somnia; cæterum somnia sunt ingeniorum, nullo idoneo teste vel auctore, præter ipsam rerum naturam, præter jus ac fas, martyris in Domino quiescentis animam inverecunde vexantium, & per Europam, atque Asiam ad suas suorumque delicias pro vna sua libidine raptentium.

CAPVT. XVII.

Argumentum IX. Areopagiticorum scriptorem alium a Dionysio fuisse inde demonstrans, quod Epistolam Ignatij ad Romanos, anno Traiani vndecimo datam, citet, id est annis post Dionysij sub Domitiano mortem pluribus quam decem. Imo cum illa quæ Ignatij nomen præfert Epistola, notha sit, neque certè tertij, vt videtur, sæculi extremi conficta fuerit, hinc liquere Areopagiticum scriptorem, haud ferè paucioribus, quàm ducentis, post Dionysium annis, sua scripsisse. Halloixij impudens, etiam Vasque iudice, effugium Ignatiana ista apud Areopagiticum delentis, refellitur, ac pro suo merito traducitur.

SEd Areopagiticorum auctor hęc se non modo post editum a Ioanne Euangelium, & post ipsam Ioannis mortem, sed etiam post Ignatij passionem, quæ aliquot post annis contigit, scripsisse clarissime confitetur. Laudat enim ac describit quamdam hujus sententiam ex Epistola, vt ipsa quidem profitetur, paulo antequam martyrium faceret, ad Romanos scripta. *Scribit*, inquit, *divinus Ignatius, meus amor crucifixus est.* γράφει δὲ καὶ ὁ θεῖος ἰγνάτιος, ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται. Hæc ipsissima verba & in ijs quæ hodie circumferuntur Ignatij nomine epistolis leguntur, eaque ab Ignatio vel scribente, vel certe loquente vere vsurpata esse docet Origenes, uel certe qui ejus nomen præfert scriptor prologi in Cantica Canticorum. *Denique memini* (inquit ille) *aliquem sanctorum dixisse, Ignatium nomine, de Christo; Meus autem amor crucifixus est, nec reprehendi eum pro hoc dignum iudico.* Cum autem Ignatium anno vel Traiani 7. Domini 111°. (vt plærique putant) uel Trajani 6. D. 110. vt censet Vssetius, passum fuisse constet; uel cæcus videt Areopagiticorum scriptorem, qui eius epistolas laudat, post septimum, vel sextum annum Trajani scripsisse, adeoque verum Dionysium esse non posse, annis aliquot ante hoc tempus sub Domitiano mortuum, si vel anno Domitiani vltimo passum fuisse concedamus. Adversatijs solenne ex difficili hoc loco effugium, Dionysium sub Hadriano, non sub Domitiano passum esse dictitantibus, jam supra eripuimus. Ipse certe Halloixius illi suæ de Hadrianeo Dionysiani martyrij tempore hypothesi,

q *Dion. de divin. Nom. c. 4 §. 12. init.*

r *Orig. Prol. in Cant. T. 1 p. 496. init.*

Cap.XVII cui immensam alibi vim fabularum audacissime inædificauit; hic videtur diffisus. Certe alio confugit, & suum Dionysium perfracte negat. Ignatianæ. *Epistolæ fecisse mentionem*; & hæc Ignatij, quæ attulimus, ex omnibus Areopagiticorum Græcis Latinisque editionibus recitanti, respondet [s] illa Ignatij *verba nequaquam fuisse hoc loco ab ipso Dionysio scripta, sed ab aliquo insciente & rerum ignaro impudenter, & inepte in ipsum Dionysium intrusa*, idque se tam euidenter probaturum sperat, vt nullus deinceps dissentire vllatenus, aut in dubio remanere *possit*, qui quidem æquus sit, eorum quæ allaturum se promittit, judex, & æstimator. Magnifice sane; ac vt hominis Iesuitæ pulmonibus dignum est. Sed hic mihi in primis in mentem ea veniunt, quæ alter Iesuita isto longe celebrior, Gabriel Vasques de eruditi hominis Latini Latinij simili ad quædam objecta Chrysostomi loca Stropha dicit. Cum enim ea iste omnia, vel negaret esse Chrysostomi, vel a *Novatianis corrupta esse assereret*; Sed (inquit Vasques) [t] *ne ridendi, & gloriandi ansam præbeamus Lutheranis, existimo neutrum vlla ratione admittendum esse. Non primum; quia negare opera adeo recepta sine fundamento alio, quam quod nesciamus eius sententiæ respondere, & verbis, friuolum est; non secundum; quia sic de omnibus Sanctorum testimonijs, aut in quibus errarunt ipsi, aut quæ difficilia videntur, dicere possemus ab hæreticis illius secta corrupta esse, quod sine alio fundamento quam ne patribus tribuamus aliquem errorem (quem docere potuisse non est dubitandum) asserere, videtur etiam omnino friuolum, & ridiculum, vt ad hanc communem, velut ad sacram anchoram, confugiamus.* Hæc ille; quæ si in Latinium bene ac vere dicta sunt (quod ego quidem arbitror) non video cur eadem in Halloixium hic plane eodem modo se gerentem dici non possint. Hoc vnum discrimen est, quod Latinius aliqua venia dignus videtur, quem quædam solutionis ad loca objecta desperatio, ineptire, invitum coëgit; Halloixius, qui sibi gloriatur abunde esse, quo argumentum ex Dionysij uita ad Hadrianum vsque producta refellat, eo est inexcusabilior, quod nulla necessitate ijs se ineptijs inuoluit, quæ sunt ab ipso eius sodali an magistro in alijs notatæ atque animadversæ. Hic enim contendit Dionysiana vere esse Dionysij Ego dubito, an sint, & inter ea, quæ me mouent, hunc de Ignatio nuper recitatum locum lego; ex illis ipsis codicibus, quos ab adversarijs habui. Quid hic noster Areopagitæ sui patronus? Negat Ignatij *factam a Dionysio mentionem*; respondet sententiam *in Epistola quidem Ignatij reperiri, sed in Dionysio non reperiri*. Oculos & mentem contendo; vereor ne fascinati sensus aliud forte viderint, quam quod scriptum est. Sed omnia expertus, comperio nullas esse præstigias; librum revera habere, quæ vidi. Quæro quid hoc sit? Rogo an alij fortasse sint melioris notæ vel excusi, vel manuscripti codices, recentes, veteres, Græci, Latini? In quibus hæc quæ in meis legi, desiderentur? Noster negat se scire vllos alios in toto terrarum orbe vel nunc esse, vel olim ab his mille retro annis fuisse, qui aliter legant, quam in vulgatis excu-

[s] Hall. de oper. Dion. Q. 1. c. 2. p. 543.

[t] Vasq. in 3. Thom. Q. 90. art. 1. dub. 3. Num. 31.

tis excusum est. Neque enim negare potest Ignatianam ῥῆσιν hoc loco ante hos mille annos perinde lectam fuisse, quomodo hodie legitur; vt ex Maximi scholijs apparet. Vera omnia (inquit) *Sed tamen dico, ac contendo* hæc quæ in omnibus Dionysij libris a decem sæculis constantissime leguntur; *nequaquam a Dionysio scripta esse, sed ab aliquo insciente & rerum ignaro impudenter, & inepte in eum esse intrusa.* Ego vero non miror, si nos isti ad veterum libros provocant; quos hac lege admittunt scilicet, vt si quid in ijs quod nolint, occurrat, id sibi liceat, velut impudenter in eos intrusum delere. Ita Latinis cum Chrysostomo; ita Baronius [t] cum Hilduino agit; apud quem assignatum Dionysiano martyrio sub Domitiano tempus *corrigi* jubet; ita nunc in ipsum Dionysium Halloixius grassatur. At hoc ego (inquit noster) ita statim probabo, vt nullum de eo superfuturum sit dubium, nisi durus, & iniquus sis; hoc est ni fallor, nisi tu ex eorum genere sis, quibus non est satis Iesuitam aliquid dixisse, vt id incunctanter pro vero admittant. Videamus tamen quæ sint istæ tam terrificæ Halloixij rationes, vt quemvis statim id negare rogant a Dionysio scriptum esse, quod in omnibus ejus libris a mille annis constanter legi scimus. Ejus autem rationes vt breviter dicam hæ sunt: I[a]. *quod absque illis verbis* (quæ noster dictator pro non Dionysianis haberi imperat) *melius cohæreret scriptoris oratio, quam sine illis.* 2[a]. quod scriptor Hierotheum suum hoc loco non vna cum Ignatio citaverit. III. quod illa verba nequaquam accommodata sint ad id probandum, quod intendit auctor. IV. quod illa Ignatiana sententia Paulinæ illi similis sit, ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, *Mihi mundus crufixus est.* [u] V. quod non sit adscripta tota Ignatij sententia, sed vna tantum ejus pars. Omnes, vt liquet, hoc vnum si valent, efficient scriptorem hoc loco in his, quæ a critico Halloixio notata sunt, peccasse adversus vel Rhetorices, vel Logices canones; qui errores quidem sunt, sed leues profecto, quosque nemo ni fallor, cui sanum sit sinciput, intolerabiles, capitales-ve esse dixerit. Nunc ergo tantisper Halloixio id donemus, quod cupit, hos errores errasse hunc scriptorem. Ne sic quidem ille vincet, vt non Patris Vasquis judicio *ridiculus* homo sit; qui scilicet *Veteris scriptoris locum corruptum esse asserit sine alio fundamento, quam ne ei errores aliquos tribuat*; quod iste gravior Ignatianæ scholæ magister *Omnino friuolum, & ridiculum* esse judicat. Neque hoc quod idem caveri iubet effugere potest, *vt non ridendi, & gloriandi ansam,* dum ita disputat, *Lutheranis prabuerit.* Ac merito quidem ita decernit Vasques. Quid enim? an veteres scriptores Ecclesiastici ita sunt omnes extra erroris aleam positi, vt nusquam fallantur? nusquam peccent, aut labantur? Insaniverit, qui hoc dixerit. In illis ipsis rebus, quæ ad Theologiam pertinent, quam sæpe Hallucinantur. Ac Vasques quidem de hujus generis erroribus loquitur. Quanto sæpius peccare eos putandum est in his, quæ vel ad orationis cultum, vel ad ratiocinationis ἀκρίβειαν, id est ad artes humanas spectant, quarum plurimi rudes erant?

[t] Baro. in Martyr. Rom. ad d. 9. Octob. annot. B.

[u] Gal. 6. 12.

CAPVT XVII.

erant? Iniquissimum ergo est, quod Halloixiana critica decernit, e patrum libris, veluti spurium, & adulterinum, e vestigio delendu messe, quodcunque in ijs reperitur, quod aliquo huiusmodi errore laboret. Quam bene nobiscum actum est, quod isti *Halloixio* data non fuit summa de veterum libris pro suo arbitrio decernendi potestas? Vt hominis ingenium, ac judicium est, si cælitus hoc ei ius, atque munus contigisset, miras ille in Republica litteraria strages edidisset; neque vel vnum superfuturum scriptorem puto ab istius Aristarchi obelis integrum, atque illęsum. Sed ille mihi jam ipse conveniendus est. Extant quatuor quædam in canticum canticorum Homiliæ inter Origenis opera, quas pro vero Origenis fætu tu tuique Halloixi, vulgo habetis. Tui certe ex ijs adversus nos testimonia Origenis nomine laudant, vt Copus, [x] & Coccius; [y] Ac vt cæteros mittam, tu quidem hoc opus Origeni non semel asseris. Nam & ex homilia tertia locum describis, [z] vt demonstres Origenem subita Ecclesiæ incrementa celebrasse; Et paulo post tria ex eodem opere loca recitas, [a] veluti veras Origenis sententias; & apud multos controversam Origenis de Sanctissima Trinitate Orthodoxiam tribus itidem ex eius operis Prologo, & Homilia tertia petitis testimonijs confirmas, omnia absurde & ridicule, nisi tu hunc scriptorem pro vero Origene Adamantio, de quo quæritur, habeas. Dic ergo mihi, Tune putas Origenem illum tuum, a te tam feliciter defensum, tam invidiose, etiam apud ipsum Papam Innocentium laudatum; hunccine putas hominem fuisse *inscientem & rerum ignarum*, qui aliorum scriptorum sententias *impudenter & ineptè* in sua ipse opera infulciat, ac vt tu loqueris, *intrudat*? Non hoc opinor, dices. Atqui *ecce Origenes* [b] ille tuus Halloixi, *præcipuum illud quondam Orientalis Ecclesiæ decus, & prima æuo suo virtutis peraque, & eruditionis gloria sublimis*; ille Origenes, *quem summi duo viri propter eius eminentissimum supra cæteros Ecclesiæ doctores fastigium, laude incomparabili, alterum post Apostolos Ecclesiarum magistrum appellauerunt Hyeronymus, & Didymus*; (Hæc enim de illo viro verba tua esse recognoscis) ecce inquam, ipse ille Origenes eadem illa quæ tu in tuo Dionysio tam atrociter insectaris, in eo opere, quod tu laudasti, in hanc ipsam Ignatij sententiam peccanit. Ferre in hoc non potes, quod Ignatianam sententiam eo attulerit, vt probet *amoris ipsius* nomen a nostris interdum in bonam partem de divina dilectione vsurpari Hoc ipsum fecit tuus Origenes? [c] *Non puto (inquit) quod culpari possit, si quis Deum sicut Ioannes caritatem, ita ipse amorem nominet. Denique memini aliquem sanctorum dixisse (Ignatium nomine) de Christo, meus autem amor crucifixus est.* Indignaris, & paratragædias, quod *amorem* istic *Christum* ab Ignatio intelligi putaverit Dionysius tuus; Origenes id de *Christo dictum* ab illo esse, diserte pronunciat. Flagitium esse putas, quòd Dionysius Ignatianam hanc sententiam cum Paulina illa *Mihi mundus crucifixus est*, eandem esse non senserit; hoc neque tuus Origenes sensit. Rem piaculo dignam

x Copus Dial. 3. c. 3.
y Coccius Thes. l. 1. L. 6 de script. script. art. 18 p. 684.
z Halloix. in defens. Orig. l. 3. c. 8. p. 144.
a ibid p. 147.
b Halloi. præf. ad Innoc. X. in Orig. defens. sua.
c Orig. prol. in Cantica p. 495 extr.

CAPVT. XVII.

gnam censes, quod Dionysius hanc tantum Ignatianæ orationis particulam recitauerit; verba, quæ præcedebant, ζῶν γὰρ γράφω ὑμῖν, ἐρῶν τοῦ διὰ χριστὸν ἀποθανεῖν, omiserit. Ne Origenes quidem tuus hæc descripsit Illa sua quę describit Dionysius, ipseque; describit. Hoc quoq; Dionysio indignū esse pronūtias, quod non istic Hierotheus vna cū Ignatio testis laudedetur. Ergò & Origeni tuo irascere, qui Ignatio vno cōtentus, hūc Dionysij tui locū non attulit ad rem suam ita appositū, vt nihil esse appositius posset. Hic enim Dionysij & mens, & ratio plane eadem est, quæ istic Origenis est; vt merito Albertinus noster iudicarit [d] Dionysium tuum totum hunc locum a tuo Origene vel esse furatum, vel certe mutuo sumpsisse; quod satis mirabile est, vt is quem tu vis annis pæne centum, antequam Origenes scriberet, mortuum fuisse, Origenis tamen scrinia expilaret. Denique illud etiam, sane graue, contra hæc Dionysij verba afferebas, quod etiamsi ea ex illo quo leguntur, loco, detraxeris, oratio nihilo secius cohærebit, imo etiam vt tibi videtur, *multò melius cohærebit*. Neque sane Origenis in pari loco oratio detrimentnm vllum, vt ego quidem puto, patietur, si inde Ignatiana illa verba sustuleris; tibi vero non dubito, quin ea multo melius se se habitura videantur, dempta illa, tuæ sane disputationi, tuisque rebus molestissima, ac valde incommoda sententia. Cum ergo in Origenem tuum Halloixi, hæc quæ in Dionysio tuo ferrę non potes, ad amussim congruant omnia, vides te ex duobus alterum effugere non posse; quin vel *illum inscientem & ignarum, & impudentem, & ineptum hominem fuisse confitearis*; vel certe hunc totum, quem attuli locum, ex ejus libris, veluti spurium, & illuc imperiti alicuius manu impudenter ineptequc intrusum expungas, atque eradas; quorum alterum quidem nemo sanus dixerit, nedum vt tu tantus Origenis laudator, id vnquam concessurus sis; alterum verò temeritatis fuerit plane singularis, id te vnum nunc audere ex publicis vetustissimi scriptoris codicibus inducere, atque delere, quod in ijs hactenus non cæteri modo Christiani, sed etiam tui omnes absque vlla offensione legerunt; quodque tu ipse in tam multis, quæ de illo viro, deque ejus libris commentatus es, nulla hactenus, vel leuissima nota perstrinxisti. Hinc ergo facesse cum illa morosissima & si vera audire potes, ineptissima Critica tua, & quod in Origene (quem pace tua Dionysio tuo multo doctiorem fuisse virum puto) totus hactenus orbis æquo animo tulit, id in Dionysio legi, noli ferre iniquius. Hæc vt vides causa, vtriusque communis est; alterum ab altera hactenus sejungere, aut dividere non licet. Imò (inquit) magnum inter ambos discrimen est. Nam quod Origenes Ignatium laudauit, nihil nobis nocet; qui hunc illo antiquiorem fatemur. Is vero quem nos Dionysium esse omnibus modis volumus, ac contendimus, de suo illo nomine, & statu periclitabitur, si Ignatij Epistolas laudaverit; quod multis nondum nostra auctoritas satis persuaserit Ignatium ante Dionysium mortuum esse. Fateor equidem hoc vos Halloixi, vrere, indeque ortas quas

[d] Albert. de Euchar. L. 2. in Dion. Areop. c. 1. p 265

O 3 tu hic

tu hic agis de re tantilla tragædias. Merito enim metuis, ne si Ignatij hæserit in Dionysianis nomen vestra illa omnis de Areopagita fabula in fumos abeat; Eo tu invisum nomen ex his libris deleri operæ pretium putasti; eo clamores excitasti, & rationes, ne sine ratione insanire videreris, multas excogitasti, quas, si quis ijs moretur, videat ab Albertino nostro sigillatim confutatas in eodem illo operis de Eucharistia loco, [e] quem nuper indicavi. Ego vt verum fatear, tam futiles judico, vt in ijs expendendis tempus, & chartam perdere operæ pretium non putem. Cæterum hoc nostrum argumentum multo maiorem vim habet, quam quæ a nobis est hactenus exposita. Nam Ignatij nomine laudatam ab Areopagitico Epistolam vere martyris illius esse ex communi adversariorum opinione donavimus, ac vt vulgo loquuntur, *Supposuimus*. Atqui nos aliter rem habere, & sentimus, & vt spero, vbi ad eam disputationem ventum erit, demonstrabimus epistolam tertio demum præcipiti Christianismi sæculo vna cum alijs aliquot ejusdem argumenti ab impostore fuisse Ignatio subditam, atque affictam; quod si constet (certe constare debet) Areopagiticorum scriptorem, qui eam laudauit, apparet, non modo *Trajani*, sed *Decij* temporibus id est non modo a. D. 110. sed etiam 260. esse recentiorem.

e *Albert. ubi sup. p.* 263. 264

CAPVT XVIII.

Argumentum IX. inde ductum, quod scriptor Timotheo pleraque sua opera veluti viuenti, inscribit, quem Epistolæ illa Ignatianæ, quas ipse citat, testantur mortuum fuisse, quo tempore scriptæ sunt. Maximi effugia præcluduntur; item Baronij & Biuarij; alium hunc Timotheum a Paulino fuisse vaticinantium, somnia iam ab ipso Halloixio confutata, cuius aliquot eam in rem argumenta referuntur. Aliud ipsius tandem Halloixij figmentum discutitur.

HIc vero aliud, quod ex proximis pendet reddendum est, quo liquido docemur, quam non modo a Dionysio diuersus, sed etiam quam futili quamque infælici in suis fingendis iudicio fuerit hic noster Areopagiticorum scilicet scriptor. Ille eam, quæ Ignatij ad Romanos nomine circumfertur Epistolam, vt ostendimus, laudavit, in opere de divinis nominibus suo; eoque se hoc post Ignatij mortem scripsisse clarissime fatetur. Idem hoc ipsum, in quo ista Ignatij laudat, opus suum *Timotheo suo Sympresbytero* inscribit [g] eumque non semel, veluti adhuc viventem affatur; *καλὸν Τιμόθεον optimum Timotheum* nominatim compellans, [h] ac monens *ne res divinas coram prophanis efferat aut evulget*; item nosse, ac meminisse non semel affirmans, [i] vt multi ad Virgi-

f *Dion. L. de diu. Nom. init.*
g *Ibid. c. 1. extr. p.* 386 c.
h *Ibid. c. 3. §. p.* 452. c. 453.
i *Ibid. c. 11. §. 1. p.* 673. C.

Virginis Deiparæ corpus videndum conuenissent; quin & *se ab illo per Epistolam de ijs interrogatum* esse tradens, quæ ibidem explanat. At Timotheum viuere in terris jam desiisse, quo tempore Ignatius suas Epistolas scripsit, si scriptor per se nesciebat, poterat vel ex vno Ignatio discere, & animadvertere. Is enim in ea Epistola, quam ad Philadelphienses ex eodem itinere dedit, Timotheum, Titum, Euodium, & Clementem disertissime inter eos Sanctos recenset, [k] qui ex his terris iam evocati ἐξελθόντες τὸν βίον, vita exacta discesserant, & apud Deum viuebant; Idemque in alia eiusdem temporis ad Ephesios Epistola, Onesimum eorum Episcopum tum fuisse testatur, adeoque Timotheo iam mortuo successisse. Ex his constat scriptorem Dionysianorum nostrum Areopagitam non fuisse. Nam si Areopagita esset, Timotheum, quem, vt viuentem in hoc suo opere alloquitur, nescire non potuisset tunc cum ipse illud scriberet, jam mortuum fuisse. Sed & hinc discimus eundem parum fælicem fuisse fingendi artificem, qui cum Timotheum facile ex Ignatio, ac certissime discere potuisset, quo tempore huius Epistolæ scriptæ sunt, viuere in terris desiisse; eas in eodem illo opere citauerit, in quo ipse Timotheum, velut in terris viuentem alloquitur. Neque hoc scriptoris κακόπλασον, omisit Morinus; hinc conficiens *eum ad Timotheum* longo tempore post ipsius mortem scribere; quod quam sit ridiculum, omnes vident. Hæc Areopagiticos difficultas omnes vehementer torsit; ac pæne ad desperationem adegit; ac primò quidem Maximum, eorum principem, qui cum ex his salebris euadendi honestam, ac commodam rationem nullam videret, ad Halloixianam illam nuper a nobis commemoratam, insaniam venire coactus est, vt negaret scilicet Dionysij uere esse illum libri eius locum, in quo sententia Ignatij descripta in omnibus exemplaribus legitur. Is enim in scholijs ad eum locum suis; [m] *Quærendum est* (inquit) *quomodo cum Ignatius sub Onesimo, qui post Timotheum fuit, disserat; & illud scribat*, Amor meus crucifixus est; *Dionysius ad Timotheum nunc scribens eius meminerit, veluti Ignatius antea scripsisset, videndumque ne hoc forte cum esset a litterato aliquo ad majorem eorum confirmationem, quæ de divino amore a Dionysio dicta erunt, extrinsecus appositum, postea per ignorantiam internis insertum sit, quod in multis sæpe accidisse novimus.* Prima verba, quod a Latino interprete secius accepta sint, Græce exhibenda sint; ζητητέον πῶς ἐπὶ Ὀνησίμου τοῦ μετὰ Τιμόθεον, Ἰγνατίου διαλεγομένου, καὶ γράφοντος τοῖς Ῥωμαίοις, τὸ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται, Διονύσιος νῦν Τιμοθέῳ γράφων τούτου μέμνηται, ὡς Ἰγνατίου ἤδη γράψαντος. Quanta sit huius effugij impudentia, jam ante ad Halloixium diximus. Quid enim ampliùs in libris saluum aut certum erit, si ex ijs etiam illa, quæ in omnibus codicibus constanter leguntur expungere, & in margine primum, a Philologo aliquo annotata in textum postea per librariorum ignorantiam recepta fuisse, cuique pro sua libidine vaticinari licet? Maximus nullum suo tempore (id est septimo sæculo adulto, adeòque annis vixdum centum, à quo Dionysium

CAPVT. XVIII.

k Igna. Ep. 4. ad philadelph. T. 1. Bibl. patr. Græc. Lat. p. 23 B.

l Id Epi. 4. ad Eph. ibid. p. 239. B.

Morin. de Ordin. Part. 2. c. 5. § 2.

m Maxim. Schol. in L. de divin. Nom. c. 4 §. 12. p. 144. C.

CAPVT. XVIII.

nysium videri legique cœperunt (exemplar extitisse dicit, in quo illa desiderarentur, quæ delenda esse suspicatur. Quantæ ergo audaciæ, & temeritatis fuit id huius scriptoris esse negare, quod omnes ejus codices pariter exhibent? Sed neq; id verisimile videtur, quod iste conjicit Ignatij dictum in libri margine fuisse annotatum. Hæc enim verba sunt, quę Maximi & Halloixij Critica delet; Καὶ δὲ ἔδοξέ τισι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἱερολόγων καὶ θειότερον εἶναι τὸ τοῦ ἔρωτος ὄνομα τοῦ τῆς ἀγάπης. γράφει δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἰγνάτιος, ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται. *Quin etiam visum est quibusdam eorum qui secundum, vel penes nos sunt vel fuerunt, Hierologorum amoris divinius esse, quàm dilectionis nomen. Scribit enim divinus Ignatius. Amor meus crucifixus est.* At hæc verba non *Philologi* alicuius, sed ipsius auctoris vere esse, & oratio & res ostendit; Oratio; Philologi enim eos scriptores, qui res divinas tractant, non solent ἱερολόγους dicere, sed vel *Theologos*, vel *Sanctos Patres*; uel alio aliquo hujusmodi vsitato nomine. *Hierologus* Areopagiticæ grandiloquentiæ proprium est. Res uerò etiam ipsa eodem ducit. Quod enim iste suos Hierologos τοὺς καθ᾽ ἡμᾶς dicit, id omninò ita accipiendum videtur; vt significet eos, non (quod Latinus interpres secutus est) *ex nostris* simpliciter fuisse, sed suo tempore, suaque memoria vixisse. οἱ καθ᾽ ἡμᾶς ἱερολόγοι, sunt *nostra memoriæ Hierologi*, ij qui eodem, quo nos tempore, vixerunt, ac floruerunt. Crebrum est, & vulgare apud Græcos οἱ καθ᾽ ἡμᾶς pro *hominibus nostræ ætatis*. Hoc vero de Ignatio ex Maximi quidem Philologis nemo diceret, quos ille omnes longe infra Ignatium fuisse, ni fallor, concedet. Pseudodionysius uerò apposite dixerit, qui se vult videri Ignatiani æui hominem fuisse. Denique si is esset hic scriptor, quem & Christianæ antiquitatis testimonio, & cæteris omnibus ex rebus ipsis ductis argumentis Dionysium certissime fuisse constaret, neque ei aliud quam hic vnus de Timotheo Parachronismus objici posset, concederem aliquid esse in ejus gratiam audendum, ne tam turpiter peccasse videretur; quamquam vix ac ne vix quidem absque libri alicujus auctoritate quicquam quod sit maximi momenti, priscis scriptoribus vel demendum, vel addendum putem præter cæterorum codicum fidem, præsertim si multi, si qui etiam antiqui sint. Ac cum hic scriptor neque vlli veterum ad quintum vsque sæculum memoratus, notusve fuerit, & quo primùm tempore a. D. 532. cœpit ab hæreticis laudari, statim a Catholicis pro dubio, & incerto, & apocrypho explosus sit, cum & ex plurimis alijs verisimillimis argumentis vehementer suspectus sit, & claris liquidisque ex rebus non modo post Areopagitæ, & Iguatij mortem, sed etiam multo infra post tertium quartumque Christianismi sæculum vixisse deprehendatur; planè stultum est, ac præposterum, ne hujusmodi hominem in scribendo peccasse, & Timothei tempora aliter, quàm decebat, constituisse fateri cogaris, librorum, qui & Maximi æuo erant, quique mille postea annis fuerunt, & qui nunc etiam sunt plurimi, Græci, Latini, recentes, antiqui, scripti manu, typis excusi, eorum omnium constantem fidem, communem-

Dion. L. de diuin. Nom. c. 4. §. 12.

commutiemque lectionem damnare. Maximi solutionem, vt absurdam & insulsam ijsdem quoque de causis explosit Morinus; hæc subjiciens, *Deinde Ignatij* (inquit) *testimonium illud Dionysij scopo eo loci appositissimum est, & ita textus circumstantijs antecedentibus & consequentibus innexum catenatum est, vt oporteat necessario multas lineas abradere, si velis hoc testimonium loco mouere.* Alteram solutionem adfert Maximus, sed nihilo meliorem. Vult enim, vt videtur, hoc dictum, *Amor meus crucifixus est*, ab Areopagitico citatum esse ex communi Ignatij Sermone, in quo familiare hoc ei apophtegma fuerit, non autem ex ejus ad Romanos Epistola. Valeret effugium si scriptor hæc Ignatium dixisse scriberet, vt Origenes [o] idem illud effatum laudans loquitur, & Irenæus aliud ejusdem verbum itidem vsurpans, [p] *quemadmodum* (inquit) *quidam nostrorum dixit, ὥσπερ τις τῶν ἡμετέρων, propter martyrium in Deum adiudicatus ad bestias, se frumentum esse Iesu Christi, & per dentes bestiarum moli, vt mundus panis Deo inveniatur.* Sed Dionysianorum auctor plane aliter. Ignatium ait hæc *non dixisse*, sed *scripsisse* γράφει γὰρ καὶ ὁ θεῖος Ἰγνάτιος. Ille ergo non apophtegma, sed scriptum aliquod Ignatij opus citat, & quæ citat cum totidem verbis in Epistola ad Romanos Ignatiana legantur, friuolum, & ineptum est ea aliunde, quam ex hac ipsa Epistola citata esse hariolari. Et quod contra affert Maximus suum Dionysium simpliciter dicere Ignatium *scribere*, non autem *quibusdam* scribere, quasi hoc aliud quam scriptam ad Romanos Epistolam intelligi significet, id inquam, prorsus nullam vim habet; cum notum sit auctorum sententias, & loca sæpe & a nostris nunc litteratis citari, multo vero etiam sæpius a veteribus citata esse nullo auctoris certo, vel libro, vel capite, vnde illa laudentur, nominatim edito. Atque hæc quidem Maximus. Recentes vero Areopagitici, neque ipsi sunt in vna eademque sententia. Baronius se compelli dicit, [q] vt neget eum Timotheum, cui suos libros inscribit. Areopagiticorum auctor, Timotheum illum ipsum fuisse, qui Pauli discipulus, & Ephesi Episcopus fuerat; idque non plane imbellibus argumentis disputat; alium ergo aliquem Paulino illo juniorem Timotheum a scriptore compellari; quo loco ex actis Pudentianæ, & Praxedis quemdam nobis Pudentis Romani Senatoris filium Timotheum e vestigio, nequid hæreamus, repræsentat. Dexter vero ille Hispaniensis fabulator [r] hanc Hispaniæ suæ gloriam asserit, & Timotheum; cui sua inscripsit Areopagiticorum librorum auctor, cum non Pauli discipulum, vt cæteri; non Pudentis Romani filium, vt Baronius; sed Eugenium quemdam Marcellum suum, Toletanum Episcopum, fuisse affirmat, quem vir eruditissimus, & Hellenista inprimis quis neget? admirabilis *Timotheum propter ingenij excellentiam* dictum fuisse nos docet. Bivarius Dextrum suum de more sequitur, & pro ejus decretis, veluti pro atis ac focis, pugnat. Sed Halloixius [s] contra vtrumque, id est Baronium, & Bivarium, pugnat, & quidem studiose, ac vehementer Timotheum, cui inscripti sunt libri,

CAPVT XVIII.

Morin. de Ordin. Part. 2. c. 5. §. 2.

u *Maxim. Schol. in Dion. de diuin. nom. c. 4. §. 12.*

o *Orig. Prol. in Cantic.*

p *Iren. L. 5. c. 28.*

q *Bar. a. D. 109. §. 56.*

r *Dextr. Chro. ad a. D. 100. p. 19.*

s *Halloix. de Oper. Dion. Q. 1 p. 567.*

CAPUT XVIII.

ipsum illum esse in divinis, & Ecclesiasticis monumentis nobilem Pauli discipulum; non autem vel Pudentis filium, vel Toleti Episcopum. Ita veritas, qui se oppugnare audent, eos in tanti criminis pœnam inter se committit; neutrisque alios aliorum vulneribus, vt terrigenos olim de fabulis fratres, confici, ac interire decernit. Facile si verioribus auscultare vellent, conciliari inter se possent. Nam quod Halloixius defendit, verissimum sane est, uelle librorum auctorem, hunc cui sua inscripsit, Timotheum, magnum illum Pauli discipulum intelligi; & aëra pueriliter verberant tum Baronius, tum Bivarius, in alios nescio quos Timotheos hæc transcribere satagentes. Sed & verissimum illud quoque est, quod hi tuentur scriptorem suo illi Timotheo quædam tribuere, quæ nequaquam ei congruunt, quæque adeo nunquam ei Areopagita, vel quisquam alius, cui ille esset probe notus, attributurus erat; frustraque, ac inaniter Halloixius se in his explicandis, ac purgandis discruciat. Itaque si vbique, quod ex eorum inter se disputatione clarissime elucet, admitterent, hunc scriptorem in Timotheo largiter peccasse, & in eum multa plane alia transcripsisse; adeoque nihil eum minus fuisse, quam quem se esse mentitur Dionysium; suam quisque laudis partem reportare, atque ita placatis inter se animis ex hoc certamine concordes discedere possent. Nunc quia nulla spes est homines cæco Dionysianorum studio insanientes his legibus coire, & dextras iungere posse, age eorum ipsi pugnis ad ueritatis victoriam fruamur. Ac primo quidem Halloixium spectemus adversus duos illos commilitones suos preliantem; ac Timotheum a scriptore eum intelligi, qui Pauli *discipulus*, & comes, & Evangelista fuit, validissimis argumentis vincentem. [t] Primo (inquit) cum nomen plurium commune de principali simpliciter positum intelligatur, qui plurimis apud hunc scriptorem locis simpliciter & absolute Timotheus dicitur, is alius esse non potest, quam ille eximius Pauli discipulus, omnium, qui in Ecclesia Timothei nomen gesserunt facile princeps. Tum & hæc apud scriptorem de Timotheo passim tradita colligit, eum cui iste libros inscripsit, quemque nominatim non semel alloquitur, virum fuisse, [v] qui Mariæ Virginis exequijs (vt ille quidem narrat) vna cum Apostolis & Hierotheo, & ipso Dionysio interfuit; qui tanti apud hunc auctorem fuit, [x] vt ejus judicio scripta sua committat, & si qua norit meliora, ea secum communicari petat, & corrigi ab eodem postulet, siquid in aliqua operum parte, peccaverit; [y] Qui non inferioris, sed summi ordinis minister, id est, vt iste loqui amat, *Hierarcha*, vel vt nos vulgus solemus, *Pontifex* fuit, qui Tito denique Pauli discipulo notus fuit, [z] ejusque amicus, ac Symmystes; Hæc paucis Timothæis singula, nulli quidem omnia conveniunt, nisi vni illi nobilissimo Pauli discipulo. Hic ergo ipse, quin is sit intelligendus Timotheus, cui scriptor Dionysianorum libros inscripsit ac misit, nulla dubitatio esse potest, vt merito suam illam Halloixius disputationem ita concludat; *Maneat, & certum sit Timotheum de quo*

t Id. ibid. p. 538

v L. de Myst. Theol. c. 1. § 1. p. 707 a.

x Dion. de divin. nom. c. 3. .

y Id. L. de cal. Hierar. L. de Hier. Eccl. c. 7. extr. p. 362. & L. de divin. nom c. 13. extr. p. 646. B.

z Id. Epist. ad Tit. quæ est 9. init.

de quo his in libris agitur, non esse alium, quam Pauli discipulum. Morinus id insuper in illa Baronij opinione absurdum notat, quod *ea contra omnium antiquorum sensum est, quotquot crediderunt hunc Dionysium esse Areopagitam; contra omnia exemplaria, quæ Timotheum Ephesiorum Episcopum perhibent; contra ipsum Dionysium*, qui illum, ad quem scribit, Timotheum *hierarcham*, id est Episcopum fuisse, clarissime significat in fine libri de hierarchia Ecclesiastica. Atque ex his & Morini, & Halloixij disputatione ita demonstratis illud necessario, quod dicimus, sequitur, cum Ignatij sub ipsam mortem scriptam ad Romanos Epistolam librorum scriptor citet, ibidemque Timotheum veluti adhuc viventem, alloquatur, eum Timothei (quem ante Ignatij martyrium mortuum fuisse certissime constat.) res, & acta minime habuisse perspecta; adeoque Areopagitam nequaquam esse, qui Timothei condiscipuli, & cætera, & maxime mortem ignorare non poterat, si ea, quo tempore ipse in terris adhuc vivebat, contigisset. Quod vero Halloixius, [a] vt hunc ictum declinet, concedens Dionysiana vivente adhuc Timotheo scripta, atque edita fuisse, postea eodem mortuo fuisse ab autore superstite recognita, & recensita, & quædam tum ijs addita, quæ in prima editione deerant; id primo temere, nullo autore, ex sola causæ suæ difficultate fingit Halloixius. Tum id ipsum est incredibile. Fateor auctores sua ipsos opera post primas editiones recognoscere, multaq; mutare; neque opus erat, vt Halloixius ad hoc confirmandum, illa Iustini, Tertulliani & aliorum tam multa exempla afferret; [b] Auctores, qui quidem sapiunt, suis ipsos operibus ea addere solere nego, quæ cum prima editione sic pugnent, vt cum ejus veritate consistere non possint; qualia ista sunt, quæ a Dionysianorum scriptore in secunda editione addita fuisse finguntur, tum ex Ioannis Evangelio, tum ex Ignatij Epistolis citata. Et si qui scriptores aliquid hujusmodi editis jam a se operibus adjiciunt, ijdem vel in præfatione, vel in ipsis operum locis, vbi hujusmodi additamenta occurrunt, lectorem ea de re necessario monent, ne eum animadversa turbet; qualiter a Tertulliano in opere contra Marcionem suo factum esse ex ijs ipsis ejus verbis discimus, quæ, sunt ab Halloixio [c] allata. In Dionysianorum scriptore nihil vsquàm tale occurrit. Nusquam ille nos monet a quo tempore libros istos ediderat, Timotheum cui erant inscripti, ad Dominum migrasse quædamque a se ex recentiori memoria fuisse addita. Denique id quod fingit Halloixius hujusmodi est, vt ne fieri quidem potuerit: Vult enim sua Dionysium opera post Nervam, sub quo ille Timotheum mortuum esse putat, recognovisse. Iam autem erat eo tempore mortuus Dionysius, sub Domitiano Nervæ decessore, quod nos supra abunde constituimus, martyrium passus, Mortuum porro hominem libros a se editos recognoscere, non est, quod sciam, facilius, quam novos scribere, atque edere.

CAPVT XVIII.

Morin. de Ordin. Part. 2. c. 3. §. 3. p. 41.

a Halloix. de oper. Dion Q. 3 p. 569.

b Ibid.

c Ibid. p. 570.

CAPVT XIX.

Argumentum X. Quod scriptor Timotheum παῖδα puerum *vel* filium *vocet; Stulte & supra modum absurde; quod non erat facturus Areopagita. Refelluntur Halloixij cavillationes, se in hac disputatione contumeliose in Timotheum gerentis; cuius virtus & pietas ab istius calumnia purgatur & asseritur.*

NVnc altera Halloixij cum Baronio, & Bivario pugna spectanda est, quæ nobis aliud, idque luculentissimum veritatis, quam tuemur, argumentum suppeditabit. Baronius ergo & Bivarius contendunt Areopagiticorum scriptorem quædam de suo Timotheo dicere, quæ eximio illi Pauli discipulo non congruunt; Repugnat Halloixius; [d] sed plane infeliciter vt mox patebit; Mitto quæ Bivarius ex suo Dextro attulit; in quibus solvendis sudantem Halloixium rideam ne, an miserer, nescio. Ista enim quæ sunt nugatoris muscei absurdissima, planéque anilia somnia, bonus iste vir sic tractat, quasi essent in auctoris alicujus optimi, ac locupletissimi codicibus scripta. Fatetur in Dextri chronico, cujus titulus *omnimodam historiam* pollicetur, *non alia fore haberi*; *quam quæ ad Hispaniæ Ecclesias referuntur*; Agnoscit [f] *nonnulla istic amore patriæ sive ab auctore ipso, sive postea ab alijs terræ Hispaniæ attributa esse, quæ videantur alijs nationibus, vel æque, vel æquius attribui posse, ac debere.* Affirmat [g] quædam in eodem libro *putide* & *inscite* ad Hispanorum gloriam dicta legi, in quibus absurda nonnulla *continentur*. Hæc inquam, & alia non pauca de præclaro illo Dextri chronico fatetur, neque tamen *videt*, [h] *qui possit opus ipsum Dextri esse prudenter a quoquam negari.* Vnde apparet, quam pusillo ipse judicio sit, quamque ad fabulas prono ingenio, qui librum innumerabilibus peccatis, ac vitijs scatentem cujusq; ipse ineptias, & nugas contrectat, ac sentit, eum tamen, quod fabulis suis scilicet interdum faveat, non audet Dextro abjudicare, & qui audent, eos *imprudentiæ* homo vanissimus damnat. Itaque qui vir ejusmodi sit, eum sane mirandum non est grandem pro Areopagiticis figmentis librum conscripsisse, tantumque & operæ, & temporis in contexendis Dionysianis fabulis perdidisse. Sed nunc ad rem veniamus. Baronius ergo & Bivarius [k] hoc in primis ambo observant, quod noster iste Areopagiticorum scriptor Timotheum passim vocat *filium*; vt in ipso statim Hierarchiæ Ecclesiasticæ exordio, *Sacerdotij quidem nostri, Sanctissime fili Timothee.* [l] Et ad calcem ejusdem opusculi. *ista fili, tam multa*, & libro de cælesti Hierarchia cap. 2. *Tu autem ô fili* & libro de divin. nomin. cap. 2. parte 1. His, quæ illi notant, adde illud ex libro de Hierarch. Ecclesiast. *Adesdum ergo, probe fili;*

δεῦρο

d Halloi ibi. p. 570. 571. & seq.

e Ibid. p. 570. col. 2. extr.

f Ibid. p. 576. col. 1.

g Ibid.

h Ibid. col. 1. init.

i Bar. a. d. 109. § 56.

k Biuar. in dextr. chron.

l Dio. 1. de Hier. Eccl. c. 3. Theor. § 1.

τέκνον ἐμὸν ὦ καὶ καλέ. *At Episcopus episcopum* (inquit Baronius) *nominare consuevisse fratrem, non filium, mille exemplis esset facile demonstrare.* Bivatius vero etiam fortius. *Nemo* (inquit) *sana mentis sibi persuadebit Dionysium filij nomine vnquam illum Timotheum vocitasse, qui ipso Dionysio antiquior discipulus, & Ephesinus Episcopus erat; quem ita nimirum Paulus honoraverat, vt sex Epistolas sub suo & ipsius simul nomine inscripserit.* Hæc Bivatij, Halloixium ita pupugerunt, vt eum clamet *modestiæ fines excessisse*; indignans scilicet seque, & cæteros secum sentientes ab illo sic notatos, quasi parum *sana mente sint* qui sibi persuadeant Dionysium *filij* nomine vocitasse Timotheum. Sed nos quid ad rem respondeat, missis ejus querelis, videamus: Tria autem respondet. Primo nihil esse, quod miremur. Timotheum a Dionysio *Filij* nomine multo juniorem a multo seniore appellari, ex vsitatissimo apud homines more, vt admodum senes *filios* eos appellent, qui sunt ætate juniores. Secundo Timotheum a Dionysio filium vocari, quod hunc ille in philosophia, & in sæculi disciplina, cujus rudior erat, atque etiam in subtiliore Theologia pro Magistro haberet, & absens per Epistolas consuleret. Tertio denique Timotheum, *qui satis esset natura timidus, & pusillanimis hoc Dionysio non tantum doctore scientiæ, sed etiam magistro virtutis, & constantiæ indiguisse.* Hæc ille; quæ omnia partim vana, & inepta, partim falsa aut incerta, partim etiam (quod multo est gravius) impia, & in Sanctissimum Dei servum contumeliosa sunt. Falsum est in primis, vt inde ordiar, quod iste confidentissime ponit, Timotheum respectu Dionysij fuisse admodum juvenem, ita vt hic *duplam circiter illius ætatem Neronis tempore haberet.* Timotheum narrat Lucas a Paulo cum Lystris esset, [n] primo assumptum esse, *vt secum proficisceretur* id est vt esset suarum peregrinationum comes, suique in Domino operis socius & comminister; quod eum satis confirmat jam tum, si non ex ipsa adolescentia, certe ex pueritia jam pridem fuisse egressum (neque enim credo quisquam dixerit infantem, aut puerulum ad id laboris, & operis ab Apostolo assumptum esse) Quo & illud *bonum testimonium* pertinet, quod eidem tradit Lucas [o] *a Lystrensibus & Iconiensibus fratribus fuisse redditum.* Hinc enim patet Timotheum illo tempore suæ virtutis, ac pietatis multa apud illos fratres specimina, atque experimenta jam edidisse; quibus visis, ac perspectis vtriusque vrbis cives hoc de eo perhonorificum apud Paulum testimonium perhibuerint. At hæc vt quivis videt, in puerilem ætatem nequaquam cadunt. Iam ista a Paulo gesta esse ante annum Claudij Augusti nonum ipsa Apostolicorum actuum series ostendit. Nam Lucas tertio ab hinc capite refert [p] Paulum, cum Athenis Corinthum venisset, quemdam istic Ponticum Iudæum, Aquilam nomine, reperisse; *Qui* (inquit) *NVPER venerat ab Italia, eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos Roma,* Illud autem editum constat ex Orosio, [q] & alijs, Claudium anno sui imperij nono fecisse. Ergo cum Paulus in Aquilam incidit, annus

CAPVT XIX.

m Halloix. de Oper. Dion. Q. 3. p. 576. col. 2.

n Act. 16. 1. 3

o ibid.

p Act. 18. 2.

q Oros. Hist. C. 7. c. 6.

Caput XIX.

nus vel nonus exibat, vel etiam decimus inibat. Hunc autem temporis articulum toto vt minimum triennio Timothei a Pauli ministerium assumptio præcessit, vt vel ipsa rerum hinc ad illum vsque ad Paulo gestarum series docet; Phrygia, Galatia, Mysia, Troas prædicatione lustratæ? in Macedoniam illata Christi signa, constitutæque Philippis, Amphipoli, Apolloniæ, Thessaloniæ, Beroeæ, nequicquam repugnante ac turbante Sathana, Ecclesiæ; Atheniense vide iter, ibique promulgatum Evangelium, ac ipsa postremo Corinthiaca profectio. Hæc enim omnia Paulum postquam Timotheum comitem, & socium sibi allegerat, ante peregisse, quàm in Aquilam incideret, Lucas duobus illis capitibus Decimo sexto, & decimo septimo, & initio decimi octavi tradit, quæ breviori quam triennij tempore geri potuisse nemo opinor dixerit. Atque ex his rationibus, quæ sunt ab eruditissimo & amicissimo viro Ludovico Cappello [x] τῷ μακαρίτῃ ingeniosissime, ac verissime expositæ, annus, quo Timotheum Paulus expeditionum in Domino suarum comitem ascivit, Claudij Imperatoris sextus circiter fuit. Itaque eum hoc Claudij anno, illa, quæ nuper dicebamus, docent jam æui ad res tantas obeundas, suasque operas ad difficillimam expeditionem adjungendas, validi, & maturi fuisse, adeoque vix minorem annis viginti quinque. Hinc autem ad Neronis initia anni intercesserunt ni fallor, octo. Erat ergo Timotheus cum Nero cæpit, annos jam triginta tres aut circiter natus. Concedamus anno D. 52. Claudij 10. (quod statuit Baronius) conversum Athenis ad Christum fuisse Dionysium; Dionysius tum natus fuerit annos 43. Timotheus vero annos 28. Inter 28. & 43. non est vt opinor, dupla, quod vult Halloixius, ratio. Quid si Dionysius illa ætate, quam ei tribuunt, minor fuit? Nihil hoc ita esse vetat. (Neque enim vllius est ponderis illa, qua vna nituntur, Pseudodionysij ad Apollophanem Epistola, qua se annos 25. cum Christus pateretur natum fuisse dicit.) Quid si etiam Timotheus vno aut altero quàm nos posuimus anno provectior fuerit? Ita tribus Dionysianæ ætati detractis annis, duobus Timotheanæ additis, reperietur Dionysius anno Neronis primo quadragenarius, Timotheum non pluribus quàm decem annis superasse. Neque aliud quicquam certi est, quo accurate exploremus verum inter dies vtriusque natales discrimen. Nam quod Halloixius ex Pauli ad Timotheum verbis, [s] *Nemo adolescentiam tuam contemnat*, colligit, *Timotheum sub Nerone adhuc adolescentem fuisse*; multipliciter in eo fallitur. Primo quod nulla ratione statuat priorem Pauli ad Timotheum epistolam, in qua illa verba leguntur, sub Nerone scriptam esse, quod falsum esse, & cum rebus ipsis ἀσύςατον liquido demonstravit idem Cappellus noster; [t] verisque vicit anno Claudij 13. esse datam, id est a. D. 52. Sed illud quoque falsum est, quod putat, certe putare videtur Halloixius, non alium dici posse adolescentem, quam qui viginti annos, aut vnum aut alterum amplius natus sit. Atqui Cicero [u] *Adolescentulum* se fuisse dicit, cum orationem pro Sexto Roscio habuit; & tamen constat cum

x Lud. Capp. Appen. ad Histo. Apost §. 5. p. 57 58.

s 1. Tim. 4. 12.

t L. Capp de ordin Epist. paulin. vbi supr p. 74.

u Cicer. in Oratore p. 649.

CAPUT XIX.

eam dixit, natum fuisse annos jam septem & viginti. [x] Adolescentia apud Latinos, etiam provectiorem ætatem complectitur; vt hominem 28. imo etiam 30. annos natum, *adolescentem* tamen dici nihil vetet. Denique in eo etiam vel fallit, vel certe fallitur Halloixius, quod dissimulat Paulum, quam interpres reddit *adolescentiam*, Græcè dixisse νεότητα *Iuventutem*, quod multo latius apud Græcos, quam *Adolescentiæ* nomen apud Latinos patet. Monuit ad eum locum Estius, [y] nequis impingeret; *Adolescentiam* (inquit) *dixit interpres* pro Iuventute; *quemadmodum Ambrosianum textum secuti verterunt Erasmus, & alij: Iuventus autem extenditur vltra triginta annos, nequis suspicetur Timotheum fuisse adolescentem viginti, aut circiter annorum, quando hæc ad eum scribebantur.* Νέος, vnde νεότης; Casaubonus [z] multis probat exemplis eum Græcis dictum, qui annum tricesimum supergressus nondum quadragesimum excessisset; Idque quod affert ex Polybio, exemplum liquido vincit, vbi Titum Flaminium dicit κομιδῇ νέον *Oppido juvenem*; quippe qui natus esset annos non plures quam triginta. καὶ τοί (inquit) νέος ἦν κομιδῇ γὰρ τῶν τριάκοντα ἐτῶν οὐκ εἶχε. Vnde intelligimus Timotheum quo tempore prior Pauli ad eum data est Epistola (id est anno Claudij 13.) natum jam annos fuisse minimum triginta; quia scilicet jam tum νέος esset, & vere diceretur; νέος autem, & quidem κομιδῇ νέος *Oppido iuuenis* vere dici ex Græcæ linguæ vsu non posset, nisi annorum esset triginta. Vnde & illud sequitur νέον simpliciter dici potuisse etiamsi annum jam egisset tricesimum quintum; quomodo Hieronem, cum esset eo ætatis provectus, idem Polybius νέον, imo κομιδῇ νέον *Oppido Iuvenem* in primo Historiarum vocavit, vt est a Casaubono ibidem observatum. Ita ille Apostoli locus, qui vetat contemni *Timothei* νεότητα, Halloixium non modo nihil juvat, sed etiam apertissime oppugnat. Nam si statuamus (quod ex eo loco, & ex ijs quæ nuper ad Actorum caput decimum sextum diximus, admodum probabile est) Timotheum anno Claudij 13. Domini 52. annos quinque & triginta natum fuisse; apparet Dionysium ex ipsa Halloixij hypothesi non pluribus quam octo annis majorem natu fuisse. Cum autem ea hypothesis nullo, quod diximus, vero certoque fundamento nitatur; fieri denique potest vt vel ambo ætate pares fuerint, vel certe vt Dionysius Timotheum triennio tantum, aut quadriennio superaverit; quod si quis statuere velit non puto habituros adversarios, quo ejus sententiam clare ac valide refellant. Nos vero donemus Dionysium octo annis fuisse Timotheo majorem; An propterea hunc ab illo *filium* in libris salutari, & appellari decuit? Minime vero. Non enim alios eo nomine salutare solemus, quam eos quorum parentes ætate æquamus. Absurdum ergo & a communi hominum more alienum fuit Timotheum a Dionysio non pluribus quam octo annis minorem *filium* [appellari], & id quidem eo absurdius ac stultius censendum est quod Timotheum, quo tempore ita cum a Dionysio appellatum fuisse fingunt, senem jam ipsum & annis gravem:

x Gellius Noct. att. L. 15 c. 28.

y Est. in 1. Tim. 4. 12.

z Casaub. Exerc. in Baron. Appar. 1. §. 99. p. 154.

CAPVT XIX.

gravem fuisse necesse sit. Cum enim Halloixius fabuletur Dionysium in Gallis hos libros & primo scripsisse & postea etiam recognovisse; in Gallias autem non venisse, nisi extremis demum Neronis temporibus, vno aut altero anno post factum Romæ a Petro Martyrium; apparet profecto vel ex istius figmentis Dionysium, postquam procurandæ Gallorum Gentilium conversioni primos post adventum suum duodecim, aut tredecim annos impendisset, ad scribendos libros secius animum convertisse, Tito vel Domitiano imperante. Quo tempore cum ex ijs, quæ diximus, Dionysius annum ætatis septuagesimum. Timotheus sexagesimum essent egressi; nonne plane ridiculum erat hominem sexagenario majorem *filium* ab altero pauculis annis majori salutari? Ergo si vel vnam istorum ætatem spectes, plane nulla ratio fuit, cur Timotheum Dionysius *filij* nomine appellaverit; præsertim in libris ei inscriptis; in quibus nihil temere aut inconsulto, aut ridicule, omnia vero graviter & sapienter dicenda sunt. Atque ex his altera quoque alibi ab Halloixio [a] allata huius obiectionis solutio refellitur, respondentis nomen παῖς in illis Areopagitici scriptoris locis non pro filio, sed pro *puero* esse positum. Cum enim illo tempore, quo Halloixius hos libros in Gallia scriptos fuisse somniat, jam sexagenarius esset Timotheus; quantæ est absurditatis atque stultitiæ putare eum id ætatis ab homine sanę mentis *puerum* fuisse vocitatum? Eo autem maior, ac intolerabilior est absurditas, quod se scriptor apertissime, vt supra ostendimus, prodat hos libros post annum Traiani 11. Domini 107. scripsisse; quo tempore Timotheus si adhuc vixisset, annos exegisset ex superioribus rationibus minimùm nonaginta. Nonne bella res hominem nonagenario maiorem *puerum* a scriptore graui, serio neque semel appellari? Sed Halloixius ad mystica, & allegorica confugit, docens omnes Christianos in primitiva Ecclesia vocatos fuisse *pueros; ob morum scilicet simplicitatem & suauitatem; Episcopos vero & alios sacris officijs destinatos* pueros *sacros* dictos esse. Non vidit homo acutissimus, id quidem Christi discipulis ob eam quam dicit, similitudinem Metaphorice tribui posse, quòd sint pueri; non ideo fieri vt *pueri* nomen simpliciter, & absolute positum qualiter apud scriptorem hunc de Timotheo non semel reperitur, Christianum significet. Ede quæso, Halloixi, aliquem sensu modo communi præditum, scriptorem; qui se *de puerorum rebus aliquid narraturum* dixerit; vel *primos pueros fuisse Iudæos*, vel *Constantinum primum ex Imperatoribus Romanis religionem puerorum professum esse; cum res Christianorum, & primos Christianos*, & *Christianorum religionem* vellet significare? Vides, quam stulta futura sit eius, qui sic loquatur, oratio? Atqui tu hanc ipsam ineptiam in tui Areopagitici sermonem inducis, qui quod ille suum Timotheum alloquens ὦ παῖ ô *puer* Salutat, id sic dictum esse vis, vt eum Christianum fuisse simpliciter significet. Quamquam ne hoc quidem intelligam, cur Timotheum compellans eo nomine donet, quod omnium Christianorum, quotquot

[a] *Hall. de Dion. oper. Q. 2. p. 552. col. 1.*

CAPVT XIX.

quotquot vel jam erant, vel in posterum futuri erant, commune est. In his enim appellationibus ijs, quos alloquimur, aliquid vel eorum proprium tribuimus; vt cum suo eos nomine compellamus; vel certe pæne proprium; vt cum eos vel ab ætate designamus, quale illud est Antonij ad Octavianum, *& te ô puer, qui omnia eius nomini debes id agere vt iure damnatus sit Dolabella*; vel a sua aliqua nobiscum coniunctione, vt cum eos *filios* dicimus. Vnde liquet *pueri* vocabulum in illis tui scriptoris locis, Timothei, vel ætatem; vel certe aliquam peculiarem cum eo qui ipsum alloquitur, conjunctionem significare; quod vtrumque est, vt vides, ab eo, quem tu huic nomini tribuis, omnium Christianorum communi sensu alienum. Sed *Clemens* (inquit) *Christianos omnes puerorum nomine compellat in Pædagogo*, *Pædagogus autem noster o vos pueri Deo Patri suo est similis*. ἔοικε δ᾽ ὁ παιδαγωγὸς ἡμῶν, ὦ παῖδες ὑμεῖς, τῷ πατρὶ αὐτοῦ τῷ θεῷ. Verum; Sed huic nihil cum tuo Dionysio simile. Opus quidem suum Clemens nulli certo propriε homini; Tuus suum Timotheo nominatim inscribit. Tuus simpliciter dicit ὦ παῖ, quo constat, subjecti (vt vocant) vice ei esse pueri nomen; Ille nomini παῖδες pronomen ὑμεῖς adjunxit, *o vos pueri*, quo demonstrat *pueri* nomen *non subiectum* sed *attributum* esse hujus sui sermonis, ac si dixisset, *O vos qui pueri estis*. Denique quod caput est, Clementis oratio clarissime significat, qui cuiusque sint illi pueri, quos dicit esse nimirum *Christi pueros*, qui *pædagogus* ille est, de quo verba facit Clemens. *Pædagogus noster, o vos pueri, Deo Patri suo similis est*. Nemo hæc audit, qui non statim intelligat hunc pædagogi illius, quem nominat, *pueros* sive tirones, & discipulos appellare; adeoque *puerorum* nomẽ metaphorice, siue mystice vsurpare. In Areopagitico tuo nihil simile occurrit. Si eum, quem compellat, *Christi* vel *pædagogi cælestis puerum*, vel aliquid simile vocaret, plana esset & clara oratio. Nunc cum eum simpliciter *puerum* vocet, nil aliud in hominis sani mentem venire potest, quam istum quisquis est, de quo loquitur *puerum* non mystice, sed communiter ab eo intelligi, vel tenere, ac nondum ex ephebis egressæ ætatis aliquem; vel certe suum sive natura, sive disciplina, sive officio *Filium*, quorum cum nihil Timotheo a Dionysio vere atque apposite dici potuerit, vides tandem hæc ad Timotheum a tuo scriptore sub Areopagitæ nomine stulte plane, atque inscite dicta esse. Itaque si vel vnam Areopagitæ ætatem respexeris, illa ipsa satis nos docet nunquam ista ab eo scripta esse. Quid si jam seposita ætate, alia Timothei præ Dionysio in Christo, & in Ecclesia eximia, & præcipua spectemus; quanto erit absurdius illum ab hoc *filij* nomine salutari? Principio hoc Timotheus Dionysio præstabat, quod a teneris esset in Dei litteris diligenter eruditus; hic vero in idololatriæ impurissimo cæno eductus, & educatus; ille a matre & auia divinis sacris a puero institutus, matureque inde ad Christi fidem traductus, jam *bonum* a Christianis *testimonium* haberet, cum hic adhuc in paganismi sordibus volutaretur; ille toto minime triennio in

b Apud Cic. Philip. 13. p. 513

c Clem. Alex. pæd L. 1. cap. 2. init.

Caput XIX.

Pauli contubernio non sine gloria militasset, cum iste a Paulo fidei rudimenta primum accepit. Scimus quanti apud veteres Christianos fuerit alium alio priorem Evangelio nomen dedisse, natuque vt sic dicam, in Domino majorem esse, idque vel ex Paulo discere possumus, qui honorifice salutans *Andronicum*, & *Iuniam Cognatos, & concaptivos suos*, & in Apostolis nobiles, hoc postremo adjecit, quod ij *etiam ante se fuissent in Christo*. Cujus ergo pudoris erat, aut verecundiæ Dionysium, eum qui se in Domini fide tanto erat anterior, *filium* vocare? Ea demum si ex uero res æstimetur, nativitas nostra censenda est, qua Dei filij simus. Qui prior in hunc censum venit, is vetustior est. Neque alius erat veterum piorum sensus; qui se tum demum vixisse reputabant, cum Christi lucem hausissent; anteactam in impietate vitam pro nihilo, imo pro morte habebant. Itaque si vel centenarius fuisset Dionysius, quo tempore Christo nomen dedit, ne sic quidem Timotheo aliquot ante se annis Christiano non junior erat censendus. Eum vero, quo sit junior, *filium* a te appellari; quis non dementis esse putet? Huc accedit, quod Timotheum non modo priorem Dionysio in Christo fuisse certissime constat; sed & ejus in Domino generationi, ac nativitati aliquid operę impendisse veri videtur simillimum. Nam Paulus, cum primum in Dionysij animum Evangelij semen sparsit, atque immisit, Silam & Timotheum suos cooperarios paulo ante Beroæ relictos Athenis exspectabat; repetitis mandatis jussos ad se quam celeriter venire. Quis dubitet eos incunctanter optimo suo, carissimoque pręceptori, ac duci paruisse? Athenas venisse? Et quod sequitur, operi quod ab illo inchoatum invenerunt, manum ipsos quoque pro suo more, ac instituto admovisse, Dionysiumque, & alios, qui Apostolo concionanti primulum crediderant, & adhæserant, plenius ac diligentius fidei mysteriis imbutos postremo Sacro baptismo consignasse? Hæc enim ita administrare solitum Paulum & rationi consentaneum est, & ipse satis significat, cum scribit se Corinthiorum, quos omnes Christo lucri fecerat, paucissimos tamen baptizasse; seque a Christo ad *evangelizandum*, non ad *baptizandum* missum esse profitetur, & cum Paulo post suum & Apollo sui cooperarij, laborem ita partitur, vt *se plantasse, Apollo rigasse dicat*. [f] Iam si hoc quod vt patet, verisimillimum est, verum est; nemo non videt Timotheo quidem licuisse Dionysium, quem Christi lavacro regenerasset, *filium* quamlibet se in carne maiorem natu non indecore appellare; Dionysium vero id suo in Christo initiatori, & baptistæ nominis dare, absurdissimum, & ab omnibus honesti ac decori legibus alienum fuisse. Sed iam Timothei in Ecclesia dignitatem spectemus. Ille Christi minister & Pauli socius, ac collega aliquot ante annis iam & erat, & audiebat, quam Dionysius Christianus fieret. Evangelistarum autem, quod ille in Ecclesia munus gerebat præ cæteris omnibus divinis ministeriis (excepto Apostolorum, & prophetarum ordine) excellentiam, & Paulus significat, dum Evangelistas post hos statim ante pastores, &

d Rom. 16. 7.

e Act. 17. 15.

f 1. Cor. 1. 14. 15. 16. 17. 1. Cor. 3. 6.

CAPVT XIX.

res, & doctores recenset, [g] & ex plurimis Novi Testamenti locis historicis licet colligere, in quibus hunc videmus nulli Episcoporum instar, certo loco affixum varias veluti quemdam secundarium Apostolum, provincias obire, Ecclesijs per orbem Romanum sparsis pro singularum vsu præesse, Paulo in prædicatione, in peregrinationibus, in vinculis adesse ac ministrare, Episcoporum per loca ordinationi prospicere, eamque administrare. Ergo Timothei dignitas omni presbyterorum, & Episcoporum apice celsior, ac potior fuit. Neque negant adversarii, qui eum Ephesi Episcopum, Asiæque adeò totius, nobilissimæ prouinciæ, cuius illa vrbs caput fuit metropolitanum antistitem fuisse sibi persuadent, de Dionysio nihil tale accepimus; Episcopum Athenarum fuisse scimus; Pauli socium, ac (vt sic dicam) *Optionem* fuisse; aliquid præter Athenas suas curasse, vel metropolitæ iure ac nomine gauisum esse; ex veris quidem, certisque nunquam audivimus. Nunc ergo cum illud, quod a Baronio præstructum exhibuimus, verissimum esse ex omnibus veterum Episcoporum litteris, a quo Christianorum nomen est, constet, nimirum *Episcopos Coepiscopum aliquem suum fratrem, non filium, nominare consuevisse*; Spectat quæso, quantæ id futurum fuerit, impudentiæ, vt Timotheum, veterum non modo Ephesi Episcopum, sed Asiæ totius metropolitam, Dionysius recentior Athenarum Episcopus, Pauli collegam eiusdem Neophytus, *filium* appellaret? seque ei hoc nomine non obscure præponeret, quo erat omni ferè ex parte inferior? Si quis nunc, non dico Episcopus, sed Metropolites, vel patriarcha Papam *filium* ad eum scribens, salutaret; si Metropolitam aliquis de vicina provincia Episcopus; si Episcopum aliquis de alia parœcia presbyter illo nomine compellarent; indignarentur credo, Latini nostri; virique vel superbiam, ac contumaciam increparent, vel certe stultitiam, ac rusticitatem irriderent. Atqui Timothei in Ecclesia dignitas supra Dionysii in eadem honorem, non multo minor fuit, quam nunc est vel Episcopi supra presbyterum, vel Metropolitæ supra Episcopum, vel ipsius Papæ (ex multorum quidem certe adversariorum iudicio) supra Metropolitam. *Fratris*, quamquam multo civilius ac modestius nomen, Cyprianum & alios Romano Episcopo detulisse istarum partium non pauci ægre ferunt. Quid facerent, si eum illi *filium* salutasse noscerentur? Id vero nunquam illi meliorum temporum Christiani antistites, non dico in Romanum, sed ne in tenuissimarum quidem civitatum Episcopos vsurparunt. Neque vllum ab Halloixio, & cæteris, allatum in contrariam partem exemplum video. Conclusum ergo esto fieri non potuisse vt Areopagita qui & hunc Ecclesiæ morem norat, & modestissimus, ac sanctissimus erat, *filij* nomine Timotheum præter omne ius, omnemque rationem & vsum ad eum scribens compellaret. Horum plæraque Morinus quoque in Areopagiticum intorserat: *Quis* (inquit) *legit Episcopum alteri Episcopo publice scribentem filium eum vocare?* Tum; *Certum est* (inquit) *ex Act.16. Timotheum*

[g] Eph. 4. 11.

Morin. de Ordin. Par. 2. c. 5. §. 4. p. 43.

CAPUT XIX. *ante Dionysium multis annis Christiana religione imbutum fuisse. Quo iure, qua traditione fretus seniorem in religione & paternitate Christiana, filium perpetuo vocat? Praeterea cum haec scribebat Dionysius, ut probatum supra, erat centenario major, Timotheusque tum erat illi aut aetate aequalis, aut annum superabat nonagesimum, Senem igitur decrepitum, & Episcopum religionis aetate se maiorem non aliter, quam filiolum vocabat!* Neque contra quicquam valent, quae secundo loco Halloixius attulit; *Timotheo Dionysium pro Magistro fuisse in philosophia, & saeculi disciplina, cuius ille rudior erat, atque etiam in subtiliore Theologia.* Primo haec vana sunt, quae iste a nullo idoneo auctore accepta temerè effutit. Quęso enim quis verus certusque de prima antiquitate scriptor vel Dionysium philosophiam & saeculi disciplinas egregie calluisse tradit, vel Timotheum istarum artium rudem & expertem fuisse, vel hunc ab illo in iis rebus institutum profecisse, vel etiam instituti expetivisse? Somnia sunt omnia; quae non aliunde quam ab his ipsis libris hausit Halloixius, quorum nos nativitatem & abunde iam demonstravimus, & deinceps Deo dante, clarius etiam demonstraturi sumus. Vero propius putem ista Timotheum sive scivit, sive nescivit, cōtempsisse; & a Dionysio, si in iis excelluit, flagitasse, non ut se in iis (quod affirmat Halloixius) vel erudiret, vel plenius institueret, sed ut ea secum ipse omnia nihil faceret; ac [h] *ut stercora arbitraretur, Christumque unum*, & quidem *crucifixum*, communis praeceptoris Pauli exemplo, *sibi nescendum esse, indicaret.* [i] Subtiliorem vero illam, quam Halloixius dicat *Theologiam*, equidem haud satis scio, hoc scio, qui Pauli Theologiam didicisset, cum illam alteram *subtiliorem* non fuisse desideraturum. Cum enim Paulus suos discipulos sic *in omni sapientia doceret, ut eos omnes exhiberet perfectos in Christo Iesu:* [k] cumque iis insuper in manus traderet omnem illam *divinitus inspiratam scripturam, qua posset ipsos instruere ad salutem. & Dei etiam homines*, sive *ministros ita erudire ut perfecti sint, & ad omne bonum opus instructi;* [l] Timotheo in huius viri schola instituto, non video, quid Dionysii subtilitas conferre praeterea potuerit. Sed fac ista, quae garrit Halloixius, tam esse vera, quam futilia sunt; quid? Dionysium-ne decuit se supra Timotheum ideo efferre, quod ei pueriles de vanissima saeculi literatura nugas exposuisset, & nescio quas de Theologia subtilitates aperuisset, quas inanes ac supervacaneas hoc ipso esse intelligebat, quod sibi non fuissent a Paulo traditae? An tantillam ob rem ius fuit illum supercilia attollere, cristasque erigere; & eum qui antè se; non modo in Christo natus esset, sed etiam in Ecclesia amplissimum munus gessisset, & adhuc etiamnum gereret, velut unum de sua familia censere, filiumque salutare? Si a quo haec didicisset Timotheus, eum ipse *patrem* vocaret, ferremus, & modestiam, & gratum in eos, quicumque de se vel levissimis officiis bene meriti essent, animum laudaremus. Nunc quis ferat istum sua illa officiola tanti ipsum facere, ut *Patris* nomen, & ius in virum excellentissimum ac se in caeteris maio-

h *Phil.* 3.8.

i 1. *Cor.* 2.2.

k *Col.* 1. 28.

l 2. *Tim.* 3. 15. 16. 17.

rem, sibi propterea arroget ? Apage hanc a Dionysio, viro optimo, ac laudatissimo, immodestiam. In ejus mores tanta præsumptio non cadit. CAPUT XIX.

Ad cætera, quæ his tertio loco Halloixius adjecit, equidem cohorrui; merito, vt mihi videtur, isti succensens, quem insanum sui illius Areopagitici scriptoris studium ita dementavit, vt quo hunc efferat, Timotheum de illo gloriæ fastigio exturbare, ac dejicere non dubitet, ad quam olim evectus erat, quæque ei apud vniversam Dei Ecclesiam hactenus illibata manserat. Scribit enim Iesuita [m] *illum virum natura timidum, & pusillanimem fuisse; & mox ad res magnas animi interdum pusilli, & duce atque incitatore indigentis*; eo Dionysium illi Patrem præficit, a quo *non tantum scientiam, sed etiam virtutem, & constantiam doceatur*; & illud scilicet de poëtæ literis, sibi accinentem humilis audiat,

m Halloix de Dion. oper. Q.3 p.576.

Disce puer, virtutem ex me, verumque laborem.

Quin & Timotheum supra, vbi iisdem floribus conspergit, affirmat [n] *Ingenio*, atque animo tam pusillo, tamque timido fuisse, vt non vereatur vaticinari. *Eum onus pontificium si per Paulum licuisset, perlibenter depositurum fuisse.* Quid in sanctum virum indignius, vel a Christianæ religionis hostibus dici potuit ? Nos, quamquam talia recitasse, refutasse sit, respondemus tamen Halloixium de Timotheo modestius, ac verecundius debuisse & sentire, & loqui; & illius meminisse, quod Irenæus a præbytero quodam, virorum Apostolorum discipulo, se audivisse tradit; [o] *Non debemus* (inquiebat ille senior) *superbi esse, neque reprehendere veteres; quibus sufficere supra dixerat,* [p] *ea quæ ex scripturis esset, correptionem* Hoc enim sapiens senioris monitum si Halloixius probe expendisset, facile intellexisset quantæ superbiæ sit Timotheum timiditatis, & pusilli animi accusare, quem nusquam apud scripturas de hujusmodi peccatis correptum fuisse reperimus tam multis in locis, vbi ejus passim fit mentio. Huic vero Halloixij, sane impudenti de viro sancto calumniæ, scriptura non modo non favet; sed etiam apertissime adversatur. Nullum enim reperimus, cui divini scriptores plura, quam isti, majoraque pietatis, virtutis ac zeli testimonia reddiderint. Hunc Paulus veracissimus Christi servus, *filium suum* [a] passim sexcenties vocat; & quidem *dilectum in fide,* [b] *carissimum,* [c] & *fidelem in Domino secum in Evangelio, sicut cum patre filium servientem;* [d] *alibi fratrem,* [e] *adjutorem suum,* [f] *servum Jesu Christi,* [g] *ministrum Dei in Evangelio Christi.* [h] Hunc tanti fecit, vt duas ad eum epistolas scripserit, & quidem posteriorem instante martyrio, veluti testamentum suum apud hunc depositurus; in æternis sex aliarum titulis, quarum quinque sunt ad amplissimas Corinthiorum, Philippensium, Colossensium, & Tessalonicensium Ecclesias perscriptæ, sexta ad Philemonem, Timothei nomen suo pæne æquatum fulgere voluerit; quod Bivarius supra merito obsservabat, veluti rem gloriosissimam, quæque paucis, præter hunc, alijs

n Id. ibid. Q.2. p.531. col. 2.

o Iren. l.4. c. 45. p.385.6.
p Ibid. p.384.6

a 1 Tim.1.18. & 2. Tim.2.1.
b 1. Tim.1.2.
c Tim.1.2.
d 1. Cor 4.17. Phil.2. 22.
e 2. Cor 1.1. Col. 1.1. 1. Thess.3.2 Hebr.13 22.
f Philem.1. Rom 16.21.
g Phil. 1.1.
h 1. Thess.3.2.

CAPUT XIX. alijs configit. Quid illam Apostoli tam sollicitam de hujus viri incolumitate, ac honore curam dicam, qua eum enixe Corinthijs commendat? *Si venerit* (inquit) *Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos; opus enim Domini operatur, sicut & ego. Nequis ergo illum spernat, deducite autem illum in pace.* [i] Sed nihil ne fingi quidem potest, eo elogio majus, ac luculentius, quo Timotheum alibi ornavit, cæterisque omnibus socijs, & adiutoribus suis apertissime prætulit; cum de eo ad Philippenses mittendo verba faciens; *Neminem enim* (inquit) *habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit.* [k] Tum; *Experimentum eius cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servit in Evangelio.* Quo loco illud in primis notandum, quod cum dicit ἰσόψυχον, id est animo suo parem, ejusdem secum animi, instar animæ suæ, alteram animam suam; quod Cyrus expressit *ut animam.* Absit vero, ut Paulum hæc tot tantoque in amici gratiam, non quod ita revera sentiret, sed quod eum alijs commendaret, scripsisse putemus; quod nobis suggerit Halloixius, [l] sed non persuadet. Multo facilius est Timothei Halloixium calumniatorẽ, quam Paulum adulatorem fuisse credere. Sed & ita revera judicasse Apostolum, res ipsa loquitur. Siquid enim occurreret difficile, & arduum, & quod virum præcipuæ virtutis desideraret, videmus eum in talibus nullius magis, quam Timothei ministerium adhibuisse. Magno erat Corinthiorum Ecclesia in discrimine, inter vanas, variasque vel falsorum, vel ambitiosorum hominum opiniones miserabiliter fluctuans. Paulus, qui adesse ipse Periclitantibus non posset, nihil habuit antiquius, quam ut Timotheum ad eos mitteret; [m] *Qui vos* (inquit) *commonefaciat vias meas, quæ sunt in Christo Iesu,* id est qui vobis mei loco sit. Ephesios quoque fideles Iudaici generis, & spiritus turbones inquietabant. Urbe Paulus ob Maximum, quod ab Ethnicorum persecutione ingruebat, periculum, discedere coactus, Timotheum apud eos reliquit, [n] paremque tantis ab utroque Domestico, & externo, hoste certaminibus existimavit. Laborabat Grex Philippensium seductoribus & passim alibi, & istic in primis per Apostoli apud Romam pro Christo captiui absentiam grassantibus. Illuc quoque Timotheum quamprimum mittere decrevit. [o] Thessalonicẽses a contribulibus suis immaniter ob Evangelium vexabantur & assidua persecutione premebantur. Paulus de gravi Ecclesiæ periculo sollicitus hunc ipsum Timotheum statim mittit [p] *ad eos confirmandos, & exhortandos pro fide sua, ut nemo moveretur in tribulationibus istis.* Posset ne Halloixij de Timotheo calumnia luculentius, quam hoc Pauli iudicio refelli? Quem ille *Ingenio animoque satis pusillum, ac perquam timidum fuisse* pronunciat, eum hic in medias persecutiones immittit; Quem ille *duce atque incitatore* ipsum opus habuisse iudicat; eum hic non modo ad crucem ferendam, sed etiam ad alios in tribulationibus *confirmandos, ac exhortandos,* nequis ijs moveretur, satis validum, satisque fortem arbitratur. Utri de Timotheo credemus Paulo, an Halloixio? Par est alterius cuiusdam loci ratio. Paulus Romæ in Neronis

i 1. Cor. 16. 10.
k Philipp. 2. 20. 22.
l Hall. vit. Iustin. p. 576. col. 2. extr.
m 1. Cor. 4. 17.
n 1. Tim. 1. 3. 4.
o Phil. 2. 19.
p 1. Thess. 2. 14. & 3. 2. 3.

Neronis vinculis causam jam semel de capite suo dixerat; ac de eventu securus, qui instabat suæ resolutionis, diem breui delibandus expectabat. Fidelibus tantum magistrum propediem amissuris providendum erat, nequid eorum fides acerbissimo casu turbata labefactaretur. Ille ad hæc Neronianæ crudelitatis spectaculum, ad has sustinendas Ecclesiæ impendentes ruinas, hunc quoque Timotheum invitat; & quidem *festinare*,[q] & ad se *cito venire* iterum atque iterum jubet. Quid hoc, si Halloixio credimus, Apostoli consilio stultius? Qui cerum invitat ad prælium, & ad erigendos fidelium Romanorum in hac trepidatione animos, ducem *animi pusilli, ac perquam timidi* accersit? quem Pauli sui voce, atque ore orbatum Areopagitico columine niti, ne ipse ruat necesse sit? Nedum vt alios vel nutantes firmare, vel lapsos erigere idoneus sit! At nos Paulum sapuisse, neque hoc neque aliud quicquam, nisi consulto, prudenterque fecisse scimus. Ergo calumniatur Halloixius, qui Timotheum pusillanimem, ac perquam timidem fuisse fingit. Sed jam ipsam viri vitam, vt est à Luca, & Paulo memoriæ mandata inspiciamus. Paulus, cum eum Lystris offedisset, dignum esse judicavit, quem secum assumeret, & expeditionum, laborum, periculorum, certaminum, persecutionum cædium, ac mortium (vt sic dicam) suarum comitem, ac socium haberet.[r] Neque id ex sua vnius sententia; sed ex fratrum Lystrensium, ac Iconiensium testimonio judicauit. Fidem tuam, Halloixi putas-ne hanc tam difficilem, tamque arduam, ac terribilem provinciam ei homini tradituros fuisse, quem pusilli & ad res magnas infirmi animi esse putasent? Quem non magno, & in Domino forti animo esse sperasent? Quid ipse, qui sui sibi animi erat conscius, subjisset-ne onus, quod tu eum *perlibenter fuisse depositurum* affirmas? Atqui subjit, & constanter pertulit. Ecce statim grave & acerbum circumcisionis vulnus volens sibi infligi passus est meticulosus ille, quod tu vis, ac delicatus, planeque degener Pauli filius; & quidem nulla, quod ad pietatem & salutem suam pertinebat, necessitate; ea tantum gratia, ne præputium suum hominibus Iudæis esset offendiculo. Sed & eundem postea non hominum, sed Dei ipsius judicio in Sacro Ministerio ordinatum fuisse Paulus docet, cum *datam illi manuum presbyterij impositione gratiam*, dicit [s] *datam fuisse per prophetiam*, cumque alibi *prophetias* memorat quæ *in eum præcesserant.* Deus autem quos ad opus ipse suum extra ordinem mittit, eos necessarijs ad opus donis, ac in primis suo illo spiritu instruit, quem ibidem Paulus negat [t] *Timoris esse spiritum.* Cæterum Timotheus semel vocatus, & assumptus Paulum inde Magistrum Christo suo per mille pericula servientem impiger, ac intrepidus sequitur, in Asia, in Macedonia, in Græcia; hunc vbique Pauli lateri affixum videmus, ne Italicam quidem navigationem, Romanamque priorem catenam exhorruit. At hæsisse Paulo, & in itinere, & in vinculis constat; neque vnquam pedem

CAPUT XIX.

q 2 *Tim.* 4. 6. 8. 21.

r *Act.* 16. *init.*

s 1. *Tim* 4. 14. & 1. 18.

t 1. *Tim.* 1. 7.

Caput XIX.

pedem retro flexisse; & ipsum etiam seorsum ob Christi fidem vinctum fuisse. [v] Mirificum hominem Halloixium esse necesse est, qui eum virum, de quo hæc omnia in ipsis divinorum librorum tabulis conscripta consignataque leguntur, non modò sibi persuadere potuit *satis pusilli & perquam timidi*, ac ejus denique fuisse, *qui sacri ministerij onus perlibenter depositurus fuerit*, nisi Pauli obstitisset auctoritas; sed insuper etiam *miretur*, [x] quod Bivarius *suus ex Pauli Epistolis, & ex Ioannis Apocalypsi non didicerit* hunc, quem ipse dicit, revera fuisse Timotheum. Sed de Apocalypsi frustra monet, in qua de Timotheo nullum extat verbum. Qui in ea memoratur Ecclesiæ Ephesinæ Angelus, eum Timotheum fuise, vana est Halloixij hariolatio; ex solo hujus in Areopagiticas fabulas studio nata. Quam vero pusillum nobis Timothei animum exhibeant Pauli Epistolæ, satis ni fallor, nunc patet. Ergo cum demonstratum sit Timothei eam neque ætatem, neque disciplinam, neque vitam fuisse, quæ illum a Dionysio pro *filio* haberi, *filiumve* salutari ac compellari fineret; apparet illis Bivarij vocibus, in quibus Halloixius *modestiam* desiderabat, veritatem quidem certe minimè deesse, cum *sanæ mentis* quemquam *sibi persuasurum* negat, *Dionysium filij nomine unquam Timotheum Pauli se antiquiorem discipulum vocitasse*. Id vero cum & Baronius, & Bivarius putent, & nos abunde confirmaverimus, absurdum esse & incredibile; illud denique postremo, quod nos initio diximus, confitendum est, hunc nostrum Areopagiticorum scriptorem, qui Timotheum ita non semel appellat, non modo non esse eum, quem se esse mentitur, Areopagitam; sed ne esse quidem in ea quam exercere ipsi placuit, mentiendi ac fingendi arte, satis dextrum ac felicem, qui hoc a veri specie, decorique rationibus tam abhorrens figmentum suo operi indere non dubitaverit.

v Hebr. 3. 23.

x Hall. de Dion. oper Q. 3 p. 576. col. 2. extr.

Caput XX.

CAPVT XX.

Argumentum XI. & XII. inde ductum, quod scriptor perperam & indecore finxerit Timotheum a Dionysio, id est (vt volunt adversarij) Archiepiscopum ab Episcopo, veteranum a tirone moneri, & anxie juberi, ne sacra apud profanos efferat; item ne profanorum contemptu, & irrisionibus moueatur. XIII. argumentum, quod pari laboret ineptia, quod nobilissimus Dei seruus Titus apud scriptorem inducitur petens, vt sibi, vetustiori Pauli discipulo, Dionysius recentior exponat quis sit in scripturis Dei *somnus XIV. quod scriptor absurde fingit Dionysium Ioanni in* Patmo *exulanti ea elogia tribuere, quæ post illud tantum exilium meruit, & quod illum vnum alloquens plurali numero compellet. Argumentum XV. quod quæ scriptor de Apostolorum & aliorum ad visendum B. Mariæ corpus conuentu narrat, ea quoque κακόπλαςα videantur. XVI. quod scriptor absurde fingit quandam Clementis Philosophi ῥῆσιν a Dionysio laudari, ante mortuo quam Clemens illa, quæ laudat, scripsisset.*

SEd & alia quædam idem demonstrant ejusdem scriptoris de eodem genere peccata, quæ Græci κακόπλαςα, id est male & perperam ficta vocant. Quale illud est, a Morino obseruatum, * quod ab ipso statim operis de Hierarchia Ecclesiastica sui limine noster Timotheum seriò ac seuerè monet, ne sacrorum mysteria hominibus nondum initiatis reuelet; Sed *vide*, (inquit) *ne Sancta Sanctorum foras proferas, aut irreverenter habeas; quin potius arcana Dei revereberis, ac spiritualibus inaspectabilibusque notionibus celebrabis, inaccessa quidem profanis illa, & intacta reseruando; solis vero Sanctis cum Sacra quadam, vti fas est, claritate res sacras communicando.* Item in alio opere; [z] *Hæc te* (inquit) *seruare oportet*, vel *decet optime Timothee.* Σὲ μὲν ταῦτα φυλάξαι χρεὼν ὦ καλὲ Τιμόθεε, *iuxta sacratissimam Sanctionem, ne res divinas coram profanis* (id est non initiatis ἀμυήτοις) *efferas aut euulges.* Hoc illi arcanum cordi fuit inprimis. Nam & alibi cum non piguit eundem Timotheum de re eadem rursum obtundere. [a] *Hæc autem vide* (inquit) *nequis eorum audiat, qui non sunt initiati.* Alibi cum se a Timotheo monitum fuisse dixisset, quod ritus baptismi infantibus ministrandi irrideretur, eundem grauissime vetat his commoueri vehementius; [b] *Verum* (inquit) *non oportet tuam sanctam prudentiam errantibus indignari, sed religiose ad eorum institutionem cum caritate rationem reddere, & obiectiones eorum soluere.* Δεῖ δὲ τὴν σὴν ἱεραρχικὴν σύνεσιν

* Morin. de Ordin. Part 2. c.5 §.5.
y Dion. Hier. Eccl. c.1. init. p 196.B.
z Id. de diuin. nom. c.1. §.8 p. 386.C.
a Id. de Myst. Theol. c.1. §.2. init.
b Id de Hier. Eccl. c.7. §.11. p.361.A.

CAPVT XX.

μὴ χαλεπαίνειν ἐπὶ τοῖς πεπλανημένοις; & quæ sequuntur. Nondum de noto, quod duos ritus, diù post Apostolorum tempora exortos, Dionysiano jam tempore in Ecclesia solennes fuisse fingit. Donemus tantisper quod iste videri vult ab ipsis Apostolis traditos, & Christianis jam tum & vsitatos fuisse; annon indecorum, & ineptum est hūc Timotheo, veterano tironem, Metropolitę Episcopum ea præcipere, quæ si in vsu ab initio erant, ille non modo didicerat & obseruarat, sed etiam alios aliquot annis antè docuerat, quam hic in Christum credidisset? Veluti si quis hodie vel presbyter Episcopum, vel Episcopns Metropolitam, & quidem se vetustiorem de Missarum ritibus doceat; in quem si quid hujusmodi præsumat, non dubito quin statim vulgare illud verbum sint reiecturi, *Sus mineruam*. Neque uero simpliciter, sed crebro & sollicite Areopagiticus de istis præcipit; veluti metueret ne Timotheus sua ista mysteria profanis proderet; [c] Ἀλλ' ὅρα (inquit) ὅπως οὐκ ἐξορχήσῃ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, & iterum; τούτων δὲ ὅρα ὅπως μηδεὶς τῶν ἀμυήτων ἐπακούσῃ, Hoc profecto tam sæpe tamque anxie monere, hominis est Timothei vel sapientiæ, vel religioni diffidentis, quasi id vel nondum sciret, vel etiam si sciret, obseruare tamen præ animi sui infirmitate non valeret, quod quam sit tanti viri pietate ac existimatione dignum, omnes vident. Ipse scriptor melius se de Timotheo sentire aliquando testatus erat, cum diceret; [d] *se sacrosanctis eius pactionibus persuasum esse*, quod sacra non alijs, quam ijs, qui digni essent, communicaturus esset. Hinc istius orationi consentaneum non videtur, quod nunc toties, tamque diligenter Timotheo hoc de non efferendis, uel profanandis sacris præceptum in memoriam reuocat. Etiam aliquanto est indignius, quod iste jubet, ne Timotheus profanorum ludibria, & sacrorum nostrorum irrisionem grauiter aut moleste ferat; quasi uero verendum fuerit ne vir sanctissimus istis turbaretur. Cum eo plane, veluti cum pueroagit, uel certè cum homine rudi, & ὀψιμαθεῖ, neque dum satis in fide confirmato; quod quam sit tum Timothei sapientia, pietate, grauitate, officio, ac ætate (erat enim sexagenarius, cum hæc Latini scripta fuisse volunt) tum Dionysij pudore, ac modestia indignum; omnes satis, vt opinor, intelligunt, vt istum quisquis est qui hæc scripsit, alium a Dionysio fuisse necesse sit. Eodem quoque pertinet, quod a Morino est notatum, scriptorem hunc alicubi dicere (libro scilicet de divinis Nominibus. cap. 3.) a Timotheo non potuisse intelligi librum, quem de Theologicis elementis Hierotheus scripserat, & ideo librum ad se remisisse, vt illum explanaret. *At* (inquit Morinus) *quis adeo emota mentis est, vt hoc de primario Pauli Apostoli discipulo credat? nimirum eum fuisse adeo stupidum, vt Hierothei elementa Theologica capere non posset?* Sed neque vel publicæ Christianorum, vel Dionysij propriæ de Titi sapientia, ac in diuinis profectu existimationi satis id mihi congruere videtur, quod hic noster Areopagiticus ad virum illum inter Apostolorum cooperarios, ac commilitones laudatissimum scribens, postquam quædam

c Ibid.

d Id. de Hier. Eccl. c. 1 § 5. extr.

Morin de Ordin. Part. 2. c. 5. p. 43.

CAPVT. XX.

dam alia executus est, ita pergit; [e] *Adhuc (inquit) postulabis sat scio, explicari tibi celebrem illum Deisomnium, & evigilationem.* Quasi vero eximius ille, & Pauli auditor, & multarum Ecclesiarum institutor, id nescierit, quod etiam Theologiæ tirones sciunt, vt necesse fuerit eum horum tam difficilium mysteriorum expositionem ab Areopagita expetere, & expectare.

[e] Dion. Epist. 9. ad Tit. p. hc 5.6.

Apud eundem scriptorem habetur Dionysij ad Ioannem Epistola. [f] Dionysius eam *Ioanni* inscribit *Theologo, Apostolo, & Evangelistæ in Patmo insula exulanti.* Et in ipsa Epistola eum vocat *Evangelij solem.* Omnia κακόπλαςα. [i] Nam supra fusè demonstratum est Evangelium a Ioanne, post Patmensem relegationem Neruæ edicto solutam, reduce, & Ephesi commorante scriptum fuisse. Hic vero qui illa quæ diximus, loquitur ad Ioannem in Patmo adhuc exulantem scribit, vt & titulus, & tota Epistola clamat; adeoque sub Domitiano ante Neruæ initia scribit, eo jam extitisse illud ipsum Evangelium fingit. Nisi enim jam tum extitisse fingeret, Ioannem neque *Evangelistam*, neque *Theologum*, (quod ei nomen ob ea a veteribus donatum est, quæ in Evangelij illius initio de filij Dei Divinitate docuit, vt supra ostendimus) neque denique *Evangelij solem* vocaret. Hæc enim tria vt liquet, ad Ioannis Evangelium referuntur. Illam ergo Epistolam verus Dionysius minime scripsit, qui si vivebat eo tempore, quo scripta est, ista quæ dicit epistola, scire non poterat, quæ cum ea scripta esse dicitur, nondum erant scilicet, neque nisi aliquot post annis contigerant. Nescio annon & illud κακόπλαςον sit, quod Dionysius vnum hominem Ioannem in plurali numero alloqui fingitur, [g] *Equidem haud ita demens sum* (inquit) *vt arbitrer VOS quicquam pati.* Tum; *Ceterum eos qui VOS iniurijs afficiunt, & perperam se solem Evangelij exterminare putant, opto ab ijs abstinere, quæ contra se ipsos delinquunt.* Græca eadem in vtroque loco exhibeat; ὑμᾶς μηδ' ἔν, & τοὺς δὲ ἀδικοῦντας ὑμᾶς. Fateor postea in vsum venisse, vt hominem licet vnum, amplissimum tamen, & dignitate, aut alia re quapiam excellentem, ita alloquerentur. [i] Sed non memini eum apud Græcos morem Domitianeis jam temporibus obtinuisse.

[f] Dion. Epist. 10. p. 847. 8.8. D.

[g] Ibid. D.

Ad hoc quoque κακοπλάςων genus pertinet, [h] quod Dionysianorum auctor scribit se & Hierotheum & Timotheum, & multos alios sanctos fratres *vna cum ipsis suis diuino spiritu plenis Hierarchis,* siue *Antistitibus* (id est Apostolis, quos ita scilicet describit, duos ex ijs *Petrum & Iacobum* nominat) convenisse omnes Hierosolymam, scilicet ad B. Mariam Virginem visendam. Hæc uero narratio pugnat cum Historiæ Sacræ veritate, & apertissime negat Areopagitam uere esse, qui ita scribit. Nam Areopagitam constat, vt antea diximus, ad Christi fidem non fuisse à Paulo conuersum ante annum Claudij Augusti decimum, quem Baronius Domini quinquagesimum secundum putat. Sed neque eum ad sacram Virginem statim postquam conuersus fuit, Hierosolymam venisse

[h] Dion. de divin. Nom. c. 3. §. 2. p. 452.

CAPUT XX.

nisse verisimile est. Aliquod primo tempus in discenda accuratius ac plenius cælesti sapientia consumpsisse, & fidei tirocinium vel sub illo suo Hierotheo, quem noster fingit, vel quod verius est, sub Timotheo, ipsoque Paulo, posuisse probabile est; vt potequem ad Episcopatum in Ecclesia gerendum institui necesse esset. Vix ergo ac ne vix quidem iter illud Hierosolymitanum ante a. D. 54. vel etiam 56. aut 58. suscipere ac conficere potuit. At plærique scriptores Ecclesiastici B. Virginem tradunt a. D. 48. jam fuisse mortuam; quidam vt ex Euodio Nicephorus, a. D. 44. alij vt ex Hippolyto presbyter Epiphanius, a. 43. fuit & qui diceret sibi cælitus reuelatum fuisse eam proximo post Christi passionem anno D. Augusti mensis 15. ex hac vita migrasse, vt videre licet apud Baronium. [i] Hæc si admittantur, patet Dionysium Hierosolymam ad Virginem visendam, nisi annis post eius mortem minimùm sex, venire non potuisse. Epiphanius verò presbyter Constantinopolitanus, & Cedrenus Virginem aiunt anno ætatis suæ 72 ex terra decessisse, id est anno D. Circiter 58. Neronis secundo vt putat Halloixius, [k] qui & hanc sententiam, licet pauciorum, sequitur, vt Dionysianæ narrationis τῷ ἀνακολούθῳ medeatur. Sed ille frustra nititur. Nam narratio, ne hoc quidem admisso, constabit. Vult enim Halloixius [l] omnes Apostolos tum superstites, adeoque & Paulum illo tempore ad visendam Mariam convenisse, quod ipse sane Dionysianorum scriptor satis significat. Iam vero Paulus annis Neronis primo & secundo captiuus Cæsareæ attinebatur; tertio adhuc vinctus in Italiam nauigauit, quartum & aliquam quinti partem Romæ sub custodia egit; vt perspicue est a nostro Capello demonstratum. [m] Ergò fieri non potuit, vt Paulus (quod scriptor narrat) vel hoc ipso secundo Neronis anno Hierosolymam venerit.

[i] *Bar. a* D 48. § 4. 5.

[k] *Halloix. vit. Dion. cap.* 6. *p.* 429.

[l] *ibid. p.* 427.

[m] *Lud. Cappell. Append. ad Hist. Apost. p.* 59.

Denique & figmentum nostri fuisse quidquid ille hac de re narrauit, vel vnum Divinorum auctorum silentium aperte prodit. Lucas enim, qui ad annum Neronis quintum Apostolicorū actuum historiam pertexuit rem tantam, tamque stupendam, illum Hierosolymitanum omnium Apostolorum conuentum, B. Virginis primo Dormitionem, exinde ascensionem in cælum, tum Orationes de Dei bonitate ab illis summis viris habitas, non tacuisset profectò, qui multa etiam minoris momenti atque vsus, narrat, si ista essent anno Neronis altero gesta. Adde pár omnium, qui post Apostolos vixerunt, scriptorum de his silentium, quasi omnes historiam æterna omnium hominum memoria dignissimam ingrato silentio obruere inito inter se consilio decreuissent Quam vero Glycas, ab Halloixio [n] memoratus, huius istorum silentij causam affert, quod Sanctissimi illius primæ memoriæ viri, ea tantum in libris suis commemoranda duxerint, quæ eo valebant, vt omnes homines ad puram, sinceramque fidem perducerent, cætera neglexisse; Hæc inquam, causa difficultatem non soluit. Nam ista de Apostolica B. Mariæ visitatione, ejusque dormitione, & ascensione narratio, ad homi-

[n] *Hall. vita Dion. p.* 434. *col.* 1.

adhomines convertendos, vtilis vel est, vel non est. Si est; debuit a Luca in actis memorari; si non est, necesse est scriptorem, qui eam literis mandauit, eorum vnum nequaquam fuisse, qui non alia quam, quæ ad hominum conversionem vtilia essent, narrantes, hanc historiam ideo prætermiserunt, quod ea nullius sit ad hunc vsum momenti; hunc adeo hominem a Dionysio plane alium esse, qui cum vir esset Apostolici & equi, & spiritus, hanc vtique narrationem nonminus, si quid scripsisset, prætermissurus fuit, quam cæteri ejusdem ordinis, ac temporis scriptores prætermiserunt. CAPVT XX.

Tria supersunt eiusdem cum superioribus generis argumenta. Primum quidem ex libro de divinis nominibus sumitur, in quo Halloixianus Areopagita quandam Clementis ῥῆσιν laudat; [o] *Si autem vult (inquit) Philosophus Clemens ad aliquod dici exemplaria, quæ sunt in rebus principaliora: &c.* εἰ δὲ ὁ φιλόσοφος ἀξιοῖ Κλήμης καὶ πρός τι παραδείγματα λέγεσθαι τὰ ἐν τοῖς οὖσιν ἀρχηγικώτερα &c. Quæro quis ille sit philosophus Clemens? Respondet Maximus [p] esse B. Clementem, cuius Apostolus meminit; nimirum in Epistola ad Philipp. cap. 2. illum scilicet, qui Ecclesiæ Romanæ fuit Episcopus. Pachymeres idem docet in huius loci paraphrasi; [q] *Clemens autem (inquit) philosophus urbis Romanæ Episcopus, vt aiunt quidam interpretes.* Verisimillima videtur istorum sententia, multa enim huic Clementi jam olim afficta fuisse scimus, etiam quædam, in quibus multa insunt philosophica; quale est quod etiamnum extat Recognitionum opus, fabulosum fateor, sed tamen eruditum & disputationibus e media philosophia petitis refertum. *Itinerarium Petri* (si aliud a Recognitionibus fuit) & prolixa *Petri cum Appione* disputatio, quæ sub Clementis quoque nomine ficta erant, sed quæ nunc desiderantur, eiusdem ingenij fuisse verisimile est, hoc est philosophia eruditione & methodo non abhorruisse. Ex istis probabile est Dionysianorum scriptorem illud, quod hic laudat, sumpsisse πρός τι παραδείγματα λέγεσθαι. Clementis enim vnde hæc hausit, ipse quidem nullum librum nominatim dicit, quod etiam est a Maximo obseruatum, οὐ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ ἅγιος Κλήμης, οὐκ ἐδήλωσε. Iam si hæc vera sunt (vt esse sane videntur) aperte produnt scriptorem diu post Areopagitam vixisse; illa enim Clementi diu post ejus mortem subdita ac supposita fuisse inde satis patet, quod eorum nemo ex antiquioribus Theologis ante Origenem [r] meminit, qui Recognitiones, siue (vt appellat) *circuitus* περιόδους Petri laudat, & Eusebium [s] qui omnia quidem recenset, sed apocrypha & supposititia esse arguit. Neque Clementi vllum aliud, veluti genuinum, opus asserit, præter priorem ad Corinthios Epistolam. Ergo hæc quidem verus Dionysius uidere non potuit, quæ diu post eius mortem ex impostorum officinis prodierunt. Sed neque ea si uidisset, pro veris Clementis libris habuisset, quæ ipse etiam Eusebium spuria fuisse deprehendit, vt illum Areopagiticorum scriptorem qui libros huius farinæ Clementis uere esse putauit, non Dionysio tantum recentiorem, sed

o Dion. l. de divin. nom. c. 5. § 9. p. 570.

p Maxim. in l. de divin. nom. c. 5. § 9. p. 155.

q Pachym. ad eund. locum Dion. p. 588.

r Origin philocal. c. 22.

s Euseb. Hist. L. 3 c. 38.

Caput XX.

etiam Eusebio,& cæteris eruditis hominibus obtusiorem fuisse necesse sit, qui illa pseudoclementina ad nostram vsque memoriam plærique omnes spreuerunt ac repudiarunt. Scio Baronium[t] longe aliter de Clemente, in opere de diuinis nominibus citato, statuere; eumque uel Actium Clementem a Plinio iuniore memoratum; uel alium quemvis de Ethnicorum Philosophorum grege, fuisse uelle. Sed Maximi,& Pachymeris, quam huius nuper nati auctoritas potior esse apud omnes cordatos debet, quem solum causæ studium ab illis dissentire coegit. Nam quod de Actio Clemente turbat, ridiculus est. Actium enim Plinius Philosophum fuisse nusquam affirmat; quem potius credibile est adolescentem fuisse de Romana nobilitate, eius amicum, ingenio litteris ad honores in illa ciuitate consequendos expoliendo vacantem; qualiter & ipse [v] Plinius fecerat,& alij per ea tempora nobili loco nati fere solebant, quos nemo cordatus inter Philosophiæ auctores ideo censuerit. Nam & hos ad capessendam illam ingenii culturam Philosophiæ magistros, maxime qui iidem diserti essent,& honesti uiri, adhibuisse ex Ciceronis libris satis notum est. Clementem ergo suum Plinius his de causis hortatur, vt se, cum in vrbem uenerit, Euphratæ Philosopho tum in cæteris excellenti, tum *copioso sermone, & vario* abundanti *expoliendum, limandumque permitteret*. Nonne egregius coniector Baronius, qui ex his Actium (neque enim de eo plura habet Plinius) Philosophum fuisse, & in eo studij genere inclaruisse, librosque laudabiles edidisse hariolatur? Talem enim fuisse eum Clementem necesse est, quem laudare noster Areopagiticus, cujusque sententias expendere *dignatus est*. Vt aliud absurdum mittam, quod ille Plinianus Clemens, cum quo tempore ad eum scribebat Plinius (id est sub Trajano vt uidetur principe) tito adhuc fuerit, inclarescere, & libros de Philosophia celebres scribere, nonnisi consecutis temporibus potuerit; quos adeo difficile est capere, quomodo Dionysius, pridem sub Domitiano mortuus, legerit & laudauerit. Quod uero Baronius laudatum ab Areopagita suo Clementem Ethnicum hominem fuisse perrendit, non Christianum, de eo Maximus,& Pachymeres aliter iudicarunt. Noster (inquit Baronius) istum Clementem *Philosophum* uocat. Quid ni vocaret quem Philosophum fuisse, & de quibusdam Philosophicis egregie scripsisse putaret? Sed *diuinum*, sed *eximium* diceret, ut Ignatium, & Hierotheum, & Bartholomæum dixit, si scriptorem Christianum fuisse sciuisset. Quasi uero necesse sit Ethnicos fuisse eos omnes scriptores, quos absque his, aut similibus elogiis Areopagitici laudant? Sed hæc solennis est Annalistæ Dialectica; vt quidquid ei decernere libuerit, id mordicus acceptum teneat, & vndique si qua sint, quæ vel minimam eius, quod animo præcepit, speciem habeant, ea omnia corradat, atque in vnum comporret,& eo congesto, veluti ex plumis, agere sua somnia tuta, ac bene munita esse sibi persuadeat. Mitto, quæ idem contra quosdam nostrorum petulantibus conuicijs de more mixta expuit; quod illum Areopagitici

t Baron ad a. D.109.§.53.

v Plin. Epist. l.1.Ep.10.

Clemen-

Clementem de Alexandrino acciperent. Negat in hoc *quicquam huiusmodi prorsus inveniri*; eo clamat illos nostros *manifesta calumnia teneri.* Certum tamen est, & liquidum hæc legi apud Clementem Alexandrinum; [x] τὸ αἴτιον τῶν πρός τι. *Causa est ex ijs, quæ referuntur ad aliquid.* Item; πᾶν αἴτιον, ὡς αἴτιον, διανοίᾳ ληπτὸν, τυγχάνει ὄν τινος καὶ πρός τι νοεῖται. *Omnis causa, quæ cogitatione tanquam causa comprehendi potest, est alicuius, & versatur in aliquo.* Hæc cum illis *Exemplaria ad aliquid dici* ab Areopagitico ex Clemente allatis congruere nemo negauerit, nisi qui ex causarum censu παραδείγματα, *exemplaria* sustulerit; quod quam sit Platonicæ Philosophiæ decretis consentaneum, viderit Baronius. Sed hæc nos, & ab Albertino nostro [y] jamdudum accuratius disputata, & Maximi ac Pachymeris sensum, quem veriorem putamus, plane nihil lædentia, in medio relinquamus. Ad cætera contra libros Areopagiticos argumenta festinantes.

x *Clem. Stromat. L. 8. p. 785 D Edit. Paris. a. D. 1629.*

y *Alber. de Euchar. l. 2. in Dion. c. 1. p. 266.*

CAPVT XXI.

Argumentum XVII. Quod scriptor fingit Areopagitam eos, a quibus erat initiatus, infantilis baptismi ritum ab antiqua traditione *accepisse; absurde cum recens esset adhuc Christianismi traditio. Argumentum XVIII. Quod scriptor, quo vixit, ac scripsit, tempore antiquatum iam fuisse Paganismum; & eius de solis divinitate, resurrectionisque absurditate errores desiisse apertissime significat, quod ab Areopagita æuo alienum, non aliquam quarto, quintoque Christianismi sæculo convenit. Refellitur impudens Areopagiticorum glossa ad hæc scriptoris loca*, antiquitatem *pro stultis etiam recentibus, &* συγχρόνοις *inepte interpretantium.*

HOrum librorum scriptor ritum quo infantes apud Christianos suo tempore baptizabantur, ab impiorum sannis defendens, ridiculum esse obiectantium, quod ea ætate, qua audire & intelligere non possent, a Pontifice diuina docerentur, & interrogarentur, & alij pro ijs responderent; hunc (inquam) infantilis baptismi apud suos ritum purgans, doctrinam de infantium salute & baptismo vocat. *Antiquam traditionem, & ab ea suos præceptores accepisse* dicit, quæ se, & alios docuerant; [z] *hac de re* (inquit) *id quoque dicimus, quod Dei formes præceptores nostri ab antiqua traditione acceptum nobis præscripserunt.* καὶ περὶ τούτου ταῦτά φαμεν ἅπερ οἱ θεοειδεῖς ἡμῶν ἱεροτελεσταὶ πρὸς τῆς Ἀρχαίας μυηθέντες παραδόσεως εἰς ἡμᾶς ἀφηγήσαντο. Qui sic loquitur fatetur se infra Apostolorum æuum uixisse. Qui enim ab Apostolis ipsis erat institutus, infantium baptismus, is eorum temporibus dici non poterat *Antiqua*

z Dion. de Hier. Eccl. c. 7. §. 11. p. 364. C.

Caput XXI. *tiqua traditio.* Recens potius adhuc erat, & nupera traditio. Iste ergo qui sic, vt audivimus, loquitur Dionysius, Areopagita non fuit, quem ipsis Apostolorum temporibus floruisse constat; quemque ante vnius ex Apostolis Ioannis mortem martyrium fecisse demonstrauimus. Quin & hæc scriptoris uerba si paulò accuratius expendas, facile perspicies eum illos, quos dicit, ἱερατικούς *præceptores*, siue Mystas & *initiatores* suos, alios ab Apostolis intelligere. Quis enim Apostolos dixerit infantium baptismum, & eius ritum πρὸς τῆς ἀρχαίας παραδόσεως μυηθῆναι *ab antiqua traditione edoctos*, & in eo instituros fuisse? Quænam quæso illa fingi potest *antiqua traditio*, ex qua hunc Apostoli infantium baptismum acceperint? Illi uero quicquid discipulos tum de cæteris, tum de hoc nominatim baptismo docuerunt, non ab vlla antiqua traditione, sed a Domino Iesu, & ab ejus spiritu didicerant, & acceperant. Hæc de sæculis post Apostolorum mortem Christianorum Episcopis & presbyteris dici possunt; qui sanctissimi baptismi ritum ex Apostolica traditione acceptum ad suos discipulos ipsi quoque, vt iste loquitur, transcripserunt, ac propagarunt; de ipsis Apostolis, nisi falso & absurde, & profecto ridicule dici non possunt. At Dionysius ab Apostolo Paulo, non ab alijs Apostolico æuo recentioribus, suum baptismum, suumque Christianismum acceperat. Hic ergo, qui se suum ab aliis quibusdam accepisse profitetur, quos, non vt Apostolos ab ipso Christo nuper, sed *ab antiqua traditione* de his institutos fuisse dicit, quisquis de cætero sit, Dionysius quidem Areopagita neque est, neque vt sit vlla ratione fieri potest. Qua ratione illud recens Areopagiticorum hominum θεῖον φάρμακον soluitur, qui *antiquam traditionem* hoc loco pro ea accipiendam esse dictant, non quæ *Vetus est*, sed quæ *ab initio est*. Hoc enim scriptor si uoluisset, quis non intelligit scripturum fuisse. *Suos præceptores ea quæ sibi tradidissent, a Domino Christo iam ab initio* ἀπ' ἀρχῆς accepisse; qualiter Ioannes in re simili illud ἀπ' ἀρχῆς *ab initio* toties in Epistolis? [a] Qui vero quod uel se, uel alium jam ab initio accepisse significare uellet, ipse aut alium πρὸς ἀρχαίας παραδόσεως μυηθῆναι *ab antiqua traditione esse institutum* diceret, equidem neminem Græcum, aut Latinum fuisse puto; neque tam mirificæ locutionis exemplum apud scriptores vtriusque linguæ idoneos vllum reperiri arbitror; vt illud mittam, hoc quoque mirum ac peregrinum esse, quod hic adversarij, ac præsertim disputator ille aulicus pertinacissime contendunt ἀρχαῖον *antiquum* id Græce dici, quodcunque *ab initio* est, siue illud rei initium vetus, & jam antè nos fuerit, siue recens & nostro tantum tempore extiterit; vt siquis olim Iulij Cæsaris temporibus vivens, ac scribens leges ab illo Principe initio sui imperij latas *Antiquas* ἀρχαίους νόμους dixisset; quod ne ipse quidem credo, disputator aulicus perquam ridiculum esse negaverit. Sed quod ejus hac de re argutias, & vitilitigationes omnes satis elisit noster Albertinus; [b] verbum non amplius addam. Illud vnum monebo, Morinum verba scriptoris eodem, quo

a 1. Ioan. 1. 14. 24. 2. 7. & 3. 11.

b Albert. de Euchar. l. 2. in Dion. c. 1. p. 268

quo nos interpretati sumus, accipere, & ex ijs idem quoque, quod nos conclusimus, argumentari, istum nempe alium ab Areopagita fuisse, ac denique Latinam Lanselij interpretationem deridere ac explodere, totum locum ita vertentis, vel vt verius dicam, pervertentis; *Tametsi hoc quoque de hac re dicimus, quod divini nostri Pontifices Apostoli a prima Christi traditione Mystice edocti ad nos vsque perduxerunt.* Interpretem reprehendit Morinus, primo quod *Apostolos*, qui apud auctorem nulli sunt, suppleverit, 2°. quod contra verbi notionem ἀρχαίας vertit prima; 3°. denique, quod de suo genio addit *Christi.* Tum paulo post: *Rationem* (inquit) *perversitatis suæ facetam reddit Lanselius in annotationibus*; Alioquin dubium moveretur de antiquitate S. Dionysij. Si enim discipulus fuerit S. Pauli, quomodo dicit suum præceptorem ab antiqua traditione ista edoctum fuisse? *Atqui hoc dicit, nec aliter integro textu explicari potest.* Hæc Morinus; quibus dici nihil potuit, neque verius, neque melius contra fictitiam scriptoris antiquitatem.

CAPVT XIX.

Morin. Part. 2 de Sacr. Ordin. c. 6. § 8. p. 50.

Superioris argumenti geminum est, quod Dionysianorum auctor, personæ quam assumpsit, immemor, vt de Apostolorum doctrina loquitur, tanquam de veteri aliqua traditione, quæ jampridem exorta sit; ita etiam vice versa de Paganismi opinionibus verba facit, veluti de dogmatis obsoletis, & quæ præ vetustate defecerint, neque amplius apud hominum genus obtineant. Sic in commentario de diuinis nominibus multa sane præclara, de solis inter cæteras omnes creaturas excellentia locutus; [c] *Non hæc dico* (inquit) *vt antiquitas existimabat, quod sol sit Deus, & auctor vniversi, qui tunc mundum quem cernimus, proprie gubernet:* καὶ οὐ δήπου φημὶ κατὰ τὸν τῆς παλαιότητος λόγον, ὅτι, θεὸς ὢν ὁ ἥλιος καὶ δημιουργὸς τοῦδε τοῦ παντὸς, ἰδίως ἐπιτροπεύει τὸν ἐμφανῆ κόσμον. Ita & in eodem libro de beata carnis ad immortalitatem resurrectione, totiusque hominis secundum animum & secundum carnem ad divinam vitam translatione, verba faciens; [d] *Quæ res* (inquit) *antiquitati quidem contra naturam esse videtur; mihi vero & tibi, & veritati divina & supra naturam.* πρᾶγμα τῇ παλαιότητι μὲν ἴσως παρὰ φύσιν δοκοῦν ἐμοὶ δέ σοι καὶ τῇ ἀληθείᾳ καὶ θεῖον καὶ ὑπὲρ φύσιν. Qui ita vt iste, in duobus his locis loquitur, plane significat se apud eos homines, ijsque in locis vivere, vbi obtinuerint quidem olim hæ duæ de sole & de corporum resurrectione opiniones; nunc vero eo quo scribit tempore, vigere desierint, abolitæque, antiquatæ sint. Testor cujusvis siue rudis, siue eruditi aures; annon hic sit vtriusque sermonis sensus? *Non dico* (inquit) *quod sol sit Deus secundum antiquitatis opinionem*, sive *vt antiquitas existimabat.* Non ergo (inquam) hominum tui sæculi ea opinio, vel existimatio est. Fuit tempus, quo hoc apud tuos cives credebatur. Fuit, inquit; sed olim. Nunc aliud creditur. Antiquitatis iste error fuit; Non est præsentis ævi. Par est alterius loci ratio; Resurrectio carnis (inquit) antiquitati videtur res contra naturam. Præsentis ergo sæculi hominibus aliud

c Dion. L. de diuin. nom. 4. § 5 extr. p. 468. A.

d Ibid. c. 6. § 2. p. 563. D.

CAPVT XXI.

videtur. Ita senserunt veteres. Hujus memoriæ mortales aliter de illo mysterio judicant. Quod si vterque error etiam istius temporibus, & apud ipsius ciuitatem ac gentem obtinebat; si regnabat; si & multitudinis, & dominantium communis erat, quis eum non intelligit perperam, ac præter omnem rationem dixisse. *Eam fuisse antiquitatis opinionem*, quasi non præsentium, sed præteritorum tantum temporum fuisset? & antiquitati *ita videri*, quasi ea de re sic quidem vt ille dicit, sola olim antiquitas judicarit, non etiam id hominum, quòd tum viuebat, genus? hominem hic sermo arguit, non Apostolorum temporibus, cum Gentilismi impietas longe lateque apud gentes dominabatur, ueritas tyrannorum crudelitate pressa, atque afflicta diras persecutiones passim patiebarur, sed diu post Constantini ipsius imperium vixisse. cum Christianismus, profligato ac pæne extincto gentilismo, vbique florebat. Quod etiam clarius confirmat id quod secundo loco dicit; *Carnis resurrectionem antiquitati visam esse rem contra naturam.* Hoc enim de ijs Paganis intelligi non potest, qui ante Apostolos, & Evangelii prædicationem vixerant, sed de iis necessario intelligendum est, qui & ipso Apostolorum sæculo, & postea ad Constantinum vsque degebant. Illis enim vetustioribus de carnis resurrectione, quid videretur, ignotum est; quippe quæ nunquam apud ipsos prædicata erat. Facile quidem est fateor, suspicari eos mysterium si audivissent, pro innata humanæ gentis caligine, aspernaturos fuisse, aut irrisuros. Cæterum quod esset suum de re, quam ne fando quidem audiverant, judicium, nemo eorum palam exposuetat. Hoc Apostolici æui, & proximorum sæculorum Paganis solis convenit; qui carnis resurrectionem a Christo Iesu in apertam lucem eductam, & vbique Christianorum prædicatione personantem, vel risu & ludibrio, vt ipsi illi Dionysii cives, cum eam ore Pauli expositam primum audiverunt, vel etiam ira, & indignatione, vel denique disputatione & oppositis argumentationibus exceperunt. Tunc enim apertissime docuerunt, quid sibi de eo mysterio videretur. Cum ergo hos ipsos ille scriptor *antiquos* nominet, apparet eum nihil minus, quam Apostolici temporis hominem fuisse; quo huius mysterii, vt prædicatio, ita & refutatio, recens ac novella erat; vt qui illud vel prædicabant Apostoli, vel refutabant Ethnici antiquitatis nomine tum quidem censeri, & vel illi ἀρχαῖοι, vel hi παλαιοὶ dici non possent. Pseudodionysij interpreres vtrumque locum de Paganis acceperũt. Sed vt vim obiectionis, quam sentiebant, declinarent, παλαιότητος antiquitatis vocabulum, quo scriptor vsus est mirifice vexarunt. [e f] Cum enim id nomen metonymia vsitatissima *veteres sive priscos & præteriti æui homines* significet, hi longè alio detorserunt. *Antiquitatis opinionem, vel famam, & traditionem* παλαιότητος λόγον, *& id quod antiquitati videtur, sive antiquitatis dogma & placitum* τῆ παλαιότητι δοκοῦν. ita interpretantur, ac si significaret vel Dionysij, qui loquitur, & Timothei ad quem loquitur, de sole quod sit Deus, & de resurrectionis vltimæ mysterio

e *Maxi. Schol. in L. de diuin. nom c. 4 § 3. p 521. D.*
f *Pachym. ibid. p. 135. D. & 190 A.*

quod

quod contra naturam sit; pristinas antequam Christi fidem suscepissent, opiniones fuisse, vel certè stultorum simpliciter, sive ij veteres fuerint, sive recentes sint, & ejusdem cum ijs qui loquuntur, memoriæ, opinionem ac judicium. Perversissima est vtraque & prodigiosa glossa. Prior falso statuit Timotheum antequam Christo nomen daret, de sole cum Paganis sensisse, eumque pro Deo habuisse ac coluisse, contra disertissima Apostoli verba, qui suum ipse discipulum tametsi Patre Ethnico natum, a matre & avia Iudæis mulieribus fidelibus *in sacris literis ab infantia institutum fuisse* testatur. [g] Sed & eadem glossa supponit (vt loquuntur) vtrumque hunc virum antequam Christo nomen darent, existimasse resurrectionis a Domino promissæ mysterium *contra naturam esse*; de quo tamen vtpote inaudito, & plane ignoto, ne cogitasse quidem eos illis temporibus certum est, nedum vt id definiverint contra naturam esse. Tum ipsa loquutionis quæ inducitur, absurditas glossam satis refellit. Quis enim sanæ mentis dixerit *se non dicere solem esse Deum secundum antiquitatis opinionem* sive *doctrinam & famam* λόγον, vt significet se de sole aliter nunc sentire, quam olim senserit? Item *Resurrectionem antiquitati quidem rem contra naturam videri, sibi vero rem diuinam videri*, vt significet sibi quidem ante hæc illud, nunc vero hoc placere? hæc sermonis monstra sunt, quorum neque ratio afferri, neque exemplum potest in vlla humani generis lingua. Posterior glossa æque stulta prodigiosaque est, *Antiquitatis sermo, est* (inquit) *stultus Gentilium sermo*; Veterum inquam, qui ante scriptorem vixerant, fateor, nam & horum stultissimas fuisse fabulas facile concedo. Vt vero *Antiquitatis sermo*, etiam stultorum recentium sit, & eodem quo scriptor vivit, tempore viuentium, tu nunquam apud homines non stultos obtinebis, sed (inquit Pachymeres) *Antiquum Græci, id quod fatuum est dicebant.* τὸ μωρὸν ἀρχαῖον οἱ Ἕλληνες ἔλεγοι; idemque scripserat, vt videtur, Maximus, cujus hic locus corruptus est. Fateor apud Græcos ἀρχαῖον, eodemque sensu παλαιὸν eum interdum hominem dici, qui stultus sit, & incautus, & mente parum validus; quod primorum hominum ingenium nondum iis artibus, quæ post inventæ sunt, excultum, rude esset, animusque adeo improvidus, & simplex. Notauit ad vtrumque vocabulum Hesychius; [h] ἀρχαῖον, ἁπλοῦν, ἄκακον, εὐηθες. Item παλαιός, ὁ ταῖς φρεσιν ἐξεφθαρμένος ἤδη ἄφρων, ὁ καὶ ἠλίθιος. Eadem Phauorinus. [i] Sed παλαιότητα *Antiquitatem* (quo nomine scriptor in vtroque loco vsus est) *pro stultitia*, vel certe pro stultorum genere apud Græcos accipi, neque Grammatici quod sciam, obseruant, neque vllius idonei auctoris exemplum firmat; quod equidem meminerim. παλαιότητος λόγος est *Antiquitatis* (id est Antiquorum hominum) sermo. Stultum interdum esse eum, qui *antiquitatis* idem est, *sermonem* nihil vetat (vt sane stultissimum esse concedo eum, quem scriptor hic intelligit, antiquitatis de solis divinitate deque resurrectionis absurditate, *sermonem*) Sed eo ipso, quod *Antiquitatis* fuisse dicitur, *stultum* intelligi; *veterum fuisse*, non intelligi, non

CAPUT XXI.

g Tim. 1. 5. & 3. 15.

h Hesych. in Lex.

i Phauorin Lex.

non concedo; tam inusitatæ, tamque a vocum etymo, vulgarique vsu alienæ locutionis exempla ex Atticis, aliisve Græcæ linguæ probatis auctoribus requiro; est illud Dipnosophistarum apud Athenæum [k] hic rogo πῶς κεῖται; nam si Græca præter ipsum verborum ingenium, & communem linguæ vsum, nulla lege, nullo exemplo, ad tuam libidinem licet interpretari, nihil in veterum libris certi supererit. Facessat ergo illa impudens Græculorum ex vno Dionysianorum studio nata glossa, *antiquitatis opinionem*, pro hominum etiam recentium, etiam nobis ipsis iuniorum, etiam si placet post futurorum opinionē, stulte & ridicule interpretantium. *Antiquitatem* scriptor ex nominis etymo, ex communi, ac legitimo vsu sæculum suo anterius, majorum & qui olim fuerant, ætatem dicit, & quod huic tribuit suæ ex ipsa locutionis vi apertissime vt ostendimus, adimit; illasque adeo *antiquitatis* de solis divinitate, deque *Resurrectionis absurditate* opiniones suo sæculo apud suam gentem, suamque civitatem desiisse profitetur; quod cum ab Areopagitæ ævo alienum sit, nec alij nisi quarto quintove Christianismi sæculo conveniat; illud postremò fatendum est, hunc qui ita loquitur, scriptorem non modo Areopagitam non esse, sed ne tertio quidem post eum mortuum sæculo, suos illos libros scripsisse.

k *Athen. Dipnosoph passim.*

CAPVT XXII.

Argumentum XIX. Quod scriptor arcani, disciplinam in sacramentorum, & administratione, & expositione diligentissime & seruari præcipit, & ipse seruat; quam tamen constat, etiam Albaspineo consitente, non ante quartum sæculum apud Christianos obtinuisse. Argumentum XX. ex solemni publicæ pænitentiæ ritu ductum, apud scriptorem quidem manifesto, Apostolicis vero & secutis ad secundum sæculum adultum, temporibus apud Christianos insuetato. Argumentum XXI. A baptismi ritibus, quos omnes accurate scriptor exsequitur, qui qualesque quarto & quinto sæculo fuerunt, plerosque Apostolis, & Iustino, & Tertulliano vt apparet, ignotos, vt fontem baptismalem, effusionem vnguenti in aquas, baptizandi ex oleo toto corpore vnctionem, candidam vestem &c. Argumentum XXII. Quod scriptor suo sæculo seruatum docet, vt paruuli baptizandi de fide interrogarentur, alijs pro ijs respondentibus, quod Augustini quidem ævo solenne. Apostolorum temporibus inauditum.

HActenus ea scriptoris hujus κακόζηλα exsecuti sumus, quæ ipse ex sola animi non satis quid diceret attendentis, incogitantia imprudens finxit. Nunc alterum eorum genus multo deterius explicandum est.

CAPVT XXII.

dum est, quæ prudens ac volens ex certo animi consilio finxisse videtur, dum ea in Ecclesia Christiana jam Apostolorum temporibus obtinuisse passim mentitur, quæ non nisi multis post eorum mortem annis reperta,& tradita fuisse constat. Suum enim Dionysium ista nostis pandentem,exponentem,& commendantem ideo vt liquet, induit, vt hæc ejus ætate,qui Apostolos audivit,& eodem cum illis tempore vixit,jam apud nostros solemnia ac in publico Ecclesiæ vsu fuisse lectoribus suis persuadeat; atque ita novis& humanis institutis, eam qua carent, antiquitatis & Apostolicæ traditionis auctoritatem conciliaret;quæ fraus tametsi hominibus familiaris, pessima, ac meo quidem judicio capitalis est. Multa autem huius ordinis apud Areopagiticum scriptorem occurrunt. Nos non omnia, sed insigniora tantum ad specimen edemus.

Quale illud est in primis, quod hic vbique diligenter præcipit, vt Christianorum sacramentorum ritus in arcano habeantur, neque vel celebrentur,vel etiam verbis & oratione exponantur,nisi apud homines initiatos hoc est baptizatos, & sacræ Eucharistiæ participes. Quo illa pertinent,quæ cum paulo ante Timotheo edicentem audiebamus; *vt sancta sanctorum exploderet, solis verò sanctis cum sacra quadam claritate sancta communicaret, vt Dei arcana profanis inaccessa & intacta reseruaret*; ac quandam etiam *sacratissimam sanctionem* memorantem, *quæ res divinas vetaret coram profanis efferre, aut evulgare*: Sic etiam in libro de mystica Theologia; [m] *Hæc autem vide* (inquit ad Timotheum) *nequis audiat non initiatorum.* τούτων δὲ ὅρα ὅπως μηδεὶς τῶν ἀμυήτων ἐπακούσῃ. Eodem spectant quæ alibi disserit.[n] Profanos vel ipsa sacramentorum signa tangere nefas esse, τοῖς ἂν ἱεροῖς οὐδὲ τῶν συμβόλων ἅπτεσθαι θεμιτόν; & nefas esse sacrorum administros τὰς θείας ἱεροτελεστικὰς *sibi manifestas signorum rationes apud eos efferre*, qui adhuc initiantur; addens hanc diversorum in Ecclesia ordinum *distinctionem ab ipsis sacrorum divinitus traditorum legislatoribus* (Apostolos vt liquet, dicit) *fuisse constitutam*; seque librum de Hierarchia suum ideo ad Timotheum dono mittere, quod *sacrosanctis eius pactionibus persuasus* confidat tum ipsum, tum alios, quibus hæc sit traditurus; *sancta sancte contrectaturos, solis autem deifica divinis, perficientia perfectionis capacibus, sanctisque sanctissima communicaturos.* Itaque ipse quoque ex hac lege sese ad exponendum sacri baptismatis ritum ac mysterium accingens, inprimis ita profatur. [o] *At nemo mihi nõ initiatus ad hoc spectaculum veniat.* Καὶ μοι μηδεὶς ἀτέλεστος ἐπὶ τὴν θέαν ἴτω. Eandem alibi in vnguenti mystici, siue Chrismatis consecratione cautionem adhibendam monet. Hanc nos disciplinam sæculo quarto adulto,& quinto toto apud Christianos fuisse confitemur,& ex auctoribus eorumdem temporum constat. Vnde solennes Chrisostomo, Theodoreto, Augustino & alijs reticentiæ, quoties de signis Ecclesiæ mysticis sermo est, & illæ ijs locis passim occurrentes formulæ, ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, οἱ μυσταγωγούμενοι vel οἱ συμμύσται, vel (quod

l Dion. Hier. Eccl. c. 1. init. L. de diuin. nom. c. 1. §. 7.
m Id. de myst. Theol. c. 4. §. 2. init.
n Id. Hier. Eccl. c. 4. §. 5. p. 202. A. B. C. D.
o Id ibid. c. 2. §. 1 p. 21. 4. A.
o Ibid c. 4. part. 1. § 2. & part. 2. §. 2.

CAPVT XXII.

idem est) *οἱ πιςοὶ τὸ λεγόμενον sciunt initiati*, vel *fideles*, vel *qui initiantur, quid dicam*; & apud Latinos, *Norunt fideles*. Eundem fuisse Apostolici, & proximi sæculi vsum; nego; & res clara est. Nullæ enim vsquam in horum sæculorum, ac ne in tertij quidem veris certisque auctoribus cum verba de sacramentis faciunt, hujusmodi reperiuntur aposiopeses, sive reticentiæ; quod ego quidem meminerim. Hi & baptismi aquam, & lotionem, & oleum, postquam in vsu esse cæpit, & vnctionem, & Eucharistiæ panem, ac vinum, esum & potum liberrimè quoties fert occasio, sine vllis ambagibus efferunt, neque quicquam auditoribus, vel lectoribus suis de ijs rebus divinandum relinquunt; vt ex Iustini in Apologia locis videre est, in quibus vtrumque sacramentum totum apud homines non modo non initiatos, sed etiam profanos & Gentiles; Augustos scilicet & senatores Romanos planissime exposuit. [q] Neque Tertullianus aliter baptismum in libro, qui totus hujus tituli est, explicavit; [r] nullo dissimulato, aut obscuris vocibus adumbrato hujus sacramenti ritu. Sed neque vel in Irenæo, Clemente Alexandrino, Origene, alijsque Græcis, vel in Cypriano, & Latinis anno Domini 260. anterioribus vllum vspiam deprehenditur illius arcani vestigium. Vnde certo, ac necessario concludimus totam hanc illius arcani, quarto adulto, & toto quinto sæculo solennem ac notissimam disciplinam primis & Apostolorum proximis sæculis nondum apud nostros fuisse cognitam; quam scilicet si jam tum obtinuisset, plane est incredibile vel violaturos fuisse Iustinum, & Tertullianum, homines religiosissimos, vel cæteros eorundem temporum scriptores, qui satis multi sunt, penitus tacituros, indictamque prætermissuros fuisse. Albaspinæus Aurelianensis non ita pridem Episcopus, antiquitatis Ecclesiasticæ solertissimus indagator, assentitur, [s] scribens *primi sæculi Christianos sua lubentes mysteria, vt vel ex Iustino constat, enuntiasse*. Atque hinc ille probat Constitutiones, quæ vulgo dicuntur *Apostolicæ, primis sæculis factas non esse*, qui scilicet *postremis harum verbis cautum est, ne octo earum libri publicentur*. Ergo inquam, qui hoc sacramentorum arcanum tam diligenter, & alijs præcipit, & ipse servat Hierarchiæ scriptor, non modo non Areopagitici, id est Apostolici, sed ne tertij quidem sæculi homo fuit; vel hoc vno indicio satis prodit se vel quarto exeunte, vel quinto sæculo vixisse; quo maxime illa viguit sacramentalis arcani religio.

q *Iustin. Apol. 2.*
r *Tertull. lib. de baptis. toto.*
s *Albasp. in obser. L. 1. c. 13. p. 38. vèr. med.*

Idem scriptor in eodem opere significat eo, quo vixit, tempore jam obtinuisse eam pænitentię publicæ formam ac rationem, quæ tertio sæculo & quarto cernitur. Nam & peccatores, qui nondum erant ad pęnitentiam admissi; & duos inde pęnitentium gradus, quos Græci *ἀκροατὰς Auditores*, & *ὑποπίπτοντας prostratos* vocabant; apud hunc distincte reperire est capite Hierarchię decimo sexto, [t] vt observat Petavius, [v] eosque sigillatim suo quosque ordine, sicut & Catechumenos, & energumenos è sacris Synaxibus dimissos. At Apostolicis, & proxime

t *Dion. Hier. Eccl. c. 3. p. 243. A. & ibid.*
v *Theor. §. 6. 7. p. 252. a. b.*

secutis

CAPUT XIX.

ſecutis temporibus hanc jam obtinuiſſe in Chriſtianorum cœtibus diſciplinæ adeo accuratam, ac nonnihil moroſam formam, cum Eccleſiæ conventus ob crebras ac pæne aſſiduas perſecutiones eſſent difficillimi, plane eſt incredibile. Huc accedit quod initio ipſa publicæ pænitentiæ adminiſtratio multo fuerit ſimplicior, vt ex Pauli de Corinthio fornicatore, judicijs, [x] & ex Romanæ vetuſtiſſimæ Eccleſiæ praxi colligitur Marcionem ad pænitentiam iterum admittentis, [y] cum eam ſequentium temporum canon poſt baptiſmum lapſis non amplius, quam ſemel concederet; & hoc ipſum idem quoque Petavius [z] ex duobus iſtis exemplis concludit; & alibi in eodem opere ſe demonſtraſſe dicit. *Publicam pænitentiam, neque primo Chriſtianiſmi ſæculo, neque maiori ſecundi parte præceptam fuiſſe.* At ſcriptoris Areopagitici temporibus *præceptam* fuiſſe ea quum hic ſcribit, pænitentium in ſuos gradus diſtinctio, ſolenniſque eorum in publicis Synaxibus dimiſſio, aperte docet. Scriptorem ergo vel ipſius Petavij judicio longe poſt Apoſtolorum tempora vixiſſe, neceſſe eſt.

u Petau. de la penit publi. l.3 c 16 p.114.115.
x 1.Cor.5.& 2. cor.2.
y Tertull. de præſcr.c.30.
z Petau. de la penit.publ. l.2 c.3 p.218. Ibid. l.5.c.9.p.55.

Sedis quoque baptiſmi ordinem, qui qualiſque quarto ſæculo, & deinceps fuit, totum explicat. [a] Catechumenus cum ſuo fidejuſſore accedit ad Antiſtitē; Antiſtes interrogato, & aſſentienti manum imponit, eumque conſignat, & ejus ſuſceptoriſque nomen in ſacris tabulis a Miniſtris deſcribi, & exui ipſum jubet; Tum ad occidentem ſtare, ter in illam plagam manus averſas protendere, ter in ſatanam exſufflare, eique abrenuntiare, & his peractis hominem ad Orientem transfert, oculis, & manibus ad cælum ſublatis, Chriſto & ſacris ejus eloquijs aſſenſurum. Ter inde repetita profeſſione, prece, & benedictione, & manus impoſitione eum dedicat. Mox veſtibus plane exutum ſacerdotes oleo toto corpore inungunt; Antiſtes [b] vero trino ſignaculo vnctionem auſpicatus ad fontem (vt vocant) id eſt ad baptiſterium procedit, ſacris inuocationibus, & tribus vnguenti in crucis formam effuſionibus ſanctificatum, & initiandum ter in aquas immergit, ad ſingulas merſiones ſingulas ſacroſanctæ Trinitatis perſonas nominans. Exceptum de lauacro ſacerdotes veſte candida [c] induunt φωτοειδεῖς ἐσθῆτας ἐπιβάλλουσι τῷ τελουμένῳ. Lucida veſte amictum Pontifex divino oleo prius, poſtremo Euchariſtia conſignat. Fateor horum plæraque pridem fuiſſe in ſanctiſſimum Domini Chriſti baptiſmum inuecta. Non puto tamen quenquam futurum, qui horum rituum nullum non ab Apoſtolis inſtitutum, nullum non apud Apoſtolicam Eccleſiam ſolennem fuiſſe contendat: Non eſt hujus loci omnes excurrere. Mihi ſatis erit ad eradendum hujus ſcriptoris titulum, ſi vel vnum ex his, quos recenſet, ritibus ſerius, neque niſi poſt Apoſtolica demum tempora inventum fuiſſe demonſtravero. Baptiſmum ergo vt vniverſe dicam, primo fuiſſe ſimpliciſſimum, ejuſque (quod eſt prudenter a Valafrido [d] obſervatum) *celebrationem gradatim per temporum augmenta in majus creviſſe*, & paulatim ad eam formam quam noſter tradit, provectum eſſe; liquidò demon-

a Dion.Hier. Eccl.c.2.§.5.6. 7.p.216.
b Ibid.§.7.p. 217.
c Ibid. Theor. §8.p.228.B.
d Valafr ſtrab. de reb Eccl c. 26.T. 10 Bibl. Patr p.69..D.

CAPVT XXII.

monstrant, & libri divini in Actis Apostolorum & Iustini, ex indeque Tertulliani scripta, & ipsæ Clemenris, rametsi Apocryphæ Vetustissimæ tamen Recognitiones. Itaque nostrum, qui non illam simplicem ac primam, sed novam, illis quas Strabo notat, auersionibus auctam baptismi administrarionem tradit, non Areopagitam, non vnum ex vetustissimis, sed recentioris æui puta sæculi quarti aut quinti, hominem esse necesse est. Nam vt scripturę loca omnibus nota mittam, Iustinus scriptorum nostrorum fere vetustissimus, præfatus se nihil hujus mysterij *dissimulaturum*, eos qui Christo crederent, orare, & jejunare, vnaque cum ijs plebem tradit; inde in locum aliquem deduci vbi aqua sit; ibi in nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti lauari. Hæc ille omnino de baptismo de illis tam multis, quæ addit noster, plane nihil; vt illa, ne Iustini quidē æuo, id est a. D. 150. adhuc essent; nedū, vt Dionysij tanto anterioris, memoria jam solemnia essent. Neque Iustini baptismo Tertulliani lavacrum vlla alia re auctius est, nisi *vnctione*, & *manus impositione*; [f] sed quam vtramque *de pristina disciplina*, siue *de veteri Sacramento* esse mouet; rem adeo non Christi, sed Mosis. Cur cætera si fiebant, prætermisit? maxime cum huic argumento librum vnum, Areopagiticus vnum tantum caput dederit? sed & cur superstitioni suggestum & apparatum in ipso statim limine asserit, & exprobrat? baptismo simplicitatem vindicat? hic *hominem sine pompa, sine apparatu nouo aliquo, denique sine sumptu in aquā demitti, & inter pauca verba tingi* prædicans; [g] si tantum jam norat & baptismi nostri *suggestum & apparatum*, quantum extruit noster hierophantes: Ergò & hic Tertulliano ipso recentior. Sed vt de singulis quoque aliquid carpam, ne ipsi quidem vt opinor, Areopagitici negabunt, fontem illum Ecclesiasticum, in quo suos mergitat Atticus Hierarcha, ab alijs paratum esse, quam ab Apostolis. Ipse Vicecomes *inter omnes constare* dicit, [h] *primis rei Christianæ temporibus baptisteria in vsu non fuisse; sed in fluminibus, fontibus, vijs ac carceribus fidei nostræ proceres baptismum administrasse.* Quod vero hoc jam Areopagitæ æuo mutatum, tumque instituta baptisteria hariolatur, id Iustini [i] apertissimo testimonio refellitur; qui baptisandos deductos fuisse dicit ad *locum, vbi aqua esset* ἔνθα ὕδωρ ἐστι; id est ad fontem, vel flumen, vel lacum, vel mare. Et hæc Tertulliani eundem adhuc suo tempore vsum mansisse significant; [k] *Nulla distinctio est* (inquit) *mari quis, an stagno, flumine, an fonte, lacu, an alveo diluatur*; Iustinum autem & Tertullianum non paucis post Dionysium annis vixisse confessum est. Aquam vero tribus illis Areopagiticis vnguenti in crucis formam priusquam mergerentur, effusionibus consecrari, nondum solitam fuisse Iustini & Tertulliani ea de re talibus in locis silentium loquitur. Et hic diserte aquas de *pristina prærogatiua sacramentum sanctificationis consequi, invocato Deo*, dicit; [l] Ad hoc ter effundi in eas vnguentum non requirit. Sed neque ipse, neque Iustinus, neque quod sciam, vllus ejusdem æui vel oleo ante tinctionem toto corpore perunctos, vel candida veste post tinctio-

Iust. Iren. Clem. Recogn.

Iustin. Apol. 2. p. 73. lin. 26.

f *Tertul. de bapt. c. 7. & 8.*

g *Ibid. c. 2. p. 255. D.*

h *Vicecom. de Baptis. ritib. l. 1. c. 4. Ibid. c. 5.*

i *Iust. Apol. 2.*

k *Tertull. de baptis. c. 4. p. 257. A.*

l *Id. ibid. B.*

tinctionem inductos fuisse meminit. Tertullianus *Perungi* ait, [m] sed *egressos de lauacro*; vnctos ante lauacrum nullos dicit. Posteri id sunt commenti; vt & candidam; quo Pauli sententiam, *Christum nos*, sed Spiritu, *in baptismo induere*, docentis, [n] illo fulgente carnis integumento adumbrarent. Qui hæc ergo post nata in solenni Christianorum baptismo exhibet, is Areopagita iampridem mortuus esse non potest.

m Ibid c. 7. init.

n Gal. 3. 27.

Neque verius videtur, quod iste quoque æuo Dionysii morem jam *fuisse fingit*, vt paruuli in baptismo nihil adhuc in illa ætatula intelligentes, *a Pontifice res diuinas docerentur, ac de ijs interrogarentur*, alijs eorum loco respondentibus, idque Gentiles irrisisse. Irrisuros quidem fuisse, si factum esset, non dubito. Nondum illis temporibus aliquid hujusmodi factum fuisse, vel id ipsum argumento est, quod hoc nemo illius æui vel a Paganis irrisum fuisse prodiderit, vel ne irrideri posset fategerit, mori in speciem absurdo causas aliquas rationesque (quod iste hic, quod alibi Augustinus, cum res invaluisset, facit) [p] vel de suo ingenio accommodando. Vnde non immerito hunc suspicor Augustino, quocum vnus ista tractat, haudquaquam vetustiorem fuisse.

o Dion. Hier. Eccl. c. 7 Theor. 2. 11. p. 360.

p August. Epist. 23.

CAPVT XXIII.

Argumentum XXIII. ab vnguenti μύρου conseruatione ductum, a scriptore accuratissime descripta, Apostolicis & proximis temporibus apud nostros ignota. Argumentum XXIV. Quod scriptor ad Eucharistiæ & vnguenti sacri confessionem incensum, & suffitum adhibet; Christianis ad a. D. 300. ignotum. Argumentum XXV. ab altaris, & quidem ex Chrismate, consecratione ductum quam scriptor quidem, vt Areopagita sæculo solemnem, describit; Breuiarium vero Romanum a Syluestro P. R. post a. D. 300. primum institutum affirmat. Argumentum XXVII. Quod altaria sacra scriptor apud suos in vsu fuisse testatur; apud Christianos primis tribus sæculis nulla. Argumentum XXVIII. Quod templa proprie dicta apud Christianos scriptorem extent, quæ apud vetustissimos trium primorum sæculorum Christianos nondum vlla erant.

IAm, quid illam, quam idem describit, [q] & sanctissimæ Eucharistiæ ὁμόταγῆ & ταυτουργὸν, id est *Eiusdem ordinis ac operationis* facit, Vngueti τελεσιουργίαν *Consecrationem* dicā? Quisquā ne est vel Apostolici spiritus, vel antiquissimorum Christianismi temporum ita ignarns, vt huic affirmanti credat, vel viros divinos tradidisse, vel eorum discipulos accepisse, vt Pontifex Vnguentum altari, & quidem *alis* siue *pennis*

q Dion. Hier. Eccl. c. 4. Par. 1. § 1. p. 280. 281. & part. 2. § 3.

CAPVT XXIII. *duodecim obuelato* imponat, & quibusdam inde canticis & precibus sanctificet ad varias consecrationes vtendum? Atqui nullum hujus tam augustæ consecrationis, nullum altaris alarum-ve duodecim altare obumbrantium, apud omnem intra annum Domini trecentesimum Antiquitatem reperitur vestigium. Nam Constitutiones, quæ dicuntur Apostolorum, vbi hoc vnguenti mysterium extat, inferiorum esse temporum opus eodem ingenio, eodemque animo effictum, quo hæc Areopagitica postea procusa sunt, & eruditi fere confitentur, & nos propria huius argumenti disputatione demonstravimus.

q De Pseudepigraphis Apostol.

r Ibid. p. 281. A & Part. 2. §. 3.

Illud, vt cætera mittam, vnguentariæ illius consecrationis nouitatem satis arguit; quod in ea noster Hierophantes memorat. *Sacram per totum Templum cum odoris fragrantia processionem.* τὴν ἱερὰν κυκλῶ ἐπὶ πᾶν τὸ ἱερὸν εὔοσμον περιαγωγήν. *Fragantiam* dicit ob suffitus, quos in illa processione æque, ac in Eucharistiæ sacro, solennes fuisse significat. In Eucharistiæ enim expositione Pontificem in primis & ante omnia altare suffumigare docuit, [s] ἐξ αὐτοῦ τοῦ θυμιᾶν ἀρξάμενος (inquit) & mox ibidem Antistitem dicit *ab altari ad extremitates vsque templi cum odoris suauitate prodire.* Atqui incensi, & thuris, quod ad suffitus adoletur, nullum apud veteres secundi tertijque seculi Christianos in sacris faciendis vsum fuisse, ex Athenagora, [t] Clemente Alexandrino, [v] Tertulliano, & Arnobio manifestius est, quam vt negari possit. Tertullianus; [y] vt illos mittam vnus nunc satis est, exerte negans *Se Deo offerre grana thuris vnius assis, aut Arabicæ arboris lacrymas.* Negans *se thura emere,* negans cætera *peregrinitatis Christianis vsui esse*, nisi vel *ad pigmenta medicinalia, quæ homines sunt,* vel insuper, *quæ Christiani, ad solatia sepulturæ.* Ergo quis thura & suffitus in sacris suis vsurpabat Areopagiticus, etiam Tertulliano recentior est; nedum vt Areopagita sit.

s Ibid. c. 3. Par. 2. §. 1. Par. 3. §. 3.

t Athenag. Legat. ... 38. p. ... Gr. Lat T. 1 p 59. C.

v Clem. Strom. L. 7. p 717. A.

x Arnob. L. 7. p. 291.

y Tertull. Apol. c. 30. Ibid. c. 42 Id. de Idol. c. 11 p. 110 c.

Idem ostendit ea, quam idem scriptor ibidem dicit [y] *Purissimis eiusdem vnguenti affusionibus perfici altaris consecrationem.* Atqui Areopagiticos nostros vel suum Breuiarium docet, [z] etsi jam tum ab Apostolorum *tempore loca fuerint Deo dicata, non tamen in eis adhuc in titulum erectum fuisse altare, quod Chrismate delibutum Domini Christi Iesu Christi, qui altare, hostia, & sacerdos noster est, figuram exprimeret.* Hunc ergo, qui *altare in titulum erectum & Chrismate* (hoc enim ejus μύρον, siue vnguentum est) delibutum, ad Christum vt ipse ibidem exponit, figurandum exhibet, *Apostolorum tempore* nondum fuisse, imo etiam post Sylvestri Pontificatum, fuisse necesse est, quem Breuiarium ritus in consecrandis altaribus solennes primum instituisse ibidem affirmat. Idque Areopagitici negare non possunt, nisi suo ipsi Breviario nuntium remittunt.

y Dion. Hier. Eccl c. 4. part 3. §. 12 p. 291. B.

z Breu. Rom. d. 9. Nou. Lect. 4. p. 1128. extr.

Quid, quod ne altaria quidem apud vetustissimos Christianos vlla fuisse apparet? Halloixius quidem ait [a] fuisse. Sed ipsis Antiquitatis monumentis potius quam, Halloixio credi verum est Cæcilius Paganus apud

a Halloix. de oper. Dion. Q. 2. p. 550.

apud Minutium hoc nostris objecit; [b] *Cur nullas aras habent, templa nulla, nulla, nota simulacra?* Origenes Celsum ipsis illis Hadriani temporibus, quibus Areopagita passus fingitur, jam diu ante Cæcilium Christianis exprobrasse auctor est, [c] quod *aras, & simulacra, & templa constituere refugerent.* Arnobius Ethnicos diu post Cæcilium idem adhuc ijsdem objectasse testis est; [d] *In hac (inquit) consuestis parte crimen nobis maximum impietatis affigere, quod neque ædes sacras venerationis ad officia construamus, non deorum alicuius simulacrum constituamus, aut formam; non altaria fabricemus, non aras.* Si qua nostris veri nominis altaria fuissent cur hoc illis Pagani objectarent? Iesuitis quidem nunc nullos Iaponas, aut Sinas objecisse audivimus, quod nullas aras habeant. Quis enim hoc illis objectaret, nisi insigniter vel stultus, vel impudens? Quid, quod hunc, qui Cæcilio, & Celso; & Ethnicis ad ea respondent, Octavius, & Origenes, & Arnobius, ne ipsi quidem negant? apertissime concedentes nulla sibi suis-ve revera fuisse proprie dicta altaria? nulla nisi mystica, & ob aliquam similitudinem figurate ita dicta memorantes? Scriptorem ergo Areopagiticum, apud quem ueri proprijque nominis altaribus plena sunt omnia, [e] necesse est Minutio & Origene & ipso etiam Arnobio fuisse recentiorem.

b *Minut. in Octau p. 25.*

c *Orig. contr. Cels. L. 8 p. 400*

d *Arnob. L. 6. init.*

e *Dion. Hier Eccl. c 3. p. 242*

Idem ex eo intelligitur, quod iste *Templi* proprie dicti in Christianorum cultu non semel meminit; [f] quod apud nostros primi & secundi, imo & tertij sæculi homines nullum adhuc fuisse tum multa alia, tum hæc ipsa trium celeberrimorum scriptorum, quæ adduximus loca clarissime conficiunt; & Chrysostomus, [g] & Isidorus Pelusiota [h] disertè affirmant; *Nondum erant (inquit) Ecclesiæ & Templa.*

f *Id. ibid part. 2. & c. 4 par. 2*

g *Chrys. in Act. hom. 43.*

h *Isid. Pelus. L. 2 Epist. 247*

CAPVT XXIV.

Argumentum XXVIII. Quod scriptor Monachos, ignotum primis ad a.D. 300. Christianis genus, fuse memoret, & eorum consecrationem accurate describat. Exploditur ac refellitur crassum, & impudens Halloixij commentum sui scriptoris de Monachis dicta ad nescio quos diversi ab omnibus alijs sequentium sæculorum Monachis ascetas torquentis. Cæteris omnibus Christianis ignotus, huic vni Iesuitæ notos, & ex ipsius cerebro nunc primùm exortos.

SEd & hoc ille scriptor novitatem suam apertissime prodit, quod Monachorum meminit, & eorum consecrationem fuse exponit, quorum genus primis tribus Christianismi sæculis plane ignotum fuisse ex omni antiquitatis illius memoria certissime constat. Notum est illud Hieronymi; [i] *Monachatum principes habuisse Paulos, &*

Caput XXIV.

Antonios, Iulianos, Hilarionem, Macarios; non Apostolos aut Apostolicos viros. Hoc Halloixius telum vt a caro suo Dionysio amoliatur, fingit eum non de eremitis & cœnobitis, aut vllis denique aliis ejus generis Monachis loqui, qui qualesque & ex Antonii primum disciplina, & postea innumerabiles alii extiterunt; sed de diuerso quodam Monachorum genere, quod iis sæculis floruisse vaticinatur, [k] quæ ab Apostolis ad Antonium fluxerunt, hujus ante hac inauditi ordinis *Monachos* definit *populi vrbani partem fuisse inter laïcos* degentes, Episcopis, etiam sacerdotibus subjectos; alios priuatim in suis ædibus, alios communiter in collegijs vixisse, castimoniam, & puritatem a negotiorum sæcularium tumultu, etiam externo habitu, profitentes, iisque in Templo primum inter laicos, clericisque proximum locum esse assignatum. Duo sunt autem quæ iste dicit; vnum quidem scriptorem hos Monachos quotum meminit, eos diversi ab Antonianis, & cæteris postea subsecutis generis, atque ingenii, & intellexisse psum, & a lectoribus intelligi voluisse. Alterum vero est hos ipsos, quos qualesque scriptor intelligit, & ipse describit Monachos, jam ab Apostolorum temporibus apud Christianos frequẽtes extitisse. Iam vt ab hoc posteriore eius pronunciato incipiam, si quæras vnde sciat huiusmodi hominum genus primis illis sæculis revera apud nostros fuisse, confitetur sane ingenue eorum nõ meminisse *secundi sæculi scriptores*; quorum enim *cælibum* illi interdum meminerunt, eos ab his Monachis tametsi in multis similes, diversos tamen revera fuisse. Hoc laudo; illud queror, quod non & primi, & tertii sæculi scriptores vna cum secundi auctoribus hic coniunxerit. Neque enim illi istorum de nouo Halloixii partu Monachorum magis, quam hi meminerunt. Sed cur istos ille omnibus eorumdem temporum hominibus ignotissimos, tametsi nullam eorum vspiam apud veteres repetiebat memoriam, fuisse tamen tam confidenter affirmat; dicam. Videbat actum esse de Dionysio, magnis suis delicijs, nisi aliud olim fuerit diversum ab Antonianis Monachorum genus; neque enim huius generis ante tertium sæculum vllos extitisse constat. Periret Areopagiticus? Absit, vt hoc Halloixius sinat. Itaque vt Iupiter Minervam in fabulis, ita hic nouum, & inauditum Monachorum examen ex cerebro suo enixus est, ad fabulas suas tuendas. Nos vno verbo boni hominis, sed Areopagiticorum nimium studiosi somnium refellimus; Tuorum Monachorum, Halloixi, tam singularium, tamque memorabilium, si revera fuissent, aliqua extaret in tam multis quæ supersunt, illius antiquitatis monumentis memoria. Nullam extare confiteris; Illi ergo quicquid tu declamites nulli fuerunt. Idipsum inde discimus, quod hic scriptor a se memoratos Monachos (quos tu tuos esse vis) *a suis divinis præceptoribus* (Apostolos intelligit) duobus nominibus insignitos fuisse dicit, [l] vocatosque ab aliis quidem *Monachos*, ab aliis *Therapeutas* seu *Cultores*; quod si verum esset, duo illa nomina fuissent apud Apostolorum & Apostolicorum

rum

i Hier. ad paulin. de instit. Monach.

k Halloix. de oper. Dion. c. 2. p. 567.

l Dion. Hier. Eccl. c. 6. part. 1 § 3.

CAPUT XXIV.

rum virorum discipulos atque successores celebria. Atqui tantum abest, vt nobilia tum fuerint hæc duo nomina, vt eorum alterum *Monachos* nec semel quidem occurrat vel in divinis, vel etiam in Ecclesiasticis eorum libris; qui intra annum Domini trecentesimum vere certòque floruisse noscuntur; *Therapeutæ* vero nomen apud vnum tantum Philonem, scriptorem Iudæum, non Christianum, reperiatur, de Essenis, Iudaïca secta, vsurpatum. Sed quid tergiversatur miser Halloixius? cur id confiteri refugit, quod clarum est, & ab omnibus tum Dionysij interpretibus Maximo, Pachymere, Corderio, & aliis, tū a suarum partium magistris, Bellarmino, & aliis ante se confessum? qui omnes, quæ Hierarchiæ scriptor tradit ad suos, id est Antonianis, Basilianis, Benedictinis & cæterorum ordinum Monachis similes, eiusdemque cum illis generis referunt? Cur solus nodum in scirpo quærit? Vel vnum *Therapeutæ* vocabulū ostendis hunc Hierarchiæ scriptorem puerile Eusebii [m] somniū secutum, cum eo putasse descriptos a Philone in libello de supplicibus *Therapeutas*, non Iudæos Essenos, sed Christianos ascetas fuisse. Itaque fingit duo iis nomina fuisse ab Apostolis imposita; quorum alterum *Therapeutas* à Philone sumpsit, alterum *Monachos* ex communi sui sæculi (id est quarti vel quinti) vsu & sermone habuit. Sed (inquit Halloixius) quos ipse scriptor edit Monachos, ii ejusdem cum Antonianis & cæteris quarti ac quinti sæculi Monachis generis esse non possunt. Quidni, inquam? Annon & hi *Monachi* passim vulgo ab omnibus, etiam aliquando ab eruditis *Therapeutæ*, sive *Cultores*, & nunc *Religiosi*, quod idem est, vocantur? Annon se perfectissimum hominum Christianorum genus esse gloriantur? Non proximo post Clericos, honestiori ante laïcos loco sedent? Non singularem vitæ formam sectantur: Habitu, Capillo, victu, cælibatu, a cæteris diversi? Non certa quadam ratione in ordinem consecrantur? Quæ tuus Dionysius Halloixi, omnia de suis Therapeutis dicit? Sed (inquis) suos dicit *populi vrbani partem fuisse, Episcopi, etiam sacerdotibus* subjectos fuisse, vel privatim in suis ædibus, vel cōmuniter in collegiis vitā duxisse. A sacerdote cōsecratos dicit, fateor, sed quarti quintique sæculi Monachos ab alio, quam a sacerdote, vel *sæculari*, ut nūc loquimini, vel sui certe ordinis, id est, Monacho, consecratos non probas. An tu putas Hieronymi, verbi gratia, gregales Bethlehemiticos Monachos ab alio, quàm ab ipso fuisse consecratos? Illos Episcopo subjectos fuisse apud Dionysium tuum diserte positum non lego; sed etiam si legerem, non ideo putarem diversos ab his fuisse, quos Episcopis subesse Synodici & illius, & sequentis ævi canones [n] jubent. Cætera quæ a suis tua sunt, non sunt Dionysii tui, qui nusquam, quod sciam, definit Rusticæ-ne, an vrbanæ plebis pars essent sui illi Therapeutæ; vel privatim-ne in suis ædibus, an communiter in collegiis vixerint; vt nihil vetet, quin eos perinde, vt quarti & quinti sæculi Monachos, vtriusque generis fuisse; quosdam in vrbibus, multos in agris, etiam in desertis quosdam vixisse

m Euseb. Hist. l.2.c.16.17.

n Concil. Chalced. can. 3.4.8.23. Concil. 6 can. 9.1.41. Trull. c.2.4.

CAPVT. XXIV. dicamus; alios solos, plærosque cænobitas. Hoc vnum excipio, quod quosdam privatim in suis ædibus habirasse vis; cuius generis Monachum nullum memini vel apud tuum Dionysium, vel apud quarti & quinti sæculi scriptores legere. Quod vero pronuncias.[o] tuum Dionysium suos Monachos ita dictos fuisse docere, *non quod soli habitarent sed quod vitam singularem, vnique Deo intentum agitarent*; id sic admitto, vt hierophantem Monachos ἐκ τῆς ἀμερίστου καὶ ἑνιαίας ζωῆς, *ab indiuidua & singulari vita* denominatos, scribere concedam quidem; ex hoc vero suorum sensu, eos exclusisse, *si qui soli habitarent*, negem. Neque tu hoc ab eo vsquam factum (vt opinor) reperies desine ergo, si sapis, te tuosque lectores inanibus tuis somniis vexare, & id quod verum clarumque est, vna cum cæteris tuis, nostrisque hominibus consistere tuum Dionysium non alios Monachos, quam qui qualesque quarto & quinto sæculo extiterunt, intelligere; adeoque quarti, vel quinti sæculi hominem fuisse; cum prioribus tribus sæculis nullos hujusmodi Monachos fuisse & constet, vt vero tu ipse disertissime concedas, imo etiam contendas. Sed vt omnis Halloixii frustra versus vera nitentis perviuacia frangatur, asserenda est hoc loco Morini, Latini quidem æque cum isto prebyteri, sed multo, quam iste erat, doctioris disputatio idem hinc nobiscum concludentis; *Epochen* (inquit) *scriptionis Areopagiticæ sede ista movendam, & ad posteriores annos attrahendã, lectorem sedulum admonere videntur, quæ de Monachis scribit Dionysius. De illis enim loquitur; vt in Ecclesia statum certum & publicum habentibus, primasque super omnes fideles in sacra Synaxi de more tenentibus. Eorum consecrationis ritus enarrat; non secus ac sacerdotum, & reliquorum Clericorum; quasi non minus essent insignes, ordinarij, frequentes in Ecclesiis Christianorum, quam ipsis sacerdotes & Clerici. Neque tantum scribit eos suo tempore cæpisse; sed vult Christianos illos Monachos multo, quam ipse sit, antiquiores.* Hinc divini præcepto nostri (*inquit*) sanctis illos nominibus appellari voluerunt; alij *Therapeutarum*, alij Monachorum, a puro Dei famulatu, & cultu. *Itaque ex ipsius doctrina Monachi tempore primo Apostolico, & in ipsis Ecclesiæ incunabulis fuerunt, non in desertis locis sed in medijs Christianorum Ecclesijs conspicui, à Clero & Plebe distincti peculiaribus benedictionibus publice consecrati.* Tum rem plane aliter habere, neque vllos fuisse hos primis Ecclesiæ temporibus Monachos probat luculentissimis argumentis; inter quæ duo hæc sunt insignia; prius inde ductum, quod Cornelius, Episcopus Romanus Cypriani æqualis, omnes Ecclesię ordines recensens ad viduas vsque, pauperes, & afflictos, nullos istic Monachos memorat; alterum ex Pari Clementis de his in Constitutionibus silentio, vbi omnes Ecclesiæ gradus sigillatim refert, eorumque ordinationis, & benedictionis ritum explicat; Diaconissas, Virgines; Viduas memorat; de Monachis ne vnum quidem γρῦ scripsit. Cetera, qui volet, apud Morinum legat.

o Hallo. de oper. Dion. Q. 3. p. 563 col. 1.

Morin. de Ordin. Part. 2. c. 5 §. 5. p. 46.

Dion Hier. Eccl. c. 6.

Cornel. apud Euseb Hist. L. 6. c. 35.

CAPVT XXV.

Argumentum XXIX, *inde ductum, quod scriptor Eucharistiam, etiam parvulis recens natis, baptismo tinctis, tradit & communicat; quod ab Apostolorum dogmate alienum, nec nisi post eos vsitatum fuisse reperitur. Argumentum XXX. quod scriptor nouum, & ab ipsis Latinis explosum, mortuos fideles ex oleo inungendi, ritum pro verè antiquo & Apostolico obtrudat.*

SEd & hinc istum non esse Areopagitam apparet, quod doceat [p] suo tempore jam obtinuisse eum morem, qui tertio sçculo exortus latissime apud Christianos postea sese deffudit, & in cęteris Orientis, & Austri gentibus etiam hodie manet, apud Latinos ad duodecimum fere sæculum mansit, vt sacra scilicet Eucharistia infantibus parvulis, Christi baptismo tinctis, communicetur. *Pontifex* (inquit) *puerum consortem facit sacrorum mysteriorum, vt in iis enutriatur.* Μεταδίδωσι δὲ τῷ παιδὶ τῶν ἱερῶν συμβόλων ὁ ἱεράρχης, ὅπως ἐν αὐτοῖς ἀνατρέφειν. Hic enim de Eucharistia istum loqui, & Pachymeres docet, qui hæc verba sic [q] παραφράζει; μετέχει δὲ καὶ τῶν μυστηρίων τὸ βρέφος, *Puerum autem mysteriorum participem facit*; Et per se clarum est ex hujus scriptoris Stilo, qui *Symbolorum* nomen absolutè, vt hoc loco positum, intelligit Eucharistiæ sacramentum, vt Balthazar Corderius [r] vere obseruauit, & ex hoc septimo, & tertio Hierarchiæ Ecclesiasticæ capite firmavit. Iam vero Eucharistiam Apostolos, quam ad mortem Domini commemorandam proprie institutam, neque nisi *facta sui ipsius probatione* sumendam disertissime docent, [s] pueris hujus vtriusque actus per ætatem nondum capacibus, tradidisse, incredibile est a divina eorum sapientia alienum, idque ipsi Tridentini satis fatentur, dum diversum tot sæculorum vsum abrogant, [t] & qui necessario retinendum putant, eos anathemate percutiunt; quod non videntur facturi fuisse, si eum ab ipsis Apostolis institutum, & traditum fuisse putassent. Ex quibus patet scriptorem, qui Eucharistiæ paruulis rationis vsu carentibus communicandæ morem Christi Apostolis rribuit, eum Areopagitam Pauli discipulum nequaquam esse posse.

Quo & illud accedit, quod hic inter cætera sacra Christianorum mortualia, Antitistem facit defuncti hominis corpus oleo inũgere; *Postquam (inquit) omnes defunctum salutarunt, eum Hierarcha oleo perfundit.* [v] ἀσπασαμένων δὲ πάντων ἐπιχέει τῷ κεκοιμημένῳ τὸ ἔλαιον ὁ ἱεράρχης. Quin & in hoc ritu mysteria haud vulgaria venatur; eo significari docens, [x] eum qui mortuus est, sacris certaminibus peractis esse functum; qualiter illo alio oleo, quo baptizandum primò inungi tradidit, vult baptizandum ad sacra illa certamina vocatum fuisse. At Apostolos

huius

p Dion. Hier. Eccl. c.7. Part. 3. §.11. p.362. C.

q Pachym. in loc. p.373. C.

r Corder. in Onomat. Dion. ad Σύμβολον.

s 1. Cor. 11.

t Concil. Trid. Sess. 21. c.4. & can.4.

v Dion. Hier. Eccl. c.7. Part. 2. p.351. C.

x Ibid. Part. 3. §.8. p.359. C.

hujus mysterii auctores minime fuisse, neque id eorum temporibus in
y Act. 9. 37. vsu fuisse & ipsa rei vanitas, & Tabithæ mors in actis docet; [y] cujus corpus lotum quidem fuisse ex communi scilicet illius sæculi apud Iudæos, & Gentiles more memorat Lucas; inunctum fuisse non memorat. Ne ipsos quidem Latinos suo huic Dionysio de illa mortuorum ex oleo vnctione credere, & Synodi Florentinæ actis patet; vbi eos inter
z Synod. Flor. in Act. post. Seu. 25. T. 8 Conc. p. 859. C. cætera a Græcis quæsiuisse legimus, [z] *διά τι χρίουσιν ἐλαίῳ τοὺς νεκροὺς πρὸ τοῦ ἐνταφιάσαι αὐτούς; quare mortuos antè sepulturam oleo inungant?* Absurde hoc quærerent, si Dionysio eum ritum ab Apostolis traditum, & Apostolico jam ævo receptum, ac solennem apud nostros fuisse testanti fidem habuissent. Non est ergo hic Dionysius ueri nominis Areopagita Dionysius; quem nemo dubitat res posterioris memoriæ, veluti sua, id est Apostolica, jam vsitatas, nequaquàm fuisse commemoraturum.

Caput XXVI.

Argumentum XXXI. Quòd scriptor quædam vel aperte falsa, vel certe mendacij valde suspecta tradat, vt quod Dionysium facit prædicere se Ioannem exilio Patmensi solutum visurum esse liberum. Ille vero fallitur. Apostolus enim sub Nerva solutus est; Dionysius sub Domitiano jam passus erat. Argumentum XXXII. Quod scriptor multa mirabilia de quodam Hierotheo, veluti de Divino & viro, & scriptore, & apud Christianos longe celeberrimo prædicet; cæteris tamen omnibus ignoto. Hunc non alium fuisse videri, quam ipsum qui eum celebrat, scriptorem. Quo consilio scriptor heroem hunc suum finxerit.

HÆc quibus, & alia fortasse ejusdem generis non pauca addere possem, si nostri Hierophantæ libros diligentius legere, & expendere liberet, ad institutum nostrum satis sunt. Quædam tantum antequam hinc discedam in illius operibus vel aperte falsa, vel certe merito suspecta annotare placet, quod ista & ejusdem pæne cum superioribus κακοπλάστοις generis sint, & hunc alium ab Areopagita esse evidentissime arguant, uiro, ut ex uetustissimorum traditione constat laudatissimo & Pauli disciplina dignissimo adeoque uerace & a mendaciis, & fabulis alieno.

Primum in hoc censu id colloco quod Hierophantes, vt se se prophetiæ donum a Deo accepisse persuadeat, ad Ioannem Apostolum in Patmo exulantem scribens, prædicit eum ex illo exilio liberatum iri, & in Asiam reversurum; quod quia vere factum fuisse ex Ecclesiæ historia didice-

didicerat, facilè fuit ueluti futurũ, prædicere; & si hic constitisset, nihil esset quo mẽdacii posset argui; sed his non contentus, aliud etiã vaticinatur haudquaquàm ejusdem fidei, se nempe cum Ioanne ex Patmo in Asiam reverso futurum, eiusque colloquio fruiturum; [a] *Nos nihil (inquit) lucidissimo Ioannis radio privabit; in præsentiarum quidem fruituros memoria & renovatione verissima Theologiæ tuæ, paulò post verò (ausim dicere licet confidentius) nobis ipsis conjungendos.* Μικρὸν δὲ ὕστερον ὑμῖν αὐτοῖς ἑνωθησόμεθα. Ille verò falsus uates fuit, cum is Dionysius, quem se esse fingit, sub Domitiano passus, Ioannem ex Patmo sub Nerva tantum liberatum, in Asiam reducem videre, & ei præsenti conjungi nulla ratione potuerit. Hæc ad illum locum Baronii verba sunt; [b] *Cum in ea (inquit) Epistola dicat Dionysius sibi divinitus revelatum breui illum fore* (Sic enim Annalista loquitur) *ab ea relegatione solvendum, ac mutuo fruituros esse congressu; si dixerimus Dionysium sub Domitiano suscepisse martyrium, ipsum ea de mutuo congressu esse mentitum, & vana illusione deceptum (quod nefas est dicere) necesse esset affirmare. Nam omnium testificatione Ioannem Evangelistam nonnisi post obitum Domitiani sub Nerua esse solutum exilio, exploratissimum est.* Hæc ille. Assume jam ex ijs, quæ supra sunt a nobis demonstrata. At Dionysium martyrio sub Domitiano consummatum esse, & ex prima traditione, & ex veterum testificatione exploratissimum est. Ergo Hierophantem illa de Dionysii cum Ioanne congressu scribentem mentitum esse, & deceptum necesse est. Sed (inquit Baronius) *Nefas est dicere Dionysium* sanctissimum virum illa esse mentitum. Ego vero toto capite assentior; ideoque hunc, qui mendacij manifestus est, alium esse a veracissimo Dionysio plane certum ac persuasum habeo.

CAPVT XXIV.

[a] Dion. Ep 10 ad Ioan. p. 810.

[b] Bar. a. 109. §. 39.

Sed & ille Hierotheus, quem idem scriptor passim jactat, & quibusdam operum suorum partibus inserit, valde suspectus est. Hunc Pauli discipulum fuisse ait, [c] suum vero præceptorem, cuius se post divinum Paulum sermonibus, institutum in Theologiæ elementis scribit ἐκ τῶν ἐκείνου λόγων στοιχειωθέντα. Hunc in promulganda apud omnes fide, & attrahendis ad eam quamplurimis, præ multis alijs sanctis doctoribus excelluisse, [d] *eosque superasse cum vsu temporis, tum mentis puritate, tum acumine demonstrationum, cæterisque sacris institutis.* Itaque narrat [e] hunc ipsum Hierosolymis vna cum Apostolis, & Timotheo & aliis sanctissimæ Virginis corpus, vt ille loquitur, θεοδόχον visisse, & in eodem conventu *de divinæ imbecillitatis bonitate*, id est, ni fallor, de Domini in assumenda carne mirabili φιλανθρωπίας, ita dixisse, vt post Apostolos cæteris omnibus sacris laudatoribus. (De eodem enim argumento & alii quotquot aderant, ipsi quoque dixerant) cæteris, inquam, *antecelleret, totus excedens, totus se deserens, rerumque quas laudabat consortium patiens, ac denique hujusmodi, a quibus audiebatur ac videbatur, notis iuxta & ignotis, divino numine afflatus divinusque plane laudator censeretur:* & hæc viri eximia Timotheo inprimis notissima fuisse. Eundem litteris

[c] Dion. de diuin. Nom. c. 2. §. 11. p. 428. C. ibid. c. 3. §. 2 p. 451. C.

[d] ibid. §. 3.

[e] Ibid §. 1. p. 452. C. & 453.

V non

Caput XXVI. non pauca mandasse divinissima refert, & præ cæteris nominatim edit τὰς θεολογικὰς στοιχειώσεις, *Theologicas Institutiones*, [g] siue *Theologica elementa, rudimenta* aut *principia*, in quibus compendio subtiles quædam definitiones multa in vnū complectentes graviter ac diuine explicatæ continebantur, eumque librum Timotheum legisse, & *quod supra captum ascenderet atque attolleretur*, remisisse ad hunc ipsum Dionysium, rogantem *vt res easdem sermone magis ad captum nostrum accommodato explanaret*. Ipse vero Dionysius librum tanti facit, vt eum vocet, [h] *Quemdam perfectorum seniliumque sensuum magistrum, quasdamque veluti secundas scripturas, diuinitus afflatorum hominum scripta proximè adsequentes.* ὥσπερ τινὰ δεύτερα λόγια, καὶ τῶν θεοχρήστων ἀκόλουθα. Et in iis quædam esse ab eo *celebrata* λίαν ὑπερφυῶς, *Valdè supra naturæ modum*, alio jam in loco dixerat; [i] ibidemque [k] insignem inde de Iesu ῥῆσιν descripserat. Eiusdem *hymnos* quoque *amatorios* ἐρωτικοὺς ὕμνους recenset, [l] in quibus quædam de Dei amore divinitùs ἐνθέως exposita esse dicit; & tria ex illo opere loca recitat. Hunc passim vocat τὸν κλεινὸν καθηγεμόνα, *inclytum suum præceptorem, doctorem, & amicum*: διδάσκαλον καὶ φίλον *divinum illum suum magistrum* τὸν θεῖον καθηγεμόνα; *inclytum suum in sacris initiatorem* κλεινὸν ἱεροτελεστήν; *Solem* & quidem tantum [m] *vt in eum ipse contra intueri ne conatus quidem fuerit vnquam.* οὐκ ἄν ποτε πρὸς οὕτω μέγαν ἥλιον ἀντωπεῖν ἐνεχειρήσαμεν. Hujusq; denique & contemplationem, & expositionem celeberrimam, vel valde inclytam dicit τὴν κλεινοτάτην αὐτοῦ ἐνθεωρίαν καὶ ἔκφανσιν. Quam Græci tantam Hierothei in omni laudum genere excellentiam cum intuerentur, & apud se expenderent, indignum rati virum tam singularem absque vllo honore inornatum apud nostros vitam degere, cum homines æquissimi, diuinique, ac humani juris observantissimi, Athenarum Episcopum, & quidem primum, tametsi paulo serius, multis scilicet post mortem ipsius sæculis, de suo fecerunt. Neque sane negari potest, si quis Areopagitæ temporibus fuit, qui qualisque hic fuisse dicitur, Hierotheus, quin is primum illum Atheniensis Ecclesiæ Episcopatum mereretur, vt ei nemo citra insignem injuriam alius candidatus præferri potuerit. At constat ex verissimis certissimisque antiquitatis monumentis primum Athenarum Episcopum non Hierotheum quemquam, sed hunc ipsum Areopagitam fuisse Dionysium. Ergo ne vllum quidem illo ævo extitisse Athenis Hierotheum confitendum est; quem si quis fuisset, Athenarum primum futurum fuisse Episcopum vel ipsi Græci recte sane meritòque judicarunt. Quid, quod iste Hierotheus in omnibus veteris ad quingentesimum Christi annum, Ecclesiæ annalibus, tabulis, libris, atque monumentis plane nullus occurrit, neque alibi vt breuiter dicam, vspiam reperitur, nisi in vnis nostri huius Hierophantæ & jam olim ab initio, & nunc quoque valde suspectis commentariis? Nulla vero ratione fieri potuit, vt vir tam ad miraculum excellens, tantæ in divinis sapientiæ, tantisque in promovendo Christi regno rebus pollens; ad hoc, qui Ecclesiæ non

f Ibid. p. 453. B.
g Dion. ibid. c. 3. § 2. p. 451. A. d.
h Ibid. p. 432. A. Ibid. c. 4. §. 14. 15. 16. 17.
i Id. de diuin. Nom. c. 2 § 9. 10.
k Ibid. c. 3 § 2. Ibid. p. 452 c.
l Ibid. c. 4 §. 14
m Ibid. c. 3. init.

non prædicatione tantum, & operibus, sed & libris eximiis, & post divinos secundis tam benè esset meritus; qui denique in Christianismo *sol ita magnus.* ἅτω μέγας ἥλιος esset, vt in eum oculos intendere nemo quantumvis acutus, auderet; fieri inquam, non potuit ut vir hujusmodi non esset apud omnes nostros clarissimus atque illustrissimus multoque adeo minus vt obscurus, & innominatus nulli suorum, nisi vni isti Dionysio, notus delitesceret. Lucas in primis, qui Pauli omnia ad priorem Romanum captivitatem acta accuratissime est exsecutus, viri tanti conversionem ad Christum dixisset; neque hunc potiùs, quam Dionysium prætermisisset. Cur enim præceptorem tacuisset, qui discipulum memoravit? Cur de *Sole* nihil scripsisset, qui tantulæ præ hoc Sole Stellæ meminit? Eadem de Dionysio Corinthio, deque Aristide, viris pæne eorumdem temporum, clarissimis observanda sunt, quos Areopagitæ quidem mentionem præclaram; Hierothei nullam fecisse audimus; Papiæ, Hegesippi omnium denique Apostolici ævi propiorum scriptorum eadem ratio est; apud quos nihil de Hierotheo extitisse, & Eusebii, & aliorum, qui eorum opera legerant, de isto silentium docet. Illud vero quantum quæso, prodigium est, quod hujus litterariæ lucubrationes ita eximiæ ac divinæ, vt *secunda quadam scriptura* Apostolicis pæne pares, certe proximæ essent, plane penitusque sic a priscis illis omnibus spretæ contemptæque fuerint, vt nullum de iis verbum apud quemquam extet? Atqui hic ipse noster Hierophantes suum illum Hierotheum non alio magis nomine vocat, quam κλεινὸν, id est Inclytum, nobilem, ac gloriosum, & ejus *contemplationem atque expositionem* κλεινοτάτην *celeberrimam ac gloriosissimam* dicit. Nimirum sensit ipse suum Hierotheum, si quis vere fuisset, κλεινὸν celebrem & inclytum apud omnes Christianos; ejus pariter libros celeberrimos, ac nobilissimos futuros fuisse. Cum ergo neque viri, neque vllius ab eo scripti operis vllum apud quemquam veterum κλέος, vlla gloria, imo vel vlla quantumvis tenuis mentio aut memoria? fateri, velis, nolis, ô Hierophanta, cogeris tuum illum Hierotheum nihil minus fuisse, quàm κλεινὸν & κλεινότατον. Κλεινὸν nullum adeo vnquam tuo ipsius indicio in rebus extitisse, quem si quis extitisset, κλεινὸν & κλεινότατον necessario futurum ipse judicasti. Vnde jam vides, quam ridiculus homo sis, qui eum virum κλεινὸν tam sæpe vocas, qui ex toto mortalium genere nemini, nisi tibi vni notus erat, & κλεινότατα illa volumina dicis, de quibus nemo præter te vnum, quicquam vnquam inaudiverat. Hic quoque Morinum Hierotheus commovit. *Quis iste est* (inquit) *apud Dionysium solum tam famosus, Hierotheus?* & explicatis suæ admirationis caussis; *Nulli* (inquit) *Catholici, nulli hæretici illius vnquam meminerunt. Stilus tamen Magistri, Stilo discipuli simillimus, vt ex pauculis, quæ ex eo refert Dionysius evidenter colligitur. Ovum ovo, lac lacti vix est similius, ita vt videantur in eodem ludo instituti.* Melius, si quid judico, dixisset, quod & fortasse intellexit ambos in eadem pelle habitare videri. Illa enim Hierothei, quæ

CAPVT. XX.

Κλεινὸς ἔνδοξος ἀπὸ τῦ κλέους. *Suid.*

Morin. de Ordin. Part. 2. c. 6 § 10 p. 50. extr.

Caput XXII.

nobis noster Hierophantes exhibet, specimina, si quis ea simplici, & à prejudiciis libero animo inspexerit, liquido ostendunt Hierotheum esse αὐτὸν ἱεροφάντην, & ἱεροφάντην esse αὐτὸν ἱερόθεον. Quatuor omninò si benè memini, ex eo loca attulit ac descripsit; primum ex Theologicis Elementis; [n] tria reliqua ex hymnis Eroticis. [o] Vide quæso, & excute. Hujus sensus cum Hierophantæ sensibus, verba cum verbis; orationem cum oratione compara, ac contende. Reperies neminem vnquam hominem sui ipsius tam fuisse similem, tam secum (vt sic dicam) eundem, quam est iste Hierotheus hujus nostri Hierophantæ similis, quàmque cum eo vnus atque idem. Nullum alterius ab altero in quoquam discrimen est. Eadem vtrobique & sensuum, & verborum Pompa, atque Magnificentia; idem excessus, eædemque hyperbolæ; ijdem vocum grandium ac singularium bombi personant, ac perstrepunt; eædem supra vulgarem hominum modum, ac vsum audaces audiuntur sententiæ. Eundem ergo esse vtrumque, ne dubitaveris. Sed qui vnus erat Hierophantes, duos se videri diversis assumptis personis ad pompam maluit; [p] qualiter & plures alibi fingit fuisse scripturarum interpretes, qui aliquem eorum locum bifariam interpretarentur; tametsi parùm sit verisimile, quo ille tempore hæc a se scripta fuisse videri vult, multos jam apud nostros fuisse scripturarum interpretes. Quamquam suum quidem Hierotheum non ad Pompam tantum, sed etiam ad suum quemdam vsum consulto videri possit fabricasse, & ostentasse. Cum enim novam ipse, & ab Apostolorum & Apostolicorum uirorum vsu plane penitusque alienam dicendi rationem securus sit ne ea novitas offenderet, ac lectores non stupidos de auctore suspicari cogeret, quod is Apostolorum discipulus, quem se videri uellet, nequaquam revera esset; homo minime stultus ad eam suspicionem ex hominum animis mature evellendam, videtur de industria id consilij cepisse, vt virum nobis excellentem, & Apostolorum parem effingeret, eumque sublimi quadam ac pene divina auctoritate armaret, qui eodem dicendi genere in tractandis rebus divinis jam ante se esset usus; cuiusque adeo exemplo se tueri ac purgare posset; ne a nostrorum more atq; ingenio primus discessisse, & insolentem ac sæcularibus, quam Christianis hominibus digniorem loquendi, ac scribendi rationem vsurpare videretur. Hæc ratio fuisse videtur, cur non modo suum illum Hierotheum, omnibus iis donis atque virtutibus, quæ in hominem summum, & sane singularem cadere possunt, ambitiosissimè exornaret, & laudibus ad cælum efferret; sed etiam aliquot ejus ῥήσεις studiose describeret, ex quibus, veluti ex aliquo uiri specimine, de ejus dictione ac phrasi judicare, eamque suæ similem, imo geminam esse perspicere possemus. Sed hominem sua ipsum techna prodidit, & in id ipsum quod uitare cupiebat, invitum ac reluctantem impegit. Neque enim fieri potest, vt qui mentitur sibi ab omni parte caveat; ne-ve ullum ueritati ad se oppugnandum ad revincēdum locum relinquat. Quod & huic nostro Areopagitico Hierophantæ

[n] Libr. de divin. Nom. c. 2. p. 426.

[o] Ibid. c. 14. §. 14. 15. 16.

[p] Id. Hier. Cel. c. 15. §. 1.

phantæ in ſuo Hierotheo accidit. Dum enim hominem ea quam diximus, gratia, cupidiſſime ſupra cæteros mortales evehit, & ex homine ſolem fulgentiſſimum facit, non uidit ſe rem eo ipſo incredibilem fingere; quia ſcilicet cum primos noſtri generis homines proximoſque eorum poſteros *Sol* iſte ſi quis apud eos uere fuiſſet latere nō potuerit, neceſſe eſt profectò hunc Hierotheum, qui omnes primi, ac ſecundi, tertiique ſæculi Chriſtianos ita latuit, vt ab iis non dico celebratus, aut laudatus, ſed ne ſemel quidem memoratus, vel etiam nominatus fuerit, non modo *Solem* (quod iſte dicit,) ſed ne minimæ quidem magnitudinis ſidus fuiſſe in illo primi Chriſtiani ſæculi, vt ita dicam, cælo.

Capvt XXVII.

Argumentum XXXIII. Quod ſcriptor quædam, velut a Iuſto, & Bartholomæo, ſcripta, laudatque falſa fictaque videntur. Argumentum XXXIIII. Quod Hierarchiam ſuam cæleſtem idem affirmet ſe a Paulo accepiſſe; quod falſum eſſe liquido demonſtratur.

HVc quoque pertinet quod idem Hierophantes vetuſtiſſimos Chriſtiani nominis viros quædam ſcripſiſſe fingit, quæ ſunt cæteris omnibus ipſo, uel antiquioribus uel recentioribus ignota. Quale eſt, quod ex Iuſto quodam (quem Pachymeres [q] *Iuſtum* illum in Actis Apoſtolicis commemoratum intelligi putat) nonnulla citat; vbi *de pace, ac tranquillitate divina* uerba faciens, *Eam* (inquit) *ſacer Iuſtus inſonantiam vocat, & immobilitatem ad omnem emanationem, quæ cognoſcitur*, ἣν ὁ ἱερὸς Ἰοῦστος ἀφθογξίαν καλεῖ, καὶ ἐπὶ πᾶσαν γιγνωσκομένην πρόοδον ἀκινησίαν. Alibi vero hæc quoque, uelut ex Bartholomeo (quem Apoſtolum fuiſſe ſcimus) recitat; [r] *Sic igitur* (inquit) *divinus Bartholomæus ait & copioſam eſſe Theologiam, & minimam; atque Evangelium, tum amplum & magnum tum rurſus conciſum.* οὕτω γοῦν ὁ θεῖος Βαρθολεμαῖος φησι καὶ πολλὴν τὴν θεολογίαν εἶναι καὶ ἐλαχίστην καὶ τὸ εὐαγγέλιον πλατὺ καὶ μέγα καὶ αὖθις συντετμημένον. Prius dictum Hierophantæ involucris gaudentis, quam Iuſti vel Apoſtolici cuiuſquam, ingenio dignius videtur; Poſterius egregium eſſe fateor; ſed quod & eiuſdem ſcriptoris acumen ſapit, antitheta & in ſpeciem incredibilia fere venantis. Vtcunque ſit, libros fuiſſe, vel Iuſti, vel Bartholomæi aliquos, e quibus iſte hæc deſcribere vult videri, Parùm eſt credibile. Cum enim quæcunque ſcripta vel Apoſtolorum, uel Apoſtolicorum uirorum nomina proferebant, ueteres magno ſtudio colligerent, & quæ vera quidem eſſent, ea cupidiſſimè ſervarent, & memorarent; quæ falſa, diligenter notarent, & ſpu-

q *Dion. de divin Nom. c. 11. §. 1. p. 669. A. & Pachym. in loc.*

r *Dion. de Myſt. Theol. c. 1. §. 3. p. 706. B.*

CAPUT XXVII.

& spuria esse admonerent; Iusti istius & Bartholomæi nusquam ab iis ullos memorari libros, ullasve φήσεις & traditiones uidemus. Ista Eusebius Petri,[a] Pauli,[b] Ioannis,[c] Matthæi,[d] Iacobi,[e] Iudæ,[f] Marci,[g] Lucæ,[h] Clementis Romani,[i] Hermæ;[k] Ignatii,[l] & aliorum scripta recenset, & veterum de iis judicia ac censuras diligentissime observat, ac refert; quæ uera essent a suppositititiis, quæ canonica ab Apochryphis magna-cura-distinguens, ac discernens. Cæterum neque Iusti, neque Bartholomæi ullum uel uerum, ac sincerum, uel fictum & spurium scriptum memorat. Fateor quoddam nomine *Bartholomæi Apostoli Evangelium* a Gelasio P. R.[m] memorari; sed quod ipse *Apocryphum* pronuntiat, & in Apocryphorum censum reiicit. Si hinc Hierophantes suam illam Bartholomæi φήσιν descripsit, eo se nihil minus, quam Apostolicum uirum fuisse prodidit, qui mendacem Apocryphi libri scriptorem θεῖον *divinum* vocat, & pro uero Apostolo habuit; ut illud mittam quod Bartholomæi memoratum a Gelasio Evangelium videtur ipso Gelasio non multò fuisse antiquius, cuius scilicet neque Eusebius, neque Hieronymus; neque denique vllus vetustiorum meminit.

a Euseb. Hist. L.3.c.3. & L.6. c.14.
b Ibid. L.3.c.4.
c Ibid L.3.c.24 & l.5.c.25.
d Ibid L.3.c.25
e Ibid. L.2.cap. 23 24.
f Ibid. & L.6. c.13.
g Ibid L.2.c.15
h Ibid. L.3.c.24
i Ibid. c.16. 38.
k Ibid c.3.
l Ibid. c.36.
m Gelas. Concil. Rom 1.a.D. 494. notis. apocryph. T.3. Concil. p.663. A.

Hujus quoque illud censûs est, ab eruditissimo Morino jure observatum, quod noster Areopagiticus de Matthiæ ad Apostolatum electione disserens, *De divina autem sorte* (inquit) *quæ divinitus Matthiæ obtigit, alij alia dixerunt, non recte, mea quidem sententia. Ego vero meam etiam sententiam exponam. Atqui difficile creditu est* (inquit Morinus) *tam multos tum temporis de hac sorte diversa sensisse. Initijs Christianismi, & toto illo sæculo Apostolico curiositatibus hujusmodi non vacabant Christiani, & siqui ijs vacassent, numero erant paucissimi. Eiusmodi curiositates frequentes fuerunt tertio & quarto sæculo. Itaque personæ, quam induerat, oblitus supponit quæstioni sua ea, quæ tantum tertio, aut quarto sæculo fieri poterant.* Tum; *Si de hoc aliqui dubitabant* (inquit) *poterant Apostolos consulere, cum quibus familiariter versabantur, & ab ijs discere, quid illa Matthiæ sors fuisset.* Optimæ rationes, & quæ scriptoris hoc loco τὸ κακόπλασον arguunt. Par ejusdem est in alio opere peccatum; vbi quod Esaias de Seraphim labia sua calculo tangente scripsit, id noster ait a Theologis non vno modo explicari; apertissimo mendacio aliorum fuisse eas interpretationes fingens, quæ suæ vnius, non cujusquam alterius erant: non modo, quod vt recte observat Morinus, nondum *his curiositatibus nostri vacabant*; sed etiam quod difficultas, ad quam dissolvendam ista alios aliter commentatos esse dicit, ea non ex Isaiæ dictis, sed ex vna ipsius de Angelorum ordinibus matæologia exoritur; quæ cum cæteris omnibus Christiana quinque tota Ecclesiæ prima sæcula plane ignota & inaudita fuerit, fieri profecto non potuit, vt siqua ex illa nascitur dubitatio, ea in cuiusquam animum toto illo tempore veniret.

n Dion. Hier. Cal. c.6. §.2. init.
o Maxim. Pachym. Corder. in loc. Morin de Ordin. Part.2. §. 9 p 50.
Dion Hier. Eccl. c.5.
Id ibid. c.13. §.1.

Sed neque hoc de Hierothei ingenio & rebus, deque Iusti & Bartholo-

CAPVT XXVII.

tholomæi libris figmento illa veriora, uel saltem probabiliora sunt, quę de Apostolis non vno in loco noster Hierophantes tradit; confidentissime narrans eos suorum quorumdam tribus primis Christianismi sæculis inauditorum dogmatum auctores fuisse. Verbi gratia, Hierarchiam illam, quam in Cælis primus fabricatus est, Paulo tribuit, atque inscribit; *Substantias* (inquit) *Calestes* (id est Angelos) *divinus noster initiator* (id est Paulus, ut assentiunt interpretes) *in tres ternarias distinxit distributiones* (id est in novem ordines.) *Ac primam quidem ait esse illam quæ circa Deum aßiduè versatur, illique iugiter inhæret, ac præ cæteris immediatius vniri traditur.* Hoc autem Angelorum ternione Thronos, Cherubim, ac Seraphim contineri fingit. Tum de Paulo iterum sic loquitur; *Hanc igitur ternariam distributionem, vt vnam, æqualemque, ac primam revera Hierarchiam inclytus præceptor noster memoravit;* Et paucis interiectis; *Secundam vero eam esse dicit, quæ potestatibus, Dominationibus, Virtutibusque completur. Tertiam denique eamque cælestium Hierarchiarum vltimam esse dicit Angelorum, Archangelorum, atque Principatuum distributionem.* Hæc ille. Quis uero ita simplex, facilisve fuerit, qui hæc Paulum ita *distinxisse*, ac dixisse isti affirmanti credat? Non objiciam, quod tamen ita clarum est, vt in ipsos legentium oculos pæne incurrat, hanc de Angelorum ordinibus, ac inter se distinctionibus philosophiam cum multis scripturæ, id est diviníssimæ ueritatis locis ita vehementer pugnare, vt & hic, & cæteri, qui eadem sequuntur, frustra in iis conciliandis laborent; vnde certissime intelligere possumus fieri non posse, vt Paulus, accuratissimus cælestis sapientiæ præco, quemquam ista vnquàm docuerit. Sed ne hoc quidem hic afferam, quod tamen est validissimum, nihil de istis apud Paulum in divinis ejus Epistolis, quæ sunt omnes quatuordecim, uspiam legi. Angelorum quidem ille nomina plura, diversaque passim usurpat; novem autem esse eorum ordines, in tres Spirituum classes ita distributos, ut tres singulis classibus contineantur, uel quicunque prima continentur, eos uel Thronos esse, uel Cherubim, uel Seraphim, & cætera, quæ ad eumdem modum philosophatur cælestis noster Hierarcha; ea inquam, Paulus nusquam ita definit, ac ne levissime quidem uel uno uerbo ita definienda decernit; & quæ Halloixius ad hæc ex Paulo mysteria exculpenda convasavit, ea tam sunt aliena, tam frivola, ac futilia, ut uel flatu solo disiiciantur. Neque est quod hoc nunc urgeamus. Hæc enim Hierarcha noster, quæ scribit, sibi a Paulo fuisse tradita intelligit, [p] non divinis, quæ in canone censentur, Epistolis, sed uiva uoce; cujus generis dogmata (quæ *Traditiones* vulgo uocantur) quædam apud Christianos esse non semel alibi affirmat, [q] tametsi aliud interdum loqui videatur, sentireque Evangelicam, ac salutarem fidem omnem divinis scripturarum libris explicatam contineri. [r] Sed ista nunc diligentius persequi nihil necesse est. Has enim Areopagiticas Angelorum Hierarchias Paulum non uiva magis, quam scripta uoce, neque lingua uerius, quam stilo

p Halloix. de Dion Quæst. 2. p. 548.
q Dion. Cæl. Hier. c. 1. §. 3. Hier. Eccl. c. 1. § 4. § 5. p. 202 6. & c. 7. §. 6. extr. Epist 9. ad Tit. §. 1. p. 298. D.
r Id. Hier. Eccl c. 6. Part 3. §. 7. init.

CAPVT XXVII. stilo suos discipulos docuisse manifestum est. Nam ista si ad aliquam cognitionis de rebus diuinis nostræ perfectionem pertinerent, (pertinere autem, si uera sunt, nemo negaverit) Paulus omnes suos discipulos docuisset, quos quidē in Christianismo plane, ac penitus erudiuit. Is enim se suis non mutilam, ac dimidiatam, sed plenam, perfectamque rerum divinarum notitiam tradidisse ipse testatur;[a] *Christum* (inquit) *nos annunciamus, corripientes omnem hominem, & docentes OMNEM hominem in OMNI sapientia, vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu.* Si ergo cælestis illa Hierarchia divinæ *sapientiæ* pars aliqua uere est; dubitandum non est, quin eam Paulus, qui homines *in OMNI sapientia omnes* docebat, eam cum omnibus suis discipulis communicaverit, Titoque uerbi gratia ac Timotheo, Clementique, ac Marco, & cæteris suis familiaribus, non autem soli Areopagitæ tradiderit. Hanc autem Hierarchiam non fuisse istis a Paulo traditam, inde certissime constat, quod nullum ejus in tota ante annum domini quingentesimum Christiana, antiquitate uestigium reperitur, ut est a nobis jam supra alio in loco demonstratum. Nam si hæc Hierarchiæ cælestis mysteria vel Titus, vel Timotheus, vel Clemens, vt cæteros mittam, a Sanctissimo Paulo accepissent, ea profecto illi & aliis discipulis, quos habuerunt pæne innumerabiles, & suis præsertim tradidissent Cretensibus, Ephesiis, ac Romanis (quorum institutioni ac gubernationi cum Episcopali munere propriè fuisse affixi feruntur.) At nihil ab istis hujusmodi factum fuisse, indè liquido intelligimus, quod antequam vulgata essent Dionysiana, per annos quingentos apud Christianos plane penitusque ignota fuerint hæc cælestis Hierarchiæ mysteria, quæ si fuissent apud omnes illas Ecclesias ab illis Pauli discipulis, & apud Athenienses ab hoc ipso Dionysio, & apud alios ab aljis Apostolorum successoribus prædicata, fieri profectò non poterat, ut ea non essent apud illos, & cæteros Christianos notissima, ac celeberrima, æque, ac cætera fidei ab illis traditæ capita. Nihil his, vt ista scirent, Hierophantæ nostri libris opus erat; quæ scilicet a suis præceptoribus ac patribus uiva uoce tradita accepissent. Vt autem hæc non secùs ac alia Christianæ fidei dogmata, nota quidem habuerint, de iis vero in libris, qui ab ipsis de re Christiana scripti tam multi supersunt, nullam uspiam mentionem fecerint, qui cætera tàm sæpè memorarunt; id longe absurdissimum est, ac plane incredibile. Ex quibus ita explicatis jam patet falso scripsisse Hierophantam se hæc, quæ de novem Angelorum ordinibus, deque singulorum a cæteris distinctione philosophatur, a Paulo præceptore accepisse.

[a] Col. 1. 28.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Argumentum XXXV. Quod scriptor Areopagiticorum tradat Apostolos Monachi & Therapeutæ *nomen tribuisse ascetis. Id vero liquido falsum esse ostenditur. Argumentum XXXVI. Quod scriptor sua ex Chrismate vnctioni*, μύρου τελετῆς *nomen ab Apostolis impositum fuisse scribat; quod vehementer falsum esse apparet, & Demonstratur. Argumentum XXXVII. Inde ductum quod scriptor Zachariam, Baptistæ Patrem, Iudæorum Pontificem sive (vt loquitur) Hierarcham fuisse putaverit.*

SEd & illud quoque falsum est, quod eundem in alio opere prædicantem audivimus, nimirum *divinos suos præceptores* Paulum & Apostolos, & Hierotheum suum dicit) sacra *Monachorum* & *Therapeutarum*, sive *Cultorum nomina*, ascetis illis singularibus imposuisse, quos eorum ævo jam apud nostsos extitisse fingit; οἱ θεῖοι καθηγεμόνες ἡμῶν ἐπωνυμίας αὐτοὺς ἱερᾶς ἠξίωσαν, οἱ μὲν θεραπευτάς, οἱ δὲ μοναχοὺς ὀνομάζοντες. Mitto quod absurdissimum, ac stultissimum est Apostolos fingere nomina ejus ordinis hominibus imposuisse, qui nulli tum adhuc erant; qui ducentis post eorum mortem annis emerserunt, & extare noscique cæperunt, quod supra jam diximus. Non fuisse a Paulo, aliisque ejus collegis inventa, aut vsurpata *Therapeutarum, & Monachorum* nomina, & ipsorum & successorum ad a. D. 300. scripta satis docent, in quibus neutrum vocabulum uspiam occurrit. Episcoporum quidem, presbyterorum, Diaconorum institutæ ab iis appellationes, & in Apostolis, & in Ecclesiasticis libris affatim omnibus locis passim occurrunt. De Monachis, & Therapeutis, constans apud vtriusque generis scriptores ad illum, quem dixi annum; silentium est. Cur quæso illorum tam sæpe, horum nunquam, ne semel quidem meminerunt? Ratio clara est; illa quidem nomina vere erant ab Apostolis instituta; hæc ab eorum posteris longo post eorum dormitionem tempore inventa sunt. Tum denique, non ante, vocabula vna cum ipsis rebus extiterunt. Therapeutas fateor, apud Philonem legimus, Apostolorum σύγχρονον; sed Iudæum hominem, non Christianum, & de suis Essenis, non de Christianis Monachis, qui diu post fuere, verba facientem; sed Therapeutas quidem apud Paulum, apud Petrum, aut Ioannem, aut Lucam, apud Clementem Romanum, aut Iustinum, Irenæum, Tertullianum, Clementem Alexandrinum, Origenem, Cyprianum, apud vllum denique vel Apostolici, vel Ecclesiastici ante a. D. 300. ordinis scriptorem, plane nullos invenimus. *Monachorum* vero nomen non tantum apud hos,

t *Dion. Hier. Eccl. c. 6. Part. 1. §. 3. p. 331. B.*

Caput XXVIII. sed etiam apud Philonem,& cæteros exoticos auctores, quicunque illis temporibus scripserunt,constanter desideratur. Ergo qui vtrumque vocabulum ab Apostolis institutum affirmat noster Hierophantes,rem non modo falsam, sed etiam absurdissime, ac præter omnem veri speciem confictam dicit,adeoque a Dionysio Areopagita plane alius est;a cujus non modo veracitate, sed etiam ævo hujusmodi figmentum abhorret. Quo loco manifesta Hierophantæ fraus observanda est. Ille enim *Episcopi, & Diaconi* vocabula nusquam dicit, quod verissimum est ab Apostolis fuisse in Ecclesiæ ministris,qui ita vocantur,imposita; imo ea ipse, quod merito mireris, ne semel quidem in omnibus libris suis vsurpavit.Idē *Therapeutæ, & Monachi* nomina(quod lōge falsissimum est) ab iisdem instituta, & iis qui nunc sic dicuntur, donata narrat.Cur tam dispar fuit scriptoris consilium,vt quod verum est,id non modo dicere,sed etiam vel innuere refugerit; quod falsum est,idem liquido,diserteque affirmare non dubitauerit:Hic vero se apetit,ac prodit hominis dolus. Nimirum, qui vellet rebus sui sæculi Ecclesiasticis antiquitatem ita affingere,vt eæ ab ipsis Apostolis omnes traditæ,nullæ a posteris inventæ viderentur;de *Episcoporum quidem* ac *Diaconorum* nominibus, nihil necesse habuit dicere, quod ea ab Apostolis vsurpata ex ipsis eorum libris satis superque notum sit.Itaque vocabula vulgaria a quibus ipse,nisi aliud necessitas aliqua suadeat,sedulo cavet,veluti aliquos scopulos vitavit,quod sibi scilicet iis abstinere nulla sui consilii, & instituti fraude licere intelligebat. In *Monachorum*, & *Therapeutarum* nominibus aliud sequi coactus est.Cum enim *Monachorum* nulla in scripturis vspiam mentio fiat,veritus ne hanc ob rem monasticum institutum novum, & post Apostolos repertum videretur, audendum sibi aliquid,quo suspicionem haud absurdam discuteret, putavit; eo mentitus est. vtramque appellationem ab Apostolis auctoribus esse profectam;sperans se lectoribus facile persuasurum *Monachatum*, tametsi in publicis Apostolorum litteris nusquam memoratum, ab ipsis tamen in arcano fuisse traditum,ejusque traditionis Areopagitam, veluti ejusdem ævi fuisse conscium. Hac itaque necessitate compulsus *Monachi* nomen, tametsi apud suæ memoriæ homines vulgare, vsurpavit tamen præter suum morem; nonnullaque etiam de eo philosophatus est.Cæterum ne hoc quidem loco plane a suo illo instituto desciuit, quo singularia, & invsitata vocabula communibus, ac vsitatis præfert: Nam notissimo, ac tritissimo *Monachorum* nomini alterum *Therapeutarum* adjecit,minime vulgare;quo illi ipsi parce, ac fortasse nunquam vsi sunt, qui post inventum, ac jampridem in vsum receptum Monachorum ordinem vixerunt. Id vero noster ab vno Philone habuit. Hoc ejus in istis consilium, hæc mens, hic animus fuisse videtur. Illud vero admirabili Dei providentia ad patefaciendam veteratoris fraudem accidit,vt quæ ille ab Apostolis tradita *Monachorum*,& *Therapeutarum* vocabula narrat,ea Apostolorum nemo vsurpaverit,nemo

successo-

CAPVT XXVIII.

succeſſorum & Eccleſiaſticorum ante quarti ſæculi initia ſcriptorum quæ ſi Apoſtolos,quod iſte dicit,auctores haberent,haud dubie futura erant (vt cætera fuerunt Apoſtolica) apud illos omnes auctores frequentiſſima ac celeberrima.

Paris eſt veracitatis,quod idem ſcriptor de ſui Chriſmatis τελειουργία *Conſecratione*, loquens, [v] quam Euchariſtiæ facit ὁμοταγῆ (id eſt ejuſdem cum ea ordinis) *Eam* (inquit) *vnguenti* (id eſt Chriſmatis) *myſterium præceptores noſtri appellant* , μύρου τελετὴν αὐτὴν οἱ καθηγεμόνες ἡμῶν ὀνομάζουσι.Quos *præceptores ſuos* dicit,Paulum & alios Apoſtolos vna cum Hierotheo vult, vt ſolet,intelligi. At Apoſtolos nunquam id nominis vſurpaſſe conſtat, non modo ex divinis eorum libris, in quibus nullum de μύρου , ſive unguento illo uerbum legimus ; ſed etiam ex Eccleſiaſticis ad a. D. 300. ſcriptoribus ; qui hoc μύρου vocabulum nuſquam memorant ; quod tamen apud eos ſolenne ac celebre futurum erat,ſi eſſet ab Apoſtolis uel litteris,uel etiam uiva uoce traditum;ut in aliis puta *Epiſcopi, presbyteri, Diaconi, baptiſmi, manus impoſitionis*, & cæteris ejuſdem cenſus uocabulis factum uidemus ; quæ ab Apoſtolis tradita , apud omnem illius memoriæ Eccleſiam ſolennia, & paſſiuo ſcriptorum eiuſdem ævi uſu trita, ac celebria fuiſſe ſcimus. Idem ergo & μύρου nomini accidiſſet , ſi id (quod affirmat Hierophantes) eſſet ab Apoſtolis profectum , atque uſurpatum. Fateor ſecundi, ſed duntaxat præcipitis,& tertii totius ſæculi ſcriptores,vt Tertullianum,& Cyprianum , tradere inungi poſt tinctionem ſuo ſæculo ſolitos , qui baptiſmum ſuſciperent.Sed primo non conſtat eum ritum primo jam ſæculo,imo ne ſecundo quidem adulto in vſu apud noſtros fuiſſe;Non fuiſſe inde apparet , quod vbi de baptiſmo ſermo eſt in illius memoriæ libris, vt in actis Apoſtolicis, & aliis Novi Teſtamenti auctoribus,& in Iuſtini (qui a. D.150. floruit) Apologia , in qua baptiſmi celebratio ſigillatim deſcribitur,nullum iſtic oleum,nulla plane vnctio memoratur. Secundo obſervandum eſt ne ipſos quidem tertii ſæculi ſcriptores, dum de ſui temporis baptiſmali vnctione loquuntur;ullam μύρου, quod nomen ab Apoſtolis eſſe fingit noſter,mentionem uſpiam facere;*oleum* id,vnde baptizati ungebantur,vocant;μύρον nunquam,vt res apud Tertullianum,& Cyprianum manifeſta eſt, qui ſcribunt, [x] *oleo* baptizatos *vngi*, etiam *apud ipſum Marcionem*,& *oleum* [y] id eſſe *vnde baptizati vnguntur*; μύρου, *vnguenti* non meminerunt. Quod vt intelligatur, animadvertendum eſt μύρον & huic noſtro Hierophantæ, & cæteris ſane Græcis aliud eſſe,quàm oleum. Noſter id,unde baptizandus toto corpore vngebatur τὸ τῆς χρίσεως ἅγιον ἔλαιον *ſacrum vnctionis oleum*; [z] Id,quo tinctus,non toto corpore,ſed fronte,& certis duntaxat corporis partibus linebatur,conſtanter μύρον *vnguentum* uocat. Sic & vetus conſtitutionum Apoſtolicatū auctor, [a] qui tingendum τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ *ſancto oleo*, ab Epiſcopo uel presbytero; tinctum τῷ μύρῳ *myro* , *vnguento* ab Epiſcopo inungi præcipit. Sed ipſe Hierophantes , quid ſibi ſit μύρον , &

v Dion. l. de Hier. Eccl. c. 4. init. §. 1.

x Tertull. de baptiſ. c. 7. & contr. Marc. l. 1. c. 14.

y Cypr. Epiſt. 71. ad Ian.

z Dion. Hier. Eccl. c. 2. Part. 2. §. 7.

a Conſt. Apoſt. l. 3. c. 26.

CAPUT XXVIII.

quam ab oleo simpliciter dicto diversum, disertissime nos docet; [b] *Dicamus vnguenti compositionem collectionem quandam esse fragrantium materiarum, quæ in se affatim suave olentes continet qualitates.* λέγωμεν τοίνυν ὡς ἡ τοῦ μύρου σύνθεσις συναγωγή τίς ἐστιν εὐπνόων ὑλῶν ἐν ἑαυτῇ πλουσίως ἐχούσα ποιότητας ὀδμῆς. Vides huic μύρον esse non simplicem olei speciem, sed materiarum fragrantium, vt balsami, & aliorum aromatum, arte confectam mixturam, indeque ei nomen μύρου, quod in eo sensu vulgare ac proprium Græcis erat vocabulum, ex rei ipsius ingenio, Apostolos dedisse, scilicet: Atqui ex iis quæ diximus, constat & id quo vetustissimi ungebantur (a quo quidem vngi apud nostros receptum est eos, qui tincti erant) *oleum* simplex fuisse; nullam fuisse ex pluribus aromatis mixturam; & id ipsum quamvis aliud fuisse finxeris, quam merum olei liquorem, *oleum* tamen simpliciter, non μύρον ab illis vocitatum fuisse, neque μύρου quemquam veterum intra a. D. 300. Scriptorum meminisse. Cum ergò appareat ne vnctionem quidem in primorum ad a. D. 150. Christianorum baptismo vllam fuisse adhibitam, & cum postea adhiberi cæpit circa a. D. 200. Oleo qui tincti essent litos fuisse simplici, non autè μύρῳ, & denique ne tum quidem id vnde vngerentur, μύρον, aut aliter quam *oleum* dictum esse; nemo non intelligit quam falsum id sit, quod Hierophantes scribere non dubitavit Apostolos hoc suum mysterium μύρου τελετὴν *myri* (id est vnguenti ex pluribus aromatis confecti) *mysterium nominavisse.* Vt illud jam mittam quod plane sit incredibile, quod idem ille tradit, ipsis Apostolorum temporibus in vsu apud nostros solenni jam fuisse, vt hoc sive ἔλαιον, sive μύρον tam multis, tamque vt simpliciter dicam, inanibus ac puerilibus cærimoniis ab Episcopis consecraretur, quot iste, qualesque describit; ne hoc quidem prætermittens, [c] vt altare, cui consecranda species imponitur, *duodecim alis obvelatum sit*, περικεκαλυμμένον ὑπὸ δύο καὶ δέκα πτέρυξιν; quod ne ab ipsis quidem nunc Latinis cæremoniarum alioqui, etiam vanissimarum, ad prodigium avidis, observari lego; [d] nedum vt hanc plumeam, & ipsis volucrium, quibus constat pennis, leviorem ac futiliorem religionem a viris longe gravissimis, sapientissimis ac simplicissimis institutam fuisse putemus.

Huc quoque pertinet manifestus de Zachariæ Baptistæ Patre error quem hic scriptor *Pontificem* sive *summum sacerdotem* fuisse somniavit. *Ita* (inquit) [e] *divinissimus Gabriel Zachariam Pontificem initiabat, vel sacra docebat.* οὕτω γοῦν ὁ θειότατος Γαβριὴλ Ζαχαρίαν μὲν τὸν ἱεράρχην ἐμυσταγώγει. Nemo dubitat, quin iste ἱεράρχην dicat, quem cæteri mortales ἀρχιερέα vulgo dicere solent; id est *Pontificem*, vel *summum sacerdotem*. Ergo eum Zachariam de quo loquitur, Iudæorum *Pontificem* sive summum sacerdotem, & Iudaicorum sacerdotum caput fuisse putavit. Atqui *Satis superque apparet*, inquit Baronius, *Zachariam sacerdotem solummodo, & non summum Pontificem extitisse*, idque ipse luculentis rationibus demonstrat, & quæ contra objici posse videntur, omnia fuse dissoluit.

[b] Dion. Histo. Eccl. c. 4. Part. 3 § 4. p. 256. a.

[c] Dion. Hier. Eccl. c. 4. Par. 2

[d] Vid. Pontif. Rom. Part. 3. Tit. de Chrism. confect. p. 414. au 426.

[e] Dion. Cæl. Hier. c. 4. § 4. p. 49. D.

CAPUT XXVIII.

dissoluit. [f] Idemque ante ipsum jam fecerat Maldonatus, [g] Iesuitarum acerrimus; & res est adeo vulgata, vt Casaubonus Baronium judicet [h] *hominem occisum occidere*, cum paratu tanto eorum sententiam oppugnat, qui Zachariam prodiderunt fuisse summum sacerdotem, quos vel Pontificum, qui illis temporibus Iudæorum sacris præfuerunt, Catalogus apud Nicephorum C.P. Episcopum, [i] & apud Anastasium Bibliothecarium [k] superstes, & ipsa quoq; Iosephi [l] historia abunde refellit, in quibus non Zachariam, sed vel Simonis successorem Matthiam Theophili filium, vel certe huius successorem Ioazarem, sub quo Christus natus est, Pontificatum tum gessisse reperimus, cum Zachariam Gabriel divinitus est allocutus. Hunc vero errorem tantum incredibile est errare potuisse Dionysium, qui cum adhuc esset recens rerum Iudaicarum illius temporis memoria, non ignoravit profecto, an Baptistæ parens amplissimam Pontificatus dignitatem apud suos gessisset, idque si nesciret, facile poterat vel a Paulo præceptore, vel a Luca condiscipulo discere. Posterorum vt Ambrosij, [m] Augustini, [n] Chrysostomi alia ratio est; quos oblitterata longissimi temporis decursu rerum Iudaicarum memoria adhæc cæco quodam, ac vt mihi videtur, pucrili res nostras amplificandi studio ardentes, facile fuit decipi, & ex ijs, quæ de Zacharia apud Lucam extant, perperam acceptis, imaginari ipsum summo apud suos sacerdotio functum esse; neque mirum est horum auctoritate scriptores sequentium sæculorum in eundem errorem postea abreptos fuisse, Bedam, Theophylactum, Strabum, alios. Ergo & hunc nostrum Areopagiticum iisdem temporibus, id est quarto vel quinto sęculo vixisse veri mihi simillimum sit, cum jam exorta esset, ac sparsa apud nostros illa de Zachariæ Pontificatu fama.

Denique neque illud satis scio, τὸ Cherubim etymon, an probaturus fuerit verus Dionysius, quod apud scriptorem Areopagiticorum legimus; qui hoc nomen χύσιν σοφίας, id est *profusionem* sive *effusionem sapientiæ* interpretatur *Sed ea* (inquit Petavius) *vocabuli notio perobscura est, quam nec Hebraica, nec Chaldaica linguæ proprietas sustinet.* Verissime dictum. Vnde quivis intelligit absurdam esse illam Cherubim Originationem. Sed eam apparet istum ex posteriorum scriptorum vt Clementis, & aliorum, hoc fere ipsum de isto vocabulo somniantium, scriniis habere; adeoque post tertium Christianismi sæculum vixisse. Morinus hoc quoque notavit. *Vnde* (inquit) *Dionysio Cherub plenitudinem scientiæ significet, divinare difficile est, Grammatica legibus non abutenti. Paraphrastæ omnes interpretantur statuae adolescentium figuram imitantes. Chaldais enim* רבין, *& emphatice* רביא, *pueri adolescentes. Talmudicis* רובין *sunt adolescentes. Cherubim itaque sonat velut adolescentes, aut velut pueri, appellatione petita a figura, qua eiusmodi Angeli jussu Dei pingebantur.* Atque hoc a Magistris Ebræorum tradi docet vocis *Cherubim* etymon; prolatisque Talmudicorum, & Salomonis Iarki, Kimhi, & Levi ben-Gersom testimoniis id firmat; postremoque con-

[f] *Baro Apta. ad Ann.* § 75. [f] *Id ibid* §. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75.
[g] *Maldon in Luc.* 1. 8.
[h] *Casaub. Exer.* 1. *ad Bar.* §. 26.
[i] *Niceph C.P. ad calcem. Chron. p.* 408.
[k] *Anast. ad calcem Hist. Eccl. p.* 186.
[l] *Ioseph. Antiq. L.* 20. *c* 8. *& L.* 1. *de bell. Iudaic.*
[m] *Ambro L.* 1 *in Luc.* 1. 5.
[n] *August. in Ioan Tract.* 49. *fol.* 75.
[o] *Chrysost. Hom* 26. *T.* 1. *quæ* 1. *de incompreh. p.* 342 *B & Hom in natu Christi Hom.* 31. *T.* 1 *p.* 473 *D.*
[p] *Dion. de cœl. Hier. c.* 7. §. 1.
[q] *Petav. Theo. Dogm T.* 3 *L.* 2. *de Ang. c* 3 §. 4 *p.* 111.
Clem. Strom L. 5 *p.* 563. *C.* ἐστι τὸ χερουβὶμ δηλοῖ ὅτι γνῶσιν πολλήν.
Morin. de Ordin. Part. 2. *Annot* 22 *in Syr. ordin p.* 492. *C. D.*

* Vide de his Buxtorf. De arca fœd. c. 9. p. 59. Morin. vbi supr p. 492. B. C.

cludit *hanc dictionem nullo modo pertinere posse ad scientiæ & cognitionis copiam, & abundantiam.* Ex his quivis intelligere potest nostrum hierophantem, cum hanc tametsi fictam & perabsurdam nominis Cherubim Originationem apud scriptores, veteres quidem illos, sed tamen Apostolis & vero Dionysio haud Paulo recentiores, bonum hominem, Ebraismi, vt apparet, non admodum gnarum, illam pro vera sinceraque etymologia habuisse.

Sed & in nomine *Seraphim* itidem lapsum esse arguit Morinus; *Naturam* (inquit) *& proprietates τῶν Seraphim & Cherubim sola etymologia Ebraica, nulloque alio fundamento subnixus, nobis explicat. At sane a Judæo aliquo, aut Christiano Ebraïzante deceptus est. Ita c. 7. Cælestis Hierarchiæ; Sanctorum Seraphim nomen* (inquit) tradunt ii, qui Ebraïce sciunt vel incensores, vel calefacientes declarare. Morinus notat שרף, vnde Seraphim ducitur, apud Ebræos *combustionem* quidem & *incendium*, sæpissime & passim; *calefactionem* vero nusquam significare.

Caput XXVIIII.

De Areopagitici λέξει. Argumentum XXXVIII. Quod scriptor Iacobum ἀδελφόθεον, & Dauidem θεοπάτορα, nominibus Apostolico quidem æuo ignotis, post Ephesinam vero Synodum in vsum receptis vocarit. Argumentum XXXIX. Quod scriptor Filij æconomiam plane ex Synodi Chalcedonensis definitione expresßit, eoque se post eam vixisse arguit.

Atque hæc quidem hactenus de rebus & temporibus diximus quæ Dionysianorum scriptorem alium ab Areopagita fuisse arguunt. Nunc de ejus sermone, dicendique charactere paucis agamus. Nam & hunc *ipsa loquela*, si vel sola sit, *manifestum facit.* [r] Primo enim vocabula quædam vsurpat quæ non sunt Dionysiani sæculi, sed diu post Areopagitæ mortem inventa sunt. Mitto quæ jam supra observata sunt, hypostaseos, † *Monachorum, & Therapeutarum* * nomina, quæ nonnisi duobus pæne totis post Apostolos sæculis, apud homines Christianos innotescere, & frequentari cæperunt; & tamen apud istum leguntur. Iacobum, non vt scriptura *Domini*, [s] sed *Dei fratrem* ἀδελφόθεον vocat; eodemque exemplo Davidem alibi dicit [t] θεοπάτορα *Dei Patrem*, vt vnum ex Christi secundum carnem majoribus significaret. Hæc ego confiteor commode accipi posse, veluti per communicationem idiomatum dicta; neque de re, aut sensu pugno. Ipsa quidem vocabula nusquam (quod sciam) in veris trium primorum sæculorum auctoribus reperiuntur; Neque hujus formæ nomina ante Concilij Ephesini tempora in vsum apud nostros recepta fuisse videmus. Tum enim ad proterendum

r Matt. 26. 73.
† Supr. c. 5.
* supr. c. 24.
s Gal. 1. 19.
t Dion. de divin. Nom c. 3. § 2. p. 452. D.
u Dion. Epist. 8 § 1. p. 778. D.

CAPVT XXVIIII.

ferendum Nestorii errorem duas Domini naturas ita dividentis, vt duas ex iis personas faceret; quarum vna Deus, altera homo esset, suasque vnaquæque appellationes seorsum ab altera haberet, nulla inter se personali vnione conjunctæ; B. Mariam θεοτόκον *Deiparam* dixerunt; eo scilicet nomine significantes illum ipsum hominem, quem Maria peperit, vere quoque Deum esse. Inde & Iacobus ἀδελφόθεος vocari a nostris cœptus, cum Nestorius Mariam non ideo *Matrem* Dei appellandam esse contenderet, quod Christũ peperisset; cum Iacobum, quod frater Christi fuerit, nemo vocet *Dei fratrem. Neque Divinitas* (inquit) *Iacobum fratrem habuit.* οὐδὲ θεότης ἀδελφὸν τὸν ἰάκωβον ἔσχεν. Hinc (vt observat doctissimus Michael Falcarius noster,[x] ἐμμανουείτης) omnino videtur primum apud nostros orta illa Iacobi nomenclatura, vetustissimis ignota. Sed & longiùs itum est. Pari enim de causa & Davidem θεοπάτορα *Dei Patrem* (vt noster) & Annam B. Mariæ Matrem θεομητρομήτορα *Dei aviam* (vt Græci in Menologiis)[y] dixerunt, ignotis & quantum memini inusitatis primæ antiquitati nominibus; eodemque pertinere videtur, quod ipsum Sanctissimæ Virginis *corpus* noster alibi vocavit [z] θεόδοχον. Omnia arguunt hominis novitatem; clareque eum docent post Ephesinam adversus Nestorium Synodum id est post a. D. 403.) Argumento huius gemino Bellarminus [a] probat non esse Athanasij homiliam, quæ de *Sanctissima Deipara* circumfertur. Nam inter cætera, quibus id opusculum refellit, hoc etiam attulit, quod *eius auctor, disputet de appellatione Deiparæ, quod Virgini ea appellatio iure conueniat.* Quo conficit Bellarminus scriptorem Concilii contra Nestorium Ephesini decreta vidisse; adeoque Athanasio, qui diu ante id Concilium mortuus erat, multo recentiorem fuisse.

x le fauxheur de l'Euchar. l. 2. c. 8. p. 143 init.

y Menol. D. 9. Decemb.

z Dion. de divin Nom. c. 3. p. 452. D.

a Bell. de scrip. Ecc. in Athan. ad T. 3.

Sed & post ipsam Chalcedonensem Synodum (id est post a. D. 451.) scripsisse hunc auctorem, produnt verba, quibus vtitur in exponenda duarum in Christo naturarum vnione. Sic enim hoc mysterium eloquitur; *Simplex Iesus ineffabili modo ex humana humilitate compositus est, & qui æternus est temporalem sumpsit extensionem, & qui vniversum totius naturæ ordinem superessentialiter transcendit, intra naturam nostram factus est, cum immutata & inconfusa suarum proprietatum constitutione.* μετὰ τῆς ἀμεταβόλου καὶ ἀσυγχύτου τῶν οἰκείων ἱδρύσεως. Et iterum in eodem opere; [c] *sine sui mutatione & inconfuse nobis communicavit.* ἀναλλοιώτως ἡμῖν καὶ ἀσυγχύτως κεκοινώνηκε. Hæc autem Eutychem apertissime respiciunt, eiusque blasphemiam, Christi naturas confundentem, feriunt, & ex Chalcedonensi definitione, qua illa hæresis damnata est, liquido ducta sunt; cujus illa pæne iisdem verbis, plane eodem sensu, dicta omnibus notissima sunt, [d] Christum ex duabus naturis *inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum;* ἐν δύο φύσεσιν ἈΣΥΓΧΥΤΩΣ, ἈΤΡΕΠΤΩΣ, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον. Noster vt vides, ἀσυγχύτως ex Synodo sumpsit; cætera, sed leuiter, immutavit; pro ἀτρέπτως (quod erat apud Synodum) ἀναλλοιώτως, & ἀμεταβόλως, re eadem, licet

b Dion. de div. nom c. 1 §. 4 p. 379. D.

c Ibid. c. 2 §. 10 p. 427. A.

d Defini. Syn. Chalco. Art. 5. extr. T. 3 Concil. p 540. C.

sono.

e Baron. d.48. §.20-21.

sono alia, vsurpans. Ita & Baronius [c] de Homilia illa disputans, quæ de *Sanctissima Deipara* inscribitur, & Athanasio vulgo, sed perperam, tribuitur, eam Athanasij esse non posse inde argumentatur, quod scriptor prædicet, *duas in Christo naturas in vna persona* INCONFVSE, INDIVISE, *&* INCONVERTIBILITER, *simul vnitas. Quas voces* (inquit) *ad insinuandas naturæ divinæ cum carne vnionis proprietates a Patribus* (in Conciliis scilicet Ephesino & Calcedonensi) *tum primum inventas nemo res illas exactius perscrutatus inficias ierit.* Ergo qui illis in hoc argumento vocibus vsus est, Dionysius, is post Concilium Ephesinum atque Chalcedonense æquè ac ille alter de *Sanctissima Deipara* scriptor, vixisse, ex ipsa Baronii ratiocinatione atque hypothesi liquidò deprehenditur.

Capvt XXX.

Dionysiani sermonis idea a Casaubono notata. Argumentum XL. Quod scriptor anxie refugit nomina, non modò apud Apostolos, sed etiam apud Ecclesiam sequentium sæculorum vsitata. Quod baptisterium, *vel* fons *dicitur, id ille* matrem adoptionis *dicit. Qui cæteris sunt Episcopi, ij huic sunt* Hierarchæ. *Sic etiam* Hiereas, *sacrificos, pro presbyteris:* Therapeutas *pro* Monachis *dicit.* Hierarchas *etiam pro* Ponticfiibus *Veteris Testamenti;* Theologos, & Hypophetas, & entheos nostros initiatores *pro Apostolis, & Prophetis;* sacrum & Hagiographum codicem, *pro scriptura,* Epopsiam *pro* Apocalypsi *&c. quod cum puerile & ineptum sit, & ad solam ostentationem faciat Dionysio Apostolorum discipulo, & Episcopo indignum videri.*

Alia ejusdem generis mitto. Ipsa totius sermonis idea hominem clamat nihil minus fuisse, quam Apostolicum. Apostolorum enim discipuli a divinis præceptoribus spiritum cælestis illius simplicitatis hauriebant, qui in eorum & sensibus, & oratione elucet, ab inani sæculi tumore ac pompa, imo & ab iis ornamentis aliena, quæ eruditionis studium sapiunt, nisi siqua sint adeo vulgaria, vt ea etiam homines rudes, natura duce, per se invenerint, & vsurparint. Specta mihi Clementis, Pauli, & Petri discipuli, ad Corinthios epistolam, & Polycarpi siquid verum superest, & Iustini quæcunque sunt genuina opera. Sermo simplex est, & inaffectatus, qui Apostolorum discipulos indicare possit. Nostri Hierophantæ non modò diversa, sed planè adversa omnis elocutio; qui nihil æque cavet, ac ne simplex & ineruditus fuisse videatur; adeo

CAPVT XXX.

adeo omnia artis a vulgo remota, etiam inepta ac putida, cupide consectatur. Quo loco isti idem, quod plærisque aliis eiusdem ingenii scriptoribus, accidit, vt dum nimirum disertus vellet videri, non modo obscurus, sed etiam ineptus fieret, dumque sublimitatis speciem captaret, enormem quamdam grandiloquentiam nactus sit, etiam a sæcularibus artis magistris damnatam; vtque pro argutiis nugas, pro rebus verba ut plurimum funditarit. Casaubonus. legitimus talium arbiter; recte de hoc censuit, quem tametsi scriptorem esse dicat *antiquissimum & elegantissimum*, fatetur tamen *de sacramentis nouo quodam, & inusitato dicendi genere scripsisse, quod a cothurno tragico, vel dithyrambicis ampullis non multum videatur distare*; sed & causam cur sic instituerit, aperit. *Sciebat* (inquit) *Dionysius tali genere dicendi gentium mysteria tractari consuesse Demetrius Phalereus*; τὰ μυστήρια ἐν ἀλληγορίαις λέγεται πρὸς ἔκπληξιν καὶ φρίκην, ὥσπερ ἐν σκότῳ καὶ νυκτί. *Mysteria allegorijs exprimuntur ad terrorem & horrorem, tanquam in adyto & nocte. Prorsus ad hanc ideam totus Dionysii liber de sacramentis, & reliqui etiam sunt compositi. Fingit voces novas, & compositiones format inusitatas, inauditas, mirificas; quæ simpliciter verbo vno aut altero dici poterant, diffundit in plures voces admodum sonoras & magnificas; Atque vt verè observat* Maximus διὰ πολυπλοκίας λέξεων σκοτοῖ τὸν λόγον, *congestis verbis multis obscurat sermonem; consueta & vsu Ecclesiæ recepta vocabula artis (vt sic dicam) studiose refugit, tanquam ad illum, quem quærebat,* ὄγκον *parum accommodata.* Hæc Casaubonus; verissime omnia; nisi quod difficile est capere cur hunc *scriptorem* vocet vel *antiquissimum*, quem constat non ante quinti sæculi extrema scripsisse, vel *elegantissimum*, quem his viriis, & quæ ipse numerat, & aliis etiam plurimis scatere planum atque apertum est. Neque aliter Morinus de hujus scriptoris stilo judicavit; *Ille* (inquit) *oratione semper vtitur plusquam Asiatica, hoc est super omnem modum inflata, redundante, alta, exaggerata, & vbique circumfluente verborum compositionibus, ordinarijs, novis, plerumque tumidis, atque insolentibus. Nihil vnquam illi nimium est. Verba semper sunt magnifica, oratio grandiloqua, amplificatio tragica; in re humili, hoc est ad doctrinam spectante, sæpe Cothurnos & dithyrambos longe supergrediens. Ei rarissime rectus sermo est, & secundum naturam enuntiatus; ita vt stilo Attico, & Areopagitico nihil omnino fingi possit dissimilius.* Iterum ibi de eodem; *Stilus* (inquit) *novis verbis, & affectata vocum efficacium, & divina summe significantium expreßione perpetuo luxuriat. Periodi longa, & epithetorum, diversorumque membrorum congerie perplexa; Nominum mirifica compositio; quam nulla lingua assequi potest; ejusdem compositionis sine modo repetitio. Nihil vnquam illi significanter satis, & ornate dictum est; ita vt videatur auctor ille maxime abhorruisse proprium, communem, perspicuum, & Atticum loquendi modum. Nullum similem scribendi stilum continuũ natura humana hactenus enixa est.* Atq; hęc quidem ita de Areopagitæ stilo censet Morinus. Quod vero ait Casaubonus eum ita de sacramen-

c Casaub. Exerc 16. ad Baro. § 13. p 565.

Morin de Ordin Part. 2 c. 2. § 7. p 33. Id. ibid. c. 5. § 13 p. 54.

CAPVT XXX. cramentis scripsisse, *quod sciret tali genere dicendi Gentium Mysteria tractari consuesse*; id etiamsi valeret, hominem tamen non vsquequaque purgaret. Hæc enim ratio si vera est, conficit de Christianorum sacramentis scribenti illo dicendi genere vti licere. Noster vero eo vsus est: etiam alibi, in libris de *Angelis*, de *divinis nominibus*, de *mystica Theologia*; imo etiam (quod planè ridiculum est) in ipsis ad familiares suos Epistolis; Et monet ipse Casaubonus hujus non librum modo de sacramentis, sed etiam *reliquos* ad tragicam hanc & Dithyrambicam *ideam esse compositos*. Sed & hoc ipsum quod nostrum statuisse & Casaubonus dicit, & uero apertissimum est, sacramenta allegoriis, vt Paganorum mysteria, exprimi decere sermone ad terrorem & horrorem composito; præterquàm quod uanum & falsum per se est; procul etiam abest ab Apostolicorum & vetustissimorvm ad a. D. 300. Christianorum judicio ac more; quos vt supra ostendimus, nulla hujusmodi religio tenuit, quo minus sua sacramenta clare ac plane, vsitatoque & familiari sermone uel apud ipsos Paganos exponerent; ut hunc qui aliter & sensit, & instituit necesse sit alterius, quam primi secundi-ve sæculi hominem fuisse. Illa vero de occultandis tegendisque sacramentis sententia quarti & quinti sæculi demum fuit eoque adeo tempore floruisse hunc, qui ita sensit, demonstrat. Iam ut Casauboni obseruationes exemplis & ab ipso allatis & aliis insuper firmemus, nostrum hunc *consueta & vsu Ecclesia recepta* rerum *vocabula* studiose refugere, nemo eorum est vsque adeò imperitus, qui si hominem legat, non statim sit animadversurus. *Huic lauacrum regenerationis, non baptismus* (inquit Casaubonus) *dicitur*, sed θεογενεσία, *generatio aut natalis Dei*; neque *Communio* cæna Domini, sed τελετῶν τελετὴ init. c.3. & ἡ ἱεροτελεστικωτάτη τῆς εὐχαριστία, & μυστήριον τῶ πάντων ἱεραρχικῶ ἄκρον. Huc & cætera pertinent Ecclesiasticorum & hominum & (vt sic dicã) negotiorum huic vsurpata nomina. Factum manu ad baptizandos catechumenos lacum nostri, postquam in vsu esse cæpit, *fontem* aut *baptisterium* vulgo dicebant. Quid noster? ille vero notum, & vulgare rei nomen aspernatus μητέρα υἱοθεσίας *matrem adoptionis* vocarit; *Pontifex* (inquit, baptismi mysterium enatrans) *inchoata trino signaculo vnctione ad adoptionis matrem vadit*; ὁ δὲ τῆ χρίσεως ἱεράρχης διὰ τῆς σφραγῖδος τρὶς ἀναρξάμενος ἐπὶ τὴν μητέρα υἱοθεσίας ἔρχεται. Hoc uero quin & nove, & putide, & inepte ita dictum sit, nemo vt opinor, cordatus negabit; quod pueros & *stolidos* illos, quos denotavit Lucretius, non modo ut belle, sed etiam ut divine dictum admiraturos non nescio. Iam non modo omnis Ecclesia, sed ipsi etiam Apostoli eos qui Christi greges pascunt, *episcopos*, plane optimo nomine appellant; Noster si bene memini, ne semel quidem, eo vsus est in tam multis, quæ scripsit; hos *Hierarchas*, & τοὺς τῆ ἱεραρχίας ἐπωνύμους *ab Hierarchia cognominatos*, nove, sed constanter, & vbique dixit; plane præter Apostolorũ & Apostolicorũ hominũ morem; qui *Episcopos* nusquã ἀρχιερεῖς, *Põtifices* vocasse reperiuntur. Itaq; si Apostolici ęvi fuisset,

Dion. Eccles. hier. c.2. Part 2.§.7 p.217.A

Dion. Hier. Eccl. c.2. §.2. extr.

poterat

CAPVT XXX.

poterat illi ſuo vocabulorum apud Eccleſiam inuſitatorum ſtudio ſatisfacere, ſi eos non *Hierarchas*, ſed *Archiereas* vocaret. Hoc enim apud Græcos quidem multo eſt, quam illud, notius & familiarius; apud Apoſtolicos, vtrumque in hoc quidem ſenſu, æque ignotum & inuſitatum. Cur ergo *Hierarcha* nomen, quod rarius eſt, ἀρχιερέως nomini, quod eſt & communius, & rectius, prætulit? Dicam, Ille nimirum ſecutis poſt primum, & ſecundum ſæculum temporibus vixit, quibus præter Apoſtolicum morem receptum eſt, vt epiſcopis etiam ἀρχιερέων *Pontificum* nomen uulgo in Eccleſia tribueretur. Ἀρχιερέως ergo nomen noſter, ut pote ſuo ſæculo vſitatum, pro ſuo ingenio, & more merito faſtidivit; *Hierarchæ* vo etiam ſuo inuſitatum, nomen vſurpavit. Sed & quos Eccleſia paulo poſt Apoſtolos, ab epiſcopis diſtinxit, & ſecundi ordinis fecit ſacerdotes, noſter eo, quo vulgo apud noſtros gaudebant, *presbyterorum* nomine, nunquam quod meminerim, uocat; ſed ἱερέας *ſacrificos* perpetuo dicit; neque *presbyteri* vocabulum, niſi ter aut quater vſurpauit, in librorum fere, titulis; in quibus ſe *presbyterum* inſcribit, Timotheum *ſympresbyterum* ſalutat. Neque in libris modo myſticis, ſed etiam in Epiſtolis familiaribus, his nominibus utitur. Sextam uerbi gratia Soſipatro, non *presbytero*, ut mos erat, ſed ἱερεῖ *ſacrifico*, ſive *ſacerdoti* inſcribit; ſeptimam item *Polycarpo*, non *epiſcopo*, quod tum quidem rectum erat, & ſolenne; non ἀρχιερεῖ *Pontifici*, quod etiam poſtea in uſu eſſe cœpit, ſed *Hierarcha* ἱεράρχῃ; neque aliter Titum nona, quam *Hierarcham* in titulo præſcribit. Eadem ludit in *Diaconorum*, & ab ipſis Apoſtolis inſtituto, & ab Eccleſia tota recepto ordine. Hos enim iſte non *Diaconos*, vt Apoſtoli, & omnis poſt eos Eccleſia, uocat; ſed λειτουργοὺς *miniſtros*; (quod etiam eſt ab eodem Caſaubono obſervatum) & ad *Dorotheum* quemdam, huius cenſus hominem, ſcribens, non alium, quam hunc epiſtolæ titulum præſcripſit; *Dorotheo* λειτουργῷ *miniſtro*. Idem fecit & in Monachorum novo, ſuique, non Apoſtolici ævi, ordine. Nam quos a Chriſtianis illorum temporum omnibus *Monachos* vocatos fuiſſe conſtat, eos novus hic, planeque mirificus nomenclator *Therapeutas*, ſed ſolus dicit; & quas eius inſtituti hominibus Caio, & Demophilo nuncupat epiſtolas, eas Caio θεραπευτῇ, & Demophilo item θεραπευτῇ inſcribit. Quid his uel peruerſius, uel ineptius fieri poteſt, ut quod honoris cauſa iis ad quos ſcribit, uel munus, uel inſtitutum adſcribis, id tu, non vocabulis notis, communique uſu receptis, ſed aliis a te præter cæterorum, qui tecum uiuunt, conſuetudinem fictis, enunties, atque ſignifices? Sane ſi quis hodie ad aliquem Latinæ communionis, uel Epiſcopum, uel Diaconum, uel Archidiaconum, uel Monachum ita ad iſtius exemplum ſcriberet; *Illuſtriſſimo Domino N. Reverendiſſimo Patavij* aut *Eugubij Hierarcha*; *Venerabili N. Romanæ Eccleſiæ Miniſtro* uel *Miniſtrorum Cœnomanenſis Eccleſiæ principi*, uel *Rev. Patri ordinis Sancti Franciſci Therapeutæ*; ſi quis inquam, nunc ita ſcriberet; non eſt dubitandum, quin omnes hominem vel delirare, vel certe io-

Dion. de eod. & de Eccl. hier. & de diuin. Nom. in titulo.

Caſaub. Exer. c. 16. vbi ſupr. p. 535.

Id. hier. Eccl. c. 2. Part 2. & c. 5. Part. 1. § 6. & epiſt. 5.

Id. Ep. 1. 2. 4. 8.

CAPVT XXX. cari existimarent; qui hæc nominum monstra pro notis & solennibus sui sæculi vocabulis usurparet. Atqui noster iste Dionysius, sive tu eum Apostolicis téporibus, sive quod uerius est, quinto sæculo vixisse dixeris, plane idem nobis ludibrium debet, qui quos *Episcopos*, vel *Diaconos*, vel *Monachos* uult salutare, eos *Hierarchas*, & *Ministros*, & *Therapeutas* ineptissime (si verum licet dicere) appellat, vocabulis scilicet ab vtriusque illius temporis, non minus quam a nostri usu in eo quidem sensu, alienis. Neque vero episcopos solos (qui ἀρχιερεῖς nūquam ab Ecclesia Apostolica dicti sunt) sed etiam veros Iudaïcæ gentis Pontifices *Hierarchas* vocat; quod eum supra nomen Zachariæ tribuisse obseruauimus, quem scilicet non simplicem sacerdotem, sed Pontificem fuisse somniabat. Sic etiam alibi Melchisedecum ἱεράρχην φιλοθεώτατον *Hierarcham Dei amantißimum*, vel (ut maluit interpres) *Deo carissimum* vocat. Sic quos scriptura, & omnis ex ea Ecclesia *Apostolos* & *Prophetas* dicit, hic fere *Theologos* vocat. Apostolos quidem, & vbique fere alios, & Petrum in illo nominatim loco, quo eum, ut significaret Apostolorum primum, sive, ut alii ueteres loquuntur, *principem*, dicit τὴν κορυφαίαν καὶ πρεσβυτάτην τῶν θεολόγων ἀκρότητα, *verticalem & vetustißimam Theologorum summitatem*; ibidemque suum Hierotheum scribit post *Theologos* (id est post Apostolos) cæteris omnibus antecelluisse. Prophetas vero passim eodem nomine donat. Et omnes in genere, & singulos proprie, ut Zachariam, [a] Ezechielem, [b] Isaiam. [c] Hunc etiam aliquādo ὑποφήτην dicit. *Propheta* solenne nostris omnibus, & sacris, & Ecclesiasticis scriptoribus, vocabulum adeo sprevit, ut id omnino non sæpius, quam bis aut ter si bene memini, usurpaverit. Est & vbi pro vtrisque (id est Apostolis & Prophetis) τοὺς ἐνθέους ἡμῶν ἱεροτελεστὰς *divinos nostros in sacris initiatores* dicit. Eodem quoque pertinet, quod idem auctor *scriptura*, solenni divinorum & Ecclesiasticorum scriptorum usu tritum nomen parcius usurpat, rem fere longo aliarum vocū circuitu describens; ut cū eius libros recenset; πᾶσα μὲν γὰρ ἱερὰ καὶ ἁγιόγραφος βίβλος, *Omnis enim sacer & hagiographus liber*. Singulos libros eodem modo περιφράζει, nomina quibus vulgo appellantur, dissimulans; ut Mosis, quam omnes Genesim uocant, ipse *substantiæ ac dispositionis rerum a Deo conditarum expositionem*, ἢ τὴν ἐκ θεοῦ τῶν ὄντων γενεσιουργὸν ὕπαρξιν καὶ διακόσμησιν (ὑφηγουμένην) vocat; neque cæterorum librorum vllus est, cujus notū & vulgare nomen ponat; tam putida affectatione ut, cum *Ioannis Apocalypsim* significare vellet, proprium & appositum *apocalypsees* vocabulum refugerit, exoticum & profanum nefandorum sacrorum apud Paganos nomen maluerit, librum ita describens, [g] τὴν κρυφίαν καὶ μυστικὴν ἐποψίαν τοῦ τῶν μαθητῶν ἀγαπητοῦ καὶ θεσπεσίου, *arcanam & mysticam dilecti divinique discipuli epopsiam*. Cætera eiusdem generis apud hunc scriptorem pæne innumerabilia mitto. Hæc satis sunt, ut quivis videat, quanto iste studio vocabula quædam Apostolica & Ecclesiastica vitaverit. Non jam urgeo, quam sit ine-

Dion. Hier. cæl. c. 4 § 4.
Id. Hier. cæl. c. 9 § 3.
Id. de divin. Nom. c. 2. § 2.
a De Hier. ... c. 8 §. 2.
b Ibid. sæpius & c. 20. §. 2. & c. 15. §. 9.
c Ibid. c. 13. § 2. 3. 4.
d Ibid. c. 13. § 1
e Id. Hier. Eccl. c. 1. p. 200. a.
f Ibid. c. 3. Par. 3. § 4.
g Ibid.

fit ineptum, quamque puerile voces communi tuorum vsu notas & receptas fastidire ac respuere; quasi id vel ad ipsam rerum demonstrationem, vel etiam ad veram eloquentiam (quod ipsi Ethnicorum sapientes negant) magnopere intersit; ac non potius ad vanam nescio cujus febriculosæ eruditionis ostentationem pertineat, animique a vulgaribus abhorrentis, & singularitate gaudentis morbum prodat; quo laborasse verum Dionysium, incredibile est virum, ut omnes fatentur, gravem ac sanctum. Illud vnum contendo Apostolorum discipulis, Ecclesiæque Christianæ præfectis plane indignum videri, rerum vocabulis & illorum auctoritate, & huius usu constitutis abstinere; alia vel tuo arbitrio ficta, vel ab exteris accepta malle; & in his nostrum Hierophantam eo largius ac gravius peccasse, quod quas refugit Ecclesiæ voces, vt verbi gratia *Episcopi*, *Presbyteri*, *Diaconi*, Et cæteras quas edidimus, hæ illis, quas vsurpavit, *Hierarchæ*, *Sacerdotis*, *Ministri*, vocibus non modo non deteriores, sed etiam meliores; certe apud eos, ad quos scribit, multo clariores ac dilucidiores essent; ut huius sane inexcusabilis temeritas fuisse videatur, qui posita ab Apostolis, recepta ab omnibus Christianis rerum suarum nomina, & ea quidem optima, sive Græcæ linguæ, vnde nata sunt, genium, analogiam, & vsum, sive etiam vocum per se notarum, & ad ea, ad quæ assumptæ sunt, significanda vim spectes. Cur enim quæso, *Hierarcham* noster, aut *ἱερέα*, aut *Ministrum*, quam *Episcopum*, aut *Presbyterum*, aut *Diaconum* cum Apostolis & eorum discipulis dicere maluit? Quid ei in illis displicere, vel in his placere tantum potuit, ut illis abstinendum, his vtendum putaverit? Nihil cum omnia excusseris reperies. Quid ergo est? Omnino hominem putaverim has sui ingenii copias ad pompam explicare voluisse; ut plane alius a sui ævi mortalibus esse videretur, qui aliter scilicet loqueretur; eoque pro antiquo scriptore, quod ille cupit, facile ab imperitis lectoribus haberetur.

CAPVT XXX.

Caput XXXI.

Argumentum X L I. A totius Areopagiticæ orationis forma ductum; vocibus, compositionibus, & figuris tragicis, & dithyrambicis constante, longis & involutis periodis, antithetis, & homæoteleutis, & cæteris affectati generis ornamentis scatente, & plane ad pompam efficta. Hanc vero ideam ne ab ipsis quidem de sæculo magistris probatam; ab Apostolica vero simplicitate & gravitate ita esse alienam, ut sanctissimum Martyrem eam esse consectatum plane sit incredibile. Castigatur Halloixij temeritas Areopagiticam orationem Paulinæ absurdissime comparantis; & refellitur huius ideæ adductum ab eo, velut ex Augustino, exemplum.

HVc & illa alia accedunt, quæ a Casaubono diximus in hoc scriptore vere fuisse observata; atque id in primis, quod iste *voces fingit novas, & compositiones formas inusitatas, inauditas, mirificas.* Voces quam multæ illius census apud hunc occurrunt? ὀντότης, *entitas* ἕνας *pro unitate* ὠδινεύεσθαι *pro facturire*, & *opus parturire* (ut Corderius in Dionysiano Glossario est interpretatus) θέωσις *deificatio* θεοῦσθαι, *deificari*, & alia id genus sexcenta? *Compositiones* vero, & nominum & verborum, apud eundem plane sunt, quod merito ait Casaubonus, *mirificæ*. Nominum quidem; vt ἐξουσιαρχία, ἐξουσιοποιὸς, ὑπεράρχιος, πανόλβιος, θεομίμητος, jam a Casaubono notatæ, quibus aliæ sunt, his etiam mirabiliores, innumeræ; ut πολυκινησία, ὡραιοποιΐα, θεοπτία, φωταγωγία, φωτοφάνεια, ὁμωνυμία, ἀφθιτία, ὑπερπληρότης, παγκληρία, ἱεροπλασία, ἀνδροπλασία, φωτοχυσία, ἀληθογνωσία, ἐκφάντωρ, ἐκφαντορεία, φωτοδοσία, ὑπερουσιότης, ὑπεραγαθότης, ὑπερύπαρξις. Et quod portentosum est, ὑπερθεότης; & hæ de Platonico genere, αὐτοκάλλος, αὐτοζωή, αὐτοσοφία, αὐτομοιότης, αὐτοτάξις, αὐτοένωσις, αὐτομετοχὴ, αὐτοϋπεραγαθότης, αὐτοδύναμις, αὐτοϊσότης, αὐτοφρόνησις, αὐτοθεότης, αὐτοουσίωσις, αὐτοζώωσις, αὐτοθέωσις, αὐτοαγιότης, αὐτοεξουσιότης. Neque noster in *adjectivorum* (vt vocant) *nominum* compositionibus modestior, vel parcior est; vt sunt ista; ἀειφωτὸς, ἀρχίφωτος, πνευματοκίνητος, οὐσιοποιὸς, ἀρχισυναγωγὸς, καλλοποιὸς, ἀγαθουργὸς, ὁμοαγαθὸς, ἀγαθοφυὴς, ὁμοθεὸς, σοφόδωρος, πατραπαράδοτος, ἀρχίζωος, ὑπεράρχιος, θεάρχικος, ἱεροτελέστης, ἱεροτελεστικὸς, θεόγραπτος, ἱερομύστης, ἱεροποιὸς, φωταγωγὸς, φωταγωγικὸς, φωτοδότις, τελεσιουργὸς, τελεσιουργικὸς, ἀγγελοπρεπὴς, σωματοπρεπὴς, ὁδοποιὸς, χρυσοειδὴς, ταυτοειδὴς, ἡλιοειδὴς, ἰνοειδὴς, ἀεικίνητος, ὁμοπορευτὸς, θεοπαράδοτος, ἀπειροσαλπιγκτὸς, ἀπειροδύναμος, δυναμοποιὸς, τελειοδύναμος, εἰρηνόδωρος, εἰρηνόχυτος, ἀπειρόδωρος, κρυφιόμυστος. In verbis eadem quoque luxuries cernitur; qualia de multis hæc pauca satis

erunt

CAPVT XXXI.

erunt; ὑπερεῖναι, αὐτεῖναι, ὑπερβλύζειν, ὑπεραπλοῦσθαι, ὑπεραπλοῦν, ἑνοποιεῖσθαι, εἰδοποιεῖσθαι, ἱεροχαράσσεσθαι, σοφοποιεῖν. Ita noster suam illam, quam Maximus dicit, λέξεως πολυπληθίαν adeo studiose conficit, vt nihil aliud pensi habuisse videatur, quam vt ex *sonoris* imo & *terrificis*, plærisque prælongis, ac vt ait Poëta, *sesquipedalibus* verbis composita oratio, multisque (vt sic dicam) foliis res paucissimas obumbrans, inani magnificentiæ specie lectorem perculleret, ac deluderet. Est autem operæpretium huic paulo distinctius eius artem considerare, & quibus rationibus totam illam orationis suæ molem construxerit, explicare. Ille ergo ad hoc opus epitheta inprimis (vt vocant Grammatici) creberrima adhibuit, & quæ sapientes condimenti, vel salis instar, orationi parce ac raro inspergi præcipiunt, ea ipse larga manu passim ac pæne vbique effundit, vt pauca sint nomina, quæ non suis, & quidem luculentissimis, ac splendidissimis epithetis ambitiosissime vestiverit, atque ornaverit. Præter illa adiectiva, quæ modo exhibuimus, alia ejusdem fere modi innumerabilia apud hunc singulis pæne, non paginis modo, sed etiam versiculis vibrant, æque grandia, ac sonora; qualia de multis hæc pauca sunt, quæ ad specimen edimus; ἱερὸς, ἱερώτατος, ἱεραρχικὸς, ἱερατικὸς τελεστικὸς, τελεώτατος, τελειωτικὸς ζωογονεὺς, ἔνθεος, θεοειδὴς, θεόσοφος, θεουργικὸς, θεόπλαστος θεόληπτος, θεογέννητος, φωτιστικὸς, φανότατος, φωστηρικὸς, μεγαλοδαίμων, ἁγιοῦ, ἁγιόγραφος, φθοροποιὸς, ἐπιστρεπτικὸς, φιλοθεάμων, ἀγαθουργὸς, ἀγαθοδότης, σοφοδότης, κακοεργέτης, ἀρχέτυπος, αὐτοεῖναι, αὐτοεργέτης, μακαριστότατος σεβάσμιος. Ingens est eorum agmen, quæ in ικος desinunt; ἀρχηγικὸς, μορφωτικὸς, εἰσαγωγικὸς, ἐκφαντορικὸς, θεόπλικος, ἀνακινητικὸς, ἐπιστημονικὸς, ἀφορισικὸς, ἐκθεωτικὸς, μεταβατικὸς, ἀπλωτικὸς, ἀναπαυτικὸς. Sed neque contemnenda eorum, est copia, quæ ab α privativa particula incipiunt; ἀδιάφθαρτος, ἀδιάγραπτος, ἀπαρέγκλιτος, ἀπερικάλυπτος, ἀσύγχυτος, ἀσώματος, ἀκατάληπτος, ἀνεπίστροφος, ἀλαμπὴς, ἄϋλος, ἀϋλότατος, ἀπειροπλάσιος, ἀσύμφυρτος, ἀσχημάτιστος, ἀειγενὴς. Neque pauca scriptori suffecit nomen εἶδος; ἀγαθοειδὴς, φωτοειδὴς, θεοειδὴς, σταυροειδὴς, σωματοειδὴς, ἡλιοειδὴς, & quæ nuper exhibebamus, χριστοειδὴς, ἑνοειδὴς, ταυτοειδὴς. Scriptor iis quoque gaudet, quæ fiunt a verbo πρέπειν *decet*, ἀγαθοπρεπὴς, ἱεροπρεπὴς, μεγαλοπρεπὴς, ἀγγελοπρεπὴς, σωματοπρεπὴς. Iam vero, vt iste nominibus epitheta; ita & verbis sua adverbia perpetuo fere adjungit, ipsa quoque vel syllabarum numero, vel sono, vel novitate, vel originis, aut compositionis singularitate conspicua, adeoque orationi ὄγκον, & molem dare idonea; qualia sunt, quæ vel ab adjectivis quæ exhibuimus, vel aliunde ad eandem formam effingit; αὐτοκινήτως, ἐπιστρεπτικῶς, ἐπιστημονικῶς, ἐπιβατικῶς, ἀγαπητικῶς, ἀφθέγκτως, ἁγιαστικῶς, θεοειδῶς, ἐκφαντορικῶς, ὑμνητικῶς, θεομιμήτως, ἀγγελομιμήτως, ὑπεροχικῶς θεωνυμικῶς ἀδιατηρήτως, ἀγαθοειδῶς, ἐνθέως, ἀνθρωποπρεπῶς, ἁγιοπρεπῶς, ἱεροπρεπῶς, ἡλιοειδῶς, ἑνιαίως, θεοπαραδότως, ἀναλλοιώτως, ἀμεταστρέπτως, πανιερῶς, ἀπερικαλύπτως, ἀνεκπομπεύτως, ἀδιαλλάκτως, ἀδιαφθάρτως, εἰσαγωγικῶς, ἐκφαντορικῶς, ἱεραρχικῶς, φωτογυμικῶς,

CAPUT XXXI. ὑμνικῶς, κυκλικῶς: ἑλικοειδῶς, ὑπερχρόνως, ὑπεραληθῶς. Hoc & artis ejus est, quod nihil fere loquitur, quod non vltra legitimum rerum modum extollat, exaggeret, amplificet. Hyperbole apud eum longe lateque regnat; magnum fateor, orationis ornamentum, si parce, si caste, modesteque vtatis; sin aliter, & magistri tradunt, & vel ineruditi sentiunt nihil esse vel frigidius vel molestius. Noster vero vt ea, de quibus agit, ad hanc non tam magnitudinem, quam granditatem evehat, primo adjectiva (vt vocant) nomina præfixis particulis quibusdam αὐξητικαῖς componit, atque ita eorum sensum vel intendit, vel extendit; qualia sunt, quæ ex ὑπὲρ *super* vel *supra* innumerabilia effingit; ὑπερκόσμιος, ὑπερουράνιος, ὑπεράρχιος, ὑπερφυὴς, ὑπερφανὸς, ὑπέρζωος, ὑπερφαὴς, ὑπερώνυμος, ὑπερτελὴς, ὑπερούσιος, ὑπερηπλωμένος, ὑπερηνωμένος, ὑπέρζωος, ὑπέρσοφος, ὑπερδρυὴς, ὑπερλαμπρὸς, ὑπεραγαθὸς, ὑπεράρρητος, ὑπερπλήρης, ὑπεράπειρος; denique ne quid desit, etiam ὑπέρθεος. Quædam hujus generis etiam ex πολυ componit; vt πολυύμνητος, πολυθεάμων, πολύφωνος, πολύχυτος. Multo plura sunt, quibus præfixo τῷ πὰν, eo majorem conciliat significationis amplitudinem, quo *omnes multis* plures sunt. Hujus sunt apud istum generis, πανιερὸς, παναυτοκρατορικὸς, πανεπίσκοπος, πάναγνος, πανόλβιος, παναίτιος, παμμεγέθης, πάνσοφος, πανασένητος. Eandem vim illa quoque habent, quæ sunt formæ τῆς ὁλολαμπὴς. Sed nec hæc quidem scriptori satis sunt. Et aliorum, & horum ipsorum vim, & molem alia quoque ratione auget, dum ea in superlativum gradum, quo creberrime vtitur, extendit. ἱερώτατος, ἀξιώτατος, τελεωτάτατος, θεαρχικώτατος, ἐναλέστατος, ἀπειρότατος, ἀϋλώτατος, φιλανθρωπότατος, μακαριώτατος, φανότατος, θεοπρεπέστατος, θεοειδέστατος, πολυπαθέστατος, παναγέστατος, πανιερώτατος, παναγιώτατος. Adverbiorum eadem quoque apud nostrum ratio est; vt ὑπεραρρήτως, ὑπεραγνώστως, &c. quæ nuper exhibuimus. Omnia vt vides, & nomina, & epitheta, & verba, & adverbia grandia sunt, & syllabarum numero, & soni majestate, & compositionis mole, & vel novitatis, vel antiquitatis, vel peregrinitatis singularitate mirifica; quædam pæne stupenda. Hæc Areopagitici sermonis sylva est; His varia inter se arte contextis, ac compositis, veluti speciosissimis quibusdam quadrigis, invecta Hierophantæ nostri oratio exultat, & a calce ad carceres, hinc Latinis, inde Græcis plaudentibus, decurrit. Pompæ magnificentiam auget personæ, sub qua ille suos ludos latens agit, antiqua, & toto orbe Christiano venerabilis facies atque dignitas. Cæteras eius artes, quæ multæ sunt, mitto. Vnam a Casaubono supra notatam, quæ ad amplificandam & distendendam orationis molem plurimum valet, & apud hunc creberrima est, non tacebo. Is ergo nostro mos est, vt pro simplicibus rerum nominibus splendidas aliquas, & ex metaphoris plærumque in ænigmatis modum allegorice contextas descriptiones exhibeat, quale id est, quod supra attulimus, vbi cum vellet significare Pontificem *ad baptisterium accedere*, pro baptisterio ænigmaticam eius descriptionem posuit, scribens *Pontificem ad regenerationis ma-*

CAPVT XXXI.

nis matrem vadere. Ita pro simplici, & omnibus noto *scripturæ* nomine, alibi quidem *supramundana, & sacerrima oracula* dicit, ὑπερκόσμια καὶ ἱερώτατα λόγια; alibi vero τὴν ἱερὰν καὶ ἁγιόγραφον δέλτον, *sacrum & hagiographum codicem.* Est etiam vbi ad hoc ipsum significandum *hierographicas* dicit *oraculorum syntheses*, id est *contextus* vel *compositiones.* τὰς ἱερογραφικὰς τῶν λογίων συνθέσεις. Pro *fidelibus*, quod simplex erat, facile, & obvium, longo ac lacinioso verborum ambitu eos dicit, *qui ex hierarchicis mysterijs & traditionibus sacra sunt mystagogiæ mysterio initiati.* τοὺς τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας τὴν τελετὴν ἐξ ἱεραρχικῶν μυστηρίων καὶ παραδόσεων τετελεσμένους. Cætera de hoc genere mitto, quæ apud istum sunt innumerabilia. Iam de horum inter se nexu, & compositione multa quidem dici possent; sed ad institutum nostrum pauca quædam libare satis erit. Noster ergo suæ orationis partes inter se operosissime contexit, vt membra membris plærumque accurate respondeant, isocola, antitheta, homoeoteleuta, & alias puerorum delicias studiosissime vt apparet, consectans. Exemplum vnum ex eo loco afferam, in quo singulos scripturæ libros recenset. Πᾶσα μὲν γὰρ (inquit) ἱερὰ καὶ ἁγιόγραφος δέλτος, ἢ τὴν ἐκ θεοῦ τῶν ὄντων γεννητικὴν ὕπαρξίν τε καὶ διακόσμησιν, ἢ τὴν νομικὴν ἱεραρχίαν καὶ πολιτείαν, ἢ τῶν τοῦ θείου λαοῦ κληροδοσιῶν διανεμήσεις καὶ κατασχέσεις, ἢ κριτῶν ἱερῶν, ἢ βασιλέων σοφῶν, ἢ ἱερέων ἐνθέων σύνεσιν, ἢ παλαιῶν ἀνδρῶν ἐν ποικιλίᾳ καὶ πλήθει τῶν ἀνιώντων ἀκατάσειστον ἐν καρτερίᾳ φιλοσοφίαν, ἢ τῶν πρακτέων σοφὰς ὑποθήκας, ἢ θείων ἐρώτων ᾄσματα, καὶ ἐνθέους εἰκόνας, ἢ τῶν ἐσομένων τὰς ὑποφητικὰς προαναῤῥήσεις, ἢ τὰς ἀνδρικὰς Ἰησοῦ θεουργίας, ἢ τὰς τῶν αὐτοῦ μαθητῶν θεοπαραδότους καὶ θεομιμήτους πολιτείας καὶ ἱερὰς διδασκαλίας, ἢ τὴν κρυφίαν καὶ μυστικὴν ἐποπτείαν τοῦ τῶν μαθητῶν ἀγαπητοῦ καὶ θεσπεσίου, ἢ τὴν ὑπερκόσμιον Ἰησοῦ θεολογίαν τοῖς πρὸς θέωσιν ἐπιτηδείοις ὑφηγήσατο, καὶ ταῖς ἱεραῖς τῶν τελετῶν καὶ θεοειδέσιν ἀναγωγαῖς συνεῤῥίζωσεν. Locum Latine sic reddunt novissimi interpretes. *Omnis namque sacra scripturæ textus, vel conditam a Deo rerum substantiam ac dispositionem, vel legalem hierarchiam ac politiam, vel hæreditatum divini populi distributiones ac possessiones, vel sacrorum judicum, Regumve sapientum, atque sacerdotum divinorum prudentiam, vel priscorum virorum in tristium varietate, ac multiplicitate casuum inconcussam tolerantiæ philosophiam, aut sapientes rerum gerendarum præceptiones, vel amorum cantica divinorum, imaginesque divinas, vel præsagas futurorum prædictiones, vel viriles Iesu Dei operationes, ejusdemque discipulorum divinitus tradita, & ad Deum imitandum conducentia vitæ instituta, doctrinasque sacras, arcanamve illam mysticamque visionem discipuli dilecti divinique, atque supermundialem Iesu Theologiam ijs, qui divinitatis capaces sunt exposuit; sacrisque cum sacramentorum, tum ad Dei formam consequendam aptis institutionibus confirmavit.* Atque ita quidem noster hierophantes. Primo vides immanem ac plane improbum laciniosæ orationis ambitum; & inter prima nomina τὴν τῶν ὄντων γένεσιν, & verbum a quo illa reguntur, ὑφηγήσατο, plures quam centum interiectas voces; quo fit vt omnia diu pen-

Dion. Hier. Eccl. c. 2. Part. § 7.
Ii. Hier. Eccl. i iii
Ibid c. 3. Part. 3. § 4.
Ibid. c. 1. init.
Ibid c. 3. Part. 3. § 4. p. 246. 247.

CAPVT XXXI.

deant, & legentis animum discrucient, moleste expectantis, quonam tandem illa tam multa evasura sint. Tum scriptoris stomachum cernis, qui vna periodo omnes veteris ac Novi Testamenti libros sigillatim complecti, tantamque rerum sylvam in tam arctum gyrum cogere ac includere non dubitavit. Vnde fieri non potuit, quin & periodus præter modum excresceret, & res tam multæ ita inter se convolutæ ac congestæ malignius lucerent, & quandam nobis caliginem offunderent. In his vero, quod dixi, cola colis ad amussim pleraque congruunt. Nam & hæc ἡ ἐκ θεοῦ τῶν ὄντων γεννητὴ ὕπαρξίς τε, καὶ διακόσμησις, illis quæ sequuntur, ἡ νομικὴ ἱεραρχία καὶ πολιτεία, respondent; & cætera deinceps simili inter se ratione dimensa sunt. Ac vt illorum; ὕπαρξιν τε καὶ διακόσμησιν ἱεραρχίαν καὶ πολιτείαν, par idemque est finis; & ambo illa quidem in σιν; hæc vero in ιαν desinunt, qualiter & proximi coli duæ extremæ voces, διανεμήσεις, καὶ καταχέσεις, ipsæ quoque fine congruunt. Iam in illis, ἢ κριτῶν ἱερῶν, ἢ βασιλέων σοφῶν, ἢ ἱερέων ἐνθέων, ipsa statim vel ineruditorum hominum auris deprehendit, tum nominum, tum epithetorum accuratam paritatem & manifestum homœoteleuton. Anthiteta vero a summo ad imum amice inter se vibrant; *rerum creatio & ordinatio* cum *legis hierarchia & politia* compositæ; *hereditas* cum *viris Iudicibus, Regibus, Sacerdotibus*, & horum *prudentia* cum aliorum *constantia*; Inde *præceptiones* cum *canticis*, *prædictiones* cum *historijs*, *visio* denique cum *theologia* comparatæ. Sed & aliquod eorum quæ supra in hoc authore notavimus, pæne omnium specimen hic vnus locus exhibet. Nam & γένεσιν & ἀποκάλυψιν (quod solenne est ac legitimum, illud primi hoc vltimi Bibliorum voluminis, nomen) dicere consulto cavit; pro priore τὴν ἐκ θεοῦ ὕπαρξιν, pro posteriore ἐποψίαν vsurpans. Ita & *prædictiones*, quæ *prophetica* ab omnibus Christianis dicuntur, noster repudiato hoc veluti nimis vulgari nomine ὑποφητικὰς vocare maluit. Ibidem quoque voces Paganicas pro Apostolicis vsurpat, divinam Iobi quidem patientiam, τὴν ἐν καρτερίᾳ φιλοσοφίαν; revelationem vero Ioannis, τὴν μυστικὴν ἐποψίαν; nomine vtroque quidem apud Apostolos inusitato, hoc vero posteriore, etiam ob nefanda sacra, quorum erat apud Paganos proprium profano atque execrabili. Sed & ista, quæ ibidem vsurpat, μυστικὸς, θεσπέσιος, τελετὴ, ἀναγωγὴ, Paganicæ omnia sunt originis, neque vspiam, quod sciam, apud divinos illos scriptores reperiuntur, quos iste præceptores suos esse gloriatur, τελετὰς scio semel atque iterum in veteri instrumento vsurpari, sed in vtroque loco pro impiis & Paganicis; nusquam pro legitimis & a Deo institutis sacris. Neque vero hic desunt voces, & compositiones, vel fictæ, vel apud nostros certe novæ; θεουργία, ἔνθεος, θεοπαράδοτος, θεομίμητος, θέωσις, ὑπερκόσμιος, ἀναγωγή. Sed ibidem quoque illam cernere est, quam diximus, profusam epithetorum copiam, ἱερὰ καὶ ἁγιόγραφος δέλτος, θεῖος λαὸς, κριταὶ ἱεροὶ, βασιλεῖς σοφοὶ, ἱερεῖς ἔνθεοι, ἀκλόνητος φιλοσοφία, σοφαὶ ὑποθῆκαι, ἔνθεοι ᾠδαὶ, ὑποφητικαὶ προαναρρήσεις, ἀνδρικαὶ θεουργίαι, θεοπαράδοτα καὶ θεομίμητα

1. Reg (Græc. 3) 15. 2. Amos 7. 9.

μύσταις, πολιτείαις, ἱεραῖς διδασκαλίαις, κρυφίᾳ ἐποψίᾳ, μαθητοῦ θεσπεσίου, ὑπερκόσμιος θεολογία, θεοειδεῖς ἀναγωγαί; vt vix toto loco vnum aut alterum supersit nomen, quod non suo epitheto gaudeat. Denique & hic pro simplicibus rerum nominibus adhibitas esse earum descriptiones; vt pro *scriptura* τὴν ἱερὰν καὶ ἁγιόγραφον δέλτον; pro Apocalypsi τὴν κρυφίαν καὶ μυστικὴν ἐποψίαν, jam supra observauimus; quibus & hæc addenda sunt, pro *Ioanne* positum esse τὸν τῶν μαθητῶν ἀγαπητὸν καὶ θεσπέσιον; pro piis & fidelibus, τοὺς πρὸς θεῖον ἐπιτηδείους. Atque hæc quidem de hac Hierophantæ periodo dicta satis sunt. Plures describere nihil necesse est. Sunt enim cæteræ pæne omnes hujus simillimæ; neque tu apud istum facile alium parem locum reperies, qui isto non sit etiam deterior; quæ ratio me impulit, vt eum potissimum seligerem, quod hinc nullo negotio, qui; qualisque scriptor iste sit, veluti compendio discere ac intelligere liceat. Vnam tantum addam plane vt mihi videtur, singularem nostri elocutionem, ex qua patet quam ille mirabilis in hoc genere fuerit artifex. Ea autem extat in libro de divinis nominibus; vbi negat quicquam esse, quod, ἐξάγειν *educere, aut explicare possit*, τὴν ὑπὲρ πάντα καὶ λόγον καὶ νοῦν κρυφιότητα τῆς ὑπὲρ πάντα ὑπερουσίως ὑπερούσης ὑπερθεότητος. Etiam qui Græce nesciunt, orationis hujus vel ex Latina interpretatione admirabilitatem assequentur; *Nihil* (inquit) *explicat illud omnem rationem & mentem superans superdeitatis arcanum* (græce est *occultum & abditum*) *superessentialiter supra omnia superexistentis.* Neque his minus turgida, & spumosa est illa Iacobææ sententiæ a Casaubono merito notata apud eundem paraphrasis; πᾶσα δόσις ἀγαθὴ (inquit) καὶ πᾶν δώρημα τέλειον; Hæc hactenus Iacobus; Noster paraphrastes de suo addit; ἐκ πάσης πατροκινήτου φωτοφανείας πρόοδος εἰς ἡμᾶς ἀγαθοδότως φοιτῶσα. Hæc vero omnes dithyrambos superant. Ex hoc, quod hactenus edidimus, dictionis & orationis specimine, satis ni fallor, intelligunt omnes artis periti, primo quidem quam falsus sit ille eloquentiæ color, quo hic scriptor multis imponit, ex iis rebus constans, quæ ab ipsis de sæculo magistris Aristotele, Cicerone, Dionysio Halicarnasseo, Quintiliano, Longino, & aliis reprobatæ sunt. Dionysius ne ipsius quidem Platonis sublimitatem probavit; sed eam περιεργείας, & nimiæ, præsertim in philosopho, curiositatis & affectationis damnavit. Quanto minus frigidam illam inanem & insolentem nostri hierophantæ sub Theologi persona grandiloquentiam ferret? Castam enim & sobriam & sanam decet esse etiam oratoris, qui sit gravis, eloquentiam; non audacem, non temulentam, & insanam. Ac Senecam quidem *vitiys abundare* scribit Quintilianus; sed *dulcibus*. Nostri vero *vitia* nulla dulcedo solatur. Tetrica enim sunt, & molesta. Quam mentitur magnitudinem, ea vero magnitudo non est, sed inanis tumor, & pumilionis sese vltra suum modum efferentis aggesta ex cothurno & calceis proceritas. Multa magnaque minatur; si hominem excusseris, verborum & foliorum abunde reperies; rerum & veræ frugis pæne nihil. Sub illis

CAPVT XXXI.

Dion divin. nom. c. c3 §. 3. p. 694.

CAPUT XXXI. tam grandibus dithyrambicæ pompæ verbis sensus vulgares latent. Nihil fere rarum, aut reconditum; nihil tanto apparatu hiatuque dignum; pauca sunt, quæ non norint Christianarum scholarum tirones. Sed & hinc secundo clare liquidoque perspicimus, quam non modo vanum falsumque, sed etiam stultum & impudens sit Halloixii de hoc authore judicium, in cujus libris negat *alium inesse spiritum, aliam apparere eloquentiam quam in Pauli nonnullis epistolis.* Tantum-ne de hominum stupore sperasse hunc Iesuitam, vt se persuasurum putaret res tam inter se diversas, atque contrarias easdem esse? Si Pauli in hoc scriptore spiritus est, si est eloquentia; cur ergo Halloixi, ipsa rerum & personarum, quæ ille & posuit, & nunquam non vsurpavit, nomina, tuus iste alter Paulus scilicet, cane pejus & angue refugit? Cur quos ille *episcopos, presbyteros, Diaconos, Apostolos, Prophetas* vocat, tuus hic febriculosus Apostolicus semper aliter vocat? Cur quibus hic nos vbique obtundit atque obruit novis & mirificis epithetis, eorum ille nihil habet? Cur illa ad terrorem & pompam efficta tui sesquipedalia verba nulla apud nostrum sunt? Cur cætera, quæ apud tuum abundant, apud nostrum desiderantur? Attici hominis hæc esse dices. Viderint magistri; num in verbis pueriliter ludere, num dithyrambica profundere, & vltra omnem decori modum turgere atque efferri, id sit *Atticismus*; quod scio Halicarnasseum quidem illum, haud paulo meliorem Halloixio Atticistam, nunquam esse concessurum. Sed esto; Tui Areopagitæ morbum Atticismum esse, quod ridiculum & insanum est, concedamus. Hic ipse inquam Halloixi, tui scriptoris Atticismus clamat hominem nihil habere Paulini spiritus, Paulinæve eloquentiæ, cum qua nihil æque pugnat, ac fictitius ille Dionysii tui Atticismus. Sed & postea quemdam Augustini ex soliloquiis locum Halloixius describit, in quo ille scribit scilicet, *Trinitatem esse supermirabilem, & superinenarrabilem & superinscrutabilem, & superinaccessibilem, & superincomprehensibilem, superintelligibilem, superessentialem, superessentialiter exuperantem sensum omnem, omnem rationem, omnem intellectum, omnem intelligentiam; omnem essentiam supercœlestium animorum.* Hic exultat Halloixius; & hæc aut *vel e Dionysio, vel ex eodem certe spiritu hausta scriptaque videri* posse. Ego rem ipsam divinæ scilicet naturæ immensam, & omni creata mente infinito spatio celsiorem ac sublimiorem majestatem, ex eodem Scripturæ fonte ab vtroque scriptore haustam esse confiteor. Rei vero morosam ac turgidam illam, & ex vocabulis fictis atque apud homines invsitatis, eadem absque vlla necessitate sæpius inculcantibus conflatam elocutionem, vel vterque a suo ingenio habuit, vel a Græco fortasse Latinus hausit. Non enim iste Soliquiorum scriptor, quem nos Halloixius *audire & obmutescere* jubet, Augustinus est; sed alius ignotus auctor. Augustini *soliloquia* sunt; sed alia, in duos libros divisa, quæ & ipse, & Possidius disertissime memorant. *Soliloquiorum*, ex quibus ista habet Halloixius, vnius liber est; cuius neque Augustinus,

Hall. de aper. Dion. Quæst. 2 p. 536.

Hall. ibid. p. 546. Aug. Solil. c. 31. T. 9. Append. p. 318. A. col. 2.

gustinus, neque Possidius, neque vllus alius idoneus vetustatis auctor meminit. Itaque librum & Bellarminus inter eos censet, de quibus fatetur *se nihil certi habere*; & Lovanienses, ac Parisienses in Tomi noni appendicem rejecerunt, qua ipsi illa *contineri* nos admonent, *quæ constat non esse B. Augustini, etsi in eius tomo nono extare soleant*. Halloixius vel falsus est, qui pro Augustinianis ea accepit, quę Augustiniana nequaquam esse vel ipsi ejus Theologi *constare* affirmant; quod non est acuti & docti disputatoris; vel certe nobis imponere voluit; quod non est viri boni. Vtcumque sit, alios Dionysianæ grandiloquentiæ patronos quærere debet, quam Augustinum; Quamquam ne hoc quidem ad eam purgandam satis futurum sit, si vel vnus, aut alter ex Augustino huius generis locus afferretur. Augustino enim, si semel, & iterum in tam multis voluminibus aliquid turgidius excidisse deprehenderetur, venia concedi facile & posset, & deberet; nulla Halloixiniano Dionysio debetur, qui totus, quantuscumque est, ex illa idea constat; neque solum, vbi de Deo sermo est, cuius sublimitas ipsa per se orationem attollit, sed & vbique alias ita profecto loquitur, vt furentem Tragædum te audire putes. Neque enim ille, dum Ecclesiæ quotidianos, & captu facillimos ritus enarrat, hilo est modestior, aut verecundior, quam dum Dei & Trinitatis mysteria (vt eius verbo utar) ὑμνεῖ, id est canit, ac celebrat; ac ne in epistolis quidem ad familiares suis summissior aut humilior est, quam in libris Theologicis; Quicquid ille agat, ac vbicumque sit, semper est in cothurno tragico; & ampullas dithyrambicas constanter profundit. Denique & illud tertio ex his quæ disputavimus, certo non esse hûc vel Pauli discipulum, vel Apostolicorum hominum vnum; cuius omnis scilicet oratio tam & ab illius, & ab horum vsu ac consuetudine aliena est; qui in verbis fingendis, in epithetis expoliendis, in sensibus exaggerandis, in periodis struendis, in omnibus vltra modum amplificandis, in sermone ad pompam, imo & ad terrorem componendo tantum operæ ac temporis posuisse cernitur; a quo omni studio viros Apostolicæ memoriæ & sponte plurimum abhorruisse scimus, & vero aliis multo maioris momenti laboribus ac certaminibus ita occupatos fuisse, vt etiamsi ad has nugas animo propendissent, ne sic quidem videantur satis ad hæc vana assequenda otii habituri fuisse.

CAPVT XXVI.

Bell. de script. Eccl. in Augu.
obseru. 3. ad Tom. 9.
Aug. T. p. 351.

Caput XXXII.

Refellitur inerudita Halloixij pro suo Dionysio obiectio, a quo Gregorium Nazianzenum & Clementem Alexandrinum quædam sublegisse vult, quæ illum ab his esse furatum & probabilius & verius est. Aliorum Areopagiticum a Nazianzeno quodam loco intelligi hariolantium obiectio ab ipso Halloixio confutata. Conclusio disputationis superioris, verissime de libris Areopagiticis judicasse Hypatium a. D. 532.

Halloix. de Dion. op. Q.1. p.532.533.

Atque ex his quæ hactenus disputavimus nullo negotio dissolvuntur quædam ab Halloixio,& aliis pro sui Dionisii antiquitate obiecta;quæ a nobis ea de causa in hunc locum consulto dilata sunt. Ac illud quidem primo , quod nonnulla interdum apud Gregorium Nazianzenum occurrunt iis simillima ; quæ in Areopaticis leguntur; qualia hæc sunt ab eruditissimo viro Iacobo Billio observata. Gregorius Orat. II. de Pascha, de Deo loquens; ὅλον (inquit) ἐν ἑαυτῷ συλλαβὼν ἔχει τὸ εἶναι. *Esse totum in se ipso comprehensum habet.* Hotum plane gemina nemo illa esse negaverit, quæ apud nostrum capite V. de divinis nominibus habentur, ὅλον ἐν ἑαυτῷ τὸ εἶναι συνειληφώς. Eodem loco Gregorius dicir Deum esse πέλαγος οὐσίας ἄπειρον καὶ ἀόριστον, *immensum & infinitum essentiæ pelagus.* Dionysius eadem capire IX. cœlestis hierarchiæ, θεαρχικοῦ φωτὸς ἄπειρόν τι καὶ ἄφθονον πέλαγος. *Divino-principalis lucis infinitum est, & largum copiosumque pelagus.* Plura apud Billium exempla extare ait Halloixius ; in quibus , (neque enim librum Billii habeo) nescio an illud sit , quod ego vtrumque scriptorem in verborum aucupes invehi,& in eos similia dicere observaui. Istos Gregorius dicit *relictis rebus syllabas consectari*, συλλαβαῖς ἀκολουθεῖν ἀφέντας τὰ πράγματα, Hierophantes vero μὴ τῇ δυνάμει τοῦ σκόπου προσέχειν, ἀλλὰ ταῖς λέξεσι, *non vim ipsam instituti attendere sed verba*; Negat *eos res divinas intelligere cupere sed exiles sonos aucupari*, οὐ τὰ θεῖα νοεῖν ἐθέλειν, ἀλλ᾽ ἤχους ψιλοὺς εἰσδέχεσθαι; *elementis denique ac lineis non intellectis, & syllabis & verbis ignotis addictos esse.* προσπάσχειν στοιχείοις καὶ γραμμαῖς ἀνοήτοις, καὶ συλλαβαῖς καὶ λέξεσιν ἀγνώστοις. Eos Gregorius quidem sic vrget, *Quod si te bis quinque, aut bis septem dicente, decem aut quatuordecim ex verbis tuis colligerem, an tibi nugari viderer?* εἰ δὲ σοῦ τὰ δὶς πέντε λέγοντος, ἢ τὰ δὶς ἑπτά, τὰ δέκα συνῆγον ἢ τέσσαρας καὶ δέκα, ἆρα ἂν σοι ληρεῖν ἐνομίσθην; Suis quoque noster simile objicit exemplum; *Quasi non liceat* (inquit) *quaternarium numerum per bis duo significare.* ὥσπερ οὐκ ἐξὸν τὸν τέσσαρα ἀριθμὸν διὰ τοῦ δὶς δύο σημαίνειν. Ex his & aliis horum duorum scriptorum inter se comparatis locis, probabile est ea, quæ vtriusque communia sunt, alterum

Bill. observ. sacr. T.1. c.23.

Greg. N.12. Orat.37. quæ est de Sp. S. p.606. D.

Dion. de divin. nom. c.4. § 11.

rum ab altero accepisse; neque ego contra tendere velim. Quæritur vter ab vtro sit mutuatus. Halloixius Gregorium a suo Areopagitico sumpsisse, veluti rem apud omnes confessam, pro eximio suo acumine ponit; & statim, vt est imaginosus, & ad prodigium sagax conjector, vaticinatur, *Gregorium, cum Athenis studiorum causa degeret, & præcipuorum inibi philosophorum ac Theologorum familiaritate vteretur, in Areopagiticos libros, tanquam altissimæ philosophiæ plenos, incidisse, eosque pervolutasse.* Ita apud hunc, & apud eiusdem ordinis patres, ex conjecturis, & ex somniis fiunt vaticinia; ex vaticiniis, fabulæ; ex fabulis postremo obstetricante pia divi Ignatii societate, historiæ venustissimæ. Quis enim dubitat, quin hoc Halloixiani cerebri somnium Societas, si eam quidem fata sinant rerum potiri, brevi sit in Annales relatura? Proque vera & certa narratione apud omnes suos promulgatura? Sed ad rem. Gregorium Athenis ad capessenda litterarum studia aliquandiu vixisse scimus; neque Halloixium necesse erat nos ad fabulosissimas *de vetustissimorum auctorum vitis & operibus* commentationes suas amandare, vt hoc disceremus, quod ab ipso jampridem Gregorio accepimus. At vero cum claris certisque argumentis supra sit a nobis demonstratum Areopagitica nonnisi post quintum sæculum fuisse edita, ac cognita, stultum & absurdum est quod fingit, Gregorium a. D. 389. mortuum hos libros vel *reperisse,* vel *pervolutasse* Athenis, qui centum, & amplius post eius mortem annis erant nasciturі. Verius est librorum auctorem, & hæc & alia, si qua sunt ejusdem generis, ex Gregorii operibus apud omnes nostros eo quo ipse vixit, tempore celeberrimis, sublegisse, & operi suo inservisse. Et quod ineluctabilis temporum ratio fateri cogit, id res quoque ipsa suadet. Cur enim Gregorius, si ista a Dionysio (quod Latini suspicantur) esset mutuatus, auctorem ingrato silentio dissimularet? Cur non ejus nomen ederet, apud omnes venerabile? Et sibi & suæ orationi magnum pondus adjecturum? Nam Areopagiticum quidem nemo mirabitur Gregorii eo Dionysio, quem se videri volebat, ducentis annis junioris, nomen tacuisse. Et ad fraudem tegendam multo fecisset consultius, si vt Gregorii, ita neque Timothei, neque Ignatii, neque Clementis nomen libris suis inservisset. Sed non omnia scilicet vel meminerunt, vel cavent mendaces. CAPVT XXXII.

Eadem est eorum ratio, quæ Clementem Alexandrinum Halloixius ex suo Areopagita imitatum esse putat. Illa, quæ describit, apud vtrumque similia esse concedo. Eo fieri vt illo prior scripserit Areopagiticus, nego; Verius est quod dixi, librorum auctorem vt pote multo recentiorẽ hacce apud Clemẽtem nactum, inde in suos vsus abduxisse. Mitto quod nonnulli perperam hariolantur Areopagitici nostri Hierarchiam Cœlestem a Gregorio Nazianzeno indicari ac intelligi, quo loco dicit *quemdam alium, qui ante se fuit, pulcherrime ac sublimissime philosophatum esse* de trina Seraphinorum apud Isaiam glorificatione. Nam præterquam quod hæc mera est istorum hariolatio nulla ratione nixa; (neminem *Halloix de oper. Dion. Q. 1. p. 534* *Greg. N. [illegible] O... rat. εἰς τὰ γενέθλια*

CAPUT. XXXII.

neminem enim Gregorius nominatim signat, & indefinite dicit *alium quendam qui ante se fuit*) hunc, quem istic Gregorius intelligit, Hierarchiæ scriptorem esse non posse, sed Athanasium revera esse, qui trinam istam Seraphinorum glorificationem ad personarum divinarum trinitatem refert; ipse ille acerrimus Areopagiticorum patronus Halloixius defendit, & sententiam hanc suam luculentius probavit, quam vt in eadem confirmanda immorari necesse sit.

Athan. in Math. 12. omnia mihi a patre tradita sūt. Halloix. de oper. Dion. Q. 2. p. 540.

Sic ergo depulsis aduersariorum his paucis non tam argumentis, quam suspicionibus, & temporum, & rerum, & ipsius sermonis, siue elocutionis ratio clarissime id, quod nos contendimus, demonstrat, hunc scriptorem, qui vulgo Dionysij Areopagitæ nomine circumfertur, non modo Areopagitam Dionysium, Pauli discipulum, vel alium Apostolici ævi hominem nequaquam esse; sed ne secundi quidem, aut tertii, imo ne quarti quidem, aut quinti, certe ineuntis, sæculi auctorem esse; omninoque videri istum, quisquis de cætero sit, vel quinto præcipiti sæculo, vel etiam ineunte sexto vixisse, neque ante an. D. circiter 520. fœtus hos suos, Dionysio immani fraude suppositos edidisse. Vnde constat vt eo, vnde sumus digressi, redeamus, Hypatii Ephesini Archiepiscopi, imo Catholicæ totius Ecclesiæ, Hypatii ore, loquentis, de his libris sententiam, cum ex iis hæretici Severiani quædam a. D. 532. objectarent, rectissimam, sapientissimam ac modestissimam fuisse: hanc nimirum, *ostendi non posse ista vera esse, quæ nullus antiquus memoraverit*. Dixi *modestissimam*; quia verum est, non modo id quod ipsa ponit, *ostendi non posse hæc opera esse Dionysii*; Sed hoc etiam, quod multo majus atque amplius est. *Ostendi posse*, certis & validis argumentis, *ista non esse* Dionysij Areopagitæ; vt nunc quidem ex tota hac superiori nostra disputatione satis superque patet.

Collat. Cathol. cum Sever. Concil. T. 3. p. 853. D. col.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

Quæ Catholicorum fuerit post a. D. 532. de libris Areopagiticis opinio. Sententiam de ijs Hypatij ad a. D. 553. ex Liberato patet constitisse, sed & ad sæculum septimum mansisse. Eius sæculi initio nonnullos Catholicos Areopagitica pro veris suscepisse, ex Gregorio probatur; qui rem ipse in medio reliquit. Eodem mox sæculo Leontium Bizantinum, Anastasium Sinaitam, & Maximum Monachum Areopagitica aperte agnovisse; hunc postremum etiam scholiis illustrasse. Fuisse tamen etiam iisdem temporibus, qui Areopagitica explođerent, idque ex ipso Maximo ostenditur. Hos tres sæculo septimo post Gregorium vixisse adversus Latinos de duobus primis aliud tradentes asseritur, & probatur. Maximi pro Areopagiticis inanis obiectio discutitur; eiusdemque ad ea tuenda error de Ignatii martyrio immanis.

SEd tametsi hoc veteris ante annos 1127. Ecclesiæ rectissimum atque æquissimum de his libris judicium posteros constanter sequi, & opera ista Areopagitæ præter omnem rationem afficta eo, quo digna sunt, loco inter apocrypha, & incerta censere atque habere par erat; fateor tamen longe aliter factum esse, & quidem nimium mature. Vix dum enim anni centum effluxerant post latam eam, quam diximus, Hypatii ore, ab Ecclesia sententiam, cum nonnulli ex posteris vel spreta, vel ignorata vetustiorũ auctoritate, impostoris arte, & coloribus capti, a veris majorum placitis incaute desciverũt, & hæc subditititia pro germanis ac genuinis Dionysij operibus habere cæperunt; qui postea error in densa secutorum temporum ignorantia atque caligine latissime diffusus ad Latinos nostros manavit. Id vero quando, & quibus auctoribus, & quo successu factum fuerit, placet antequam hanc disputationem concludo, breviter, & quatenus ex ipsis veterum monumentis constare potest, clare ac perspicue demonstrare.

Primo ergo ad a. D. 553. & vltra etiam mansisse apud Catholicos veram Hypatii de afflictis Dionysio libris sententiam; constat tum ex scriptorum illius temporis silentio, quorum nullus eos probasse vel laudasse reperitur, tum ex eo, quod alibi supra descripsimus, Liberati Archidiaconi testimonio. Hic enim vt ex eius breviario patet, paulo post Synodum V. a. D. 553. Constantinopoli habitam scribens, narrat cum *Acephali* hæretici (iidem cum Severianis) quatuor quosdam libros nomine Cyrilli Alexandrini editos spargerent, in quibus testimo- *Liberat. Brev. c. 10. Concil. T. 4. p. 366.*

 nia

Caput XXXIII.

nia veluti *Dionysii Areopagita*, & aliorum antiquorum Patrum haberentur; Acephalis hæc iactantibus respondisse Catholicos illos libros non esse Cyrilli, neque ei nota fuisse, quæ in illis reperiebantur, Dionysii & aliorum testimonia; quibus scilicet nunquam ipse adversus Nestorium esset vsus. Ex quibus videre est hæreticos tunc temporis non modo eadem,quæ ante sub Hypatio,fraude,sed etiam impudentiori grassantes,Areopagitica pro veris Dionysii operibus & habuisse, & objecisse,& quo iis auctoritatem conciliarent, Cyrillo Alexandrino libros supposuisse, in quibus Dionysium inter Antiquos Patres laudari ac citari finxerunt; Catholicos vero & libros Cyrillo subditos repudiasse, & testimonia quæ istic Dionysii nomine erant intexta, veluti Cyrillo ignota,adeoque dubia & incerta nihili fecisse;quæ ipsissima est Hypatii, vt ostendimus,de his sententia.Eadem ad sexti sæculi suprema perseverasse apud Catholicos videtur.Certe nullus extat verus & indubitatus illius memoriæ scriptor, quem aliter sensisse deprehendamus. Primus ab hoc maiorum iudicio non nihil deflexisse videtur Gregorius. P. R. I. qui anno septimi sæculi quarto vivere desiit. Is enim hunc scriptorem *Dionysii* quidem nomine laudat; sed non præstat; rem non ex suo,sed ex alieno iudicio referens, adeoque in ambiguo relinquens.

Gregor. M.homil.34.in Evang.fol. 334. E.

Fertur vero (inquit) *Dionysius Areopagita,antiquus videlicet & venerabilis Pater, dicere, quod ex minorum Angelorum agminibus foras ad explendum ministerium vel visibiliter,vel invisibiliter mittuntur.* Hæc ille; Non ait,non definit, hunc qui de Angelis ita philosophatur, vere Dionysium esse;ne se quidem ita sentire, aut probabile esse putare significat; sed de se nihil; ex fama tantum rem narrat, *Fertur* (inquit) *Dionysius dicere*. Imo quod de re tanta, tam dilate tamque vage loquitur, eo ipso satis fatetur se aliud ab iis sentire, qui *ferebant* hæc dicere Dionysium. Obsecro enim tuã fidem, si scivisset hunc verum esse Dionysiũ, si alios vulgo Catholicos ita existimare comperisset;an ita loquutus esset? *Fertur Dionisius dicere*? an non potius rem ipse affirmasset, & absque dubitatione dixisset, *Dionysium ista dicere*; nunquid est diffidentis & ambigentis, *Fertur Dionysius dicere*?Id ipsum inde confirmatur, quod Gregorius Dionysii de Angelis dogma non vsquequaque sequitur;vt Ribera,magni inter Iesuitas nominis, fatetur. Gregorium vero ab eius viri sententia fuisse discessurum, quem Pauli discipulum vere fuisse existimaret,plane est incredibile. Itaque omnino recte Cajetanus ex his verbis argumentatur incertum esse, an libri quos habemus,vere sint Dionysii; *Gregorius* (inquit) *non audet asserere authorem horum librorum fuisse Dionysium Areopagitam,sed dicit; Fertur vero Dionysius* &c. Ita & Petavius, Iesuita nostra memoria nobilissimus, de his Areopagiticis loquens; *Quos quidem libros* (inquit) *ne ipse quidem Gregorius Papa legerat,qui eos citat. Nam sic eorum meminit, vt ex aliorum fide referat quod inde promit.* Recte ille,ac vere. Fortasse hæc Gregorius a b aliquo litterato Græculo,inaudiverat,dum Constantinopoli

Ribera in Hebr.§ 99.

Caiet in Act. 17. extr.

Petav.l.2.de Ang c.1. § 12.

CAPUT XXXIII.

poli pridem Romani Episcopi, antecessoris sui, Nuntius degeret, quæ referre satis habuit; credere aut affirmare, cavit. Iste ergo ab Hypatio hactenus deflectit, quod Dionysium, non ut ille, velut antiquioribus ignotum repudiat; hactenus vero cum Hypatio consensit, quod scriptorem ne ipse quidem affirmat, sed in medio velut dubiuum & incertum relinquit. Vides, quo adhuc loco fuerint Dionysiana nostra, iis, quibus Gregorius Romæ sedebat, temporibus, id est, sæculi vel sexti supremis, vel etiam septimi primis annis. Primus ex Catholicorum patribus quod equidem sciam, scriptorem hunc pro certo ac vero reste, citavit Leontius Byzantinus adversus Nestorium & Eutychetem disputans; *Dionysii* (inquit) *Areopagitæ ætatis Apostolorum ex illo de divinis nominibus*. Idem alibi Dionysium inter Christianorum *doctores & Patres*, una cum multis aliis, Constantino Augusto vetustioribus recenset, de scriptis vero ejus nullum verbum facit; ut frustra hunc Halloixius eius locum in hac causa attulerit. Idem Leontium sub Iustiniano, id est ante a. D. 563. quo Princeps ille mortuus est, floruisse scribit; secutus, ut puto, suæ societatis purpuratum scriptorem Bellarminum, qui Leontium ad a. D. 540. refert, & paulo ante quintam Synodum floruisse videri dicit. Sed uterque multum fallitur. Leontius enim in libro de Sectis, Alexandrinorum episcoporum a Dioscoro ad *Evodium* seriem recenset. *Evodium* (quem Gregorii Romani ad eum epistolæ iisdem temporibus vixisse declarant) a. D. 608. quatuor post Gregorium annis, mortuum esse narrat Baronius; Euodiani autem episcopatus annos Nicephorus C.P. putat, non 27. (quod perperam legitur apud Baronium) sed 17. Ergo ante a. D. 591. non fuit Episcopus. Unde nemo non videt Leontium, qui eum Ioanni in Alexandrino episcopatu successisse tradit, post a. D. 591. scripsisse, ac floruisse annis minimum triginta post Iustiniani Augusti mortem. An vero hoc etiam quod diximus, recentior fuerit, non liquet. Ex his quæ dicit, constat eum de Sectis non ante a. D. 591. scripsisse, quoto Eulogiani episcopatus anno scripserit, non constat. Ego ultimis viri temporibus scripsisse verius puto. Certe si hic Leontius Byzantinus idem est cum Leontio Neapolis apud Cyprum episcopo (quod admodum probabiliter sentit vir longe doctissimus Gerardus Ioannes Vossius) etiam sub Heraclio, & quidem diu vixerit. Cum enim hic Neapolis episcopus Ioannis Alexandrini Episcopi, cognomento Eleemosynarii, vitam scripserit, ut ex Sigeberto, & ex ipsa Synodo VII. constat; Ioannem vero illum Alexandriæ episcopum vitam ad a. D. 616. produxisse constet; nemo non videt Leontium, qui istius vitam litteris mandavit, etiam post annum septimi sæculi decimum septimum, aut vicesimum; & fortasse etiam tricesimum scripsisse. Iisdem circiter temporibus vixit Anastasius Sinaita, qui hunc Areopagiticorum scriptorem Dionysium ipse quoque vocat *celeberrimum doctorem, & rerum divinarum mystam Apostolicum*. Falluntur enim in hoc quoque, ut in Leontio, Halloixius & Bellarminus, qui hominem volunt

Leont. l. 2 cont. Nest. & Eutych in Bibl. Patr. T. 4. Part 2. p. 998. E.

Idem de sect. Act. 3. Bibl. Patr Græc. Lat. T. 1. p. 503. D.

Hall ix. de op. Dion. Q. 1. p. 532.

Leont de Sect. Act. 3. vb. sup. p 513.

Bar. a D. 608. §. 9. Niceph. C.P in Chron. compen. p. 417.

Voss. de Hist. Græc. l. 4 c. 18. p. 489.

Sigeb. Catal. c 57.

Syn. 7. Act. 4.

Nic. CP. Chro. comp. p. 417.

Anast. Act. contempl. Anagog. L 7. init

Hallo. Q 1. de

CAPUT XXXIII. sub Iustiniani imperio floruisse. Ipse vero, certissimus suorum temporum testis, reclamat, qui quo tempore *Hodegum* suum scribebat, eo jamdudum mortuum esse Eulogium illum Alexandrinum, de quo modo dicebamus, Episcopum indicat. Istic enim tradit se quædam ab Alexandrinis civibus, dum apud eos esset, accepisse, quæ qui narrabant, aiebant *satis diu post tempora Eulogij Alexandrini* ibidem contigisse. Eulogium vero a. D. 608. mortuum esse paulo ante ex Baronio audivimus. Anastasium ergo satis diu post a. D. 608. scripsisse verum ac liquidum est; non adeo Iustiniano imperante; cui jampridem circiter a. D. 563. mortuo successerant primo Iustinus, inde Tiberius & post hunc Phocas, & inde Heraclius; sub quo Anastasius omnino videtur, & Hodegum, & cætera opera sua elucubrasse atque edidisse, a. D. circiter 633. aut 634. ut optime vidit, & validissime demonstravit Albertinus noster ὁ μακαρίτης. Neque ut aliud credamus, persuadent illa, quæ ex Evagrii historia quarta extrema obiectat Bellarminus de Iustiniani paulo ante mortem suâ odio & persecutione adversus Anastasium Antiochenum. Constat enim ex Chronico Nicephori Constantinopolitani, & ex aliis, Euphrasii successorē, Antochiæ sub ipsis Iustinianei imperii initiis ordinatum episcopum, sedem octodecim annis tenuisse; huic successisse Domnum; Domno illum Anastasium, de quo Evagrius; post annos 11. Gregorium; Gregorio post annos totos 24. suffectum iterum Anastasium; eumque mox annos sex excepisse alterum ejusdem nominis Anastasium, qui annis novem sederit. Iam vero Anastasium illum Antiochenum a D. circiter 594. sedente Alexandriæ Eulogio, ad sedem suam reductum esse & constat, & tradit Baronius. Itaque cum hic ipse ab Evagrio memoratus Anastasius, annos tantum sex sederit a. D. 564. mortuus, fieri non potest vt sit noster ille Hodegi auctor Anastasius. Sed neque is esse potest alter huius successor Anastasius, a. D. 609. vno non amplius post Eulogii mortem anno, a Iudæis occisus, vt tradit Baronius. At quæ in Hodego narrantur *satis diu post tempora Eulogij acciderant*; diu ergo post annum 610. qui mortem Eulogii continenter est secutus. Ex his apparet & Bellarminum, & Gretserum, & Halloixium, & cæteros largiter falli, qui Anastasium *Hodegi & Contemplationum* auctorem Antiochenum episcopum fuisse crediderunt; cum Patriarchæ huius nominis Antiocheni ambo satis diu mortui essent antequam ille noster Hodegum scriberet. Neque sane Sigebertus in Catalogo hos libros Antiocheno Anastasio tribuit, Eum tantum tradit Pastoralem librum Gregorii *in Græcam linguam* transtulisse. Itaque perperam Bellarminus, quæ de Antiocheno scribit Evagrius, ad Hodegi auctorem detorsit; quem necesse est eo recentiorem fuisse; qui sua illa opera inter a. D 630. & 640. scripsit, cum Antiocheni eiusdem nominis Pontifices jampridem essent mortui prior a. D. 599. alter a. D. 609. Ex quibus illud postremo quod nunc agimus, conficitur, adversarios scilicet neminem habere ex Catholicis ante a. D. 630. qui Areopagiticorū auctorem verum esse

Marginal notes: op. Dion. p 532. Bell. de Script. Ecc. in Anast. Antioch. — Anast. Hodegi. c. 10. — Albert de Euch. l. 3 init. p. 903. 904. — Euagr. Hist. l. 4 c. 39. 40. — Bar. ad a. D. 545. §. 29. — Id. a D. 604. § 3. — Sigeb. Catab. c. 42.

CAPUT XXXIII.

esse Dionysium crediderit aut affirmarit. Vnde videre est quantopere delirarit Halloixius, cum scripsit ante duos istos auctores, *Leontium* & *Anastasium*, illa pro Dionysii operibus habita fuisse. Ab hæreticis fateor, a. D. 532. id est centum annis antequam duo isti scriberent, & iterum ab iisdem paulo post a D. 563. eo nomine Catholicis objecta erant, sed a Catholicis veluti incerta, & ignota iisdem temporibus repudiata; a Gregorio magno triginta annis ante Leontii & Anastasii editos libros, in incerto ac dubio relicta. hi duo cum neque fortasse Hypatii de his Dionysianis censuram vidissent, neque ipsi causam, vt par erat, expendissent, titulo specioso, oratione grandiloqua illecti, adhæc ea antiquitate capti, quæ novis Ecclesiæ ritibus, tametsi falso, per illos libros astruitur, facile eos, & quod inscriptio præ se ferebat, & quod ipsi optabant, Areopagitæ esse sibi persuaserunt. Præter hos duos tertius quoque illis temporibus extitit Sophronius Hierosolymorum Episcopus, qui (vt mox dicemus) Dionysium vere fuisse Areopagiticorum parentem existimavit. Sed is error plurimum paulo post confirmatus est in Synodo Romæ a. D. 649. a Martino P. R. celebrata. In ea enim cum recitata essent quædam Cyri Alexandrini Patriarchæ Monotheletæ, [a] & Themistii [b] Agnoetarum auctoris scripta, in quibus illi ad hæreseon suarum præsidium locum ex Areopagiticis *de Christi Dei virili θεανδρικῆ operatione* torquebant; Martinus libros, non rejicit (vt ante annos centum Hypatius & Catholici fecerant) sed pro veris sincerisque admittit, & allatum ex iis locum solvit; [c] & ipse pro sua sententia quædam ex iis vicissim citat. [d] Idque Anastasius [e] Bibliothecarius notavit, & ad Laudem Pontificum Romanorum traxit; glorians a nemine ante Gregorium, Martinum, & Agathonem, factam fuisse Areopagiticorum mentionem. Ille vero multum fallitur. Hæc laus Severianis hæreticis debetur; qui annis ante Gregorium quidem sexaginta, ante Martinum vero centum & Septemdecim Areopagitica citaverant, & citare adhuc a. D. 560. pergebant; vt supra ex Hypatii cum illis Collatione & ex Liberati Breviario ostendimus. Neque hic prætermiserim, quod est a Baronio ex Theophane, & ex Actis Maximi traditum; nempe hunc Maximum Abbatem *ad Synodum illam cogendam induxisse Martinum Pontificem.* Cum enim iste Maximus Areopagiticorum defensor studiosissimus, scholiastesque celeberrimus fuerit, veri mihi simillimum videtur eius maxime opera ac commendatione suscepta fuisse a Martino, ac pro veris agnita Dionysii opera; quæ Gregorius, vnus ex ejus decessoribus, & quidem præcipui nominis, ante annos 50. in medio reliquerat. Hujus ergo Synodi auctoritate, & Maximi testimoniis ac patrocinio factum est, vt Areopagitica passim a multis pro veris admitterentur, & huc atque illuc disseminarentur; quam ad rem momentum eo majus Maximi nomen attulit, quod in magna esset apud Catholicos eruditionis & sanctitatis opinione. Hac enim ille specie multos vt credibile est, in suam sententiam pertraxit; præsertim cum eum intelligerent non le-

a *Synod. Lateran. Mart. P. R. Sect. 3 T. 4. Concil p. 693. col. 8. c.*
b *Ibid. p. 694. E.*
c *Ibid p. 693. B C. 644 B.*
d *Ibid p. 691. C & Secret. 5 p. 7. 22. B. C.*
e *Anast. Epist. ad Carol. Calv. Reg p. 67.*

Bar. a D. 649. §. 5. 6.

Caput XXXIII.

leviter aut perfunctorie Areopagiticum hunc scriptorem obiter & aliud agentem laudare; sed hominem tantopere admirari, vt omnia ejus opera scholiis suis illustrare non sit gravatus. Sed Maximi auctoritas, variis primo adversus hæreticos certaminibus, & ipso postremo martyrio consecrata, multo etiam post viri mortem potentior at efficacior fuit ad commendanda plærisque Areopagitica. Mors autem ejus incidit in a.D. 660. Quis enim quod vir & doctus, & Martyr admiratus est, facile contempserit? Inde ergo magno in pretio hæc quamtumvis falsi nominis Areopagitica passim esse cœperunt. Non sic tamen antiquitati novitas, aut rerum veritati istorum auctoritas prævalere potuit, vt plane nulli essent, qui vel fucum deprehenderent; vel a se deprehensum profiteri auderent. Ipse Maximus testis est, suo id est septimo illo sæculo, quo & ipse & ante eum Anastasius, & Leontius Areopagitica pro veris Dionysii libris approbaverant) *fuisse quosdam, qui dicerent hoc opus non Sancti* (id est Dionysii) *sed alicuius ex recentioribus revera esse.* τινές φασι μὴ εἶναι τοῦ ἁγίου τὸ σύγγραμμα, ἀλλά τινος τῶν μεταγενεστέρων.

Maxim. Prol. in Schol. Dion. p. 45.

Hos autem Areopagiticorum reprobatores Catholicos fuisse vel inde constare nobis debet, quod Maximus semel atque iterum eos memorans, nunquam hæreticos vocat, non omissurus hoc elogium, si id essent meriti. Huc & illud accedit, quod cum illius tempestatis hæretici, Severiani, sive Acephali, & Monotheletæ, Areopagiticæ plurimum laudarent ac vsurparent, vt ex Hypatio, & Liberato, & Synodo Martini Romana didicimus, non sit verisimile ex eorum censu fuisse, qui eadem repudiarent. Cæterum istos Maximus quo refelleret, nihil plane habuit, præter futile; & quod pace viri docti dictum sit, puerile, ac ridiculum Sophisma; quo id ipsum gratis sumens quod quæritur, statuit in primis horum librorum auctorem *virum* fuisse non scientia modo, sed & moribus adeo sublimem, vt supra res omnes sensiles erectus intelligibiles pulchritudines complecteretur, & cum iis sese conjungeret, & per eas quodammodo Deus esset, quatenus quidem id homini assequi licet. Quasi vero quisquam tam stultus sit, vt quem virum in manifesto mendacio, turpissimaque impostura deprehendit, eum credere vel concedere possit moribus esse emendatissimis; vel quod longe absurdissimum est, *Deum* etiam quemdam esse, a cujus sanctitate nihil magis alienum esse novit, quam fraudem & imposturam, cujus istum quamtumvis decora pelle speciosum, reum, & quidem convictum teneri videt. Hoc ergo quod Maximus præter omnes rectæ disputationis leges sibi sumit, in primis probandum, ac demonstrandum erat; istum scilicet scriptorem sanctissimum, & Angelorum cœlestium familiarissimum, ac Dei denique simillimum virum fuisse; quod si semel constaret, nemo esset credo, qui ei imposturæ dicam scripturus esset. Sed caveat Maximus, ne se nobis hujus scriptoris sanctitatem inde persuasurum putet, quod ille de pietate multa gravissime præcipiat; aut quod non pauca de Deo & Angelis sonore & tragice philosophetur, eo se effecturum speret,

ret,vt illum Dei amãtissimum, & Sanctorum Angelorum familiarissimum fuisse credamus. Verba a rebus longe distant, & scimus intus esse aliquando turpissimos,qui foris plurimum nitent. Etiam teterrimi dæmones lucidissimorum interdum Angelorum speciem induunt. Denique cum omnia de tuo illo auctore summa Maxime, dixeris; cogita hæc esse non posse impostoris. In hós sanctissimos mores,quibus tu illum ambitiosissime exornas,tum turpe crimen non cadit. Ergo vel imposturæ crimine, cujus manifestus est, hominem purga; vel desine tuas illas de ejus sanctitate suasorias declamitare. Sed de hac nugatoria pseudo-Dionysii defensione, qua nos post Maximum, etiam Halloixius obtundendos putavit, pluribus vbi ad eum locum ventum erit, dicemus. Nunc quidem hoc nobis satis est,quod ne Maximi quidem temporibus deessent, qui de Areopagiticis cum Hypatio & veteribus, & nostris sentirent. Ac vt istos scias non temere in hanc sententiam descendisse; ne hoc quidem dissimulavit Maximos eos rationibus nixos fuisse; quarum vnam inde sumptam ipse attulit,quod hic scriptor quandam ex Ignatii epistolis ῥῆσιν laudaverit, ita validam, vt eam Scholiastes vnicus non aliter solvere potuerit,quam affirmando, *Ignatium ante Domitiani Augusti tempora martyrium fecisse*; quo vix quicquam dici potuit absurdius, aut infantius, vel ab omni antiqui Christianismi historia magis alienum; vt est supra fusius a nobis demonstratum.

Maxim. Schol. in L. de divin. Nom. c. 4. p. 144.

CAPVT XXXIIII.

Errorem de Areopagiticorum veritate Leontij, Anastasii, & Maximi præsertim auctoritate firmatum longe lateque apud Græcos septimo, octavo, & nono sæculo manasse, Sed neque tum defuisse, qui Areopagitica repudiarent; Id demonstratur ex ijs, quæ a Photio traduntur de cuiusdam presbyteri, nomine Theodori, libro ea de re scripto. Photium ipsum videri Areopagitica aspernatum; Diluuntur quæ Halloixius contra obiecit. Sophronium Hierosol. Episcopum septimo sæculo Areopagitica pro veris habuisse.

HIc novus de Areopagiticorum librorum antiquitate præter verissimam vetustioris Ecclesiæ Hypatii ore prolatam sententiam, a tribus illis septimi sæculi hominibus temere inductus, & a Maximo nominatim prave & infœliciter assertus error, quos habuerit deinceps in Græcia sectatores vere certoque constituere atque affirmare difficile est; nisi quod & gentis inanium suopte ingenio avidissimæ vanitas; adhæc Leontii & Anastasii, præsertim vero Maximi, apud suos auctoritas cogit suspicari pronis auribus atque animis auditam acceptamque fuisse paf-

CAPUT XXXIIII.

se passim ab eorum posteris fabulam; tametsi ne oppressam quidem penitus, aut indefensam jacuisse veritatem non obscura argumenta sint. Fuisse enim apud Græcos etiam post Maximum, qui Areopagitica oppugnarent, falsique nominis esse strenue defenderent, ex Theodori Presbyteri commentario apparet; a Photio in Bibliotheca memorato, quem ille Maximi errorem sequens pro librorum Dionysii nomen præferentium antiquitate ac veritate adversus aliter sentientes ediderant, horum adversus suos neque paucas, neque contemnendas objectiones referens, & in iis pro captu suo dissolvendis laborans. Nam si illa pars; nullos Theodori memoria sectatores, aut assertores Græcos habuisset, quid hunc opus erat propriam adversus eorum sententiam disputationem scibere atque edere? ac tam multas, tamque graves contra suam opinionem rationes ipsum excogitare, & peculiari libello explicatas obtrudere? Maximus eos, qui a se dissentiebant, memoraverat; vnumque, & alterum ipsorum contra libros, quos ipse asserit, argumentum solveré conatus erat; sed aliud agens, in scholiis ad eum scriptoris locum, vnde argumentabantur adversarii; nullum ea de re proprium volumen confecerat. Quod ergo Theodorus necesse esse putavit huic vni argumento librum singularem seorsum impendere, id si quid judico, satis clare arguit adversariorum si non numerum, certe vires a Maximi temporibus crevisse; ac tum fuisse ejus, quam tuebantur, sententiæ rationes ab ipsis, & plures excogitatas, & ordinatius dispositas, & copiosius atque accuratius explicatas, quam antéa cum primum Maximus Leontium & Anastasium sequens turbare, & Ecclesiæ vetustioris de Areopagiticis censuram convellere coeperat; omninoque crediderim scriptam ab istarum partium aliquo de hoc argumento disputationem Theodori istius temporibus extitisse; quam nequid libris noceret, suo illo commentario refellendam esse existimarit. Nam tametsi Theodori huius, neque patriam Photius, neque sæculum denique quicquam aliud, nisi hoc vnum demonstret, quod presbyter fuerit; eum tamen post Maximi tempora scripsisse, vel id nos docet, quod hic illius nullam vsquam mentionem fecerit, quem profecto non erat indictum & illaudatum prætermissurus, si hic eius liber tum extitisset; præsertim cum eius memorandi causam non vno in loco idoneam, ac pæne necessariam, habuisse comperiatur. Nam & ipso statim operis in Dionysium sui limine, vbi eorum, qui hunc vere Dionysium esse negabant, sententiam cubito pellere, strictimque rejicere sat is habet, lectorem non dubito quin ad Theodorum fuerit amandaturus, si eum ipse scivisset in hoc argumento vberius fuisse versatum. Ibidem quoque, vbi objectionem ab Eusebii, & Origenis de Areopagiticis silentio ductam tangit; quæ apud Theodorum prima erat; omnino videtur cum huius librum, si nosset, fuisse tali in loco memoraturus, & scriptoris solutionem, si placeret, commendaturus; si non placeret, confutaturus, vel saltem repudiaturus. Denique in ipsis scholiis, vbi sumptam ab Ignatii epistolis citatis, objectionem, paucis

Phot. Bibl. Cod. 1.

Maxim. Prol. in Dion. p. 4.

paucis vt scholiotum breuitas ferebat, diluere tentat; quis hic Theodori disputationem, in qua ipsa illa objectio quarta erat, Maximum fuisse prætermissurum putet; si librum cognitum habuisset? Sed ipsum Photii de Theodoro locum hic exhibere operæ pretium videtur, vt & de re ipsa, & de Photii sententia melius, ac certius judicari possit. Sic ergo ille in ipso statim stupendæ suæ Bibliothecæ limine; *Lectus est* (inquit) *Theodori Presbyteri liber; quo docet germanum esse S. Dionysii opus. Solvebantur autem in eo quatuor potissimum objectiones. Prima quidem hæc erat; Si genuinus est liber, cur ex eo nemo Patrum qui post secuti sunt, sententias, aut testimonia memoravit? Altera vero, inde ducta erat, quod Eusebius Phamphili libros a beatissimis Patribus scriptos recensens, nullam hujus mentionem fecerit. Tertia. Cur hic liber eas traditiones sigillatim enarrat, quæ in Ecclesia pro eius progressu longo paulatim tempore excreverunt? Magnus enim Dionysius Apostolorum, vt ex Actis patet, æqualis fuit; Quæ vero liber continet, pleraque earum traditionum descriptionem exhibent; quæ postea longo rerum ac temporum progressu in Ecclesia aucta sunt. Non est ergo, inquit, verisimile, imo falso ac perperam fictum est, ea Dionysium existimare descripsisse, quæ longo post Dionysii mortem tempore orta in Ecclesia excreverunt. Quarta; Quomodo liber meminit epistolæ Deiferi Ignatij? Dionysius enim Apostolorum temporibus floruit; Ignatius vero sub Traiano martyrij certamen certavit, qui & hanc, cujus liber meminit, epistolam paulo ante mortem scripsit. Has igitur quatuor dubitationes dissolvere contendens, confirmat, quantum quidem in ipso situm est Dionysii genuinum hunc esse librum.* Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου πρεσβυτέρου, ὅτι γνησία ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου βίβλος. διαλύονται δὲ ἐν τῷ λόγῳ ἐνστάσεις τέσσαρες. μία μὲν, ὅτι εἰ ἦν γνησία, πῶς οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν ἐν αὐτῇ ῥητῶν τι καὶ χρήσεών τινες τῶν μεταγενεστέρων πατέρων; δευτέρα δὲ ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀναγραφὴν ποιησάμενος τῶν συγγεγραμμένων τοῖς μακαρίοις πατράσιν ἡμῶν βιβλίων, οὐδεμίαν ταύτης μνήμην ἐποιήσατο. τρίτη δὲ, ὅτι πῶς τῶν κατὰ προκοπὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου αὐξηθεισῶν παραδόσεων ἡ βίβλος αὕτη λεπτομερῆ τὴν ἐξήγησιν ποιεῖται; ὁ μὲν γὰρ μέγας Διονύσιος σύγχρονος ἦν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν πράξεων, τοῖς ἀποστόλοις. ἃ δὲ ἡ βίβλος περιέχει, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ προκοπὴν καὶ οἱ ὕστερον αὐξηθέντων παραδόσεων ἐστὶν ἀναγραφή. ἀπίθανον οὖν, φησί, μᾶλλον δὲ κακόπλαστον, τὰ μετὰ πολὺν χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα, Διονύσιον ὑπολαμβάνειν ἀναγράψαι. τετάρτη δὲ, πῶς μέμνηται τῆς τοῦ θεοφόρου Ἰγνατίου ἐπιστολῆς ἡ βίβλος; ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος τοῖς τῶν ἀποστόλων ἐνήκμασε χρόνοις. Ἰγνάτιος δὲ ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸν διὰ μαρτυρίου ἤθλησεν ἀγῶνα, ὃς καὶ πρὸ βραχὺ τῆς τελευτῆς ταύτην ἐπιστολὴν, ἧς ἡ βίβλος μνημονεύει, γράφει. ταύτας οὖν τὰς τέσσαρας ἀπορίας διαλῦσαι ἐπαγωνισάμενος, βεβαιοῖ, τό γε ἐπ᾽ αὐτῷ, γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὴν βίβλον. Atque hæc quidem de Theodori disputatione Photius. Ex quibus primo illud quod diximus, intelligitur, non segniter, neque oscitanter agitatam jam tum fuisse (id est etiam post Maximi tempora) illam de Dionysii libris controversiam; adeoque neque paucos, neque contemnendos viros apud Ecclesiam fuisse qui hos fœtus

CAPVT XXXIIII.

CAPVT XXXIIII.

Dionysio abjudicarent. Quatuor enim illis, quæ referebat Theodorus, objectionum capitibus illa fere omnia continentur, quæ libros falsi tituli, ac novitatis arguunt; quæ quam sint valida, quamque invicta, nos supra abunde demonstravimus, & quæcumque ad ea dissolvenda frustra afferunt adversarii, clare liquidoque refutavimus; vt nihil nunc opus sit in iis immorari, quæ ad hunc Photii locum effutit Schotus. Nam vt cætera mittam, quod hic ista scribere non dubitavit, Areopagitica & Cyrillum Alexandrinum, & ipsum etiam Origenem *laudasse*, & quidem *frequenter*; id quam temere, quam falso, quamque impudenter dictum sit, satis ex superioribus patet; vt illud item alterum, quod non minori cum inverecundia ab eodem Iesuita affirmatur, cæremonias & traditiones Ecclesiasticas, quæcumque in illis libris memorantur, eas iam inde ab Apostolorum temporibus exortas omnes esse; quod quam prodigiosæ sint vanitatis, & sciunt qui vetustissima Patrum, qui tribus primis sæculis floruerunt, monumenta legerunt, & nos non paucis exemplis supra ostendimus. Alterum vero ex his Photii apparet, ne eius quidem sæculo hoc est nono jam adulto, defuisse viros eruditos, qui vana Maximi figmenta contemnentes, Areopagitica vera ac germana Dionysii opera esse negarent. Ipse enim Photius ita hoc loco se gerit, vt is quoque in illorum numero videatur. Nam si aliter hac de re judicabat, cur quæso objectiones quidem contra Dionysiana tam diligenter tamque dilucide exposuit? solutionum vero nullam ne leviter quidem indicavit? cur saltem objectionum infirmitatem, si eas nihil valere putabat, vel vno verbo non notavit? quod ea, quæ non probat, alibi referens sæpissime fecisse reperitur? vt docere possunt Philostorgii, & aliorum damnatorum scriptorum exempla; de quibus nihil fere quod ipse quidem repudiet, describit, quod non aliqua sui de eo judicii nota perstrictum sugillarit? Sed hoc ipsum id confirmat præsertim, quod de Theodori opere ac labore in calce ita judicat; cum dicens quatuor illas a se propositas dubitationes, non *dissolvisse* (quod plane erat dicendum, si istius solutiones ipse idoneas esse putasset) sed *διαλῦσαι ἐπαγωνισάμενον, dissolvere magnopere contendisse*; vehementique animi studio conatum esse. Tum & illa quæ sequuntur, etiam clariora, Theodorum *hunc esse genuinum Dionysii librum, confirmasse*, sive *stabilivisse* non simpliciter (quod omnino sic erat eloquendum, si rem vel ab ipso demonstratam, vel ab alio demonstrari posse judicasset) sed cum hac restrictione, sive diminutione. *QVANTVM QVIDEM IN IPSO SITVM ERAT.* ΤΟ ΤΕ ΕΠ' ΑΥΤΩ; quarum particularum hæc manifesta (quod omnes intelligunt) vis est, vt significent non præstitisse Theodorum quod cupiebat; studium quidem & laborem in eo perficiendo adhibuisse, vt librorum auctor sit Dionysius; hoc tamen minime perfecisse. Eadem occurrit ad eundem exprimendum sensum phrasis apud hunc ipsum Photium, vbi de auctore Apologiæ Origenis loquutus; καὶ τό γε (inquit) ὅσῳ τῇ αὐτοῦ σπουδῇ, ἐκκλησιαστικὸν κ.

κὸν κ.

καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀποφαίνεται τὸν ἄνδρα; *& QVANTVM IN IPSIVS STVDIO SITVM EST*, *virum* (Origenem) *Ecclesiasticum & Orthodoxum declarat, ac definit.* Photius ergo, vt Origenem ipsè minime putavit *Ecclesiasticum, & Orthodoxum virum fuisse*, etiamsi ab illo auctore in hunc censum vindicatum & assertum; ita etiam libros, qui Dionysii nomine circumferuntur, veros genuinosque Dionysii fœtus esse, quod constituebat Theodorus; ipse nequaquam existimavit. Par idemque est vtriusque loci sensus; Vidit Possevinus; & *opera (inquit) Dionysii, vt pseudepigrapha, videntur a Photio notari.* Quod vero Halloixius garrit *Photium expensis vtriusque opinionis rationibus ac momentis tandem istos libros sancto Dionysio Areopagitæ, vt proprios adjudicasse*, eo inquam, lectoribus imponit. Nam Photius neque istic neque vspiam alibi reperitur illa, quæ iste dicit, *rationum momenta expendere*; vel *libros Dionysio adjudicare.* Hæc mera Halloixii figmenta sunt; ea quæ cupit, de more fabulantis, & audacissime iis, quibus vult, auctoribus imputantis. Photius loco citato, id est codice 231. Sophronii Hierosolymitani Episcopi sub Heraclio Imperatore, & Honorio Pontifice Romano, Synodicam ad hunc missam epistolam recenset; notatoque ejus stylo, quem *pullo lascivienti & saltibus gaudenti* comparat, & quibusdam ex ejusdem opusculo excerptis, tandem quæ de eo animadvertenda habebat, his verbis concludit. *Atque hæc quidem in hoc libro dicebat epistola sanctissimi Sophronij Synodica.* Hinc alia, quæ in eodem volumine continebantur, enarrans; *In eodem autem* (inquit) *codice continebantur testimonia Sanctorum & variorum Patrum, tum eorum qui ante quartam Synodum, tum aliorum, qui vel cum ea, vel post eam floruerunt testimonia.* Tum auctorum nomina vna cum elogiis, quibus in illo codice ornati erant, fuse omnia recenset, ac inter cæteros septimo loco Dionysium quoque cum his titulis, ex libro scilicet descriptis, edit; καὶ Διονύσιος ὁ πολὺς μὲν τὴν γλῶσσαν, πλείων δὲ τὴν θεωρίαν ὁ μαθητὴς Παύλου, καὶ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπίσκοπος. *Et Dionysius copiosus quidem verbis, copiosior tamen contemplatione, Pauli discipulus, & Christi Martyr, & Atheniensium Episcopus.* Hæc ergo testimonia ab eodem Sophronio, cujus erat Synodica epistola, collecta digestaque fuisse in eum ordinem, iisque verbis expressa, quæ sunt a Photio descripta, dubitandum non est, ad eorum scilicet quæ in Synodica exposuerat, confirmationem; plane vt a Gelasio P. R. in libello contra Nestorium & Eutychem, factum videmus; ad cujus calcem plurima item Patrum de eo argumento, quod tractarat, testimonia leguntur. Itaque ex eo, quod istic legitur, Dionysii elogio, valide quidem colligitur, commentarii scriptorem Sophronium in eo Leontij & Anastasii, æqualium suorum, errore fuisse, vt Dionysium librorum, qui ejus nomine extant, verum esse auctorem crederet; Photium vero, cujus illa de Dionysio verba non sunt, idem quoque esse opinatum ineptissime, vt liquet, ac plane pueriliter argumentatur Halloixius; Photium aliud sensisse, ejus & judicium

Bb 2 de

CAPVT XXXI.

Phot. cod. 117. extr.

Possev. Appar. sacr. verbo Photius.

Hall. descript. Dion. Q. 3. p. 556.

Phot. cod. 231.

CAPUT XXXIIII.

de Theodori presbyteri in vindicandis Areopagiticis conatu vincit, & magna ac singularis eruditio. Sophronium vero hunc errorem errasse etiam aliunde scimus, ex ejus nimirum altera ad Sergium P. CP. Synodica, quæ in Synodo quinta habetur; vbi eum reperimus hujus Areopagiticorum scriptoris testimonium de *operatione Dei virili* θεανδρικὴν laudasse sub *Dionysii deiloqui, divinitus a divino Paulo ex Areopago capti* nomine; τοῦ ἐξ Ἀρείου πάγου Παύλῳ τῷ θείῳ θείως ζωγρηθέντος θεηγόρου Διονυσίου. In qua ad Sergiū Synodica clarissime perspicitur ille Sophronianæ dictionis, juveniliter exultantis, character, qui in elogijs Patrum a Photio ex alterius ad Honorium Synodicæ volumine descripris apparet; & a summo illo critico vere & eleganter ibidem in his verbis notatus; ἐσινωτερίζει (inquit de Sophronio loquens) πανταχοῦ τοῖς ῥήμασι, καθάπερ τις πῶλος ἐπιγαυρούμενος τοῖς σκιρτήμασι. Neque mirandum est, quod homo eorumdem cum Leontio & Anastasio temporum eumdem quoque cum iis de Dionysio errorem erraverit. Hunc enim Sophronium anno Heraclij vicesimo sexto (id est Christi 630. vel vt Baronius 631.) in Hierosolymitanæ Ecclesiæ episcopatu mortuum esse, & constat & diserte tradit Miræus. Firmum ergo & inconcussum maneat, quod diximus, Photium Constantinopolitanum Patriarcham, virum & sui ævi, & sequentium sæculorum longe eruditissimum, libros, qui Dionysij nomine circumferuntur, spurium incerti parentis fœtum censuisse, adeoque veram de his sententiam quæ nostra est, apud Græcos ipsos ad a. D. 870. sectatores nobilissimos habuisse. Iam ex his, vt obiter hoc dicamus quivis intelligere potest, quam non modo falso, sed etiam inverecunde scripserit Baronius, *a majoribus sive Orthodoxis, sive hæreticis; ne minimum quidem dubitatum esse num ea* Areopagitica, quæ circumferuntur, *vere Dionysii antiqui Theologi essent scripta genuina, vereque germana, nec alterius, quam Areopagitæ, eiusdemque Episcopi Atheniensis.* Quibus & hæc statim addit; *Vt jure (inquit) mirari debeas perfrictam frontem recentiorum hæreticorum pro arbitrio cuncta maiorum sive scripta, sive traditiones negantium.* Hæc ille; Ac id quidem, quod ait, in primis concedo, nunquam a veteris memoriæ hæreticis dubitatum esse de suis illis Dionysianis libris; si de ijs temporibus intelligit, quibus Areopagitica extare cœperunt; id est de sæculo sexto ineunte. Ante id tempus frustra vel Catholicos, vel etiam Hæreticos quæsieris, qui Areopagitica vel admittant, vel repudient. Nullos totis illis quinque Christianismi sæculis reperies. Ab illo tempore, quo scilicet & scripti, & editi sunt hi libri, eos ego confiteor & a Severianis a D. 532. fuisse primum laudatos, & ab Acephalis eorum successoribus circa a. D. 560. vsurpatos, & a Themistio Agnoeta, & a Cyro Monotheleta postea ad eandem causam allatos; neque ex omni hæreticorum, qui tum fuerunt, censu quemquam reperio, qui de Dionysianis *dubitaverit*. Catholicorum alia plane ratio est; idque a Baronio negatum non possum satis mirari. Nam vt Maximum & Theodorum illum Photianum mittam,

Conci V. Act. 11. T. 5. Concil. p. 373. F.

Phot. cod 231. init.

Miræus Auctor de Script. Eccles. c. 181 p. 216. Bar. An. 78.

Bar. a. D 649. §. 19.

qui liquido testantur suo vterque sæculo fuisse, qui Areopagitica illa Dionisii esse negarent, qui factum est, vt Baronius illam Constantinopolitanam Hypatii cum Severianis, & quidem proxime in superiori anno a seipso editam Collationem oblivisceretur, in qua objecta ab hæreticis Areopagitica Catholici, vt dubia; & incerta repudiant? etiam velut spuria refellunt? Quid isto tu homine feceris, qui veritatem non modo apud alios, sed etiam apud se ipsum extantem, negare tam audacter, tamque improbe sustinet? quique cum ipse singularis cujusdam atque invsitatæ impudentiæ manifestus sit, audet aliis vera sentientibus, *frontem perfrictam* exprobare? Sed nos hoc misso Annalista vanissimo, pergamus. *apud Bar. a. D. 531. §. 31. 39.*

CAPVT XXXV.

Ad Latinos serius pervenisse Areopagitica. Gregorio, & Agathoni Episcopis Rom. Septimo sæculo, Bedæ octavo, de fama tantum nota fuisse videri. Ea Græca post a. D. 757. Paulum P.R. ad Pippinum Regem misisse; Eadem apud nos Latine esse interpretatum Ioannem Erigenam circa a. D. 866. Vnde refellitur obiter Halloixij somnium eos libros in Gallia ab Areopagita scriptos, & expolitos fuisse fabulantis.

AD Latinos, libri Areopagitici serius pervenerunt; vtpote in Græcia nati. Gregorium P.R.I. ea verba, quæ supra ex eo descripsimus, satis docent Dionysiana ex fama accepisse; non legisse ipsum. *Greg. homil. 34. in Evang.* Martinus a D. 649. Areopagitica (vt diximus) laudaverat; sed (vt videtur) ex Maximi Monachi Græci monitis, & fide. Agatho ejusdem Sedis episcopus in epistola ad Imperatorem scripta a. D. 680. quo habita est sexta Synodus, librum de divinis nominibus Dionysii Atheniensis nomine laudat quidem, & locum ex eo recitat; sed an ipse librum legisset, an verba ab aliis accepta referret, incertum est. *Agatho. in Syn. 6. Act. 4. p. 48. B.* Beda his tribus recentior, Dionysii quidem libros memorat; sed ex sola ipse quoque vt videtur fama cognitos & insigniter de iis loquens hallucinatur, dum Areopagitam Dionysium eundem vult *Corinthiorum gloriose Ecclesiam Episcopum rexisse*; duos Dionysios Athenienses & Corinthium absurdissime confundens. *Beda in Act. 17 extr.* Ad Francos vero nostros etiam serius, quam ad Italos, perlati sunt hi libri, regnante apud nos Pippino, ad quem eos misit Paulus P. R. vt ex ejus ad Regem epistola discimus, in quo ait se ad eum mittere Græcos Dionysij Areopagitæ libros. Paulum autem anno octavi sæculi 57°. Stephano fratri in Romano episcopatu successisse constat. *Paul. ep. ad Pipp. 25. T. 3. Franc. Chesn. p. 743. extr.* Sed & post annos circiter quadraginta missa, & delata ad Ludovicum Pium Regem fuisse eorumdem librorum authen-

CAPVT XXXV.

Bar. a. D. 824. §. 3.
Halloix. Vita. Dion. c. 30. p. 519. col. A.
Nicol. ep. extat. T. 3. Conci. Gall. p. 352.

tica exemplaria; Michaëlis CP. Imperatoris dono, narrant & Baronius, & Halloixius; cujus rei fides penes eos esto. Sequenti vero tempore imperante Carolo Calvo, à Ioanne Erigena, id est Scoto, in Latinum sermonem translatos apud nos fuisse duos ex his libris *de divinis nominibus, & de cœlestibus ordinibus*, docet nos Nicolaus P. R. I. ad Carolum scribens *id relatum esse Apostolatui suo*; & opus *iuxta morem sibi mitti, & suo debuisse judicio approbari* dictitans. Vnde vt hoc obiter dicam, satis patet, quam falsa, & insulsa sit Halloixii, & aliorum deliratio, qui istos libros a Dionysio in Gallia vel scriptos, vel certe retractatos, & novissima lima expolitos fuisse fabulantur. Nam si id verum esset, nemo non videt eos in Gallorum nostrorum manus in primis, & ante cæteras gentes venire debuisse; apud quos erant scilicet ab auctore vivente editi, iisdemque a moriente traditi. Atqui plane aliter accidisse videmus. Nam & quadringentos totos annos & Gallos, & cæteros iuxta omnes Christianas gentes latuerunt; & postquam emergere cœperunt, Græcis quidem primis revelati sunt circa sexti sæculi initia; miseris vero Gallis hoc, & sequenti sæculo plane ignoti fuerunt, etiam suis Parisiensibus, quos mirabile est sui in Christo præceptoris, atque auctoris scilicet, ne vnum quidem, exemplar habuisse. Ac multo etiam diutius eo thesauro carituros fuisse probabile est, nisi bonus ille Romæ antistes Paulus, indignatus, vt opinor, Gallos nobilissima illa Dionysianæ, hæreditatis parte fraudari, codices iis, sed Græcos duntaxat misisset. Ac vt scias quam parum essent nostri majores de Dionysii libris solliciti, jacuit apud eos Papale munus annis centum iners, & ignotum (neque enim nostros illos octavi ac noni sæculi mortales Græca multum lectitasse quisquam credo, contenderit) donec ex linguæ ignotæ tenebris in Latinam eduxit, Ioannes ille Erigena; cui quod ob bonam suis navatam operam, adeo graviter Nicolaus succenseret, causæ equidem nihil admodum fuisse video. Ioannes enim, non duos modo quod ait Nicolaus, sed quatuor, id est plane totidem quot nunc habemus, Areopagitici libros, decemque eius epistolas se Latine edidisse, ipse testis est locupletissimus in ea epistola, qua hoc suum opus Carolo Calvo Regi offert atque inscribit; quamque Reverend. Vsserius vna cum cæteris Hibernicis publicavit. Adjecit idem & Anastasii Bibliothecarii ad eundem Principem epistolam; multa de Dionysio, non pauca de Scoto scribentis, quem non inscite dicit ita se gessisse, *vt quem scriptorem interpretaturum se susceperat, adhuc redderet interpretandum*. Se quoque mittere ad Regem significat scholia in Dionysium Latine a se ex Græco interpretata eaque ait partim esse Maximi; partim Ioannis cuiusdam Sycopolitani. Exire inde in vulgus, & nostrorum hominum manibus teri cœpit Dionysius. Nam a. D. 859. opus de Hierarchia cœlesti, & de divinis nominibus, paucis annis postquam vtrumque a Ioanne Erigena Latina lingua donatum erat, ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo citari videmus. In prolixo de Prædestinatione commentario vnum ex

Vsser. in Syll. Epist. Hibern. ep. 23.
Ibid. ep. 24.

Hierar-

Hierarchiæ capite decimo quinto, & alterum ex Hierarchiæ cœlestis capite secundo; tertium denique ex epistola ad Demophilum describir. Sed in alio opere post a. D.870. scripto, Areopagitica diserte memorat; B. (inquit) *Dionysius Areopagites, antiquus scilicet & venerabilis pater, sicut didicit a Paulo Apostolo, qui raptus vsque ad tertium cœlum, vidit secreta cœlestia, duos libros de Angelico, & Ecclesiastico principatu scripsit.* Atque hæc quidem Hincmarus. Neque vero mirandum est quod idem de Areopagiticis error invaluerit sæculo decimo, vndecimo; duodecimo, & sequentibus, quæ omnium temporum caliginosissima fuerunt, cum homines veri Christianismi, litterarum, & antiquitatis admodum incuriosi, ea quæ nulli intelligebant, pauci vel legebant, mirarentur ac stuperent, & ipsa pro veris certisque Dionysii operibus haberent.

Hincmar. de Prædest. c. 33. p 248. & ibid. Epilog. c. 5. p. 379. & ibid. c. 25. inis. pag. 191. Id. in Libr. 55. capitum c. 12. p. 422.

CAPVT XXXVI.

Sæculo demum XV. detectum Maximi, & aliorum de Areopagiticis errorem; veramque de hinc emersisse Hypatii de iis sententiam. Virorum doctorum, qui inde ad nos apud ipsos Latinos floruerunt, testimonia; Laur. Valla, Theodori Gaza, Ant. Faventini, Gulielmi Grocini (cuius obiter ex Erasmo asseritur adversus Halloixium auctoritas) Erasmi (cuius insignis in eam rem locus a Biblomastigibus Hispanis erasus repræsentatur) Beati Rhenani, Roffensis, Caietani Cardinalis, Coel. Rhodigini, Georg. Cassandri, ipsius Bellarmini, Gabr. Albaspinei, Iacob. Sirmondi, Dionys. Petavii, Ioann. Launoy, Anton. Mornaci, Nicolai, Fabri, & Antonii Godelli; ex quibus primo castigatur Bellarmini inverecundia negantis doctos Catholicos dubitare de Areopagiticorum veritate; & conficitur argumentum pro nostra sententia XLII. & vltimum.

NOx illa longissima nostro Occidenti ad decimum quintum sæculum incubuit; quo litterarum & honestarum artium amor caput efferre, lucemque & haurire, & aliis præferre, ac ostentare liberius cœpit. Hic autem de Dionysianorum antiquitate error in illo primo (vt sic dicam) eruditionis ac humanitatis diluculo statim est ab hominibus litteratis animadversus. Nam Laurentius civis, & Patricius Romanus, qni a. D.1410. floruit in annotationibus ad Novum Testamentum suis, ad Actorum Apostolicorum caput XVII. ea de re liberrime quid sentiret, profiteri, & publicum errorem castigare minime est veritus. Primo enim refutat sparsas de Dionysio fabulas, *quod philosophiæ professor Athenis esset*; item quod eclipsin solis, quæ Christo patiente contigit, obser-

CAPUT XXXVI.

observasset, dixissetque *aut rerum naturam pati, aut mundi machinam destructum iri.* Tum de libris; *Denique (* inquit *) hic Dionysius an aliquid scripserit incertum est, cuius neque Latini, neque Græci meminerunt.* Addit quosdam ætatis suæ eruditissimos Græcos colligere horum *librorum auctorem fuisse Apollinarem.* Sed & horum falsam esse conjecturam, & Apollinari longe recentiorem fuisse Areopagiticorum parentem, satis ut opinor, ex iis quæ superius disputavimus, patet. Theodorus Gaza Thessalonicensis, vir Græce Latineque doctissimus, idem quoque de Dionysianis sensisse videtur quidem; sed suam tamen de illis sententiam non evulgasse ob Nicolai.P.R.V. reverentiam, qui *libros de Hierarchia auctoris esse Dionysii Athenensis volebat, ne quid religioni derogaretur*; Hoc enim ipse Theodorus satis clare innuit in Præfatione ad Nicolaum, quem Alexandri Aphrodisæi Problematis a se Latine interpretatis præfixit. Antonii Faventini, insignis superiore sæculo philosophi, eadem quoque fuisse videtur de Areopagiticis sententia. Ioannes enim Picus in quadam de litteris controversia quæ ipsi cum Antonio fuerat; *innuebat eum inter disputandum Dionysii dicta (* a Pico scilicet allata *) non magnopere libenter admisisse.* Quo factum est, ut Franciscus Picus, Ioannis nepos, qui hæc narrat, patrui sententias defendens, quædam hoc loco ad asserendam Areopagiticorum auctoritatem Antonio objicienda putaverit, frustra, nisi adversarius Dionysiana vel certe exiguæ auctoritatis esse censuisset. Sed Gulielmum Grocinum, ejusdem, ut videtur, ætatis hominem narrat Erasmus etiam multo apertius Areopagitica, veluti spuria & subdititia, & Dionysio afficta judicasse; quod cum esset Latinis a Sculteto nostro in hac causa objectum, Halloixius ita respondet; *Albus-ne an ater fuerit iste Grocinus, qui ita crocitavit quis novit?* Noverat inquam, Erasmus, & ex eo (Sculterus enim indicarat) nosse poterat Halloixius. Sed huic venia danda est, qui fortasse eum Erasmi codicem habuit, ex quo de Grocino nihil addiscere potuit. Totum enim hunc ejus locum Biblo-mastiges Hispani ex Erasmi codicibus erasetunt; neque ubi dominantur, alii, quam ab iis mutilati, vitiatique libri væneunt; dominantur autem apud Iesuitas maxime. Hujus farinæ libris fretus Halloixius illa quæ posuimus, de *Grocino,* sane insolenter & impudenter quærit. Ego in ejus, & similium Hispanicæ in libros carnificinæ obnoxiorum gratiam, Erasmi de Grocino locum describam, nequis istorum putet *corvum* eum fuisse *crocitantem* a nostris pro sua libidine confictum. Ita ergo de Grocino scribit Erasmus; *Ante complures (* inquit *) annos, ut memini, VIR INCOMPARABILIS Gulielmus Grocinus; ut Theologus summus, ita in nulla disciplina non exquisite doctus, & exercitatus, auspicaturus Londini in æde Divo Paulo sacra enarrationem cœlestis Hierarchiæ, meditata præfatione multum asseveravit hoc opus esse Dionysii Areopagitæ, vehementer destomachans in eorum impudentiam, qui dissentirent. At idem, priusquam operis dimidium confecisset, ubi gustum attentius cepisset, ingenue coram*

Valla in Act. 17. extr. p. 183. 184.

Gaz. Præfat. in Alex. Problem. fol. 93. B.

Joann. Franc. Picus Miran. Defens. de uno & ente p. 117.

Halloix. de op. Dion. L. 2. p. 246. col. 1.

Eras. Annot. in Act. Ap. c. 17. extr. p. 331.

CAPVT XXXVI.

coram auditorio fassus est, sibi verso calculo non videri id opus esse Dionysii Areopagitæ. Hæc ille; quæ cum anno 1515. primum ediderit, nemo suspicabitur Lutheranum fuisse eum Grocinum, qui annis ante id tempus pluribus Theologiam Londini in æde S. Pauli docuerat. De cætero hinc discent Halloixiani hunc, qui illa de Areopagiticis *crocitavit*, virum fuisse *incomparabilem*, Theologum summum, nullius disciplinæ, vel eruditionis rudem; Areopagiticorum sectæ, & opinioni primo vehementer addictum, & quod isti liberalissime solent, in dissentientes vehementer primo destomachatum esse, *impudentiaque* eos accusasse. Hunc hominem postea ipsum Dionysii opus, diu accurateque meditantem; vt eum facere necesse erat, qui id publice frequenti auditorio enarrabat, vi veritatis victum Areopagiticorum fabulas recantasse, & quo candore, quaque animi magnitudine erat, non erubuisse id opus ex eodem illo loco negare sibi Dionysii videri, ex quo paulo ante adversam sententiam tam vehementer asseveraverat. Tales credo, animas Iesuitæ paucas apud se habent; &, si quando habent, vix ferunt. Ego vero istum *Grocinum* non profecto *atrum*, sed plane *album, candidumque* hominem ex Erasmo novi; ego nunc vnum centum Halloixiis facile equidem prætulerim. Hispani vero Inquisitores tam acriter hujus notæ homines oderunt, vt hujus ne vmbram quidem, aut vestigium in libris, qui apud suos habentur, residere passi sint. Locum enim, quo hæc quæ descripsi, & alia non pauca in eandem sententiam, quæ mox recitabo, egregia continentur, censura Annotationum Erasmi in Acta, vna litura expungi jubent. *Cap.* (inquiunt) 17. *ad verba illa,* (In quibus & Dionysius) *p.* 312. *a medio post illud,* ἐν οἷς, *dele vsque ad illud pagin. sequentis, sub initium;* Demitor autem cur, *exclusive.* Qui his vtuntur libris eos non est mirum Grocinos nullos nosse. Licebat iis eodem jure & ipsius Erasmi de Areopagiticis judicium ignorare; quod eadem spongia Hispani ibidem delent. Sic enim habent prima loci ejus, quem totum obliterant, verba; *Laurentius* (Vallam intelligit) *hoc* (inquit) *loco refellit eorum opinionem qui putant hunc Areopagitam fuisse auctorem eorum librorum, quos habemus de Hierarchiis ac divinis nominibus, & eundem esse, qui apud Lutetiam Parisiorum martyrio fuerit laureatus, e tribus, ni fallor, Dionysiis vnum reddentes. Primum Areopagitæ judices erant, non philosophi. At isti Dionysium summum faciunt philosophum qui ex eclypsi solis deprehenderit periclitari rerum naturam, cum consentaneum non sit eas tenebras Athenas* * *vsque pervenisse. Nam quod ait Evangelista tenebras factas super vniversam terram, ejus regionis terram intellexit, assentiente & D. Hieronymo, & asseverante Origene in homiliis, quas scripsit in Mathæum; vbi plane negat eas tenebras e solis accidisse deliquio, sed aut nubibus intercedentibus, aut alioqui aëris densitate coacta. Quod si hæ tenebræ tanto spatio contigissent per vniversum orbem, aliquis certe seu Latinus, seu Græcus scriptor ejus rei meminisset. Iam epistolam super hac re, velut Dionysii nomine confictam deridet Laurentius. Mihi non videtur*

Ind. Exp. Sandov. in Erasm. Anno in Act, p. 127. col. 2.

Ibid.

* *Heliopolim debuit dicere.*

Caput XXXVI. *priscis illis temporibus tantum fuisse Christianis caremoniarum, quantum ille describit. Deinde mirum si tam priscus auctor fuit, & tam multa scripsit, a nemine veterum seu Græcorum, seu Latinorum fuisse citatum; non ab Origene, non a Chrysostomo, ne ab Hieronymo quidem, qui nihil intentatum reliquit. Quin & Gregorius ipse, vir probæ fidei, citans hujus litteras, non indicat eum fuisse Dionysium Areopagitam. Porro cum in historia Ecclesiastica multa fiat mentio de libris Dionysii Corinthiorum Episcopi, non est probabile taciturum fuisse Eusebium de tanto Pauli discipulo, si tantum voluminum reliquisset. Hieronymus in Catalogo scriptorum illustrium unum, aut alterum Dionysium recenset; hujus libros non recenset. Laurentius indicat fuisse sua ætatis doctissimos viros, qui judicaverint, eos libros esse Apollinarij. Tametsi ejus nominis duos commemorat Hieronymus, alterum Hierapolitanum Episcopum, qui floruit sub Marco Antonino* secundo alterum Laodicenum in Syria Episcopum; neutri tamen hujusmodi quicquam tribuit operum. Neque enim hoc opinor, hæretico Apollinari tribuenda.* Hæc Erasmus; libros non esse Dionysii, non modo pronuntians, sed etiam multis validissimis rationibus confirmans, quibus illa de Grocino a nobis nuper descripta continenter subtexuit; Ea gratia Areopagitici expurgatores omnia a primo verbo ad vltimum vna eademque spongia induci, ac deleri decreverunt. Hæ sunt Latinorum artes ad suas confirmandas, propagandasque traditiones; vt si quid iis apud vetustiores scriptores adversetur, id ex libris ita eradant, vt nihil extet in hominum monumentis, quo ipsorum errores coargui possint; Qua fraude quid sceleratius, quid impudentius, aut amentius dici queat, non equidem video; nisi tu aliam eorumdem imposturam objectes, quæ libros, veterum a se nomine, confictos edunt, in quibus viros antiquæ Ecclesię de ijs loqui, & affirmare faciunt, quæ iis, ne somniantibus quidem in mentem venerant; qualis ille repente nuper extitit supra a nobis memoratus Dexter, ab Hispanis non alia de causa fabricatus, quam vt de Iacobo suæ gentis Apostolo, deque aliis prodigiosis, omnique veræ antiquitati ignotis fabulis testem haberent, Hieronymi æqualem, Sed ad rem redeo, Erasmi Beatus Rhenanus; viri amicissimi judicium de Areopagiticis secutus eo arguitur, quod scriptorem laudans, non *Dionysium Areopagitam* simpliciter appellat, sed *Dionysium Græcum* (inquit) *auctorem, quem Areopagitam vocant.* Et alibi; *Eo* (*tuvalo* vocabulo) *vtitur etiam Dionysius, quem Areopagitam vocari* dicit, si vere esse Areopagitam putaret?

* Antonino.

Rhenan. in Tertull. de Cor. mil. c. 2. p. 434. Id. ad Tertull. de Cult. fœmi. p. 510.

Roffensis eadem est de libris dubitatio.

Roffens. contr. Valen. de cavill. 4.

Thomas de Vio, Ecclesiæ Romanæ nobilissimus Cardinalis, acerrimi vir judicij, Theologus in schola Latina longe celeberrimus, de librorum auctore ambigit, & rationes cur ambigat, verissimas profert, vbi de Dionysio a Paulo ad fidem converso verba faciens; *An istemet* (inquit)

CAPUT XXXVI.

(inquit) *sit ille Dionysius, qui scripsit libros de divinis nominibus, & de cœlesti ac Ecclesiastica Hierarchia, certum non est; tam quia Hieronymus de viris illustribus istius non meminerit; sed Dionysii Episcopi Corinthiorum; referendo multas illum scripsisse epistolas, & ad quos; nunquam tamen scripsisse hos libros de divinis nominibus.* Quibus illa subjungit, quæ nos jam supra exhibuimus, de Gregorio Romano, Dionysiana quidem memorante, sed duntaxat ex fama, & auditu non ex certa scientia. Similis est Cœlii quoque Rhodigini de istis sententia, non ignoti apud eruditos scriptoris, negat Halloixius *plurima lectionis varietate parem scire.* Is certe rem in medio veluti dubiam & incertam relinquit. Cum enim de Angelis verba faciens Cœlestis Hierarchiæ caput decimum Dionysii Areopagitæ nomine citasset. *Quod (inquit) Dionysium advocavimus, sciendum amplius, doctis ambiguosum fieri, ecquid ex Areopagita officina prodierit lucubratio ea, quando tres leguntur Dionysii.* Georgii Cassandri idem quoque de his judicium fuisse inde apparet, quod cum veterum de infantium baptismo testimonia, ex temporum, quibus singuli vixerunt, serie atque ordine quodam loco disponeret; quæ Irenæi, Tertulliani, & Origenis descripsit, ea prima omnium collocarit; tum post illa continenter exhibuerit quæ ex Dionysio de eodem argumento attulit. Idque ipse diserte ita explicat in litteris ad Veltium suis, *Inter eos (inquit) quorum aperta testimonia baptismi infantium extant, vetustissimi sunt Irenæus, Origenes, Cyprianus, & Dionysius, de Cuius ætate non satis convenit, quem qui Areopagitam illum temporibus Apostolorum fuisse, negant, nonnulli sub tempus Clementis Alexandrini cuius cognomento Philosophi in libro de divinis nominibus meminit, vixisse arbitrantur, hoc est post annum ducentesimum a natali Christi.* Horum vt liquet, ipse opinionem sequitur, qui Dionysium statim post Origenem; sed tamen ante Cyprianum posuit, quo fuisse haud paulo recentiorem, satis ex iis quæ disputata sunt, patet. Denique tantus ille Areopagiticus Bellarminus, qui solos vel *Lutheranos*, vel *sciolos* de his libris dubitare ait, ne ipse quidem satis certo constituisse videtur, an ii Dionysii vere sint. Equidem vix oculis meis credidi, cum a Roberto Coco in sua Dionysii censura, ea de re admonitus, quę ille annotat Bellarmini locum adii; vbi hunc ad Kemnitij exceptionem, quosdam veterum nomina præferentes libros, & hos nominatim Areopagiticos, apocryphos & supposititios esse affirmantis, ita disertissime ac totidem verbis respondere comperi; *Etiamsi (inquit) epistola citata Melchiadis, Eusebij, & Vrbani, nec-non liber Dionysii AREOPAGITÆ, homilia Eusebij Emisseni, & sermones Cypriani de operibus Cardinalibus Christi, sint apud nonnullos dubia scriptura, vel etiam supposititia; tamen multos habemus alios certissimos, & probatissimos auctores; & ISTI IPSI sunt antiquissimi & optimi, licet NON SIT CERTUM, an sint illi, quorum nomina præferunt.* Hæc Bellarminus; Iam si vera sunt, quæ idem alibi dixit, *de Dionysii operibus nihil dubitare viros Catholicos, & doctos;*

Caie. in Act. 17 extr.

C. Rhodiginus Antiq. lect. l. 2 c. 3 p. 57. f.

Halloix de oper. Dion. Q. 2. p. 537.

Cassand. Brass. L. de Bapt. infant. p. 682. 683.

Id. ep. 47. p. 1142.

Bell de Confir. L. 2. c. 7. §. Iam vero.

Ib. l. de script. Eccl. in Dion.

CAPUT XXXVI. *doctos*; non potest negare se, cum illa quæ recitavi, scriberet, virum *Catholicum & doctum* non fuisse; adeoque vel *Lutheranum*, vel *sciolum* fuisse; cujus generis homines solos aliter sentire ibidem pronuntiaverat. Et hos quidem de proximo retro sæculo nostræ de Dionysianis sententiæ testes, fautoresque habemus. Nostra vero memoria, tametsi multum confirmatis, ac pæne obstinatis partium animis, veritatem tamen a non paucis extorsit illa, qua nunc gaudemus, lucis copia. In eorum numero dubito, quin sit in primis censendus vir prisci juris, & antiquitatis Ecclesiasticæ consultissimus Gabriel Albaspineus, Aurelianensis non ita pridem Episcopus, qui cum, ut supra observavimus, confiteatur ac doceat Christianos Apostolici, & sequentis ad Iustinum ævi sacra & mysteria Christianismi *libenter etiam apud infideles enuntiasse*, is Areopagiticum Hierophantam, eadem studiosissime celantem ac occultantem primo illo sæculo scripsisse, nisi secum ipse pugnaret (quod eruditi, ac sapientis non est) concecedere profecto non potuit. Doctissimum ac candidissimum Sirmondũ Iesuitam jam supra edidimus, non modo confitentem sed etiam pugnantem, ac veris validisque argumentis vincentem Dionysii martyrium sub Domitiano Principe contigisse. Vnde evidenter, ac necessario illud esse consequens omnes intelligunt, ut Areopagiticorum scriptor, qui Evangelium a Ioanne sub Nerva, Domitiani successore; scriptum, atque editum pluribus locis citat, Dionysius jam ante mortuus esse nequaquam possit. Qui Sirmundi vel acumen & judicium, vel candorem & fidem norit, non dubitabit, quin ille hæc, & uiderit, & secutus sit; ac ne hoc quidem obscurum, vel apud cordatos ambiguum est hunc virum, sive eruditionem, sive judicium spectas, pluris esse unum, quam trecentos sive Delrios, sive Halloixios. Hujus contubernalem Petavium, neque minoris ipsum vel eruditionis, vel famæ, eadem quoque sensisse, illud a nobis supra observatum efficit, quod iste descriptum in Areopagiticis pœnitentiæ ritum, atque ordinem alium ab eo fuisse demonstrat, qui Apostolico ævo erat. Ille vero acutior fuit quam ut auctorem alios, quam ævi sui ritus descripsisse putaverit. Ergo neque hoc ille; quod inde existit, nesciebat, hunc scriptorem non fuisse Dionysium, ævi Apostolici hominem. Sed Petavium ita judicasse etiam alia ostendunt; ut quod in Indice auctorum in Theologicis dogmatis a se laudatorum, hunc *Dionysium* simpliciter vocat; sed *Dionysium, cui vulgo* (inquit) *nomen Areopagitæ tribuitur*. Huc accedit, quod in disputatione de Angelis, cum certos esse eorum ordines ex veterum ad quintum sæculum Patrum testimoniis constituisset, tametsi ex ipsorum sententia non sit certus, & exploratus Angelicorum ordinum, & nominum numerus; tum ita pergit; *Primus* (inquit) *Dionysius novem Angelorum ordines & gradus, distincte ac definite posuit; idque se a magistro suo & initiatore didicisse confirmat*. Quod hunc *primum* hæc docuisse dicit, eo ostendit se eum existimare post alios, qui aliud docent, docuisse. Et cur

Albasp. obser. L.1.c.13.

Sirmond. Dissert de duob. Dion. c.8.

Petav. de la penit. publ L.1. 1.c.8. & 5. c.9. & 3 c.16.

M.T.1.3. de Theol dogm.

Id. de Ang. L.1 c.7.§.12.T.3. Theol dogm.

non a *Paulo* hæc istum didicisse dicit, sed *a suo magistro*, si ejus magistrum Paulum fuisse existimavit? Mox diserte negat *quinque primis saculis adhuc extitisse scripta* Dionysii, & eorum ita *meminisse Gregorium Papam* dicit *vt ex aliorum fide referat, quod inde promit*. Ex his non est puto obscurum, quod vir ille doctissimus de scriptis Areopagiticis senserit. Eruditissimum vero Sorbonæ Doctorem *Ioamem Launoyum* idem quoque de his judicare etiam clarius est; quod is, vt supra suis locis docuimus, non modo vna cum Sirmondo sentiat sub Domitiano passum esse verum Dionysium; sed etiam & Hypatii de his libris censuram, & rationem qua censura nititur satis aperte probet. Neque hic omiserim insignem Antonii Mornaci, recentis Iurisconsulti locum, qui non ejus duntaxat, sed & Fabri, & multorum aliorum sententiam continet. *Librum* (inquit) *de divinis nominibus & alterum de cœlesti Hierarchia S. Dionysio tribuendum non esse inter litteratos omnes, vereque Orthodoxos constare semper vidimus, qui studio non scribunt, sed judicio. Ita vere sensit, ac consignavit litteris piissimus ille, ac doctissimus Nicolaus Faber, optimi fœlicissimique Ludovici XIII. Galliarum & Navarræ Regis præceptor, cujus memoria in benedictione est. Et cum in hanc ipsam eruditorum disceptationem totum opus studiose perlegissem, miratus sum non semel, cur tantopere nitatur magnus Baronius adversus scriptores veteres; vt adstruat ad 9. Oct. quod nullo antiquitatis vestigio fieri possit verisimile. Si enim Atheniensis Episcopus Dionysius Areopagita divinum hoc opus condidisset; quis vnquam dixerit suppressum nihilominus fuisse nomen tanti cœlestium interpretis ab ijs, qui Græce & Latine olim de Christiana fide scripserunt?* Addit his & alia quædam, & illud, quod nos quoque supra attigimus, Augustinum historiam de Pauli apud Athenas prædicatione tractantem non fuisse tam sicco pede, quod istic de Dionysio narratur, transmissurum, si tot tantaque ab eo scripta scivisset. Nam de eo hoc vnum Augustinus, *vt de gregario* (inquit) *Christiano dicit, Neque defuerunt qui crediderunt, atque in ijs nominatur quidam Dionysius Areopagites, id est Atheniensium principalis.* Sed & hic inprimis audiendus num vir & facundissimus, & humanissimus, & eruditione, & morum suavitate, non minus quam infulis, & dignitate apud suos clarissimus Antonius Godellus, Grassensis nuper, nunc Venciensis, qui hanc de Dionysianis quæstionem, sic definit; *De libris* (inquit) *qui Dionysii nomine circumferuntur, valde diversa sunt hominum judicia. Mihi docti pæne omnes dubitare videntur, an vere sint Dionysii. Negari profecto non potest, quin ab Apostolici illius sæculi simplicitate magnopere sit alienus scriptoris stilus sequiorum temporum Platonismum redolens. Sed neque facile fuisse videtur, vt illius ævi, quo vixisse auctor dicitur, Ecclesia omnes illas cærimonias jam vsurparit; quas ille narrat atque exponit admirabiliter; quod eam disciplinam & ab initio statim coortæ persecutiones observari prohiberent, & serius revera institutam fuisse ex scriptoribus appareat.* Atque hæc quidem hactenus Venciensis Episcopus; recte sane ac sapienter;

CAPVT XXXVI.

Launoy Vita Dion. Areop. p. 277.
Id. Discuss. discuss. c. 16 & de argum. neg. p. 8.
Ant. Mornac. ad L. 1. §. sed neque Cod. de Veteri iure.
Aug. Tract. de Epic. & Stoic. T. 6 p. 363. col. 1.
Godell. Histoir. de l. Egl. L. 1. an. de Chr. 991. p. 125.

CAPUT XXXVI. pienter; paucissimis verbis multa complexus. Sed nemo Latinorum est, qui quæ de hac quæstione vera sunt vel clarius, atque copiosius explicavit, vel liberius defenderit, vel denique constituerit, & confirmarit accuratius, quam Morinus. Eum equidem; fateor, diu nescivi quicquam de hoc argumento in alterutram partem scripsisse; jamque nostra hæc omnis disputatio ad vmbilicum perducta, & ad prælum parata erat, cum ab eruditissimo quodam, atque humanissimo viro, cum de ea forte sermo inter nos incidisset, monitus requisitum Morini de sacris Ordinationibus, multiplici eruditione refertum, volumen nactus sum, quo inspecto nihil propius factum est, quam vt me susceptі, & quidem jam exacti operis pœniteret; adeo ille totam hanc causam dilucide ac fortiter egit, ac illustravit, & quæ nos adhibueramus argumenta, tametsi non omnia, plæraque tamen vel vrgens, vel saltem indicans, & alia etiam quædam, de quibus nihil nobis in mentem venerat, promens. Id certe feci, quod esse ingenii & candidi hominis censeo. Disputationem hanc meam, antequam in publicum exiret, recensui, ac recognovi totam, & quæ quidem mihi cum eruditissimo viro communia fuisse perspexi, illa addito ejus testimonio firmavi; quæ vero illius erant propria, hæc nostris singula suis cum honorifico auctoris elogio adjunxi. Ac tametsi nunc ejus sensus ex testimoniis, quæ supra sigillatim non pauca attulimus, satis perspici possit, hic tamen placuit aliquas illius de vniversa quæstione definitiones referre. Ille ergo in primis statuit his Dionysii libris, *hæreticos primum vsos esse ad suam defendendam hæresim, ideoque auctori nomen Areopagitæ primos indidisse*; *Catholicos vero eorum operum antea* (ad sæculi sexti initia) *insolentes & ignaros ea tum repudiasse, caussantes personam fœtumque supposita esse*. Alibi ait auctorem istum *de quibusdam interdum non secus loqui ac si sæculo quinto scripsisset*; imo statim decernit † *quinto illo sæculo scripsisse*. * *Non* (inquit) *improbabiliter mea quidem sententia, suadetur auctorem istum longo tempore post Concilium Nicænum scripsisse*. Tum in eodem capite; † *Dionysius ille* (inquit) *manifeste ostendit imprudens se vixisse, non modo post Alexandrinum Concilium* (a.D.362. habitum) *Sanctosque Basilium, Nazianzenum, & Nyssenum, sed etiam post exactum sæculum quartum*. Denique, eo propendet, vt hunc post damnatum in Ephesina Synodo Nestorium (id est post a. D. 431.) sed tamen ante Synodum Chalcedonensem, quæ annis post Ephesinam viginti habita est, vixisse ac scripsisse statuat. * Atque hæc quidem doctissimus Morinus hactenus. Iam ex iis, quæ proxime disputavimus, patet primo quam temere, falsoque Bellarminus scripserit *de Areopagiticis neminem doctorum, & Catholicorum dubitare, quin ea vere Dionysii sint*, & qui id negant non alios esse *quam Lutheranos & sciolos quosdam*, vt Erasmum & Vallam, & paucos alios. Atqui plane contra sibi videri ait Venciensis, *pæne omnes doctos dubitare, an Dionysii sint*; & Mornacus scribit *se constare semper vidisse inter litteratos omnes, vereque Orthodoxos*, libros non esse Areopagitæ tri-

Morin. de Ordin Part. 2. c. 1. §. 5. p. 28.

Id. ibid. c. 5. §. 10. p. 45.

† Ibib. § 10. extr.

* Ibid. 6.6. §. 1. p. 47. D.

† Ibid. § 5. p. 48. C.

* Ibid. §. 11. p. 51. C. D. E.

tas tri-

eas tribuendos. Solos eos aliter sentire, *qui studio scribunt, non judicio.* CAPVT XXXVI.
Ipse quinimo Bellarminus alibi quod supra ostendimus, hunc ipsum scriptorem qui vulgo *Dionysius* dicitur, inter illos auctores disertè recensuerat, qui licet antiquissimi sint & optimi, an tamen illi sint *quorum nomina præferunt*, certum non est. Ergo ex Bellarmino *certum non est*, an iste scriptor is sit, cujus nomen præfert, Dionysius. *Viri autem Catholici & docti de iis dubitare*, quæ *non est certum* vera esse, nemo, vt opinor, sanus dixerit. Ergo ex ipso Bellarmino decebat omnes doctos, & Catholicos de libris istis dubitare, an ii ejus auctoris sint, cujus nomen præferunt; quod omnes vident quam belle cum altero illo ejus dicto congruat, quo narrat de iisdem libris *viros doctos & Catholicos nihil dubitare.* Sed & res ipsa ostendit, quam vere hoc Bellarminus affirmarit. Veteres mitto, quorum ante Leontium & Anastasium, septimi sæculi homines, nemo reperitur, qui ista Dionysii opera vera esse putarit. Illa quinque prioribus sæculis ita ignota fuisse demonstravimus, vt nemo Catholicus, nemo hæreticus toto illo tempore reperiatur, qui de libris quicquam vel dicat, vel sciat. Sexti demum sæculi initio reperti sunt qui ea assererent, & pro veris obtruderent; sed hæretici Severiani: Erant & qui rejicerent, ac repudiarent; Sed Catholici; Vt nisi illius temporis omnes Catholicos *vel Lutheranos, vel sciolos*; Severianos vero *doctos & Catholicos* fuisse finxeris, nihil falsius dici de illius temporis Christianis possit; quam quod ait Bellarminus. Post a. D. 600. & sequentibus sæculis Catholicos fuisse, qui de librorum veritate nihil dubitarent, confiteor; nullos fuisse qui dubitarent, ne Bellarminus quidem dixerit. Nam a quibus rejectos libros, & testatur Maximus, & significat Theodorus, ii certe neque *Lutherani* erant, neque *scioli*; omnium vero minime Photius; qui & hujus sectæ fuisse videtur, quæ libros negabat. Sed quod dixi, Bellarminus videtur de his nostris novissimis temporibus dicere. Atqui ne de his quidem vere vt patet, hoc dixit. Vallam quidem, & Faventinum, & Grocinum, qui ante Lutheri initia floruerunt, Lutheranismi non est accusaturus. Erasmum, & Rhenanum, & Cassandrum Catholicos fortasse negabit; semi-catholicos fuisse non negabit; Lutheranos quidem non fuisse concedet. Sed de *Cajetano* & *Roffensi* Cardinalibus, de *Godello* Episcopo, de *Launoyo* Sorbonicæ domus Magistro de *Sirmondo*, & *Petavio* Iesuitis, de Morino Presbytere, *Cælio Rhodigino*, de *Nicolao Fabro*, de *Antonio* denique *Mornaco*, quid est dicturus? Hos enim, etiam Cardinales, etiam Episcopos, etiam Sorbonicos, etiam Presbyteros, Iesuitas, vel *Lutheranos*, vel *sciolos* fuisse ex Bellarmino necesse est; quorum neutrum de illis viris absque crassissimo mendacio dici posse, ne ipse quidem credo, si viveret, Bellarminus negaret. Quod vero *Erasmum & Vallam sciolos* dixit; id convitium esse, & quidem impudens, omnes sciunt, quibus duo illi viri vel ex vngue noti sunt; optime suo sæculo de litteris sacris, profanisque meriti. Et, si Bellarmini libri perennaverint, omnes posteri os hominis mirabuntur,

Caput XXXVI. buntur; qui *sciolos* eos vocare ausus est, quorum & ingenium plane eximium fuisse, & animum in instaurandis litteris maximum, & labores fœlicissimos, & rerum denique divinarum atque humanarum stupendam, pro illius præsertim temporis captu, cognitionem, quæ diutissime (si quid conjicere liceat) superuerunt, ipsorum opera loquentur. Sed viros egregios hac contumelia affici, a quoquam quidem indignum est; a Bellarmino vero indignissimum; quem nemo opinor, eruditus negavegaverit *scioli* nomine multo esse, quam Erasmum, & Vallam digniorem. Hunc enim opera fatentur humana illa, ac politiori eruditione admodum leviter imbutum fuisse, a cuius mediocritate homines nunc *scioli* vocantur; vt eum tenuitatis sibi suæ conscium parcius id nomen aliis objectare deceret, quod ipsi multo melius, quam illis congruit. Atque id sane, Bellarminiani dicti insolentia commotus, repercussit eruditorum suæ memoriæ princeps Casaubonus; cum recitatis his Bellarmini verbis, de *solis Lutheranis, aut sciolis* Dionysiana, veluti spuria, repudiantibus. Addit; *Est* (inquit) *ridicula plane res, hominem Græcarum litterarum plane ἀμύητον (quod omnia Bellarmini scripta ostendunt, eximie vero ipse ille liber novissime ab eo profectus) judicare velle de scriptore Græco.*

Casaub. Exerc. 16. adv. Baron. §. 150. 711.

Caput XXXVII.

Refellitur ineptissima Halloixij argumentatio, sua & suorum a mille annis maiorum de Areopagiticorum veritate, opinione & credulitate, ita præscriptum esse, vt nemo nunc nisi vel imprudens, vel impudens rem in dubium revocare possit.

Secundo ex iis, quæ proxime disputavimus, etiam patet quam vana sit & futilis prima Halloixii pro librorum Areopagiticorum veritate, & antiquitate demonstratio; inde perita, quod *ab immemorabili* (vt iste quidem dicit) *tempore habita sunt hæc opera pro rebus Areopagita, cum non queat assignari spatium, quo ipsa alterius & non illius habita sint. A mille enim* (inquit) *retro annis, eoque amplius laudatus nominatim reperitur Dionysius Areopagita, vt horum auctor operum, & fuit nemo hactenus tam imprudens aut impudens, tam audax, aut temerarius, qui alieno sub nomine ea opera evulgarit.* Et addit qui illa vel Appollinari, vel Dionysio sive Corinthio, sive Alexandrino, pauci tribuerunt, eorum inanis, ac plane contemnendas esse conjecturas. Huic autem mirificæ argumentationi hoc inprimis veluti fundamẽtum præstruit, *quia si in re dubia & incerta melior est conditio possidentis, quanto magis ex tanto tempore & a tot sæculis, defenso semper jure suo, bona fide possidentis?* Primo tota hæc Iesuitæ demonstratio, quam per se infirma atque inepta, imo etiam periculosa, ac exitialis sit, patet. Extant quædam in Paulum

Hall. de oper. Dion. Q. 1. p. 532.

imo

CAPVT XXXIIII.

ſub Ambroſii nomine vulgata commentaria, quæ & in omnibus illius ſcriptoris editionibus habentur. Hæc omnes vtratumque partium hodie eruditi conſentiunt nequaquam eſſe Ambroſii. Latini, quidem (vt noſtros taceam) quotquot in hoc ſtudii genere aliquid operæ potuerunt, Maldonatus,[a] Lucas Brugenſis,[b] Theologi Lovanienſes,[c] Poſſevinus,[d] Salmero,[e] Bellarminus,[f] Baronius.[g] At ex Halloixio dubitare nefas eſt alterius hæc, quam Ambroſii eſſe vera ſinceraque commentaria, quæ ſcilicet *ab immemorabili tempore habita ſunt pro rebus Ambroſii.* Hæc ante iſtos nuper natos, quos dixi, eruditos pro vere Ambroſianis omnes laudabant, vt ex Theologis Scholaſticis patet; Quid dico Scholaſticos ? Etiam Hincmarus, etiam Prudentius Tricaſſinus circa a. D. 860. Et Patres ipſi Aquiſgranenſes a. D. 862. eadem jampridem Ambroſii nomine citarant ; etiam iſtis vetuſtiores Pariſienſis Synodi Patres a. D. 824. idem fecerant, imo iſtis omnibus haud paulo vetuſtior Caſſiodorus , qui annum ſexti ſæculi decimum quartum ſuo nomine Cõſul ſignavit, huic ſeu opinioni, ſeu famæ facere videtur. Certa ab illo tempore, id eſt a mille retro annis, & eo amplius , nemo interceſſerat, quominus iſti commentarii Ambroſii eſſent; neque quiſquam toto eo tempore fuerat tam vel *imprudens* vel *impudens* , qui eos ſub alio nomine evulgaſſet, aut citaſſet. Ergo ex his boni Halloixii legibus vel *impudentes* vel certe imprudentes ſunt non modo Maldonatus , & Poſſevinus, ſed etiam illi duo majorum gentium auctores Bellarminus & Baronius , qui totum opus non eſſe Ambroſii non modo pronuntiant ac definiunt, ſed etiam accerrime pugnant & contendunt. Eadem lege & Chryſoſtomo imperfectum in Matthæum opus , & Hieronymo Symbolum ad Damaſum ; & Auguſtino librum Quæſtionum Veteris , & Novi Teſtamenti afferet Halloixius; contra communem & ſuorum , & noſtrorum ſententiam. Primum enim opus ſub Chryſoſtomi nomine etiam ante annos 792. Hincmarus ,[a] & omnes inde ſequentium ſæculorum ad avorum noſtrorum memoriam citarant; ſecundum vero ſub Hieronymi nomine, & a. D. 794. Carolus Magnus,[b] & a. D. 850. Remigius Lugdunenſis ,[c] & ab eo ſæculo ad noſtrum omnes laudarant; tertium denique Auguſtino, & Synodus Pariſienſis a. D. 824. habita,[d] & omnes inde ſequentium ad nos temporum tribuerant. Tempus me deficiet , ſi omnia eiuſdem generis referre velim. Sed multo etiam latius ſerpit Halloixianæ argumentationis peſtis; ex qua & Mahumedanis licet ſuum Alcoranum Dei auctoris eſſe credere, & Paganis fabuloſiſſimas ſuarum religionum quiſquilias cœlo impune imputare. Ita enim ſibi vtrique *ab immemorabili tempore* traditum fuiſſe a majoribus dictitabunt ; illi mille , hi etiam multo plurium annorum ſpatium iactabunt; hanc fuiſſe de iſtis apud ſuas gentes fidem ; ſe legitimo tam longæ profeſſionis iure niti, Quæ ſi abſurda, & ſtulta omnia; ſi hæc etiam impia, & exſecranda eſſe, vt ſunt ſanè, fatetur Halloixius; debeat ergo ipſe ſuam pro Dionyſianis argumentationem, & eam quæ nititur , le-

a *Mald in Math. 19. 9.*
b *Luc. in 1. Tim. 2. 6.*
c *Theol. Lovan. in Aug.*
d *Poſſev. Appar. Ambr.*
e *Salm. in ep. Paul. diſp. 19.*
f *Bell. Cath. ſcript.*
g *Bar. a. D. 397. §. 38.*
Hincm. l. de Prædeſt. c. 33. & paſſim: p. 255. 403.
Prud. Tric. contr. Ioan. Scot. p. 456. 499. 512. 519. 548.
Caſſ. L. 1. init. c. 8.

a *Hincmarus de Prædeſt. c. 25. p. 180. 181.*
b *Carol M. de Imag. l. 3. c. 1.*
c *Remigius de trib. ep. p. 134.*
d *Syn. Par. ſub Ludov. a. D. 824.*

Caput XXXVII. gem abroget, atque antiquet. Neque sane inique fecerit; si hoc fecerit. Ex possessione scio de fundis & aliis huius generis valide præscribi. Sed adversus ipsam rerum veritatem nulla præscriptio est; & plane stultum est, quod hic Halloixius somniasse videtur, longa hominum credulitate vera tandem fieri, quæ aliqua gens, aut secta per multa sæcula constanter retinet. Tu vero Halloixi, longissime a veri regionibus aberras, si hoc putas. Quod verum nunc est, id verum & semper antea fuit, & in æternum erit. Opinionum veritas ab hac æterna, & immutabili rerum ipsarum veritate tota pendet. Nihil opinantem consentientium vel multitudo, & antiquitas iuvat, vel paucitas, & novitas lædit; vere opinati censendus sit; qui ea sentit, quæ multi quoque plurimis ante se sæculis senserunt; falso, qui vel nullos vel certe paucos habuit suæ ante se sententiæ auctores. Quæritur an isti libri Dionysii Areopagitæ sint. Demonstra eos ab initio, temporibus scilicet Apostolicis, & in rerum natura jam tum fuisse. Demonstra ab Areopagita scriptos esse. Hoc si confeceris, nihil necesse erit sequentia tempora interrogare. Qui enim vere Dionysii tum fuerunt, fieri nulla vi potest, vt Dionysii aliquando non sint; etiamsi non decem, sed mille sæculis aliud de iis, non tantum Latinos, Græcosque, sed etiam omnes vniversi orbis gentes credidisse finxerimus. Tu vero plane ridiculus es, qui omisso hoc disputationis fonte, homines annis quingentis ea re, de qua quærimus, recentiores interrogas, quasi vel istos de re tam longo ante se temporis spatio gesta falli, aut impossibile, aut etiam difficile sit; vel istud de quo hos interrogas, verum horum affeveratione fieri possit, etiamsi id aliquando minime verum esset. Hic inprimis valet illud Iurisconsultorum solenne verbum, *quæ ab initio non valuerunt tractu temporis convalescere non possunt.* Mitte tuas præscriptiones, in hoc veritatis foro vanas & supervacaneas; Noli ea te quæ opinaris *possidere* putare, nisi eadem quoque vera sint. Si erras, & falleris, nihil possides. Est enim omnis error falsum quid, & aliquod mendacium; adeoque nihil vere est, etiamsi tu id esse aliquid falso putes. Non autem credo *possidentur*, vel possideri dicuntur, quæ nihil sunt. Si legitime progredi velles, antequam tuam illam *possessionem* crepares, inprimis erat demonstrandum id, quod tu te credere profiteris, verum esse; vt judicare possemus, an tua revera sit aliqua possessio. Quanto melius hic Baronius, qui hanc ipsam quæstionem exordiens, cum frigida illa ac puerilia, quæ de præscriptione garris, initio obtendisset, iis statim dimissis; *Caeterum (inquit) quod jura veritatis sint ampliora omni antiquitate; quippe quæ nulla primorum sæculorum valeant præscriptione lædi, nec innumera testium multitudine obrui atque labefactari; sic de his agendum nobis proponimus, vt rei veritati ac dignitati sit omni pariter ex parte consultum; cum alioqui nullus sit reliquus fidei locus, nisi ipsi in omnibus veritas suffragetur.* Sed vt ea quæ ponit Halloixius, singula breviter consideremus, falsissimum primo est, quod iste in tota hac sua argumentatione supponit, demonstrari scilicet non posse hos

Bar. a. D. 109. § 11.

se hos

se hos de quibus quærimus libros non esse Dionysii, nisi cujus alterius sint ostenderimus. Fieri enim facillime potest, & vero fit sæpissime, vt constet cuius non sit aliquis liber; neque tamen constet, cuius sit; vt verbi gratia, certum est, & confessum non esse Ambrosii eos in Paulum commentarios, qui sub eius nomine circumferuntur; cujus alterius sint, non est evidens, neque apud omnes confessum. Id vero in iis præsertim vsuvenit, quæ alienis nominibus finguntur, & quorum auctores se quidem latere, eos vero quibus opera sua supponunt, extare cupiunt; sua adeo nomina quam diligentissime possunt, occultant. Recognitionum libros non esse Clementis, cuius nomine circumferuntur, omnes sciunt; neque id intelligere difficile est. Quis verus sit operis auctor, nemo scit, nemo hactenus edidit, nemo edere vel scire potest. Atqui libri de quibus quæritur, sunt hujus generis; alieno auctori Dionysio affictì ac suppositi, eiusque nomine falso a scriptore editi; sua quidem omnia, maxime si qua essent propria, vt familiam, ætatem, nomen &c. accuratissime quo ad se fieri potuit, occultante. Non est ergo mirandum, quod ignotum, latentem, ac se consulto occultantem hominem cognoscere, ac quis proprie fuerit, deprehendere, certoque explorare ac comperire nemo hactenus potuerit. Id tantum inde in genere ex opere licuit intelligere, hominem fuisse, & Græcum, & eruditum, & quinti a Christo nato sæculi scriptorem; vnde certissime colligitur nihil minus eum fuisse, quam quem se videri voluit, Dionysium. Vanæ sunt (inquit Halloixius) eorum coniecturæ, qui hos libros vel Apollinari, vel alteri ex aliis duobus Dionysiis, Corinthio, aut Alexandrino, tribuerunt. Vanissimæ sunt (inquam) neque meliores, vt ex iis, quæ hactenus disputavimus, facile potest demonstrari quam tua, tuorumque deliratio, qui hoc Dionysii vere opus esse, tametsi rebus ipsis, argumentisque clarissimis convicti, somniare tamen pertinacissime contenditis. Non enim si illi aberrant, vos recta sequi necesse est. Verius est vtrosque falli, sed vos etiam gravius. Sed neque me quod Dionysium operi auctorem falso præscribi contendo, & vero claris ac liquidis rebus demonstro; eo necesse est, vt causam hanc vincam, veri auctoris nomen edere. Non hoc, quod nescire me vltro fateor, sed illud duntaxat demonstrandum suscepi. Tu vero ridiculus es, qui me hæc Areopagitæ afficta esse contendentem, ac perspicue demonstrantem vrges, vt insuper doceam, quis ergo vetus sit eorum auctor, si is Dionysius non est. Plane autem sic agis ac si me nummos, quos mihi numeras, adulterinos esse affirmantem idque ex eorum, & colore, & forma, & pondere & ipso denique metallo docentem ac comprobantem, eo refellere te posse putares, quod ego eius monetarii, cujus arte ac manu cusi sunt, nomen edere, aut expedire non possem. Quasi vero id mea multum intersit scire; vel quasi satis non sit, quod nummum constat esse adulteratum, nisi & a quo fuerit adulteratus, rescivero. Mihi vero vt nummum repudiem, satis est, quod adulterinum esse comperio; de eo a quo est cusus, noscendo, neque me,

CAPUT XXXVII.

CAPVT XXXVII. neque te laborare necesse est. Tu mihi librum Dionysii nomine inscriptum obtrudis. Ego Dionysii esse & nego, & argumentis non modo probabilibus sed etiam necessariis vinco. Hoc abunde est, vt ab eo diligenter caveam; & si de eo hoc vnum sciam, impostorem fuisse, quisquis de cætero fuerit. Deinde, quod Areopagiticorum ætatem Halloixius ac mille retro annis numerare incipit, id quoque absurdum est. Si is cuius nomen scriptor assumpsit, Dionysius quinto Christianismi sæculo esset natus, laudarem. Nunc cum eum omnes primo, sive Apostolico sæculo floruisse confiteantur; quæ ista est adversarii ineptia, vt & ipsum hominis ævum, & ea, quæ proxime consecuta sunt, tempora mittat, quinque solida sæcula transvolet; in septimo, operis auctorem quærat: Quasi vero & auctorem (si Dionysius est) & auctoris opus, non multo certius ac melius noscere debuerint primorum sæculorum homines, quam eorum posteri, a Dionysiano ævo tot sæculis remoti. Sed (inquis) primis sæculis latuit, Sexto demum innotescere cœpit. Hoc vero ipsum certissimo argumento est non esse hæc Dionysii opera; quæ si eius essent, primis illis sæculis latere nostros non potuissent; vt supra est a nobis fuse demonstratum. Tertio quod dicit Halloixius *ab immemorabili tempore habita esse hæc opera pro rebus Areopagita*; id inquam, pariter quoque falsum est. Quingentos totos annos ne nota quidem fuisse, initio sexti sæculi nosci, & *a quibusdam haberi pro rebus Dionysii* cœpisse; sed ab hæreticis; a Catholicis vero constanter toto illo sæculo reiecta esse, supra ex veris ostendimus. Septimo sæculo & sequentibus, etiam a Catholicis quidem non paucis a pristina suorum maiorum sententia desciscentibus pro germano Dionysii fœtu per errorem accepta fuisse; sed ita tamen, vt iisdem quoque temporibus Catholici essent, qui ea respuerent; vt ex Maximo & Photio docuimus. Vnde liquet, si prima, & antiquissima novis, & recentioribus antehabenda sunt, eæque traditiones certissimæ censendæ, quæ vetustissimæ sunt, nihil esse dubitandum, quin Areopagitica, veluti subdititia repudiantium pars, altera eadem pro genuinis amplectentium, parte potior sit; illorumque adeo sententia horum opinione melior, ac verior censenda sit; Vt illud taceam (ne nunc quidem apud istos deesse tametsi oppressa per Papæ Romani imperium omni pæne opinandi libertate) viros ingenio, litteris, & dignitate excellentes, qui opera ista contra communem suorum symmystarum errorem, alterius esse quam Dionysii, & sentire, & profiteri aperte, etiam in libris publice non dubitarunt; vt ex iis apparet, quorum testimonia paulo ante adduximus.

CAPVT

CAPUT XXXVIII.

Solvitur alia quædam Halloixii obiectio; inde petita, quod scriptorem, virum vt apparet, pium, gravem, ac sanctum, incredibile sit hanc mundo imposturam facere, voluisse. 1. *Iesuitis non videri flagitium esse huiusmodi imposturam facere;* 2. *quod in his scriptis omnia pietatis plena sint, eo non effici, vt vere planeque ex Christi disciplina pius scriptor fuerit. Etiam olim apud nostros mature fuisse id genus impostores.*

SEd hic solvenda est & alia quædam Areopagiticorum objectio, iam olim a Maximo allata; nostris vero temporibus a Lessio primum repetita & novissime ab Halloixio magno cum hiatu exposita. *Argumentum enim hoc* præfatur *esse contra adversarios suos validissimum*; eoque paulo post negat *vllum esse fortius, & inexpugnabilius; ita vt nihil* (inquit) *videam, quod saltem probabiliter ad eius refutationem adferri possit.* Hæc ille de suo Achille, magnifice ac spiritu plane Ignatiano; quæ si vt affirmat, vera sunt, fatendum est (quod est profecto verissimum) totam illam Areopagiticam causam infirmissimis niti præsidiis. Hoc enim, quod cæteris præfert Halloixius argumentum, ita imbelle ac futile est, vt id, nisi ille tanti fecisset, ne refutatione quidem dignum fuerim existimaturus. Sic ergo duo illi Iesuitæ ratiocinantur; *Si opera illa* (inquit Halloixius) *non sint Dionysii Areopagitæ, fateri necesse est illorum auctorem operum plenum mendacij, fallaciæ, & sacrilegæ simulationis extitisse.* Hoc vero dictu absurdissimum esse putat. Quare? *Quia* (inquit) *scripta illa meram sapiunt & spirant pietatem, modestiam, gravitatem sanctimoniam.* Itaque putat esse incredibile, vt vir adeo doctus, & pius, & illuminatus, qualem se hic auctor in scribendo præstat, hæc quæ narrat finxerit ac commentus sit; nimirum quod Pauli discipulus fuerit, quod Virginis Mariæ funeri adfuerit, & cætera ejusdemmodi non pauca. Hæc vero minime facturum fuisse Dionysium, vel Corinthium, vel Alexandrinum. Sed hos quidem purgare; nihil necesse fuit, quos si qui sint, qui putent Areopagitica composuisse, nos certe iis minime assentimur, qui scimus hunc scriptorē plurimū ab vtriusque illius Dionysii & ingenio, & ævo abesse. Ad reliquū argumentū ita respōdeo; Scriptorem fortasse ipsum, vt hanc criminationem anteverteret, consulto providisse. Hic enim, quem hæretici Eutychiani & Monotheletæ, quem & Catholicorum pars longe major ab a. D. 600. Dionysium Areopagitam vno consensu vocant, Atheniensium, etiam nonnemo Corinthiorum, Episcopum; ipse tamen (quod est ab eruditissimo Morino totidem pæne verbis observatum) diligenter cavit, ne se vsquam Areopagitam, aut Episcopum Atheniensem diceret; tametsi

Halloix. de Dion. op. Q. 2. p 537.

Morin. de Ordin. Par. 2. c 1. § 14. p. 31. E.

CAPUT XXXVIII. quædam in ejus Scriptis loca occurrant, vbi opportuna erat his de se affirmandis occasio. Ille fortassis, vt erat vafer, his abstinuit, nequis eum mendacii postulare posset, quod *Areopagita & Athenienſis Antiſtitis* titulos, qui alterius erant, non sui, invasisset, ac vsurpasset. An id fuerit hominis in his tacendis elogiis consilium; equidem nescio; Hoc scio, largiter eum falsum esse, Si speravit hoc sibi præsidium ad purgandum mendacii & simulationis crimen satis futurum, cujus in toto opere manifestus est, dum se hominem, vt supra apertissimis argumentis vicimus, quinti sæculi Apostolico sæculo vixisse, & Pauli Apostoli discipulum fuisse videri vult, multaque passim ad hoc lectoribus persuadendum mentitur, & quidem hujusmodi, quæ significant hoc eum animo quod accidit, concupivisse, vt pro Dionysio Atheniensi Areopagita apud Christianos haberetur, rametsi his ipse nominibus perpetuo abstinuerit; futurum putans, vt hoc ipsum sibi homines modestiæ ac verecundiæ darent, facileque crederent, in quem tam multa Areopagitæ concurrere viderent, eum revera Areopagitam fuisse, rametsi se hoc ipse nomine nusquam sit dignatus. Itaque aliter Lessio & Halloixio satisfaciendum est; ac primo quidem de ipsis hominibus, qui ita disputant, aliquid dicendum videtur. Nam hoc, quæ isti objiciunt, alterius sectæ viros objicere, equidem non mirarer; Objicere duos Iesuitas, non possum non mirari; quos fama est fallendi, mentiendique. Et homines simulatione, ac *æquivocationibus* deludendi artem adeo non spernere, vt eam ipsi sentiant interdum magna cum laude, atque vtilitate factitare licere. Hoc vnum, quo ista legitime fiant, requirunt; vt ejus qui istis dolis vtitur animus sit innoxius, ac per eas artes, divini nominis non probrum, sed honorem; Ecclesiæ non detrimentum, sed incrementum, ac proximi denique non exitium aut infamiam, sed commodum moliatur. Ex hac disciplina non equidem video, cur scriptoris, qui assumpta veteris Dionysii persona ista ad aliquam veri speciem finxit, vel consilium, vel opus istis tantopere displicere debeat. Clamant eum plenum esse *fallaciæ, mendacii, & sacrilegæ simulationis*; clamant *putide mentiri*, & *absurda hypocrisi mundo imposturam facere*, quia scilicet se fuisse *Pauli discipulum* & *Virginis* funeri interfuisse, & hymnos Hierothei audivisse, & alia quædam hujusmodi fingit. Atqui Hieronymum Xaverium, nobilem de Iesuitarum Sodalitio virum, *in Historia Christi* sua, quæ Achabaro, Mogholi inscripta Persice edita est, notum est de B. Maria multa, de Apostolis multo plura tradere incerta, fabulosa, apocrypha, falsa; Christo ipsi non pauca affingere, ab omni Evangelica narratione & antiquorum traditione aliena; vt cum eum verbi gratia, *aliquando mendicasse* dicit; cum quod dixerat, *si vultis accipere, ille* (Ioannes) *Elias est, qui venturus erat*; affirmat *ipsum postea sic declarasse, vt sensus sit, sicut scriptum est fore, vt antequam Christus ad judicium mundi veniat, & adversus Antichristum doceat, sic Ioannes eadem potentia jejunium venit ante Christum, qui nunc*

Leſſ. de ep. ad Lanſſel. præfixa op. Dion.

Hier. Xaver. Hiſt. Chr. Perſica p. 11c.

p. 245.

nunc vobiscum est; cum eundem alibi sic suis præcipere facit; *Dic primario Ecclesiæ*; pro eo quod est apud Matthæum, *Dic Ecclesiæ*; & de Petro hæc loqui; *Nunquam fides Petri, qui primus successor est deficiet*; cum id, quod dixerat in cruce, *Sitio*, post resurrectionem explicasse, & dixisse refert; *Mens, sitis dolorum erat; quoniam enim pro Dei gloria, hominumque salute dolores istos patiebar, etsi gravissimi viderentur, nondum tamen satur eram*; cum idem in operis epilogo asseverat *quæcumque in eo libro scripsit, ea se e sacro evangelio, & alijs libris Prophetarum collegisse*; cum tamen manifestum sit plurima istic ab eo narrari mirifica, apocrypha, fabulosa, quorum in Evangelio, vel Propheris neque vola neque vestigium cernitur; Vide si lubet, de his animadversiones doctissimi viri *Ludovici de Dieu*, qui Xaverii opus Persice & Latine in Occidente publicavit. Hæc quidem Xaverius; quem tamen ob eam rem nullius a suis *fallacia, mendacij, simulationis, vel absurdæ hypocriseos* damnatum, vel etiam leviter insimulatum scimus. Atqui nemo negaverit falsa Christo, quam Mariæ aut Dionysio, longe flagitiosius atque improbius affingi. Neque vero id Iesuitis damnare licet, quod scriptor Areopagiticorum vetus quæ dicit, ea sub Dionysii persona dicit omnia. Hos enim nemo nescit istam assumendæ alienæ personæ artem non modo non damnare, sed etiam factitare; quorum in ædibus adolescentes personati quam sæpe fabulas agunt, concurrente ad spectaculum non modo civium, & procerum magna multitudine, sed etiam sanctissimorum totius Sodalitii Patrum cohorte? Quin & se hoc apud gentes barbaras artificio ad inescandos, & alliciendos ad Latina sacra eorum animos, aliquando usos esse ipsi gloriantur, & quidem tam fœlici successu, ut cum pueri Lusitani eorum discipuli, Gorgoræ in Æthiopia lepidissimum quoddam drama, & quidem non semel, spectante gentis Imperatore, omnique ejus aula, bellissime egissent; cæteris lętissime plaudentibus, Doctor quidam Æthiops, vir gravis, etiam in hanc exclamationem proruperit; *Quid libris amplius, vel argumentis opus est ad firmandam Patrum doctrinam? Hoc satis est.* Itaque etiamsi statuerimus, quod est sane verissimum, scriptorem illum veterem alium a Dionysio fuisse; etiamsi quod est incertum, donaverimus, eundem virum bonum & sanctum fuisse, non ideo tamen sequetur istum, quod quædam de Apostolis & de B. Virgine finxerit, & quod ipse Dionysii personam scribens assumpserit; eo quicquam admisisse, quod sit ex Iesuitarum quidem disciplina & praxi, viri boni & sancti officio indignum, nisi illi Xaverium suum, & plærosque alios societatis Patres *viros bonos & sanctos* fuisse negent; Absit vero ut hoc negent. Fuerit hæc scriptoris fraus, sed pia; fuerit hypocrisis, sed sancta; fuerit simulatio, sed salutaris; fuerit denique mendacium sed elegans & utile ad religionem. In his Iesuitæ quidem nihil quod merito reprehendant, reperiunt. Facessant ergo Lessius & Halloixius cum *validissimo* illo suo argumento, neque nos invidiosis *mendacij & hypocriseos* vocabulis terreant; quasi sic ludere virum bonum nefas putent, quali-

CAPUT XXXVIII.

p. 370. p. 446. p. 483.

Epist. Iesuit. Æthiop. a. 1624. 1625. p. 58.

Che occorreno più libri, o raggioni della dottrina de' Padri? Questo basta.

CAPVT XXXVIII. qualiter nos scriptorem lusisse putamus. Caveant, ne dum istum esse Dionysium nimium volunt, suam illam, vt aiunt, sanctissimam ac vtilissimam, cœlitusque ad se delapsam disciplinam pulsent, apud quam *virum bonum & sanctũ* ista quoties id ad gloriam Dei expedit, facere, quę cæteri mortales, simplices animæ, *mentiri, & fallere & imponere*, vulgo vocant, adeo nefas aut flagitium non est, vt etiam aliqua sit interdum præcipuæ sanctitatis ac pietatis pars. Sed neque soli apud Latinos Iesuitæ in ea sunt sententia. Sunt etiam alii, qui ludos istos, & *pias* (vt vulgo vocant) *fraudes* non damnant. Mitto *legendas*, & alios eiusdem farinæ de sanctorum vitis & mortibus apud totam Latinorum gentem vulgares libros; quos fabulis fictisque ad legentium voluptatem narrationibus scatere, nemo non plane stultus dubitat. Neque Breviarium rango, in quo non semel purgato multa parum severa, quædam aperte non vera adhuc supersunt. Certe auctori alicui sui animi sensus, suosque sermones detrahere non est multo levius, quam alienos commodare. In vtroque manifesta est vel simulatio, vel dissimulatio. Qui ergo maxima nunc sunt apud Latinos in opinione ac gloria librorum expurgatores, si Lessii & Halloixii argumentum sequimur, totidem censendi erunt impostores; qui scilicet ita auctores quos edunt, instruunt, vt ea quæ vere senserunt, minime sensisse videantur. Nam si noster Areopagiticorum scriptor, quod Dionysium nobis exhibuerit ea scribenrem & narrantem, quæ ipse revera nunquam scripsit, vel narravit, *eo absurda hypocrisi mundo* (quod ait Lessius) *imposturam fecisse* censendus est; non video cur non paria de eminentissimi Cardinalis Bernardi de Sandoval ministris dici possint, qui eius iussu, & quidem ex Pauli P.R.V. sententia & mandato, plurimos auctores, & quidem Catholicos, orbi exhibent plane aliter, quam ipsi scripserant in libris suis loquentes. Obsecto enim tuam fidem, nonne hoc est *mundo imposturam facere*, Erasmum verbigratia, Renanum, Virem, Thuanum, alios quorum in Indice Sandovalliano opera recensentur, sic ornare, sic secare, & mutilare, vt qui plurima scribunt a communibus Latinorum placitis aliena, eorum nihil scripsisse vnquam, vel a præsenti Romæ *Catholicismo* in vlla re, etiam levissima, desciviſſe, videantur? Non est *alienam* iis personam induere? Non isti quot auctores castrant, totidem mundo personatos homines, totidem histriones exhibent? Quod si Papæ Paulo, & Cardinali Sandovallio eos ludos facere impune licet, non modo absque vlla vel Pontificatus, vel episcopatus invidia, sed etiam magna cum vtriusque laude, non video, cur scriptori si isti credimus, sapientissimo, atque eruditissimo fraudi esse debeat, quod ei ita in vno ludere, & Dionysium nobis alia, quam quæ locutus est, loquentem inducere aliquando libuerit. Sed aliquis hic forte paulo severior ista quidem nunc, & a Iesuitis, & ab aliis etiam Latinis ita, vt diximus, fieri fatebitur; apud veteres, quorum sæculo scriptor vixit, eadem factitata esse negabit. Itaque vt huic satisfaciamus, missis Iesuitarum & Latinorum

rum recentium moribus,res ad prima Christianorum sæcula revocanda atque exhibenda est. Hic ego inprimis confiteor totam hanc novitiam istorum fallendi disciplinam, a sapientissima Christi Domini & Apostolorum disciplina plane penitusque esse alienam; quibus nihil potius,aut inviolabilius fuit,quam simplex sinceraque,ac nuda absque fucis veritas, nihil tetrius & magis invisum;quam mendacium. Castissimæ disciplinæ capitales erunt ac inviolabiles hæ regulæ; *Deponentes mendacium loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo.* Item *Non esse facienda mala,vt veniant bona.* Hunc ergo Areopagiticorum scriptorem quisquis de cætero fuit, & quocunque in loco, & tempore vixerit,graviter eo peccasse non nego in Evangelicam pietatem, quod assumpto Dionysii nomine,alius quam qui revera erat, videri voluerit; multo etiam gravius,quod Dionysio,sub cuius persona loquitur,multa & a doctrina,& ab oratione eius viri,quædam etiam ab eius ævo & historia valde aliena,præter verum a se (vt videtur) excogitata affinxerit;quæ res præterquam quod per se Christi præceptis adversatur,multis insuper non leve scandalum attulit,qui plurimas traditiones, & cærimonias,novas revera & inanes, istius figmentis decepti, antiquas & Apostolicas esse per summum & periculosissimum errorem sibi persuaserunt.Ergo si libere id quod res est,eloqui licet,fatendum est istum *putide* in iis, quæ narrat,plærisque esse *mentitum;& mundo imposturam,* quod ait Lessius, *absurda hypocrisi fecisse*; adeoque quod dicit Halloixius,*fallaciæ,mendacij,etiam sacrilegæ simulationis* reum esse,& quidem manifestum. Nam quæ de iis rebus fit *simulatio*, quas sacras & inviolabiles esse decet,ea quin *sacrilega* sit, non equidem abnuo. Si quis vero sit; qui absurdum & quinti sæculi moribus & fama indignum esse putet, virum aliquem, iam tunc apud Christianos repertum esse, qui assumpta Dionysii persona, ea quæ diximus, fingere & mentiri ausus sit; eum ego ad ipsorum veterum monumenta amandabo;ex quibus facile intelliget, quanto in errore & ipse, & alii versentur, quorum oculos veneranda antiquitatis species ita præstringit,vt olim nihil nisi pie,casteque ac veraciter, & plane ex Christi disciplina factum fuisse somnient. Fateor nondum istis temporibus eo ventum fuisse impudentiæ, vt fraudes defenderentur, & quædam impune mentiendi ac fallendi ars & disciplina constitueretur. Ea laus nostri,id est vltimi sæculi, homines manebat. Cæterum mature hunc errorem in quorumdam animos irrepsisse,vt existimarent non esse flagitium quædam ad capiendos hominum,maxime exterorum,animos fingere;clarius est quam, vt negari possit.Nihil de hæreticorum prodigiosis in hoc genere commẽtis, ac figmentis dicam;Eorum enim non magis facta ac mores,quam dogmata & errores ad Ecclesiam Christianam pertinent. Sed fuisse etiam non pauca Catholicorum in ea parte peccata,ostendunt Sibyllarum oracula secundo jam sæculo tam avide a nostris excepta, quam erant inverecunde ficta; quorum illud magnæ imprudentiæ, hoc fraudis nimiæ

CAPVT XXXVIII.

Ephes. 4. 25.

Rom. 3. 8.

CAPUT XXXVIII. fuit; ostendunt & Hermæ, Pauli discipulo, subditæ eodem fere tempore visiones; Clementi multa jam ante Origenem & Eusebium supposita. Morbum quarto quintoque sæculo non imminutum, sed auctum, & nostrorum prospera, prosperorumque luxuria comes suadent, & historiæ veteres testantur; in quibus non unum reperias, qui sibi etiam viventi ac valenti, suppositos alienos partus queritur. * Nihil ergo magnopere mirandum est quinto sæculo quo præcipiti elucubratum ac forte etiam editum Areopagiticorum opus censemus, extitisse hominem qui id sibi negotii sumeret, ut Dionysii, jamptidem mortui, nomine libros ipse quoque conscriberet, ac vulgaret; quemadmodum alii sub aliorum nominibus jam antea luserant. Sed Halloixius absurdum, & incredibile putat *hominem doctum, & pium, & illuminatum* illa, quæ apud Areopagiticorum scriptorem leguntur, mentitum esse; quæ nisi vera sint, aliud esse non posse existimat, quam *impia somnia, & inusitata mendacia*. Primo ista *mendacia & somnia* esse facile concedo, eo ipso quod ea non esse vera deprehendo; *Impia* cur sint, non video; nisi forte, quod *impium* sit de Deo, deque rebus divinis scribentem aliquid narrare, quod verum non sit. Cæterum res ipsæ, quas iste narrat, huiusmodi sunt, quæ per se ex Latinorum judicio, nihil de Deo, deque religione alienum continent; quæque ad pietatem, si veræ essent, conducerent, potius quam ab ea abducerent; ex eorum falsorum genere, quæ Mariana, etiamsi ea non credat, tradere tamen se in historia Hispaniæ profitetur, quod ea *credi* ad pietatem expedire putet. Fortasse idem fuit nostri Areopagitici de iis quæ scribit, *somniis* judicium. Ejusdem mendacia *inusitata* esse fateor apud eos, qui integram & incorruptam Evangelii normam arcte tenent; non apud eos certe, qui sibi aliquid, quod fingi vel utile, vel suave esse, putant, fingendum proposuerunt; ut ex tam multis Poëtarum, Legendariorum, & aliorum id genus fabulatorum mendaciis patet. Iam neque illud usquequaque verum esse, quod Halloixius fieri posse negat, ut homo *doctus & pius* talia litteris mandet. *Doctum* quidem non video, quid enim esse prohibeat, qui fabulas & fabulosa scribit; neque Halloixium puto negaturum vel doctum fuisse Homerum & Ovidium, vel insignem utrumque fabulatorem; nequid de Valentino, & aliis quibusdam Gnosticis & Fausto Manichæo dicam; quos fabulas cum essent doctissimi, innumerabiles scripsisse constat. Vere, & plane ex Christi norma *pium*, mendacia minime scripturum, qualia scriptoris nostri sunt, Halloixio assentior; *Pium* ex vulgi sensu, id est hominem non modo a religione, quod impiorum est, non abhorrentem, sed etiam aliquo in eam zelo tametsi quod ait Paulus: *non secundum scientiam*; eum inquam hominem a fingendo, & fabulando non posse non abstinere adeo falsum est, ut nulli fere sint ad fingendum promptiores, quam qui sunt huius census; a quibus maxima earum fabularum pars reperta & sata est, quæ Græcorum, Latinorumque Legendas, & pæne totam eorum religionem inundarunt. Hoc vel iste unus nos Halloixius, si aliunde nescire-

* *Ut Hier. Apol. contr. Ruff. L. 2. ut Greg. I. Epist. L. 10. ep. 69.*

Mariana Hist. Hisp. L. 15. c. 6. & L. 30. c. 15. & L. 10. c. 4.

Rom. 10. 2.

mus,

mus, nunc abunde docere poterat; qui quam sit φιλόμυθον illud *piorum* quorum ipse vnus est; genus, fatetur grandi illo de *Vita Dionysii* conscripto volumine, quod pæne totum fabulis vt ad fastidium ineptis, & ad indignationem impudentibus, opplevit. Sed hoc quoque in istius argumento perridiculum est; quod hominem cætera plane ignotum, eo duntaxat excepto, quod eum hos libros scripsisse scimus, certissime affirmat non simpliciter, sed valde *doctum & pium & illuminatum fuisse*. Vnde enim hoc scit? Vbi legit? A quo didicit? *Scripta ejus* (inquit) *meram spirant pietatem, modestiam, gravitatem, sanctimoniam*; & mox; *Ille se* (inquit) *doctum, & pium, & illuminatum scribendo præstat.* Quasi vero hominum scriptis mores semper congruant; ac non sæpe a sermone vita plurimum dissentiat! quasi quis se pium *scribendo*, ac non potius *vivendo* præstet! Nam illud quidem, quod iste dicit suum pseudo-Dionysium *se illuminatum scribendo præstare* fateor me nescire quid sit. Fortasse hoc obscuri sermonis vitium a suo Dionysio contraxit. Sed hoc a scriptis ad vitam, & ad mores argumentum eo minus in Areopagiticorum opere valet, quod ea quæ scripsit, Dionysii nomine scripsit; quem cum sanctissimum virum fuisse sciret, non aliter simulare, ac affingere se posse intelligebat, quam si sanctitatis singulare vbique studium præ se ferret: Itaque qui hoc haberet in his scribendis libris animo propositum, eum profecto necesse fuit si vel profanus & impius ipse esset, virum bonum, & pium toto opere adumbrare, ac simulare. Quod ergo hæc ejus scripta *meram spirant pietatem, gravitatem, & sanctimoniam, neque vllum prorsus aut levitatis aut vanitatis seu fumum, seu fimum redolent*; id inquam, arguit auctorem non fuisse stultum, aut imperitum hac in parte fingendi & simulandi artificem; non arguit bonum & sanctum virum fuisse; & qui hoc ex illo colligit Halloixius, perinde mihi facere videtur, ac si pictorem, a quo egregie in tabula penicillo, & coloribus expressa, simulataque esset religiosi ac sancti alicuius hominis modestia, humilitas, pietas; & religio, ex eo opere argumentaretur *valde pium, modestum, religiosum*, ac *humilem ipsum fuisse.* Neque hæc eo dico, quasi horum librorum scriptorem profanum & atheum, vel perditum aliquem moribus dissolutis decoctorem, aut nebulonem fuisse putem. Absit; Tam multa, quæ composuit, & quidem omnia de Christiana religione, ostendunt hominem fuisse & eruditum & Christianorum sacrorum studiosum, & zelotem; non tamen tantæ vel doctrinæ, vel eloquentiæ, quantam isti in eo fuisse putant, neque zeli satis recti, qui illiberali, & a Christianismi simplicitate aliena fraude, se alium esse finxit, quam qui revera erat.

CAPUT XXXVIII.

CAPUT XXXIX.

Solvitur Lessij objectio; cur scriptori sua illa opera, in alterius potius quam in suum nomen transcribere libuerit, ex quibus ei magnam laudem & gloriam sperare licebat?

SEd hic quærit Lessius cur *& quo fine hoc fecerit?* Et cur sub alieno potius nomine delitescere, quam suum edere maluerit? Potuisse enim eum qua erat doctrina & facundia; *veritatem patefaciendo maximam sibi gloriam toto orbe, & omnibus sæculis duraturam comparare.* Hæc ille. Baronius ante Lessium eadem objecerat. Ego vero primo respondeo frustra nunc quidem quæri quo consilio scriptor fecerit, quod fecisse eum tenemus. Est enim invictis, perspicuisque rationibus demonstratum, non esse hunc, quem se videri vult, Dionysium. Neque si nullam consilii huius rationem afferre potuero, eo fiet, vt factum ab eo non fuerit, quod factum esse constat. Lessius opinor, concedit, quod Bellarminus, & Baronius, & omnes eruditi magno consensu confitentur, spurium & falsi nominis esse id *Recognitionum*, sive περιόδων opus, quod jampridem ab ipsis Origenis temporibus, sub Clementis nomine circumfertur. Auctorem apparet fuisse doctissimum; in philosophia, & in liberalibus disciplinis egregie versatum, eloquio facilem, quod vel ex Latina interpretatione, quam nunc duntaxat habemus, judicare licet. Nam Græca, si extarent, non dubito, quin multo etiam certius atque evidentius de auctoris ingenio & eloquentia testimonium nobis præbitura essent. Photius certe, qui viderat, judicat id opus *perspicuitate ac gravitate adhæc paritate & vehementia, aliisque orationis dotibus, rerum item variarum doctrina tantum Constitutiones Apostolicas superare, nulla vt hos inter libros comparatio, quod ad sermonem, vel quod ad litteras, & eruditionem pertinet, fieri debeat.* συγκρίσει τῇ κατὰ τοὺς λόγους.

Bar. a. D. 109. §. 58.

Phot. Bibl. cod. 112. 113.

Quæro nunc a Lessio, cur, & quo fine operis scriptor Clementis nomen, suo occultato ijs libris præscripserit; vnde gloriam non mediocrem sperare poterat, iis quas diximus, dotibus instructus, si nomen suum edidisset? Nam eruditione, & facundia, quin Dionysium longe superet, non puto quemquam dubitationem; si eos exceperis, qui spumis, sonisque dithyrambicis, & grandi, sed inani verborum pompa, & frigidis huiusmodi puerorum deliciis capiuntur. Fallor; aut difficile erit veram consilii in speciem absurdi rationem reperire; Neque tamen quisquam ambigit, quin iste quisquis sit, Clementi opus suum supposuerit. Hæc quidem ad solvendam Lessii objectionem satis sunt; maxime cum obscuræ sint, & indagatu difficiles humanorum consiliorum rationes; præsertim eorum, quæ ex errore aliquo proficiscuntur, atque suscipiuntur. Nemo enim nescit quam sit error multiplex, & vagus, ac pæne infinitus. Hoc autem libros hujusmodi sub alieno nomine scribendi

bendi consilium, ab aliquo mentis errore esse profectum, constat; quod nulla sit scilicet mentiendi vera ac legitima ratio. Nequid tamen omittam dicam paucis, quid mihi hac de re attentius cogitanti vtrumque scriptorem eo impulisse videatur, vt *Clementis* alter, alter *Dionysii* nomen, suo vterque suppresso, operibus suis præscripserint. Vetus illa fuit Paganorum, vt ex Origene, & aliis constat, in Christianum nomen obtrectatio, quod nostræ disciplinæ auctores ac principes, illiterati ac rudes homines fuerint; vt ex ipsis eorum libris apparet, simplicissime, ac idiotarum pæne in morem scriptis; quo fiebat, vt cœlestem sapientiam homines ingeniis cultissimis, & longo artium sæcularium studio expolitis assueti, fastidirent ac deriderent. Nostri, vt huic Gentilium fastidio occurrerent, & si possent, mederentur, multa moliti sunt. Alii quidem, quod res est, hoc ipsum quod crimini vertebatur, clarissimum Evangelicæ divinitatis argumentum esse demonstrabant; Alii vt Origenes, multis de copiosissimo suæ omnijugæ eruditionis pænu comportatis, disserebant sub hoc simplici divinorum scriptorum cortice immensas cœlestis sapientiæ opes latere, & nostra rationibus e media philosophia petitis illustrabant. Hi duo, quod ne sic quidem Paganis plane satisfieri cernerent, vt omnem de eorum animis scrupulum eximerent, rem alia via aggressi sunt; professi, ne primis quidem Christianismi præconibus sæculi vel sapientiam, vel facundiam defuisse; quod vt hominibus persuaderent, libros eorum nomine, sed ad philosophorom morem erudite & diserte scriptos ediderunt; vt ex his omnes intelligerent primos illos nominis nostri propagatores non fuisse omnes illiteratos, & rudes. Ac prior quidem *Clementi* suum opus, velut auctori, tribuit; quem scilicet hominem Romæ, & quidem in honestissima familia natum, ac educatum probabile erat illis sæculi disciplinis fuisse excultum. Noster vero *Dionysii*, & Atheniensis, & Areopagitæ nomen, veluti suo instituto consentaneum selegit, quod viro in vrbe & philosophiæ, & eloquentiæ, & omnium denique litterarum principe, dignitatem haudquaquam vulgarem assecuto, illam Platonicæ sapientiæ, & quæsitissimæ elocutionis ideam, quam diligenter ac plane anxie consectatur, maxime convenire arbitrarentur. Alia præterea sunt, quæ homines ad hoc alieni nominis furtum impellunt. Narrat Tertullianus extitisse jam ante suam memoriam quandam *Scripturam Paulo perperam adscriptam presbyterum in Asia convictum, & confessum esse eam a se constructam, quasi titulo Pauli de suo cumulatam*, idque *se amore Pauli fecisse*. Addit hominem ob eam culpam *loco decessisse*; id est presbyterii honore, ac munere multatum esse. Vtinam eadem disciplinæ severitas in ejusdem criminis reos constanter apud Christianos mansisset! Sed illud quod ad rem nostram est, duntaxat nunc observo, fieri potuisse, vt scriptorem illum nostrum similis Pauli amor ad hoc suum instituendum drama commoverit, sperantem fore, vt aliquid ad Apostoli gloriam accederet, tum ex illa singulari sapientiæ, atque eloquentiæ forma, qua spe-

CAPVT XXXIX.

Tertull. de Bapt. c.17. p. 263 c.

Caput XXXIX. ctandum Dionysium potissimum exhibet, & ex iis laudibus, quibus Timotheum passim ornat, discipulorumque decora magistri nomini novum lumen adjectura. Denique tanta est animi humani vanitas, tam vaga, tamque late patens libido, vt quid quemque ad aliquid gerendum aut moliendum exciverit; non in istis modo, quæ rara sunt, & præter consuetum ordinem, sed etiam in quotidianis & familiaribus rebus, nemo etiam acutissimus, non dico assequi & certo comperire, sed ne conjicere quidem, aut suspicari possit. Dicat nobis Lessius quid majorum nostrorum memoria Annium quemdam Viterbiensem commoverit ad suos partus antiquissimo auctori Beroso Chaldæo supponendos? Expediat, si potest, tam absurdi figmenti rationem? Cur *& quo fine* homini ignoto, remotissimi & loci, & sæculi, suas lucubrationes commodare in animum induxerit? Cur operis & laboris sui laudem & gloriam, si qua erat id consecutura (quod iste proculdubio futurum sperabat) alieno nomini cessit? suo invidit? Nullam inveniet tam stulti, tamque absoni in speciem facti rationem probabilem. An ideo illa scripsisse Annium negabit? Berosum affirmabit? Non faciet. Illa enim Berosum minime scripsisse apud omnes cordatos ex rebus ipsis certissimum ac compertissimum est. Atqui plane eadem est Lessii nobiscum de Areopagiticis ratio. Quæ nos certis & claris argumentis non esse Dionysii, non oculis modo cernimus, sed etiam manibus (vt sic dicam) tenemus & palpamus, ea iste Dionysii esse decernit, nisi rationem aliquam certam, & quidem justam ac legitimam attulerimus, qua ille, qui libros scripsit, merito fuerit permotus ad surripiendum & operi suo præfigendum Dionysii nomen. Hac lege non modo Beroso Anniana vindicabit; sed & Prospero Fæsulano, viro scilicet Ciceroniani ævi, asseret illa, quæ ejus nomine inscripta ante paucos annos apud Hetruscos in agro Fæsulano a Curtio Inghiramio reperta, & ostensa sunt. Etruscarum antiquitatum fragmenta; nescio cuius maleferiati hominis arte, ac manu multis loculis, multisque integumentis atque involucris sepulta. Quid iste quæso sibi volebat? Quid quærebat? Quid petebat? Quod sibi tristissimi, ac ineptissimi laboris præmium expectabat? Gloriam-ne? An lucrum? An aliquam voluptatem? Difficile est dicere. *Quid* enim inde gloriæ aut lucri, aut voluptatis ad se rediturum speraret, qui. & opus totum, & omnes operis fructus abdicarat, & in alienum nescio cujus veteris Fæsularum civis omnibus hominibus ignoti, nomen suo plane penitusque suppresso, transcripserat? Quid ergo fuit? Nam aliquid fuisse, quod iste spectarit, necesse est; neque enim aliter homines, mentis quidem compotes, ad quidquam gerendũ cientur. Fateor aliquid fuisse. Quid fuerit, nescio; neque enim divinus sum, qui quid homines in pectore clausum gesserint, aperiam; præsertim vero isti, quorum abnormis, & a communi ratione, toto quod aiunt, cœlo remota fuit sapientia. Nisi forte hoc ipsum istos juvaret, quod fallerent; eosque jam animo præcepta hæc spes delectaret, fore vt populo imponerent, & *Dionysii* Athe-

Athenienses, *Berosi* Chaldęi, *Prosperi Fæsulani* esse viderentur, qui longe alii erāt. Ea enim humani ingenii vanitas est, vt multi se cæteris præstare putent, si eos fefellerint. Eo fit, vt se gaudeant aliis imposuisse; hoc veluti quodam suæ præ iis excellentiæ argumēto fruentes. An quod nemo fere est, cui dulce non sit sua laudari, isti suis operibus ea nomina dederunt, quæ majorē iis quam sua, gloriā allatura putarunt? Quæ sane spes, atque cogitatio, nostrum Areopagitam, si est ejus animo aliquando obversata, minime fefellit. Quę enim opera, si cū auctoris nomine essent edita, vel ob tetrā illā, qua laborant, obscuritatem, vel ob elocutionis vitia quibus scatent, a plærisq; spreta, viluissent, breviq; vt probabile est, ingloria intercidissent, ea vnū Dionysii præfixū nomē eo gloriæ evexit, vt si Apostolicos exceperimus, nulli fere libri sint majoris apud plęrosque Christianos pretii, quā isti. Fateor hunc honorē Dionysii verius esse quā auctoris; vt Isidis erat, nō asini, qui eā vectabat, religiosus Isiacorū cultus. Sed nemo nescit nostrum genus falsis sæpe nō minus, quam veris honoribus capi. Quamquā neque negari potest hanc qua libri fruuntur, gloriā, non ita esse Dionysii, vt nō sit etiam auctoris. Quicquid enim dixeris, auctoris, nō Dionysii, sunt ipsa illa, quæ laudantur; quæ Gręci Latinique veluti quædā oracula suspiciunt, ac venerantur. Auctor si nunc viveret, res suas sub illa, quā iis imposuit, Dionysiani nominis larva recognosceret. Sibi tā fœlicem dolū gratularetur, Gauderet sui consilii, eū quem optaverat, fuisse exitum; sibi id ingenii, solertiæque fuisse, vt vnus omni pæne hominū generi imponere potuerit; lætus iis honoribus frueretur, quos sibi sub alieno nomine tribui passim cerneret; Dionysios Rhetoras, Maximos Pachymeras, & alios de suis cōmentantes, mysteria in singulis venantes, suo: ū dictorū sapientiā admirantes; omnes vbique suis sacris applaudentes, jucunde neque invitus credo, neque tristis cerneret; Nostra etiā de se certamina, & Iesuitas, invictos gladiatores, pro suæ mentis gloria animosissime pugnantes, & scissū in contraria studia orbē de suis opusculis acriter cōfligere, quanto cū pectoris gaudio tacitus ipse, & ignotus spectaret? Ista fateor, nō vidit; sed aliquid tamē simile jam tū animo præcipere, ac sperare potuit. Hominū autē animos spes ad audendum haud segnius irritat, quam lætus rerum exitus afficit ad gaudēdū. Fluxa, in quis, & evanida, & incerta omnia. Fateor; sed huiusmodi tamen quibus hominū animi facillime ac potentissime in omnē partem cōmoventur, neque si bene repures, alii sunt illi venti, qui tot tantosque quotidie in hoc retū humanarum, vt sic dicā, mari motus æstusque ciēt. Ergo his, licet vanissimis vel omnibus, vel quibusdam facile noster ille scriptor impelli potuit, ad sua illa Dionysio cōmodāda; qualiter alios pęne innumerabiles iisdē vel similibus caussis cōmotos sua alienis nominibus supposuisse videmus. Denique nihil necesse est ad ista (in hac quidē caussa) confugere. In promptu est ratio, quæ & nostrū, & plærosq; alios hujus generis impostores ad fingendum impulit; nimirum vt antiqui, & Apostolici hominis auctoritate, quę ipsi probant, ac invalescere cupiūt, vel

CAPVT XXXIX.

CAPUT XXXIX. vel dogmata, vel instituta, commẽdent. Hic quidẽ quo tendat in majori librorum suorum parte, manifestum est. Totus est partim in explodẽdis quibusdam diu post Apostolos exortis hæresibus; & maxime quidem, ut censet Morinus, in Anthropomorphitarum delirio oppugnãdo, ac cõfodiendo; partim vero, ut apparet, in describendis solennibus suo ævo apud Christianorũ sacra ritibus & cærimoniis. Hæretici scripturæ voces suis glossis multipliciter involvebant, & ea verba, quibus Synodi ad eos damnandos usæ erant, ipsi in scripturis extare negabant. Cærimonias vero, quę facto, velut, agmine, plurimę quarto sęculo in Ecclesiam irruperant, scripturæ auctoritate carere manifestum est; Unde factum est, ut quasdã non pauci jam olim repudiandas esse censuerint. Hęc cũ videret Areopagiticorum artifex, bene se de re Christiana meriturum speravit, si illa omnia jam ab ipsis Apostolorũ temporibus apud Christianos nota, & familiaria fuisse hominibus tum ævi sui, tum posteris persuaderet; sic enim compendio & omnem hæreticorum proterviam reprimi, & sacrosanctam rituum majestatem asseri, atque affirmari posse. Tanta spe excitum hominem, quis miretur sua Dionysio accommodare, & gloriolæ, quæ ad ipsum ex his scriptis erat redundatura, jacturã facere, & aliquo sui nominis damno tantam utilitatẽ redimere voluisse? Facessant ergo cum suis argutiis Halloixius, & Lessius. Nulla ratio est, cur inanibus eorum interrogatiunculis turbati, id quod tenemus, de manibus dimittamus. Quicquid enim Iesuitę disputent, vel interrogent, is profecto scriptor Dionysius Areopagita esse non potest, quem omnes ad sextum usque sæculum Christiani Græci Latinique pariter nesciverunt; quem post Dionysii, imo etiam post Ignatii martyrium sua scripsisse constat; quem videmus eas cærimonias, easque res cognitissimas habuisse, commemorasse, etiam accuratissime descripsisse, & eas voces phrasesque usurpasse, quæ omnes diu post Trajani, quædam post Hadriani, non paucæ post Constantini, imo & Theodosii utriusque imperium nosci apud nostros, celebrarique, ac frequentari cœperunt, quem denique ab hominum Apostolicorũ more, spiritu, ipso etiam sermone plane penitusque abhorrere intelligimus. Quæ omnia cum sint a nobis luculentissime *in* superioribus demonstrata, hanc tandem disputationem conclud*amus*; & misso hæreticorum Severianorum errore, qui a. D. 532. hos libros Dionysio primi attribuisse reperiuntur, priscam Catholicæ Ecclesiæ, eos velut incertos, spurios, & apocryphos ante annos 1127. repudiantis, sententiam, ore Hypatii primum prolatam, piorum mox suffragiis ac argumentis septimo, nonoque sæculis comprobatam, a multis Latinarum partium eruditissimis ac celeberrimis viris etiam nuper, etiam hodie assertam, ac temporum, & rerum, & ipsius denique sermonis rationibus consentaneam, arcte teneamus.

Morin de Ordin. Part. 2 c. 2. §. 8 p. 33. E.

LIBER

FINIS.

LIBER SECVNDVS.

DE IGNATII EPISTOLIS.

CAPVT PRIMVM.

Duas fuisse Ignatij editiones; priorem sex; posteriorem duodecim, imo & quindecim epistolis constantem. Quæstio de ijs duplex: I^a. An vtraque eiusdem auctoris? II^a. An vtraque, an saltem prior Ignatij? De quæstionibus tres sententiæ; duæ extremæ; tertia media. Baronij de Ignatianis vanitas, omnia probantis, & incorrupta esse iactantis. De ijsdem, modestiora aliorum Latinorum judicia, Nancelij, Mæstrai, Bellarmini, Halloixij, maximè vero Petavij.

E DIONYSIO diximus. Alter succedit labor, Ignatius. Ac Dionysius quidem ille, quem confecimus, quisquis fuit, certe vnus fuit; vnius & coloris, & spiritus totus. Ignatius, non vnus, neque simplex; sed multiplex est, ac vt sic dicam, bicorpor; qualis de fabulis Geryon; nisi quod hic tria. Ignatius duo tantum habet corpora. Est & aliud discrimen, quod Geryoni, quicquid corporum fuit, id totum ab ortu simul semelque fuit; paruum primo, sed tamen iam tum multiplex, inde sensim ad legitimam tergemini viri molem provectum. In nostro Ignatio aliud prodigium cernitur. Nam cui, cum primum nasceretur, & diu postea cum adolevisset, vnum ac simplex corpus, & quidem satis pusillum fuit, & postquam grandis natu, ducentesimum credo, ætatis annum supergressus esset, alterum nescio vnde multo majus, & plane abnorme corpus repente accrevit, seque priori non tantum applicuit, atque agglutinavit, sed etiam quodammodo infudit, vt illius quoque, postquam ei alterum accessit, membra, multo, quam hactenus fuerant, ampliora esse cœperint. Testantur, qui olim viderunt, antequam esset ducentenarius, homines antiquæ fidei, qui se in eo negant quicquam istius novi corpo-

CAPUT I.

ris animadvertisse, quod nos nunc quidem ei accrevisse oculis nostris credimus; diem, locum, modum, quo id factum est, non satis capimus. Erit fortasse, cui quod dixi, nisi explicavero ænigma videbitur. Idem ergo, sed clarius accipe. Hic Ignatius, de quo disputare aggredior, fictus quidem, æque ac Dionysius, sed eo tamen annis pæne ducentis vetustior, cum primum extare, conspici, ac legi cæpit, totus sex, septem-ve ad summum epistolis constabat. Eusebius, qui in lucem erumpenti a. D. circiter 330. obstetricatus est, non plures numerat.

I. ad Ephesios
II. ad Magnesianos
III. ad Trallianos
IV. ad Romanos
V. ad Philadelphienses
VI. ad Smyrnæos
VII. ad Polycarpum, tametsi, & hanc viri eruditissimi non aliam esse putent, quam eam ipsam, quæ ad Smyrnæos ab Eusebio memorata est. Neque alias, quam has ipsas, a scriptoribus Eusebium secutis, Athanasio, Hieronymo, Theodoreto, Gelasio P. R. I. ad a. D. 500. citatas, vel agnitas reperimus. Quin & ea loca, quæ quinque illi auctores ex iis laudant ac describunt, aperte ostendunt eas alias tum fuisse, quam nunc sunt. Sed ante annos non multos fœliciter accidit, vt in Anglia quidem optimus, ac doctissimus, neque vnquam sine laude nominandus Iacobus Vsserius, Armachanus Episcopus; in Italia vero Isaacus Vossius, magno patre dignissimus filius, codicem vterque veterē nancisceretur, ille Latinū, hic Græcū; in quibus hæ ipsæ epistolæ descriptæ erant; plane quales Eusebii, Athanasii, & cæterorum, quos diximus, ævo extitisse verisimillimum est, iis, quæ hodie excusæ vulgo habentur, multo breviores ac simpliciores. Hoc vnum fuit, & quidem prius, Ignatii nostri epistolici corpus, in quo annos circiter ducentos, quantum conjicere licet, ad sextum Christianismi sæculum vixit. Sed & hoc ipsum circa illa tempora varie fuisse amplificatum, mutatum & interpolatum, & adjecto altero totidem novarum epistolarum corpore auctum, tum ex illius, & sequentis memoriæ auctoribus tum ex vulgatis Græcis, Latinisque Ignatii exemplaribus intelligimus. Novæ autem illæ Epistolæ sunt.

I. ad Mariam Cassobolitam.
II. ad Polycarpum (vt Reverendo quidem Vsserio placet)
III. ad Tarsenses
IV. ad Antiochenos
V. ad Heronem
VI. ad Philippenses.

Quibus a recentioribus vt videtur, Latinis tres aliæ insuper adjectæ sunt.

VII.

VII. ad Virginem Mariam

VIII. } ad Ioannem Apostolum.
IX. }

CAPVT I.

Hoc secundum est Ignatii, quod dixi, corpus. Ex his ergo duobus corporibus, alio atque alio sæculo conceptis ac natis, postremo inter se copulatis, ac conjunctis coagmentatus est bicorpor ille noster epistolicus Ignatius. Vnde duplex exoritur de vtriusque corporis, ex quo nunc ille consistit, origine, parente, ac natalibus quæstio; Prior quidem an hoc secundum, novem epistolis novis, & sex veterum auctariis constans, corpus ejusdem sit parentis, cujus illæ sex priores sunt epistolæ, ab Eusebio & Hieronymo memoratæ; ab Athanasio, Theodoreto, & Gelasio laudatæ? Altera vero quæstio est, an prioris corporis, quod sex, septem-ve ab Eusebio memoratas epistolas continet, vere auctor sit vir sanctissimus Ignatius, qui anno Trajani 11. Christi vero 107. martyrium Romæ fecit? De his quæstionibus duæ sunt sententiæ extremæ; vna media. Nam de vtraque simpliciter, & Latini (hactenus quidem certe) aiunt, & nostrorum multi, negant: De priori, negant Reber. Vsserius, doctiss. Vossius & alij: De posteriori, iidem aiunt. Omnes epistolas vnius ejusdemque esse auctoris, & hunc auctorem vere esse Martyrem Ignatium vtrumque hoc inquam, Latini quidem affirmant, nostri vero plerique negant. Prius, viri illi doctissimi nobiscum negant; posterius distinguunt, epistolarum sex primas, ab Eusebio memoratas, Ignatii germanas esse concedunt; Cæteras, negant; ab impostore sexto circiter sæculo fictas, & quæ veræ ac genuinæ sunt, eas ab eodem quoque multipliciter iisdem temporibus interpolatas fuisse opinantur. Baronii ex Latinis mira est de his suis Ignatianis confidentia. Nam vbi Romanũ Ignatii ad martyrium iter describit, postquam vtriusque ordinis omnes duodecim sigillatim enumeravit (de tribus postremis ad Mariam Virginem, & ad Ioannem, nihil ibi dicit) septem quidem primas, veluti ab Eusebio memoratas, plane indubitatas esse statuit; de quinque vero sequentibus de quibus nihil neque Eusebius, neque Hieronymus tradiderunt, eas ait *iudicio omnium eruditorum, stilo, charactere; aliisque compluribus notis verborum, sententiarum, ac rerum ex septem illis, omnium auctoritate probatis epistolis, certam sibi vendicare fidem; adeo vt nulla manifestior, vel vehementior de earum integritate possit afferri probatio, quam ex reliquis epistolis eiusdem Ignatij; contesseratione & connexione quadam sibi invicem omnibus cohærentibus, vt nulla prorsus* (inquit) *de impostura possit oriri suspicio.* Ac primas quidem septem a Polycarpo collectas fuisse, & ad Philippenses missas; hos Philippenses quatuor inde ad Ecclesias, & ad se ipsos scriptas Polycarpianæ collectioni adjecisse; atque ita jam tum duo illa Ignatii corpora in vnum coaluisse; epistolam ad Mariam Cassoboliten nescio quando postea huic quoque collectioni fuisse insertam. Hæc executus, multum sibi, Latinæque Ecclesiæ de hoc Thesauro gratulatur; *Magna quidem*

Baron. a. D. 109. §. 10. 15. 16. 17. 19.

ibid. §. 19.

ibid.

CAPUT I

(*inquit*) *in primis Dei providentia factum est, vt numeratæ omnes epistolæ ab Ignatio scriberentur; sed & admirando plane divino consilio procura-*
Bar. A. D. 109. § 20. *tum, vt inter tot tantaque naufragia scripturarum, eadem ad nostram ætatem incorruptæ, atque integræ servarentur.* In illis *Orientalis Ecclesiæ faciem propemodum vivam reddi; nec tantum res tunc gestas, sed & Ecclesiasticam disciplinam, & mores, & Apostolicas ipsas traditiones Apostolicarum Ecclesiarum, velut in fabula quadam, erudita manus penicillo, haberi expressas.* Dicit in his *epistolis vivum exemplar Catholicæ, & Apo-*
ibid. § 32. *stolicæ Ecclesiæ ab Ignatio in vinculis constituto, affabre exculptum esse, ac demum glorioso martyrio consummatum*, *ad quod omnes Novatores*
Id. a D. 34. § 177. *hæreticos provocat.* Alibi prædicat hunc suum epistolicum Ignatium *omnibus numeris esse absolutissimum, in quo nihil amplius desiderari posse videatur; vt merito eundem præ cæteris auscultemus, & quæ ab eo scripta sunt, amplectamur, atque cæteris anteponamus;* & *queritur, quod non omnes Ignatium tanquam divinum oraculum, audiant.* Sed & alio in loco scribit *harum epistolarum firmissimam semper in Ecclesia fuisse fidem, nec ab*
† Id. a D 57. § 55. *aliquo vnquam in dubitationem vel levem adductam;* † & iterum ad eundem Christi annum has Ignatii *epistolas nulla vnquam fuisse vel levi saltem labefactatas suspicione, vt nec eo certior, aut dignior testis adduci*
Ibid. § 193. *possit*; & paulo ante dixerat *neminem sua sententia de his, quæ ab Apo-*
Ibid. § 194. *stolis agerentur, ac per eos inde Ecclesiæ traderentur, hoc suo Ignatio testem fideliorem adhiberi posse videri.* Sic etiam alibi confidentissime affirmat, [a] *has Ignatij Epistolas, nullo prorsus dissentiente, Catholicam sem-*
a Id. a. D. 44. § 77. *per suscepisse Ecclesiam.* Idem denique in alio loco aperte gloriatur
b Id. ad Martyrol. Rom. d. 1. Febr. Not. I. [b] *has eius epistolas omnium sanctorum Patrum, & sacrorum Conciliorum auctoritate probari.* Atque hæc quidem de suis Ignatianis Baronius; quorum quanta sit novitas, patet. Nam Concilium quidem (quod jam
c Vsser. Proleg. Ignat. c. 3. p. 14. est a Reber Vsserio observatũ) [c] plane nullum est, quod vllius Ignatianæ epistolæ meminerit; neque vero Patres vsque ad sextum sæculum meminerunt, nisi pauci, quique *numero vix sunt totidem, quot Thebarum portæ;* & quidem omnes post Eusebium denati, vt postea demonstrabitur. Sed quod idem jactat *integras & incorruptas epistolas ad nostram ætatem* servatas esse; id vero immanis est, neque ferendæ impudentiæ. Nam quis nescit loca ab Athanasio, Theodoreto, & Gelasio & his epistolis laudata alia ab iis esse, quæ in vulgatis hodie habentur. Vnum insignem a Theodoreto ex epistola ad Smyrnæos citatum esse, cuius in codicibus vulgatis Græcis, & Latinis, quibus vtebatur Baronius, nullum extat vestigium? Si quis dubitat, optimum ac doctissimum Vsserium Armachanum Episcopum, adeat, loca vtraque diligentissime, vt solet, inter se comparantem. Ac si quis supersit scrupulus, vulgatam Ignatii Græcam Latinamque editionem ab eodem Episcopo institutam inspiciat; & cum altera illa vetustissima Latina, quam in antiquis duobus codicibus reperit, Vossianæ Græcæ consentanea, comparet; Videbit nullum extare scriptorem veterẽ, qui corruptior, inquinatior,

pluribus,

CAPUT I.

plutibus, aut maioribus vulneribus deformior ad nos pervenerit, quam iste epistolicus Baronii Ignatius. Sunt inter ipsos Latinos non pauci; qui multo de his, quam Annalista, verecundius, ac verius, iudicarunt. Nicolaus Nancelius iamdudum de vulgata Latina (id est ipsa illa Baroniana) Ignatii interpretatione hæc erat professus, [d] *De Veteri* (inquit) *Latino Ignatio sic habe: plaraque adiecta, aut falsa, aut suspecta, que Graci codicis, & rei veritas improbat.* Martialis Mæstræus, has epistolas,tametsi *germanas,ac vere aureas* esse prædicet,scribit [e] tamen *ab hæreticis, & Graculis posterioribus alicubi interpolatas & depravatas fuisse.* Bellarminus in Græcis epistolarum codicibus *multos errores esse* agnoscit, [f] idque ait *deprehendi ex nostrorum codicum collatione, cum Ignatij testimonijs, quæ ab Athanasio, & Theodoreto citata sunt*; quamquam hic profecto ridiculus sit,qui de Græcis solis hoc fatetur; quasi illa testimonia in nostris Latinis,aliter habeant, quam in Græcis. Vnde etiam apparet,quam frustra idem nos alibi [g] de Ignatianis moneat *sæpe emendatiores inveniri codices Latinos,quam Græcos*; neque his, *vbi a Latinis discrepant, magnam esse habendam fidem.* Sed & avidissimus Ignatianorum laudator, ac defensor Halloixius in ea saltem epistola, quæ ad Polycarpum est, nonnulla esse fatetur, [h] quæ non minimam suspicionis ansam afferant, aliqua in eam aliunde irrepsisse. Denique Baronio longe eruditior Petavius, cum observasset nusquam in hodierna Ignatii ad Polycarpum epistola reperiri,quæ inde citat Hieronymus; *Et alioqui constat* (inquit) [i] *eas omnes epistolas interpolatas fuisse. Nam plaraque ex illis loca ab antiquis laudata,vel in eis minime reperiuntur, vel longe aliter concepta; vt alias ostendam. Quo circa nequem calomniandi locum relinquam,non alijs vtar illius sententijs,quam quibus veterum Patrum consensus germanitatis testimonium perhibet, vt de illis dubitationem, ac tergiversationem omnem præcidam; reliqua vero dicta eiusdem missa faciam.* Hæc ille;vere profecto,ac generose. Patet enim eorum,quæ ex libris vitiatis & interpolatis describuntur, nullam esse posse vim ad illa probanda & firmanda, quæ sunt in controversia posita. Iam vides illum Baronii,triumphantem, & omnibus iura dantem Ignatium in quas angustias hic Iesuita, absque controversia doctissimus, cogat; nihil adversariis pro Ignatiano objiciendum, suo ipse exemplo decernens, nisi cuius ex veterum Patrum consensu germanitas testata sit Qua ego lege Ignatium non equidem ægre admiserim; tametsi fatear, ipsa illa, quæ ab Athanasio, & paucis aliis ad sextum sæculum Patribus, pro Ignatianis laudata sunt, ipsa quoque mihi suspecta esse. Iterum alibi; *Quamvis* (inquit) [k] *Ignatij epistolæ interpolatæ sunt, nec omnino sinceræ ad nos pervenerunt, non sunt tamen ab Ignatio penitus abjudicandæ.* Vides, quam levi pro his brachio pugnet;quam rotunde & *interpolatas* fateatur, & *sinceras* (quod aiebat Annalista vanissimus) ad nos pervenisse neget. Sed idem ille, postquam Vossianam, atque Vsserianam ex veteribus vtramque libris,

d Nancel. Catal. libror. abs scriptor.
e Mastr Præf. ad Ign.p.21.
f Bell de Euch. L.4.c.26.
g Id de scriptor. Eccl. in Ignat.
h Hall Apolog. pro script. Ignat.c.8.
i Petav. Theol. Dogm T.2. Trac. c.2 §.8.
k Id in eod op: l. 1. de Eccles. Hier.c.2.§.14.

Caput I.

Ignatii editionem vidit, pro sua singulari doctrina, proque solenni quadam sua generositate (hoc enim de eo vtrumque, tametsi acerrimo adversario, libenter & agnoscimus & prædicamus) veram statim & animadvertit, & professus est; *Equidem* (inquit) [1] *haud abnuerim epistolas Ignatii varie interpolatas, & quibusdam additis mutatas, ac depravatas fuisse; tum aliquas esse suppositiias. Verum nullas omnino ab Ignatio epistolas esse scriptas, id vero nimium temere affirmari sensio. Edita sunt ante annos quatuor ex Bibliotheca Florentina Ignatii epistolæ sex. 1. ad Smyrnæos. 2. ad Polycarpum. 3. ad Ephesios. 4. ad Magnesios. 5. ad Philadelphienses. 6. ad Trallianos. Deerat ad Romanos. 7. totidem enim, & quidem istas ipsas percenset Hieronymus in libro de scriptoribus. Cap. XXVI. Ea porro multum a vulgatis hactenus discrepant; atque hoc habent præcipuum, & magni vtique faciendum, quod omnes in illis reperiantur sententiæ, quæ ab antiquis Patribus ex Epistolis Ignatii citatæ leguntur, quæ quidem in aliis desiderantur editionibus. Debemus hoc præstantissimum Christianæ antiquitatis monumentum eruditissimo viro Isaaco Vossio Gerardi F. qui illas e Florentino codice descriptas trans alpes retulit, mihique legendas humanissime obtulit, ac non multo post Lugduni Batavorum Græce, ac Latine publicavit, addita, quam annis ante aliquot ediderat Iacobus Vsserius, Latina veteri versione, apprime consentiente cum Græcis Florentini codicis, vt hac prudenstae iusta sufficio sit illas esse genuinas Ignatij epistolas, quas antiquorum consensus illustribus testimoniis commendatas, & approbatas reliquit,*

[1] Id. Apend. T. 3. de Hier. Eccl. L. 2. c. 8. §. 1. T. 4. Theo. Dogm. Par. 2. p. 747.

CAPVT II.

Reverend. Vsserii de posteriori Ignatianorum editione iudicium eam alterius esse, & auctoris, & temporis, quam priorem, cuius duo exemplaria, vnum Latinum ab Vsserio, alterum Græcum a Vossio ex veteribus libris edita, vera & antiquissima videri. Vsseriani iudicii argumenta; I. quod epistolæ sex posterioris editionis, neque ab Eusebio, neque ab Hieronymo memoratæ sint; II. Quod a nullo veterum, ante sextum sæculum, laudatæ reperiantur; imo & ab his laudata quædam ex sex prioribus, in vulgatis nostris Ignatianis vel desiderentur, vel plane aliter habeantur. III. Quod qui primi, vel sex posteriores epistolas, vel priorum assumenta laudarunt, omnes post quintum sæculum exactum vixerint. IV. Eadem confirmat, Ignatianorum vetustissimus codex Latinus Vsserii, Græcus Vossii. V. Idem inde colligi, quod sex posteriores epistolæ, & sex priorum auctaria multa ex Constitutionibus Pseud-Apostolicis desumpta habeant. Recensentur loca vtriusque operis, gemina XXV. ex quorum plerisque patet vtrumque opus novum esse, & post quartum sæculum perscriptum.

HÆc hactenus Petavius, qui & septem illas ab Eusebio memoratas epistolas varie fuisse interpolatas,& alias aliquas esse suppositas assentitur; ac denique Vossianas (quæ eædem cum Vsserianis) veras, germanasque esse Ignatii a veteribus approbatas epistolas censet. Et sane prolata gemina vtriusque illius editionis face res ita patefacta est, vt ipsum Annalistam, tametsi durissimi cordis hominem, vix si nunc viveret, repugnaturum putem Rer. Armachanus & fuse,& accurate singula more suo, executus est, quæ ad maiorem huius disputationis lucem libari, & indicari non erit forrasse inutile; repeti certe, ac retractari omnia nihil necesse est. Primum ergo sex illas epistolas, potissimam secundi Ignatiani corporis partem, ad *Mariam Cassobalitam*, ad *Polycarpum*, ad *Tarsenses*, ad *Antiochenos*, ad *Heronem*, & ad *Philippenses*, has inquam nondum Eusebii & Hieronymi temporibus extitisse, inde validissime probat, quod de iis vterque iste scriptor, nullum verbum facit, qui sex alias superiores ambo memorant. [m] Cur enim has potius, quam illas, si illas, si vtrasque norant, dixissent? Cur vero eas eruditissimi ac diligentissimi homines ignorarent, si erant, vt narrat, Baronius a Philippensibus cum sex superiorum ad eos missa a Policarpo collectione, conjunctæ? Non fuisse, adeoque neque tum extitisse inde constat, quod eas Eusebius nescierit; nescivisse, altum ejus de his

m *Euseb Hist. L.3 c.36. Hier. in Catal.c.16. Vid. Vsser. Prolog ad Ign. c.4.*

CAPUT II. de his silentium arguit. Quod vero vulgo putant quandam ab Eusebio memorari epistolam seorsum ad Polycarpum Smyrnæonum Episcopum scriptam, doctissimus Usserius hanc non diversam, sed unam, & eandem revera cum epistola quæ est ad Smyrnæos, ab Eusebio intelligi, & acutissime conjicit, & ex Hieronymo demonstrat; [n] qui ex epistola ad Polycarpum verba quædam citare se dicit, quæ tamen in ea, quæ est ad Smyrnæos, diserte leguntur; in ea, quæ hodie extat ad Polycarpum, plane nulla reperiuntur. Unde hanc merito ex epistolarum ab Eusebio dictarum censu expungendam colligit; observans neque sane eam Honorium Augustodunensem in [o] Cathologo memorasse, quo loco Ignatii scripta recenset. Sed neque has epistolas, neque illa, quæ nunc in sex superioribus deprehenduntur auctaria, adhuc quarto, quintoq; sæculo extitisse, idem inde concludit, quod nullus scriptorum, qui duobus illis sæculis plurimi floruerunt, vel ex epistolis, vel ex auctariis quicquam laudasse, vel recitasse reperitur. At sex primas non modo Eusebius, & Athanasius & Hieronymus, sed etiam Theodoretus, & Gelasius P. R. I. usurpant, & ad novem vel decem loca ex iis describunt; quorum nullus cum vulgaris nostris codicibus plane & in omnibus congruit; quod certo argumento est eas post illa tempora, fuisse interpolatas. Verbi gratia hæc & epistola ad Smyrnæos describit Theodoretus; [p] *Eucharistias & oblationes non admittunt, eo quod non confiteantur Eucharistiam carnem esse servatoris nostri Iesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit.* Sed illa in ea, quæ hodie ad Smyrnæos extat, frustra quæsieris. Nusquam comparent Athanasius, & Theodoretus, & Gelasius insignem hunc locum ex eo quæ est ad Ephesios, pariter omnes recitant; [q] *Unus medicus est carnalis & spiritualis, factus & non factus, in homine Deus, in morte vita æterna, ex Maria & ex Deo, primum passibilis, & tunc impaßibilis, Dominus noster Iesus Christus.* Pro his in nostris vulgatis Græcis Latinisque Ignatiis ista duplo auctiora & varie mutata reperies; [r] *Medicus autem noster est solus verus Deus ingenitus, & invisibilis, Dominus omnium, unigeniti vero Pater & genitor. Habemus autem medicum etiam Dominum nostrum Iesum Christum ante sæcula filium unigenitum, & in principio verbum; postea vero & hominem in Maria Virgine; verbum enim, inquit, caro factum est; incorporalis in corpore, impassibilis in corpore paßibili, immortalis in corpore mortali, vita in corruptione; ut de morte & corruptione liberet & curet animas nostras, & sanet eas infusas morbo impietatis, & iniquis desideriis.* Cæterorum eadem ratio est, quæ videat apud doctiss. & accuratissimum Usserium, [s] qui volet. Cur qui hæc ex epistolis ad Smyrnæos, & ad Ephesios laudant, & alia ex aliis sex ab Eusebio memoratis; neque ipsi, neque alij ulli ante a. D. 600. quicquam ex secundi ordinis ad Mariam Cassobalitam, ad Polycarpum, ad Heronem, ad Tarsenses, ad Antiochenos, ad Philippenses epistolis laudant? In quibus multa in eandem sententiam non minus laudabilia extant? Tum qui hæc, &

[n] Usser. ibid. c. 2 p. 7. 8.

[o] Honor. de lumin. Eccl. in Ignat.

[p] Theodoret. Dial. 3.

[q] Athan. de Synod. Theod. Dial. 1. Gelas. de duab. Chr. nat.

[r] Ignat. ep. ad Ephes ep. 31. ext.

[s] Usser. Proleg. ad Ignat. c. 3. & 4.

CAPUT II.

hæc, & alia prioris census epistolis citant, cur ea sic, vt descripsimus, recitant? Id est aliter, quam in nostris hodie codicibus extant? Cæcus est, qui non hinc intelligit toto illo tempore sex quidem istas epistolas secundi ordinis, nondum vllas extitisse; sex vero prioris, extitisse quidem sed ab iis plane alias, quas nunc habemus. Tertio idem inde colligit doctiss. Armachamus, quod epistolas sex posteriores, & insuto sex prioribus centunculos, primos scriptorum Christianorum citasse observauit; [t] Epistolas quidem, *Anastasium* Presbyterum, *Antiochum* Monachum, *Ioannem Damascenum*, & *Antonium* in Melissa; centunculos vero *Sthephanum Gobarum*, *Anastasium* Antiochenum, & *Alexandrini* Chronici auctorem; quos omnes post quintum sæculum exactum scripsisse constat; vnde videre est non ante sextum sæculum extitisse, vel sex posterioris ordinis epistolas, vel sex prioris, sic, vt nunc eas habemus, interpolatas. Quarto nos reverendus Episcopus in rem ipsam deducit. [v] Nam ex duobus libris manuscriptis, quos multum quæsitos tandem in Bibliothecis Anglicanis invenit (in quibus Latine descriptæ habebantur duodecim Ignatianæ, vt ferebat titulus, epistolæ) deprehendit quidem in vtroque eam, quæ nunc circumfertur ad *Philippenses*, desiderari; sex vero primas ab Eusebio commemoratas haberi sed multo breviores, ac simpliciores, quam habentur in vulgatis codicibus; easque accuratissime ad sua exẽplaria publicavit. Ac vt intelligere nullo negotio possis, quantum a vulgatis discrepent, ipsas vulgatas Græce ac Latine, ita excudendas curavit, vt minio descripta in iis extent, quæcũque a suis Latinis absunt; quæ congruunt, ea atramento lignato legantur. Vnde statim ipse oculus deprehendit immane esse vtriusque editionis discrimen. Veram autem esse veterem ab Eusebio commemoratarum sex epistolarum, eam, quam nunc de libris Armachanus exhibet, editionem; ostendit primo Græcus codex, iisdem pæne temporibus Florentiæ in Medicæa Bibliotheca repertus, ab eruditissimo Isaaco Vossio editus, qui optimi Vssetii Latinis mirabiliter congruit, & cum iis pæne in omnibus consentit; secundo ipsa ejus præ vulgata editione brevitas, ac simplicitas. Simpliciora enim fere sunt, quæ antiquiora. Tertio illud a doctiss. Petavio merito observatum *præcipuum*, quod omnes in ea reperiantur sententiæ, quæ ab antiquis Patribus ex epistolis Ignatii citatæ leguntur; quæ quidem in vulgatis hactenus editionibus desiderantur. Ex his liquido apparet & sex posteriores epistolas, & quæcumque sunt in sex prioribus ab Vsserianis Vossianisque diversa, alterius esse, quam has, & temporis, & auctoris; has jam Eusebii sæculo, id est Christi quarto ineunte, extitisse; illa post Gelasium demum, idest post quintum sæculum fabricata. Sed præter hæc doctiss. Vsserius longum & accuratum instituit secundi illius Ignatiani, vt vocavimus, corporis, cum constitutionibus & Canonibus pseudo-Apostolis parallelismũ; ostenditque tam multa esse in vtroque opere eadem, vt vel vtriusque eundem fuisse auctorem necesse sit, vel certe Ignatianum a Pseud-Apostolico

[t] Id. ibid. c. 6. p. 33.

[v] Vsser. Proleg. ad Ignat. c. 19. p. 141.

CAPUT II.

lico sua illa esse mutuatum; Quod quinti, ejusque validissimi argumenti loco esse potest; quo demonstratur primo sex illas primas Ignatiani systematis ab Eusebio memoratas, & ab Vsserio nunc repræsentatas epistolas, alterius esse auctoris quam sex postremas, & priorum auctaria. Non enim vt in his, sic & in illis aliquid reperitur ex Constitutionibus, Canonibusque surreptum: cuius tanti discriminis nulla alia afferri potest idonea ratio, nisi hæc, quod non idem, sed alius atque alius fuerit vtriusque operis parens. Sed & hinc videre est totum hoc Ignatianum, quale in vulgatis codicibus habetur, epistolarum systema, plane ejusdem esse census, cuius est Constitutionum Canonumque Apostolicorum opus, id est falsi nominis, apocryphum atque fictitium. Apocryphas enim esse Constitutiones, & Rev. Vsserius obiter hic, sed tamen strenue, probat,[x] & nos proprio quoq; volumine disputavimus, & eruditi etiam Latini plærique, consentiunt. Parallelismum fuse ab Armachano explicatum operæ pretium est apud auctorem legere. Nos quædam, & quidem præcipua, eius capita breviter, quantum ad superiorum confirmationem satis erit, attingemus. Doctiss. ergo Vsserius de episcopatus summa auctoritate, & eminentia, quędam invidiosius dicta, in vtroque opere eadem comparat.[y] Dicit de Episcopo Pseudo-Clemens; [z] *Hic Princeps est, & dux vester; hic vester Rex, & Dynasta; hic post Deum terrenus vester Deus, vtpote Dei dignitate ornatus, qua Clerum sub potestate sua tenet, & toti populo imperat.* Horum gemina dicit quoque vulgatus Ignatius; [a] *Quid aliud* (inquit) *est Episcopus, quam is, qui omnem principatum & potestatem supra omnes obtinet, quo ad homini obtinere licet, pro viribus imitator Christi Dei factus* ? 2. Constitutionum auctor *episcopum Regi, episcopatum regno* diserte præfert; [b] *Quanto* (inquit) *anima corpore præstantior est, tanto est sacerdotium regno excellentius.* Sic & Ignatianorum parens; [c] *Honora, inquit, fili Deum & Regem. Ego vero dico; Honora Deum, vt omnium auctorem & Dominum; Episcopum autem, vt principem sacerdotum, imaginem Dei referentem: Dei quidem propter principatum, Christi vero propter sacerdotium. Et post hunc honorare oportet etiam Regem.* Et mox; *Sacerdotium summa est omnium bonorum, quæ in hominibus constant*; vel, vt Græca habent, *summum est, sive supra omnia bona humana ascendens.* Τὸ πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἐπαναβεβηκός. 3°. Constitutiones, rebellium in superiores pænas memorant; [d] *Neque enim Absalom & Abedadan impuniti remanserunt, neque Core & Dathan; ex quibus illi quidem adversus David seditionem de regno moverunt; hi vero certantes adversus Moysen, de primis partibus contenderunt.* Capite vero præcedenti jam erant expositæ *Dathanis* & *Abironis* & Core, & *Oziæ* pœnæ, *ausi*, vt ille loquitur, *in sacerdotium*, Eadem epistolæ; [e] *Nec enim legi cōtradixerunt Dathan & Abiron, sed Moysi, & vivi in infernum præcipitati sunt. Core autem, & qui cum illo conspirarunt contra Aaron, ducenti quinquaginta numero, vsti igne sunt. Absolon cum parricida evasisset, pendulus ex arbore factus fuit; & per cor prava illa consilia*

x *Vsser. Proleg. ad Ignat. c. 6. 7. 8. 9. 10.*

y *Id. ibid. c. 10. p. 68.*

z *Clem. constit. L. 2. c. 26.*

a *Ignat. ad Trall. p. 71.*

b *Constit. Ap. L. 2. c. 25. Vss. & L. 6. c. 2.*

c *Ignat. ad Smyrn. p. 118.*

d *Constit. L. 6. c. 2.*

e *Ignat. ad Magnes. p. 51. extr.*

CAPVT II.

filia machinatum, lanceis traiectus est. Aebedadan similiter capite truncatus est ob similem causam; Ozias lepra percutitur, ausus in sacerdotium, & in sacerdotes. In quibus hoc singulari animadversione dignum notat doctiss. Vsserius,[f] quod in vtroque loco *Abeddadan*, divinis, & Ecclesiasticis auctoribus ignotum nomen, neque aliis quam his duobus notum (hoc quidem sensu) pro Seba positum est: de quo 2. Sam. 20 21. Pergamus. 4°. Sabbati & dominicæ religionem præcipit ὁ Διαταγὼς; [g] *Sabbatum & dominicum festos dies agite.* Item: *operentur servi quinque dies; Sabbato autem & Dominico die vacent in Ecclesia propter doctrinam religionis.* Sic & Epistolicus Ignatius; [h] *Vnusquisque nostrum sabbatis, & spiritualiter meditatione legis gaudens* &c. *Et postquam sabbatum observaverit, omnis Christi amator Dominicum observet diem.* Eodem pertinet, quod alibi districte vetat sabbati jejunium. 5°. Constitutiones Christum baptizatum docent, [i] *vt Ioanni veritatem attestaretur*; Epistolæ itidem, [k] *vt ratam faceret ordinationem commissam Prophetæ*; id est (vt liquet) Ioanni. 6°. filii in vtrisque [l] hoc elogium est, *per quem Pater vniversa fecit, omnibusque providet.* 7°. Vtraque [m] Christum *a Pilato hora tertia condemnatum, sexta crucifixum, nona expirasse, ante occasum solis sepultum, diluculo prima feria resurrexisse*, vna mente, iisdem fere verbis docent. 8°. Constitutiones; [o] *Virgo & vidua ne circumcursent, aut vagentur per alienas domos*; & mox proposito Iudithæ exemplo; *Vidua* (inquiunt) *ne sit gulæ dedita, sed continens, lenis, trãquilla, religiosa, verecunda, sedens domi sua.* Epistolæ; [p] *sint autem viduæ non vagæ, aut gulæ deditæ, non circumcursantes; sed vt Judith illa pudicissima, vt Anna illa honestißima*, 9°. Virgines pariter vtræque jubent propositum suum sequi; Constitutiones quidem, [q] *ob pietatis studium, non in calumniam matrimonij*, Epistolæ [r] vero itidem, *non in calumniam coniugii; sed vt liberius divinam legem meditentur.* 10°. De pœnitentibus idem in vtrisque præceptum. In Constitutionibus, [s] *recipite libenter pænitentes; gaudentes de eis, iudicantes cum misericordia, & miseratione delinquentes.* In epistolis: [t] *Obsecro vos in Domino, quotquot pænitentia ducti redierint ad vnitatem Ecclesiæ, suscipite illos cum omni mansuetudine; vt per bonitatem & patientiam vestram resipiscentes ex Diaboli laqueis, digni jam Christo facti, salutem consequantur.* 11°. vtræque [v] *Salomonem* anno *ætatis duodecimo, Iosiam octauo* regnare cœpisse tradunt. 12°. Vtræque [x] Nicolaïtas hæreticos, ψευδωνύμους, *falso ita nominatos*, dicunt. 13°. De hæreticis ὁ Διαταγὼς scribit; [y] *Crucem erubescunt; passionem ac mortem contemnunt, resurrectionem ignorant.* Eadem de iisdem epistolicus Ignatius; [z] *crucem negant, & passionem erubescunt, passionem subsannant; resurrectionem pro fabula tradunt.* 14°. Vterque scriptor hæc ex Isaia citat; [a] *Ecce homo, & opus suum ante faciem suam.* Vel idem est vterque scriptor, vel si duo sunt, alter ab altero hoc sumpsit. Propheta enim aliter habet apud LXX. [b] *Ecce Salvator tuus venit, habens mercedem suam secum, & opus suum ante faciem suam.* 15°. Idem & de eo judicium est, quod apud vtrumque

f Vsser Proleg. ad Ignat. c. 11.
g Constit. L. 7. c. 24 & c. 33. Vid. & L. 2 c. 36. L. 7 c. 37.
h Ignat. ad Magnes. p. 57. & ad Philipp. p. 186.
i Constit. L. 7. c. 23.
k Ignat. ad Ephes.
l Const. L. 7. c. 26 Ignat. ad Philip.
m Const. L. 5 c. 13. Ignat. ad Trall. p. 74. n
o Const. L. 3. c. 6
p Ignat. ad Philadelph. p. 99.
q Const. L. 4. c. vlt.
r Ignat. ad Philad p. 97.
s Const. L. 2. c. 15.
t Ignat. ad Philad. p. 94.
u Const. L. 2. c. 8 Ignat. ad Magnes. p. 50.
x Constit. L. 6. c. 8. Ignat. ad Trall. p. 78. & Philad p. 102.
y Const. L. 6. c. 25.
z Ignat. ad Trall & ad Smyrn.
a Const. L. 2. c. 14. Ignat. ad Smyrn p. 118.
b Isai. 62. 11.

Caput II.

velut ex Ieremia, dicitur [c] de *hæreticis* ἀπὸ προφητῶν, *egressam esse pollutionem in omnem terram*; [d] hos ἀπὸ προφητῶν, nova vterque, & diu post Apostolos, postque Ignatium, nata voce, appellantes, qui apud Hieremiam loco, qui alluditur, *Prophetæ Hierusalem* dicuntur. 16. [e] Vterque hac de Diabolo eadem habent; Pseudo-Clemens [f] *Malus ille* (inquit) *sapiens existit ad malefaciendum; bonum vero quid sit, ignorans.* Et de Dæmonibus; *sunt ignorantia obruti propter malitiam voluntariam* Ignatius epistolicus [g] de Diabolo: *sapiens est ad malefaciendum, bonum vero quid sit, ignorat. Ignorantia enim oppletus est propter voluntariam dementiam.* 17°. Vterque negat [h] *filium esse super omnia Deum*, & *pro hæreticis censet*, qui hoc *aiunt*. 18 . in vtroque opere de festis, ac de quadragesima eadem lex occurrit. In Constitutionibus; [i] *Dies festos agitate* &c. *Post quos, seruandum vobis est jejuniũ quadragesimæ, quod vitæ Christi & legis latæ recordationem continet.* In epistolis; [k] *Dies festos nolite dehonorare. Quadragesimam vero nolite pro nihilo habere. Imitationem enim continet Domini conuersationis.* 19°. In vtrisque de quartæ & sextæ feriæ jejunio paria leguntur. In Constitutionibus; [l] *Quartis & sextis feriis omnibus præcipimus vobis jejunare, & quæ ex ieiunio vobis redundant pauperibus erogare.* In Epistolis; [m] *Quarta feria & sexta ieiunate, pauperibus reliquias porrigentes.* 20°. Pariter quoque in vtrisque interdicitur Dominicæ, & sabbati jejunium; In Constitutionibus; [n] *Omni sabbato præter vnum, & cunctis Dominicis diebus, conuentus Ecclesiasticos celebrantes; lætitia fruimini; Reus enim peccati erit, qui Dominico die jejunauerit.* In Epistolis [o] itidem *Quicumque Dominicam, aut sabbatum jejunauerit (præter vnum sabbatum Paschæ) ipse est Christi interfector.* 21. [p] In vtrisque de Paschate seorsum a Iudæis servando, eadem lex legitur. In Constitutionibus, [q] Christianis interdicitur, *ne cum Iudæis tempus observantes festum celebrent*, juxta Canonem deinceps in vltima operis parte sancitum; [r] *siquis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quisquis de numero, atque ordine Clericorum ieiunaverit cum Iudæis, aut festum cum ipsis egerit, aut ab eis festi xenia receperit, azyma videlicet, aut quid simile deponatur; si vero Laïcus, communione segregetur.* Parilis est in Epistolis, [s] nisi quod [illegible]ocior, sanctio, *quicumque cum Iudæis Pascha egerit, aut solennia dierum festorum eorum susceperit, communis est eis, qui Dominum & Apostolos eius occiderunt.* 22. [t] Vterque [v] liber *filium solum, & primum naturæ, Patris Pontificẽ dicit* 23. [x] Vterq; scriptor diù post Ignatium institutos in Ecclesia infimos etiam ministerii ordines memorat; Constitutionum [y] sparsim *subdiaconos, Anagnostas*, Cantores, *Ostiarios, Exorcistas*; Epistolarum, & hos, & præterea etiam *Copiatas*, siue *fossarios*. [z] 24 Vterque hæreses refutat, [a] & Apostolis, & Ignatio recentiores, vt hanc, *quod impurum sit, & abominabile nubere, & procreare liberos, & quosdam cibos capere*; quod Saturnini dogma fuit, sub Hadriano demum exorti. 25. Vterque Principes æuo suo orbi Romano imperantes, Christianos fuisse significat; quod non modo ab Ignatii sæculo, sed

&c. a.

c Constit. L. 6. c. 3. Ignat. ad Philad. p. 93.
d Ier. 23. 15.
e Vid. Vsser. Proleg. ad Ign. c. 12.
f Constit. L. 6. c. 6. & L. 8. c. 2.
g Ignat. ad Philipp. p. 176.
h Constit. L. 6. c. 9. 25. 10. Ignat. ad Philipp. p. 178. & ad Tarsens. p. 144.
i Constit. L. 5. c. 12.
k Ignat. ad Philipp. p. 186
l Const. L. 5. c. vlt.
m Ignat. ad Philipp. p. 186.
n Const. L. 5. c. vlt. Vid. & L. 5. c. 14. c. 7. c. 24. Can. Apost. 66. 66.
o Ignat. ad Philipp. p. 186.
p Vid. Vsser. Proleg. ad Ignat. c. 14.
q Constit. L. 5. c. 16.
r Can. Apostol. 70.
s Ignat. ad Philipp. p. 187.
t Vsser. Proleg. ad Ignat. c. 15. p. 909.
v Constit. L. 8. c. 46. Ignat. ad Smyrn. p. 120.
x Vsser. Proleg. ad Ignat. c. 16. p. 115.
y Const. L. 2. c. 25. 28. L. 3. c. 11.

& a duobus proxime consecutis alienum est. Ex his, quæ multo fusius, & accuratius executus est doctiss Armachanus, apparet quanta sit epistolarum auctarum & interpolatarum, cum Constitutionibus, vt vocant, Apostolicis conformitas, ac similitudo, & quidem in non paucis ab Apostolorum & Ignatii sæculo alienis. Vnde certissime duo colliguntur; prius quidem neutrum librum Ignatianis temporibus scriptum fuisse; alterum vero, vel eundem fuisse vtriusque auctorem (in quam suspicionem propendet ipse Armachanus *ex eadem officina prodiisse* scribens) vel certe alterum ab altero sua mutuatum.

c 17. L. 8. c. 21. 22. 23. 28. 46. z Ignat. ep ad Antioch p. 152. a Const. L. 6 c. 8. 10. 25. Ignat. ad Philad p. 102. b Const L. 6. c. 24 Ignat. ad Philad. p. 99. c Vsser. Prolegom ad Ignat. c. 10. init.

CAPVT III.

Etiam secutis post a. D. 600. sæculis duas extitisse Ignatianorum Syllogas; Vnam, quales nostræ vulgatæ sunt, deteriorem; alteram, in qua nouæ quidem epistolæ sex prioribus adiectæ essent, ipsæ vero sex priores sinceræ, & assumentis interpolatoris libere haberentur; ac huiusmodi fuisse Syllogen illam Græcam Latinamque ab Vsserio & Vossio editam. Sed postremis temporibus non aliam vulgo extitisse Ignatianorum Syllogen, quam prioris generis, cuius rei duplex affertur ratio. De quatuor postremis epistolis Ignatii ad Mariam Virginem, & ad Ioannem, & Mariæ ad Ignatium. Eas a paucis Latinis pro veris nosci, a plerisque contemni, fictasque censeri.

Cæterum admodum verisimile est, quæ sex ultimæ sunt; plane novæ epistolę, eas multo citius & facilius fuisse receptas, quam priores, quæ sunt interpolatæ. Qui enim codices prioris Ignatii jam habebant sinceros ac simplices, quales ab Eusebii temporibus fuerant, iis facile erat ad eas, quæ jam illis continebantur, sex epistolas, alias sex nuper ab interpolatore editas, adjicere, nequa Ignatii parte carerent; quas vero jam habebant, eas ad interpolatoris arbitrium innovare, difficile, ac vt loquimur, impossibile erat. Tanta enim in iis vbique facta est rerum & verborum ab interpolatore mutatio, vt nisi de integro scriptas, nemo ex ejus editione habere posset. Vnde illud exsistere necesse fuit quod ab optimo & doctissimo Vsserio est observatum, vt etiam post edita ab interpolatore Ignatiana, duæ eorum aliquandiu fuerint diversę syllogę, altera, ad interpolatoris mentem, sex veteres epistolas, sed plane ab eo mutatas, ac innovatas, & sex novas ab eodem artifice fabricatas continens; altera, quæ has quidem vel omnes, vel plærasque, exhiberet, sex vero antiquas, sed sinceras, neque vllis interpolatoris auctariis violatas. Hujus secundi generis fuisse eam Syllogen necesse est, quæ in Bibliotheca Florentina huc vsque servata a præstantissimo Vossio edita est; in qua præter veteres ab Eusebio memoratas, tres insuper ex illis sex no-

CAPVT III.

d *Id.ibid c.18. init.*

e *Vide ibid.c. 19. p. 141.*

vis habentur;nimirum ad Mariam Castabalensem,ad Polycarpum , & ad Tarsenses. Eiusdem quoque generis eam fuisse Syllogen merito monet Armachanus,[d] ex qua sua transtulit vetus ille interpres Latinus,cujus ipse opus ex libris publicavit. Nam illius interpretationis codex, sex quidē ab Eusebio memoratas epistolas puras,& ab omnibus novitii interpolatoris assumentis liberas continet; Sed vna quoque cum eis sex alias exhibet , Eusebio & aliis ab sextum sæculum inauditas; vnam ad Polycarpum,quæ secundum in illo codice locum occupat;alteram Mariæ Castabalensis ad Ignatium;tertiam Ignatii ab Mariam Castabalensem;quartam ad Tarsenses ; quintam ad Antiochenos; Sextam ad Heronem;quæ septimum,octavum, nonum,decimum, & vndecimum locum implebant: duodecimo sive vltimo locata vetus ad Romanos epistola totam syllogen claudebat.Epistolam ad Philippenses, quæ vna adjectitiarum erat, non imprudenter,sed certo consilio ab hac sylloge exclusam fuisse suspicatur, optimus ac sapientissimus noster Vsserius ; *quod* (inquit) *ab Ignatii doctrina videretur fortasse alienior.* Sane omnium hæc supposititiarum deterrima , & Ignatii nomine indignissima est. Eiusdem quoquę generis harum epistolarum sylloge vsos esse *Antiochum* sub Heraclio Imperatore monachum , & *Ioannem Damascenum,* & Antonium in Melissa , & ex recentioribus Græcis Macarium Chrysocephalum,ex Ignatianis quæ citant,excellentissimus Armachanus sagacissime est odoratus: vt ipse fuse narrat.Sed hæc quidem sylloge paulatim primo rarior fieri cæpit ; postremo tandem ita defecit, vt nulla eius exemplaria in vsu communi,ac publico remanerent;illa alterius generis sylloge frequentaretur, & a Christianis vulgo lectitaretur. Cuius rei ratio,eaque duplex, satis manifesta est. Hanc enim tametsi deteriorem,malebant , tum quod ea,altera illa; licet puriore, amplior esset, & spissior;tum quod novos illis temporibus vsitatos apud Ecclesiam ritus plures commēdaret, quam altera vetus;vt *quadragesimam,Pascha,festa,* &c.de quibus hæc nihil dicit.Natura enim ita comparatum est,vt auctorum probatorum libros plærique omnes amplos, quam breves malint; Verentes scilicet nequid sibi desit,quod auctoris vel sit,vel esse dicatur. Tum qui sua omnes fere cupiunt antiquissima esse , mirum non est libris,qui eorum antiquitatem constituunt,eos qui non constituūt,posthabeant. His de caussis factum est, vt nostra memoria prioris quidem, tametsi corruptissimæ ac deterrimæ , Ignatianæ sylloges exemplaria passim apud omnes Gręca Latinaque pæne innumerabilia volitarent; alterius, tametsi melioris est ad originem suam propioris , plane nulla vulgo extarent ; neque plura, quam tria, vnum Græcum , duo Latina, sed in abditis Bibliothecarum angulis,procul a publica luce,latentia reperiri hactenus potuerint. Hæc est optimi ac sapientissimi senis , reverendi Armachanorum Archiepiscopi, Iacobi Vsserii de Ignatianis disputatio;ex qua ipse concludit,si de Græcis, quæ circumferuntur , Ignatii epistolis hodie quæratur, sint-ne genuinæ , an nothæ,an mixtæ,omnino

nino esse respondendum, earum sex nothas, totidem alias mixtas, nullas omni ex parte sinceras esse habendas, & genuinas Atque ita clare, ni fallor, ac valide profligata est prior de Ignatianis quæstio, perspicuèque ac necessario contra Baronium, & alios ejusdem cum Barionio sententiæ, Latinos demonstratum non esse sex secundi corporis, vel ordinis epistolas, ejusdem auctoris, cujus erant illæ aliæ sex, pro Ignatianis ab Eusebio & Hieronymo memoratæ; & has ipsas minime esse sinceras, sed plurimis centonibus, & assumentis auctiores, quam Eusebii sæculo olim erant. Neque mirari quisquam debet, quod de tribus quatuorve epistolis, quæ præter has duodecim, Ignatio tribuuntur, nullam fecerimus in superiori disputatione mentionem. Istæ autem sunt, quas dicimus; vna Mariæ Virginis ad Ignatium; altera Ignatii ad Virginem Mariam, & duæ ad Ioannem Apostolum; & sicui eam addere libet, quinta Mariæ Castabalitæ ad Ignatium. Sciendum enim est Latinos exiguam, ac pæne nullam earum rationem habere. De quatuor primis, Martialis Mæstræus, Sorbonæ Parisiensis Doctor; *Quod attinet* (inquit) *ad duas priores epistolas Ignatii ad B. Ioannem Evangelistam, aliasque duas sequentes, alteram; Ignatii ad Mariam Deiparam, & alteram Mariæ ad Ignatium; tametsi eas, vt germanas vindicari sciamus a pluribus recentioribus, vt a S. Bernardo sermone 7. in Psalm.9. Marco Michaele Carnotensi * Presbytero in suo de viris illustribus tractatu, Dionysio Carthusiano in comment, ad libr. de divinis nominibus, vbi Ignatium Martyrem inclytissimum, & ferventissimum appellat, Sixto Senensi. L.2. Bibliotheca, in Maria, Petro Canisio L.5. de Maria c.1. & in editione Venetiana a.D.1546. pro legitimis Ignatii scriptis agnoscantur; cum tamen Græce nunquam conscripta reperta fuerint, nec illarum vllus veterum Patrum ad Bernardum vsque meminerit, tutius in eo indicio fuerit easdem in commentationum apocryphorum numero collocare.* Hæc Mæstræus; candide profecto, atque sapienter. Idem quoque est Baronii de de his iudicium; *Fertur* (inquit) *eiusdem Dei Genitricis epistola ad Ignatium reddita, eiusdemve Ignatii vna ad ipsam scripta; duæ vero ad Ioannem Evangelistam de eadem ipsa loquentes. Sed Hieronymus & alii antiquiores, qui eiusdem Ignatii recensuerunt epistolas, eas non noverant. Traduntur & aliæ ab ipsa ad alias scriptæ civitates; quas cunctas, cum careant Ecclesiæ auctoritate, nonnisi in apocryphorum classem reiiciendas esse, omnes facile judicabunt.* Et alibi *cuius fidei sint hæ epistolæ, iudicium esse vult penes prudentem piumque lectorem.* Bellarminus eadem quoque de iis censet; *Harum* (inquit) *primus, quod sciam, meminit S. Bernardus, Serm.7. in Psalm.* (Qui habitat) *Sed neque in codicibus Græcis habentur, neque gravitatem eloquij S. Ignatii omnino redolent.* Ioannes Maria Brasichellensis, Magister sacri (vt vocant) palatii eandem de iis tulit sententiam; *Cum illarum* (inquit) *neque Eusebius, nec Nicephorus, nec vllus veterum ad D. vsque Bernardum meminerit, qui alioqui accurate scripta Ignatii memoraverint, tutius fuerit easdem vel in apocryphorum ordinem*

CAPUT III.

Mæstr. Præf. in edit. Ign. suam. p.15.

*scribendum erat, Cordonensi.

Bar. A.D. 48. §.13.

Id. A D.109. §34.

Bellarm. L. de script. Eccl. in Ign.

Brasichell. Ind. Libr. ex purg. T.1.

ordinem redigere, aut saltem, vt non omnino certas habere. Christophorus vero de Castro Iesuita etiam, quam hi, liberius; *Has epistolas* (inquit) *ab antiquiori aliquo, pio & Virgini dedito, confictas fuisse ex ipsa temporum, rerumque in eis factarum, serie facile erit colligere.* Suarez, famosus de Iesuitarum sodalitio scholasticus Theologus; *An* B. *Virgo aliquid* (inquit) *scripserit, non constat. Nam epistola quaedam ad Ignatium, quæ eius nomine circumfertur, incertæ auctoritatis est.* Denique Halloixius, qui epistolas cum antehac sprevisset, gravissimi scriptoris, scilicet Flavii illius Dextri ab Hispanis non ante multos annos ficti, auctoritate, ne eas fastidiret deterritum se ipse profitetur; postremo tandem *liberam vnicuique facultatem permittit de his quodcumque voluerit opinandi*; Qua censura duo simul semelque demonstrat, & quam levis sint pretii hæ quatuor epistolæ, & quam nullius ipse Iudicii. Ex his, quæ & doctiss. Vsserius fusiùs est prosecutus, apparet nihil esse, cur multum de quatuor istis epistolis laboremus, quas ne Latini quidem ipsi, tametsi talium quisquiliarum cupidissimi, suo patrocinio dignas arbitrantur.

Chr. a Castr. Histor. Deip. c. 23.

Suar. T. 3. Disp. 20 s. 37. art. 4.

Hall. Apolog. pro scripi. Ign. extr.

CAPUT IV.

Sex priores epistolas, sinceras, & ex codice Florentino Græce, & ex Anglicano Latine descriptas Vsserium, & Rivetum &c. vere Ignatii auctoris esse censere; Salmasium, & Blondellum ipsas quoque post Ignatii mortem fictas putare æque ac sex reliquas, tametsi diu ante has; omnia adeo Ignatiana falsa, spuriaque esse. Huic sententiæ falso invidiam conflari, veluti nova sit. Octo jam ante nos seculis Ignatiana ad apocrypha ablegasse Nicephorum P. CP. & Anastasium Bibliothecar. Rom. quorum censura a D. Hammondi exceptionibus, & glossis; item a R. Vsserii solutione liberatur. Qui libri veteribus apocryphi, & cur & quo sensu ita dicti. Vnde ducitur I. adversus Ignatiana argumentum.

HIs ita constitutis, veniendum jam est ad quæstionem alteram; num sex illæ vetustiores epistolæ, quibus solis ab Eusebii æuo ad sextum sæculum constabat Ignatiana, vt vocatur, sylloge, quæque in Florentino & Vsseriano codicibus repertæ sunt, iis assumentis liberæ, quæ postea ab interpolatore sunt, num eæ inquam, ab Ignatio Antiocheno Episcopo, Ioannis & Apostolorum discipulo vere, vt præfert titulus, scriptæ sint, paulo antequam Romæ martyrium faceret, vt est ab Eusebio traditum. Ait præstantissimus Vsserius, & cum eo, vt supra audivimus Iesuita eruditissimus Petavius. Neque dubitandum est, quin plurimi sint in eadem sententia majoris Britanniæ Theologi. Ex nostris cis-

mari-

marinis celeberrimus Andreas Rivetus, cum olim in prima critici sui sacri editione, omnes quæ nunc Ignatii nomen præferunt, epistolas supposititias esse defendisset, in vltima ejusdem operis recognitione, vbi honorificam facit reverendi Vsserii mentionem, & ab eo secum refert communicatam novam Ignatii ex veteri libro editionem, quam paulo post emisit, hoc quoque viri doctissimi judicium sequitur. Ego vero in primis excellentissimo Vsserio, & eruditissimo Vossio magnam habendam gratiam censeo quod sex illas epistolas ab Eusebio memoratas, & a nonnullis quarti, quintique sæculi nobilissimis scriptoribus laudatas, iis additamentis, assumentis, & laciniis liberatas, quibus erant a nequissimo interpolatore jampridem corruptæ ex libris manuscriptis, quos nacti sunt, pristinæ formæ post tam multa sæcula restitutas ediderint. Neque enim apocrypha, si modo vetera sint, spernenda puto; plurimumque interesse arbitror, quorumvis librorum non modo veri, sed etiam falsi nominis, ætatem certo nosse; quod nullum fere sit antiquitatis monumentum vsque adeo infælix, vt non aliquid ex eo disci possit. Itaque duobus illis, quos dixi, viris, suam vtrique in Ignatianis fælicitatem, ac diligentiam gratulor, eosque hac gemina Ignatii editione magnum operæ pretium fecisse libens confiteor, ac prædico. Hoc enim labore suo assecuti sunt, vt error de Ignatianis & vetus, & publicus, ac pæne omnium communis, si non plane penitusque tollatur, minuatur quidem certe, & magna ex parte corrigatur. Illud vnum posco, ac jure meritoque, vt mihi videtur, flagito, vt quod illi emendatas ex suis libris sex epistolas pro veris ac indubitatis Ignatii opusculis habent, id mihi discutere, & ad examen revocare pace ipsorum, & aliorum eadem cum illis sentientium, liceat. Fateor enim mihi de his cogitanti multo semper potiorem, verique propiorem esse visam duorum item summorum virorum, & nobis, quamdiu vixerunt, amicissimorum, Salmasii, ac Blondelli sententiam, qui non modo cæteras, sed sex ipsas etiā Vsserianas, Vossianasque ex veteribus libris eruditas epistolas, spurias esse omnes ac subdititias censebant, & Ignatii nomen falso gerere, annis post Martyris mortem non paucis confictas. Hanc ergo sententiam a viris quibusdam doctissimis post Rever. Vsserium oppugnatam, defendere aggredior, & rationes explicare, quæ me ad eam amplectendam compulerunt. Quod si omnes de his plane cum reverendissimo Armachano judicarent, satis nobis futurum erat in hac disputatione de sex tantum epistolis, quas ille Ignatii veras germanasque putat dicere. 1. Sed quia Latini hactenus, etiam reliquas summa animi contentione, vt supra ex Baronio audivimus, asseruerunt, neque dum ex eorum partibus quisquam, quod equidem sciam, præter vnum eruditissimum Petavium, communem antehac suorum de his sententiam deserere se professus est; Quin & apud eos repertus est, & quidem vir eruditissimus, Ioannes Morinus * qui plane contra quam Petavius judicaret, censeretque eam, quæ vulgo circumfertur, Græcam, Lati-

CAPUT IV.

* *Morin. de Ordin. Sacr. Part. 3. Exerc. 3. c. 3. § 11.*

CAPVT IV.

namque epistolarum editionem, verum germanumque esse Ignatii opus; Vsserianam vero & Vossianam curtam ac mutilam esse, multisque partibus imperfectam; idemque profitetur se suæ huius, tametsi vt ego quidem arbitror, absurdissimæ coniecturæ argumenta habere neque pauca, neque levia; his de caussis omnino consultius visum est hoc Ignatianarum epistolarum negotium simul semelque totum tractare, & quascumque vel omnes, vel plerique, vel certe aliqui Latini, pro veris, ac genuinis habent, earum omnium veritatem atque germanitatem examinare, argumentisque quo ad a nobis quidem fieri poterit, perspicuis ostendere falso eas ac immerito sanctissimo Martyri tribui. Quod antequam præstare aggrediar, paucis mihi depellenda est invidia, quam toti huic causæ viri quidam doctissimi passim conflare student; quasi qui eam tuentur, ii contra vniversum Christianorum hominum genus nitantur. Illud in primis mirabile mihi visum est, quod scribunt Cl. Salmasium & D. Bondellum, mortalium omnium primos, has epistolas confictas putasse. Atqui nescire non potuerunt, quid diu ante hos de epistolis judicassent & Magdeburgenses Centuriatores, & Calvinus noster, & alii non pauci nostrarum partium laudatissimi scriptores. Magdeburgenses non pauca congerunt, quę scripta hæc Martyri supposita fuisse vincunt. Calvinus negat *illis nanijs, quæ sub Ignatij nomine edita sunt, quicquam esse putidius. Quominus* (inquit) *tolerabilis est eorum impudentia, qui talibus larvis ad fallendum se instruunt.* Et hæc nostrorum de epistolis judicia nobis ad invidiam exprobranti Campiano præstantissimus Vitackerus, lucidum Angliæ sidus, ita respondet, vt epistolici scriptoris fidem vel nullam esse, vel exiguam assentiatur. Anglus quoque, ni fallor, fuit Robertus Parkerus, qui has epistolas ex professo confutat, & allatis tredecim rationibus eas omnes nothas esse, ac supposititias cōcēdit. Et Anglus fuit Robertus Cocus, qui suę de Ignatio censuræ hunc titulū præscripsit; *Ignatij epistolæ sunt supposititiæ*: & huic suæ de iis sententiæ probādæ nō pauca, neque infima argumēta attulit.

Hammond. Dissert. 1. 2. c. 23. § 1.

Magd. Cent. 2. c 10.

Calf. Inst. L. 1. c. 13 § 29.

Vitack. Resp. ad rat. 5. Camp.

Parker. de Polit. Eccl. c. 13.

Coc. in Ignat.

Sed quid hos homines nuperos, & viris doctissimis de hierarchiæ fortasse odio suspectos memoro? Hoc enim illi Salmasio & Blondello objectare non desinunt; quasi hi non aliam Ignatiana explodendi caussam habuerint, quam quod in iis viderent Hierarchiam constitui. Ecce auctores habemus, & multis ante nos sæculis denatos, & ab omni contra Hierarchiam suspicione procul semotos, qui omnia Ignatii scripta rotunde, ac sine vlla hæsitatione ad apocrypha relegarunt in στιχομετρίᾳ Georgio Syncello in libro antiquissimo præfixa. Salmasio, qui objecerat, non audent viri doctissimi aperta fronte repugnare; Aiunt tamen *non iniuria dici posse τὴν ἀδέσποτον στιχομετρίαν, incertum ex quibus tenebris, ex qua officina πρὸς ... ἐξελθοῦσαν, sine omni dubio non sic ἐκκλησιαζομένην καὶ κεκανονισμένην esse, vt de Ignatio toti jamdudum orbi noto, decretoriam sententiam ferre digna sit.* Quando, & quantopere *toti orbi notus fuerit Ignatius* epistolicus, mox videbimus; Duobus quidem proximis ante

Hamm. Disser. 2. c. 7. § 2.

Eusebium

CAPUT IV.

Eusebium sæculis, quibus, si quis revera jam tum erat, notissimus esse debuit, ignotissimum fuisse statim, vt speto, demonstrabimus. Huius vero στιχομετρίας auctoritas cur non tanti apud nos esse debeat, quanti suam viri doctissimi esse cupiunt, non equidem video. Ego cuiusvis, etiam infimi hominis, jus esse arbitror secundum veritatem pronuntiare, & vera sentienti frustra errores, etiam centies κεκαινοτομηκότας obiici. Quanquam nos quidem στιχομετρίαν hoc loco, non tam ad constituendam nostram de Ignatianis sententiam, quàm ad depellendam invidiam afferimus, qua viros optimos, & eruditissimos obrui immerentes cernimus, quasi nemo ante eos Ignatiana repudiaverit. Esto enim στιχομετρίας auctor quicquid viris doctis libuerit; certe cuius opus jampridem in antiquissimo exemplari extabat, is diu ante Salmasium, & Blondellum vixit; quos adeo non primos de Ignatianis dubitasse vincit. Sed nunc quidem omnes vident quam immerito viri docti de Salmasii τοῦ πάνυ fide dubitaverint. Illi *incertum esse* dicunt, ex quibus tenebris, & ex qua officina στιχομετρία παραχαραχθεῖσα *obtrudatur.* Non ita de litteris, non ita de virorum doctissimorum gente meritus erat Salmasius, vt siquid ille se *in antiquissimo exemplari* vidisse affirmaret, & ex eo describeret, isti suspicari debuerint id, quod afferret, *ex tenebris,* & ex adulterina officina παραχαραχθὲν prodiisse. Sed ejus, quod dixi, fidem luculentissime liberavit magnificentissima, quæ anno, postquam hæc viri docti scripserunt, de ipsa Galliarum regia prodiit, Georgii Syncelli, & Nicephori Constantinopolitani Archiepiscopi, Chronologia. Viri docti στιχομετρίαν ἀδέσποτον vocant. Editio Nicephoro vindicat, Amplissimo viro, primæ in Oriente Sedis antistiti, scriptori gravissimo, atque eloquentissimo, & liberalissimis Photii laudibus ornato. Huius enim ipsius Nicephori est illa στιχομετρία, non alterius cuiusquam recentioris (quod suggerere videbantur quædam a summo viro Gerardo Vossio in suo de Græcis scriptoribus opere allata) idque solide & fuse demonstrant, eruditissimus Goar; quem adeat, siquis adhuc dubitet. Viri docti suspicantur στιχομετρίαν *e tenebris,* & ex adulterina *officina* erepsisse. Editio in Regiæ Bibliothecæ luce extitisse, & nunc ex ea prodire testatur. Nam editionis pagina 419. *Scripturarum V. & N. T. quæ recipiuntur ab Ecclesia, & in canonem relata sunt,* indiculum exhibet; simul etiam *versuum numerum,* quibus singuli libri continentur; vnde στιχομετρίας nomen accepit. Tum sequens pagina, quæ Veteris Testamenti non admittuntur, ea prius recenset; Postremo hic titulus sequitur; *Quæ Novi Testamenti sunt apocrypha.* Καὶ ὅσα τῆς νέας εἰσὶν ἀπόκρυφα. Et hic indiculus septem omnino articulis per numeros sigillarim decurrentibus continetur; quorum hic est septimus, sive vltimus. 7. *Ignatii Polycarpi, Pastoris, & Hermæ libri.* καὶ Ἰγνατίου, Πολυκάρπου, Ποιμένος καὶ Ἑρμᾶ. Si vero viris doctis Regiæ apud Gallias nostras Bibliothecæ fides suspecta sit (quamquam cur hac in causa suspecta sit, nulla profecto ratio est) en tibi majorem omni exceptione testem, Anastasium Bibliothecarium, hominem

Nicep. Chron. compend. edit. Lutet. a. 1652. p 420. C.

Phot Cod 66.

Voss de Hist. Gr. L. 2 c 25.

Goar Annot. in Niceph. Chronol. p. 84.

CAPUT IV. noni sæculi, Nicephori supparem. Is enim in Præfatione Historiæ Ecclesiasticæ ad Ioannem Diaconum suæ; *Huic sane* (inquit) *operi ratum duxi B. Nicephori Constantinopolitani Episcopi Chronographiam præponere; vt scilicet & ex ea possis aliquantula carpere, & sicubi fortassis hæc vtendum indicaveris, tuam non lateat omnino notitiam.* Hujus autem Chronographiæ pars vltima est illa librorum a nobis laudata στιχομετρία, Patriarcharum Christianorum indiculis subtexta; eamque editio Anastasii Regia a. 1649. solido biennio, antequam suas viri doctissimi dissertationes ederent, Lutetiæ procurata exhibet in calce historiæ Anastasianæ, vbi plane sic, vt in Græcis Nicephori, in vltimo apocryphorum Novi Testamenti capitulo hæc verba leguntur; *Ignatii & Polycarpi, & Pastoris & Hermæ.* Ita asserta est, & a lævis doctissimorũ virorum suspicionibus liberata στιχομετρίας a Salmasio laudatæ fides; quam sibi, non vnus, incertus & adulterinus, sed duo veri, nobilissimique auctores vindicant; vnus Græcus, alter Latinus; Nicephorus, qui eam edidit; Anastasius, qui adoptavit; ille Orientalis Ecclesiæ nono sæculo caput; hic Latinæ paulo post secutis temporibus Bibliothecarius. Iam videamus, quid viri docti, ad ipsa duorum testium verba, Ignatiana inter apocrypha censentium, respondeant. Negant *ita vocis istius* [apocryphæ] *significationem accipiendam esse, vt statim spurium, aut κίβδηλον, aut ψευδεπίγραφον, sequioris ævi figmentum censendum sit, quicquid vbivis inter apocrypha repositum inveniatur. Apocryphum certe non γνησίῳ aut δοκίμῳ, genuino & probato, vereque ab auctore, cujus nomen præfert, scripto opponitur, sed divinæ scripturæ canoni libris, vt dicitur, canonis aut veteris, aut novi instrumenti.* Tum *ex indiculo Canonicorum & Apocryphorum,* quem Rever. Armachanus se vidisse testatur *ineditum, Interrogationibus & Responsionibus subiectũ,* quæ Anastasii Nicæni nomine publicatæ sunt; ex eo (inquam) indiculo iidem viri doctissimi observant, ibi *& Ignatii & Clementis Romani scripta in apocryphorum censu vna reponi. Iam vero cuivis notum est* (inquiunt) *Clementis epistolam ad Corinthios a nemine vnquam antiquorum illi Apostolico scriptori abjudicatam esse; imo post Novi Testamenti libros in codice venerandæ antiquitatis, quem Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, ad Regem magnæ Britanniæ misit, in calce repositam fuisse; non vtique vt κανονιζομένην, in canonem scripturæ receptam sed vt ἀπόκρυφον θείας γραφῆς; qualem a pietatis studiosis legi fas erat. Quominus* (inquiunt) *miraberis, etiam in secundo, quem Salmasius laudavit, Indiculo inter ἀπόκρυφα τῆς νέας γραφῆς cum Clemente Ignatium nostrum poni; præsertim si memineris, quid de epistolarum eius Sylloge Polycarpus pronuntiaverit,* Ex epistolis ejus plurimum vtilitatis capere potestis; fidem enim & tolerantiam, & omnem ædificationem ad Dominum nostrum pertinentem continent. *Ex quibus divini scriptoris verbis ipsa quasi definitio apocryphorum exsurgit, non qua spuria semper, & adulterina fuerint, sed qua cum in canonem scripturæ recepta non sint, vtilitatis tamen plurimum in se habere censenda sunt.* Mox ad hanc suam

Anast. Præf. in Hist. Eccles. p. 3.

Hamm. Diss. 2. c. 7. §. 4.

Ibid. §. 6. 7.

inter-

Interpretationem confirmandam addunt *ex hac ipsa στιχομετρία Pastorem Hermæ in eadem classe cum Ignatio a Salmasio positum esse, quem tamen, & ipse ante duas paginas, & Blondellus quoque satis honorifice laudant.* Ex his duo concludunt; *Alterum, quod Ignatiana inter apocrypha censuerit στιχομετρία, eo inquam, adeo non esse abjudicatas sanctissimo Martyri epistolas, vt potius insignem in Ecclesia gradum adeptæ censeri debeant, quæ in ipso Novi Testamenti apocryphorum censu reposita reperiuntur.* Alterum vero est, Salmasium & Blondellum non ex rerum ipsarum veritate, sed ex vno animi sui studio de his philosophari, *qui Hermæ scilicet, cum eum sibi fauere putant, statim inter heroas locato cathedram figendam decernunt; Ignatium, quamprimum Episcopalis dignitatis fautorem, aut advocatum se prabuerit, ab omni virorum bonorum consortio prorsus excludunt.* Hæc viri doctissimi ad objectam a Salmasio στιχομετρίαν. Eodem effugio vsus erat Baronius ad id discutiendum, quod Gelasius P.R.I. in Concilio Romano *librum canonum Apostoloicorum* apocryphum esse pronuntiat. Eodem postea & Sirmondus vsus vt a sui *Fausti* capite ejusdem Gelasii telum hoc depelleret, *Opuscula Fausti Regiensis Galliarum apocrypha*; Vterque falso & infœliciter; vt a nobis de Baronio, ab eruditissimo Mauguino de Sirmondo demonstratum est. Sed viri doctissimi nescio an non etiam multo, quam isti, peius & infœlicius hoc effugio abusi sint. Quod dicunt imprimis *apocryphi* vocabulum non eum sensum habere, vt *quicquid inter apocrypha censetur*, statim *id spurium*, aut κίβδηλον, aut ψευδεπίγραφον, *aut sequiori ævo fictum censendum sit*; fateor non esse eam huius nominis ex etymi sui ratione vim; sed ex vsu tamen Ecclesiastico consequens esse, vt qui liber apocryphus dicitur, is fere aliquo istorum vitiorum laboret. Negant apocryphum *genuino & probato, & ab auctore cuius nomen prafert, vere scripto opponi.* Fateor; sed *divinæ scripturæ*, quod iidem aiunt, *canoni soli, & libris V. & N. T. canonicis* solis opponi nego (ex vsu quidem Ecclesiastico) opponitur enim apud veteres scriptores libris & divinis, & Ecclesiasticis, hoc est omnibus libris apud Ecclesiam notis, & probatis, vt ex Tertulliano liquet qui Hermæ scripturam ab Ecclesia inter apocrypha judicatum dicit; & clarius etiam ex Gelasio, qui Tertulliani, Fausti Regiensis, & aliorum libros in apocryphorum cẽsum refert; opposite ad libros, non modo divinos, sed etiam Ecclesiasticos, puta Basilij, Chrysostomi, & cæterorum Patrum apud Ecclesiam nobilium & probatorum. Vetus Glossarium Græco-Latinum ἀπόκρυφος. *Absconsus, absconditus, abditus,* ἀπόκρυφοι. *Abditum, absconditum absconsum, secretum* Ἀποκρύπτω. *Occulto, abscondo, recondo,* ἀποκρύπτομαι *delitco, delitesco.* Hæc per se est vocabuli ex etymi ratione vis, ac significatio. Vnde promptum est intelligere, quænam vel doctrinæ, vel scripturæ apud nostros dicantur & intelligantur apocryphæ. Apostolorum enim primo doctrina, tum & scriptura divinitus inspirata & tradita, extat in publica Ecclesiæ luce, omnibus fidelibus nota. Quod vero dogma post

Hh 3 Apo-

CAPVT IV.

Bar. A.D.102. §.11.

Synod. Gelas. T.3.Conc.p.663

Sirmond Hist. Prad.c.9.

CAPVT IV. Apostolicam prædicationem vnus forte, aut alter seorsum reperit; id, vt patet, non prostat in communi & publica Ecclesiæ luce; ideo apocryphum dicitur; quia scilicet arcanum, & secretum est, neque omnibus fidelibus notum. Eadem est librorum ratio. Divini libri in maxima apud omnes luce positi sunt; sic, vt rari sint fideles, quos ille sol vt sic dicam scripturarum lateat. Sed & auctorum in Ecclesia probatorum, & nobilium libri in eadem, tametsi dispari luce apud fideles versantur. Inde factum est, vt libri quorum vel obscuri auctores, & Ecclesiæ parum probati, vel ficti sunt, vel doctrina a communi Christianorum fide remota, ii *apocryphi*, idest abditi & secreti dicerentur. Non ergo *honoris*, sed sequioris notæ hoc vocabulum est, neque vnquam aliter, quam in malam partem sumitur. Vnde patet, Nicephorum epistolas, quas dicit *apocryphas*, eas hoc ipso a publica Ecclesiæ luce remouisse, & improbabiles censuisse; adeoque Ignatio abjudicasse, quem omni Ecclesiæ cognitissimum, & doctorem optimum atque Apostolicum fuisse certum est. 2. sed tametsi hæc jam satis sint ad demonstrandum, quam frustra in *apocryphi* vocabulo effugium quærant viri doctissimi, pressius tamen eorum de Nicephori sensu dicta consideranda sunt. Aiunt ergo apocrypha hic ab eo dici censerique, non quæ spuria & adulterina sunt, sed quæ cum in Canonem scripturæ recepta non sint, vtilitatis tamen plurimum in se habent; quæ non quidem necessario ψευδεπίγραφα, vel sequioris ævi figmenta; sed simpliciter, quæ extra divinæ scripturæ canonem sunt; quæ denique prioris Clementinæ ad Corinthios epistolæ similia, ejusdemque cum ea ordinis sunt, quam constat & certi, notique & probati esse auctoris, & apud Veteres tanto in pretio fuisse, vt eam apud quasdam Ecclesias publice in collectis sacris lectam fuisse tradant; denique inter apocrypha censeri librum aliquem, id ad insignem eius honorem, non ad notam & ignominiam pertinere. Hæc sunt doctiss. virorum de *apocryphi* vocabulo scita; mira profecto vt ostendimus, nova & inaudita. Sed etiam si *apocrypha* alibi hoc, quem illi fingunt, sensu aliquando dicerentur, hic quidem longe aliter a se sumi id vocabulum Nicephorus ipse clamat. Quæ enim sunt ista, quæ ille *Apocrypha* censet? I. inquit, *Itinerarium Petri versum* 2750. II. Itinerarium *Ioannis versuum* 3600. III. *Itinerarium Thomæ versuum* 1600. IV. *Evangelium secundum Thomam versuum* 1300? V. *Doctrina Apostolorum versuum* 200. VI. *Clementis libri XXXII. versuum* 2600; Hic septimo loco adduntur ea quæ de Ignatianis exhibuimus. Iam dicant mihi viri doctissimi, num Nicephorum putent dum hos libros in apocryphorum censu reponit, eo duntaxat primam & librorum divinitus inspiratorum propriam auctoritatem denegare, secundam, & quæ librorum Ecclesiasticorum, vt Clementinæ ad Corinthios laudatissimæ epistolæ, est, auctoritatem, adeo nolle adimere, vt etiam eam illis tribuere voluerit, & vtilissimos esse, & a piis cum magno fructu legi posse ac debere, significaverit? Atqui vel ipsa librorum nomina docent hos a doctissimo

Epis-

Episcopo extra omnem scripturarum non modo diuinarum, sed e- CAPVT IV.
tiam Ecclesiasticarum probatarum, & authenticarum censum eji-
ci; & ad eas relegari, vel quæ auctorum sunt hæreticorum sunt
falsorum, fictorum-ve, vel quæ certe venenis inspersæ sunt, ideoque
cavendæ, & a publica Ecclesiæ luce removendæ. Hujus enim esse or-
dinis illa Petri, Ioannis, & Thomæ itineraria, & Thomæ Evangelium,
nemo adeo est in antiquitatis monumentis peregrinus, qui nesciat.
Idem ergo statuendum est, tum de illa, quæ dicitur Apostolorum do-
ctrina, deque Clementinis, & Ignatianis, quæ 5°. 6°. & 7°. loco in Nice-
phori indiculo adduntur. Aut Ignatiana, eadem cum Itinerariis & Cle-
mentinis lege damnanda sunt; aut cum Ignatianis hæc quoque absol-
venda. Nullum enim est inter vtraque a Nicephoro positum vel mini-
mum, discrimen; Vtraque vno eodemque simplicissimo apocryphorum
elogio donata, quo si Ignatiana ad insignem in Ecclesia honoris gra-
dum evecta sunt; nulla ratio est, cur eodem non pariter quoque ornata,
& ad eandem gloriam promota fuerint Itineraria & Clementina. Si
vero hoc elogio Itineraria & Clementina notata sunt & damnata; ne-
cesse est eodem Ignatianis quoque eandem esse inust m ignominiam.
Vna enim est eademque, vno eodemque nomine, siue elogio, de vtris-
que lata a Nicephoro sententia. Ea vero non absoluta, sed damnata,
non ornata, sed notata fuisse Itineraria & cætera istic recensita, omnes
confitentur; Ergo velint nolint viri doctissimi; eadem quoque senten-
tia damnata notataque itidem fuisse Ignatiana necessario constituen-
dum est; non ad honorem profecto, sed ad labem, atque ignominiam
sempiternam. Quod vero suæ glossæ advocant ex indiculo inedito præ-
sidium, id plane ficulneum est. Aiunt in illo indiculo Ignatii & Cle-
mentis Romani scripta in Apocryphorum censu reponi. Indicem, fa-
teor, non vidi. Sed Rever. Vsserius qui videat, non hæc, sed alia quæ-
dam narrat, longe ab istis diversa. Sic enim de illo indiculo loquens.
scribit; *ibi* (*inquit*) *in apocryphorum classem* Κλήμεντος διδαχὴν & Ἰγνα- *Vss. r. P. ... ieg.*
τίου διδαχὴν *pariter relatam animadverti.* Illam Clementis διδαχὴν, sive *ad Ignat. c. 1.*
doctrinam Reverendiss. atque eruditiss. Vsserius vere ni fallor, accipit *prima.*
de octo Clementinarum constitutionum libris; quos negat se facile cre-
dere alios fuisse a dicta Clementis διδαχῆ. Male ergo viri doctiss. Igna-
tii & Clementis scripta in eo indiculo, inter apocrypha censita fuisse
scribunt. Scribere debuerunt *Clementis & Ignatii* Διδαχὴν; id est cer-
tum quoddam vtrique viro vulgo attributum, eodem διδαχῆς titulo,
opus; non autem omnia, vel quævis vtriusque scripta. Quam vereor ne
viri doctiss. in Vsserio suo legendo nimium festinarint! Id vero etiam
inde colligo quod paulo ante ita de eo scripserunt; *In binos certe Apo-*
cryphorum indiculos se incidisse affirmat Reverendissimus Archiepisco- *Han. m. Dis-*
pus Armachanus, ineditum vtrumque. Hæc illi; atque & Armachanus *sert. 2. c. 7 §. 5.*
eo loco, quem citant, & ipsi statim, alterum indiculorum, editum fuisse *Vss. Proleg.*
aiunt ad calcem Chronographiæ Nicephori; sed hæc obiter leviora. *ad Ignat. init.*

Illud,

CAPUT IV. **Illud, quod ex iis, quæ diximus, patet, ad rem satis est; nimirum in Indiculo** inedito Clementis, non scripta simpliciter, & in genere, vel omnia, vel quævis (quod ponunt viri doctissimi) sed Διδαχὴν proprie in Apocryphorum censu reponi. Hinc enim omnes intelligunt illa plane aliena, & ἀπροσδιόνυσα esse, quæ iidem hoc loco de vera & laudatissima Clementis ad Corinthios epistola afferunt, quam certum est longe aliam esse ab illa Clementis Διδαχῆ inter apocrypha ab Indiculi auctore censita, neque vnquam ab vllo veteri scriptore hoc Διδαχῆς nomine significatam. Nos vero epistolam illam a veteribus pro vero germanoque Clementis opere agnitam, & magno quo profecto dignissima est, honore post divinas scripturas habitam fatemur quidem, sed eundem in apocryphorum censu repositam negamus. Itaque qui & honores delati sunt, ii nihil ad Ignatiana nostra faciunt, quæ vir & Patriarcha gravissimus Nicephorus in istorum apocryphorum ordine apertissime recensuit. Quæ vero Clementis nomen præferentia in eundem apocryphorum censum conjicit, ea nihil minus esse, quam Clementinam ad Corinthios epistolam, manifestum est. Illa enim Clementis, quæ damnat, *libros* vocat *Clementis XXXII*. qui titulus, vt liquet, ab epistola ad Corinthios alienus est. Tum 32. illos libros versuum fuisse dicit 2600. Epistolam vero illam ad Corinthios longe pauciorum fuisse versuum inde constat quod hac haud paulo longius Iobi volumen, idem versuum fuisse dixerat non plurium, quam 1800. Quod vero de Herma addunt viri doctissimi, neque id quicquam eorum causam juvat; *Hermam* (inquiunt) *Nicephorus in eadem cum Ignatianis apocryphorum classe reposuit*. Quidni, inquam, repóneret, cujus *scripturam adulterinã* dicit Tertullianus, *ab omni Concilio Ecclesiarum inter apocrypha & falsa*, *jam olim suo ævo* (idest circa initia tertii a Christo nato sæculi) *indicatam* fuisse docet? Hinc vero id quod diximus, liquido cõfirmatur, *apocrypha* hic a Nicephoro, quæ recenset, damnari, vt ficta, vel periculosa; non laudari vel ornari, vt divinis proxima, & post ea secundo in Ecclesia loco censenda, quod est doctissimorum virorum dictatum. Nam si Nicephoro Ignatiana ejusdem sunt vt iidem volunt, cum Herma classis; negare non possunt, quin eadem ille habuerit pro falsis, adeoque *fictis* & spuriis, cum & ex Tertulliano, & ex Gelasio appareat hoc Ecclesiæ de Herma fuisse judicium, & antiquissimæ tertio ineunte sæculo, & recentioris exeunte quinto sæculo. Gelasium certe manifestum est Hermam in eo apocryphorum scripturarum ordine censuisse, quæ opponuntur, non simpliciter (quod volunt viri doctissimi) libris veteris ac Novi Testamenti canonicis; sed iis in genere omnibus libris qui apud Christianos orthodoxos probatique habentur, sive divini, vt Apostolici, & alii θεοπαράδοτοι, sive Ecclesiastici, vt Cypriani Martyris, vt Gregorii Nazianzeni, vt Basilii, & Cyrilli, vt Hilarii & Ambrosii, & aliorum eiusdem census Patrum, quos plures enumerat, & his enumeratis sic pergit; *Cætera, quæ ab hæreticis, sive Schismaticis scripta, vel prædicata sunt,*

Tertull. de Pudic. c. 10.

sunt nullatenus recipit Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia: e quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. Tum sequitur hic titulus; *Item notitia librorum apocryphorum, qui non recipiuntur.* Nulla ergo dubitatio est, quos ille apocryphos dicat; nimirum, *quos Ecclesia Catholica nullatenus recipit,* quique *a Catholicis vitandi sunt*, (Hos enim se subditurum promiserat) qui diversi sunt a Cypriano, Nazianzeno, Hilario & cæteris, quorum supra indiculum huic istorum quos subdit, notitiæ oppositum texerat. Iam in illa apocryphorum notitia Gelasius inprimis edit *Ariminensem* Synodum *Arianam*; tum *falsa Apostolorum Itineraria, Acta,* & *Evangelia*; & in his (quod omnino est observandum) *Itinerarium Petri, Thomæ Actus* (id est, vt ego interpretor, eum ipsum librum, qui alias *Thomæ itinerarium* vocatur) *Thomæ Evangelium.* Arqui & ab his ipsis Nicephorus noster, vt liquet, suum quoque Apocryphorum indiculum est exorsus. Denique septimo post Thomæ Evangelium loco *Hermam* Notitia Gelasiana inter illa quoque sua apocrypha exhibet; *Liber qui appellatur Pastoris, Apocryphus.* Sic quoque indiculus Nicephori nostri vno & altero libro post Thomæ Evangelium commemoratis; *Ignatij, Polycarpi, Pastoris, & Hermæ libri.* Vtriusque Censoris, Romani, & Constantinopolitani, & quidem vtriusque summam in Ecclesia dignitatem suo sæculo gerentis, concors est, vt vides, planeque ejusdem generis censura; hoc vno diversa, quod Romani fusior, ac prolixior, Constantinopolitani multo brevior ac contractior. Quos ergo vterque dicunt *apocryphos*, profecto eodem sensu dicunt: præsertim cum quosdam libros vterque eosdem in sua notitia ediderint. Quos Gelasium hoc nomine intelligere clarum atque indubitatum est, libros ab *Ecclesia nullatenus receptos & a Catholicis vitandos*, eosdem quoque Nicephorum *apocryphorum* nomine significare voluisse, certum ac confessum esse debet. Arqui Hermam vterque in eo numero censuit. Ergo Hermæ librum etiam a Nicephoro, æque; ac a Gelasio, non ex divinorum modo canone (quod frustra volebant viri doctissimi) sed etiam ex librorum ab *Ecclesia receptorum*, & *a Catholicis minime vitandorum*, ac Cypriani denique, & Basilii similium, censu exterminari confitendum est; eandemque ab eo de Ignatianis prolatam esse sententiam, quæ ille vna cum Pastore vno eodemque articulo in sua apocryphorum notitia complexus est. Ita viris doctissimis melius fuerat *Hermam* non tangere; cujus nomen argumentum adversus ipsorum glossas invictum nobis suggessit. Sed tamen (inquiunt) illam Hermæ in apocryphorum censu positam scripturam citant & Salmasius, & Blondellus. Quidni quæso, citent, si quid habet is liber quod sibi vsui esse posse putent? Scilicet apocrypha nusquam citant veteres! Nusquam recentiores! Cur quod cæteris licet, hos nefas erit audere? Ille Pastoris scriptor, etiamsi non is sit quem se videri vult, Hermas Clementis σύγχρονος, & Pauli discipulus; vetustissimus tamen

CAPVT IV.

Salmas. Dissert. 1. de Episc. p. 250. Blondel. Apol. pro Hier. p. 17.

CAPVT IV. est, & Pii, vt videtur, episcopi Romani frater, qui non paucis ante Tertullianum annis vixit. Iam cum & hic, & alii apocryphorum scriptores, sua soleant ad præsentis suo ævo Ecclesiæ ritus, mores, ac sermonem effingere; imo plærique eo potissimum consilio sua figmenta sub vetustiorum nomine edant, vt res sui sæculi novas falso antiquitatis nomine constituant ac confirment; clarum est etiam ex istius generis apocryphis magnam vtilitatem percipi posse, si diligenter observetur, quos illi mores, & quos ritus Ecclesiæ, & Christianis illis tribuant, de quibus loquuntur. Qui ergo Salmasius & Blondellus ad hoc ipsum Hermam vterque citarunt, vt ex eo ostenderent, quod fuerit veteris circa Pii tempus Ecclesiæ regimen, quique mores, & quæ ministeria, illi recte & legitime se gesserunt; neque eo commeriti sunt, vt Hermæ favisse arguantur, multo vero minus? vt *ei inter heroas locato cathedram figendam esse decreverint*, quod ego a viris doctissimis ita scriptum esse nequeo satis mirari: quasi scilicet non alios nobis citare in his disputationibus liceat, nisi quos *heroas* esse putaverimus, quibusque veluti Ecclesiæ doctoribus, ac magistris *cathedram figendam* esse statuerimus. Ex his ipsis Ignatianis, quæ notha esse censemus, quam multa nos vtilia carpimus? Etiam ex Ennii stercore gemmas Virgilius, & ex spinis rosas omnes legunt. Viderint viri doctissimi. Nos quidem neque ea, quæ apocrypha esse credimus, sic abominamur, vt si quid in iis sit vtile, aut laudabile, id spernendum putemus; neque vicissim Ecclesiastica omnia sic amplectimur, vt si quid insit vitii, nobis id continuo adoptandum esse judicemus. Quod ergo viris præstantissimis objicitur tanta mentis impotentia, vt scriptores non ex vero, sed pro sui animi studio vel heroas, vel noxas esse jubeant; id nulla vt apparet, ratione nititur. Denique quod ex Polycarpi epistola pro Ignatianis testimonium viri doctissimi afferunt, id nos quale sit & quam ad hanc causam vim habeat, infra suo loco expendemus. Cæterum id, quodcumque & qualecumque apud alios sit, Nicephoro quidem perperam objicitur, qui ipsam illam, ex qua affertur, epistolam inter apocrypha; nullius apud se pretii, censet. Atque hæc quidem viri doctissimi ad hoc Nicephori in sua librorum στιχομετρίᾳ testimonium dixerunt; quæ quam vana *sint*, & quam ipsi frustra in verum nitantur, omnes jam ni fallor, vident. Multo melius, ac modestius, ac si quid judico sapientius ille Armachæ Præsul, toties nobis dictus, & deinceps dicendus, optimus & doctissimus Vsserius, qui missa omni illa de vocabulo, iniqua & inani vitilitigatione, Ignatiana sua ab hoc Nicephori telo sic defendit; *Postquam* (inquit) *ad sex, ex quibus sylloge constabat, epistolas accesserunt totidem aliæ; & priores quoque illæ, ita sunt auctæ, ita diminutæ ita a pristina forma immutatæ, vt quam olim obtinuerunt auctoritatem, plane amiserint, mirari non debemus, si Ignatium, vna cum Polycarpo suo, in apocryphorum scriptorum numero repositum videamus.* Tum addit; *Si Nicephori Constantinopolitani Patriarchæ, & eum secuti Anastasii Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarij,*

Vsser. Proleg ad Ignat. c. 3. p. 13.

carij; iudicio hic standum fuerit, tutius visum iri, omnes Ignatij epistolas in commentationum apocrypharum numero collocare. Cum illo autem Nicephori & Anastasii Veteris Bibliothecarii judicio, vere ac merito denique observat vix esse, *vt illud Cæsaris Baronij nuperi eiusdem Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarij*, effatum commode conciliare possimus, *scribentis harum epistolarum firmissimam semper in Ecclesia fuisse fidem, nec ab aliquo vnquam in dubitationem vel levem adductam.* Hæc optimus ac doctissimus Vsserius, ex quibus apparet eos immodestiæ, aut temeritatis immerito accusari, qui Ignatiana damnarunt, præsertim antequam nova veteribus libris eorum editio vulgata, hac quæ circumfertur, multo brevior, ac purior, ab Vsserio & Vossio procurata prodiisset. Nam si Ignatiana hac vulgata, ideo quod & sex epistolis novis, & multis præterea assumentis auctiora sint, quam decet, omnem eam auctoritatem, quam olim obtinuerant, plane (quod ait reverendissimus Vsserius,) amiserant; apparet ea, & a Nicephoro Anastasioque primum, & a nostris deinceps pene omnibus jure ac merito esse rejecta & repudiata, & a Baronio & alijs sive Latinis, sive Protestantibus, immerito & injuria asserta. Quæ enim nullius sunt *auctoritatis*, ea profecto & rejici ius est, & laudari ac vindicari iniuria. Atque hoc vnum nostros omnes, qui ante hac Ignatiana in disputationibus Theologicis sive a Latinis, sive ab alijs objecta, veluti cassa, nulliusque auctoritatis spreveverunt, satis ab iniquissima doctorum virorum criminatione defendit, a quibus illi passim ob hoc ipsum acerbissime notantur; veluti *novatores* & *antiquitatis contemptores*, & *superbi* atque *αὐθάδεις*, qui Ignatium vno *causa*, quam adversus *hierarchiam* tuentur, *studio, nulla autem vera ac iusta de causa ex vetustissimorum Patrum concessu* ejiciant. Mitissimi Vsserii sapiens dictum eos omnes tantorum criminum simul semelque absoluit. Cæterum quod idem vir doctiss. putat Ignatiana a Nicephoro & Anastasio in apocryphorum censu non alia de causa esse reposita, quam quod interpolata, & novis epistolis additis corrupta essent; eosque videtur existimare longe aliter judicaturos fuisse, si Ignatium habuissent, qui qualisque Hieronymi & Theodoreti temporibus fuerat; id ingeniosissime fateor, & ad causam, quam agit, appositissime inventum est; sed quod mihi salua illa reverentia dicere liceat, quam sanctissimi viri manibus, & memoriæ debeo, non videtur satis certum. Quæ enim ratio est, cur hanc Nicephoro suspicemur fuisse causam Ignatiana traducendi? Nulla in omni ejus censura apparet. Neque vllus est eorum librorum quos damnat, de quo aliquid simile dici possit. Trullani quidem Patres, cum Apostolicas quæ dicuntur Constitutiones, ob eam, quam reverend. Vsserius dicit, causam, rejicerent, de eo disertissime monuerunt. *Quoniam* (inquiunt) *in his nobis canonibus praceptum est, vt eorumdem sanctorum Apostolorum per Clementem Constitutiones susciperemus, quibus ab heterodoxis iam olim, non sine Ecclesiæ pernicie, adulterina quædam, & a pietate aliena inserta sunt, quæ divinorum nobis dogmatum*

CAPVT IV.

Synod. Trul. Can. 2.

CAPUT IV. *elegantem ac decoram speciem obscurarunt; has Constitutiones ad Christianissimi gregis ædificationem, ac securitatem conducibiliter reiecimus, hæretica falsitatis fœtus nequaquam immiscentes, & germanæ ac integræ Apostolorum doctrinæ inserentes.* Hæc isti. Vides quam diligenter purgent suum de libro olim, vt credebant, probato judicium! Seque librum testentur non alia de causa, quam ob vitium ei ab hæreticis oblatum repudiare? Merito. Hanc enim, vt omnes intelligunt, cautionem requirebat debita majoribus reverentia. Idem haud dubie in Ignatianis facturus erat Nicephorus, si ea non per se proprie, sed tãtum ob additita, & interpolata damnaret; si quam olim primævę Christianitatis in hunc librũ reverẽtiam fuisse scivisset. Monuisset lectores, epistolis inserta mala manu multa aliena, præter genuinas & a veteribus laudatas epistolas, fuisse alias perperam ab aliquo impostore adjectas. Atqui horum nihil dixit Nicephorus. Ignatiana simpliciter damnavit. Illud vero plane etiam incertum est; an is duas fuisse nesciverit diversas Ignatii editiones, & priorem postea ab interpolatore fuisse vitiatam. Fieri enim posse, vt etiam puriorem ac sinceriorem adiectitiis assumentis liberam viderit, ea ostendunt, quæ nos supra ex Reverendissimo Vsserio docuimus, eam adhuc apud Græcos extitisse, non modo sub Heraclio Imperatore, sed etiam Ioannis Damasceni, & Antonii Melissæ, etiam Damasceno recentioris, imo est Macarij Chrysocephali temporibus. Si vidit, & vere Ignatii esse putavit; cur absolute ac simpliciter Ignatium ad apocrypha relegavit? Si vidisse neges; mirum est tantum virum ea nescivisse, quæ & Damascenus, & Melissa, & Chrysocephalus sciverunt. Itaque vix ego dubito, quin sex illas epistolas interpolatori intactas viderit; ipsasque perinde vt sex alias adjectitias, nothas esse, & Ignatio suppositas judicaverit. Vtcumque sit, periculosæ quidem plenum aleæ esse videtur, vt quia duo doctiss. ac clariss. viri exemplaria quædam nuper repererunt, in quibus sex ab Eusebio memoratæ epistolæ vulgatis multo breviores, & ad originem suam magis consentaneæ leguntur, ideo has vere a Martyre fuisse scriptas decernamus; imo etiam imaginemur Nicephorum, si has vidisset, Ignatiana pro veris & authenticis habiturum eaque ipsum non *alia de* caussa inter apocrypha retulisse, quam quod Vossiani, & Vsseriani codicis epistolas nullas vidisset. Mitto in illis ipsis codicibus, in quibus sex illæ epistolæ emendatiores inventæ sunt, quasdam earum; imo in Vsseriano plærasque repertas esse, quas nothas fictasque esse ipsi Vsserius & Vossius putant. Mitto quædam a veteribus ex Ignatio citari, quæ in his non comparent; Mitto asperса hic illic labes, & lectiones interdum; quam in vulgatis codicibus, deteriores. Mitto alia hujusmodi, quæ neque doctiss. Hammondo, neque Reverendiss. Vsserio plane satisfaciunt. Nicephori vero & qui eum hac in parte secutus est, Anastasii Bibliothecarii veterem de Ignatianis ante octo sæcula latam sententiam spernere grave esse videtur; cui non dubito quin multo quam nobis melius

melius atque clarius, cognita ac perspecta fuerit tota hæc caussa. In hujus itaque judicio conquiescere longe tutissimum esse videtur; etiam si nulla suppeterent pro eius sententia aliunde petita argumenta. Nullum enim erit, si Ignatiana in apocryphis, quibuscũ ille ea collocavit, cubare sinamus, fidei nostræ periculum; cui abunde Dominus in scripturis suis prospexit; nequid de alijs non paucis dicam primæ memoriæ certis ac indubitatis scriptoribus. De eo certe scripto dubitare, quod vir doctissimus; summæ apud suos dignitatis, Patriarcha CP. exserere in apocryphorum censu ante annos octingentos collocavit, nulla vt opinor, invidia est. Nos itaque cum bona doctissimorum virorum venia, a quibus hac in parte dissentimus, quæremus, vtrum rectius ac verius sit de Ignatianis judicium. ipsorum-ne, qui hæc vera & δόκιμα & γνήσια esse nunc affirmant; an Nicephori & Anastasii, qui hoc ipso olim negarunt, quod ea apocrypha esse pronunciarunt? In qua disputatione ita cum bono Deo, versabor, vt quæ veriora esse puto, ea primum argumentis, quo ad a me fieri poterit, claris, atque idoneis confirmem; tum quæ a dissentientibus aliqua cum specie objiciuntur, ea breviter ac dilucide, pro mea quidem tenuitate, explicem ac dissolvam.

CAPVT V.

Perperam a D. Hammondo ex his disputationibus explodi argumenta ab auctorum de re proposita silentio ducta. Argumentum adversus Ignatiana II Quod Ignatiana omnibus Christianis ad a. D 300. Ignota fuerint; Ac 1°. quidem Irenæo; quod ex ejus opere adversus hæreses patet, in quo cum eorum errores oppugnet, qui sunt in Ignatianis notati & confutati, quidam etiam nominati, Ignatiana tamen nusquam vel nominat, vel etiam innominata citat, aut refert, aliorum vel nomina edere, vel dicta referre solitus se vetustiorum; imo ne eo quidem loco ea memorat, in qua hæreses, Clementis & Polycarpi testimonio confutat, quo Ignatiana longe futura erant validiora.

PRimum ergo, & quidem adversus vniversas istas epistolas commune argumentum a scriptorum Ecclesiasticorum silentio ducitur, qui ante Eusebium apud nos floruerunt. Neque enim nos, quominus hoc argumentandi genere vtamur, deterret doctissimi Hammondi judicium, quodam loco nos monentis quam nihili facienda sint argumenta ex testimonio negativa; *quibus illud tantummodo rite confici, ac colligi jocans scribit. Eum plane positivis destitui, quisquis negativis vti voluit.* Bellarminus eadem quoque nostris alicubi præscribit; *Respondeo* (inquit) *primo nihil concludi ex argumentis ab auctoritate negative.*

Hamm. Dissert. 2. c. 10 §. 2

Bell L. 1. de Pontif. R. c. ?. § 3.

CAPUT V. Sic quoque Monachi suas de Dionysio Areopagita, deque Lazaro & Magdalena, & Trophimo fabulas adversus Sirmondum, & Launoium, & alios φιλαλήθεις tueri aggredientes, idem hodie sciscunt, & illam a scriptorum silentio argumentationem ex hac omni disputatione inprimis excludunt. Nihil enim est, quod omne φιλομύθων genus magis oderit, ac reformidet, quam hanc tutissimam veritatis certo explorandæ regulam; qua veluti valida quadam machina evertuntur ac disiiciuntur omnia impostorum commenta, ac figmenta & in noctis & umbrarum, mendaciumque nebularum regionem etiam ea rejiciuntur, quæcumque longa hominum ab impostoribus delusorum credulitas plane constituisse ac firmasse videbatur. Ego vero non negaverim quædam esse hujusmodi, in quibus perperam hoc argumenti genus adhibeas. Id in vniversum, veluti cassum & futile, abdicari, absit vt concedam. Vsi sunt plurimi doctissimi atque sapientissimi veteris æque ac recentis memoriæ viri, quos nolim existimari ita omnes disipuisse, vt seque, & lectores suos argumentis nihili faciendis luserint. Quin & illud vereor, si dictatum doctissimi Hammondi admittatur, sique ex his disputationibus plane exulare jubeantur argumenta illa, vt vocat, *ex testimonio negativa*, ne latam fabulis, & imposturis, etiam crassissimis, portam aperiamus, & quæcumque planis & sophistis fingere vel somniare libuerit, ea pro veris certisque admittere cogamur. Nam in hoc rerum genere, quæ posterioribus temporibus fictę vetustioribus impudenter inscribuntur, ac imputantur positiva testimonia ab iis frustra expectes, qui ante vivebant quam res illæ fingi cæpissent; Vt si a me nunc de sæculo Ignatii mortem proxime consecuto testem requiras, qui has de quibus controversia est, epistolas diserte & affirmare falsas fictasque esse perhibeat; tu vero iniquissime ac plane sophistice mecũ egeris; qui id a me postules, quod cum mea ipsa hypothesi pugnat. Nimitum qui nondum eo tempore extitisse epistolas contendo, hoc quoque necessario statuere me ac tueri necesse est, neminem esse illius memoriæ, qui de epistolis quicquam in alteram partem, quæ nondum erant scilicet, dicere vel scribere potuerit. Iam cum absurdum sit, ac pæne incredibile res memorari dignissimas ab iis omnibus scriptoribus taceri, qui temporum, quibus gestæ sunt, proximi, adeoque earum gnari fuerunt (si illi quidem, quæ sunt ejus generis, ea litteris mandare solent) nemo non videt aliquem, imo magnam vim habere hujusmodi scriptorum silentium, ad hoc vt ficta putentur, quæ de eadem ætate, sed diu postea jactari, ab hominibus incipiunt, qui neque rebus gestis interfuerunt ipsi, & sæculis vixerunt inde remotioribus, quam vt certo ea scire ac testari possent, quæ tanto ante se intervallo contigerint. Quod si vel nulla vel admodum cara esset eorum in humano genere annona, qui vera invertere, falsa prodere vel ex aliquo animi studio, vel ex sola etiam libidine amant, proque joco ac ludo habent; fateor equidem hanc indagandæ veritatis tam accuratam tamque anxiam rationem nulla

nostra fraude, nulloque periculo contemni, ac nihili fieri posse: Cum vero impostoribus & fabulatoribus plena & nunc sint, & jam olim fuerint omnia, qui res sacras profanasque Ecclesiasticas ac sæculares densa figmentorum ac mendaciorum caligine, & involuerunt jampridem, & involuere quotidie non desinunt; nisi falli & decipi scientes prudentesque velimus, non est temere cuivis credendum, summaque omnino cautio adhibenda est, ne fidem nostram, aliis quam compertis atque exploratis testimoniis accommodemus. Itaque illud mihi longe tutissimum videtur, ne de rebus vel scripturis antiquis quicquam admittamus, nisi quod testes habet vel eiusdem, vel certe proximi ævi; quæ hac auctoritate carent, ea in medio relinquamus. Sed de vi argumenti negantis, & doctissimus Sorbonæ Theologus Launoyus nuper fuse disputavit, & nos fortasse aliquando dicemus, si qua se ad eam rem occasio præbuerit. Nihil nunc quidem necesse est in eum locum excurrere. Quod enim affero argumentum, id se sua ipsum luce ita nisi fallor, commendabit vt si, quibus constat partibus, eas sigillatim probare ac constituere valeamus, neminem futurum sperem, ac ne ipsum quidem fortasse si viveret D. Hammondum, qui de consequentia (vt loquuntur) dubitare possit. Sic enim agimus. Ignatium, qui a. D. 107. annis post Ioannis mortem non pluribus, quam octo aut novem, martyrium Romæ fecerit, Apostolos ipsum audivisse, & ex his purissimis Christianismi fontibus doctrinam suam hausisse constat. Huc accedit eximia viri dignitas, qui non modo Apostolorum discipulus, sed eorum insuper judicio sic probatus sit, vt Antiochenæ, id est omnium quæ apud gentes erant Ecclesiarum antiquissimæ, ad hæc ob civitatis in sæculo amplitudinem, atque præstantiam, nobilissimæ præfici meruerit. Quid ejus postremo martyrium dicam, quo opere nihil vnquam apud nostros excellentius, aut præclarius habitum fuisse scimus? Hujus ergo tanti ac talis viri, in quo summa omnia erant, si vere sunt quæ, nunc circumferuntur, epistolæ, eas jam ab illis temporibus, totoque quod successit sæculo celeberrimas fuisse necesse est, & post Apostolorum ipsorum. & Clementis si forte scripta, longe nobilissimas. Sed eas præter auctoris meritum, ipsum insuper tempus, quo datæ esse dicuntur, supra modum nobilitare debuit. Ferunt enim ab Ignatio in supremis, in martyrii meditatione eo ipso tempore scriptas esse, quo edita Antiochiæ apud Trajanũ præclarissima Christi confessione, Principis ore ad bestias damnatus, Romam ad mortem pro Domino oppetendam abducebatur. Sed & eorum, ad quos epistolæ datæ sunt, nomen plurimum ad hoc, quod diximus, momenti afferebat. Omnes enim vel ad viros in Christi Ecclesia illustrissimos, Polycarpum & Heronem, vel ad totas Ecclesias, easque præcipui apud nostros illa tempestate, nominis ac loci, scriptę sunt, ad Ephesios, ad Romanos, ad Antiochenos, ad Philippenses, ad Smyrnæos, ad Tarsenses, ad Magnesianos, ad Trallianos, ad Philadelphienses. Cum ergo carorum pietate præsertim ac virtute præstantium, virorum ipsas

CAPVT V.

Laun. Dissert. de auctor. argum. negantib.

Caput V. ipsas etiam ad familiares, in supremis editas voces magna cura excipere, servare, celebrare, memoriæque posterorum mandare soleamus; quo studio a nobilissimis illis Ecclesiis exceptas esse par est sanctissimi Martyris ad se in ipsa, vt sic dicam, arena, scriptas litteras? Quo animorum motu recitatas? Qua caritate cum suis, quacumque Christi nomen colebatur, fratribus communicatas? Tantum enim fuisse nostrorum primis illis temporibus in Episcoporum ac Martyrũ suorũ memoriam, amorem, vt eorum litteras, si quas haberent egregias, publice in Ecclesia solennibus diebus recitarent, abunde nos docet Dionysius Corinthius, qui datam olim ante annos circiter 80. ad suos a Clemente Romano epistolam, etiam suo æuo Corinthi die dominica publice in Ecclesia lectitari solitam fuisse tradidit. Non est ergo dubitandum, quin & his Ignatii epistolis, si quidem vere ejus sunt, idem honos apud omnes illas Ecclesias, ad quas datæ sunt, habitus fuerit; ac eo quidem impensius, quod præter hæc quæ diximus, omnia, eas per se summopere commendaret ipsa rerum, quas tractant, excellens bonitas, atque vtilitas. Sunt enim omnes de rebus divinis, atque Ecclesiasticis scriptæ, continentque siquid Baronio credimus, *omnem Ecclesiæ disciplinam, mores & Apostolicas traditiones*; adeo vt earum lectione nihil ad plebis Christianæ ædificationem fieri posset commodius atque efficacius. Sed quid argumentis in re confessa opus est? Summum Ecclesiarum in has epistolas amorem, summam colligendarum & servandarum & apud fratres disseminandarum curam, summumque studium fuisse satis testantur ipsa illa, si vera sunt, Polycarpi de iis verba, quæ nostri omnes in hac causa adversarii afferunt, recitant, & semper in ore habent, quibus docet se a Philippensibus rogatum, omnes Ignatii epistolas, quascumque apud se haberet, collegisse, easque ad ipsas his suis litteris subiectas mittere. Ex his satis nunc constat has, quas hodie legimus epistolas, si verè Ignatii sunt, non potuisse non esse omnibus illius, & proximæ deinceps memoriæ Christianis, præsertim vero litteratis, & eruditis, si qui essent, notissimas, imo post divini fœderis libros ab ipsis Iesu Apostolis & discipulis editos, his epistolis nihil esse debuisse in tota Ecclesia nobilius ac celebrius; nisi forte Clementis ad Corinthios epistolam exceperis, annis, vt videtur, ante Ignatii martyrium paucis scriptam. Hanc vnam si cum Apostolicis & Evangelicis libris exceperis, omnium Christianismi monumentorum antiquissimum absque controversia erunt Ignatii (si quæ verę sunt) epistolæ. Iam si hæ epistolæ omnibus qui essent apud nostros aliqua doctrina, atque eruditione præditi, notissimæ erant; nemo profecto negaverit eas Iustino in primis & Irenæo & Clementi Alexandrino, & Tertulliano & aliis ejusdẽ census, atque ævi scriptoribus fuisse cognitissimas, quos constat scilicet non modo eruditos, & Christianorum atque Ecclesiasticarum litterarum curiosos, sed etiam omnium eruditorum, qui apud nostros eius memoriæ erant, facile principes extitisse. Nulla afferri potest

apud Euseb. Hist. L. 4. c. 23.

teſt ratio, cur his minus quam alijs, cur his non magis, quam cæteris CAPVT V.
ſuis συγχρόνοις cognitæ eſſe debuerint illæ, nobiliſſimæ ſcilicet apud totam Eccleſiam Ignatii epiſtolæ. Nam hi viri erant, vt omnes fatentur & Ignatii temporibus proximi (a cuius morte ad Tertullianum horum recentiſſimum, vix annus præterierat centeſimus) & totius antiquitatis litteraria maxime vero Chriſtianæ, ſtudioſiſſimi iidem atque acutiſſimi, & doctiſſimi indagatores; ita vt harum cognoſcendarum Ignatii epiſtolarum, ſi tum erant aliquæ, nullis vnquam major quam iſtis, copia fuerit; qui ſcilicet & tum vivebant, cum adhuc recens eſſet Ignatii memoria, & ingenio, pietate, zelo in res noſtras, doctrina denique ac omnimoda eruditione plurimum valebant. At his tamen plane penituſque ignotas fuiſſe has omnes quas nunc habemus Ignatii nomine inſcriptas epiſtolas, ipſorum quæ ſuperſunt, vera atque indubitata opera ſatis, vt mihi quidem videtur, arguunt, ac demonſtrant. Cum ergo hæ epiſtolæ neque vere ab Ignatio iis temporibus ac locis ſcriptæ eſſe potuerint, quin eſſent & ipſo illo & proximo ſæculo apud omnes Chriſtianos, eos præſertim, qui litterati eſſent, nobiliſſimæ, nobiliſſimas autem apud noſtrorum eruditos non fuiſſe manifeſtum ſit, quæ Iuſtino & Irenæo, & Clementi Alexandrino, & Tertulliano, & aliis ejuſdem cenſus ſcriptoribus plane fuerunt ignotæ; neceſſario illud quoque quod nos contendimus, confitendum eſt, epiſtolas quæ eo nomine hodie circumferuntur, nunquam fuiſſe ab Ignatio, quod titulus mentitur veré ſcriptas. Operis quidem apud noſtros ignobilitatem prodit Irenæi, & cæterorum ignoratio; Ignobilitas vero operis Ignatium non fuiſſe eius auctorem vincit. Clarus, ni fallor, rerum nexus; clara, & indubitabilis conſecutio. Illud vnum quod nos ſumpſimus; negabit doctiſſimus Hammondus, Irenæo & cæteris ignotas fuiſſe, has epiſtolas; Negabunt & cæteri itidem cum eo, vel etiam benignius de Ignatianis ſentientes, imo mirabuntur, etiam inuerecundiæ fortaſſe denotabunt, quod rem abſurdam atque incredibilem inter primaria cauſæ firmamenta ponere non dubitaverim. Hoc ergo nunc agamus, in quo velut in ſuo cardine, hoc noſtrum argumentum vertitur, & iſtis, quos dixi, & cæteris ejuſdem memoriæ ſcriptoribus, quorumcumque aliqua ſuperſunt vera, & minime controverſa opera, ignotas fuiſſe has noſtras Ignatianas epiſtolas, inde certa fides eſt, quod earum nemo iſtorum meminiſſe vſpiam deprehenditur; non Iuſtinus, non Theophilus, non Tatianus, non Irenæus, aut Clemens, aut Tertullianus, aut alii, etiamſi plærique commemorandarũ epiſtolarum cauſas non ſemel habuiſſe noſcantur juſtas, idoneas, ac propemodum neceſſarias. Ab Irenæo, Polycarpi, primi, vt perhibent, epiſtolarum collectoris, diſcipulo ordiamur. Irenæi egregium extat adverſus hæreſes in quinque libros diſtinctum opus; in quo omnium, qui a primis Chriſtianiſmi initiis ad Eleutheri Romanæ Eccleſiæ paſtoris, tempora id eſt ad a.D. circiter 180. Eccleſiam turbarant, errores & prodigioſa deliramenta magna diligentia exponit, fuſa-

CAPUT V.

que ac copiosa disputatione argumentis vndique & ex Dei scriptura, & ex nostrorum traditione ac testimonio ductis accuratissime refutat, ac refellit. Hæreticos, qui a centum retro annis ad illud tempus fuerant, sigillatim exsequitur & oppugnat; Simonem, Menandrum, Ebionem, Cerinthum, Nicolaitas, Saturninum Basilidem, Valentinum, Marcum, Carpocratem, Cerdonem, Marcionem Tatianum, & Encratitas, & alios si forte paucos. Iam vero, & apud Ignatium epistolicum horum pene omnium Hæreses, vel notatæ, vel etiam refutatæ reperiuntur; quod, vt clarius elucescat, breviter per singulas eamus, quidque de iis apud vtrumque Ignatium legatur, sigillatim videamus; prius apud Vsserianum. Vulgatus ille Ignatius, qui duodecim, imo quindecim constat epistolis, non solum hæreses memorat, ac refellit, sed etiam quarundam auctores nominatim edit; vt Simonem, Menandrum, Nicolaitas, Ebionem, ipsum quin etiam Basilidem *Fugite* (inquit) *malas soboles Diaboli; Simonem dico primogenitum generis ipsius, & Menandrum, & Basilidem, & totam collectionem malignitatis ipsius, & illos hominis cultores Ebionitas, quos maledictos esse Ieremias Propheta asseruit. Fugite quoque & illos immundissimos falsi nominis Nicolaitas, amatores libidinis, malos calumniatores. Non enim talis fuit Apostolorum minister Nicolaus. Fugite etiam ipsius nequissimi nepotes, Theodotum scilicet, & Cleobulum.* Nicolaitas etiam alibi iterum nominat; *finem* (inquit) *beatitudinis voluptatem ponit ille falso nomine Nicolaita.* Vides ab isto non contemnendã Irenæanorum hæreticorum partem diserte nominari; & quod multo mirabilius est, quosdam hunc nostrum nominatim memorare Irenæo, vt videtur, ignotos; Quales isti sunt Theodotus, & Cleobulus, quos noster quidem diserte edit; Irenæus quantum meminisse possum, toto opere nusquam memorat. Iam & singulorum hæreses, non nominatis auctoribus, sæpe notat. Gnosticos quidem & Marcionem Veteris Testamentum; omnesque ejus ministros a Patre Christi dividentes ac segregantes, p[illegible]ssim cædit; *Prophetas ejusdem cum Apostolis Spiritus participes fuisse* pronuncians; *vtrosque vnum eundemque Spiritum Sanctum, bonum, principalem, & verum atque doctorem a Deo per Christum accepisse. Vnus enim* (inquit) *Deus Veteris & Novi Testamenti: Vnus & Mediator Dei & hominum, ad facturam intelligibilium & sensibilium, & providentiam gerens omnium. Vnus quoque est, Paracletus, qui operabatur in Moyse, & in Prophetis.* Et mox; *si quis confitetur Iesum Christum Dominum, negat autem Deum legis & Prophetarum patrem esse Christi, hic in veritate non stat, quomodo nec pater eius Diabolus, & est huiusmodi Simonis Magi, & non Spiritus Sancti discipulus.* Et multis interjectis. Christum esse dicit *januam scientiæ, & agnitionis, per quam introiit Abraham, & Isaac, & Iacob, Moses, & omnis Prophetarum chorus.* In eosdem alibi hæc vibrat; *Discite, vel considerate eos qui aliter docent, quomodo decernunt incognitum esse patrem Christi.* Et in Epistola ad Tarsenses inter hæreticos, a quibus eos conturbari quæ-

Ignat. vulgatus ad Trall. p. 77.78.

Id. ad Philadelph p.102.

Ignat. vulg. ad Philadelph. p. 102.101.

Ibid. p. 106.

Id ad Smyr p. 116.

Id ad Tars. p. 144.

CAPVT V.

ri quæritur, quosdam censet *dicentes, quod Iesus non est filius eius, qui fecit mundum.* ὅτι ἐκ ἔστιν υἱὸς τοῦ δημιουργοῦ; quæ κυρία erat Marcionis, & plerorumque Gnosticorum δόξα. Et ad Antiochenos etiam disertius; [a] *Qui non confitetur Christum filium esse eius, qui fecit mundum, sed alterius cujusdam incogniti, præter eum, quem prædicat Lex, & Prophetæ, hic organum est ipsius Diaboli.* Eosdem non semel alibi petit; in epistolis ad Philippenses[b] & ad Heronem. [c] In epistola ad Trallianos multos ex Irenæanis hæresibus eodem in loco simul semelque & memorat & explodit; [d] eorum, *qui Christum a Patre alienant, legem Christi & nativitatem ex Virgine calumniantur, crucem erubescentes, & passionem negantes, & resurrectioni non credentes; qui Deum incognitum profitentur, Christum ingenitum* (ἀγέννητον) *putant; & neque quia est Spiritus Sanctus confitentur. Quidam vero eorum* (inquit) *filium hominem purum* (ψιλὸν ἄνθρωπον) *esse dicunt*; & mox; *Creaturam* (inquit) *non opera Dei esse per Christum dicunt, sed alterius cuiusdam extraneæ virtutis. Cavete ergo a talibus, ne sumatis laqueos animabus vestris.* Huc & illud pertinet, quod alibi dicit, [e] *istos crucem erubescere, passionem deludere, resurrectionem deridere* (κωμῳδεῖν.) Item, quod Mariam Castabalitam jubet [f] eos fugere, *qui negant passionem Christi, & nativitatem eius secundum carnem, quo morbo multos* ait *laborare.* Sic & ad Tarsenses fusè, neque sane inscite, aut invalide, eos oppugnat, [g] qui Christum merum hominem esse dicebant. Sed & ad Antiochenos; [h] *Quicumque* (inquit) *purum* (ψιλὸν) *hominem dicit esse Christum, maledictus est, secundum dictum Prophetæ, non in Deum fidens, sed in hominem tantum.* Sic ad Heronem istos omnes planissime execratur ac devovet; [i] *Si quis* (inquit) *crucem negaverit, & passionem erubuerit; sit tibi tanquam ipse adversarius*, ὡς αὐτὸς ὁ Ἀντικείμενος, id est, vt liquet, *Antichristus.* Item; *si quis hominem tantum dixerit, dominum, Iudæus est Christi interfector.* Contra eosdem denique multa habet disertissima in epistola ad Philippenses, [k] quæ describere nihil necesse est. Iam in his nemo non videt, hæreses ab Irenæo & memoratas, & confutatas, Saturnini & Menandri, & Gnosticorum [l] vnum patrem incognitum jactantium; Salvatorem innatum, & incorporalem ponentium, eumque a Patre multipliciter alienantium; Valentini Christum non ex Virgine factum, sed per eam, vt aquam per canalem, transivisse mentientis; [m] Cerinthi item, & Ebionis Christum a Iosepho genitum fuisse blasphemantium; [n] Basilidis, [o] Carpocratis, [p] Cerinthi, [q] Saturnini; [r] Marcionis [s] Christi crucem, & passionem, exindeque resurrectionē variis modis eludentium; Ebionis denique Christum merum hominem fuisse impie delirantis. [t] Irenæus præter illas hæreses, hanc quoque Saturnini, & Marcionis, & aliorum complurium oppugnavit, Christum putativum inducentium, [v] id est, qui homo esse, nasci, ambulare, vesci, cędi, crucifigi, mori, denique visus quidem fuerit, revera tamen nihil istorum vel fecerit, vel passus sit. Hanc vero istorum impietatem noster ille Ignatius non segnius profecto, neque obscurius,

a Id. ad Antioch. p. 156.
b Id. ad Philipp. p. 172.
c Id. ad Heron. p. 164.
d Id. ad Trall. p. 69.
e Id. ad Smyrn. p. 116.
f Id. ad Mar. Cast. p. 134.
g Id. ad Tars. p. 145. 146 147. 148.
h Id. ad Antioch. p. 156.
i Id. ad Her. p. 164.
k Id. ad Philipp. p. 175. 176 177.
l Iren. L. 1. c. 22. p. 118.
m Id. ibid. c. 1 p. 26. d. & L. 3. c. 32.
n Id. L. 1. c. 25. 23. & 26. L. 3. c. 26.
o Id. L. 1. c. 23. & L. 3. c. 20.
p Ibid. L. 1. c. 24
q ibid. c. 25.
r ibid. c. 22.
s ibid. c. 29.
t Id. L. 4. c. 56. L. 5. c. 1 p. 432 c. 6.
v Id. L. 4. c. 60. L. 5. c. 1. & 14.

CAPUT V.

aut parcius insectatur, quam ipse Irenæus, *Christus* (inquit) [x] *vere natus est ex Deo & ex Virgine, quia hoc ipsum est, quod & Deus. Suscepit enim vere corpus. Tum Manducavit enim vere & bibit; & crucifixus est, & mortuus sub Pontio Pilato. Vere autem, & non putative, ἀληθῶς ἢ καὶ οὐ δοκήσει crucifixus est, & mortuus, videntibus, cœlestibus, & terrestribus, & infernis*, [y] fuisse qui negarent, tradit; [z] *si vero, quod quidam Impij, id est infideles, dicunt, dominum putative tantum fuisse hominem, neque corpus vere suscepisse, neque vere passum, sed putative mortuum; cur ego vinctus sum? Cur opto ab bestias pugnare?* Et quæ plura sequuntur in eandem hæresim & disertissima, & validissima. Ad Philadelphiēses; [a] *Si quis Patrem, & filium & spiritum sanctum confitetur, & creaturam laudat; simulationem (δόκησιν) vero dicit incarnationem & passionem erubescit, confiteri, ille (ὁ τοιοῦτος) fidem nihilo abnegat minus, quam Christi interfectores Iudæi.* Smyrnensibus quoque superiorum gemina scribit; [b] *Christus vere* (inquit) *passus est, non autem putative, sicut & vere resurrexit. Sed non sicut quidam infidelium (erubescentes plasmationem hominis, & crucem & ipsam mortem) dicunt, quod putative, & non vere (δοκήσει, καὶ οὐκ ἀληθείᾳ) suscepit corpus ex Virgine, & putative passus est.* Neque istorum delirium denotat tantum, sed etiam multis allatis è scriptura locis, suoque ipsius testimonio, suisque passionibus refellit; & probat Dominum *vere, & non putative resurrexisse.* Quæ quod longiora sunt, parco describere. Sed & suis adversus istos Docetas Tarsensibus cavet, monens [c] ex Satanæ ministris Ecclesiæ illius turbatoribus fuisse, *qui dicerent Iesum putative natum esse, & putative crucifixum; enixe* præcipiens, [d] vt plane agnoscant, *Dominum Iesum vere de Maria natum esse, factum ex muliere, & vere crucifixum, & vere passum esse, & mortuum, & resurrexisse.* Neque cum Philippensibus eadem inculcare piguit; [e] *filius* (inquit) *homo factus est; non putative, neque in phantasmate, sed certissima veritate.* Tum paulo post; *Vere ergo natus est, & vere crevit, vere manducavit, & bibit; vere crucifixus est, & mortuus, & resurrexit. Qui hæc credit, sicut habet, quomodo natus est, beatus est. Qui autem hæc non credit, non minus sceleratus est* (ἐναγὴς) *quam ij, qui Dominum crucifixerunt.* Tum paulo post, *a Diabolo esse docet*, [f] *quod quidam Domini mortem imaginem, ac vt sic dicam, phasma merum vocant, τὸν θάνατον δόκησιν καλεῖν.* Atque hæc quidem ille contra Docetarum amentiam. Est & hæreseon ab Irenæo explosarum hæc vna, & quidem pæne palmaria, Basilidis [g] & Marcionis, [h] & Gnosticorum, & aliorum complurium communis, *animæ Solius salutem futuram delirātium*, carnem resurrecturam impie negantium, in his Irenæi libris & commemorata & confutata [i] non semel. Sed neque eam intactam dimisit noster ille Ignatius. Tarsenses enim suos monet [k] *quosdam esse, qui negent carnem ipsam resurgere.* ἕτεροι δὲ ὅτι ἡ σὰρξ οὐκ ἐγείρεται. Ipse vero cęsis prius aliis quorundam hæresibus, mox hanc quoque aggreditur, *Quod vere* (inquit) [l] *corpora nostra resurgant, dicit* (Dominus scilicet) *Amen dico vobis, quoniam.*

x Ignat. vulg. ep ad Trall. p. 73.
y Id. ibid. & p. 76.
z ibid p. 75.
a Id. ad Phila. p. 102.
Id. ad Smyrn. p. 111. 112. 113. 114.
c Id. ad Tarsens. p. 144.
d ibid. p. 145.
e Id. ad Philip. p. 174.
f ibid p. 176. init.
g Iren. L. 1. c. 23.
h ibid. c. 29.
i Id. Iren. L. 5. c. 3. 4. 5. 6. 2.
k Ignat. vulg. ad Tars. p. 144
l ibid. p. 148. 149.

quoniam venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, vivent; & cætera, quæ in eandem ſententiam plura ex Paulo affert. Sed & Nicolaïtas, ab Irenæo [m] commemoratos, pulſat idem non ſemel. Nam & ad Trallianos; [n] *Fugite* (inquit) *& illos immundiſſimos falſi nominis Nicolaitas, amatores libidinis, malos calumniatores, & ad* Philadelphienſes; [o] *Si quis dicit inhoneſtos & illegitimos coitus eſſe aliquid boni & finem beatitudinis voluptatem ponit, qualis ille falſo nomine Nicolaita, hic neque Dei amicus, neque Chriſti amator eſſe poteſt, ſed corruptor propriæ carnis.* Marcionem & Encratitas, nuptias & animalium eſum damnantes, ab Irenæo quoque refutatos, [p] pariter pulſat epiſtolarum Ignatianarum parens. Sic enim vtróſque in epiſtola ad Philadelphienſes deſcribit, & abominatur; [q] *Si quis corruptionem & coinquinationem vocet legitimam mixtionem, & filiorum procreationem, aut aliquam eſcam execrationem putet, huiuſmodi cohabitatorem habet draconem apoſtatum.* Ac de nuptiis ſeorſum, alibi diſerte negat [r] *execrabilem videri legitimam commixtionem.* Quin & nuptiarum honeſtatem Philadelphienſibus plane commendat, [s] dum *& mulieres iubet, viris ſuis eſſe ſubditas in timore Domini, & viros viciſſim vxores ſuas diligere, ſicut conſervas in Deo, vt proprium corpus, ſicut ſocias vitæ, & cooperatrices ad procreationem liberorum*; dumque Virgines hortatur Chriſto *in incorruptione ita ſubijci, vt nuptias tamen minime execrentur, ſed vt meliora diligant, non in criminatione coniunctionis ſed propter meditationem legis.* ἐκ διαβολῇ συναφείας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς τοῦ νόμου μελέτης. Eſcas vero a Marcionis, & Encratitarum execratione apertiſſime vindicat, dum Heroni de Ieiunio præcipiens, *Vino, & carnibus* (inquit) [t] *non ex toto abſtineas; non enim ſunt abominabiles.* Sed de Latinorum Ignatio ſatis. Nunc Vſſerianum, Voſſianumque conveniamus. Ille vero, qui ſex tantum epiſtolis, iiſque brevioribus decurrit, adverſus Irenæanos hæreticos, pauciora quidem, ſed non minus diſerta dicit. παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. Nam in prima ſtatim, quæ ad Epheſios eſt, Gnoſticos, Marcionemque, & Ebionem, oppoſitas inter ſe peſtes, ſimul ſemelque flagellat, [v] vbi præfatus *quoſdam dolo malo nomen* (Chriſtianum ſcilicet) *circumferre, ſed quædam operari Deo indigna, canes rabidos, latenter mordentes*; ſanam de Chriſti incarnatione fidem paucis ita complectitur; *Vnus* (inquit) *medicus eſt, carnalis, & ſpiritualis; genitus & ingenitus, in carne factus Deus, in immortali vita vera; & ex Maria, & ex Deo; primo paſſibilis, & tunc impaſſibilis Dominus Chriſtus noſter*; Voſſianus eadem habet; [x] εἷς ἰατρός ἐστιν σαρκικός τε, καὶ πνευματικός, γεννητὸς καὶ ἀγέννητος, ἐν σαρκὶ γενόμενος θεός, ἐν ἀθανάτῳ ζωῇ ἀληθινῇ, καὶ ἐκ Μαρίας καὶ ἐκ θεοῦ; πρῶτον παθητὸς καὶ τότε ἀπαθής. Egregius locus; vnus totam pæne Irenæanorum, hæreticorum colluviem diſiicit, ac conficit; Chriſtum vnum eundemque, & carnalem & genitum, & in carne factum, & ex Maria, & paſſibilem, contra Baſilidem, Saturninum, Cerdonem, & Marcionem, & Valentinum aſſerens, & ſpiritualem, ingenitum, Deum ex Deo, impaſ-

CAPVT IV.

m Iren. L. 1. c. 27.
n Ignat. vulg. ad Trall. p. 78.
o Id. ad Philad. p. 102.
p Iren. L. 1. c. 30.
q Ign. vulg. ad Philad. p. 102.
r Id. ad Hier. p. 166.
s Id. ad Philad. p. 97.
t Id. ad Heron. p. 63.
u Ignat. Vſſer. ad Eph. p. 197.
x Ignat. Voſſ. p. 21.

CAPVT V.

impassibilem, contra Cerinthum, & Ebionem vindicant. Ibidem Marcionis & Gnosticorum, & aliorum id genus δοκητῶν, & Valentini delirium, & Ebionæam impietatem refutat; [y] *Deus noster* (inquit) *Iesus Christus conceptus est ex Maria secundum dispensationem Dei, ex semine quidem David, Spiritu autem Sancto.* Et Vossianus; ὁ γὰρ θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκυοφορήθη ὑπὸ Μαρίας κατ' οἰκονομίαν θεοῦ, ἐκ σπέρματος μὲν Δαβίδ, πνεύματος δὲ ἁγίου. Eadem pauxillo post intervallo inculcat, [a] *Iesum Christum secundum carnem ex genere David, filium hominis, & filium Dei.* Et Vossianus, [b] Ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ κατὰ σάρκα ἐκ γένους Δαβίδ, τῷ υἱῷ ἀνθρώπου, καὶ υἱῷ θεοῦ. Huc quoque pertinet, quod paulo ante de Christo in terris nascente scite & eleganter dixerat; [c] θεοῦ ἀνθρωπίνως φανερουμένου, id est *Deum humanitus apparuisse*, vt habet Vsserii interpres vetus, vel (quod ego quidem malim) *manifestatum esse.* Eosdem hæreticos, & in epistola ad Magnesios, cũ statim in limine *carnis est spiritus Iesu Christi vnionem*, ἕνωσιν σαρκὸς καὶ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, apud Vsserium pariter & Vossium memorat. [d] Ibidem illa extant contra Valentinum disertissima, [e] *Iesum Christum Dei Filium & verbum æternum ab vno Patre exire, neque a silentio,* Sige *progredi.* Ebionæos ibidem aperte ferit; [f] *Inconveniens est* (inquit) *Iesum Christum profari, & judaizare. Christianismus enim non in Iudaïsmum credidit, sed Iudaïsmus in Christianismum* ἄτοπόν ἐστι Χριστὸν Ἰησοῦν λαλεῖν, καὶ Ἰουδαΐζειν; ὁ γὰρ χριστιανισμὸς οὐκ εἰς Ἰουδαϊσμὸν ἐπίστευσεν, ἀλλὰ Ἰουδαϊσμὸς εἰς χριστιανισμόν. Phantasma vero Basilidis, Saturnini, Cerdonis, Marcionis, & aliorum, haud perfunctorie ibidem percurrit; *Certificamini* (inquit) [g] *in nativitate, & passione, & resurrectione*, (Domini scilicet) *facta in tempore ducatus Pontii Pilati; quæ facta sunt vere, & firmiter a Iesu Christo, spe nostra.* πεπληροφορῆσθαι ἐν τῇ γεννήσει, καὶ τῷ πάθει, καὶ τῇ ἀναστάσει, τῇ γενομένῃ ἐν καιρῷ τῆς ἡγεμονίας Ποντίου Πιλάτου, πραχθέντα ἀληθῶς καὶ βεβαίως ὑπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν. Eadem Trallianos docet; [h] *Christum* dicens, *propter nos* mortuum, *vt* (inquit) *credentes in mortem ipsius, mori effugiatis.* κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν δι' ἡμᾶς ἀποθανόντα, ἵνα πιστεύσαντες εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, τὸ ἀποθανεῖν ἐκφύγητε. Mox eos deprecatus, * *vt ab aliena herba recedant quæ est hæresis, quæ & inquinatis implicat Iesum Christum*; quam hæresin dixerit, *paulo* post significat, subjiciens, *Iesum Christum ex genere David, ex Maria vere natum esse, comedisse, & bibisse, vere persecutionem passum esse sub Pontio Pilato vere crucifixum & mortuum esse, aspicientibus cælestibus, & terrestribus, & infernalibus, & vere resurrexisse a mortuis, resuscitante ipsum Patre ipsius; qui & secundum similitudinem nos credentes ipsi, sic resuscitabit Pater ipsius in Christo Iesu.* Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐκ γένους Δαβίδ, τοῦ ἐκ Μαρίας, ὃς ἀληθῶς ἐγεννήθη, ἔφαγέν τε καὶ ἔπιεν, ἀληθῶς, ἐδιώχθη ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ἀληθῶς ἐσταυρώθη, καὶ ἀπέθανεν, βλεπόντων ἐπουρανίων, ἐπιγείων καὶ ὑποχθονίων, ὃ καὶ ἀληθῶς ἠγέρθη ἀπὸ νεκρῶν, ἐγείραντος αὐτὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τὸ ὁμοίωμα, ὡς καὶ ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ οὕτως ἐγερεῖ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Fuisse autem qui hæc negarent, mox testatur; *si autem* (inquit) *quemad-*

y *Ignat. Vsser. ad Ephes. p.* 200.
z *Ign. Voss. ad Ephes. p.* 27.
a *Ign. Vsser. ad Ephes. p.* 201.
b *Ign. Voss. ibid.* 201.
c *ibid.*
d *Id. ad Magnes. p.* 202. *Vsser. p.* 30.
e *Ibid. p.* 204. *Vsser.*
f *ibid. p.* 205.
g *ibid. Vsser. p.* 205. *Voss.* 36.
h *Id. ad Trall. Vsser. p.* 207. *Voss.* 47.
* *ibid. apud Vsser. p.* 208. *apud Voss. p.* 51.

CAPVT V.

quemadmodum quidam sine Deo existentes, hoc est infideles, dicunt secundum videri passum esse ipsum ipsi existentes secundum videri; ego quid vinctus sum? εἰ ᾗ ὥσπερ τινὲς ἄθεοι ὄντες, τουτέστιν ἄπιστοι, λέγουσι, τὸ δοκεῖν πεπονθέναι αὐτὸν, αὐτοὶ ὄντες τὸ δοκεῖν, ἐγὼ τί δέδεμαι; Quibus verbis, vt liquet, non Valentinum modo, & Saturninum, & cæteros Docetas, sed etiam omnes nostræ secundum carnem resurrectionis negatores, profligavit. Ne in epistola quidem ad Romanos, tametsi tota sit diversissimi argumenti, istas hæreses intactas dimisit; quo loco de carne Iesu Christi verba faciens, *eius* (inquit) [i] *qui ex genere David.* Græca Vossius ex vulgatis codicibus, non ex ms°. Florentino, pauculis, vocibus auctiora exhibuit, σὰρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβίδ, & Ἀβραάμ. In epistola quoque ad Philadelphienses; [k] *Si quis (inquit) Iudaismum interpretetur vobis, non audiatis* ipsum. ἐὰν δέ τις Ἰουδαϊσμὸν ἑρμηνεύῃ ὑμῖν, μὴ ἀκούετε. Hæc in Ebionem, & Semi-Iudæos dicta sunt; Illa vero quæ mox sequuntur, in Nicolaitas, [l] Valentinianos, [m] Carpocratianos, [n] Basilidianos, [o] & Gnosticos, Mechiam, & omne spurcitiæ genus indifferenter exercentes; *Carnem vestram, vt templum Dei servate;* [p] τὴν σάρκα ὑμῶν ὡς ναὸν Θεοῦ τηρεῖτε. Ibidem Veteris Testamenti negatores, sic elidit; [q] *Christus est ianua Patris; per quam ingrediuntur Abraham & Isaac, & Iacob & Prophetæ & Apostoli, & Ecclesia.* Et mox; *Dilecti Prophetæ annunciaverunt in ipsum, Evangelium autem perfectio est incorruptionis.* Αὐτὸς ὢν θύρα τοῦ πατρὸς, δι' ἧς εἰσέρχονται Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, καὶ οἱ Προφῆται, καὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ ἡ Ἐκκλησία tum; οἱ ἀγαπητοὶ προφῆται κατήγγειλαν εἰς αὐτὸν. τὸ δὲ Εὐαγγέλιον ἀπάρτισμα ἐστιν ἀφθαρσίας. Denique in epistolarum Vsserianarum vltima hæreticos Christi œconomiam omnem in phantasma dissolventes diserte refutat, Smyrnæis ad quos scribit, gratulans, [r] quod *perfecti essent in immobili fide, quemadmodum clavi fixi in cruce Domini nostri Iesu Christi, & spiritu, & firmati in caritate in sanguine Christi, certificati in Dominum nostrum Iesum Christum, vere existentem de genere David secundum carnem filium Dei secundum voluntatem, & potentiam Dei, genitum vere ex Virgine, baptizatum a Ioanne, vt impleatur omnis Iustitia ab ipso, VERE sub Pontio Pilato, & Herode Tetrarcha clavifixum pro nobis in carne, a cuius fructu nos, a divina beatissima ipsius passione.* ἐνόησα ὑμᾶς κατηρτισμένους ἐν ἀκινήτῳ πίστει, ὥσπερ καθηλωμένους ἐν τῷ αἵματι Χριστοῦ, (σαρκὶ τε καὶ πνεύματι, καὶ ἡδρασμένους ἐν ἀγάπῃ ἐν τῷ αἵματι Χριστοῦ, πεπληροφορημένους εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν, ἀληθῶς ὄντα ἐκ γένους Δαβὶδ κατὰ σάρκα, υἱὸν Θεοῦ κατὰ θέλημα καὶ δύναμιν Θεοῦ γεγενημένον ἀληθῶς ἐκ παρθένου, βεβαπτισμένον ὑπὸ Ἰωάννου, ἵνα πληρωθῇ πᾶσα δικαιοσύνη ὑπ' αὐτοῦ ἀληθῶς ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ Ἡρώδου Τετράρχου καθηλωμένον ὑπὲρ ἡμῶν ἐν σαρκὶ, ἀφ' οὗ καρποῦ * ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ θεομακαρίστου αὐτοῦ πάθους. & paucis interiectis. [s] *vere passus est, vt vere resuscitavit se ipsum; non quemadmodum infideles quidam dicunt secundum videri ipsum passum esse, ipsi secundum videri existentes, & quemadmodum sapiunt, & accidit ipsis existentibus incorporeis & dæmoniacis. Ego enim*

i Id. ad Rom. Vsser. p. 213. Voss. p. 61.

k Id. ad Philad. Vss. p. 216. Voss. 61.

l Iren. L. 1. c. 27

m ibid. L. 1. c. 1.

n ibid. c. 24.

o ibid. c. 27.

p Ignat. ad Philad. Vsser. p. 216. Voss. p. 43.

q Ibid. Vsser p. 217. Voss. p. 44.

r Id. ad Smyrn. Vsser. p. 218. Voss. p. 1. 2.

Theodoret. legit. κατὰ θεότητα, καὶ δύναμιν γεγενημένον.

* forte leg. καρποῦ.

s Ign. ibid. Vsser. p. 219. Voss. p. 2 8.

CAPUT V. *enim & post resurrectionem in carne ipsum vidi; & credo existentem.* Et mox; *post resurrectionem autem comedit cum eis* (Apostolis) *& bibit, ut carnalis, quamvis spiritualiter unitus Patri.* Καὶ ἀληθῶς ἐπαθεν, ὡς καὶ ἀληθῶς ἀνέστησεν ἑαυτὸν, οὐχ ὥσπερ ἄπιστοί τινες λέγουσιν τὸ δοκεῖν αὐτὸν πεπονθέναι, αὐτοὶ τὸ δοκεῖν ὄντες, καὶ καθὼς φρονοῦσι καὶ συμβήσεται αὐτοῖς, οὖσιν ἀσωμάτοις καὶ δαιμονικοῖς. Ἐγὼ γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐν σαρκὶ αὐτὸν οἶδα, καὶ πιστεύω ὄντα· μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν συνέφαγεν αὐτοῖς καὶ συνέπιεν, ὡς σαρκικὸς, καίπερ πνευματικῶς ἡνωμένος τῷ πατρί. Vides proprie diserteque hic, perinde ut supra ad Trallesios, notatos istos ἀπὸ τὸ δοκεῖν dictos *Docetas* & mox itidē quoque

t ibid. in eos disputat; [t] *Si autem secundum videri hæc operata sunt a Domino nostro; ergo & ego secundum videri ligor. Quid autem & meipsum traditum dedi morti, ad ignem, ad gladiū, ad bestias? Et statim omni sustinebo, ipso me fortificāte qui perfectus homo factus est.* εἰ γὰρ τὸ δοκεῖν ταῦτα ἐπράχθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, κἀγὼ τὸ δοκεῖν δέδεμαι. Τί δὲ καὶ ἐμαυτὸν ἔκδοτον δέδωκα τῷ θανάτῳ, πρὸς πῦρ, πρὸς μάχαιραν, πρὸς θηρία.... πάντα ὑπομένω αὐτοῦ με ἐνδυναμοῦντος τοῦ τελείου ἀνθρώπου γενομένου. Eosdem quoque sic insectari pergit;

u ibid. Usser. p. *Istos,* [u] (inquit) *nō persuaserūt Prophetiæ, Neque lex Moysi; sed neque usq;*

220. Voss. p. 4. *nūc Evangeliū, neque nostra eorū qui secundū virū passiones.* Et; *Quid enim juvat me quis, si me laudat, Dominū autē meū blasphemat, non confitēs ipsū carniferum? Qui autem hoc non dicit, ipsum perfecte abnegavit; existens mortifer.* οὓς οὐκ ἔπεισαν αἱ προφητεῖαι οὐδ᾽ ὁ νόμος Μωσέως, ἀλλ᾽ οὐδὲ μέχρι νῦν τὸ εὐαγγέλιον, οὐδὲ τὰ ἡμέτερα τῶν κατ᾽ ἄνδρα παθήματα. τί γάρ με ὠφελεῖ τις, εἰ ἐμὲ ἐπαινεῖ, τὸν δὲ Κύριόν μου βλασφημεῖ, μὴ ὁμολογῶν αὐτὸν σαρκοφόρον; ὁ δὲ τοῦτο μὴ λέγων τελείως αὐτὸν ἀπήρνηται, ὢν νεκροφόρος. Usq; adeo deniq; exsecrandos putat, ut ne eorū quidem nomina usurpare sustineat. Negat [x] ipsis *de charitate*

x ibid. *curam esse,* negat de *vidua, de orphano, de tribulato de ligato, vel soluto, de esuriente vel sitiente; Ait ab eucharistia & oratione recedere; propter non confiteri eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Iesu Christi pro peccatis nostris passam, quam benignitate.* Pater ressuscitavit. Ex quibus

y ibid. postremo concludit [y] *decens esse recedere a talibus, & neque seorsum de ipsis loqui, neque communiter; attendere autem Prophetis, præcipuè vero Evangelio, a quo passio nobis ostensa est, & resurrectio perfecta est,* περὶ ἀγάπης οὐ μέλει αὐτοῖς, οὐ περὶ χήρας, οὐ περὶ ὀρφανοῦ, οὐ περὶ θλιβομένου, οὐ περὶ δεδεμένου ἢ λελυμένου, οὐ περὶ πεινῶντος ἢ διψῶντος. προσευχῆς ἀπέχονται, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἡμῶν παθοῦσαν, ἣν τῇ χρηστότητι ὁ πατὴρ ἤγειρεν. Mox; πρέπον οὖν ἐστιν ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων, καὶ μήτε κατ᾽ ἰδίαν περὶ αὐτῶν λαλεῖν, μήτε κοινῇ; προσέχειν δὲ τοῖς προφήταις, ἐξαιρέτως δὲ τῷ εὐαγγελίῳ ἐν ᾧ τὸ πάθος ἡμῖν δεδήλωται, καὶ ἡ ἀνάστασις τετελείωται. Ex his patet plærasque ac fere omnes hæreses ab Irenæo in eximiis illis quinque libris, qui nunc adhuc magno Dei beneficio Latinè supersunt, memoratas, ac confutatas, eas in epistolis quoque Ignatianis, non tantum vulgatis, & apud Latinos receptis, sed etiam Usserianis, & Vossianis esse denotatas: aliquas etiam vel fuse, vel paucis; sed tamen valide eversas. Unde nemo non intelli-

CAPVT V.

intelligit causam fuisse Irenæo idoneam, ac pæne necessariam epistolas vel illas, vel has certe commemorandi, laudandi, & loca illa ad suum argumentum luculentissima quæ nuper edidimus, recitandi, vel saltem indicandi. Neutras in tam prolixo tamque accurato, & erudito opere vspiam, vel vno verbo memoravisse, imo ne minimo quidem nutu significasse deprehenditur. Quale quæso, istud est, vt vir sanctus, adversus eas hæreses ex professo scribens, quæ jam erant a viro Apostolico, eodemque Episcopo, & Martyre sanctissimo confossæ, eius ne meminerit quidem, quem in tali argumento versans, inprimis laudare, ac velut huius instituti ducem sequi, in oculis, in ore habere debuerat? Quis eum verbi gratia Valentiniana præ cæteris accuratissime ac fusissime exponentem ac refellentem putaverit, hæc Ignatii de Dei filio adversus capitalem Valentini hæresim, & appositissima & brevissima [z] si scivisset, non fuisse alicubi commemoraturum? ὅτι αὐτοῦ λόγος ἀΐδιος, οὐκ ἀπὸ Σιγῆς προελθών. Eadem est aliorum ratio, quæ adversus & hanc, & alias hæreses, non minus diserta nusquam vel vno verbo memorat, aut innuit Irenæus. Atqui Athanasium [a] scimus ex Vsserianis epistolis, quarum iam nonnullas eius ævo extitisse constat, insignem supra a nobis recitatum locum adversus Arianos attulisse, ac descripsisse totum; qui in ea hodiè epistola legitur, quæ est ad Ephesios. Neque sane Bellarminus [b] in disputatione adversus divinitatis Christi hostes sua epistolas omisit, vbi ex ea, quæ est ad Philippenses, tria loca adduxit; vnum ex ea, quæ est ad Philadelphienses; duo ex ea, quæ est ad Antiochenos; totidem denique ex ea quæ est ad Polycarpum: Neque Theodoretum piguit ex Ignatiana non quidem ad Romanos (vt perperam habent eius libri) sed ad Smyrnæos epistola, tria loca, totidemque alia ex ea quæ est ad Ephesios, & vnum ex ea quæ est ad Trallianos, in primo Dialogo [c] recitare; tria item ex eadem illa, quæ est ad Smyrnæos, duo quidem in secundo Dialogo, [d] vnum vero in tertio; [e] omnia adversus Eutychianos, sic & Gelasius P. R. I. [f] adversus eosdem & Nestorianos duo ex illis ipsis a Theodoreto vsurpatis ex epistola ad Ephesios descripsit. Obsecro tuam fidem, hęc Ignatiana Athanasius, & Theodoretus contra Arianos, & Eutychianos, in quos vt pote nondum exortos, scripta non sunt, adducerent tamen, & recitarent; Irenæus eadem illa, his ipsis, in quos propriè scripta sunt, Gnosticis, Valentinianis, Docetis, non objiceret? Illa Gelasius Latinus ad alienam Eutychis, & Nestorii causam afferret? Irenæus Græcus eadem in sua, ad quam proprie pertinent, disputatione, prætermitteret? Id vero eo etiam est incredibilius, quod Irenæus & Papiam & Iustinum nominatim in eodem illo opere laudat; [g] Ignatium adeo vtroque & antiquiorem & excellentiorem minime prætermissurus, sed æque ac istos dicturus, siquid ab eo memorabile scriptum scivisset. Ac Iustini quidem hoc ab eo contra Marcionem scriptum, quodam loco describit; [h] *Se ne ipsi quidem Domino fidem adhibiturum fuisse, si alium Deum præter ipsum mundi fabricatorem an-*

z *Ignat. ep. ad Magnes.*

a *Athan. L. de Synod. Arim. & Seleuc.*

b *Bellarm. L. 1 de Christo, c. 10*

c *Theod. Dial. l. T. 4. p. 33. 34.*

d *Id. ibi l. Dial. 2 p. 86*

e *ibid. Dial. 3. p. 154.*

f *Gelas. contr. Eutych. & Nest. Bibl. Patr. T. 4. Par. 1 p. 423.*

g *Iren. L. 5. c. 33 & c. 26.*

h *Id. L. 4 c. 14.*

CAPVT V. *nunciaret*. Quî factum, vt hoc istius dictum in sua disputatione adhiberet? Ignatii & Vetustioris & Apostolici viri,& episcopi epistolas ita contemneret, vt ne vnum quidem ex iis μῶ adversus eos hæreticos excerperet, quorum illæ errores ita cupide passim appetunt ac sugillant, vt in illos propriè scriptæ fuisse videantur? Ac præter istas in genere

Iren.L.1.c.38. hæreses aliud quiddam apud Irenæum occurrit, quod Ignatii testimonium apertissime flagitabat. Libro 2. capite 38. refert hæreticos tradidisse *Christum duodecimo mense passum esse vt anno vno post baptismum*

**ibid.c.39.40.* *prædicarit*. Ipse in hoc refellendo dogmate* (quod & multi nostrorum, vt Clemens Alexandrinus & alii secuti sunt) plurima & ex Scripturis, & ex majorum traditione hanc ad rem disserit; quædam etiam parum commoda. At si Ignatium nosset, nihil promptius aut facilius erat, quam istorum de vno Dominicæ prædicationis anno traditionem refellere allata hujus viri, qui & Apostolos & Christum ipsum vidisse fertur, disertissima hac auctoritate; *Triginta* (inquit) *annos agens bap-*

Ignat.ad.Tral. p.76. *tizatus est a Ioanne in veritate, & non in phantasmate; & TRIBVS annis prædicavit Evangelium, & fecit signa, & prodigia coram falsis Iudæis*. Τρεῖς ἐνιαυτοὺς κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον. Hoc tam diserto testis tam idonei, tamque locupletis testimonio frangere licuisset omnem adversariorum impudentiam; Atqui de eo Irenæus non magis, quam de aliis Ignatianis quicquam dixisse in hac omni disputatione reperitur.

Est & aliud, quo hęc Ignatiana omnia Irenæus plane nescivisse deprehenditur. Solet enim ille præstantium virorum, se vetustiorum, sententias & ῥήσεις, sive scriptas, sive viva voce ab iis prolatas non nominatis auctoribus afferre ac recitare; vt in ipsa statim operis præfatio-
a Iren.L.1. Præfat.p.2 ne, [a] *a quodam* (inquit) *me præstantiore dictum est*; & alibi; [b] *quidam*,
(inquit) *nobis præstantior de his dixit, Audax & impudens res est anima*
b Id.L.1.c.9.p. p.70.d. *inani aëre concalefacta*; Item vbi in Marcum hæresiarcham *versus a di-*
c ibid.c.12.p. 83 d. *vino quodam sene, ac veritatis præcone* fusos describit; [c] & in quarto
operis libro, [d] cujusdam se vetustioris Presbyteri acceptos ab Apostolorum
d Id.L.4.c 45 p 384.a. & c. 4.9 init c.49 ini. discipulis varios & bene lōgos sermones refert; & sive alterius,
sive ejusdem Presbyteri dicta alibi in eodem libro commemorat; [e] &
infra cujusdam senioris Apostolorum Discipuli de duobus testamentis
e ibid.c.50. contra Marcionem, & alios legis reprobatores disputationem; [f] item
f ibid.c.51. cuiusdam ante se de duplici vocabuli filii acceptione observationem,
g ibid.c.79. [g] & alibi presbyterorum, qui erant Apostolorum discipuli, de justo-
h Id L 5.c.5.p. 439. d. rum post mortem in paradisum translatione traditionem; [h] & cujusdam senioris de mystica manuū Christi in cruce extensarum significa-
i ibid.c.17.ext. tione sententiam; [i] & eorum, qui faciem Ioannis viderant de bestiæ
k ibid.c.30 ini. Apocalypticæ numero testimonium; [k] & rursum eorumdem Christi a
Ioanne vt ipsi perhibebant, auditam de futuris temporibus prædictio-
l ibid c. 35. nem; [l] ac denique traditam a presbyteris, Apostolorum discipulis, de
eorum, qui salvantur, profectu, & ad summa ascensione, ordinationem

ac dis-

CAPVT V.

ac dispositionem. [m] Qui tam multas aliorum minus fortasse præstantium, multo certe minus ad rem institutam vtiles *ῥήσεις* libris adversus vetustissimos hæreticos suis passim inserit, hunc ego non dubito ex tam multis excellentissimi Ignatii ad eam, quam agit, caussam plane decretoriis sententiis aliquas fuisse, vel tacito ejus nomine, huic suo operi inspersurum, si quas earum, quas nos ex epistolis nuper exhibuimus, scivisset. Nullas vsquam inspersit; nullius in toto opere vel levissimum extat vestigium. Ergo neque dubitandum est eum, has in quibus hujus generis tam multæ hodie leguntur, epistolas nullas scivisse; nullas adeo revera tum extitisse, quæ virum tantum, si quæ jam extitissent, plane latere non poterant. Scio, neque dissimulo, eum etiam aliquid Ignatianum his libris inspersisse; Neque enim negaverim Ignatium eo loco ab Irenæo intelligi, quo de tribulationis vsu ac necessitate locutus iis, qui salvantur, eo proficientis, *vt quodammodo contriti & attenuati, & conspersi per patientiam verbo Dei, vt igniti, apti sint ad convivium Regis;* [m] *Quemadmodum quidam* (inquit) *de nostris dixit, propter martyrium in Deum adiudicatus ad bestias: Quoniam frumentum sum Christi, & per dentes bestiarum molor, vt mundus panis Dei inveniar.* Hęc ille; caute sane ac vigilanter, Ignatium (huic enim cætera, quæ de Martyre posuit ad amussim congruunt) ait non quidem *scripsisse*, sed *dixisse* hæc, quæ refert; vt hinc ne illud quidem haberi possit, quod contendunt adversarii, scriptas ab Ignatio fuisse epistolas. Neque enim siquid ab aliquo Martyre dictum laudemus, id in epistola ab eo dictum esse hoc ipso significamus. Sed si Martyrem Irenæus hæc in epistola, quod non dixit, scripsisse affirmaret; eo quidem significaret, aliquid suo tépore extitisse a Martyre scriptum, vbi hæc, quæ refert, legerentur; quæ nunc Ignatii nomine circumferuntur epistolæ, has ipsas non ideo significaret, suo tempore extitisse, quas qualesque vel Latini, vel Vsserius Vossiusque hodie nobis exhibent. Manet enim argumentum nostrum Irenæo fuisse ignotas, quas nusquam, licet ad eam quam agit causam, vtilissimas in toto opere commemoravit, idque ex hoc loco adeo non infringitur, aut debilitatur, vt hinc liquido confirmetur. Nam qui hoc Ignatii dictum tametsi nihil eo loco afferri cogerer, attulit tamen non aliam ob rationem, quam quod & verum, & elegans esset, & ad rem quam agebat, appositum; quanto magis alias ejusdem viri sententias, ad profligandos, quos in hoc opere confutat, errores vtilissimas atque efficacissimas, erat si quas scivisset, allaturus? Illam præsertim, sane & disertissimam, & ad disiicienda hæreticorum omnia pæne, deliramemta opportunã, quæ postea & ab Athanasio, & a Theodoreto, & ab ipso Gelasio, quod diximus, laudari meruit? Εἷς ἰατρὸς ἔστι σαρκικὸς τε καὶ πνευματικὸς, γεννητὸς καὶ ἀγέννητος, & quę sequuntur a nobis supra descripta? Cur hanc, cur alias plurimas eiusdem census atque ordinis, tam ad id, quod agit, commodas, appositas, vtiles, necessarias, optimus, ac sapientissimus scriptor non modo, quod profecto necesse erat, non descripsit, aut inculcavit;

m ibid. c. 36. p.

m Iren. l. 5. c. 28 extr.

Caput V. Sed ne leviter quidem vſpiam attigit, aut indicavit? Nimirum quas recitaret, vel indicaret plane nullas norat. Norat autem omnes, ſi epiſtolas, quas nobis vel Latini, vel Vſſerius Voſſiuſque exhibent, ſciebat. Ergo neſciviſſe velis nolis, fatendum eſt. Non alia ratione Irenæum flagitioſiſſimi ſilentii crimine abſolvi licet. Sed tametſi res ſatis jam confecta videri poſſit, multo tamen etiam luculentius ex quodam ejuſdem ſcriptoris loco comprobatur, qui nobis nunc eſt expendendus. Is in hoc ipſo adverſus hæreticos opere, [n] ad eorum refellendam ſane impudentem calumniam, qui ex divinis ſcripturis victi, *veritatem ex iis inveniri poſſe ab his negabant, qui traditionem neſcirent*; oſtendit Apoſtolos non alia viva voce diſcipulis ſuis tradidiſſe, quam quæ & ſcripturis, & Eccleſiæ ex eis fidei, ac prædicationi eſſent conſentanea; peregrina vero Valentini, Cerinthi, Marcionis, Baſilidis, & aliorum impoſtorum dogmata, vel, vt verus dixerim, deliramenta, nullis ſuorum diſcipulorum tradidiſſe. Duo autem affert ad id demonſtrandum argumenta; prius, quod apud Eccleſias ab ipſis Apoſtolis conditas, vt Romanam, vt Smyrnæam, vt Epheſiam, hæc quidem omnis ſcripturæ conſentanea de Deo & Chriſto doctrina, & tunc, & ſemper antea ab ipſis Chriſtianiſmi initiis perſonuiſſet, illa vero hæreticorum prodigioſa ſomnia plane apud eas inaudita hactenus fuiſſent. Alterum ejuſdem rei argumentum ducit ex certis, ſinceriſque quorumdam Apoſtolicorum diſcipulorum monumentis; in quibus eadem quidem illa ſcripturarum, & Eccleſiarum de Chriſto Creatoris filio, fides legitur; traditionis vero hæreticæ nullum cernitur veſtigium. Duorum autem Epiſcoporum, quos Apoſtolorum fuiſſe diſcipulos conſtat, duas hic epiſtolas memorat; vnam Clementis Romani ad Corinthios, ex qua intelligi ait eundem eſſe Chriſti Patrem, quem nunc Eccleſiæ annunciant, mundi ſcilicet Creatorem; alteram Polycarpi Smyrnæi, de cujus viri ſermonibus, prædicatione, & actibus nonnulla præfatus, epiſtolam ejus ad Philippenſes ſcriptam perfectiſſimam eſſe dicit, & *ex ea characterem fidei ipſius, & prædicationem veritatis diſci poſſe ab iis, qui volunt & curam habent ſuæ ſalutis*. Hic, rogo, cur Irenæus, ſi ei notus erat hic noſter, ſive vulgatus, ſive etiam Vſſerianus, Voſſianuſque Ignatius, illius loco tam opportuno, tamque neceſſario, nullus meminerit? cur eo miſſo, Policarpum vnum poſt Clementem objecerit? Si, quod vulgo ſtatuunt, verum eſt, illi ipſi ſcilicet Polycarpi ad Philippenſes epiſtolæ ſubiectam fuiſſe harum, quas nos habemus, Ignatianarum litterarum, factam & commendatam ab ipſo ejus auctore Syllogen nihil erat promptius, quam quas Polycarpus, ſuas, & Ignatii litteras vno, eodemque volumine conjunxerat, earum quoque Irenæum hoc loco auctoritatem vtrarumque conjungere. Ipſa illa Polycarpi ad Philippenſes ab Irenæo memorata epiſtola, eum Ignatii ſic admonebat, vt hujus oblivisci, ne ſi vellet quidem, poſſet. Memorandi certe ratio, vtriuſque par erat; Ignatii vero etiam potior. Irenæus enim Apoſtolorum diſcipulos traditionis Apoſtolicæ, adverſus hæreticorum inſaniam, teſtes

[n] Iren. L. 3 c. 2. & 3.

[o] Ibid. c. 3.

stes laudat. Ignatius Apostolorum & discipulus, & convictor fuerat: eorum manu in Antiochenæ Ecclesiæ sede diù ante collocatus, quam ab iisdem Smyrneæ Polycarpus esset ordinatus; martyrio denique annis ante Polycarpi agonem minimum sexaginta coronatus. Ignatium ergo statim post Clementem, non modo una cum Polycarpo, sed etiam ante Polycarpum, & citari, & audiri hoc loco ipsa rerum ratio, ipseque ordo temporum necessario flagitabat, siquid testimonii contra Valentini, & Basilidis, & cæterorum de illa colluvie hæreticorum perversitatem in aliqua sua epistola diceret; Diceret vero, & quidem multo, quam vel Clemens, vel Polycarpus luculentius, atque disertius, si is vere esset, qui hodie extat in epistolis, sive Latinorum vulgatis, siue Vsserii Vossiique propriis Ignatius. Nihil enim in istos quibuscum istic Irenæo res est, hæreticos dici potest iis plenius atque apertius, quæ in vtriusque hodie epistolis leguntur, & quorum nos nuper partem non contemnendam edidimus; vbi meminisse potest Lector se pæne omnes ab Irenæo confutatas hæreses sigillatim denotatas vidisse; quasdam etiam ex professo haud imbelli disputatione fractas ac concisas; nonnullarum auctores, suis nominibus proditos: quorum nihil vel apud Clementis, vel apud Polycarpi epistolas, simile reperire est. Nam vtramque, etiam hodie, superstitem habemus. Comparet eas cum Ignatianis, cui & otium, & animus fuerit. Perspiciet me nihil supra verum dixisse. Quæ cum ita se habeant, nunc constare arbitror Irenæum nostrum quemvis de Apostolorum discipulis potiùs, quam Ignatium, hoc loco fuisse omissurum; si eum quidem Ignatium cognitum habuisset, quem vel Latini jampridem jactant, vel nuper Vsserius & Vossius ediderunt. At Irenæus longe eruditissimus, ac prudentissimus scriptor, & in hoc maxime opere omnium, qui adversus vetustissimos hæreticos disputarunt, diligentissimus, Ignatium neque Latinorum, neque Vsserii Vossiique hic memoravisse cernitur. Irenæo ergo vtrumque juxta ignotum fuisse necessario confitendum est; quem, si alteruter ei notus fuisset, tali loco indictum & innominatum prætermittere absque gravi flagitio non potuit. CAPVT V.

Caput VI.

Ignatiana Irenæo ignota fuisse, etiam patere inde, quod ea Florino nullus obiecerit, & quod eorum in caussa de Paschate non meminerit; quo fit, vt etiam Asianis & cæteris ignota fuisse necesse sit. Denique Irenæum de anno quo Christus est passus, ea sensisse, quæ recta cum Ignatianis pugnant.

Idem quoque inde perspicimus, quod Irenæum in cuiusdam apud Eusebium epistolæ fragmento [p] videmus adversus Florini, ad quem illa scripta erat, impium quemdam & Gnosticorum ac Valentinorum, ad quos postea aperte defecit, blasphemiis consentaneum errorem, *presbyterorum, qui Apostolorum iidem discipuli fuerant,* auctoritatem afferre, ac Polycarpi nominatim sui (de quo multa sane suavissima narrat) de Ignatio perinde hic, ac in superiori opere, tacere; quem tamen multa contra Florini blasphemiam vtilia, hoc adeo in loco laudanda, scripsisse nemo negare potest, qui ejus vere esse concesserit, quas nunc ipsius nomine publicatas legimus epistolas. Irenæo, qui nullas viderat, vel norat, venia danda est, quod res ignotas nusquam memoraverit.

[p] Iren. ad Florin. apud Euseb. Hist. L. 5. c. 20. p. 187. 188.

Denique si non cæteras epistolas, eam certe, quæ ad Philippenses extat, Irenæo plane ignotam fuisse, altum eius de hac in iis quæ ad Victorem scribit, silentium fatetur. Nam istic, [q] vbi narrat Aniceti & Polycarpi de Paschatis negotio dissensum, ait Polycarpum quidem moris sui auctores Ioannem, & cæteros Apostolos habuisse; *Anicetum vero eorum qui ante se fuerant, presbyterorum morem sibi retinendum esse dixisse.* Inerter ac flagitiose, si iam tum extitisse Ignatii ad Philippenses suos leges, verum est. Ille vero multo fortius; [r] *Quicumque (inquit) cum Iudæis Pascha egerit, aut solennia dierum festorum eorum susceperit, eorum communicator est, qui Dominum & Apostolos occiderunt.* εἴ τις μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελεῖ τὸ πάσχα, ἢ τὰ σύμβολα τῆς ἑορτῆς αὐτῶν δέχεται, κοινωνός ἐστι τῶν ἀποκτεινόντων τὸν κύριον, καὶ τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ. Hæc afferre, hæc Polycarpo obiicere Anicetum; hæc allata, & obiecta memorare Irenæum decebat. Sed quid facias? Vtrique æque ignotus fuit noster iste legislator Ignatius. Sed hoc ipsum argumentum vincit eandem illam Ignatii ad Philippenses epistolam omnibus Asiæ, Ciliciæ, & Mesopotamiæ per illa tempora Ecclesiis, æque ac Irenæo, fuisse ignotam. Has enim omnes constat iam a vetustissimis temporibus ad Concilium vsque Nicænum Pascha cum Iudæis celebrasse; quod quis facturos crediderit tum multos earum clarissimos Episcopos Polycarpum, Traseam, Sagarim, Papirium, Melitonem, Polycratem, alios; [s] si legem illam Ignatii, viri Apostolici, totiusque (vt volunt) Orientis Primatis manu exaratam

[q] Id apud Euseb. Hist. L. 5. c. 24. p. 193. C. D.

[r] Ignat. epist. ad Philipp.

[s] Euseb. Hist. L. 4. c. 24.

exaratam legissent? Sed neque dissentientibus, & Pascha die Dominico seorsum a Iudæis, servantibus Palestinis, Romanis, Ponticis, Gallis, Osdroënis, Corinthiis, ac ne Eusebio quidem ipsi, qui hęc omnia litteris mandavit, notam fuisse illam epistolam hinc quoque manifestum est; quod eam ab ipsorum nemine in hac controversia memoratam esse, ex historia Eusebii Ecclesiastica [t] intelligimus; in qua singulos videmus accepta a suis maioribus traditione niti; eam adferre atque vrgere; Ignatii vero epistolam, qua nihil adversariis objici poterat clarius, aut validius, omnes pariter facere. Merito; quæ enim nulla tum extabat, neutri de Paschate dissidentium parti nota esse potuit. Irenæum vero (vt quæ de eo disputare cæpimus, absolvamus) Ignatiana nostra nescivisse, non modo hinc probatur, quod ea quibus locis vtilia erant, nunquam laudasse reperitur; sed etiam, & quidem validius, ex eo quod quædam Ignatianis adversantia, rectaque cum iis pugnantia sensisse, ac defendisse deprehenditur. Hic enim Dominum quidem fatetur [v] *nondum triginta annos suppleviſſe cum ad baptiſmum venit*, ex Luca,[*] cuius etiam testimonium describit: cæterum pertendit eum in terris multos annos post baptismum egisse; & vltra annum ætatis quadragesimum, aut etiam quinquagesimum docuisse; [x] quam sane perabsurdam sententiam, & ex scriptura, sed plane infirmis & imbellibus argumentis probare studet, & præcipuè seniorum quorumdam auctoritate, qui hæc sibi a Ioanne tradita testabantur; & quibus ipse *magis credi oportere* definit, [y] *quam Ptolemao hæretico, qui Apoſtolos nunquam viderat; veſtigium autem Apoſtoli ne in ſomnijs quidem aſſequutus erat.* Hæc quidem Irenæus de Christi in terris mora, ita philosophatur. Quid Ignatius epistolicus? Ille vero rem plane aliter definit. Postquam enim Dominum annos triginta natum baptismum a Ioanne suscepisse dixit, continuo sic pergit; [z] *Et tribus annis prædicavit Evangelium, & fecit ſigna & prodigia coram falſis Iudeis, & a Pilato præſide Iudea, iudicatus eſt, flagellatus eſt, ac denique crucifixus, mortuus, & ſepultus eſt.* Iam tecum quæso quisquis es, reputa an sit credibile Irenæum tam his contraria scripturum fuisse, ac defensurum, Dominum, quem ista anno tertio supra tricesimum, mortuum & sepultum affirmant, eum ad annum ætatis quinquagesimum vixisse, ac docuisse; si epistolas, in quibus illa leguntur, vidisset, & ab Ignatio Martyre vere scriptas fuisse putasset? Seniorum sermones laudat, qui Ioannem viderant. Atqui Ioannem etiam Ignatius viderat, neque Ioannem tantum, sed ipsum etiam, si Baronio credimus, Christum: & Ioannis discipulus fuerat, & Apostoli, & quidem ipsius Petri, manu Antiochenæ Ecclesiæ episcopus ordinatus, & a Domino postea gloriosissimo Martyrio coronatus. Ac illorum quidem seniorum nomine, a quibus illa se accepisse dicit Irenæus, Papiam Ioannis & Aristionis presbyterorum auditorem, vt verè putant eruditi, [a] intelligit, quem Eusebius testatur [b] ex suis ipsum libris argui *& pertenuis fuiſſe hominem Iudicij*. & Apostolicos quidem vi-

CAPVT VI.

t ibid. c. 63. 24.

v Iren. L. 2. c. 39. p. 191. C. & 192. A.

* Luc. 3. 23.

x Iren. L. 2. p. 192. A.

y Iren. ibid. c. 40. init.

z Ignat. ad Trall. p. 75. 77.

a Feuard. ad Iren. L. 2. c. 39.

Caput VI.

Not.5.Ger. Ioan.Voss. Dissert.2 de temp. Domin.Pass. c. 4.

Euseb.Hist. L. 3.c.39.

ros aliquos vidisse, non tamen ipsos Apostolos. De Ignatio, omnia alia, & mente fuisse constantissima, vt martyrium docuit, & Apostolis convixisse, nemo vnquam dubitavit. Papiam ergo Irenæus, si Ptolemæo, novo, & hæretico homini, prætulit, Ignatio certe posthabiturus, erat: quem & vere Apostolicum, & Martyrem nosset, & Polycarpi præceptoris sui condiscipulum, atque amicum; Ignatiique testimonium Papiæ narrationibus erat prælaturus, litteris in ea epistola consignatum, quam a Polycarpo suo lectam, & probatam, & Philippensibus vna cum cæteris in eadem sylloge comprehensis enixe commendatam probe sciret. Hujus tanti talisq; viri de re, quæ ipsi cognitissima ac perspectissima erat, liquidum ac disertum testimonium vsque adeo comptemsisse ac nihili fecisse Irenæum, vt id crassi mendacii insimulare, imo & apertissime damnare, & in sententiam plane adversam ire auderet, credant si libet, Baronius & Baroniani; Non ergo quidem certe, neque vt opinor, quisquam, qui Irenæum norit. Ergo cum hunc ex libris manifestum sit de tempore, quo Christus post baptismum ad mortem vsque prædicavit, ea sensisse ac defendisse, quæ Ignatianis apertissime contradicunt: omnino fatendum est ista Baronii Ignatiana Irenæo plane, penitusque fuisse ignota adeo tum extitisse: quæ si extitissent scilicet, nulli potius, nulli magis, quam huic viro nota futura erant.

Caput VII.

2°. *Ignatiana vetustissimis ad a.D.190.& 264 Alexandrinis, & Ægyptijs; 3°. Etiam ad hunc diem Æthiopibus, ignota fuisse, vt & 4°. Olim Ionensibus apud Bedam Scotis, & 5°. Baioarijs in Germania; quod hi omnes instituta quædam habuerint cum ijs; quæ Ignatiana de episcopis, & presbyteris sanciunt ac definiunt, plane penitusque pugnantia. Imo & 6°. Ipsi Hieronymo aut ignota, aut spreta fuisse videri hæc quæ hodie extant Ignatiana, idemque 7°. De Epiphanio iudicandum videri.*

Sed neque Alexandrinis notiorem, quam Ireneo & Asianis, fuisse epistolicum Ignatium satis ex quadam singulari illius Ecclesiæ traditione constat, Ignatianis legibus plane penitusque adversante. Est enim hæc nostri illius; & quidem vtriusque Vsseriani & vulgati Ignatii constans ac perpetua, in omnibus pæne epistolis constituta, & ad fastidium vsque repetita ac inculcata doctrina, non aliter, quam ab vno Episcopo presbyteris præsidente regi posse ac debere singulas Christi Ecclesias; ac vt definit dictiss. Hammondus, [e] *Episcopos singulares per omnes mundi plagas, vbicunque Christiana fides viguit, Christo non præcipiente saltem approbante esse instituendos* imo etiam *institutos; sine eorum* porro *licentia nihil vspiam in Ecclesia fieri oportere. Iesus Christus* (inquit)

e Hammond. Dissert.2.c.16. §. 4.

CAPUT VII.

[d] (inquit epistola ad Ephesios) *Patris ipsius sententia est; vt & Episcopi per terræ fines constituti Iesu Christi sententia sunt.* Idem ad Magnesianos; [e] *Quemadmodum Dominus sine Patre nihil fecit;* &c. *sic neque vos sine Episcopo & presbyteris aliquid operemini.* Ad Philadelphienses; [f] *spiritus prædicavit, dicens hæc sine Episcopo nihil faciatis.* Ad Trallesios; [g] *Necessarium est quemadmodum facitis; sine Episcopo nihil operari, vos.* Tum paulo post, [h] cum Episcopum & presbyteros, illum *vt Christum, hos, vt concilium Dei & coniunctionem Apostolorum, revereri* iussisset, *sine his* (inquit) *Ecclesia non vocatur.* Et paucis interiectis; [i] *Qui sine Episcopo & Presbytero & Diacono, operatur aliquid, iste non mundus est in conscientia.* Ad Smyrnenses; [k] *Nullus sine Episcopo aliquid operetur eorum, quæ conveniunt in Ecclesiam. Illa firma demum Eucharistia reputetur, quæ sub ipso est, vel quam vtique ipse concesserit;* id est, quæ aut fit ab Episcopo, aut ab eo, cui ille permiserit. *Vbi vtique apparet Episcopus, illic multitudo sit; quemadmodum vtique vbi est Christus Iesus, illic catholica Ecclesia. Non licitum est sine Episcopo, neque baptizare, neque agapen facere.* Hæc Vsserianus Ignatius. Et hæc ipsa, & alia plura habet vulgatus; vt hoc verbi gratia, [l] *ne sine episcopo quicquam faciat presbyter, Diaconus, Laicus;* Vt illud ad Polycarpum; [m] *Nihil sine sententia tua fiat.* Atque hæ quidem sunt Ignatii nostri de Ecclesiæ regimine, deque Episcopatus necessitate leges. Iam videamus, qui Alexandrinæ, id est nobilissimæ & antiquissimæ, & maximæ Ecclesiæ vsus fuerit. Docet Hieronymus, testis locupletissimus, [n] *Alexandria (inquit) a Marco Evangelista vsque ad Heraclam & Dionysium Episcopos* (id est ad a.D. 246. & 264.) *Presbyteri semper vnum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant; quomodo si exercitus Imperatorem faciat; aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent.* Eadem testatur Eutychius, Alexandrinæ ipsius Ecclesiæ Patriarcha, (qui sæculo nono præcipiti, & decimo ineunte floruit, natus a.D. 876.) in Annalibus Ecclesiasticis Arabice scriptis, quorũ specimen primo a clarissimo viro Ioanne Seldeno a.D. 1646. nuper vero corpus ipsum totum Arabice & Latine in Anglia editum prodiit; *Constituit* (inquit) *Marcus Evangelista duodecim Presbyteros cum Hanania* (quem Marcus scilicet Patriarcham ordinaverat) *qui nempe manerent cum Patriarcha; adeo vt cum vacaret Patriarchatus, eligerent vnum e* duodecim *Presbyteris, cuius capiti reliqui vndecim manus imponerent, eumque benedicerent, & Patriarcham eum crearent; & dein virum aliquem insignem eligerent, eumque Presbyterum secum constituerent loco eius, qui sic factus est Patriarcha vt ita semper extarent duodecim. Neque desiit Alexandriæ institutum hoc de Presbyteris, vt scilicet Patriarchas crearent ex Presbyteris duodecim, vsque ad tempora Alexandri Patriarchæ Alexandrini, qui fuit ex numero illo.* CCCXVIII. (quo nomine Patres Nicænæ Synodi a. D. 325. sub Constantino celebratæ significat.) Hactenus Eutychius; de summa rei cum Hieronymo

[d] *Ignat. ad Eph. Vsser p. 3.*
[e] *Id. ad Magn. Vsser. edit. p. 203.*
[f] *Id. ad Philad. p. 216. Vsser.*
[g] *Id. ad Trallesios p. 207. Vss.*
[h] *ibid.*
[i] *ibid. p. 208.*
[k] *Id. ad Smyr. p. 221.*
[l] *Ignat. ad Magnesian. p. 55.*
[m] *Id. ad Polyc. p. 138.*
[n] *Hier. ep. 85. quæ ad evagr.*
[o] *Eutych. Alex. l. t. Ann. p. 331. 332.*

CAPVT VII.

consentiens; de tempore leviter discrepans. Quod enim institutum Hieronymus ad Dionysium id est ad a. D. 264. durasse dicit, id Eutychius ad Alexandrum, id est ad a. D. circiter 308. perseverasse vult. Hic vero etiam aliud quiddam non minus mirabile nos docet;[p] *Ab Hanania (*inquit*) quem constituit Marcus Evangelista Patriarcham Alexandriæ, vsque in tempora Demetrij Patriarchæ:* is Patriarcha fuit Alexandriæ vndecimus; ibidem *NVLLVS erat in Provincijs Ægypti Episcopus; nec Patriarchæ ante eum crearunt Episcopos. Ille autem factus Patriarcha tres constituit Episcopos. Et primus fuit hic Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos fecit. Mortuo Demetrio suffectus est Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos constituit viginti.* Hæc ille. Demetrium autem istum vndecimum Alexandriæ Patriarcham, constat ex Eusebio [q] anno Commodi Imperatoris decimo, idest Domini circiter 190. ordinatum fuisse Episcopum. Ita ex Eutychio annis a Marco ad hunc Demetrium præpropter 130. nullum tota Ægyptia, numerosissima ac amplissima Ecclesia, Episcopum, præter vnum Alexandrinum habuit; ceteræ extra Alexandriam parœciæ a Presbyteris absque Episcopis singulæ regebantur. Euthychianam traditionem firmat idem institutum in antiquissima, ac nobilissima Ecclesiæ Ægyptiæ traduce, Æthiopica scilicet Christianitate, ad hæc vsque tempora servatum. In omni enim Æthiopica Ecclesia (quæ latissime patet, & multo etiam latius olim patuit) vnus est jam ab antiquis temporibus Episcopus, *Abuna* (vt vocant) id est Patriarcha, qui etiam hodie ab Alexandrino Patriarcha consecratur, ac mittitur. Vnus hic in tota Æthiopia ordines confert, neque alios confert, quam diaconum, & presbyteratum; vt est ab Alphonso Mindesio diserte traditum,[r] quem ex Iesuita Patriarcham Pontifex Latinorum ad illam gentem ante annos triginta misetat. Nicolaus Godignus, homo ejusdem societatis, idem ante Mindesium docuerat;[s] *Ficta haud dubie esse & inania affirmans, quæ de Æthiopum, sive vt nunc vocantur, Abassinorum Episcopis & Archiepiscopis nonnulli garriebant. Vnum habent* (inquit) *Abassini, qui aliquo modo sacris præest: Abuna dicitur: id est, Pater. Nomine alio Macus appellatur. Penes Alexandrinum Patriarcham eius electio & creatio Monachis, & Clericis confert ordines.* Tum testem eiusdem rei edit *Ioannem a Sanctis* ex Dominicano sodalitio scriptorem, cuius & hæc verba recitat; *Qui sacrorum est in his locis præses ab Alexandrino mittitur Patriarcha. Præter hunc nemo alius munera exercet Pontificalia Abuna ab incolis vocatur.* Sed & hoc ipsum testari dicit Abassinos ipsos, qui Romæ, qui Olissipone, quique alibi in Europa reperiuntur. Hæc hactenus Godignus; quibus consentanea sunt, quæ Franciscus *Alvares* tradiderat,[t] negans quemquam in tota Æthiopia esse, præter Abunam, qui ordines conferre possit. Ergo præter vnum Abunam nullus est apud Æthiopes veri nominis Episcopus, reliqui omnes clerici, quorum maximus numerus, non alii sunt, quam diaconi & Presbyteri. Æthiopicum autem Christianismum

p *ibid. p. 332.*

q *Euseb. Hist. l. 5. c. 22.*

r *Alphons. Mindes. Lett. al Vitell. delle cose d'Eth. a. D. 1626. p. 59.*

s *N. Godign. L. 1. c. 32. de reb. Abassin. p. 198.*

t *Alvar. Viag. d'Ethiop. c. 16. & c. 96.*

stianismum ab Ægypto propagatum esse demonstrat & Abuna ab Alexandrino Patriarcha peti ordinarique solitus, & vetus Dioscori Alexandrini schisma, cui gens tota ad hodiernum diem adhæret, Synodi Chalcedonensis, & Leonis Romani Episcopi memoriam etiamnum abominans. Itaque Æthiopes ab Ægyptiis vna cum fide vernaculum quoque illud institutum vetus regendæ per presbyteros sub vno in tota gente Patriarcha Ecclesiæ habuerunt. Sed Ægyptii assiduo cum cæteris Christianis vsu, atque commercio, cum alibi apud nostros singulares esse in singulis civitatibus episcopos animadvertissent, majorum morem matute mutarunt & episcopos ipsi quoque primo pauciores mox plures instituerunt, ne qua in re aliis inferiores esse viderentur. Æthiopes, ab aliarum gentium commercio remoti, solique seorsum degentes, ad hæc antiqui ritus tenaces, traditum ab Alexandrinis morem optima fide servarunt, hodieque etiam retinent, eiectis jamdudum Iesuitis, qui religionem Latinam apud eos inferre, ac constituere nequicquam conabantur. Iam vetustissimam illam Ecclesiarum Alexandrinæ quidem ad a. D. 190. Æthiopicæ vero ad nostra tempora disciplinam cum epistolici Ignatii κυρίαις δόξαις comparemus. Hic statuit singulares Episcopos per omnes mundi plagas, in civitatibus, vbi Christiana fides viget, esse institutos. Illæ negant in Ægypti & Æthiopiæ amplissimis ac Christianissimis civitatibus vllos fuisse, ad a. D. 190. episcopos, duos tãtum in maximis illis & amplissimis regionibus fuisse aiunt, Patriarcham Alexandrinum, & Abunam Æthiopicum. Ille negat sine Episcopo quicquam faciendum; Apud Alexandriam ad a. D. 264. presbyteri sine Episcopo, non tantum presbyterum, sed etiam, quod maximum est, Patriarcham faciunt. Ille *necessarium esse* definit *nihil absque Episcopo operari; non baptizare, non eucharistiam, nõ agapen facere.* At omne ministerium Ecclesiasticum absque Episcopo in omnibus Ægypti (excepta Alexandria) civitatibus ad a. D. 190. in Æthiopia passim ad hæc vsque tempora peractum est. Ille negat *mundum esse in conscientia*, qui horum aliquid sine Episcopo operatur. Tota vero & Ægyptus, initio, & Æthiopia; semper, nihil presbyterorum sanctitati detrahi censuerunt, quod ij sacrum ministerium absque Episcopo peragant. Ille pronuntiat *sine Episcopo Ecclesiam non vocari.* At ecclesias sine Episcopis singularibus plurimas, & quidem copiosissimas, ac florentissimas, & Ægyptus olim ad a. D. 190. habuit, & vocavit, & Æthiopia etiam nunc habet & vocat. Quæ ergo hæc ad. a. D. 190. ita censuit ac factitavit Ecclesia Ægyptiaca, quæ acceptum ab ea hunc ritum ad nostram memoriam retinuit Ecclesia Æthiopica, vtraque nescivit profecto contrarium vsum esse vere Apostolicum; Ignatium adeo epistolicum neutra notum habuit; quem si novissent, & vere Antiochenum episcopum & Martyrem esse putassent, ne illa quidem ignorare potuissent, quæ in omnibus istis epistolis occurrunt, suæ Disciplinæ plane penitusque contraria. Neque vero hæ solæ regiones ita instituerunt. Nam ex Gregorii P. R.

CAPUT VII.

CAPVT VII.

III. epistola ad Bonifacium a. D. 739. data, discimus [v] in Germanica Baioariorum gente, & Christi fidem viguisse, & presbyteros fuisse, cum tamen nulli apud eos essent Episcopi; & *Vivilonem* nescio quem primum fuisse, quem ipse Gregorius a se in eum ordinem consecratum ad eos misit. Vnde liquet ne iis quidem temporibus Ignatii epistolici auctoritatem Christianis per Germaniam notam fuisse. Sed neque septimo sæculo notam fuisse apparet Scotis Christianis, apud quos ex Beda discimus fuisse Insulæ Ionæ Abbatem presbyterum, cuius juri & omnis provincia, & ipsi etiam Episcopi subjecti essent; juxta exemplum primi doctoris illius, qui non Episcopus, sed presbyter extiterat, & Monachus. Neque enim istos credibile est tam præpostere hæc fuisse ordinaturos, si ea vidissent, & pro vere Ignatianis habuissent, quæ hodie in epistolis legimus; toties tamque sollicite monentibus & in genere omnia, & nominatim presbyterum episcopo cedere, subiici, obedire debere. Denique cum hæc omnia expendo, nescio qui fieri potuerit, vt vel Hieronymus has epistolas pro vero viri Apostolici fœtu habuerit, in quibus videbat eam de presbyteratus cum episcopatu ἰσοτιμία sententiam tam clare; tamque sæpe esse damnatam, quam ipse tamen mordicus passim defendit; sollicitorque putare, vel nondum in iis ista tam multa fuisse, quæ hodie de episcopatus necessitate & præ presbyteratu excellentia istic legimus; vel certe existimasse Hieronymum quantalibet fuisset Martyris auctoritas non tamen satis eam valere, vt rem disertis scripturæ vocibus confirmatam convellere posset, aut deberet. Alicubi certe Ignatii (quem illo loco falsus pro *Barnaba* posuit) *testimoniis, non tam ad auctoritatem, quam ad antiquitatem vtendum dicit.* De Epiphanio idem quod de Hieronymo, dictum volo: Ille enim Aërii dogma, Hieronymianæ de originali episcopi & Presbyteri æqualitate sententiæ geminum, acerrime & odiosissime in opere de hæresibus suo traducens, [z] nullus Ignatianorum meminit, quibus nihil est in tota antiquitate adversus illam Æerii opinionem disertius. Loca Pauli Apostoli indicat, quæ Æerium objecisse tradit, vt confirmaret primis illis nascentis Ecclesiæ temporibus, idem fuisse presbyterum & episcopum; eaque ipse pro sua virili solvit, leviter & molli brachio, vt facile intelliget quisquis eius disputationem legerit. De Ignatio, qui vnus totum adversarij dogma potentissime evertebat, & Apostolicis temporibus jam constituta fuisse episcopatus præ presbyteratu τὰ πρωτεῖα clarissimè demonstrabat, plane nihil dicit. Quin & quædam illic ponit cum Ignatianis apertissime pugnantia. Quale illud est, quod decernit *a presbyteris & Diaconis Ecclesiastica negotia impleri, sive plene administrari posse.* διὰ τῶν δύο τούτων (τῶν πρεσβυτέρων) τὰς ἐκκλησιαστικὰς δύναται πληρωθῆναι. Item; *fuisse quasdam ab Apostolis constitutas Ecclesias*, quæ a solis presbyteris & Diaconis absque Episcopo regerentur; fuisse & alias, quæ vicissim a solo episcopo vna cum Diaconis, absque presbytero administrarentur; quæ totidem monstra sunt ex Ignatij qui-

v Gregor. 3. ep. 5. T. 6. Conc. p. 466. A. B.

x Beda Hist. Angl. L. 3. c. 4.

y Hieron. adv. Pelag. L. 3 ini. fol 106. L.

z Epiphan. Hær. 75. §. 4. 5. p. 908.

a Id. ibid. C.

tii quidem nostri epistolici hierarchicis legibus, exserere, vt nuper observavimus, sciscentis ac definientis, *sine episcopis, presbyteris, ac Diaconis non vocari Ecclesiam*; & *necessarium esse nihil sine Episcopo operari*; & *immundum esse in conscientia, qui sine illis trium graduum ministris aliquid operatur*; & illicitum denique esse *sine Episcopo baptizare, vel Eucharistiam, aut agapen facere*: Qui has Epistolarum κυρίας δόξας tam liquido evertit Epiphanius, cum necesse est nescivisse de his ab Apostolico viro, Episcopo, & Martyre, plane contra quam ipse statuit, jam olim fuisse definitum. Vnde necessario consequitur illas epistolas, quæ jam tum Ignatii nomine inscriptæ extabant, vel istis, quæ hodie in iis leguntur, caruisse, ab aliquo fortasse interpolatore postea additis; vel certe eas Epiphanium, aut nescivisse (quod de homine admodum curioso parum est verisimile) aut quod vero propius videtur, contempsisse, veluti fictas, & Martyri ab impostore subditas.

CAPVT VIII.

CAPVT VIII.

8. *Ignota Tertulliano fuisse Ignatiana demonstratur quinque argumentis.*

SEd vt jam ex hoc diverticulo ad vetustiora gradum referamus; ex his apparet; b Ipsi etiam Tertulliano non minus quam Irenæo, ignotū fuisse hūc nostrum epistolicum Ignatium. Ille enim hujus decretum *sine Episcopis, presbyteris & diaconis Ecclesiam vocari*, negantis ac vetantis, apertissime refigit; ac (vt sic dicam) proculcat, & aliud ipse plane totaque (quod aiunt) diametro oppositum, atque adversum condit, & in hæc verba promulgat. *Vobi tres (inquit) Ecclesia est: licet laici. Vnusquisque enim sua fide vivit.* Non potuit totam Ignatii nostri legem, vel contemptius despuere, vel fortius confringere, atque elidere. At est incredibile virum tantum, Apostolici doctoris, & Martyris definitiones (si quas scivisset tam irreverenter fuisse habiturum, tamque procaciter repudiaturum, & alias plane contrarias secuturum. Illi ergo Ignatiana nostra ignota fuisse confitendum est; quod & ex aliis quibusdam facile intelligi potest; ac primo quidem ex eo, quod in libro adversus Valentinum, & alios similes Gnosticos suo, *ne materias* (id est ineptissimas, & ad prodigium stultas, atque aniles istorum delirationes) ob incredibilem absurditatem *finxisse* ipse ad lusum ex quadā animi libidine, non autem apud ipsos invenisse videretur; monet eadem viros sanctitate & præstantia insignes; c *non solum antecessores suos, sed ipsorum hæresiarcharum contemporales, instructissimis voluminibus & prodidisse & retudisse*, eosque nominatim recenset, *Iustinum philosophum & Martyrem*, *Miltiadem Ecclesiarum sophistam*, *Irenæum omnium doctrinarum curiosissimum exploratorem*; *Proculum suum, Virginis senectæ, & Christianæ eloquentiæ dignitatem*. Ignatium nostrum epistolicum, qui easdem quoque

b *Tertull. de exhort. Castit. c. 7. p. 668. D.*

c *Tertul. contr. Valent. c. 5.*

CAPUT VIII. materias, & *prodidit* & *retudit* istis omnibus, imo & ipsis hæreticis, antiquiorem, & Apostolorum insuper discipulum, eoque merito primo statim loco dicendum, ne nominavit quidem. Nimirum quem ederet, nullum habuit; quod hic quidem noster nondum esset natus; qui vero natus & denatus jam ante annos centum erat, nobilissimus Martyr, is cum istis bestiis nunquam revera depugnasset. Idem Tertullianus in opere adversus Marcionem, alios fuisse dicit [d] ante hunc, *præcoquos* (inquit) *& abortivos quodammodo Marcionitas qui Christum phantasma ipsi quoque cum illo vindicarent*, idque ex Ioanne Apostolo probat. Ignatium nostrum apud quem, Marcione ipsum quoque vetustiorem, extant imo crebri multique sunt, quod supra ostendimus, hi Dominicæ carnis veritatem negantes, δόκησιν & phantasiam astruentes *præcoqui Marcionitæ*, Ioanni testem addere poterat; & fecisset credo, si hominem nosset; quo nemo in primo illo Christianismo neque sæpius neque acrius phantasticos istos exagitavit. Sed neque hic, neque vspiam alibi in toto contra Marcionem opere Ignatii meminit, cuius tam multæ, tamque vtiles, ac laudari dignæ leguntur adversus Marcionica figmenta sententiæ.

d Tertull. l. 3. contr. Marc. c. 8.

Sed Ignatium nostrum, & Tertulliano, & Catholicis ejusdem ævi ignotum fuisse aliunde etiam deprehendimus. Montanus omnes post baptismum lapsos a spe pacis & communionis Ecclesiasticæ per pœnitentiam consequendæ plane penitusque excludebat; Mœchos vero ad eam admittendos eiusdem memoriæ Catholici censuerunt. Tertullianus, Montani sectator, hoc Catholicorum decretum toto de pudicitia libro impotentissime adversus nostros declamitans, oppugnat. Ignatius noster epistolicus, & quidem vterque tum vulgatus Latinorum communis; tum Vsserii, Vossiique proprius, jampridem si eius vindicibus credimus, totam hanc controversiam deciderat in epistola ad Philadelphienses, illius quidem hæc verba sunt; [e] *Rogo vos in Domino, quicumque pœnitentes venerint ad vnitatem Ecclesiæ, suscipite eos cum omni mansuetudine, vt per vtilitatem & bonam demonstrationem de luto, & muscipula Diaboli eruti, & digni Iesu Christo effecti, sempiternam salutem percipiant in regno Christi.* Παρακαλῶ ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ, ὅσοι ἂν μετανοήσαντες ἔλθωσιν ἐπὶ τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας, προσδέχεσθε αὐτοὺς μετὰ πάσης πραότητος, ἵνα διὰ τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἀνεξικακίας ἀνανήψαντες ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδας, ἄξιοι Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενοι, σωτηρίας αἰωνίου τύχωσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Item; [f] *Omnibus pœnitentibus dimittit Deus, si ad vnitatem Christi concurrerint, & ad consensum* [*] *Episcopi.* Πᾶσιν οὖν τοῖς μετανοοῦσιν ἀφίησιν ὁ Θεός, ἐὰν συνδράμωσιν εἰς ἑνότητα Χριστοῦ, καὶ συνεδρείαν τοῦ ἐπισκόπου. Vsserianus similia edicit. [g] *Quotquot vtique pœnitentes veniunt in vnitatem Ecclesiæ, & isti Dei erunt, vt sint secundum Iesum Christum viventes.* Item: *Omnibus igitur pænitentibus dimittit Deus, si pæniteant in vnitatem Dei & concilium Episcopi* Vossianus plane eadem, vt solet; καὶ ὅσοι ἂν μετανοήσαντες ἔλθωσιν ἐπὶ τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας, οὗτοι Θεοῦ ἔσονται, ἵνα ὦσιν κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν

e Ignat. ad Philadelph. p. 94.

f ibid p. 105 init.

[*] consessum

g Ignat. Vsser. ad Philad. p. 215. 216.

h Ign. Voss. ibid. p. 40. 43.

χειρῶν ζῶντος. Item; πᾶσιν οὖν μετανοοῦσιν ἀφίει ὁ Κύριος, ἐὰν μετανοήσωσιν εἰς ἑνότητα Θεοῦ, καὶ συνέδριον τοῦ ἐπισκόπου. His omnes vident apertissimè, & pænitentium spes ad veniam erigi, & Ecclesiæ ius ac disciplinam ad eos admittendos constitui. Si hæc Apostolica lex, viri Apostolici, ejusdemque Martyris manu ita in hac epistola consignata jam tum vulgo apud nostros legebatur. non jam quæro, quî factum sit, vt Tertullianus, vehementis quidem, sed non contra Apostolica instituta spiritus, tam sæve in Ecclesiam Mœchos ad pænitentiam admittentem eruperit; demus hoc Montanici, quo agitabatur, erroris furijs; illud vnum nunc rogo, cur Catholici de hac sua in peccatores a Concilio Episcopi pœnitentiam poscentes lenitate pulsati, has Ignatianas leges inter cætera suæ innocentiæ præsidia adversarijs minime obiectarint! Plurima eos de scripturis divinis [i] ad sui decreti defensionem attulisse, etiam quædam de Ecclesiasticis, vt ex *Herme*, [k] tametsi apocrypho pastore, apud ipsum Tertullianum legimus. Quanto satius erat, & validius Apostolici hominis ad hanc causam disertas litteras recitare? Illæ vero nusquam ab iis in hac disputatione memoratæ occurrunt. Si aliter esset, non taceret Tertullianus. Huius de ijs silentium, non fuisse a Catholicis in hac causa vsurpatas docet, nondum adeo nostris cognitas, quæ si notæ jam fuissent scilicet, tali in loco nequaquam prætermissæ essent.

i *Tertull. de Pudic. passim. & c. 7.*
k *ibid. c. 10. p. 717.*

Scripsit idem Tertullianus egregium volumen contra nescio quem Praxeam, qui Dominum Christum cum Patre impie sic permiscebat, vt Christum esse ipsum Patrem diceret, natum ex Virgine, & passum. Hoc dogmatis monstrum Septimius noster magna mole oppugnat; & luculentissima ex scripturis disputatione frangit, atque proterit. Sed ab initio præscribit, ne audiendum quidem ejus parentem Praxeam, qui dogma apud Christianos a principio huc vsque inauditum ipse heri natus hominibus obtrudat; Novum esse, & nostris ignotum hactenus fuisse inde probat, quod fidei, *quæ ab initio Evangelij decucurrit regula*, [m] ea de isto dogmate, nihil; omnia plane alia habet. Hoc vero ipsum multo validius configeret noster Ignatius, qui ipsum illud Praxeæ dogma jamdudum. Si Latinis credimus, disertissimis verbis confixerat; [n] *Vnus est* (inquit) *tantum, qui homo factus est, non PATER scilicet neque Paracletus sed SOLVS Filius.* Quo etiam illa loca pertinent, [o] in quibus iste Christum exserte illum esse negat, qui est super omnia Deus, ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸν, id est Patrem, sed *esse ejus filium.* Cur hęc Tertullianus tam in Praxeam vtilia, ac pæne propria, nusquam in longissima atque accuratissima contra eum disputatione memorat? In promptu caussa est. Nondum illa nota erant, quia nondum natus eorum parens, epistolicus Ignatius. Denique idem Tertullianus in proprio de hac quæstione opere Montanica jejunia defendens contra Catholicos, docentes [p] *sub novo testamento differenter jejunandum pro temporibus, & caussis vniuscujusque, & arbitrio,* non *ex imperio novæ disciplinæ*; & Monta-

Id. contr. Prax. c. 1. p. 634. a.
m *ibid. c. 2. p. 635. B.*
n *Ignat. ep. ad Philip. 174.*
o *ibid. p. 178. & ad Tars. p. 146.*
p *Tertull. de jejun. c. 2. p. 702. v.*

q Euseb. Hist. L. 5. c. 18. num damnantes, quod is *jejuniorum leges imposuisset* [q] argumenta vndique pro ſtatis illis, legitimis, ac certis diebus affixis jejuniis conquirit, & corradit, futilia plæraque, & ab omni veri ſpecie aliena. Ignatium, in tota diſputatione, nullus memorat. Ergo hunc noſtrum epiſtolicum neſciebat, cuius extant adeo diſertæ de jejuniis leges, vt ne ipſe quidem Montanus diſertiores ferre potuerit; quas adeo vir acerrimus tam ad illam quam agit, cauſſam opportunas atque vtiles, nequaquam erat ſi ſciviſſet, prætermiſſurus. Sed hoc telum ſolas fateor, ad Philippenſes & ad Tarſenſes epiſtolas petit; Vſſerianum Ignatium, qui nullas ad iſtos litteras dedit, non ferit.

Caput IX.

Ignatiana 9°. ignota fuiſſe, Caio (10°.) Clementi Alexandrino; 11°. Origeni. 12°. Iulio Africano. 13°. Lactantio. 14°. Dionyſio Alexandrino 15°. Ipſi quoque Hieronymo, & reliquis eiuſdem ſæculi Chriſtianis. Secundi argumenti collectio & ἀνακεφαλαίωσις.

QVod vero nunc ſum miſſurus, vtrumque de gradu dejicit. Vterque enim Artemonis blaſphemiam Chriſtum merum nudumque hominem fuiſſe delirantis, ſplendide confutant. Ac primo quidem Vſ-

r Ign. ad Ephes. Vſſer. p. 197. 201. Voſſ. 11. 13. ſerianus, dum Chriſtum Deum in carne factum eſſe dicit [r] ἐν σαρκὶ γενόμενον θεὸν, *Deum humanitus manifeſtatum, eumque ante ſæcula apud Pa-*

s Id ad Magn. Vſſer. p. 203. Voſſ. 33. *trem fuiſſe*, & in *fine apparuiſſe*, [s] ὃς πρὸ αἰώνων παρὰ πατρὶ ἦν, καὶ ἐν τέλει ἐφάνη; *eundem eſſe Dei verbum æternum*, [t] ὅς ἐστιν αὐτοῦ λόγος ἀΐδιος. Sic etiam vulgatus Ignatius. *Exſpecta Chriſtum filium Dei intemporalem*

t Id. ibid. p. 204. Vſſer 34. Voſſ. *in tempore, inviſibilem natura, viſibilem in carne.* προσδόκα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν ἄχρονον ἐν χρόνῳ, τὸν ἀόρατον φύσει, ὁρατὸν ἐν σαρκί. Idem alibi; *non eſt homo merus*

u Ign. vulg. ad Polyc. p. 138. *per quem, & in quo facta ſunt omnia* Καὶ ὅτι ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ δι' οὗ, καὶ ἐν ᾧ γέγονε τὰ πάντα. Et rurſum aliquot deſcriptis de Chriſto locis, [y] *Quo-*

x Id. ad Tarſ. p. 147. y ibid. p. 149 *modo ergo* (inquit) *qui huiuſmodi eſt, homo eſt purus* (merus) *quique ex Maria demum eſſe cœperit* (initium vt eſſet habuerit) *& non potius Deus verbum, & filius Vnigenitus?* πῶς ἂν ὁ τοιοῦτος ψιλὸς ἄνθρωπος, καὶ ἐκ Μαρίας ἔχων ἀρχὴν τοῦ εἶναι ἀλλ' οὐχὶ θεὸς λόγος καὶ μονογενὴς υἱός; & in epi-

z Id. ad Antioch. p. 156. ſtola ad Antiochenos exſerte *maledictum* eum pronunciat; [a] *quiſquis Chriſtum merum hominem eſſe dixerit.* Atque hæc quidem noſter ille epiſtolicus Ignatius, quibus quid dici contra Artemonem diſertius poſſit, non equidem video. Itaque digna erant, quæ ab iis in medium adducerentur, qui Artemonicæ hæreſeos novitatem demonſtrare ſtudebant.

a Euseb. Hiſt. L. 5. c. 28. Atqui id minime factum fuiſſe ex Euſebio diſcimus. Narrat enim cum iſti ſuam de Chriſto ſentētiam vetuſtiſſimam eſſe gloriarentur, eamque Victoris epiſcopi Romani tempore inverti apud noſtros, & mutari cœpiſſe

pisse dicerent, quemdam de nostris antiquum auctorem, disputationem adversus eos edidisse, e quo hæc Eusebius describit; *fortasse*, (inquit) *id quod dicunt, credibile videretur; nisi eis refragarentur primum quidem divinæ scripturæ ; deinde fratrum quorumdam scripta Victoris ætate antiquiora , quæ illi adversus Gentes. Et contra sui temporis hæreticos pro veritatis defensione scripserunt ; Iustinum intelligo, & Miltiadem, & Tatianum , & Clementem, aliosque quam plurimos, in quorum omnium libris Christi divinitas adstruitur. Nam Irenæi quidem & Melitonis & reliquorum scripta, quis est, qui ignoret, in quibus Christum Deum simul atque hominem prædicarunt? Psalmi quoque & cantica fratrum iampridem a fidelibus conscripta Christum verbum Dei concelebrat , divinitatem ei tribuendo.* Hæc ille vetus contra Artemonicos scriptor ; quem Caium, Victoris σύγχρονον , vel certe supparem , eruditi ex Photio fuisse suspicantur. At istis omnibus antiquior fuit Ignatius. Cur hoc loco qui ante omnes dictus, & Artemonis impudentiæ primus objici debuerat, ne commemoratus quidem est; Eum nempe vetus ille scriptor, non magis quam Irenæus, cognitum habuit.

CAPVT IX.

Idem judicandum est de Clemente Alexandrino, vetustissimo & doctissimo secundi sæculi præcipitis, scriptore; qui cum pro immensa sua eruditione plurimos se vetustiores tum Gentiles, tum Christianos, auctores passim laudare, & ad testimonium dicendum excitare, etiam apocryphos soleat, hujus nostri Ignatii epistolici neque vulgati, neque Vsseriani vel semel meminit. Mirum est, qui vel ex vna Clementis ad Corinthios epistola tria, quatuorve loca in Chromateon opere descripsit, [b] nihil in tam [multis] Ignatii discipuli æque ac Clementis, Apostolici, ne sententiam quidem vnam reperisse, quam notaret. Sed ille profecto nullas viderat; in quibus scilicet tam multa occurrunt singulari observatione digna, vt non sit dubitandum, quin aliquid inde fuerit more suo excerpturus & cum lectore suo communicaturus , si vel Vsseriana, aut aliquam earum partem vidisset. Certe vbi tradit [c] hæreticorum sectas, Hadriani demum Augusti temporibus, non paucis post Apostolorum mortem annis, coalescere cœpisse, opportunus erat locus Ignatiana nostra commemorandi; quæ hæreticos iam ante Ignatii martyrium, id est Trajano , & ipso Domitiano fortasse imperante , cœtus conventusque habuisse apertissime significant. Vt ergo istic suæ thesi adversantem de Glaucia Petri interprete , & de Theodade Pauli familiari; fabulam obiter repudiat, quos hæretici jactabant, illum quidem Basilidis, hunc vero Valentini magistrum fuisse; ita profecto Ignatianas epistolas eidem illi suæ traditioni apertissime repugnantes si scivisset, vel eas refutasset, vel suam ipse traditionem ad harum normam correxisset. Eadem est & alterius cuiusdam Clementis sententiæ ratio. Ille enim vt notum est, statuit [d] Christum Dominum vnum tantum annum in terris prædicasse ; quem ab eius baptismo ad mortem putat. At noster Ignatius diserte scribit [e] Dominum tribus *post baptismum annis prædicavisse Evangelium,*

b *Clem. Alex. Strom. L. 1. p. 289. L. 4. p. 516 L. 5. p. 586. B. L. 6. p. 647. B. L. 7.*

c *Id. Strom L. 7. p. 764. c. D.*

d *Id. L. 1. Strom. p. 340.*

e *Ign. ad Trall. p. 76.*

Caput IX. *lium, & fecisse signa, & prodigia coram falsis Iudæis*, ac postremo a Pilato crucifixum. Viri tanti, quem sciret Apostolorum Discipulum fuisse, ea de re sententiam Clemens si cognitam habuisset, haud dubie vel pro sua pietate esset sequutus, vel certe cur eam non putaret sequendam, rationes pro sua eruditione attulisset, & confirmasset. Neutrum fecit. Non est ergo dubitandum ei plane ignotas fuisse vel cunctas Ignatianas epistolas, vel hanc certè in qua illud quod diximus, liquido perscriptum est. Idem argumentum conficit & Tertulliano & Origeni ignotum fuisse epistolicum Ignatium. Nam ille quidem Christum tradit [f] anno Tiberii decimo quinto passum esse annos habentem quasi triginta; adeoque vno tantum anno, non tribus, post susceptum baptismum. Origenes vero Iesum non tres annos, sed vno anno, & aliquot mensibus docuisse, scribit. [g] Iulii quoque Africani eandem fuisse sententiam ex Hieronymo discimus, qui ex eo refert [h] anno Tiberii Cæsaris quinto decimo passum esse Christum. [i] Lactantius quoque scribit Tiberii Cæsaris a. 15. Iudæos Christum cruci affixisse. Quis summos viros credat, in hoc omnes consensuros fuisse, si virum Apostolicum, qui Christum (vt ferunt) in carne viderat, adeoque de his optimè testari poterat, scivissent clare diserteque tradidisse Dominum tribus annis post baptismum, anno Tiberii 15°. (quod Lucas testatur) susceptum, antequam pateretur, prædicavisse? Ergo confitendum est Ignatiana Clementi, Tertulliano, Origeni, Iulio Africano, & Lactantio, totique adeo illi sæculo plane fuisse ignota. Quæ enim tales tantique viri ignorabant, alios eiusdem memoriæ scivisse, absurdum est, atque incredibile. Sed Clementem Ignatiana nescivisse hinc quoque manifestum est, quod is singularem quandam de Paulo Apostolo conjugato opinionem suam ex vno & altero scripturæ loco firmare conatur; [k] Ignatii, cujus, vtpote idem sentientis, auctoritas ad eam rem opportuna erat, nullus plane meminit. Sed & Dionysio Alexandrino ignotum fuisse hunc Ignatium, ejus ad Basilidem epistola docet. Ignatius enim ille noster *Christum* diei Dominicæ diluculo a mortuis resurrexisse disertissime scribit. [m] ὄρθρου τῆς κυριακῆς ἀνέςη ἐκ τῶν νεκρῶν. At Dionysius horam, qua Christus resurrexit, accurate ac præcise sciri satis aperte negat. [n] Basilidem enim ad quem scribit, probasse ait nihil in Evangeliis accurate perfecteque de illa hora esse traditum. Vnde fit, vt neque ipse certam solvendi Paschalis jejunij horam assignet, quod omnes fatebantur eo temporis puncto solvi posse, quo Christum resurrexisse constaret. Balsamo interpres id ipsum scribit, [o] negans Dionysium *potuisse dicere horam qua Christus resurrexerit.* καὶ ἐξὸν αὐτῷ εἰπεῖν τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ κύριος ἀνέςη. Atqui horam illam facile dixisset, si Ignatiana nostra scivisset. Illa ergo hunc nescivisse, ne dubitaveris. Quin ista etiam post Eusebium, adeo obscura erant, vt Gregorius Nyssenus definiat [p] *horam resurrectionis Dominicæ omnibus ignotam fuisse, præterquam Deo, qui resurrexit, & Patri & Spiritui Sancto.* τὴν ὥραν τὴν πᾶσιν ἄγνωστον. Quin & Hierony-

mus

f Tertull. contr. Iudæ. c. 8.
g Orig. L. 1. περὶ ἀρχ. c. 1
h Hier. in Dan. 9.
i Lactant. L. 4 Insti. c. 10. ...
k Clem. Alex. Strom. L. 3 p. 448. B.
l Ignat. ad Philad. p. 98.
m Ignat. ep. ad Trall. p. 74.
n Dion. Alex. ep. Canon. ad Basil. apud Balsam. p. 879.
o Balsam. in loc. ibid. p. 882. A
p Greg. Nyss. Orat. 2. de Resurr. ... T. 3. p. 401. A.

mus idem ipse affirmat; *Dominus* (inquit) *resurrexit hora, qua ipse voluit, & qua nulli mortalium cognita est.* Quin & tenebras adhuc fuisse cum Christus resurrexit idem apertissime significat, [r] cum ait lucem, quæ in Angelo radiabat, mulieribus præstitisse, *vnde & in tenebris videre potuerunt.* Ergo cum venerunt, tenebræ erant. Atqui Dominus, cum venerunt, jam resurrexerat; Ergo diluculum, quod ait epistolicus Ignatius, cum Christus resurrexit, nondum erat. Certe multorum opinionem fuisse ex illa, quam laudavimus, Dionysii epistola refert Maldonatus, *Dominum media resurrexisse nocte, sicut media etiam nocte natus creditur; itaque eosdem antepaschale jejunium media ante diem Pascha nocte solvisse; eumque morem totius fere Ecclesiæ vetere consuetudine confirmatũ esse.* Baronius nihil futurum opus longis disputationibus dicit, [t] si Ignatium suum, tanquam divinum oraculum, audirent. Et hoc eum meritum esse putat, vt *qui a se visa omnia veraque prosequitur.* Neque ego abnuo, quin hæc ei reverentia de huiusmodi rebus historicis affirmanti debeatur, si is quidem vere est, quem esse vult Baronius. Sed neque dubito, quin veteres illi religiosissimi a nobis memorati scriptores Clemens, Tertullianus, Origenes, Iulius Africanus, Lactantius, Dionysius Alexandrinus, Gregorius Nissenus, Hieronymus, & alii, quæ iste de Dominicæ & prædicationis tempore, & resurrectionis hora tradidit, ea reverenter excepturi & velut *divinum*, quod ait Baronius, *oraculum audituri*, ac secuturi fuerint, si quæ ille de his in epistolis scribit, vidissent, & ab Ignatio Christi Martyre vere scripta fuisse credidissent. At isti omnes tui Baroni Ignatii de his traditionem non modo non sunt secuti; sed eam apertissime rejecerunt, ac refutarunt, & res ei plane contrarias de prædicationis & resurrectionis Dominicæ tempore amplexi sunt; Ergo tuus eorum ævo Ignatius nondum emerserat. Neque enim nobis persuadebis tales ac tantos viros Ignatiana vel si jam extabant nescivisse, vel quæ sanctissimi Martyris esse nossent, ea sprevisse.

CAPVT IX.

[q] Ther. ep. ad Hedib. Quæst. 6 T. 1. fol. 50. I.

[r] ibid. H.

[s] Maldon. in Matt. 28. 6.

[t] Baron. a. D. 34. § 127.

Scio nobis contra obiici Polycarpi ex secundo sæculo; Origenis ex tertio de Ignatio epistolico testimonia. Sed ea suo postea loco expendemus, & cum bono Deo ostendemus nullam ad hanc causam vim habere; quod quæ ex Origene quidem afferuntur, non constet esse Origenis, imo alterius esse auctoris verisimillimum ac pæne certum sit; quæ vero ex Polycarpo, & ipsa quoque vehementer suspecta, & præterea huiusmodi sunt, quæ etiamsi vere Polycarpi essent, ne sic quidem vincerent has ipsas, de quibus litigamus, epistolas ab Ignatio fuisse scriptas. Seposito ergo tantisper vtroque hoc nomine, ex iis quæ hactenus disputavimus satis ni fallor, patet Ignatii has quas habemus epistolas, annis ducentis eius martyrium proxime consecutis, plane ignotas Christianis Theologis fuisse; etiam ipsi Irenæo, quem si quæ fuissent, minime omnium latere poterant; tum quod Polycarpi, qui eas collegisse primus dicitur, discipulus fuerit, & quidem ita studiosus, vt omnia viri facta dictaque a se olim puero in Asia visa, atque audita senex etiam se

Nn 2 probe

CAPUT IX.

v Iren. apud Euseb. Hist. l. 5 c. 20.

probe meminisse profiteatur,; v tú quod ipsam illam Polycarpi ad Philippenses epistolam legisset, cognitamque haberet, in qua hic factam a se epistolarum Ignatianarum Syllogen dicit, cuique hęc ipsa sylloge in eodem coniuncta volumine subjiciebatur. Cum ergo hunc Irenæum, cum cæteros, quos recensuimus, has tot talesque epistolas, si vere tum extitissent, nescivisse plane sit incredibile; consentaneum est hoc, quod nos putamus, quodque inde necessario consequitur, confiteri, has scilicet epistolas toto illo tempore nullas re vera extitisse. Quale enim quæso istud est, vt ex quo tempore nosci facillime poterant, eo ignotæ, ac incelebres iacuerint? Nemini ne in iis quidem locis dictæ, aut laudatæ, qui eas dici postulabant? Iis demum temporibus notæ, ac dictæ fuerint, quibus quod essent ab ea, quæ dicitur, illarum origine remotiores, difficilius nosci poterant? Constat enim ex iis quæ diximus, eas annis post Ignatium ducentis ignotas fuisse, anno demum post eius mortem ducentesimo ab Eusebio primum sex fuisse memoratas; inde laudantibus Athanasio, Hieronymo, Theodoreto, Gelasio, celebrari cœpisse, quoque longius a rerum fonte recedit ur, eo magis inclaruisse; donec tandem circa sextum sæculum, quæ primo sex fuerant, eæ ad duodecim, ac postremo ad quindecim numerum excreverunt, ingenti vbique plausu iactatæ ac celebratæ. Nemo prudens negaverit hunc omnino esse fabularum & rerum falsarum, atque commentitiarum progressum; quæ iis temporibus, quibus exortæ dicuntur, ignotissimæ, vbi semel fictæ sunt, obscure primo, paucis quos nactæ fuerint paulo faciliores, adrepere; mox attollente paulatim fama subvehi, ad plures sensim, inde ad omnes advolare vbique sese ostentare, & *caput* postremo, quod ait summus Poëta, *inter nubila condere* solent. Hoc plane fuit Ignatianarum epistolarum fatum. Annis postquam natæ dicuntur, pluribus quam ducentis, altum de iis apud omnes silentium; A Martyre vt ferunt, Apostolico scriptas, ab alio, ipso quoque Apostolico, & Martyre profusissime vt volunt, sed nequicquam, commendatas nemo toto illo sæculo inventus, qui celebraret; nemo qui laudaret; qui vel semel nominaret. Profecto vel barbarum & inhumanum, planeque ferreum illud Christianorum sæculum fuisse necesse est; vel certe has nostras Ignatianas gemmas nullas adhuc tum extitisse, quas nemo si vere extitissent, vel mediocri sensu prædictus, præsertim a Polycarpo publicatas, contemneret. De sæculi humanitate, pietate, eruditione, sapientia, nemo dubitat; & quos ejus memoriæ viros nuper dixi, Irenæos, Tertullianos, Clementes, hiabunde nostram de illo ævo opinionem confirmant. Huc ergo tandem concedere non modo sollicitamur, sed etiam cogimur, vt quæ nunc apud nos circumferuntur Ignatiana, ea credamus nulla toto illo sæculo in rerum natura extitisse, eaque adeo neque scripsisse Ignatium, neque sustulisse, aut edidisse Polycarpum.

CAPUT

CAPVT X.

Argumentum adverſus Ignatiana III. *Quod in ijs Baſilides nominatim memoretur, annis 27. poſt Ignatij mortem exortus. Diſcutiuntur Baronij praſtigia, & verum Baſilidis tempus ex vetuſtiſſimis ſcriptoribus aſſeritur. Argumentum IV. Quod Theodotum ſcriptor epiſtolarum nominet, & eius hareſin confutet, annis poſt martyris mortem pane centum exortam. Expenduntur & refelluntur Vſſerij, & Hammondi ad quemdam Hieronimi locum exceptiones.*

MIhi quidem vt ita ſentiam, ſatis eſſe confiteor hactenus a me expoſitum argumentum. Sed quia res agitur non exigui momenti, vt ijs quantumquidem eſt in nobis ſitum, ſatisfaciamus, qui argumento, vt vocant, negantis teſtimoniis diffidunt, epiſtolas deinceps ipſas paulo accuratius inſpiciamus, & videamus, an & ſæculi, quo ſcriptæ, & viri, a quo ſcriptæ eſſe dicuntur, ingenio ac moribus, plane congruant; & exploremus ſi quid forte inſit, quod fucum ſapiat. Difficile enim eſt, etiam peritiſſimum ac callidiſſimum impoſtorem ita ſibi vndequaque cavere, vt non ei aliquid imprudenti excidat, quod dolum prodat.

Primo ergo has epiſtolas paulo diligentius rimanti non pauca paſſim occurrunt, quæ ſtatam atque immotam temporum fidem, certiſſimum veritatis κριτήριον, graviter pulſant, ac convellunt; Quale eſt quod earum auctor de tam multis hæreticis, atque hæreſibus paſſim loquitur, poſt Martyris demum mortem, vt videtur, exortis. Nam & quoſdam ejus commatis hæreticos nominat diſerte; & quos non nominat, eorum tamen dogmata ita plane, ac perſpicuè interdum exponit, vt quos intelligat, dubitari non poſſit. Vtrumque ordinem ſigillatim conſideremus. Prior eorum eſt, quorum nomina edit; Edit autem Baſilidis, Theodoti, ac Cleobuli in epiſtola ad Trallianos. [a] At hos tres poſt Ignatii martyrium erupiſſe, certo conſtat. De Baſilide res clara eſt ex conſona omnium veterum ſcriptorum traditione Clemens Alexandrinus in eo ipſo loco, quem nuper attigi; [b] *Infra* (id eſt poſt Pauli mortem) *circa tempora Hadriani Imperatoris* (inquit) *fuerunt, qui hereſes excogitarunt, & pervenerunt vſque ad ætatem Antonini natu maioris, ſicut Baſilides.* κάτω δὲ περὶ τοὺς Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως χρόνους οἱ τὰς αἱρέσεις ἐπινοήσαντες γεγόνασι, καὶ μέχρι γε τῆς Ἀντωνίνου τοῦ πρεσβυτέρου διέτειναν ἡλικίας, καθάπερ ὁ Βασιλείδης. Huic Clementis traditioni adamuſſim congruit Firmiliani [c] aliquanto junioris, clariſſimi, Cyprianeo ævo Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopi, teſtimonium; temere, ne dicam inverecunde, a Baronio [d] ſugillatum; *ſed & Valentini* (inquit Firmilianus) *& Baſilidis tempus manife-*

[a] Ign. ad Trall. p. 78.

[b] Clem. Alex. L. 7. Strom. p. 764. C. D.

[c] Firmil. ep. ad Cypr. quæ 75. eſt apud Cypr. p. 158. extr.

[d] Bar. a. D. 258

CAPUT X. *ſtum eſt, quod & ipſi poſt Apoſtolos & poſt longam ætatem adverſus Eccleſiam Dei ſceleratis mendacijs ſuis rebellaverint.* De Baſilidis tempore tãquam de re manifeſta loquitur. Id ipſum diu ante Firmilianum tradiderat Irenæus. Hic enim Clementis ad Corinthios epiſtolam, non multis, vt videtur, ante Ignatii martyrium annis ſcriptam, *vetuſtiorem* eſſe affirmat [c] *Hæreticis alterum Deum ſuper Demiurgum*, factorem horum omnium, quæ ſunt, *comminiſcentibus*; id eſt (vt liquet) Gnoſticis. Neque vnum Clementem, qui Apoſtolorum tempora vix eſt egreſſus, hæreticis vetuſtiorem fuiſſe docet. Scribit [f] idem alibi omnes *iſtos hæreticos valde poſteriores eſſe, quam Epiſcopos, quibus Apoſtoli tradiderunt Eccleſias*; adeoque & Ignatio, qui horum Epiſcoporum vnus fuit. Itaque & quarti ſæculi ſcriptor Euſebius tum Saturninum Antiochenum, tum Baſilidem Alexandrinum principatu Hadriani hæreſes ſuas diſſeminare cæpiſſe refert; [g] & quidem rectè, clariſſimo atque eruditiſſimo Valeſio judice. Idem in Chronico ad annum Hadriani XVII. Domini vero CXXXIV. Baſilidem hæreſiarcham exhibet; [i] *a quo* (inquit) *Gnoſtici.* Hæc vetuſtiſſimi, a quibus neque poſteri ſcriptores diſcedunt; Theodoretus, quinti ſæculi optimus auctor *Saturnilum* (alijs *Saturninum*) & Baſilidem, ambos ſub Hadriano fuiſſe dicit. ἄμφω δὲ (inquit) ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ Καίσαρος, ἐγένοντο. Iſidorus Hiſpalenſis, ſeptimi ſæculi ſcriptor, Hadriani principatum in Chronico exhibens; *Per idem tempus* (inquit) *Aquila Ponticus, interpres ſecundus poſt LXX. Oritur; Et Baſilides hæreſiarcha agnoſcitur.* Cæteros referre eadem ſequentes & longum eſt, & ſupervacaneum. Cum ergo ex his certum ſit Baſilidem diù poſt Apoſtolos, ſub Hadriano Principe (vt habent Euſebius & Hieronymus) hęreſes ſuas ſpargere cæpiſſe; epiſtolarum ſcriptor, qui Baſilidem hæreticum nominatim memorat, neceſſario alius eſt ab Ignatio Martyre; quem ſcilicet annis poſt Ioannem Apoſtolum pauciſſimis ſub Trajano Hadriani deceſſore, martyrium feciſſe conſtat, a. D. 109. (ex Baronii calculo) vel (ex Vſſerij, qui accuratior) 107. annis adeo ante exortam Baſilidis hæreſim circiter 27. Vaniſſimus Latinorum Annaliſta, vt hæc diſcutiat, fruſtra nobis ſua quædam ſomnia narrat. Primum eſt, quod hæreticos iſtos Baſilidem ſcilicet & Saturninum a. D. 120. *Eccleſiam ſuis pravis dogmatibus impugnaſſe* concedit [m] quidem; *Sed ita* tamen, vt velit eoſdem jam ante (viventibus ſcilicet vel Apoſtolis, vel Apoſtolorum diſcipulis, id eſt ante a. D. 109.) *ſua monſtra concepiſſe, & & ſinceræ fidei integritatem hæreſium labe conſpergere*, adhuc ſuperſtite Ignatio, *cæpiſſe*. Mitto; quod pſeudo Ignatius ſatis ſignificat Baſilidē, quo tempore illa ipſe quæ diximus, ad Trallenſes ſcribit; ſua monſtra, non, quod ait parens Annalium *concepiſſe*, ſed effudiſſe ac ſparſiſſe, multiſque perſuaſiſſe; vt jam ſectatorum turbas nactus eſſet. Non enim huius viri deprehenſis a ſe veneſis mature occurri, & morbi vim antequam convaleſcat, opprimi jubet; ſed veluti de malo palam graſſante loquitur; [n] *Fugite*, (inquit) *malas ſoboles Diaboli, Simonem dico, primogenitum*

generis

c Iren. L. 3. c. 3. p. 233. A.

f Id. L. 5. c. 20. init.

g Euſeb. Hiſt. L. 4. c. 7. p. 119.

h H Valeſ. Not. ad eũ Euſ. loc.

i Euſeb. Chron.

k Theodor. L. 1. Hær. Fab. c. 2. T. 4. p. 193. D.

l Iſid. Hiſp. Chron. p. 389.

m Bar. a. D. 120. § 5.

n Ignat. ad Trall.

generis ipsius, & Menandrum, & Basilidem, & TOTAM COLLECTIONEM malignitatis ipsius, φεύγετε δὲ αὐτοῦ καὶ τὰς κακὰς παραφυάδας. Σίμωνα τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ υἱὸν καὶ Μένανδρον καὶ Βασιλείδην, καὶ ὅλον αὐτοῦ ὀρυγμαδὸν τῆς κακίας. ὀρυγμαδὸν τῆς κακίας αὐτοῦ. *inconditam turbam Basilidis* malignitatem sectantium dicit; Hæc enim mihi de hæresiarchæ, non de Diaboli malignitate accipienda videntur. Sed hæc quod dixi, mitto; illud nunc quæro; Vnde hæc Annalista, quæ tam confidenter narrat, accepit? Primo quod istos ait a. D. 120. erupisse, mera ipsius hariolatio est, nullo veterum testimonio fulta, qui omnes istos diu post Apostolos, sub Hadriano; quidam vt Eusebius & Hieronymus, a. Hadriani 17. (id est Christi 134.) suas hæreses publicasse significant; nemo anno Hadriani primo Christi (ex Baronii calculo) 120. id accidisse dicit; quod Annalistæ Ignatianæ causæ studentis purum putum commentum est. Alterum eius priore etiam ineptius, somnium est, istos hæresiarchas sua monstra jam viventibus Apostolicis concepisse. Quis hoc nostrum docuit? Vnde didicit jam istos, viventibus Apostolis & Apostolorum discipulis, non dico sua monstra concepisse, sed vel puberes, vel etiam pueros, aut adolescentes fuisse? Ioannes Apostolorum vltimus, terras reliquit, vel Nerva & Ruffo coss. id est a. D. 97. vel quod Annalista statuit, a. D. 101. Fac Basilidem eodem illo anno natum; fac puerum fuisse; annon anni illi 32. qui hinc ad a. D. 34. fluxerunt, quo sua teste Eusebio, monstra effudit, satis illi ad ea concipienda esse potuerunt? Tertium Annalistæ somnium, etiam superioribus deterius est, quod hæreticos suas hæreses viventibus Apostolis non modo concepisse, sed etiam spargere, earumque labe sinceræ fidei integritatem (vt loquitur) conspergere cæpisse vult; Vnde & somnia somniis more suo superstruens, alibi audacissime affirmat [o] a Ioanne Apostolo in duabus prioribus epistolis, sugillatum fuisse Basilidem, & ejus gregales; quasi is sua prodigia Ioanne adhuc superstite jam prędicaverit. Nimirum Basilides, si isti credimus, annis triginta quinque antequam nosceretur, jam nobilis erat hæresiarcha; jam a Ioanne sugillatus, & infami nota compunctus erat. Nam quicquid delirare Baronio suus suadeat stramineus Ignatius, neminem tam stultum futurum arbitror, qui Clementi, & Firmiliano, & Eusebio, & alijs veteribus non potius credendum putet Basilidem diu post Apostolos ad annum Hadriani 17. nosci cœpisse ex propinquo, in ipsarum rerum vicinitate narrantibus, quam Annalistæ isti musteo, omnia plane alia nullo auctore, nulla ratione, ex vno caussæ suæ studio, vaticinanti, sæculo demum post res gestas decimo quinto 4°. Quod idem alibi ex Hieronymo narrat [p] *Basilidem in Alexandria esse mortuum temporibus Hadriani, qua tempestate Barchochebas dux Iudaicæ factionis Christianos varijs supplicijs enecavit*; id inquam, nescio quam verum sit; certè non videtur cohærere cum iis, quæ Clementem supra audiebamus tradentem, scilicet Basilidem pervenisse ad Antonini Pij ævum. Hadriano enim a. D. 137. mortuo Pius successit; Barcochebas

ante

CAP. X.

o Bar. a. D. 99. §. 7.

p Bar. a. D. 120. § 15.

Caput X.

ante Hadriani mortem reversus, bellumque Iudaicum, Bitherarce expugnata, confectum erat. S. Vltimum Baronii de his somnium est, [q] quod Basilidem prius erupisse fingit; Saturninum Antiochenum, postea; sed infoeliciter, vt solet. Nam plane contra factum esse constat. Neque ipse dissimulare ausus est alios auctores aliter rem narrare. *Saturninum* (inquit) *post Basilidem ordine recensemus, licet nonnulli, qui de ijs agunt, de Saturnino primum mentionem instituerint.* Qui sint isti *nonnulli* a se dissentientes, callide tacet; ne tantorum nominum auctoritas sui figmenti vanitatem labefactaret. Nos qui sint, dicemus. Primus ergo hic a Baronio dissentientium est, Tertullianus; secundus est Eusebius* Tertius est Theodoretus;† Quartus est Epiphanius, id est vetustissimi omnes auctores, a quibus rem hanc totam habemus; neque quemquam esse puto, qui Baronio aliter instituenti praeiuerit. Omnes Saturninum, vt Basilide anteriorem, memorant. Ipse certe neminem laudat; vt a se *dissentire*, non quod scripsit, *nonnullos, sed omnes* confiteri debuerit. Omnes, inquam, quotquot de his verba faciunt, Saturninum, Basilide anteriorem fuisse significant; Quidam, quod verissime ac solertissime observabit Vsserius, [r] diserte affirmant Saturninum priorem erroris scholam aperuisse; vt Tertullianus, [s] qui Simonis, & Menandri impietatem paucis executus; *secutus est post haec* (inquit) *& Saturninus*; ac huius quoque expositis delitiis, tum demum; *Postea* (inquit) *Basilides haereticus erupit. Postea*, inquit. Non ergo ante Saturninum; quae insulsa est Annalistae hariolatio; historias nobis non ex rerum veritate, sed ex suo commodo contexentis. Ephiphanius omnia etiam clarius pandit; [t] fuisse hos duos Saturninum, & Basilidem in Syria cōdiscipulos συσχολασάς, sub Menandri, vt videtur, praeceptoris disciplina, Saturnilum Antiochiae docuisse: Basilidem in Aegyptum esse profectum, *& illo suo praestigiatore condiscipulo, quem in Syria reliquerat, maiora multo praedicare coepisse vt sublimioribus, quam ille tractandis dogmatibus maiorem auditoribus suis fucum faceret, ijsdemque impensius arrideret, ac plures sodali suo Saturnilo sectatores colligeret.* Tum; *Sed vt quod res est dicam; non ille per sese, ac suopte ingenio dira illa, ac pestifera dogmata primus excogitavit, Sed A SATVRNINO ac Simone Mago, quem supra refutavimus, erroris argumenta mutuatus est, quae alia ratione tractare & maiore cum pompa enarrare instituit.* Ita ex Petavii interpretatione Epiphanius. Non potuit disertius febriculosas Latini Annalistae suspiciones, frigidasque conjecturas discutere: quibus disiectis iam in aperto emicans vetustissimis auctoribus tradita, veritas impostoris Ignatiani stultitiam prodit; qui quem simulandum sumpserat Martyrem, eum facit suos absurde ac praepostere hortari, vt *Basilidem & totam collectionem malignitatis ipsius fugiant*; immemor tunc, quem monentem inducit, totis viginti annis, & quod excurrit, vivere & loqui ante desijsse, quam Basilides vllos malignitatis & amentiae suae sectatores collegisset. Etiam maioris stultitię est, quod deinceps noster Ignatii simius suos Trallianos

Theodo-

q Bar. a. D. 120. §. 18.

* Euseb. Hist. L. 4. c. 17.

† Theod. L. 1. c. 2. Haeret. fab.

r Vsser. Proleg. In Ignat. c. 16. p. 117.

s Tertull. de Praescr. c. 45. p. 249 D.

t Epiph. Haer. 23.

Theodotum quoque & Cleobulum fugere jubet.[u] *fugite etiam* (inquit) *ipsius nequissimi nepotes, Theodotum scilicet, & Cleobulum, qui generant fructum mortiferum.* φεύγετε καὶ τὰ τῆς πονηρᾶς ἔκγονα, Θεόδοτον καὶ Κλεόβουλον, τὰ γεννῶντα καρπὸν θανατηφόρον. Cleobulum istum sua obscuritas ita regit, vt argui non possit. Vt enim hunc eundem cum *Cleobio* illo fuisse putemus, cujus fit aliquoties apud scriptores mentio, nihil vt opinor, cogit, sed de Theodoto, res aperta est. Duos Theodotos scriptor contra Artemonem anonymus quidem, sed antiquissimus, (sive is fit Caius, vt a Photio traditum est,[x] sive alius) apud Eusebium[y] memorat; vnum cognomento Coriarium, τὸν σκυτέα, ab arte, quam fecerat (quem Epiphanius[z] & Hieronymus[a] a Patria *Byzantinum* indigitant) cum Artemone de Christo blasphemantem; alterum prioris istius discipulum, & mali quod aiunt, corvi malum ovum, Theodotum *argentarium*, τραπεζίτην. Iam quod idem ille scriptor narrat Coriarium a Victore Romæ Episcopo, ab Ecclesiæ communione, ejectum fuisse ob suam illam hæresin, cuius ibidem *parens & auctor* primus fuisse dicitur; id inquam hominem demonstrat post a. D. 194. quo Victor sedere cœpit, vixisse, & hæresim suam prodidisse; id est annis post Ignatium martyrio coronatum 87. Iste ergo epistolæ ad Trallianos scriptor, Ignatius esse non potest, qui res tam multis post martyris obitum annis gestas scivit; omninoque quisquis de cætero sit, post a. D. 194. vixit. Si vero Theodadem, quo videtur ducere clarissimus Vsserius, præter omnium codicum Græcorum Latinorumque fidem pro Theodoto hic reponere licet; quidni & in loco superiore pro *Basilide* licebit *Hermogenem*, aut *Philetum*, aut quemvis alium Basilide vetustiorem hæreticum rescribere? Actum est de omni veterum librorum fide, si hæc licent; neque vllus est inter apocryphos tam absurdus, ineptusve liber, quem non possis iisdem artibus pro vero & sincero asserere. Huc accedit, quod Theodadem, illum Pauli familiarem, quem a suo Valentino auditum ferebant hæretici (vt est apud Clementem[b]) non constat fuisse hæreticum. Non est Christianæ charitatis virum, fortasse orthodoxum, hæreseos infamia aspergere, vt eum sublevemus, qui mendacii, & imposturæ manifestus est. Denique & me Hieronymi locus contra Helvidium disputantis movet, disertè Ignatium inter Apostolicos scriptores primum recensentis,[c] qui adversus Ebionem, & Theodotum Byzantium, & Valentinum scripserunt. Scio quid ad hunc Hieronymi locum duo viri doctissimi dixerint, Vsserius, & Hammondus. Prior videtur[d] Hieronymum capere non de epistolis, sed de alio aliquo Ignatii adversus hæreticos opere, quod illius ævo extiterit, nostro desideretur. Sed si quod hujusmodi Ignatii opus Hieronymi tempore extabat; cur hic ejus in Catalogo, cur nullus alius alibi meminisse reperitur? Deinde quid opus est alios Ignatio libros affingere, cum in epistolis, quæ ejus nomine extant, apertissime refutati legantur Ebionis, & Theodoti, & Valentini, quos Hieronymus nomi-

CAPVT X.

u Ign. ad Trall. p. 38.
x Phot. cod. 48.
y Euseb. Hist. L. 5 c 28 p. 196. B.
z Epiph. Hær. 54.
a Hier. contr. Helvid.
b Clem. Alex. Strom. L. 7. p. 764.
c Hier adv. Helvid. c. 9.
d Vsser. Proleg. ad Ign. c. 1. p 3.

CAPUT X.

[c] Hammond. Dissert.2.c.24. §.23.

nat, errores? Hammondus [c] vero confitetur nihil necesse esse, vt Ignatius adversus Valentinum, aut Theodotum Coriarium, (Ignatio posteriores) volumina nova scripsisse dicatur; Hieronymi enim verba, non *conjunctè*, *sed divisim* intelligenda esse, vt quos istic nominat Patres *Apostolicos* Ignatium, Polycarpum, Irenæum, & Iustinum, ii intelligantur non omnes contra Ebionem, Theodotum, & Valentinum scripsisse, sed singuli contra horum aliquem. Vnde colligit ad Hieronymi mentem satis esse ea, quæ Ignatius in epistolis contra Ebionem scripsit, etiamsi nihil adversus Valentinum & Theodotum scripserit. Ille vero fallitur. Nam nisi Ignatius contra Theodotum scripsisse intelligatur, liquido falsum erit quod ait Hieronymus. Nemo enim Apostolicus contra eum scripsit; non Polycarpus, ac ne Irenæus quidem, aut Iustinus, aut quisquam ejusdem census alius; vt plane necesse sit ad Ignatium referri, quæ de Theodoto dicit Hieronymus. Quomodo enim vel Polycarpus, vel Iustinus, vel Apostolicorum quisquam contra Theodotum scribere poterant, qui diu post eorum mortem exortus est? Sub Victore episcopo Romano, id est circa a. D. 200. quo tempore incredibile est quemquam eorum vixisse, qui Apostolos viderant, omnes ante a. D. 100. mortuos? Irenæus vero sub Victore quidem superfuit, sed opus contra hæreticos suum sub Eleuthero, ante Victorem, scripserat, cum nondum suam hæresim sparsisset Theodotus. Neque sane quod jam observavimus, Theodoti Irenæus vspiam meminit: Ergo quod dicit Hieronymus de Theodoto ab aliquo Apostolico, refutato, id vel apertissime falsum est, vel de Ignatio sumendum est. Si dicas neque hoc Ignatio competere annis fere centum ante mortuo, quam Theodoti hæresis nosci cœpisset; respondebo hoc Martyri quidem Ignatio, non convenire; de vestro epistolico verum esse; eumque hoc loco ab Hieronymo intellectum esse; apud quem scilicet, & alia & illa adversus Theodotum disertissima legerat, quę nos nuper ex epistolis ad Ephesios & Magnesianos descripsimus; eo falsum esse confiteor, quod hunc suum Ignatium diu post Apostolos & Apostolicos viros natum, *Apostolicis* hominibus connumeravit, ex præcepto de Ignatianis errore ab Eusebii lectione hausto, quem facile exuere poterat, si animum ad ea, quæ ipse scribit, advertisset, fieri scilicet non posse, vt a quo Theodotum refutari videbat, is veri nominis esset Ignatius; Interdum enim Hieronymum naturali quadam ingenii vehementia abripi, & quædam non satis accurate expensa effundere, nemo in eo versatus negaverit; & vel ex eo apparet, quod hic scribit, multos Apostolicos viros adversus Theodotum Byzantinum scripsisse, cum temporum ratio vincat nulli Apostolico notum esse potuisse Theodotum.

CAPUT

CAPUT XI.

Argumentum V. VI. & VII. Quod epistolæ Saturnili, Patripassianorum, & Theodoti hæreses, omnes post Martyris passionem exortas, apertissime memorent, & refutent; idque ipsum epistolarum interpolatorem vidisse, sed non correxisse; imo peccatum auxisse.

SEd Pseudo-Ignatius, præter Basilidem, & Theodotum, quorum nomina edidit, alios etiam post veri Ignatii mortem exortos hæreticos, tetigit, licet non nominatos; vt Saturninum, Basilidis, de quo diximus, condiscipulum, qui Antiochiæ paulo ante Basilidem, cæterum & ipse sub Hadriano, erupit. Hunc enim intelligit scriptor epistolicus in his ad Piladelphienses verbis; [f] *Si quis legitimam commixtionem, & liberorum procreationem corruptelam & pollutionem appellet, aut cibos aliquos detestandos putet, talis Apostatam illum draconem in se habitantem fovet.* Hoc enim fuisse Saturnini dogma, & ex Irenæo, [g] & ex Epiphanio [h] discimus, & insuper ex Theodoreto [i] *hunc primum fuisse, qui matrimonium Diaboli doctrinam nominavit;* τὸ γάμον (inquit) οὗτος πρῶτος τοῦ διαβόλου διδασκαλίαν ὠνόμασε. Observavit doctissimus Vsserius; [k] Sed & Baronius eadem confitetur; vbi postquam hæc Ignatio, quæ recitavimus, & alia quædam in eundem sensum ab eo scripta laudavit, Saturninum docet [l] dogmatis huius auctorem fuisse. Quo loco notanda est obiter Annalistæ constantia. Nam si, quod hic ille fatetur, sententia ea de nuptiis, quam Ignatius damnat, quamque a suis caveri vult, Saturninum primum auctorem habuit; necessario fatendum est Saturninum dogma suum ante Ignatii mortem prædicasse. Sed idem Annalista diserte alibi [m] scribit *post mortem Ignatij emersisse impudentem illum hæreticum* (Saturninum dicit) *quo vivente tanta lucis fulgore perculsum, vt noctuam quandam in tenebris delituisse.* Sed de conciliandis Baronianis viderint alii. Aliud quoque Saturnini dogma; [n] nimirum Salvatorem incorporalem quidem ipsum, & sine figura, *putative* autem visum fuisse hominem, nemo acrius exagitavit, quā idem hic noster *putativus* Ignatius, [o] non semel monens multos Christi nomen circumferre hac hæresi inquinatos; quæ quia pluribus ad Irenæum supra sumus executi, non repetimus. Mihi satis id quod ex his manifestum est, concludere epistolicum Ignatium, cui notæ fuerunt a Saturnino proditæ hæreses, post eas ab auctore publicatas vixisse; ideoque Ignatium Martyrem esse non posse, martyrio non paucis annis ante coronatum, quam sua venena Saturninus effunderet. Effudit enim sub Hadriano; Martyr certaverat anno Traiani 11. vel 12.

f *Ign. ad Phil. p.*102.
g *Iren. L.* 1. *c.* 22
h *Epiph. Hær.* 23.
i *Theodo. Hær. Fabul. L.* 1. *c.* 3.
k *Vsser. Proleg. ad Ignat. c.* 16. *p* 117.
l *Bar. a. D.* 57. §. 188
m *Id. a. D.* 120 §. 18.
n *Vid. Iren. L.* 1 *c.* 22.
o *Igna. Vsser. ad Ephe p.* 197 *Ign. vulg. ad Trall. p* 76. & *ad Tarsens. p.* 144.

Præterea idem ille noster Ignatius *Patripassianorum* impietatem aper-

CAPUT XI.

aperte, & quidem multis, confutat. [p] Præter loca, quæ supra descripsimus, *Vnus est* (inquit) *Pater, & vnus filius, & vnus Paracletus, propter quod & Dominus, mittens Apostolos docere omnes gentes, præcepit eis baptizare eas in nomine Patris & filij & Spiritus Sancti, non in vnum quemdam trinomium.* οὔτε εἰς ἕνα τριώνυμον, οὔτε εἰς τρεῖς ἐνανθρωπήσαντας, ἀλλ᾽ εἰς τρεῖς ὁμοτίμους. *Sed in tres vnius ejusdemque honoris; quia vnus est tantum, qui homo factus est, non Pater scilicet, neque Paracletus, sed solus filius.* Manifeste pulsat Praxeam, qui ipsum eundemque & Patrem, & filium, & Spiritum Sanctum dicebat; teste Tertulliano; [q] id est vnum Deum, sed τριώνυμον. Sed & paulo post Ignatius noster Diabolum invitat, [r] quod prædicet, & decernat Core suorum mancipiorum scilicet (*cruci affixum esse illum, qui est sine principio*; id est (vt liquet) Patrem. νομοθετεῖς σταυρῷ προσηλῶσθαι τὸν ἄναρχον. Fatetur hoc Baronius; scribens [s] *Ignatium testari suo tempore Diabolum ore suorum jactasse eiusmodi impietatem, vt dicerent Patrem natum esse & passum*; eoque huius Martyris tempore, jam extitisse Patripassianos concludens. Sed ille quidem pessime argumentatur. Hinc enim concludendum erat, non, quod iste ait, Patripassianos jam vivente Martyre extitisse (quod falsum esse & in omni primæ Ecclesiæ historia inauditum constat) sed longe aliud; nempe hunc, qui ista dicit, epistolæ auctorem plane alium esse, quam Ignatium; cuius ævo nondum vlli Patripassiani noti erant. Nam Tertullianus ipsum illum, adversus quem scribit, [t] Praxeam *primum ex Asia hoc genus vniversitatis intulisse Romam* tradit, eumque ideo *hesternum* & *novellum* vocat; [v] & cæteris hæreticis *posteriorem*. Ergo qui eius hæresim scivit Ignatius epistolicus, fieri non potest, vt sit ipso antiquior; neque adeo, vt sit martyr Ignatius, quem constat centum annis aut circiter martyrium Romæ ante fecisse, quam istic Praxeas *suas*, vt Tertullianus loquitur, [x] *avenas superseminasset*. Iam si vera sunt, quæ Caius, sive alius apud Eusebium [y] scriptor vetustissimus dicit, *Theodotum Coriarium defectionis illius, quæ Christum Deum negat, parentem & auctorem fuisse, primumque asseruisse, Christum esse nudum hominem* τὸν ἀρχηγὸν καὶ πατέρα ταύτης τῆς ἀρνησιθέου ἀποστασίας, πρῶτον εἰπόντα ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν χριστὸν) ita quoque necesse erit Ignatio, non modo vulgato; sed etiam Vsseriano Theodotum fuisse cognitum. Nam etiam in Vsserianis epistolis hæc blasphemia refutata repetitur in ea quæ est ad Ephesios; vbi legimus [z] *Christum Deum in carne factum esse*; & ad Magnesios *Iesum Christum ante sæcula apud Patrem fuisse, & in fine apparuisse.* Atque hæc, & alia si qua erant in epistolis similia, velut in Theodotum dicta, ipse etiam earum interpolator accepisse eo noscitur, quod locum ad Trallesios hunc, *fugite malas propagines generantes fructum mortiferum*; illustrare & amplificare de more studens, eoque hic addens ipsorum hæreticorum nomina, quos in epistolis, quas interpolabat, notatos & refutatos fuisse putabat, Theodotum inter hos diserte ediderit; totum locum sic interpolans; [c] *fugite malas Diaboli propagines*

p Ignat. ad Phil. p. 173.
q Tertul. contr. Prax. c. 2. p. 635. c. c.
r Ignat. ibid. p. 178. extr.
s Baron. a. D. 260. §. 63.
t Tertul. contr. Prax. c. 1. p. 634. c.
v ibid. c. 2. p. 635.
x Ibid. c. 1. D.
y Euseb. Hist. l. 5. c. 28.
z Ignat. Vsser. ad Eph. p. 197.
a Id. ad Magn. p. 203.
b Ign. Vss. ad Trall. p. 209.
c Ign. vulg. ad Trall. p. 77. 78.

pagines σατανάδας, Simonem dico, primogenitum eius filium & Menandrum & Basilidem; tum Ebionitas, & Nicolaitas his accenset, & postremo: *Fugite etiam (* inquit *) ipsius nequissimi nepotes Theodotum, & Cleobulum.* Rectè quidem ille hactenus, quod simpliciter & bona fide existimavit non Simonem tantum, & Menandrum, & Nicolaïtas, & Ebionitas, sed etiam Basilidem & Theodotum primo epistolarum scriptori notos fuisse; id enim nisi causæ studium obstaret, omnes cum eo confiterentur. Sed gravissime in eo lapsus, quod cui Theodotum notum fuisse vere concedit, eum Ignatium vere fuisse vel crediderit, vel ut alii crederent, effecturum se putaverit cum ex historia Ecclesiastica certum sit Ignatium toto pæne sæculo & Theodoto & ejus excommunicatore Victore vetustiorem fuisse.

CAPUT XII.

Argumentum adversus Ignatiana VIII. Quod epistola, Valentini λόγον *a Sige processisse fingentis, delirium diu post Ignatij mortem, editum & sparsum, disertis verbis memorant & refutant. Refelluntur duo Ignatianorum effugia; I. Hammondi & Vsserij alios ante Valentinum hæreticos* λόγου *a Sige processionem finxisse, nullo teste, vel auctore, ex sola causæ desperatione affirmantium. II. Petavij, epistolæ verba non de Sige Æone, sed de simpliciter dicto silentio nequicquam interpretantis. Exploditur tertium quorumdam effugium Valentini deliria ante Martyris mortem innotuisse comminiscentium.*

SEd & Valentinum atque eius sectarios apertissime cædit epistolarum scriptor in loco iam supra descripto;[d] *Vnus Deus est* (inquit) *qui manifestavit seipsum per Iesum Christum filium ipsius, qui est ipsius verbum, æternum, non a silentio progrediens.* εἷς θεός ἐστιν ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὅς ἐστιν αὐτοῦ λόγος ἀΐδιος, οὐκ ἀπὸ Σιγῆς προελθών. Fateor hunc locum in solis haberi Vsserii, & Vossii editionibus; illius Latina, huius Græca. In vulgatis ante hac tum apud Latinos, tum etiam apud nostros, Ignatii Græcis Latinisque editionibus quædam alia verba istorum loco, habentur in hunc modum;[e] εἷς θεός ἐστιν ὁ παντοκράτωρ, ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοῦ, ὅς ἐστιν αὐτοῦ λόγος, οὐ ῥητὸς ἀλλ' οὐσιώδης. οὐ γάρ ἐστι λαλιᾶς ἐνάρθρου φώνημα, ἀλλ' ἐνεργείας θεϊκῆς γέννημα. Sed hæc nobis exemplarium tanta in hoc loco diversitas, fraudi esse non debet; & miratus sum virum doctissimum Blondello hunc ex Vsseriano, & Vossiano codice locum objicienti, ita respondisse, vt primum & ante omnia diceret, *in alijs omnibus exemplaribus hac verba non reperiri.*[f] Quid? Ergone Vsseriano & Vossiano exemplari vulgatos Ignatii libros præferet? Illud-ne veluti vitiosum ac corruptum abjiciendum? Hos veluti puros,

d Ignat. ep. ad Magnes. Vss. p. 204. Voss. p. 34.

e Ignat. vulg. ep. ad. Magn. p. 56.

f Hamm. dissert. 2. c. 9. § 2.

Caput XII. ac incontaminatos retinendos putat? Si ita est, certissimè periit Ignatius, in cuius vulgatis libris crassa sunt, & cum Ignatii ævo, atque pietate, & eruditione ἀσύστατα peccata pæne innumerabilia. Sin ii, in quibus illa a Blondello citata ῥῆσις legitur, Vsseriani & Vossiani libri vulgatis multo sunt meliores, Ignatianoque nomine digniores; cur ex his disputantem repellit? Quamquam, vt verum fatear, non repellit. Statim enim illa, quæ prædixi, locutus, se ipsum veluti reprehendens, subjicit; *Verum nec istis opus est*. Mox videro, qualia sint, quibus vir doctissimus opus esse putavit. Hic tantum de verbis istis, quid iudicem dicam, antequam argumentum ipsum explicare, ac tueri aggrediar. Hanc ergo tantam inter Ignatianos codices diversitatem nemo credo, casu accidisse, vt in talibus fieri solet, ab antiquariorum alias pro aliis literas, aut voces scribentium negligentia, vel errore simplici profectam esse censebit; nemo negabit consulto & ob aliquam rationem ab interpolatore mutatum fuisse hunc scriptoris sermonem. Iam si id statuamus, quod non modo verisimile, sed etiam verum esse ex venerandi Vsserii in Ignatium Prolegomenis satis constat, primum Ignatianorum auctorem ea ipsum scripsisse, non quæ in vulgatis, sed quæ in Vossiano, Vsserianoque codicibus habentur; cur interpolator mutanda existimaverit, quæ ab auctoris manu erant, ratio non erit obscura. Is enim veritus est, ne istas, si legerentur, epistolas, non Ignatii (quod ipse omnibus persuasum esse cupiebat) sed alterius recentioris esse proderent; quæ ratio Baronium quoque, & alios in monumentis, quæ ipsi vera & antiqua esse cupiunt, multa passim mutare subigit, quæ si retinerentur; illa ficta & recentia esse arguerent. Ac istius Interpolatoris, quisquis fuit, fraudem equidem hanc fuisse turpem & illiberalem confiteor, & viro honesto ac ingenuo, multo vero magis Christiano, indignam; cæterum hominis fuit profecto non stulti, neque rudis & imperiti. Vidit enim istam *Verbi a Sige*, sive *silentio emanationem*, Valentinum Ignatio recentiorem olere; eo delendam putavit, ne personati Ignatii drama proderet; eademque, vt apparet, de caussa alia quædam pseudo-Ignatii verba paulo ante mutaverat, & pro his quæ sunt apud Vsserium & Vossium [g] (*Omnes vt in vnum templum conuenite Dei, vt in vnum altare, in vnum Iesum Christum, ab vno Patre exeuntem.* πάντες ὡς εἰς ναὸν συντρέχετε Θεοῦ, ὡς ἐπὶ ἓν θυσιαστήριον, ὡς ἐπὶ ἕνα Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἀφ' ἑνὸς πατρὸς προελθόντα) illa quæ in vulgatis codicibus leguntur, [h] substituerat; *Omnes adunati ad templum Dei concurrite sicut ad vnum altare sicut ad vnum Iesum Christum, Pontificem ingeniti Dei Patris.* Nimirũ illa Domini Iesu Christi ab *vno Patre emissio*, Valentinum, *Verbum*, non ab vno *Patre*, sed a Patre *Rytho*, & a matre *Sige* educentem, non obscure pulsans, ob eam, quam diximus, rationem interpolatori displicuit, timenti ne & ipsa quoque suo fictitio Ignatio fraudi esset. Hactenus iste melius, ac callidius, vt mihi videtur, judicavit, quam viri doctissimi, qui putant nihil Ignatii sui interesse, vtra lectio retineatur. Sed illi tamen interpolatori arcana quædam numinis

g Ignat. Vsser. ep. ad Magnes. p. 204.

h Ignat. vulg. ibid.

CAPVT XII.

minis verum impune violati raro ſinentis, providentia, accidit, vt dum vnam foveam vitat, in aliam longe periculoſiorem, inciderit. Nam verba, quæ in priori Voſſianorum & Vſſerianorum loco repoſuit; hæc nimirum, λόγον verbum Dei æternum eſſe ἐνεργείᾳ θεϊκῇ οὐσίαν γεννηθεῖσαν, *divina efficacia genitam eſſentiam.* Arianiſmi venenis ita penitus imbuta, atque ebria ſunt, vt nulla arte purgari poſſint; vt eſt a doctiſſimo Vſſerio τοῦ μακαρίτου [i] in prolegomenis obſervatum, ſolideque pro more, ac erudite demonſtratum. Nulla ergo cauſa fuit, cur viri docti de lectionis diverſitate Blondellum monerent; Vtraque iis officit; vtraque nos juvat. Si vulgatam malint, hæreſis, quæ in ea manifeſta eſt, Ignatium virum orthodoxum, atque Apoſtolicum, epiſtolæ auctorem eſſe negat. Si Vſſerianam, quæ & Voſſiana eadem eſt, admittunt; & hæc Valentinum intempeſtive vellicans, prodit, qui loquitur, eum Valentino, vel juniorem vel certe σύγχρονον, adeoque neque Ignatium eſſe ſed vulgatam, de qua viri docti non admodum videntur ſolliciti, mittamus. Hanc Vſſerianam vrgeamus, quam iidem negant quicquam habere novi, quod auctorem Ignatio recentiorem arguat. Mihi fateor, aliter videtur; aliter quoque ſenſiſſe Dionyſium Petavium, Ieſuitici Sodalitii virum longe eruditiſſimum, fatetur mirificum effugium, quo illa de *Sige* verba a Valentini ſenſu abducere conatus eſt. Merito. Nam & Valentinum Ignatio juniorem fuiſſe conſtat, & hæc epiſtolæ verba ad Valentini commentum reſpicere, æque certum eſt; vndè quid ſequatur, omnes vident. Quamquam & hoc præterea addere mihi poſſe videar, verba iſta ad Valentini dogma adeo apta atque appoſita eſſe, vt etiamſi mens auctoris alio, dum ea ſcriberet, reſpexiſſet: fieri tamen non potuerit, quin ea Irenæus ſi noſſet, atriperet, & contra Valentini expoſitum a ſe ſomnium alicubi vſurparet; cui ſcilicet adeo belle congruunt vt in id ipſum primo ab auctore deſtinara non poſſint non videri, ſi totam orationem ſimpliciter, & abſque vllo præiudicio legeris. At conſtat, quod ſupra fuſe oſtendimus, Irenæum nuſquam in tota contra Valentinianos diſputatione, horum verborum meminiſſe. Ergo vndecunque hæc verba ſumpta ſint, & quicunque ſit eorum de cætero ſenſus, illa tamen evidens nobis argumentum miniſtrant ad demonſtrandam harum epiſtolarum novitatem ac ſuppoſitionem. Sed auctorem hæc verba ſcribentem, illuc ſpectaſſe, quo ipſa feruntur, & in eum, quem feriunt, ſcopum recta collineaſſe; quis dubitet? Ipſa autem in Valentinum ferri, eiuſque delirium reapſe ferire, non eſt, vt opinor, obſcurius. Irenæus duobus locis omnem Valentini matæologiam exponit; ſtatim in libri limine, & paulo poſt capite quinto. Primum enim caput ad Valentinum pertinere oſtendit, & præfixus ei titulus, & ipſa operis præfatio. Sic ergo cum Irenæus fabuloſam ſuam divinitatem diſpoſuiſſe tradit, [k] vt quemdam ante & ſupra omnia Æonem in ſublimitatibus conſtitueret, quem *Proarcham* & *Propatora*, & *Rython* vocaret [l] (vnde Tertulliani iocus, *id nomen in ſublimitatibus habitanti minime congruere*)

vna

i *Vſſer. Proleg. ad Ign[illegible] c. 15. [illegible] p. 108. 109.*

k *Iren. L. 1.*

Par[illegible] p. 1. c[illegible]

Caput VII.

l Tertull. contr. Valent. c. 7 p. 292. A.

m Iren. L. 1. c. 5.

n Tertull. adv. Valen c. 7. 8.

p Blond. Præf. in Apolog. Hieron p. 43.

vna cum Bytho extitisse *Ennoeam* quamdam, quam & ipsam quoque *Charin*, & *Sigen* nuncuparet; Ex Bythi in hanc Sigen immissione prodiisse *Nun* (quem & *Monogenem*, & *Patrem*, & *Principium* rerum appellaret) & cum eo *Alethiam*, id est veritatem; Nun porro, & suam Alethiam emisisse λόγον καὶ ζωὴν *Verbum* & *vitam*. Capite inde quinto [m] eadem apud Irenæum occurrunt, innominabilis primo δύας, sive (vt habet vetus Interpres) *duatitas Arrhetum* sive *inenarrabilem*, (eum ipsum quem *Rython* prius dixerat) & *Sigen* continens; tum altera ex hac prima prodiens *Patris* (qui idem cum Nun) & *Alethia* δύας; & ex hac itidem emissa λόγου καὶ ζωῆς *Verbi*, & *vita* δύας, sive dualitas tertia; & ex hac item quarta δύας *homo & Ecclesia*. Sed & præter hanc Æonum Ogdoadem, alios insuper XXII. varie ab illis primis emissos induxisse Valentinum, vt essent vniversi XXX. quorum vltima Syzygia Theleti esset, & Sophiæ. Præterea Christum & Iesum a verbo divisisse; & Christum quidem finxisse extra aliorum Æonum pleroma a matre Sophia, vt puto, procreatum, excisa a se vmbra ab pleromate reversum esse; Iesum vero varie; modo a *Theleto*, modo a *Christo*, interdum ab homine & Ecclesia ortum dixisse; sed & eum cæteros Æonas ornasse, in hunc vnum conferentes, quod optimum singuli atque pulcherrimum habebant. Eadem de Valentinianorum Theogonia Tertullianus, [n] Epiphanius, & alii, quorum nemo est, qui non ex *Sige* eductum a Valentino Logon, vel immediate vt a matre filium; vel certe mediate, vt ab avia nepotem commemoret. Blondellus [o] noster omnia fusius, qua solet, diligentia & ἀκριβείᾳ est executus. Hæc nobis delibasse satis est; vt quivis intelligat de hac Valentini matæologia cogitasse epistolæ ad Magnesianos scriptorem. Primo enim quod ait Deum esse *vnum*, eo apertissime omnem & Valentini, & aliorum eiusdem census hæreticorum, impietatem arguit, qui plures Deos sub falso commentitiorum Æonum nomine constituebant. Secundo cum addit vnum illum Deum *se nobis manifestasse per Iesum*, istorum de suis theogoniis, deque earum auctoribus nugas omnes disiicit. Tertio, cum Iesum Christum docet esse Dei illius, qui se nobis *manifestavit*, *filium*, eo & Valentini, & plærorumque hæreticorum fabulas profligat, qui non modo Iesum a Christo separabant, & pro duabus diversis personis habebant, *sed &* insuper vtrumque aliorum, quam summi Dei filium esse prædicabant; Christum quidem a matre nescio qua procreatum, Iesum vero vel a Theleto, vel a Christo, vel ab homine & Ecclesia fictitiis ortos mentientes. Quarto. Quod addit Christum Dei filium esse eius λόγον, id est, *Verbum*, vel *sermonem*, Valentini impium delirium ferit, Iesum & Christum a verbo dividentis & alium esse Iesum, alium Christum, longe denique ab vtroque alium λόγον fabulantis. Quinto. Quod filium Dei non simpliciter λόγον, sed λόγον *Sermonem æternum* dicit, divinissimam eius generationem supra Valentinianorum Æonum partim stultas; ac turpes, partim inanes, ac ridiculas, omnes certe, etiam ex mente fingentium,

CAPVT XII.

tium, temporales origines ac propagationes evehit, & ante omnia tempora in ipsa æternitate collocat. Sexto denique tunc verum Dei λόγον a fictitio Valentini λόγῳ longe semovet, dum de eo postremo subiicit, ὁ ἀπὸ σιγῆς προελθών, non *a Sige progrediens*, vel oriens. Quod enim negat a *Sige* progredi, vel exire & emanare, idem est, ac si diceret hunc veri Dei, quem Ecclesia prædicat, λόγον nihil habere cum Valentiniano λόγῳ commune, quem impostor a *Sige* exire ac progredi fingebat. Quo loco, vt plenior, ac pæne suis omnibus numeris absoluta sit Theologiæ Ecclesiasticæ cum Valentiniana oppositio, ea repetenda sunt, quæ proxima paulo ante periocha de eodem Domino Christo dixerat, τὸν ἀφ' ἑνὸς πατρὸς προελθόντα, καὶ εἰς ἕνα ὄντα, καὶ χωρήσαντα, *eum ab vno Patre exire, & in vnum existere & reverti.* Negat exire a Sige: Dicit a Patre exire, & quidem ab *vno* Patre; quod & in Valentinum collineat, suum illum λόγον, non ab vno Patre *Nun*, sed & a matre *Aletheia*, neque ab his modo parentibus, sed & a *Bytho* & *Sige*, veluti ab avo, & avia; emissum fabulabatur. Sed & illa huius Ignatiani loci postrema *Iesum Christum in vnum* (Patrem scilicet) *existere & reversum esse* εἰς ἕνα εἶναι, καὶ χωρῆσας, non alio quam in fictitium Valentini Christum destinata videntur; quem impius fabulator in loco primo extra Imaginarium suum pleroma extitisse; deinde ad pleroma abscissa a se vmbra, [p] regressum esse narrabat. Epistolæ scriptor ad hæc impostoris commenta respiciens, Christum nostrum in vnum Patrem existentem, & reversum esse dicit; non in loco scilicet extra, vel intra fabulosi pleromatis terminos, sed in Patre esse (iuxta illud apud Ioannem, [q] *Pater in me est, & ego in Patre) & ad Patrem ex hoc mundo discedentem reversum esse*; quod ipse profitetur in Evangelio, *Exivi a Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum & vado ad Patrem.* Atque hæc quidem tam evidens, tamque constans singulorum epistolæ verborum cum Valentinianis diliriis oppositio auctorem vincit Valentinum dum hæc scriberet, hasque eius fabulas habuisse in animo. Neque enim illa rerum adversarum inter se tam accurata comparatio, fortuita, vel a casu fuit. Neque hoc negant viri doctissimi, qui a nobis in hoc argumento dissentiunt. Illud tantum negant, [r] necesse esse nos fateri scriptorem proprie ad Valentinum respexisse, dum illa diceret; nihil vetare, quin ad alium aliquem non modo Valentino, sed etiam ipso Ignatio vetustiorem respexerit. Ego vero respondeo plane necesse esse, vt is ad quem scriptor respexit, quisquis ille de cætero sit, hoc certe vt cætera mittam, docuerit τὸν λόγον ἀπὸ Σιγῆς προελθεῖν *verbum a Sige exire*, vel *progredi.* Si quis ergo sit Valentino vetustior, qui hoc ita posuerit, fatebor ad hoc vt horum quæ attulimus epistolæ verborum rectus aliquis ac legitimus constituatur sensus, nulla nos necessitate cogi ad Valentini hæresim recurrere. Sin aliter est, neque in omni vetustissimorum hæreticorum colluvie quisquam ante Valentinum occurrit, qui verbum a Sige eduxerit: negari profecto non potest, quin ad hunc ipsum Valentinum, non ad vllum alium eo vetustiorem

[p] Iren. L.1.c.5. p.59.

[q] Ioan. 6.38. & 16.28.

[r] Hamm. Dissert.2.c.8.§.4.

CAPVT XII.

scriptor epistolæ respexerit, eoque adeo junior fuerit. Neminem hæc hæreticum ante Valentinum ita disposuisse vincit primo Tertulliani luculentissimum testimonium, qui expositis omnibus adulterinarum doctrinarum generibus, quæ sub Apostolis fuerant; [f] *Nullam tamen* (inquit) *invenimus institutionem, inter tot diversitates perversitatum, quæ de Deo creatore universorum controversiam moverit. Nemo alterum Deum ausus est suspicari (facilius de filio, quam de Patre hæsitabatur) donec Marcion præter Creatorem alium Deum solius bonitatis induceret; Apelles creatorem Angelorum nescio quem gloriosum superioris Dei, faceret Deum legis & Israelis, illum igneum affirmans; Valentinus Æonas suos spargeret, & unius Æonis vitium in originem deduceret Dei creatoris. His solis, & his PRIMIS revelata est veritas divinitatis majorem scilicet dignationem & pleniorem gratiam a Diabolo consecutis.* His consona sunt, quæ alibi idem ex Apostoli epistolis, vere profecto, atque acute concludit, [g] primis illis temporibus *stetisse semper fidem, in creatore & Christo eius; conversationem & disciplinam tantum nutasse; alios de idolothyto edendo, alios de mulierum velamento, alios de nuptijs, vel repudijs, nonnullos & de spe resurrectionis disceptasse; de Deo, neminem. Denique post Apostolorum tempora adulterium veritatem passam esse circa Dei regulam.* Hæc Tertullianus; apertissime docens; quod & alibi tradit Irenæus, temporibus Apostolorum nullos surrexisse hæreticos, qui Creatorem vniversorum summum & vnum esse Deum negarent, vel de eo controversiam moverent; Marcionem cum suo Apelle & Valentinum SOLOS PRIMOSQVE fuisse, qui id genus litem moverint; Vnde patet vt hoc obiter dicam quantopere ii fallantur, qui Gnostica nobis peste Apostolica omnia tempora conspergere ac maculare audent, nulla veterum auctoritate, solis suis coniecturis & suspicionibus nixi. Sed hoc inde, quod dixi, etiam clarissima conficitur apud nullos ante Valentinum hæreticos *Logon ex Sige* prodeuntem extitisse. Nam qui de creatore vniversorum Deo controversiam moverit, quive alterum Deum suspicari ausus sit, nemo si Tertullianum audimus ante Marcionem, & Valentinum fuit. At, qui ex *Sige Logon* educunt, ii de Creatore Deo controversiam movent, & alterum Deum suspicari audent *Bython*, & cæteros *Æonas*; Ergo qui de Sige Logon educunt, *ii ante* Marcionem & Valentinum nulli fuerunt; Horum autem solus Valentinus *Sigen & Æonas* induxit, Marcionis planè aliud dogma fuit; Ergo Valentinus primus ex hæreticorum censu est, qui Logon ex Sige genuerit. Idem secundo ostendunt hæretici Valentino vetustiores, qui si interrogentur, omnes se ipsi negabunt *Logon Siges* vel filium, vel nepotem induxisse; eam adeo lauream Valentini esse, qui ex omnibus hæresiarchis illam Æonum ogdoadem princeps instituerit, in qua ex *Bytho* & *Sige* per Nun & Alethiam *Logos* cum *Zoe* prodit. Inspiciamus omnium de hoc genere fabulatorum, Valentino vetustiorum, theogonias, quas apud Irenæum *curiosissimum* illum, quem Tertullianus dicit, *doctrinarum*

[f] Tertull. de Præscrip. c. 34. p. 244. C.

[g] Id cont. Marcion. L. 1. c. 21. p. 444. Vide & L. 5. c. 20. p. 614. D.

CAPVT XII.

narum omnium exploratorem habemus, an quis Valentino prior λόγον a *Sige* emissum ediderit. Simon Magus istorum primus fuit, a cuius exemplo totum illud hæreticorum genus suam hanc fingendi fabulandique artem duxisse videtur. Simoni Menander successit. Vtriusque impudentissima somnia de Angelis ab Ennoia emissis, & de mundo ab his facto, & cæteras nugas exequitur Irenæus; [u] Sed in omni illo dramate nusquam λόγος ex Sige progrediens cernitur. Cerinthus, [v] qui postremis Ioannis Apostoli temporibus vixisse dicitur, Christum quidem & ipse, vt postea Valentinus, ab Iesu separavit, eum narrans ab ea principalitate, quæ est super omnia, in Iesum, quem Iosephi & Mariæ filium fuisse docebat, descendisse figura columbæ, & incognitum Patrem annuntiasse, ac postremo de Iesu revolasse; Iesum vero passum esse, & resurrexisse. Sed neque in vlla fabulæ parte apparet λόγος e Bytho & Sige per Nun & Alethiam exiliēs. Cerdonis & Marcionis, Carpocratis, Saturnili, & Basilidis Matæologias, tametsi ne in iis quidem vllum Bythi & Siges, & Logi vestigium deprehendatur, nihil tamen necesse est excurrere; quod hos post Ignatii mortem omnes docuisse constet. In Gnosticorum, quorum Theogoniam Irenæus [x] deinceps exsequitur, prodigiosis deliramentis Christum quidem aliquem invenias a Barbelone inchoatam, a Patre innominabili perfectum, & Logon Enneæ conjunctum; Sigen Logi vel aviam vel matrem nullam invenies. Sed hos ipsos Theodoretus quos *Barbeliotas*, sed *Barborianos* vocat; ex Valentini seminibus pullulasse dicit, ipsoque adeo iuniores fuisse. Iam neque ex sequentibus, vbi Irenæus nescio quod Gnosticorum genus describit, eorum geminum, quos Theodoretus *Sethianos*, vel *Ophianos*, & *Ophitas* appellat, quicquam de Logo ex Sige exeunte, vel progrediente reperi. Sed quid ego in singulis scrutandis moror? Nullum ante Valentinum extitisse, qui Logon a Sige exiisse, vel progressum esse dixerit, satis confitetur eorum, qui a nobis dissentiunt, in hac disputationis parte silentium. Cum enim qui de hoc argumento scripserunt, tres viri longe omnes doctissimi, & in antiquitatis monumentis versatissimi fuerint, siquid vel in abditissimis eius angulis de Sige Logi vel matre vel avia, alibi præterquam apud Valentinianos, extaret, id scriptores & per se diligentissimi & nonnullo, vt apparet, animi in hanc rem studio exstimulati proculdubio eruissent, invenissent, atque edidissent. Nihil autem hactenus huiusmodi protulerunt. Fateor ab vno istorum ex Irenæi capite quinto, locum quemdam describi, ex quo ille patere ait [z] *ipsam illam βύθου & Σιγῆς combinationem antiquioribus Gnosticis cognitam, & inter eorum didascalias numerandam fuisse.* Locus sic habet; [a] *has volunt virtutes fuisse ante Bython & Sigen; vt perfectis perfectiores appareant, & Gnosticis magis Gnostici.* ταύτας βούλονται τὰς δυνάμεις προϋπάρχειν τοῦ βυθοῦ, καὶ τῆς σιγῆς, ἵνα τελείων τελειότεροι φανῶσιν ὄντες, καὶ γνωστικῶν γνωστικώτεροι. Hæc Irenæus; ex quibus video ante istos, de quibus hic loquitur, alios fuisse, ipsos quoque Gnosticos, qui Bython & Sigen in suam Theogoniam indue-

u *Iren. L. 1. c.* c. 20. 21.

v *ibid. c.* 15.

x *Iren. L. 1. c. 33.*

y *Theodor. Hæret. fabul. L. 1.* c. 13.

z *Hammond.* Dissert. 2. c. 9. § 13.

a *Iren. L. 1. c. 5.* p. 61 B.

CAPUT XII.

inducerent. Vel hos, qui Bython & Sigen prius induxerant, vel illos, qui alias ante Bython & Sigen virtutes fuisse vellent, Valentino vetustiores fuisse (quod erat concludendum) non video. Imo plane aliud docet ipse eodem in loco Irenæus. Hoc enim ille capite, quod & titulus, & res ipsa ostendit, Valentini primum, tum & discipulorum varias, & a magistro multipliciter diversas sententias exponit; [b] ac primo quidem secundi, deinceps vero cuiusdam alterius, quem & inter Valentinianos *clarum magistrum* fuisse tradit; aliorum denique quos tertio post illos loco censet, [c] & Valentinianos ipsos quoque, æque ac superiores fuisse demonstrat; *Alij autem rursus ipsorum* (id est Valentinianorum, sive vt ipse proxime ante dixerat, *Valentini peponum*) *primam & archegonan octonationem his nominibus nominaverunt; primam proarchen deinde Anennoëton; tertiam autem Arrethon;* & quartam *Aoraton;* ἄλλοι δὲ πάλιν αὐτῶν τὴν πρώτην καὶ ἀρχέγονον ὀγδοάδα τούτοις τοῖς ὀνόμασι κεκλήκασι. πρῶτον προαρχήν. ἔπειτα ἀνεννόητον. τὴν δὲ τρίτην ἄρρητον. ἄλλοι δὲ πάλιν αὐτῶν καὶ τὴν τετάρτην ἀόρατον. Horum exposito dogmate illa addit, quæ viri doctissimi afferunt; *has volunt virtutes* δυνάμεις (nempe Proarchen & Anennoeton & cæteras octo recensitas) fuisse ante *Bython & Sigen.* Hos ergo, qui ita statuebant, ex delira Valentinianorum peponum multitudine fuisse patet; Valentino adeo non vetustiores, sed juniores. Sed neque illos *perfectos* & *Gnosticos*, quibus ipsi hoc suo invento perfectiores & magis gnostici videri volebant, Valentino antiquiores fuisse dixeris. Quis enim hos non videt intelligi Valentinum ipsum, primosque eius discipulos, quibus novi isti ex eorum sobole magistri, Gnosticæ sapientiæ palmam præripere, hoc eorum theogoniæ addito figmento, contendebant? Nimirum discipuli supra magistrum sapere nitebantur; quod & in aliorum magistrorum scholis plærumque contingit, & in hujus præsertim Valentini secta accidisse, tum ex Irenæo, tum ex Tertulliano discimus, qui Valentini dogma primo simplicius, varie postmodum a Ptolomæo, ab Heracleone, & Secundo, & Marco auctum, & interpolatum fuisse testatur; [e] *Ita* (inquit) *nusquam iam Valentinus, & tamen Valentiniani, qui per Valentinum Solum ad hodiernum Antiochiæ Axionicus memoriam Valentini integra custodia regularum eius consolatur.* Gnostici ergo, quibus isti ab Irenæo commemorati Valentiniani sapientiores videri volebant, non alii erant, quam Valentinus ipse & similes Axionico, Valentini discipuli, si qui regulas magistri integras, nullis auctariis interpolatas, custodiebant. Neque enim his credo, Gnosticorum nomen viri doctissimi inviderint, quod Valentinianos, & ipsos sibi imposuisse Epiphanius auctor est; [f] & apud priscos scriptores passim habere scimus; vt apud hunc ipsum verbi gratia Epiphanium, qui de copiosissima illorum hæreticorum brevissimo tempore pæne simul, fungorum instar, prorumpente fætura loquens, *Omnes* (inquit) *se Gnosticos communi appellatione dici voluerunt; cuiusmodi Valentinus fuit, & qui illum Gnostici præcesserunt;* itemque Basilides, ac Satur-

[b] Ibid. p. 58.

[c] ibid. p. 59 C.

[d] ibid. p. 61. B.

[e] Tertull. adv. Valent. c. 5. p. 291. A.

[f] Epiph. Hær. 31. §. 1. p. 136. B D.

CAPUT XII.

Saturnilus, & Colorbasus, ac Ptolomæus, & Secundus, Carpocrates, *aliique complures.* καὶ πάντες Γνωστικοὶ ἑαυτοὺς ὀνομάζουσι. Οὐαλεντῖνος φημι, καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ Γνωστικοί. ἀλλὰ καὶ Βασιλείδης, καὶ Σατορνῖλος καὶ Κολορβάσος, Πτολεμαῖός τε καὶ Σεκοῦνδος, Καρποκρᾶς καὶ ἄλλοι πλείους. Itaque allato a doctissimis viris loco Gnosticos fateor, exhibet Irenæus Bythom & Sigen in suis fabulis memorantes; Sed non alios profecto quam vel ipsum Valentinum, vel eius discipulos; nullos adeo illo antiquiores. Sed aliud præterea viri doctissimi argumentum afferunt, quo efficiant illam *Bythi & Siges* Syzygiam, eiusque per *Nun & Alethiam* prolem λόγον & ζωὴν ab aliis Valentino antiquioribus Gnosticis esse profectam. Contendunt enim *Valentinum non novam sectam condidisse*, sed doctrinas veteres *ex Gnosticorum* (ipso scilicet antiquiorum) *heresi transtulisse & ex iis suum dogma effinxisse.* Vndè colligunt hanc totam de Bythi & Siges sobole fabulam ex veteribus illis antiquorum Gnosticorum doctrinis vnam fuisse; non adeo ab ipso Valentino, primum fuisse inventam. Ego vero confiteor Valentinum *infinitas suas fabulas* (quod ait Theodoretus) [g] *composuisse, occasione sumpta ex vetustioribus heresibus*; puta Saturnili & Basilidis, & siqui alii eiusdem census ante ipsum Valentinum fuerunt; imo etiam ex ipsius si libet, Simonis & Menandri impietate. Sed & illud concedo, quod ex Tertulliano [h] laudant, Valentinum *cuiusdam veteris opinionis seminia nactum Colarbaso viam delineavisse* (tametsi longe aliter in libris scriptum fuisse testetur Rigaltius, [i] nempe sic; *cuiusdam veteris opinionibus semini actu colubroso viam delineavit*) Illud etiam Irenæi [k] quod præcipue vrgetur, libens admitto, *Valentinum ex ea secta*, sive *heresi, quæ Gnostica dicitur, primum fuisse, qui antiquas in suum characterem doctrinas transferens sic definiverit*, vt supra exhibuimus. Sed, qui hæc confiteor, idem nego ex iis posse confici, quod viri doctissimi volunt, *Verbi* ex *Sige* producti explosum ab epistolę scriptore portentum ab vllis ante Valentinum Gnosticis fuisse editum. Id vero clarissime, & Irenæus, & res ipsa refutat. Irenæus quidem, dum in hoc ipso loco, quo præcipue nituntur viri doctissimi, ait Valentinum *ex Gnostica heresi primum sic definivisse; Dualitatem quandam innominabilem, cuius quidem aliquid vocari inenarrabile; aliud autem Sigen; Post deinde ex hac dualitate secundam dualitatem emissam, cuius aliud quidem Patrem vocat, aliud autem aletheiam. Ex hac autem quaternatione fructificari Logon & Zoen; Anthropon & Ecclesiam.* Iam si hæc Valentinus ex Gnosticis primus definivit, certe nullus ante eum Gnosticus sic definiverat; *Logon* adeo *ex Sige fructificatum* (quod vnum est ex illis sic a Valentino definitis) nemo ante eum Gnosticum deliraverat. Nam nequis cavilletur, plane ita sunt accipienda Irenæi verba; ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἀπὸ τῆς λεγομένης γνωστικῆς αἱρέσεως, τὰς ἀρχὰς εἰς ἴδιον χαρακτῆρα διδασκαλίας μεθαρμόσας Οὐαλεντῖνος, οὕτως ἐξηροφόρησεν. Frustra Petavius [l] verba illa, ἀπὸ τῆς λεγομένης γνωστικῆς αἱρέσεως cum verbo μεθαρμόσας coniungens, sic interpretatur, vt velit Valentinum intelligi illas doctrinas

g Theodor. L. 1. Hæret. fabul. c. 7.

h Tertull. cont. Valent. c. 4. p. 200. D.

i Rigalt. ad loc. Tertu. Not. p. 78.

k Iren. L. 1. c. 5. p. 55. init.

l Vid. Epiph. Petav Har. 31 §. 32. p. 203.

CAPUT XII. nas ex Gnosticorum hæresi depromspsisse. Alia est Irenæi mens, Valentinum ex illa Gnosticorum hæresi primum fuisse, qui ex veteribus doctrinis ad suam formam translatis & aptatis, quod subjicit, dogma tradiderit. Sed & res ipsa id, quod diximus, apertissime nos docet. Cedo enim mihi ex iis Gnosticis, quorum nos theogonias non paucas apud Irenæum & alios veteres habemus, aliquem Valentino antiqniotem, qui ex Sige Logon ortum esse definiverit? Nullum invenies. Nos quosdam nuper ex Irenæo exhibuimus. Nemo fuit qui Sigen Logi vel matrem vel aviam dixerit. Nunc Saturnili si placet, & Basilidis, nobilissimorum Gnosticorum, contextas ante Valentinum fabnlas, videamus. Saturnilus [m] vnum Patrem incognitum in primis constituebat; ab hoc factos Angelos, Archangelos, Virtutes, Potestates, A septem Angelis factum mundum, & quæcumque in eo; inde longam de hominis ab Angelis formati opificio fabulam subtexebat; Salvatorem vero innatum, & incorporalem fuisse, putative antem visum hominem. Basilidis perplexum quoque, & involutum drama; *Nun* [n] ab innato Patre natum, ab hoc Logon, a Logo Phronesin, a Phronesi Sophiam & Dynamin; a Dynami, & Sophia virtutes, & Principes, & Angelos; ab his primum cœlum factum. Ab horum derivatione alios item factos, aliud cœlum simile priori fecisse; atque ita deinceps factos esse ab Angelis CCCLXV. cœlos Angelorum, qui hoc postremum aspectabile cœlum fecerunt, & gubernant? Principem esse Iudæorum Deum; Sed ei suæ vni genti cæteras omnes subjicere præter ius ac fas meditanti reliquos Angelos restitisse; Innominatum Patrem suorum discordias, ruinasqne miseratum, Nun primogenitum suum misisse; hunc esse, qni Christus, dicitur; quique Iudæos permutata cum Cyrenæo Simone forma, ita eluserit, vt hunc pro eo crucifixerint. ipse eos deridens ad Patrem sursum, nemine vidente, ascenderit. Sed fabularnm satis est. Vt absoluam, nullum in his, vt vides, nullum in cæteris, Valentino quidem antiquioribus, Logi a Sige emissi vestigium. Non fuit ergo hæc fabella earum vna doctrinarum, quas a Valentino ad sui dogmatis formam aptatas dicit Irenæus. Quid ergo est, inquis, quod ille ait Valentinum antiquas doctrinas *ad proprium characterem transtulisse* (vt optime vetus interpres) vel (vt recentior) *accommodavisse* ἢ τὰς ἀρχαίας διδασκαλίας εἰς ἴδιον χαρακτῆρα μεθηρμόκας; μεθαρμόζειν enim proprie est μετατιθέναι τὴν ἁρμονίαν; indeque & ἐπιδιορθοῦν *corrigere, emendare*. Itaque veteres illas doctrinas, quæcumque sint, non totas, & integras, & sic vt erant, apud vetustiores, immutatas, sed a se mutatas, & pro suo arbitrio castigatas, & correctas in proprium Valentinus characterem transtulit. *Characterem* autem *Valentini proprium* dicit, vt opinor, Irenæus propriam doctrinæ eius formam. *Character* enim, vt dicendi, sic & docendi, & vivendi, propria cuiusque est dicendi, docendi, & vivēdi forma, ac species. Glossæ veteres Græco-Latinæ; *χαρακτὴρ vultus, titulus, figura, lineamentum* (sic enim istic lego ex Vulcanii correctione) Iam vt in omnibus dicendi characteribus voces quidem

[m] *Iren.* L.1.c. 22.

[n] *ibid.* c.23.

CAPVT XII.

quidem ipsæ pæne sunt omnes eædem; vocum inter se σύνθεσις ac σύνταξις, & partium orationis, id est commatum & periodorum commensuratio, diversa, & singulorum Characterum propria; ita & in Valentiniano docendi charactere res habuit. Materiæ eædem plæreque erant, quæ vetustiorum hæreticorum; materiarum inter se compositio, ab iis diversissima. Itaque vt ex illa vocum earumdem diversimoda inter se συνθέσει varii ac inter se discrepantes exsurgunt tres illi; de quibus Rhetores, diversi dicendi characteres; ita & ex varia Gnosticatum materiarũ inter se connexione, ac dispositione diversæ illæ exortæ sunt Gnosticorum hæreses & sectæ. Neque enim credendum est, quod miror a doctissimis viris fuisse positum; Valentinum nullius novæ sectæ conditorem fuisse. Novam ille sectam non minus profecto condidit; quam Basilides, aut Saturnilus, aut quivis de isto grege alius. Tametsi enim *Ignotus Pater*, & *Æones*; communis omnium pæne Gnosticorum dogmatum materia erat; tamen ipsa rerum vel inter se nectendarum, vel certo ordine disponendarum diversitas suum cuiusque proprium ac singulare dogma efficiebat. Itaque illud ego quidem ex hoc Irenæi, & aliis Theodoreti, atque Epiphanii similibus locis legitime confici ac colligi concedo ipsam rerum sylvam, atque materiam, ex qua Valentinus sua composuit, jam apud vetustiores partim Gnosticos hæreticos, partim etiam Poëtas, aut Philosophos Ethnicos fuisse. Inde vero colligi eandem quoque materiæ dispositionem, ac compositionem apud eos fuisse, nego; & mecũ negat res ipsa. Si enim doctrinæ & illa materia, & hæc forma vetustiorum jam fuerat, nullus ergo proprius Valentinianæ doctrinæ character fuisset, quem fuisse Irenæus disertissime docet. Verbi gratia & *Patrem innatum*, & *Nun* & *Logon* apud Basilidem; & *Sigen* apud Antiphanem Poëtam invenio; Logon e Sige ortum, apud neutrum reperio. Ea rerum dispositio apud vnum Valentinum, eiusque discipulos extat. Ille quæ apud alios invenerat, sua fecit, ea singulari quadam ratione disponendo. Irenæus hunc suum esse in his sensum clarissime alibi [a] demonstrat; vbi primo Antiphanis veteris Comici, Theogoniam exponit, in qua Poëta de nocte & silentio Choas emittebat, de Chao & Nocte Cupidinem; & hoc lumen; dehinc reliquam primam Deorum genesim; post hos rursum secundam Deorum generationem inducebat, & mundi fabricationem; dehinc de secundis Diis narrabat hominum plasmationem. Hinc, vt addit Irenæus, [o] *Valẽtiniani assumentes sibi fabulam, quasi naturali disputatione commenti sunt, solummodo demutantes eorum nomina, id ipsum autem universorum generationis initium & emissionem ostendentes; pro Nocte & silentio, Bythum & Sigen nominantes; pro Chao autem Nun; & pro Cupidine (per quem ait Comicus, reliqua omnia disposita) hi verbum attraxerunt, & pro primis, ac maximis Diis Æonas formaverunt; Et pro secundis Diis, eam quæ est extra pleroma, Matris ipsorum enarrant dispositionem, secundam ogdoadem vocantes eam, ex qua Mundi fabricationem, & plasmationem hominum, similiter atque illi.*

[a] Iren. Li. 2. c. 19.

[o] ibid.

CAPUT XII.

quæ illi, annuntiant. Et paulo post, *hæc eos transferre* dicit *in suum argumentum, imo vero iisdem argumentis docentes; tantum immutantes nomina.* Hæc ibi Irenæus; neque alio sensu dixerat, *Valentinum veteres doctrinas in proprium characterem transtulisse.* Vt ergo ex his quæ posteriori loco dicit, nemo concluserit, quod Valentiniani postea definiverunt Logon esse Siges nepotem, id ipsum jam olim ante eos cecinisse Antiphanem; ita profecto neque ex eo quod idem prius dixerat, consequens est veterum illarum doctrinarum auctores ipsos quoque diu ante Valentinum docuisse, quod hic de Logo & Sige prodidit. Quin & inde ne tantum quidem colligitur, quantum nos colligi concessimus. Apparet enim ex hoc de Antiphane simili dicto, hoc vnum inde ex vi quidem & (vt loquuntur scholastici) ex rigore verborum concludi posse, Valentinum ad priorum doctrinarum exemplum suam contexuisse; non (quod nos vltro concessimus) etiam ipsa a prioribus rerum nomina pleraque mutuatum esse. Illum enim ex Antiphane exemplum fingendi solum sumpsisse constat: non ipsa nomina, quæ vel ipse erat fabricatus, vel certe aliunde quam ex Antiphane petiverat, si vnum *Siges* nomen exceperis, quod apud vtrumque invenitur. Cætera ipse Irenæus monet esse e Valentinianis immutata. Atque hinc liquet, absurde ac præter omnem rationem nobis objici Antiphanem; quasi scilicet auctor epistolæ ad eum respexerit. Nam hic quidem eos denotat, qui λόγον Σιγῆ prodire fabulabantur; Antiphanes vero, non λόγον, sed Chaos de Sige emissum fingebat. Quid ad epistolam vel Antiphanes Poëta Ethnicus, vel Chaos a Sige ortum? Cum ergo ex iis quæ disputata sunt constet, inter vetustissimos hæreticos, præter vnum Valentinum, eiusque discipulos, neminem fuisse, qui λόγον ἀπὸ Σιγῆς προελθεῖν, *Verbum a Sige progredi*, aut exire docuerit; illud postremo concludendum superest, omnino ad Valentinum respexisse auctorem epistolæ, adeoque Ignatio juniorem necessario fuisse.

Sed hic Petavio, viro eruditissimo, occurrendum est; qui cum istam fortasse nostrorum solutionem videret & nimiis difficultatibus implicatam esse, & parum verisimilem, neque id quod illa sumit posse defendi, scriptorem epistolæ, non ad Valentinum respexisse cum illa verba scriberet, si concedatur ad aliquam hæresim respexisse; alio ipse confugit, hoc quod nostri concedunt, ipse negat, & auctoris dum scribit, *verbum Dei non ex silentio prodiisse*, hanc esse vult [p] mentem vt Dei λόγον *Sermonem*, non a fictitio, sive Valentini, sive alicuius alterius hæretici *Logo*; Sed a *quovis creato & humano sermone* distinguat; cujus scilicet hoc omnino proprium est, *vt post silentium oriatur, & in silentium desinat*; hunc vero Dei sermonem non a silentio prodiisse, neque demum post silentium ortum esse. Hæc ille, qui sibi ipsi credo, gratulans, quod nodum difficilem facili ac pæne nullo negotio solverit, Salmasio hæc de Valentinianorum Sige interpretanti superbe inequitat, & eruditam, ac rationi consentaneam summi viri sententiam ludicræ, & inscitæ vanita-

[p] *Petav. Theol. dogm. T. 4. Part. 2. Append. de Eccles. Hier. l. 2. c. 8. §. 7.*

nitatis insimulat, procaciter rogans, *Quis hoc illum docuit? Qua ratione, quo argumento cogere nos potest, vt illi assentiamur?* Quasi vero obscurum sit, hanc ipsissimam esse Valentini de Logi, sive verbi Dei ortu hæresim, quæ a scriptore reiicitur ac exploditur? Vel quasi alio nobis argumento sit opus ad Valentini Sigen intelligendam, quam ipsius sensu & verbis, quæ hic omnia clarissime expressa haberi fuse nuper ostendimus. Quam vera, quam solida, quamque necessaria sit illa Salmasii de huius loci sensu coniectura, vel ipsæ docent Petavii angustiæ, qui cum nollet eam sequi, coactus est ad frigidam, atque inanem argutiam confugere. Primo enim quam frigidum est. Magnesianos monere, Iesum Christum filium Dei verbum esse ipsius, non tamen ejusmodi, vt post silentium prodierit? Quasi sit inter Christianos, nedum vt fuerit inter Magnesianos a scriptore ob pietatem & caritatem laudatos, quisquam adeo fatuus, vt quem audit esse *Iesum Christum*, *Dei filium*, eundem putare possit a silentio esse ortum? Deum-ve ita filium genuisse, vt priusquam gigneret, sileret, mox loqueretur, & loquendo gigneret? In Augustino, qui argutias captat, & in iis pæne totus, certe nimius est, minus miramur siquid hujusmodi luserit; quamquam ne ille quidem sic plane luserit. Non enim id dicit, quod noster *Iesum Christum Dei filium esse eius Verbum quod non prodiit a silentio:* Verbum solum, & seorsum a notione personæ (vt sic dicam) præcisum considerat. *Quod est hoc* (inquit) [q] *verbum, quod dicturus antea non silebat? Quo dicto non siluit, qui dicebat? Quod est Verbum sine tempore, per quod facta sunt tempora? Verbum quod labia nullius aperuit cœptum, clausit-ve finitum?* Huc accedit, quod Augustinus clare id, quod Petavius a nostro vult intelligi, eloquitur; dum ait hoc esse *verbum, quod dicturus non silebat, quo dicto non siluit; qui dicebat; quod labia nullius aperuit cœptum, clausit-ve finitum.* Nostri in hunc sensum verba, obscura sunt, & a nemine, quod sciam, ita vsurpata. Quem enim Christianorum scriptorum reperias, qui id vt significaret, quod in allato loco dicit Augustinus, ita loqueretur, *Christus est verbum quod non a silentio*, sive *Sige prodiit?* Siquis hæc ita dixit, is profecto nihil aliud voluit, quam Valentinianam Sigen a generatione verbi Dei sũmovere: Neque ergo aliud in animo habuit epistolicus Ignatius. Sola eum Petavii a caussę studio orta subtilitas, in alios sẽsus, invitum ac repugnantem cogit. Vel edat Petavius auctorem idoneum, qui in eum, quem vult sensum ita locutus fuerit, vel nos certe patiatur epistolæ verba eo sensu accipere, quem habere apud auctores Ecclesiasticos solent. Augustini enim quem attulit, plane aliam, plane dissimilem esse elocutionem omnes vident. Tum & supervacaneus est is sensus, quem Petavius his verbis affingit. Vult ea a scriptore addita, vt significaret Christum non esse huiusmodi sermonem, qualis est humanus, sive hominis sermo. Ille vero actum agit, si hoc agit. Hominis enim verbum esse eo satis negarat, quod Dei verbum esse dixerat. Sed & hoc Dei verbum non cœpisse post silentium, & satis, & quidem perspicue

CAPVT XII.

q *Aug. Serm. de Nativit. Dom.*

Caput XII. ſpicue eo docuerat, quod Chriſtum verbum Dei *Æternum* ἀΐδιον eſſe dixerat. Neque enim is ſermo æternus eſt, qui vel a ſilentio cœpit, vel in ſilentium deſinit. Si æternus eſt, neque cœpit, neque deſinet vnquam. Qui ergo Chriſtum Dei *Verbum æternum* dixit, cum nihil neceſſe fuit inſuper negare id verbum poſt ſilentium cœpiſſe. Plane otioſa eſt oratio; id ipſum fruſtra, Batti inſtar, iterans, quod jam dixerat. Quin & eo etiam vitioſa eſt, quod quæ recte ac perſpicuè dicta erant, eadem perperam & obſcure iterum eloqui fingitur. Nemo enim non videt multo rectius, clariuſque dici *Verbum Patris æternum eſſe*, quam id a ſilentio, aut poſt ſilentium non cœpiſſe; quod hoc loco cum & inexpectatum, & ſupervacaneum ſit, abſurde eſt additum; hoc quidem ſenſu. Nam eo, quem nos volumus, ſi acceperis, tota oratio & perſpicua, & gravis, & neceſſaria erit; & hoc ſcriptore, quem a brevitate commendant, digna, quæ ſcilicet conſtituta Verbi divini æternitate, hæreſeos fabulas ab ejus generatione tam ſapienter, tamque breviter excluſerit, vt nihil dici poſſit in hunc ſenſum melius. Sed & ipſa epiſtolæ elocutio ad Petavianum ſenſum inepta, atque abſona eſt, & quantum equidem memini, inuſitata. Quis enim quem ſiluiſſe, antequam loqueretur, ſignificare voluit, eius ſermonem dixit ἀπὸ σιγῆς προελθεῖν? A ſilentio progreſſum eſſe? At ſi noſtrum Valentinianam Sigen ſignificaſſe admiſeris, clara ac legitima erit oratio, & ipſis tum Gnoſticis, tum noſtris hoc ſenſu familiaris. Vtrique enim fictitiorum Æonum emiſſiones, ac partus eo verbo ſignificare ſolent. Noſtri etiam vtuntur ad diviniſſimas filii a Patre, & Spiritus a Patre & Filio emanationes ſignificandas. Atque ita, paucis ante hunc ipſum locum verſibus, vſus erat epiſtolæ ſcriptor, cum diceret Chriſtum Ieſum ἀφ' ἑνὸς πατρὸς προελθεῖν. Vnum idemque in vtroque loco verbum eſt, quod interpres Vſſerianus vetuſtiſſimus in priori *exire*, in poſteriori *progredi* reddidit. Ergo noſter filium *exire* tam a *ſilentio* negat, quam *a Patre* ait. *A Patre exire* ait, vt a vero ſuæ generationis principio; non ſimpliciter, vt a termino, a quo cœperit generatio. Ergo & a *Sige exire filium*, quod negat, eodem quoque ſenſu intelligit; nimirum *a Sige exire*, vt a matre; vt a generationis, non ſimplici, vnde cæperit, termino, ſed vero principio. Is autem erat Valentini hac de re ſenſus; quem adeo hic a ſcriptore excluſum liquet. Denique cum προελθεῖν ἀπὸ σιγῆς eodem modo dictum fuerit, quo dictum erat paulo ante προελθὼν ἀπὸ πατρὸς; liquet verbum Græcum προελθεῖν, quod idem vtrobique eſt, tam *exire* in poſteriore reddi poſſe, quam in priore a Latino reddi licuit. Negari ergo non poteſt quin dicat ſcriptor *Ieſum Chriſtum eſſe æternum Dei Verbum quod non exivit a ſilentio*. Hæc autem verba omnes vident Petavianam gloſſam ferre non poſſe. Signatur enim id, a quo quid exivit, eius, quod ab ipſo exivit, vel locum, vel cauſſam, vel certe principium (vt ſcholæ loquuntur) *conſtitutivum* fuiſſe; quorum nihil de Petaviano ſilentio dici poteſt; Neque enim ſermonis, qui ab homine antea ſilente fieri incipit, ſilentium vel

locus,

locus est, vel caussa, vel aliquid denique, quod ad eum constituendam conferat. Ergo *sermonem a silentio exire* locutio absurda est. Quod cum satis intelligeret Petavius, phraseos duritiem emollivit, verba epistolæ ita describens, *Iesum Christum esse verbum Dei non tamen eiusmodi vt ex silentio, vel post silentium prodierit.* Ille vero nos fallit. *Sermonem* enim *μετὰ τὴν σιγὴν προελθεῖν post silentium prodire*, plane aliud est, quam ἀπὸ σιγῆς προελθεῖν, *a silentio prodire*, vel *exire*, vt in altero loco reddidit interpres. Illud quidem id vnum significat præcessisse silentium, sermonem successisse; quod rectum est. Hoc vero non id tantum; sed etiam sermonis vel locum, e quo prodiit, vel certe causam, cuius vi prodiit, silentium fuisse significat; quod falsum est, & prodigiosum. Itaque qui illud dixerit, forrasse aliquem; qui hoc, neminem reperies sanę mentis hominem. Atqui hoc, non illud dixit auctor epistolæ; ἀπὸ σιγῆς, non μετὰ σιγὴν. Falso ergo Petavius illud ei ascribit; qui hoc scripsit. Ac vt si quis in priore loco, *filium ab vno Patre exivisse*, idem esse contenderet, ac si dictum esset, *filium post Patrem exivisse*, is merito esset irridendus; ita & Petavius dignus est, qui explodatur, cum quod in posteriore loco ab eodem scriptore eodem modo dictum est, ἀπὸ σιγῆς προελθεῖν, *a silentio exire*, ita interpretatur ac si scriptum esset, *μετὰ τὴν σιγὴν post silentium exire.* Par vtriusque glossæ absurditas. Atque ita satis ni fallor, confutatum est Petavii commentum. Ergo ad *Sigen* Valentinianam velis nolis, redeundum est; cui omnia, & sensus, & ratio, & elocutio belle congruunt. Hanc enim σιγὴν Valentinus, non Petavianum silentium intelligebat; Sed Æonem esse fingebat, id est Deum, sive personam divinam sequioris quidem illam sexus (nam & sexus inter Æones discrimen erat apud Gnosticos) eadem tamen ad gignendum vi præditam, quod apud nos habent mulieres ad procreandos liberos. Itaque quod de Petaviana Sige nonnisi absurde stulteque dixeris, aliquem ab ea exivisse, id de Valentiniana dici nihil magis vetat quam vel filium a matre, vel nepotem ab avia προελθεῖν *prodire*, id est genitum esse. Vnde postremo conficitur scriptorem, dum negat, *Verbum Dei a Sige exiuisse, vel prodiisse*, *Sigen* non Petavianam (de qua hæc dici & sermonis vsus, & ipsa rei natura vetat.) Sed Valentinianam intelligere, cui hæc verba recte convenire, omnes fatentur; multo certe quam Petaviano silentio melius, ne ipse quidem Petavius negasset; quem a rectis, clarisque transversum egit vnum Ignatianæ causæ studium. Nam si Valentinus ante Ignatium vixisset, ne ipse quidem Petavius ferret hæc epistolæ verba alio quam ad Valentini Sigen trahi. Nunc cum pro sua eruditione, qua in his litteris summa fuit, optime intelligeret & Valentinum diu post Ignatium mortuum hæreses suas docuisse, neque ante eum ex omni Gnosticorum genere quemquam finxisse *Logon Siges* sobolem; cumque idem nollet (quod Romanæ, ac præferrim Iesuiticæ generositatis est) susceptum semel a suis Ignatianarum epistolarum patrocinium plane peni-

Qq 2 tusque

Caput XII.

tusque deserere, coactus est, ne Ignatium amitteret, hinc suam Valentino Sigen dimittere; & aliam ipse ex divite ingenii sui penu depromere; quæ periclitantem Ignatium ex tanto discrimine eriperet. Præcluso hoc duplici, nostrorum scilicet, & Petavii effugio, non puto quemquam fore, qui tertio quodam uti velit, a viris quidem doctissimis [r] commemorato, sed ab iisdem statim derelicto; hoc nimirum, fieri potuisse, ut Valentinus ipse, vivo etiamnum Ignatio, multos clam, si non palam, seduxerit, suamque illam adeo *Sigen* cum filio, vel nepote *Logo* tunc ediderit; ut nihil sit mirandum, quod Martyr huius fabulæ, ut pote jam notæ, meminerit. Nihil nos necesse est in hac convellenda sententia immorari. Supra vicimus certissima vetustissimorum scriptorum auctoritate Saturnilum & Basilidem annis post Ignatij martyrium pluribus, quam viginti sua deliria apud homines spargere cœpisse. Confessum autem est apud omnes post hos duos erupisse Valentinum. Sed & eruditissimus Blondellus noster hanc causam ita diligenter egit, ut doctissimus eius adversarius [s] hoc unum ad illam disputationis eius partem reposuerit, non fuisse opus, ut Ignatiani martyrij diem, & hæresiarchæ Valentini ortum adeo punctim, & accurate comparandos duceret. Vel hoc ergo Iudice, satis erit παχυλῶς observasse Valentinum Romam sub Hygino illius Ecclesiæ Episcopo circa a.D. 140. venisse. a.D. 144. nosci cœpisse; permansisse usque ad Anicetum, qui a.D. 167. Episcopus est ordinatus. Tertullianus etiam ultra Anicetum summovet. Ita enim de Marcione & Valentino; [t] *Constat illos* (inquit) *neque adeo olim fuisse, Antonini fere principatu, & in Catholica primo doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem, sub episcopatu Eleutherii benedicti.* Eleutherium autem, qui maturrime, a.D. 171. Episcopum ordinatum volunt, Soteris successorem, qui Anicetum exceperat. Cum ergo constet Ignatium a.D. 107. vel (ut alii volunt) 109. martyrium Romæ fecisse; clarum certumque est tam multis post ejus obitum annis vulgatam Valentini matæologiam Martyri notam esse non potuisse; ut plane necesse sit epistolæ ad Magnesianos scriptorem, qui Valentini Theogoniam scivisse deprehenditur, alium ab Ignatio fuisse.

r Hammond. Dissert. 2. c. 9. §. 5.

s ibid.

t Tertull. de Præscrip. c. 30. p. 242. A.

CAPVT XIII.

Argumentum IX. Quod ſcriptor Clementem (qui ante Ignatii martyrium paſſus erat) Anacleto, quo tempore ipſe epiſtolas ſcribebat; ſucceſſiſſe dicat. Argumentum X. Quod idem qui primis temporibus Nicolaïtæ dicebantur ipſe Pſeudonicolaïtas dicat, qui vſus videtur a Clemente Alexand. poſt a. D. 192. ortus. XI. Argumentum. Quod ſcriptor Cæſares ſui avi Chriſtianos fuiſſe duobus locis ſupponat. XII. Argumentum. Quod angelis ad ſalutem, fidem in Chriſti ſanguinem neceſſariam eſſe ſtatuat: quod Origenicum eſſe videtur. XIII. Argumentum. Quod eo avo vixerit, quo Romanis ignotum erat, qui eſſent Leopardi *in militia Romana. Argumentum XIV. XV. XVI. Inde ducta, quod ſcriptor Copiatas, & inferiores ordines, & Virginum Monaſteria, & Quadrageſimæ ieiunia memoret, res multis poſt Martyrem temporibus inſtitutas. Argumentum. XVII. Quod ſcriptor publice pœnitentes admittat, & poſt ſatisfactionem reconciliet Eccleſiæ; quod tempore Martyris nondum obtinebat. Argumentum. XVIII. Quod ſcriptor B. Mariam adhuc in terris vixiſſe fingat, quo tempore Martyr Antiochiæ Epiſcopus erat. Argumentum. XIX. Quod ſcriptor Oneſimum, Epheſi Epiſcopum ſedere & vivere fabuletur, quo tempore Martyr paſſus eſt; quod communi veterum traditioni repugnat. Baronij & Vſſerij effugia præcluduntur.*

ATque hæc quidem de hæreticis, & hæreſibus obſervata ſunto. Multa alia ſunt in epiſtolis præter temporum fidem perperam ficta. Vt ecce ſtatim in prima ad Mariam Caſtabalenſem epiſtola. Data eodem, quo cæteræ, tempore, fingitur; Cum ſcilicet, Martyr Romam vinctus abduceretur; id eſt a. D. 107. vel 109. vt ex iis conſtat, quæ habet auctor paulo poſt exordium de ſuis cuſtodijs & vinculis, [v] *quibus ſe erudiri* ait, *vt Ieſum mereatur adipiſci*, ſibi *præparatis ærumnis vel cruciatibus* (τῶν δεινῶν) frui exoptans. At impoſtor mox ſcenæ ſuæ oblitus, Clementem Anacleto Papæ nunc ſucceſſiſſe dicit. Cum enim Mariam Romæ ante hac fuiſſe *apud Anacletum* dixiſſet, cui (inquit) *nunc ſucceſſit beatitudine dignus Clemens Petri & Pauli auditor*, ὃν διεδέξατο τὰ νῦν ὁ ἀξιομακάριστος Κλήμης, ὁ Πέτρου καὶ Παύλου ἀκουστής. Ille vero, quem iſte narrat, Clemens aliquot jam ante quam Ignatius vinciretur, annis, Cherſonæ martyrium fecerat, a. D. 100. vel 101. vel certe 102. nedum vt eo, quo Ignatius vinctus fuit, tempore deceſſori in ſede Romana ſuo

[v] Ign. ad Mar. Caſtab. p. 132.

[x] ibid. p. 134.

Caput XIII. (quisquis ille fuerit) successisse dici potuerit. Eo coactus est Baronius comminisci [y] hanc epistolam scriptam esse simul atque Clemens est creatus Romanus Episcopus; tametsi illuc alioqui propenderet, vt eam ob vnum idemque omnium argumentum vna cum reliquis ad diversas Ecclesias exitin ere Romano datis, scriptam fuisse putaret. Sed ille a veris, quæ videt, frustra ad falsa, quæ cupit, more suo divertit. Certum est scriptorem hanc epistolam voluisse videri eodem tempore scriptam esse, quo cæteras. Quæso enim quid illa aliud significant, quæ in epistola ad Mariam dicit? *Detinet enim meum propositum non concedens ad terminum ire militaris custodia?* ἐπέχει γὰρ μου τὴν πρόθεσιν, οὐ συγχωροῦσα εἰς πέρας ἐλθεῖν ἡ στρατιωτικὴ φρουρά. Nonne illa ipsa est militum custodia, quibus se Romam abducendum, Trajani scilicet imperio, traditum fuisse in epistola ad Romanos prædicat. Huc accedit, quod vt vere est, ac solerter a b Vsserio [a] observatum, *non tantum exilia, militares custodias, & vincula sua hic, vti in ceteris epistolis, commemorat: Sed etiam idem hoc argumentum iisdem ipsis verbis explicat,* Res clara est vtrasque inter se comparanti. Epistolæ ad Romanos auctor ita de suis illis militum custodiis scripserat; ἐν δὲ τοῖς ἀδικήμασιν αὐτῶν μᾶλλον μαθητεύομαι· ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο δεδικαίωμαι. ὀναίμην τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἡτοιμασμένων. &c. ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω. *At ego eorum iniuriis magis erudior; verum non in hoc iustificatus sum. Vtinam fruar bestiis mihi paratis.* &c. *vt Iesum Christum assequar.* Omnia pæne eadem in epistola ad Mariam occurrunt; ἐν δὲ τοῖς ἀδικήμασιν αὐτῶν μᾶλλον μαθητεύομαι, ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω. ὀναίμην τῶν δεινῶν τῶν ἐμοὶ ἡτοιμασμένων. Hæc ex illis ficta fuisse manifestum est; adeoque vel eodem cum illis tempore scripta esse vel etiam post illa. Quid ergo est? *Nimirum* (inquit Vsserius) *oblitus qui ista transcripsit, quo tempore persecutionem eam sustinebat Ignatius, Clementem in vivis esse desiisse, Anacleto tunc illum successisse comminiscitur.* Hæc Vsserius verissime, ex quibus constat, quantumlibet recalcitret Annalista, planum & impostorem, & quidem satis crassum, fuisse epistolarum scriptorem.

y Baron. a.D. 91 §. 8.

z Ign. ad Mar. Cass. p. 134.

a Vsser. Annot. in epist. Ignat. p. 81.

Id etiam scriptorem arguit diu post Ignatii tempora vixisse, quod falsi nominis ψευδωνύμους Nicolaitas, quoties, de iis loquitur, dicit. Duobus autem locis eos memorat; in ea quæ est ad Trallianos, & in ea quæ est ad Philadelphienses. Prior locus sic habet; [b] *Fugite quoque, & illos immundissimos falsi nominis Nicolaïtas amatores libidinis, malos calumniatores* φεύγετε καὶ τοὺς ἀκαθάρτους Νικολαΐτας, τοὺς ψευδωνύμους. Alter locus est: *Falsi nominis Nicolaïta, neque Dei amicus, neque Christi amator esse potest.* ὁ ψευδώνυμος Νικολαΐτης, οὔτε φιλόθεος, οὔτε φιλόχριστος εἶναι δύναται. Ecclesia vero & Apostolica, & sequentis pæne ad extrema sæculi, *Nicolaïtas* quidem hæreticos novit; ψευδωνύμους *falsi nominis Nicolaïtas* nullos, quod equidem sciam, novit. Ioannes in Apocalypsi: *Sed hoc habes, quod odisti facta Nicolaïtarum.* Iterum in eodem libro: *Habes tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Non est dubitandum, quin san-

b Ignat ep. ad Trall. p. 78.

c Id. ad Philad. p. 102.

d Apoc. 2. 6. 15.

Gissi-

CAPVT XIII.

ctissimus Martyr Ignatius, Ioannis præceptoris sui, & sententiam & sermonem sequuturus fuerit, si quid de Nicolaïtis scripsisset. Certe sequuti sunt, etiam diu postea eius posteri. Irenæus circa a.D.180. [c] *Nicolaitæ magistrum quidem habent Nicolaum, vnum ex septem, qui primi ad diaconium ab Apostolis ordinati sunt, qui indiscrete viuunt.* Plenissime *autem per Ioannis Apocalypsim manifestantur qui sint, nullam differentiam esse docentes in mœchando, & idolothyton edere.* Tertullianus, Irenęo pauxillo iunior; [f] *Alter hæreticus Nicolaus emersit hic de septem diaconis, qui in Actis Apostolorum allecti sunt.* Illum autem ipsum non solius nominis, sed turpissimæ ac sceleratissimæ disciplinæ auctorem fuisse tradit. Primus nostrorum Clemens Alexandrinus in opere paulo post a.D.192. scripto, flagitiosi inventi invidiam a Magistro in discipulos deflexit; [g] hos quoddam illius dictum ambigue ad lasciviam, & ad scelera perperam detorsisse tradens; & alibi [h] refert se audivisse Nicolaum ipsum vitum fuisse honestum, vna vxore contentum, liberos eius vtriusque sexus perseverasse Virgines. Ita optimus ac mitissimus Clemens, Diaconi Apostolici nomen illa, qua flagrabat, infamia purgare conatus est. Scriptor epistolarum id avide arripuit, & in sua transtulit, neque Nicolaïtas dubitavit ψευδωνύμως præter solennem Ecclesiæ vetustissimæ consuetudinem vocare, vt a vulgari vsu ac sensu remota appellatio singularis ei, & Ignatio dignæ eruditionis speciem conciliaret; quo etiam consilio alibi eundem observabimus Paulum ex hoc ipso Clemente inter conjugatos retulisse.

c Iren. L.1.c. 27.

f Tertull. de Præscr. c.46. extr. p.250.b.

g Clem. Alex. Strom. L.2. p. 411.c.

h Id. ibid. l.3. p.436.b.c.

Sed multo etiam est istius in epistola ad Philadelphienses stultior atque absurdior κακοζηλία, qui cum Ignatii Martyris nomen mentiatur, ita tamen scribit, quasi jam tum Romani Cæsares Christiani fuissent. Iubet [i] enim homo ineptissimus *presbyteros & Diaconos, atque omnem clerum, simul cum omni populo & militibus, atque Principibus & Cæsare, obedire Episcopo, episcopum vero Christo, sicut* (inquit) *Christus Patri, & ita vnitas per omnia seruatur.* Atqui vt de Principibus taceam, nullum pæne duobus post Ignatii mortem sæculis Cæsarem Christo nomen dedisse, eiusque disciplinam professum esse, nemo est tam rerum Ecclesiasticarum ignarus, qui nesciat. Neque τὴν κακοζηλίαν purgat Mæstræus, [k] qui Ignatium fingit *insinuasse his verbis, non quod Cæsar ipse tunc temporis præstaret, sed quod illum præstare oportuisset.* Atqui non jam id quæritur obedierit-ne tunc Cæsar Episcopo, an non obedierit. Quæritur an Christianus fuerit. Nam si non fuit, delirasse tuum Mæstræe, Ignatium necesse est, qui homini Ethnico, qui Ethnicorum Principi, ac Pontifici Maximo, qui suo, qui nostrorum omnium hosti, ac persecutori infestissimo, a quo ipse ad bestias erat damnatus, præceperit, vt Episcopo sese Morigerum, ac dicto audientem præberet. Si hoc ille, quod tu ei affingis, voluisset, plane aliter hanc totam de Episcopo orationem instituisset; dixisset tantam esse ejus dignitatem, vt ei patere necesse sit, non Clerum tantum & plebem, sed ipsos etiam milites, ac Principes,

i Ignat. ad Philad. p.99.

k Mæstr. Not. ad loc. Ignat.

quin-

CAPUT XIII. quin & ipsum omnium Dominum Cæsarem, si Christiani essent, & in Ecclesiæ album ascripti. Nunc longe aliter dicit; *Presbyteri vero* (inquit) *& Diaconi, atque omnis Clerus simul cum omni populo, & militibus atque Principibus, sed & Cæsare, obediant Episcopo. Episcopus vero Christo, sicut & Christus Patri; & ita unitas per omnia servatur.* Qui sic loquitur, istos omnes de quibus verba fecit, Christianos esse apertissime statuit, presbyteros, Diaconos, plebem, milites, Principes, Cæsarem. Si Cæsarem vis nondum fuisse tunc temporis Christianum, ne Principes quidem ac milites, imo ne populum quidem, aut clerum aut Diaconos, aut presbyteros ullos tum fuisse necesse fuerit, qui Christiani iidem essent. Tota hæc præceptio mere idealis erit, veluti Platonis de sua republica leges, ac decreta. Quod cum sit longe absurdissimum; ergo velit nolit Mæstræus, illud postremo quod nos diximus, confitendum est, scriptorem de Cæsare, deque Principibus loqui, qui vere jam tum Christiani essent; adeoque post Constantinum vixisse, iis temporibus, quibus Imperatores eorumque ministri Christianam plærique religionem profitebantur. Si quis plura contra illam Mæstræi inficetam glossam desideret, is vel Vedelium eam prolixe confutantem adeat, vel Usserium, quem [l] Vedelii argumenta referre ac describere non piguit. Ego hoc unum ex eodem [m] addam, Mæstræo longe fuisse hac in parte candidiores Turrianum, [n] & quemdam ab eo memoratum Bobdorfensis Monasterii Priorem, Kilianum Leibum, quibus hæc de Cæsaris in Episcopum obsequio a. D. 109. dici usque adeo stultum & absurdum visum est, ut ea minime dubitaverint Ignatio Martyri fuisse affictа; *Quasi vero* (inquiebat Leibus in epistola ad Cochlæum sua) *mandare potuerit, aut debuerit, Traiano, Hadriano, Diocletiano, Maximino, Decio, aliisque tot tyrannis Cæsaribus ut Episcopo essent obtemperantes.* Similis quoque ineptiæ est, quod idem scriptor alibi, [o] dum fidei de Domini carne ac cruce, necessitatem exaggerans, quemquam negat cujuscumque sit ordinis, absque eius confessione posse servari, aliis quas recenset, vitæ humanæ conditionibus *principalem* quoque & *Regiam*, sive *Imperatoriam* adiicit. [p] *Nemo* (inquit) *se ipsum seducat. Si enim non crediderit Iesum Christum in carne fuisse conversatum, & confessus fuerit crucem eius, & passionem, & sanguinem, quem effudit pro mundi salute, vitam æternam non consequetur; sive Rex sit, sive sacerdos, seu Princeps, seu privatus, seu dominus, sive servus seu vir, seu mulier,* οὐ τῆς αἰωνίου ζωῆς τεύξεται, κἂν βασιλεὺς ᾖ, κἂν ἱερεύς, κἂν ἄρχων, κἂν ἰδιώτης, κἂν δεσπότης, κἂν δοῦλος, κἂν γυνή. Rogo te, quid ineptius aut frigidius dici potest, si tum cum iste hæc scriberet, nulli neque Principes, neque Reges, aut Imperatores, Christiani erant? Ignatii autem temporibus nullos fuisse constat. Non ergo hæc scripsit Ignatius; quem nihil inepte, nihil non sui ævi rebus consentaneum scripsisse & scribere potuisse persuadet nostra de eius gravitate ac sapientia opinio. Ne ipse quidem ita scripserat primus epistolæ auctor; sed quædam longe alia; ipsa tamen etiam satis mira; [q] *Nullus*

erret

[l] *Usser.* Proleg. ad Ignat. c. 16. p. 119.
[m] *Usser.* ibid. p. 120.
[n] *Turrian.* Explan. in Clem. Constit. Apost. L. 6 c 17.
[o] *Ignat.* ad *Antioc.* p. 160.
[p] *Ignat.* ad *Smyrn.* p. 115.

CAPUT XIII.

erret (inquit) *Et supercælestia, & gloria Angelorum, & Principes visibiles, & invisibiles, si non credant in sanguinem Christi, & illis iudicium est. Qui capit capiat.* μηδεὶς πλανάσθω. Καὶ τὰ ἐπουράνια, καὶ ἡ δόξα τῶν ἀγγέλων καὶ οἱ ἄρχοντες ὁρατοί τε καὶ ἀόρατοι, ἐὰν μὴ πιστεύσωσιν εἰς τὸ αἷμα Χριστοῦ, κἀκείνοις κρίσις ἐστίν. ὁ χωρῶν χωρείτω. Quod hic de *Principibus visibilibus* scriptor ideo fortasse dixerat, quod ejus ævo aliqua jam erat de Constantij, vel Constãtini ejus filii vel Christianismo, vel ad Christianismum propensione sparsa fama id interpolator solum arripuit, & crucis fidem Principi, neque Principi tantum, sed etiam ipsi Βασιλεῖ *Imperatori* ad salutem necessariam esse dixit, quia scilicet sub Principibus & Imperatoribus Christianis vivebat. Cætera de Angelis dicta, vt obscura, neque apud Ecclesiam vulgo audiri solita aspernatus est: neque plane immerito. Illa enim ni fallor nescio quid Origenicum sapiunt. Hoc quippe esse Origenis dogma notum est, etiam Angelis ad salutem opus fuisse expiari Domini in cruce fuso sanguine; iisque adeo fidem in Christi sanguinem esse necessariam. Id primus quidem auctor ad effingendam illam, quam cupiebat, singularis cuiusdam, & Archaicæ sapientiæ speciem assumserat; ideoque illa addit. *Qui capit capiat.* Interpolator vero hoc prætermisit; quod eo vt videtur, sæculo viveret, quo odiosa erant & suspecta omnia Origenica.

q Ign. ii. Usser. ad Smyrn. p. 220.

Sed & hic observare operæ pretium est quoddam huius scriptoris ab Ignatii vt videtur, ævo alienum interpretamentum. Cum in ea, quę est ad Romanos, se dixisset *alligatum decem leopardis*, diligenter docet, quid hoc sit; *Vinctus* (inquit) *decem leopardis, quod est militaris ordo.* ἐνδεδεμένος δέκα λεοπάρδοις ὅ ἐστι στρατιωτικὸν τάγμα. Veritus est scilicet, ne Romani quid essent illi leopardi, a quibus ligatum se duci scribit, non intelligerent. Hoc vero Ignatius non esset veritus, cuius ævo omnibus, præsertim civibus Romanis, nota erat, & familiaris illa militum certi cujusdam ordinis appellatio vulgaris. Sed cum res & rei nomen in vsu esse desiisset, ducentesimo post Ignatii mortem anno, quo tempore scriptæ fuisse videntur epistolæ, Ignatii simulator *leopardorum* quidem nomen ad antiquitatis speciem retinuit; Sed ne ob obscuritatem lectores turbaret, etiam interpretandum putavit; ac se ita nimia diligentia ipse prodidit.

r Ignat. Usser. ad Rom. p. 23.

Ad hunc quoque censum pertinet, quod impostor suum Ignatium fingit ordines nondum in Ecclesia notos commemorare. [s] *Saluto* (inquit) *Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ostiarios, Laborãtes,* (τοὺς κοπιῶντας) *Exorcistas, Confessores. Saluto custodes sanctarũ portarum.* At hi Martyris tẽpore nulli adhuc erãt. Primitiva enim Ecclesia solos majores ordines habuit, presbyteros scilicet, & Diaconos subdiaconos vero, & Acoluthos, adeoque exorcistas, Lectores, & Ostiarios procedente tempore Ecclesia sibi constituit: vt est ab Vssenio [t] ad hunc locum ex Lombardo [v] verissime observatum. *Copiatarum*, quos impostor nominatim dicit, *Fossarios*, sive *Vespillones* significans, nomen sub Imperatoribus de-

s Ign. ii. ad Antioch. p. 160.

t Usser. Proleg. c. 16 p. 115.

u Lombard. Sent. L. 4. d. 24

CAPVT XIII. mum Christianis diu post Ignatij tempora vsurpari eo sensu cœpisse planum est ex Constantii lege a. D. 360. lata, quæ de his infimi in Ecclesia ordinis ministris verba faciens, [x] *quos* (inquit) *Copiatas recens vsus instituit nuncupari*; vt est ab eodem Vsserio ibidem animadversum. Idem quoque Gerardus Ioannes Vossius annotaverat. [y] Eiusdem est ineptiæ, quod in epistola ad Philippenses *Virginum collegia* memorantur, [z] quæ constat non nisi diu post Ignatium apud Christianos instituta fuisse. *Saluto* (inquit) *congregationem Virginum*; τὸ σύστημα τῶν παρθένων. Atque hinc Baronius [a] illa Virginum monasteria firmat, quæ vanissimus Metaphrastes sub Diocletiano jam apud nostros fuisse in Nicomediensium martyrum Actis scripserat. Hic vero nugas de more agit, dum certa ex incertis convellit. Certum enim est ex veris, & indubitatis, quotquot extant, primæ ad a. D. 300. antiquitatis monumentis, nulla toto illo tempore apud nostros fuisse monachorum, vel monacharum asceteria, sive monasteria, nulla cœnobia, sive syzzytia, vel (vt loquitur pseudo-Ignatius) *Systemata*; quod priori de Areopagiticis disputatione, etiam Hieronymi & Chrisostomi testimonio constituimus. Ex hoc ergo, quod certum est ac perspicuum, Baroniana sapientia argumentari debuerat falsam esse, & illam de Philippensium Virginum Ignatianis temporibus systemate epistolam, & hanc Metaphrastæ de Nicomediensibus sub Diocletiano monasteriis narrationem; non autem quod inepte facit, ex his duobus sublestæ fidei testimoniis sua monasteria in mediam Apostolorum & proximorum discipulorum Ecclesiam inferre, & immittere, præter manifestam rerum, scriptorum, & temporum fidem.

Neque vero melius est, quod eadem epistola quadragesimæ meminit. [b] *Quadragesimam* (inquit) *nolite pro nihilo habere, imitationem enim continet Domini conversationis.* τὴν τεσσαρακοστὴν μὴ ἐξουθενεῖτε. μίμησιν γὰρ περιέχει τῆς τοῦ Κυρίου πολιτείας. quem idem Annalista locum magna, sed inani vt solet, pompa circumvehit, atque ostentat; hoc vno se contentum ac beatum prædicans; [c] neque enim *sua* quidem *sententia quemquam de his, quæ ab Apostolis agerentur ac per eos inde Ecclesiæ traderentur S. Ignatio testem fideliorem adhiberi posse videri.* Fateor; si verum Ignatium haberemus. Quod enim Latinus Annalista statim negat has, quas habemus, Ignatii nomine inscriptas epistolas *vlla vnquam fuisse vel levi saltem labefactatas suspicione: vt earum scriptore certior, aut dignior testis adduci nullus possit*; id inquam, quam temere, quam falso, quam denique inverecunde dictum sit, vel vnus hic locus apertissime ostendit. *Quadragesima* enim quam epistola Philippensibus commendat, neque res, neque nomen primis duobus Christianismi sæculis vspiam apud illius memoriæ scriptores occurrit. & Tertulliani de jejuniis disputatio, aliaque eiusdem ævi non pauca vincunt nullam adhuc a. D. 212. fuisse apud nostros quadragesimam, nedum vt Apostolicis temporibus aliqua iam fuerit. Quæ quoniam sunt alibi a nobis fuse in propria de

Qua-

x C. Theod. l. 13. tit. 2. de Ep. Eccles. & Cler. L. 15.
y Voss. l. 3. de vitiis Serm. c. 6 p. 399.
z Ignat. ep. ad Philip. p. 187.
a Baron. a. D. 301. §. 22. 21.
b Ign. ad. Philip. p. 186.
c Baron. a. D. 57. §. 193. 194.

CAPUT XIII.

Quadragesima disputatione [d] demonstrata, hic iterum ea retractare nihil necesse est.

Huc etiam pertinet illa, quæ in epistola ad Philadelphienses legitur, constitutio; [f] *Rogo vos in Domino, quicumque pœnitentes venerint ad vnitatem Ecclesiæ, suscipite eos cum omni mansuetudine, vt per bonitatem & patientiam vestram resipiscentes ex Diaboli laqueis, digni iam Iesu Christo facti, sempiternam salutem recipiant in regno Christi.* Pro quibus hæc in priore editione, Vsseriana, in eundem sensum leguntur. [g] *Quotquot vtique pœnitentes veniunt in vnitatem Ecclesiæ, & isti Dei erunt, vt sint secundum Iesum Christum viventes.* His & illa consentanea sunt, imo etiam disertiora, quæ paulo post ibidem sequuntur; [h] *Omnibus pœnitentibus dimittit Deus, si pœniteant in vnitatem Dei, & concilium Episcopi.* Hoc de suscipiendis ad pœnitentiam lapsis decretum Montanistas, & Novatianos aperte pulsat diu post Ignatium exortos. Observat autem Albaspineus, Aurelianensis Episcopus, [i] ipsius Ecclesiæ ante istorum tempora, disciplinam severiorem fuisse, quam vt lapsos ad pœnitentiam admitteret; a qua idololatras & homicidas, etiam Tertulliani ævo, id est ineunte tertio sæculo, a nostris exclusos fuisse constat. Itaque hoc vetustissimæ Ecclesiæ vsu fretus Albaspineus Ignatiani nostri similem Clementinorum Διατάξεων [k] de admittendis ad pœnitentiam lapsis canonem negat [l] esse Apostolicum, negat ante Cyprianum sanciri potuisse; quod illa demum tempestate admittédos esse lapsos decretum sit. Si vera est doctissimi Episcopi censura, idem esse necesse est de hoc epistolæ nostræ decreto, Clementini plane gemino, judicium; id scilicet post Cypriani tempora fuisse conditum; diu post Ignatii martyrium; Vnde sequitur scriptorem Ignatio esse recentiorem, & ejus auctoris, quem simulandum susceperat, tempora non satis accurate vel calluisse, vel certe attendisse. Neque in illis fœlicior fuit, quæ Ignatium ad Ioannem Apostolum scripsisse fingit. In primis observandum est Ignatium, quo tempore hęc scribit, fingi iam fuisse Episcopum, vt ex ipso prioris epistolæ titulo deprehenditur; [m] *Ioanni Sancto Seniori. Ignatius, & qui cum eo sunt fratres.* Quorum nomine scribit, & quibus se ipsum præfert, iis ille *fratribus* præfuit; eorum adeo Episcopus fuit. Neque eum verisimile est, nisi hoc in Ecclesia munere esset ornatus, tam familiariter fuisse cum Apostolo acturum, imo etiam jussurum ocyus eum venire; *Properes (inquit) venire, quia credimus expedire.* Iam tradit Nicephorus P. CP. [n] Petrum Antiochenæ Ecclesiæ præfuisse annos XI. Evodium post Petrum, annos XXIII. Post hunc demum, Ignatium annos non plures, quam quatuor, episcopatum gessisse; Vnde eum liquet a. D. 102. nondum fuisse Episcopum, qui anno scilicet 107. martyrio functus Episcopus esse desierit. Ex his videre est, quam stulte fingatur & ad Ioannem scribere, qui a. D. 99. e terris excesserat, & Iacobum Iustum cupere videre, [o] qui jam ptidem a Iudæis lapidibus obrutus a. D. circiter 62. Martyrium fecerat, & B. denique Mariæ Virginis videndæ

[d] *Libris 4. de jejun & Quadrag.*
[f] *Ign. ad Philad. p. 54.*
[g] *Ignat. Vsser. p. 215.*
[h] *ibid p. 216.*
[i] *Albasp. Observ. L. 2 c. 15.*
[k] *Const. Apost. L. 2. c. 15. & c. Apost 9.*
[l] *Albasp. observ. L. 1. c. 13. p. 38.*
[m] *Ignat. ad Ioan. ed. 1.*
[n] *Niceph. Cp. Chron. Comp. 417.*
[o] *Ignat. ep 2. ad Ioann.*

CAPVT XIII.

p ibid.

deſiderio flagrare,[p] quæ a.D. (vt plurium ſententia eſt) XLVIII. mortua erat. Quod vero Baronius & alii hanc Nicephori traditionem, quam ipſe quoque ex Latinis Anaſtaſius ſequitur, ſollicare ac convellere non dubitant; eorum ego pace, vetera recentiorum argutiis & coniecturis antehabeo. Quamquam ne ſi alia quidem ſequamur, facile ſit hæc ſcriptoris a parachroniſmo & κακοπλάσῳ liberare. Sed iſtæ Ignatii ad Ioannem epiſtolæ tanti non ſunt, vt in iis revincendis diutius immorari operæ pretium ſit. Temporum quoque ſeriem a pleriſque veteribus traditam turbat, quod epiſtola & ad Epheſios,[q] & ad Antiochenos,[r] Oneſimum vtraque facit eo anno Epheſiorum Epiſcopum, ſive Paſtorem, quo Ignatius Romam vinctus ad martyrium abductus eſt. Nam vt ipſe obſervat Vſſerius,[r] neque a Græcorum Menæis, vel a Symeone Metaphraſte, hic agnoſcitur Oneſimi Epheſinus epiſcopatus; & Oneſimus apud fictitium quidem, ſed veterem tamen, Conſtitutionum Apoſtolicarum ſcriptorem[s] non Epheſi, ſed Berrœæ epiſcopus fuiſſe ordinatus dicitur; & Dorothei Synopſis non hunc, ſed Gaium Timotheo in Epheſino epiſcopatu ſucceſſiſſe affirmat; aſſentiente, vt idem tradit Vſſerius, & Hippolyto in libello de LXX. diſcipulis inedito. Nicephorus denique Oneſimum ſub Domitiano multis ante Ignatii mortem annis, paſſum narrat.[t] Ex his auctoribus plane ridiculus eſt epiſtolarum ſcriptor, qui ab eo, quem ſimulat, Ignatio hominem ſalutari, ac velut viventem, & epiſcopatum gerentem memorari facit, qui quo tempore ipſe ſcribere fingitur, jampridem erat mortuus. Quod vero Baronius[v] Nicephorum plane errare dicit, id non alia, quam harum epiſtolarum auctoritate facit; quæ ſi Ignatii vere certoque eſſent, faterer earum potius, quam Nicephori & aliorum eſſe ſequendam fidem; Nunc cum dubias eſſe, & apocryphas ex aliis multis appareat, cur earum teſtimonium Nicephori & aliorum alia narrantium traditioni præferamus nulla ratio ſuadet. His certe favet ipſe ordo temporum. Cum enim Paulus in epiſtola ad Philemonem arguat, jam tum cum illam ſcriberet (id eſt a. D. ut putant eruditi, 56. ævi maturum fuiſſe neceſſe eſt a. D. 109. aut certe 111. quo ex quorumdam ſententia paſſus eſt Ignatius, valde grandævum fuiſſe, & cum ipſe poſtea martyrium fecit, etiam grandiorem; centum aut certe nonaginta annorum. Atqui hanc Martyris ætatem, æque ac aliorum ſimilium obſervaturi erant ſcriptores, ſi ea vere paſſus eſſ t Nullus obſervavit. Iunior ergo paſſus erat, adeoque ſub Domitiano potius, quam poſt annum Traiani duodecimum. Noſter Vſſerius[x] multo, de more, modeſtius, qui hæc vt ſoluat, ſuſpicatur duos fuiſſe Oneſimos, vtrumque Epheſi Epiſcopum; vnum ſeniorem Pauli diſcipulum ſub Domitiano paſſum; alterum Gaii ſucceſſorem, Ignatio ſuperſtitem. Sed hæc ne admittantur, prohibet primo Bedæ, Adonis, Notkeri, & aliorum fides, qui iſtum ab Ignatio epiſtolico memoratum Oneſimum magno omnes conſenſu Pauli diſcipulum fuiſſe affirmant; ſecundo veterum auctorum penuria, quorum plane nemo eſt, qui tradat

q Ign. Vſſer. ep. ad Epheſ. p. 195 & ad Antioch. p. 161.

r Vſſer. Not. in ep. Ignat. ad Epheſ. Not. 9. p. 5.

s Conſt. Apoſt. l. 7 c. 48.

t Niceph Call. l. 3. c. 11.

v Baron. Not. ad Martyr. Rom. d. 16. Febr.

x Vſſer. ubi ſupra.

duos.

duos ante Trajani obitum in episcopali solio sedisse Ephesi Onesimos. CAPUT XIV.
Ex vno autem nomine duos, & quidem ejusdem pæne ætatis, viros, ejusdemque vrbis Episcopos, nullo de antiquis auctore, nullo teste, nulla alia de caussa facere, quam vt nos aliqua animi nostri studiis adversante difficultate liberemus id, vt mihi quidem videtur, periculosissimum est, & fovendæ fabulatorum audaciæ valde commodum; quorum etiam absurdissima commenta, admissa semel hac libertate, nullo negotio defendi poterant. Longe satius ac tutius esse duco hanc ceteri Ignatiis epistolici κακοπλασίας annumerari, quam illam fabulatorum temeritati portam aperiri.

CAPUT XIV.

Argumentum adversus Ignatiana. XX. Quod scriptor episcopos supra Reges & Imperatores efferat, contra Pauli, & antiquissima ad tertium sæculum Ecclesiæ fidem. Argumentum XXI. Quod idem sine episcopo & presbyteris vllam constare posse Ecclesiam negat; quod & a vetustissimorum Christianorum placitis, & a recentium Hierarchicorum dogmate alienum est. Argumentum XXII. Quod scriptor de diebus vel festis, vel esurialibus leges fert cum Apostolicis decretis apertissimè pugnantes. Argumentum XXIII. Quod idem pœnas in suarum straminearum legum violatores decernit ab Apostolica, imo & ab omni Christiana lenitate abhorrentes. Argumentum XXIV. Quod scriptor gravissima pœna eos afficit, qui Pascha eo modo, ac ritu celebrarent, quo id & ipsum Ignatium, & Polycarpum, & omnes Syros, atque Asianos primis temporibus celebrasse constat. Halloixij impudens ad Ignatianam Legem glossa refellitur.

SEd præter temporum fidem, alia multa in epistolis occurrunt a personæ, cui affinguntur, vel moribus, vel dignitate, vel ingenio, vel pietate aliena, quæ auctorem apertissime produnt alium esse, quam qui fingitur. Ignatius, cuius scriptor personam assumpsit, Episcopus fuit Antiochenus, Apostolorum idem discipulus, tanta in Christum pietate, vt crudelissimos pro ejus nomine cruciatus, mortemque acerbissimam perferre minime dubitaverit. Talis viri nemo credo negaverit & ingenium modestum fuisse, & orationem gravem, ac prudentem; & temporibus opportunam, & fidem rectam, & pietatem magna cum caritate conjunctam, & rerum divinarum atque Ecclesiasticarum cognitionem tum præceptoribus Apostolis, tum Antiochenę Ecclesiæ ipsi commisso magisterio dignam. Hanc tam singularem ideam sic effingere vt ab eius lineamentis nusquam deflectas, non est profecto cujusvis artifi-

CAPUT XIII. cis. Itaque non miror nostrum sæpissime in ea repræsentanda aberrasse;
Illud miror non modo Eusebium, & Hieronymum, qui ad hæc penitus
exploranda non videntur magnam attulisse animi attentionem, ac dili-
gentiam; sed & Latinos plærosque, & ex nostris etiam quosdam præ-
stantissimos, qui in hanc curam summo studio quadam ob dissentientes
necessitate compulsi incubuerunt, hunc tam ab Ignatii forma alienum
scriptorem pro vero germanoque Ignatio habere potuisse. Nam vt
hinc ordiar, illud ab Apostolica doctrina, vel fatente optimo ac doctis-
simo Vsserio, alienum est, quod iste vna cum Pseudo-Clemente, vt su-
pra iam attigimus, regno sacerdotium, Regibus episcopos præfert;
y Ignat. ad [y] *Honora* (inquit) *Deum, vt omnium auctorem & Dominum; Episcopum*
Smyrn. p. 118. *autem, vt Principem sacerdotum, imaginem Dei referentem, Dei quidem*
propter principatum. Christi verò propter sacerdotium. Post hunc honora-
re oportet etiam Regem. Quo pertinet illud, quod paulo post decernit,
z ibid. p. 119. dogma; [z] ἱερωσύνη γὰρ ἐστι τὸ πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναβεβηκός. *Sacer-*
dotium enim est omnium bonorum, quæ in hominibus sunt apex. Atqui Pau-
a Rom. 13. 1. 4. lus longe aliud statuit, [a] qui omnem animam, adeoque etiam episco-
pum, *potestatibus sublimioribus*, & quidem *gladium portantibus, subiectam*
b Act. 25. 11. *esse* iubet; quiq; præceptũ exẽplo suo sancivit. Cũ enim esset omni Epis-
copo in Ecclesia Dei longe eminentior, ad Cęsarem tamen, veluti ad suũ
judicem, seque adeo superiorem appellavit; vt testatur in Actis Lucas.
Proximam Apostolorum ad tertium vsque sæculum, Ecclesiam eadem
quoque sensisse Tertullianus locupletissimus testis est, qui de se, & de
c Tertull. ad cæteris Christianis loquens; [c] *Colimus* (inquit) *Imperatorem, vt homi-*
Scap. c. 2. p. 86. *nem a Deo secundum, & quicquid est a Deo consecutum, & Solo Deo mi-*
a. *norem.* Tum; *sic enim omnibus maior est, dum solo vero Deo minor est.* Ab-
surdum est qui Apostolicæ huic & apud Ecclesiam secundi sæculi a-
pertissimæ veritati contraria scribit, eum Ignatium fuisse credere Apo-
stolorum discipulum, & Christianorum secundi sæculi præceptorem
sanctissimum.

Sed neque verisimile est Ignatium illa, quæ supra ex epistola ad Tral-
d Ignat. ad lianos recitavimus, scripsisse *sine Episcopo, Presbyteris, & Diaconis Ec-*
Trall. p. 107. *clesiam non vocari.* Id enim, non modo cum Tertulliano, contrarium di-
sertissime, vt supra diximus, decernente, sed etiam cum Alexandrinæ per
illa tempora, & Æthiopicæ ad hodiernum vsque diem, Ecclesiæ judicio
pugnat, quæ Ecclesias vtraque multas in Ægypto, & in Æthiopia am-
plissimas absque vllo singulari Episcopo a solis Presbyteris administra-
tas ac gubernatas agnovit, vt supra ostendimus. Quid, quod illa lex, e-
tiam doctissimi Hammondi, quantumvis studiosi Ignatianorum patro-
ni, & aliorum multorum eadem sentientium, & quidem quorumdam
Latinorum vtilissimam, ac pæne in tota Hierarchiæ caussa præcipuam,
hypothesin evertit? Hi enim omnes statuunt primis Apostolorum tem-
poribus Ecclesias Christianas plurimas, ac pæne omnes fuisse, vere pro-
prieque sic dictas, solo Episcopo cum aliquot Diaconis contentas abs-
que

ne vllo secundi (vt vocant) gradus presbytero? At Ignatianus legislator, ad hoc vt aliquot Christianorum corpus Ecclesia, & dici, & esse possit, requirit, vt non modo Episcopum & Diaconos, sed etiam Presbyteros habeat; qui sine his scilicet, Ecclesiam vocari negat. Nam vt hæc eius verba disiunctive sumantur, sic vt etiam ea Ecclesia vocari possit, quæ vnum quemvis ex istis tribus gradibus habeat, etiamsi aliis careat, nemo (vt opinor) passurus est Hierarchicorum, qui Ecclesiam censeri, quæ solum habeat Diaconatum vetant. Ergo ipsi quoque confiteri debent suum istum epistolatum scriptorem nihil minus esse, quam Ignatium; qui ex ipsorũ quidem sententia primis, verissimis, purissimis, ac cęterarũ omniũ matricibus Ecclesijs Apostolici scilicet ęvi pęne omnibus) ipsum Ecclesiæ nomen artipit; quod profecto Martyrẽ Ignatiũ, ipsarum illarũ Ecclesiarum alumnum, facturum fuisse, nemo crediderit. CAPVT XIII.

Præterea erat hæc certissima Apostolorum disciplina, ne quisquam fideles *in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi aut neomeniæ aut sabbatorum indicet, vel condemnet*; item ne homines Christiani iterum *ad infirma, & egena elementa convertantur, vt ijs denuo serviant, dies observantes, & mẽses & tempora, & annos.*[f] Quid noster epistolicus Ignatius? Ille vero hæc palam refigit, & plane alia decernit. Dies, festaque servari vetat Paulus; Noster quid? De festis quidem ita; *festa* (inquit) *nolite spernere, vel sine honore transmittere.* τὰς ἑορτὰς μὴ ἀτιμάζετε. Dies vero audi quam multos servari præcipiat; primo *quadraginta* illos ante Pascha: esuriales; tum quartam sextamque feriam ieiunio, sabbatum & dominicam prãdio necessario observari vult; [h] *Quadragesimam (inquit) nolite pro nihilo habere, &c. Quarta feria, & sexta jejunate* [i] &c. *Quicumque Dominicum aut sabbatum ieiunaverit prater vnum sabbatum Paschæ, ipse est Christi interfector.* Sed & paucis interiectis: *Quicumque* (inquit) *cum Iudæis Pascha egerit, aut solennia dierum festorum eorum susceperit, communis est eis, qui Dominum & Apostolos eius occiderunt.* In his autem postremis verbis non est hæc mens, vt Pascha a nostris servari simpliciter vetet, veluti rẽ Iudaïsmi quidẽ propriã, a Christianismo vero alienã; minime vero. Vult quod omnes & vident & fatẽtur, Pascha quidẽ a Christianis religiosissime servari; sed seorsũ tamẽ a Iudæis, hoc est non præcise, vt apud istos fit, quartadecima primi mẽsis Luna; Omnia vt ex Pauli paulo ante recitatis legibus patet, Apostolicę disciplinæ plane aduersa, ac contraria. Primo dies servari, quod Paulus egenis Iudæorũ elementis, & Mosaicę servituti deputat, noster enixe pręcipit; & multos nominatim, hos jejunio, illos lætitiæ, ac festivitati seponit. Paulus vetat nos a quoquam ob non servatum aliquod festum, damnari. Iste festa, quod honorari & coli præcipit, eo ipso secus instituentes damnat. Pascha nostrum Paulus nullum aliud novit, quam *Christum pro nobis immolatum.* Paschalem aliquam diem Christi vel passioni, vel resurrectioni sacram ac necessario feriandam, nullam scivit; nullam commendavit, imo diem huiusmodi de Christianismi religione hoc ipso apertissi-

e Col. 2. 16.
f Gal. 4. 10.
h Ign. ad Philipp. p. 186.
i Id ibid p. 187.

CAPVT XIV. apertissime expunxit, quod eam; dum dierum servatores Galatas cædit, nullus excepit. Sed Apostolicæ disciplinæ non minus repugnat legislatoris nostri in damnandis legum suarum reis atrocitas, quam in legibus ipsis ferendis temeritas. Qui Mosaïca vel Mosaïcorum, gemina de cibis, deque diebus, & aliis interdicta Christianis præciperent, ac veluti ex divina lege ad salutem necessario observanda esse contenderent, in eos Paulum fateor, acriter, vt dignum erat, vbique invehi, & velut Ecclesiæ perturbatores ac Christianismi eversores oppugnare, vt ex iis patet, quæ & alibi non semel, & potissimum in epistola ad Galatas a divino viro disputata sunt. Qui vero absque hoc rypho ex quadam conscientiæ infirmitate, quod essent a teneris Mosaïcæ disciplinæ assueti, aliqua legalia servarent quidem ipsi; cæterum neque quemquam eadem observare cogerent, neque ab iis abhorrerent, qui libertate nobis a Christo parta vti fruique mallent; hos inquam, videmus Paulum adeo non refugere, aut decretoriis sententiis percellere, ac velut alienos insectari, & a se suisque repellere, vt eos plane contra, ferendos, magnaque lenitate, ac caritate fovendos, in epistola ad Romanos, & alibi non semel præceperit.[k] Et hanc nostrorum in Iudaizantes mansuetudinem exemplo suo ad sua tempora mansisse, testis est locupletissimus, qui Tryphoni roganti, quid de eo esset statuendum, qui Iesum quidem Christum esse norit, ac credat, eique pareat,[l] sed ista insuper lege Mosis præcepta servare velit, ita respondet; *Vt mihi quidem videtur o Trypho saluatum iri talem aio, si alios mortales (eos autem dico, qui ex gentibus per Christum ab errore, & seductione circumcisi sunt) omni studio in sententiam suam adducere annisus non fuerit; non servatum eos iri affirmans, nisi eadem secum observaverint.* Ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ ὦ Τρύφων, λέγω ὅτι σωθήσεται ὁ τοιοῦτος, ἐὰν μὴ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, λέγω δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν διὰ τοῦ χριστοῦ ἀπὸ τῆς πλάνης περιτμηθέντας, ἐκ παντὸς πείθειν ἀγωνίζηται ταυτὰ αὐτῷ φυλάσσειν, λέγων οὐ σωθήσεσθαι αὐτοὺς, ἐὰν μὴ ταῦτα φυλάξωσιν. Quibus plura in eandem sententiam magna (vt mihi videtur) observatione digna adiicit; seque negat eos laudare, qui de his aliter sentiant; quales esse ex Christianis aliquos non diffitetur. Videamus nunc quam belle ad hanc Paulinam & Iustinianam lenitatem collineent nostri Draconis voces. Illi vero quicumque *vel sabbato, & Dominico ieiunaverint*, vel *cum Iudæis Pascha celebraverint*, quacumque de caussa id fecerint, omnes nullo discrimine Christi interfectores, & Christi interfectorum communicatores esse pronuntiat. Potuit-ne quicquam vel dirius vel a Paulinæ lenitatis exemplo, atque præcepto magis alienum dici? Itaque cum non Ignatium modo ipsum, sed & omnem illius temporis recens ab Apostolis satam, atque irrigatam Antiochenorum Ecclesiam, in sanctissimorum Magistrorum doctrina ad Traianum permansisse veri sit simillimum; ab ea tam brevi deflexisse plane absurdum sit, atque incredibile; absit, vt ego non dico Ignatium, sed vel vllum Christianorum, qui tum erant Antiochiæ, epistolas illas scripsisse putem, in quibus non absque

k Rom.14.1.2. 3.4.5.

l Iust. advers. Tryphon. p. 206 lin. 14.

ibsque aliquo animi horrore lego leges cum omni Apostolorum & CAPUT XIV.
lisciplina & mansuetudine, tam aperte pugnantes. Sed hæ epistolici gnatii leges non modo cum illa prima Apostolorum, & Apostolicoum virorum ab omni ullius diei religione libera disciplina, sed & cum proximorum post Apostolos, Christianorum ritu apertissime pugnant. Quod enim Apostolos eorum successores vidissent Pascha, non quidem ulla in ipsam diem religione, sed quadam ad Iudæos & Iudaizantes συγκατάβασιν, ne eos ostenderent, pro sua illa lenitate & charitate servae; eo factum est, vt ipsi quoque eadem sequerentur. Atque ita contigit, t is Paschalis ritus latissime apud nostros omnes diffunderetur; ita tanen, ut primo ex mera charitate obtineret, nō ex aliqua certa ac necesaria lege; idque vel hinc videre est, quod res non vno modo, sed ab ais, atque alijs diverse observaretur. Siqua enim esset de Paschate serando ab Apostolis lata lex, ea apud omnes vniusmodi fuisset. Nunc onstat vetustissimos, Apostolicæque disciplinæ observantissimos Pasha jam inde a primis temporibus servasse; Asianos quidem, & viciios Syros cum Iudæis, quartadecima primi mensis luna, in quancumque iebdomadis feriam incideret; Romanos vero, & Palestinos, & alios plurimos die semper Dominica, non alia vlla feria. Atq, hęc quidem primo iversitas nullam apud nostros litem, aut scissionem peperit, cum omes agnoscerent, rem esse per se mediam, atque indifferentem; quam ihil ad salutem referret hoc potius quam illo modo servari, imo ne ervari quidem ex veris & indubitatis Christianismi legibus necesse est. Ita sensisse antiquissimos inde constat, quod Xystas, Telesphorus, Hyginus, Pius, & Anicetus, Vetustissimi Ecclesiæ Romanæ episcopi diersa a Iudæis die Pascha agentes sanctam nihilosecius cum Polycaro, & aliis Asianis eadem cum Iudæis die Pascha celebrantibus communionem, pacemque indivulsam servarent. Sed cum nostri labente temore quem ab omnibus vbique servari Paschatis ritum videbant, eum egitimum esse, & in religione necessarium (vt fere in his fieri solet) faile sibi persuasissent, eo factum est vt aliqui tandem illam in re, quam ro necessaria habebant, diversitatem ferendam minime putarent. Prinus hujus erroris, ac dissidii auctor erupit Victor, Romæ Episcopus, jui ab a. D. 194. ad 203. sedit. Is acceptam a majoribus suis consuetudiem præferens, Asianos cum Iudæis Pascha agentes primo pulsare, terere, denique excommunicare ἀκοινωνήτους ἀνακηρύττειν cœpit. Sed iste eus conatus irritus, vt apparet, fuit. Tenuerunt Asiani & Syri suum rium; neque ritus diversitas cuiquam fraudi fuit. Mansit hoc inter nostros in Paschatis die discrimen ad Synodum vsque Nicænam, cujus lex le Paschate die Dominica agendo ab omnibus Ecclesiis quodam vniatis studio suscepta est. Clara omnia ex Polycratis Ephesii, * & Irenæi Lugdunensis, † Victoris æqualium epistolis; & ex Athanasii, Alexandrii, ac Chrysostomi Antiocheni luculentissimis testimoniis. Ille enim Syros Pascha cum Iudæis ad Nicænam Synodum egisse tradit; [a] Hic

* *Polycr. apud Eus. l. 5. c. 24.*
† *Ibid.*
a *Athan. de*

CAPUT XIV.

Syn Arim & Sel p.872. C. T. 1 & ep. ad Afric.p.933. B. T.1

b Chrysost. Hom 52. in eos qui Pasch. prim jejun T.5 in V.T.611.D. 612.A.613.A.

vero suos Antiochenos fatetur olim quoque ita instituisse; Nicænæ demum definitioni, concordiæ amore, cessisse. *Observationi temporum* (inquit) *concordiam prætulimus.* προτιμήσαντες τὴν συμφωνίαν τῆς τῶν χρόνων παρατηρήσεως. [b] Iam ex his, quæ constant, neque vlla arte convelli possunt, liquet & Polycarpum summum Ignatii amicum, & cæteros Asianos, imo ipsum etiam, si Polycrati credimus, Ioannem Apostolum, & Syros omnes, potissimum Antiochenos, Syrorum caput, ipsumque adeo Ignatium, Antiochiæ Episcopum, omnesque eorum ad Nicænam Synodum successores Pascha cum Iudæis egisse. Iam specta quale iecur impostori illi nostro epistolico fuerit, qui suum Ignatium ita decernentem inducit; *Siquis cum Iudæis Pascha egerit, is Christi interfectorum communicator est.* Atqui tuus ille carissimus amicus, Ignati, Polycarpus; tuus præceptor, divinus Ioannes; tui cives Antiocheni, tui omnes Syri Pascha cum Iudæis agunt; Tu denique ipse, qui te Syrorum gloriaris esse Episcopum, non aliter quam cum Iudæis agis. Isti-ne ergo omnes tui, tuque ipse cum iis, interfectorum Christi communicatores estis? Sed quid Ignatium vexamus? Nullæ profecto eius sunt, nullæ esse possunt, tam absurdæ, tàque ab omni eius fide, dignitate, charitate alienæ voces; Hæ quas ejus nomine venditari videmus, impostoris sunt, non modo nequissimi & improbissimi, sed etiam stultissimi ac crassissimi; qui res in publica Ecclesiasticæ historiæ luce, etiam hodie, tam multis post Ignatiana tempora sæculis extantes nescivit. Sed ecce hæc cæcitatis atque inscitiæ prodigio aliud pæne etiam turpius audaciæ ac temeritatis monstrum nobis hoc loco edit Iesuita Halloixius. Is enim non modo Polycarpum & cæteros Asianos ac Syros agnoscens Pascha ad Nicæna tempora cum Iudæis egisse, sed & ipsum Petrum, dum Antiochiæ fuit, & eius successorem Evodium & ipsum denique Ignatium eundem morem servasse concedens; idem tamen pertendit Ignatii vere esse hanc legem. *Siquis Pascha cum Iudæis egerit, is Christi interfectorum communicator est.* Ergo-ne inquam, & se & Petrum ipsum Ignatius Christi patricidis aggregavit? Minime vero, inquit. Non enim hæ voces, *Pascha cum Iudæis agere*, id significant, quod *vos rerum & historiarum ignari putatis, eadem cum Iudæis die Pascha agere*; sed quiddam longe aliud quod neque Ignatius, neque Petrus, neque piorum quisquam fecit, neque vero fieri fas putavit; nempe *in eadem mensa cum Iudæis Iudaicè agnum edere, aut eius partes ad se missas manducare.* Hæc esse verissima Ignatianus magister dejerat; hæc se *certis & inexpugnabilibus rationibus* constituisse gloriatur. Digna profecto homine Iesuita Confidentia. Nos vero tametsi *rerum & historiarum ignari*, scimus tamen vetustissimos Ecclesiæ scriptores ita loqui solere, vt eos *Pascha cum Iudæis agere* dicant, qui id eadem cum Iudæis die agunt, licet neque ad eandem cum Iudæis mensam accumbentes, neque ex eiusdem agni particulis esitantis. Athanasius de Syris, Cilicibus, & Mesopotamianis Christianis, ante Nicæna tempora; μετὰ τῶν Ἰουδαίων (inquit) ἐποιοῦντο Πάσχα τοῦ καιροῦ τὸ ... ποιοῦντες.

Hall' Illustr. Eccl.Orient. script.T.2.Not. ad c.XI.vitæ Iren.& T.1. in vita Iren.c.22.

Athan.de Syn. Arim.& Sel p.872. D.

CAPVT XIV.

νῦν, οἱ Ἰουδαῖοι ποιοῦν καὶ αὐτοί. *Pascha quo tempore agunt Iudæi, eodem si quoque agebant.* Canonum Apostolorum conditor; *Siquis festum cum idæis egerit, εἴ τις ἑόρταζοι μετὰ Ἰουδαίων,* id est *siquis Pascha cum iis egert.* Et in Constitutionibus; vetat nostros μετὰ Ἰουδαίων ἑορτάζειν. *festum* (id est Pascha) *cum Iudæis celebrare.* In his, *cum Iudæis pascha*, vel *festum ere* est eadem cum Iudæis die Pascha agere; non ad eandem mensam, el ex eodem agno. Quidni ergo eadem verba in epistola Ignatio assia eodem sensu sumantur? Nam ἑορτάζειν πάσχα, quod in epistola legitur, *ascha agere*, idem esse cum Athanasiano illo πάσχα ποιεῖσθαι *Pascha cere*, & cum Clementino ἑορτάζειν, *festum agitare*, satis omnes vident. oster vero *rerum & historiarum* arbiter Halloixius auctores edere bueat Ecclesiasticos, qui illam Ignatii epistolici phrasin de Christias loquens, eo, quo ipse vult, sensu vsurpaverit; qui inquam, aliquos hristiani nominis homines *Pascha cum Iudæis agere* dixerit, vt signiaret eos Pascha cum Iudæis *ad eandem mensam accumbentes*, *& ex dem Agno vescentes, agere*. Atqui nullum qui sic in hoc argumento sit cutus, edidit; nullum (quod equidem sciam) quem ederet, habuit. Fassat ergo ille cum suis *rebus atque historijs*; quarum quantalibet scienti neque ei, neque alii cuiquam id juris dare potest, vt scriptorum Ecesiasticorum sermonem præter communem eorum vsum ad suam lidinem interpretetur. Hęc præter verba quæ ad sensum inusitatum rquet summa accedit rei ipsius, quam inducit, absurditas. Nam epistoscriptor, qui tanta cũ vehementia in *istos Paschatis cum Iudæis obseruatores*, detonat, *Christi parricidarum communicatores* exserte pronunms, hoc ipso satis significat suo ævo fuisse ex nostris multos, fuisse salm aliquos, huius culpę reos. Non enim credibile est, si nulli essent, tam rum carmen fuisse in eos conditurum, ac de nihilo, *fluctus* quod aiunt, simpullo excitaturum. Dicat vero nobis Halloixius, vbinam vnquam i Iudaici ververcis liguritores, & mensæ recutitorum assectatores ad Christianos fuerint? Quo loco? Qua in gente? Quo sæculo? Qui una XIV. cum Iudæis Pascha agerent, nos *rerum ac historiarum ignaplurimos* ex veterum monumentis dabimus & in Syria, Cilicia, Mepotamia, & in Asia, & in ipsa Ignatii vrbe Antiochia. Halloixius tans *rerum & historiarum* promus condus ne vnum quidem ex priscom libris edere potest Christianum, qui ad Paschalem Iudæorum menn discubuerit, & carnes ex eorum Agno esitarit, quive istic vel dismbere vel vesci vna cum iis fas fuisse homini Christiano putaverit. a Halloixius Ignatium suum facit aërem nequicquam verberare, & andes ac terribiles voces abs re nullaque de causa, insanorum instar ofundere; atque ita mavult sanctissimum Martyrem manifestæ stultiæ infamia aspergere, quam quod res est, fateri, istum qui sic loquitur, ane alium esse, quam Martyrem. O durum, & in vera invictum Loyoarum genus! Mitto aliam Halloixiani commenti satis a doctissimo sserio confutatam ineptiam; quod fingit homo vanissimus Christia-

Id. ep. ad Afric. p. 933. B.
Can. Apost. 70.
Const. Apost. L. 5. c. 16.

Exod. c. 12. 45. 46. 48.

CAPVT XIV.

nos a Iudæis ad Paſchalem ſuam menſam vnquam admiſſos agnum ſecum comeſturos; vel ab his ad illos partes toſti agni aliquando miſſitatas; quæ totidem ſunt apud omnem recutitorum gentem inaudita; vni iſti Ieſuitæ ſomniata, portenta. Iudæis enim, quis neſcit diſerta Moſis lege vetitum eſſe ne vel ipſi advenæ & mercenarii apud eos degentes, ex Agno illo ederent? & ſiquis eſſet incircumciſus, ne ex eo veſceretur, neve *ex eius carnibus* quicquam *foras efferretur?* Nimirum juſtiſſimo Dei judicio accidit, vt Ieſuita dum veteris impoſtoris τὸ κακόπλαςον purgare iniquo animi ſtudio ſatagit, ipſe in aliud non minus abſurdũ κακόπλαςον incideriț. Neque enim impune rem Dei, veritatem a quoquam Violari licet. Quod vero Halloixius illa σύμβολα τῶν Ἰουδαίων, *ſymbolo*, vel *ſolennia feſti* Iudæorum, vrget, quæ epiſtolicus Ignatius *ſuſcipi* a ſuis prohibet, ea nihil eius cauſam promovent. His enim verbis ſcriptor, non agni toſti particulas (quas delirat Halloixius) ſed *azyma* intelligit; quæ noſtri a Iudæis ſuſcipere & in Canonibus Apoſtolorum, & in Laodicena, & diu poſtea in Trullana Synodo diſerte vetantur, vt eſt a præſtantiſſimo Vſſerio fuſe demonſtratum. Ergo vt eo vnde diſceſſimus redeamus, illud poſtremo confitendum eſt fieri nequaquam poſſe; vt qui Chriſtianos cum Iudæis Paſcha agentes devovet, epiſtolæ ſcriptor, is vel Ignatius ſit, vel homo ſecundi aut tertii ſæculi, cum toto illo tempore conſtet omnes Aſiæ & Syriæ Eccleſias Paſcha cum Iudæis egiſſe, neque tamen eo nomine a cæteris diverſi hac in parte moris Eccleſiis excommunicatas, aut denotatas fuiſſe.

Vſſer. Proleg. ad Ign. c. 14 p. 98.

Can. Apoſt. 7. & 70. Syn. Laod c. 38. Concil. in Trul. c. 11.

CAPVT

CAPVT XV.

Argumentum XXV. Quod quam ſcriptor præcipit, feſtorum obſervationem, ea non modo ab Apoſtolorum, ſed etiam ab Eccleſiæ ſecundi ſæculi, quo ineunte paſſus eſt Martyr, moribus ac diſciplina abhorrere videatur. Argumentum XXVI. Quod ſabbati veluti feſti, præcepta a ſcriptore celebratio, ea & a vetuſtiſſimorum Chriſtianorum, & ab ipſius impoſtoris, qui primas epiſtolas Martyri ſubdidit, ſententia aliena ſit. Hammondi lapſus. Argumentum XXVII. Quod quæ ſcriptor de certis ſtatiſque diebus præcipit, quibus vel ieiunare, vel prandere, in perpetuum neceſſe ſit; ea ab Eccleſia ad a.D.200. antiquiſſimæ inſtitutis aliena ſint. Argumentum XXVIII. Quod ſcriptor ullo (niſi uno Paſchali) ſabbato ieiunantis Iudæis aggregat, id & ſtultum & frivolum, & ab omni vetuſtiſſima Eccleſia, & ab ipſis Latinorum novis ſatis eſſe plane penituſque alienum. Latinorum variæ, ſed vaniſſimæ de hac Pſeudo-Ignatii lege exceptiones diſcutiuntur ac refelluntur.

Idem eſt alterius de feſtis in eadem ad Philippenſes epiſtola legis ingenium *Dies feſtos nolite dehonorare.* Τὰς ἑορτὰς μὴ ἀτιμάζετε. Nulla enim apud noſtros feſta fuiſſe, non modo Apoſtolicis temporibus (quod nuper demonſtravimus) ſed ne primo quidem ſæculo, aut ſecundo (quo ineunte vixit Ignatius) etiam adulto, ſatis ut videtur, ex veteribus libris conſtat. Nam & ex Origene diſcimus. Celſum Hadriani temporibus exprobraſſe noſtris, quod *publicorum ſive ſolennium feſtorum nulli eſſent participes* & Tryphonem Iudæum iiſdem circa annum D. 150. apud Iuſtinum objicientem legimus, quod *neque feſtos dies, neque ſabbata ſervarent,* μήτε τὰς ἑορτὰς, μήτε τὰ σάββατα τηρεῖν. Iuſtinum vero ad hanc Tryphonis objectionem ita reſpondere videmus, ut nulla a noſtris feſta Iudaicorum loco inſtituta, aut celebrata reponat, & Origenem Celſo reſpondentem, non obſcure concedere nulla apud nos proprie dicta feſta fuiſſe; Dominicas, Paraſcevas, Paſcha, & Pentecoſtem haberi quidem apud nos, ſed in vulgi tantum gratiam, & eorum, *qui credentes videntur magis quam ſunt, qui vel non poſſunt, vel nolunt quotidie feſtum agere*; quod eorum eſſe dixerat, *qui perfecti ſunt Chriſtiani.* Atque huic iſtius doctrinæ conſentanea ſunt, quæ Clemens eius præceptor, jamdudum ſecundo ſæculo præcipiti ſcripſerat, nos Deum & ſervatorem colere juſſos eſſe *non* (inquit) *ſelectis quibuſdam & eximiis diebus,* ἐν ἐξαιρέτοις ἡμέραις *ut aliqui alii* (Iudæos autem ni fallor, dicit) *ſed continenter per totam vitam hoc agentes, & omnibus modis. Unde* (inquit) *nec in definito loco, neque in templo ſelecto, neque diebus aliquibus*

Orig. contr. Celſ. l. 8. p. 403. Iuſt. Dial. cum Tryph. p. 175. b. 36.

Clem. Alex. Strom. L. 7. p. 719. C.

CAPUT XV.

festis, se per totam vitam is, qui cognitione praeditus est in omni loco honorat Deum. Apostolicos viros, a quibus hanc isti sanctissimam disciplinam acceperant, *festorum honorem* suis Christianis praecepisse, mihi quidem non fit verisimile; neque adeo Ignatium esse hunc epistolarum scriptorem, apud quem de *honorandis festis* praeceptum extare videmus.

Ign. ad Philip. p.185.

Id ipsum vero apertissime ostendit, quod idem de sabbato proprie decernit, quem diem pro festo a suis Philippensibus haberi hoc ipso praecipit, quod eum jejunio pollui adeo severe jubet, ut quisquis tum jejunaverit eum Christi interfectorem futurum pronunciet. Atqui sabbatum a Christianis festum haberi & servari non modo pugnat cum supra recitata Pauli lege, nos de sabbatis judicari vetantis; sed etiam a vetustissimorum Apostolici chori discipulorum ac successorum usu & praxi alienum est, apud quos nuper allatus Iustini locus docet nullam circa a. D. 150. fuisse sabbati religionem. Ibi enim videmus non modo Tryphonem nostris nominatim objicere, quod *sabbata non servarent*, sed ipsum Iustinum Tryphoni respondentem hoc adeo non inficiari, ut diserte neget sabbata se suosque servare, & rationem cur non servent, hanc afferat, quod ista caeremonialia, scilicet *circumcisio, sabbatum*, & caetera ejusdem generis solis Iudaeis fuerint nondum per Evangelicam disciplinam emendatis, necessaria. Neque vero nos eo peccare quod sabbatum non servemus, ostendit allatis Abelis, Enochi, Noe, Loti, Melchisedeci, ipsiusque Abrahami exemplis; *qui* (inquit) *iusti omnes sine sabbati observatione Deo complacuerunt, ipsiusque Abrahae cuncti liberi ad Mosen usque.* *μὴ σαββατίσαντες οἱ προωνομασμένοι πάντες δίκαιοι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν, καὶ μετ' αὐτοὺς Ἀβραάμ, καὶ οἱ τούτου υἱοὶ ἅπαντες μέχρι Μωϋσέως.* Paria apud Tertullianum adversus Iudaeos disputantem legimus; quo loco justos quoque observat qui ad Abrahami tempora vixerant, *neque sabbatizasse, neque circumcidisse*; Adamum neque circumcisum, neque sabbatizantem a Deo institutum; Abelem a Deo laudatum; Noe diluvio liberatum; Enoch de hoc mundo translatum; Melchisedeck ad sacerdotium electum; Lot de Sodoma ereptum, omnes neque circumcisos, neque sabbatizantes: Abrahamum ipsum, tametsi circumcisum, non tamen sabbatizantem. Quorsum haec isti, si sabbatum ipsi adhuc servabant? Sed quid ego alios consector? Ipse epistolarum primus scriptor eosdem docuerat, quo loco veterum Dei fidelium disciplinam describens, *ad novitatem spei venerunt* (inquit) *non amplius sabbatizantes, sed secundum Dominicam vitam viventes, in qua & vita nostra exorta est per ipsum, & mortem ipsius.* Sic enim habent Graeca a doctissimo Vossio ex Florentino libro edita; *εἰς καινότητα ἐλπίδος ἦλθον μηκέτι σαββατίζοντες, ἀλλὰ κατὰ κυριακὴν ζωὴν ζῶντες, ἐν ᾗ καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν ἀνέτειλε δι' αὐτοῦ, καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.* Locum sane egregium, & Vsserii interpres Latinus vetus non satis plene reddidit, & interpolator totum corrupit & pervertit; sensum auctoris menti contrarium exhibens; quasi his scilicet praecipiat

Col. 2. 16.

Iustin. Dial. cum Triph. p. 175. lin. 36 p. 182. lin. 30. 40. 183. lin. 5.

Tertull. adv. Iud. c. 2. extr. & 3. init. p. 207 B. C.

Ignat. ad Magnes. p. 13. edit. Vsser. Gr. Lat.

CAPUT XIV.

cipiat esse quidem sabbatum observandum, non tamen plane ad superstitiosum Iudæorum ritum; quæ nugæ sunt a Christianorum eius ævi, quo primus scriptor vivebat, vsu & sententia alienæ. Sed interpolator (vt optime animadvertit præstantissimus Vsserius) veritus ne vera Orientalium suorum consuetudini officerent, aliquid observationis sabbato perperam tribuentium; pro verbis scriptoris alia sui sæculi mori consentanea substituit; quæ nescio cur doctissimus Hammondus dicat *Laurentianum codicem nobis largiri*, in quo ea tantum pagina 55. leguntur, quæ nos paulo ante exhibuimus, Vsserianis pæne in omnibus consentanea, ab his autem, quę describit doctissimus Hammondus, quęque in solis vulgatis codicibus habentur, longe diversa; Illa autem, vt intelligas quantum sit inter vtraque discrimen, hic quoque subiicere placuit; μηκέτι οὖν σαββατίζωμεν Ἰουδαϊκῶς καὶ ὀργείαις χαίροντες &c. ἀλλ' ἕκαστος ὑμῶν σαββατιζέτω πνευματικῶς· μελέτῃ νόμου χαίρων, οὐ σώματος ἀνέσει. δημιουργίαν Θεοῦ θαυμάζων, οὐχ ἕωλα ἐσθίων, καὶ χλιαρὰ πίνων, καὶ μεμετρημένα βαδίζων, καὶ ὀρχήσει καὶ κρότοις νοῦν οὐκ ἔχουσι χαίρων. καὶ μετὰ τὸ σαββατίσαι ἑορταζέτω πᾶς φιλόχριστος τὴν κυριακὴν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν ὑπάτην πασῶν τῶν ἡμερῶν. *Non ergo sabbatizemus Iudaïce, vt ferijs gaudentes, &c. Sed vnusquisque nostrum sabbatizet spiritualiter, meditationi legis congaudens, non corporis remissione; fabricationem Dei admirans; non pridiana comedens, & tepida bibens, & mensurate ambulans, & saltatione, & insanis plausibus gaudens; Sed omnis Christi amator postquam sabbatizaverit, Dominicum diem festum agat, resurrectioni Dominicæ consecratum, reginam & principem omnium dierum*: Hæc vero, non *Laurentianus*, sive Florentinus (quod ait doctissimus Hammondus) sed vulgatus tantum codex nobis largitur, Laurentianus vero codex longe alia exhibet. Nam his quidem negat Christianos *adhuc sabbatizare* μηκέτι σαββατίζειν; codex vero vulgatus *Christi amatorem* vult *sabbatizare*, πᾶς φιλόχριστος μετὰ τὸ σαββατίσαι. Fateor hunc, quod dixi, superstitiosos ritus rejicere, quibus a Iudæis sabbatum celebratur, sic vt *pridianos* tantum, id est hesterno die coctis cibis Vescantur, & Saltationes quasdā atque plausus vsurpent, neque vltra certum quemdam passuum numerum ambulent; cæterum diem ipsum sabbati a nostris observandum esse docet, sic, vt totus exercitiis sacris transfigatur, meditatione legis, admiratione creationis & aliis huiusmodi; quod vt liquet, nihil aliud est, quam sabbatum eodem modo ac ritu celebrare, quo Dominicam solemus. At ita *sabbatizare*, seculo quidem sexto, imo & quarto Græcis solenne fuisse ex Constitutionibus Pseudo-Apostolicis, † ex Gregorio Nysseno, * & Anastasio Nicęno† patet; Apostolico vero ęvo, & toto secundo post eos sæculo id jam apud nostros factitatum fuisse non liquet; imo non factitatum ex adductis Iustini & Tertulliani locis intelligimus. Qui ergo illam sabbati religionem constituit epistolicus Ignatius, Apostolici sæculi vir esse non potest, neque adeo veri nominis Martyr Ignatius.

Usser. Proleg. ad Ign. c. 11. p. 71.

Hamm. Diss. 2. c. 4. § 2.

Ign. Vulg. ad Magn. p. 57.

† *Const. Apost. L. 7. c. 24. 37. L. 2 c. 36.*

* *Greg. Nyss. ep. ad Flavian. T. 3. p. 645. C. & contr. eos, qui ægre fe-*

Sed

Caput XV.

Sed & ab eiusdem Ecclesiæ non minus quam a Pauli institutis aliena sunt, quæ idem ille epistolarum scriptor de jejuniis præcipit. Primum enim quod certis statisque diebus ac temporibus, vt quartæ, sextæque feriæ, ac quadragesimæ jejunia singulis annis in æternum recurrentia indicit; atque econtra quosdam dies, vt Dominicum & Sabbatum, ab hoc jejunandi officio in perpetuum liberat; id inquam, in genere non ab Apostolorum tantum, sed & a sequentium ad secundi (& vltra etiam) sæculi finem, Christianorum disciplina vehementer abhorret. Verissimum enim est, quod scribit Augustinus, neque Domini, neque Apostolorum præcepto definitum inveniri quibus diebus *non oporteat jejunare & quibus oporteat.* Verissimum, quod in eandem sententiam tradit Socrates, Apostolos *liberam de his potestatem cuiusque menti & arbitrio permisisse, vt quisque nec metu, nec necessitate inductus quod bonum sit, ageret.* Ex horum certe sententia non est Apostolicus, non adeo Ignatius, qui tam accurate ista docet epistolæ scriptor; quo die vel jejunandum, vel prandendum, sollicite definiens. Sed esse Verissima illa Augustini & Socratis scita, ipsi antiquissimæ Ecclesiæ mores ostendunt. Apud vnum ex eius scriptoribus atque defensoribus Apollonium legimus Montanum hæresiarcham Phrygem primum fuisse, qui *leges de jejuniis ferret.* Nondum ergo tum eruperat epistolicus ille noster de jejuniis legislator Ignatius. Non ergo is verus ille Antiochenus Ignatius, quem multis annis ante latas a Montano leges martyrium fecisse constat. Eadem, quæ Augustini postea fuit, vetustissimæ quoque illius Ecclesiæ erat de Apostolorum in istis facilitate ac moderatione sententia. Hæc enim Montani præsumptiones damnans docet *de cetero indifferenter ieiunandum ex arbitrio, non ex imperio novæ disciplinæ, pro temporibus & causis vniuscuiusque. Sic & Apostolos obseruasse nullum aliud imponentes iugum certorum & in commune omnibus obeundorum ieiuniorum; proinde nec stationum, quæ & ipsæ suos quidem dies habeant, quartæ feriæ & sextæ; passive tamen currant; neque sub lege præcepti, neque vltra supremum diei.* Vide quam ab his secundi sæculi & quidem extremi Catholicis distet noster ille legislator epistolicus. Ieiunare fideles volunt illi *ex arbitrio,* hic *ex imperio;* illi *indifferenter & passive;* hic *sub præcepti lege,* illi pro *vniuscuiusque temporibus & causis;* hic statis certisque ac publicis anni diebus ac temporibus, Illi nulla *ab Apostolis imposita esse nobis certa & in commune omnibus obeunda ieiunia* docent; Hic vltra & supra Apostolos sapiens, quadragesimæ nobis suæ, certarumque esurialium feriarum onus imponit. Illi *stationes* quartæ sextæque feriæ habebant; sed *quæ passive currerent, neque sub lege præcepti;* huic vtramque diem districte servari præcipit. Ex illorum disciplina, tam ieiunare, quam non ieiunare quovis die liberum fidelibus fuit; ex huius vero præceptis vtrumque certis quibusdam legibus circumscriptum. Itaque tibi apud illos, tam *Sabbato & dominica* ieiunare, quam quarta sextaque feria non ieiunare licebat, si vel hoc, vel illud ferrent

tua

Præheni ferunt ibid. p. 112. D. † Anast. Nicæn l. Quæst. Q. 77. quæ Gretsero 64. extr. Ign. ad Phil. p. 186. Aug. ep. ad Casul quæ est 86. Socr. l. 5. c. 22.

Apollon. apud Eus. Hist. l. 5. c. 18.

Tertull. de jejun. c. 2.

tuæ causæ, tuaque tempora; Apud hunc neutrum licet. Vtcumque sese tuæ causæ, tuaque tempora habuerint, si dominica, vel sabbato ieiunaveris, Christum occidisti. Si quarta sextave feria prandeeris, piaculum fecisti. Qui ergo tam diverse ab Ecclesia secundi sæculi jam præcipitis sapit, eius profecto civis non fuit; Montani, quam Apollonii similior fuit; nedum vt Ignatius fuerit in ipsis illius sæculi primordiis e terris in cælum translatus. CAPVT XV.

Sed hoc ipsum luculentissime vincit ea lex, quam iste proprie contra sabbato ieiunantes tulit; *Siquis* (inquit) *sabbato ieiunet* (*præter vnum sabbatum Pascha*) *ipse est Christi interfector.* εἴ τις σάββατον νηστεύει (πλὴν ἑνὸς σαββάτου τοῦ πάσχα) οὗτος χριστοκτόνος ἐστί. Quid dici potuit, non modo ab Apostolorum mansuetudine, & ab Ignatii ipsius lenitate, quem *mitissimum* fuisse & affirmat Halloixius, & nos incunctanter credimus, sed & a totius Christianismi ingenio magis alienum? Vt hominem cætera probum, & insontem, Christianæque disciplinæ accuratum observatorem, pro *Christi Dominini interfectore* habeas ac damnes, si vel ad Christum ipsum diligentius orandum, vel ad aliquem animæ suæ curandum morbum, vel ad Ecclesiæ calamitatem, aut deflendã siqua vrgeat, vel avertendam, si immineat, vno sabbato jejunaverit? Quæ vnquam lex vel Draconis illius Atheniensis, fuit hac nostri scriptoris, dirior, atque truculentior? Libet hoc loco Halloixii de simili argumento verba vsurpare; *Sane perabsurdum esset tam graviter denotare id quod tam multi sancti viri factitarunt, atque etiamnum factitant. Neutiquam profecto istud fecit mitissimus Ignatius; neutiquam fecit, imo ne cogitavit, ne somniavit quidem.* Mitto jocularem nostri Legislatoris exceptionem; qui ex omnibus totius anni sabbatis vnum Paschale elegit, quo tuto ac impune illud nobis facere concedit, quod cæteris absque omnium scelerum gravissimo admitti non posse definivit; Quasi sabbatorum aliquod esse possit tantum tamque immane inter se discrimen, vt res vna eademque si cæteris quidem fiat, Christi parricidium; si hoc vno, bonum ac sanctum opus futura sit. Scio Græcis sequentium sæculorum hanc legem valde placuisse. Sed si hominum sepositis sententiis rem ipsam expendamus; quid fingi potest stultius & anilius? Quid rectæ rationi, aut divinis Christianæ religionis institutis magis adversum? Ieiunium scilicet pro tempore ingenium mutabit; sanctimonia erit, si aliis diebus fiat; si sabbato, scelus, imo Christi parricidium. Ac ne hic quidem consistit superstitionis væsania. Omnem illam sabbati cum jejunio irreconciliabilem pugnam solvit; sed ad vnum modo diem. Sabbato, quod Pascha præcedit, illud ipsum facere concedit, quod cæteris scelus; & quidem Christi ipsius parricidium erat; quasi Dominum Christum Paschali Sabbato impune posse occidi statuat. Ista disciplinæ nostræ propudia dicam, an ludibria, si sequiorum temporum Christiani mirati, ac probare potuerunt; Apostolis quidem atque eorum discipulis, a quorum regulis & dogmatis plane aliena sunt, nequa-

Ign. ad Philip. p. 186.

CAPVT XV.

quam placuisse, & scimus, & nuper docuimus. Par olim fuit, tametsi diversissimus, Innocētii P.R.I. error; qui omni sabbato, vt Græci *ieiunare*, ita ipse *non ieiunare* nefas putavit; nisi quod paulo mitius sabbato non jejunantes habet quam epistolicus Ignatius eodem jejunantes. Hos enim noster parricidii & quidem singularis, omnique alio parricidio tetrioris, illos clementior Innocentius *dementiæ* duntaxat damnat; *dementis esse* pronuntians sabbatum in singularum hebdomadum jejuniis *protermittere*. Vtrique ab Apostolicis & primæ ad tertium saltem sæculum Ecclesiæ regulis discedunt, dum sabbati jejunium rem mediam, & *indifferenter pro temporibus & causis*, quæ varie incurrunt, varie quoque, & *ex arbitrio*, non *ex præcepti lege* vel factitandam, vel omittendam, Pseudo-Ignatius cum suis Græcis omitti, Innocentius cum Latinis *observari* in perpetuum ab omnibus & singulis Christianis jubent. Sed tametsi Latinorum in cæteris elati sint & injutiæ impatientes spiritus; hunc tamen illi, a quo tam indigne vapulant, Græcum epistolarum scriptorem ferunt. Omnem injuriæ sensum vicit cæcum in epistolas, magnas Baronii delicias, studium, & impotens scriptoris incerti amor. Atqui nemo iis, nemo eorum Pontifici Innocentio acerbiorem, aut majori cum contumelia conjunctam plagam inflixit. Qui enim vel vnum præter Paschale, sabbatum jejunantem pro Christi interfectore habet, quo quæso, nomine, quove elogio & hos & Innocentium dignos putavit, qui sabbata non vnum aut alterum, sed omnia jejuniis funestare audent? Qui sabbato jejunare Christianum adeo nefas esse non judicant, vt eo non jejunare, id capitale crimen esse censeant, quique aliter sentiat, eum *pro demente* habeant? Hunc tamen scriptorem, qui omnem eorum in sabbatarium jejunium religionem ita despuit atque infamavit, Ignatium esse contendunt, virum Apostolicum, sanctissimum atque sapientissimum Martyrem esse contendunt. Eum vero Innocentius, si viveret, longe alio vt opinor loco & numero esset habiturus, qui quod ipse *dementis* esse putabat; ita sexta feria jejunandum esse concederet, vt sabbato non nisi a Christi interfectoribus ieiunari posse iudicaret. Sed Latini stramineum hunc suum Ignatium ne dimittere cogantur, cum Innocentio & secum reconciliare variis artibus conantur. Negant se ab eo hic esse pulsatos; non enim sua, sed Menandri, Saturnini, Basilidis, Cerinthi, & Carpocratis in Creatoris contumeliam instituta sabbati ieiunia intelligi. Hæc vero solennis istorum est Stropha; vt quæ simpliciter vetantur, ea a se reiecta in alios siqui sint, eius quod vetatur, criminis rei, transferant. Ita quæ Paulus simpliciter ac in genere contra *Angelorum culturam* scripsit, ea isti ad suas in beatos illos spiritus religiones nihil pertinere hoc se satis demonstrare putant, quod alii olim fuerint, qui Angelos coluerint; in quos hæc dicta esse concedunt. Et Dei de non adorandis sculptilibus præceptum ita se præclare elusisse arbitrantur, cum id ad Gentilium, non ad sua simulacra pertinere responderunt; Et Apo-

Innoc. ep. ad Decent. c. 4.

CAPVT XV.

Apostolo futuros seductores prædiceti, qui *abstinentiā a cibis* sint Christianis imperaturi, egregie se satisfecisse arbitrantur; cum ostenderunt Marcionitas, & Manichæos, & nescio quot alios hoc oraculum jampridem implevisse; quasi reum eo quisquam purgatum judicet, quod sui criminis habeat consortes, qui etiam, quam ipse, gravius in legem commiserunt. Sed hic certe omnis eos fugit ratio. Quos enim memorat Baronius hæreticos, eorum sabbataria in odium Creatoris jejunia aliqua fuisse, nemo veterum, ac ne recentiorum quidem scriptorum dixit. Hoc solus Annalista pro consueta temeritate ad causæ suæ commodum fingere ausus est. Marcionis, quem non memorat, aliquod fuisse hujusmodi ieiunium docet, fateor, Epiphanius; sed id qualecunque fuit, eo certe tempore, quo vixit Ignatius, nondum fuit; post cuius mortem exortum esse Marcionem clatum atque confessum est. Huc accedit, quod elogium sabbatariis ieiunatoribus a scriptore attributum ad hanc hæreticorum istorum causam ineptum est. Cur enim Christum ab iis occidi diceret, qui sabbato in Creatoris odium jejunant? In Dominica jejunantes hoc quidem belle congruit, qui dum Domini resurrectioni sacram diem suo jejunio funestant, videntur eum negare de mortis tenebris emersisse. In Marcionem sabbato jejunantem, absurde hoc dici patet; in quem aliud eius crimini appositius erat dicendum, vt hoc verbi gratia. *Qui sabbato ieiunat, Creatorem blasphemat*, vel *in Creatorem est blasphemus*, aut aliud simile. Non dubito, quin Legislator epistolicus ita dicturus fuerit, si hæreticorum in Creatoris numen blasphemantium jejunia significare hic voluisset. Non dixit. Ergo Sabbatarii illi, quos ferit, jejunatores, ii profecto de Creatore nihil lævum, aut heterodoxum docebant. Albaspineus hac merito repudiata Baronii cavillatione, alio confugit. Ait sabbati festum ab Apostolis, & primis Christianis aliquandiu ne Iudæos offenderent servatum esse; ideo vetitum nequis eo jejunaret. Ego vt concedam fuisse Christianæ charitatis Iudæorum infirmitati aliquid largiri, quandiu quidem spes fuit hoc fraterna *συγκαταβάσει* ad eorum conversionem nonnihil posse profici; illud donare non possum in eorum gratiam veritatem vnquam vel ab Apostolis, vel ab Apostolicis viris fuisse proditam. Quis Iudæis plura quam Paulus in hoc genere concessit? Non sic tamen iis indulsit, vt non clare liquidoque doceret solutam esse a Christo omnem sabbati religionem; nedum vt vsquam aliud decerneret. Neque hæc nostrorum in recutitos benignitas diu mansisse videtur; quod gens indurata omnem medicinam respuerer. Certe quæ ex Iustino paulo ante recitavimus, satis docent ejus ævo sabbatum jam a nostris servari plane penitusque desiisse. Sed quid ego de re ipsa contendo? Decreti epistolici tam dura est locutio, vt molliri non possit. Non enim *ferendos*, aut *fovendos*, aut *assumendos* monet, quibus aliqua religio est sabbato jejunare; qualiter in re simili Paulum cum Romanis agere videmus; Noster longe aliter; Non modo liberum, aut etiam fraternæ ædificationi vtile esse definit sabbato non

Baron. a. D. 57 § 202.
Bin. & Mansr. ad loc.

Epiph. Hær. 42. § 3. p. 304. A. B.

Albasp. Obs. L. 1. c. 13.

Rom. 14. 1.

CAPUT XV.

to non ieiunare; id esse plane ad salutem necessarium decernit, idque iis verbis eloquitur, quæ summam atque ineluctabilem ac tantam denique parendi necessitatem significant, vt maior dici non possit. Ait enim exsertissime *qui sabbato ieiunarit eum esse Christi interfectorem.* Alibi certe nihil in eum dicit dirius, qui Christi divinitatem negat; *Siquis* (inquit) *hominem nudum dixerit Dominum, Iudæus est Christi interfector.* εἴτις ἄνθρωπον ψιλὸν λέγῃ τὸν Κύριον, Ἰουδαῖος ἐστι χριστοκτόνος. An eum quæso ferret Albaspineus, qui hæc contenderet per quandam cum infirmis συγκατάβασιν dicta esse; non quod revera scriptor putaret tantum, tamque execrabile esse eorum scelus, qui Dominum nudum esse hominem, omnis divinitatis expertem putarent? Absit. Cum ergo plane eadem sit verborum contra sabbatarios jejunatores atrocitas, non est quod quisquam sibi persuadeat aliam in his, quam in istis fuisse scriptoris mentem. Petavii & Bellarmini ad hunc nodum desperatio verius, quam solutio, vix digna est quæ memoretur. Ille enim satis habet respondere suum Ignatium *ad Philippenses scripsisse; non vniversali Ecclesiæ iura hoc loco constituisse.* Atqui Eusebius longe aliter, cum affirmat ideo scripsisse Ecclesiis, vt traditionum Apostolicarum litteris consignata forma & memoria extaret. Et Latini ex hac ipsa epistola dum adversus nostros disputant, conficiunt festorum & quadragesimæ religionem Christianæ religionis partem fuisse; stulte si Petavio credimus, quæ Philippensium fuisse, non vniversalis Ecclesiæ hinc legitime concluditur. Quid? Quod ipsa hæc sententia duas continet traditiones, vnam de Dominicæ, alteram de sabbati jejunio? Priorem non negabit Petavius non Philippensis, sed vniversalis Ecclesiæ jus fuisse. Eadem ergo est & alterius ratio. *Siquis Dominicam* (inquit) *aut sabbatum ieiunaverit Christi interfector est.* Scriptor quæ simul semelque eadem lege, iisdem verbis complexus est, ea eiusdem iuris esse voluit; neque cuiquam vnam magis quam alteram partem violare concedit. Nemini autem, non Philippensi, sed Christiano; Dominica ieiunare concedit; ergo neque sabbato. Æque ei χριστοκτόνος, Christi interfector est, qui hoc, & qui illud fecerit. Denique siquibus scriptor præter Philippenses Christianis sabbato ieiunare citra noxam licere putavisset, non sic tragice & ἀπολύτως simpliciter atque in genere decrevisset *Christi esse parricidam quicumque sabbato jeiunat.* Stultum ac ridiculum est sic loqui de rebus mediis & adiaphoris; quæ apud Christianos pro locis ac temporibus varie aliterque atque aliter, sed semper & vbivis innoxie & citra crimen vsurpantur. Ne ipsi quidem Latini, quorum genus est suarum traditionum tenacissimum, dixerint *Christi parricidas esse quicumque pane fermentato Eucharistiam conficiunt;* quod Græcos facere notum est; tametsi ipsi plane aliter, azymis ad hoc sacrum vtantur. Itaque cum ex eo rerum genere sit sabbato non ieiunare; fieri profecto non potest, vt Ignatius, quem virum & sapientem, & iuris Ecclesiastici peritum, adhæc sanctum & mitem & magna in quosvis fratres charitate præditũ fuisse

Ign. ad Heron. p.164.

Petav. Not. in Epiph. p 359.
Euseb. Hist. L. 3.c.35.

CAPUT XV.

fuisse omnes consentiunt, tam dira tamque contumeliosa de sabbato ieiunantibus scriberet; maxime si Romani, quod volunt adversarii, iam tum sabbato ieiunarent. Id enim si verum est, ille nescire non potuit. Bellarminus denique vt ex his scopulis evadat, eo sed timide, ac dubitabundus, confugit, vt dicat *potuisse fieri, vt in epistola solum prohiberetur ieiunium diei Dominicæ, sed postea a Græcis posterioribus insertum fuerit nomen sabbati*. Binius vero, magnus & ipse Latinarum partium, atque avidissimus defensor, negat *de corrupto hoc loco per Græcos suspicionem esse posse*; quia scilicet non hic vnus scriptor, sed plærique alii Græci, etiam veteres, sabbatarium jejunium repudiasse noscuntur; vt Clemens L. VII. Constit. c. 24. Gregorius Nyssenus, & Anastasius Nicænus. Sed & vltimæ est (vt libere loquar) impudentiæ ea a Græcis vel aliis adversariis apud scriptores corrupta fuisse caussari, quæ non modo in ipsorum libris, sed etiam in tuis eodem modo scripta inveniuntur, nullo plane codice dissentiente. Sunt Ignatii libri plurimi; sunt Græci; sunt Latini; sunt manu exarati; sunt typis excusi. Omnes summo consensu sabbati æque ac dominicæ meminerunt. Græci (inquit Bellarminus) *sabbatum de suo inseruerunt*. Quod hoc suis exemplaribus Græci adiecerint, eius tu non dico idoneum, sed vel probabile argumentum nullum habes. Donemus tamen suis adiecisse; licuit enim certe si libuit. Tuis vero Bellarmine, Latinis codicibus, in quibus idem extat nomen, quis id inseruit? Plurima apud vos sunt Latina Ignatii exemplaria; apud Græcos, peregrina fere vel despicientes, vel nescientes, ne vnum quidem fuisse probari potest. Tu ergo plane iniquus es, qui Græcos vitiati codicis tui insimulas; quem cum nullum haberent, corrumpere, ne si voluissent quidem, vlla ratione potuerunt. Sed fac illos & voluisse, & potuisse. Ita conficies corruptos ab iis aliquot Latinos Ignatii codices; eos scilicet, quos apud se habebant. Omnes corruptos, etiam eos, qui in sacris & intemeratis Pontificis tui, vigilantissimi & incorruptissimi Ecclesiasticarum litterarum atque antiquitatum omnium custodis, scriniis servabantur, non opinor dices. Nullis enim in illa adyta schismaticis, aut hæreticis vel manum, vel pedem inferre licet. Tibi ergo velis nolis, confitendum superest illam *sabbati* voculam ab ipsius auctoris manu esse; quam omnia Latina exemplaria pariter cum Græcis exhibent; quam de suo addere neque Latinos, qui possent, voluisse, neque Græcos, qui vellent, potuisse planum est. Vt autem Ignatius *sabbato ieiunantes* pro totidem Christi interfectoribus habendos scripserit fieri nequaquam potuisse, & nos probavimus, & Bellarmini de hoc loco desperatio fatetur. Epistolam ergo Ignatius non scripsit, in qua stultissimum iuxta & falsissimum illud decretum legitur. Scripsit haud dubie aliquis de sexti sæculi Græculis, sui moris studiosus, & quidem consulto contra diversum Latinorum morem scripsit; vt gentis suæ ritui auctoritatem ab antiquitate conciliaret; diversæ Latinorum consuetudini demeret. Ita plana claraque erunt omnia. Eo enim tempo-

Bell. l. 2. de bon. op. in partic. c. 18.

Bin. Not. ad Can. Apost. 65.

CAPUT XV.

re fuerunt, quos scriptor peteret, *sabbatarii ieiunatores*, qui Ignatii temporibus nulli erant. Non hæretici; Qui enim ex eo censu primus sabbato jejunare suos jussisse noscitur Marcion, nondum extabat; Non Catholici, Romanos enim, qui ex Catholicis primi, & olim pæne soli, sabbato jejunasse deprehenduntur ne ipsos quidem ante tertii sæculi extrema eum morem coluisse, & Albaspineus antiquitatis Ecclesiasticæ curiosissimus indagator, fatetur, & ex Tertulliano constat. Qui autem nulli vspiam essent sabbati jejunatores, eos non modo scivisse, sed etiam diris elogiis confixisse Ignatium, stultum & incredibile dictu est. Omnia sexto sæculo alia. Tum enim & Latini sabbati ieiunium Innocentii sui lege iamdudum constitutum palam servabant, & Græci eorum æmuli id, diversi ipsi ritus, ægre ferebant; vt mirandum non sit extitisse tum huius gentis aliquem, qui cæco vernacularum traditionum zelo impulsus Ignatio epistolam de suo supponeret, quæ tanti nominis auctoritate ritum & Græcanicum firmaret, & Latinum exploderet. Eadem Trullanos postea Patres væsania commovit, vt famosum illum canonem ederent; *Quoniam intelleximus in Romanorum civitate, in sanctis quadragesimæ ieiuniis, in eius sabbatis ieiunari, præter Ecclesiasticam traditam consequentiam; Sanctæ Synodo visum est, vt in Romanorum quoque Ecclesia inconcusse vires habeat Canon, qui dicit; Siquis Clericus inventus fuerit in Sancta Dominica vel sabbato ieiunans (præter vnum & solum) deponatur; sin autem laicus, segregetur.* Sed illi quidem surdis frustra suum hunc Canonem cecinerunt; idque bonus Zonaras, stulte fateor, & pueriliter, sed tamen ex superstitioso gentis suæ errore graviter deflet atque indignatur; *Latinorum* (inquit) *peccatum emendare Synodus conata est; verum in sua pertinacia hactenus permanserunt arrogantes, hodieque permanent.* Sed hæc quidem de Ignatiano sabbatarii ieiunii interdicto satis sunt; quæ & clarissimus Vsserius solide, vt solet, atque accurrate exsequitur, & nos * in proprio de ieiuniis opere fuse disputavimus.

Albasp. Obs. L. 1. c. 13. p. 39. 40. *Tertull. de Ieiun. c. 14.*

Concil. Trull. Con. 55.

Zon. in Can. Trull. 55.

Vsser. Proleg. ad Ign. c. 13. p. 91. 92.
* *De jejun. L. 4. c. 2. p. 670. & seqq.*

CAPUT

CAPVT XVI.

Argumentum XXIX. Quod scriptor dicat aeternum Dei verbum esse divinae efficaciâ essentiam genitam. Argumentum XXX. Quod idem praeter diserta Pauli verba neget Christum esse τὸν ἐπὶ πάντων θεόν. Argumentum XXXI. Quod Filium infra Patris ὑπεροχὴν abiiciat. Argumentum XXXII. Quod idem scribat Dominum esse. Filium secundum voluntatem & potentiam Patris. Argumentum XXXIII. Quod Filium idem scribat esse natura Pontificem. Argumentum XXXIV. Quod idem Christo animam humanam eripere videatur; quae omnia Arianismum sapiunt.

VT ergo institutum epistolarum ἔλεγχον pertexamus, ab Apostolica quoque sanctissimi Martyris fide, atque Orthodoxia haec quae sequuntur, abhorrent, Primo quod epistola ad Magnesianos *aeternum Dei Verbum*, diserte dicat esse *divinae efficaciae* sive operationis *genitam* vel *notam essentiam* ἐνεργείας θεϊκῆς οὐσίαν γεννητήν; quod est ab omni quidem sano, Apostolico, & Ecclesiastico sermone alienum, Arianae vero blasphemiae consentaneum; & a Toletanis Patribus ea de causa merito explosum; *Siquis dixerit, vel crediderit Deitatem nascibilem esse anathema sit.* Clariss. Vsserium in Prolegomenis videat, si quis de hac animadversione plura desideret. *Ign. ep. ad Magnes. p. 56.* *Concil. Tolet. 1.* *Vsser. Proleg. ad Ign. c. p. 108, 109.*

Secundo, & id quoque praeterquam quod Arianismum sapit, cum disertissimis Pauli * verbis pugnat, quod epistolicus Ignatius non semel negat Filium esse τὸν ἐπὶ πάντων θεόν, *Deum super omnia.* Nam quo loco Tarsenses contra Praxeae & Patripassianorum haeresin munit, Christum non simpliciter dicit *non esse Patrem*, quod rectum erat, sed ita loquitur; *Non est ipse, ille qui est super omnia Deus, sed Filius ipsius*, ita Christum ab eo, *qui est super omnia Deus*, distinguens, vt illum huius quidem Filium esse affirmet; ipsum vero esse *Deum super omnia*, neger. Ita habent Latina. In Graecis vt sermonis duritiem nonnihil mollirent, videntur Patris nomen addidisse; Sic enim habent; καὶ ὅτι οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ ἐπὶ πάντων θεὸς καὶ Πατὴρ, ἀλλ' υἱὸς ἐκείνου. Ita ad Philippenses inter caetera falsa & impia, quae Diabolus per ministros suos haeresiarchas spargit, id ipsum quoque collocat, quod Christus *sit ille, qui est supra omnia Deus*; *Quomodo* (inquit Diabolum ipsum alloquens) *rursum non tibi videtur esse Christus ex Virgine, sed ille qui est super omnia Deus, ille scilicet omnia potens?* Πῶς δὲ πάλιν σοι δοκεῖ ὁ χριστὸς εἶναι ἐκ τῆς παρθένου, ἀλλ' ὁ ἐπὶ πάντων θεὸς, ὁ ἀεὶ παντοκράτωρ; Clare negat Filium vel *Omnipotentem* esse, vel *Deum super omnia benedictum*; quod vtrumque blasphemum est, & a sana Theologia alienum. Quibus, ista sane durissima, emollire quidam conantur, ea non equidem ** Rom. 9. 5.* *Ign. ad Tars. p. 146.* *Ign. ad Philip. p. 178.*

repu-

CAPVT XVI.

repudio; vera tamen esse magis opto, quam vel credo, vel spero. Vtcumque sit, hoc quidem pro certo habeo, vt vt aliis fortasse sequentium temporum Patribus quædam de Domini Christi divinitate incommode atque infeliciter dicta exciderint, fieri tamen non potuisse, vt ipsorum Apostolorum discipulus Ignatius verba ea vsurparet, quæ Pauli sui verbis plane essent, vt hæc sunt, contraria, & rectà adversantia. Pauli enim hæc esse nemo nescit; ἐξ ὧν [Ἰουδαίων] ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. *Ex quibus* [Iudæis] *est Christus secundum carnem, qui est SVPER OMNIA DEVS benedictus in secula. Amen.* Quis eum qui ex hoc Cœlesti fonte fidem suam hauserat, qui Paulum viderat docentem, qui hoc ipsum oraculum ex eius non tantum epistola, sed ore ipso fortasse sæpius audiverat, tam divinæ, tamque admirabilis doctrinæ ita oblivisci potuisse putaverit, vt ei non oblique & subobscure sed recta & aperte contradiceret, & quem Filium a Paulo didicisset est *DEVM SVPER OMNIA, benedictum in secula. Amen.* Eam ipse neque semel scriberet non esse DEVM SVPER OMNIA, & qui id affirmaret (id est Paulum) hæreticis & heterodoxis aggregaret? Hoc plane est incredibile. Apostolorum discipulus non fuit, qui ista sic scripsit. Non fuit eorum manu Antiochenæ Ecclesiæ consecratus Episcopus; Ignatius non fuit. Eo autem iste suspectior esse debet, quod non tantum his duobus locis in hanc partem peccat; sed rursum alibi in eundem lapidem graviter impingit; vbi Dominus Iesus hæc ad Tentatorem adorationem a se flagitantem, reponens inducitur; *Novi vnum, Scio solum, cuius tu desertor factus es. Non sum Deo adversus; confiteor eminentiam. 1. Cognosco generationis meæ auctorem Patrem.* οἶδα τὸν ἕνα, ἐπίσαμαι τὸν μόνον, οὗ σὺ ἀποστάτης γέγονας. οὐκ εἰμὶ ἀντίθεος. ὁμολογῶ τὴν ὑπεροχὴν, ἐπίσαμαι τὸν τῆς ἐμῆς γεννήσεως αἴτιον. Omnino videtur Filium infra divinam Patris ὑπεροχὴν, excellentiam, majestatem ac divinitatem demittere atque abjicere; hæc certe incautius dicta esse apparet, vt Ario favere videantur; De quibus vide sis clariss. nostrum Vsserium sapientissime disserentē. Sed neque satis sanum videtur, quod epistolæ Christum *Filium Dei* esse dicunt *secundum voluntatem & potentiam Dei*, υἱὸν Θεοῦ κατὰ θέλημα καὶ δύναμιν Θεοῦ (vt est in Vsserianis & Vossianis libris) Nam Christi quidem munus Filio a Patre per voluntatem & potentiam datum, vel commissum fuisse dixeris. Ipsum esse Filium, id est ipsum esse *genitum*, & a Patre ab æterno communicatam divinam eandem cum Patre essentiam habere *per voluntatem & potentiam Patris*, durum est & vix ferendum. Huc & illud pertinet, quod epistolæ Filium semel atque iterum natura Pontificem esse dicunt. Sic enim de Christo scriptum legimus in ea quæ est ad Magnesianos; *Verus & primus est Episcopus, & solus natura Pontifex.* ὁ ἀληθινὸς καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος, καὶ μόνος φύσει ἀρχιερεύς. Iterum in ea quæ est ad Smyrnæos *Iesus Christus* dicitur *primogenitus totius creaturæ, & solus natura Pontifex*, sive *princeps sacerdotum Dei.*

Rom. 9. 5.

Ign. ep. ad Phil. p. 185.

Vsser. Proleg. ad Ign. c. 12. p. 87.

Ign. ad Smyrn. init. ed. Vsser. p. 218.

Ignat. ad Magn. p. 52.

Id. ad Smyrn. p. 120.

Dei. Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ πρωτότοκος καὶ μόνος τῇ φύσει τοῦ Πατρὸς ἀρχιερεύς. Hæc liquido pugnant cum Pauli & sententia & verbis in divina ad Hebræos epistola, vbi Christum, Pontificem, non natura esse, sed Patris voluntate, & vocatione, adeoque instituto & ordinatione factum fuisse docet; *Nec quisquam* (inquit) *sumit sibi honorem; sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificavit, vt Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum; Filius meus es tu; Ego hodie genui te; quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedeck*; Et infra, cum dicit sacerdotem esse factum *cum iureiurando per eum, qui dixit ad illum, Iuravit Dominus, & non pœnitebit eum, Tu es sacerdos in æternum.* Ex his intelligimus, neque Apostolorum discipulum, neque adeo Ignatium fuisse, qui quod est ab eorum & sententia & sermone alienum, ausus est non semel profiteri ac scribere, Christum scilicet esse natura Pontificem. Fuit & hæc Arianicæ tametsi minus nobilis pars hæreseos, solam a Dei Filio carnem esse assumptam, cui vice animæ fuerit ipsa Verbi substantia, vt est a Petavio ex Athanasio, Epiphanio, & aliis demonstratum. Sunt & huius erroris non obscura in epistolarum scriptore vestigia. Nam in ea quæ est ad Philadelphienses rectam de Filii incarnatione fidem eo definit, vt quis credat ὅτι Θεὸς Λόγος ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι κατῴκει, ὢν ἐν αὐτῷ ὁ Λόγος ὥσπερ καὶ ψυχὴ ἐν σώματι, διὰ τὸ ἔνοικον εἶναι Θεὸν, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἀνθρωπείαν ψυχήν. *Quod Deus Verbum in humano corpore habitabat, Verbo existente in ipso, sicut anima in corpore, eo quod Deus in eo habitat, non autem anima humana.* Hic enim est verborum Græcorum sensus, optime a doctissimo Vsserio his Latinis verbis expressus; quæ nos ideo descripsimus; quod Vulgatus interpres Latinus vel locum de industria corruperit, vel ipse ab aliis consulto corruptus sit, ne quæ in his subest pravæ opinionis labes a lectore posset animadverti. Quædam similia fuisse etiam in epistola ad Philippenses ostendit vetus interpretatio Latina; quo loco hæc apud eam leguntur, *Quid sine lege dicis Legislatorem, qui non humanam animam habuit? Verbum caro factum est. Verbum homo, sed non in homine.* Ita enim manuscriptos codices legere testatur candidissimus Vsserius. In vulgatis ne lectorem crassus auctoris error offenderet, Christum *animam humanam habuisse* diserte negantis, hic locus est immutatus; ac in Latinis quidem *natura* pro *anima* reposita; In Græcis vero ita interpolatus legitur; τί παράλογον λέγεις τὸν νομοθέτην, τὸ ἀνθρωπείαν ψυχὴν ἔχοντα; ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ κατοικήσας. In his vides detractam negandi particulam, vbi auctor negabat, Christum *animam* habuisse; tum additum nomen adiectum τέλειος, *perfectus*, vbi *Verbum homo* dicebatur; denique & κατοικήσας eodem consilio adiectum; omnia, vt Arianicus sensus, Christi humanam naturam anima multans ac mutilans occultaretur. Hæc autem ita interpolata recentes Interpretes varie pro suo quisque captu reddiderunt. Sed manuscripti Latini codicis simplicissimam lectionem

Vu etiam

Hebr. 5. 4. 5. 6.

Ibid. c. 7. 21. 28.

Petav. T. 4. Theol. Dogm. L. 1. de Incarn. c. 5. § 4.

Ign. ad Phil. p. 102.

Vsser. Proleg. ad Ign. c. 15. p. 108.

Ign. ad Philip. p. 177.

Vsser. Proleg. c. 12. p. 81.

etiam antiquissimam, & ipsius auctoris fuisse verisimillimum est; atque ita iudicat Vsserius. Quem ergo scriptorem ex his videmus Ariana peste afflatum, ac de Christo quædam cum Apostolorum sermone ac doctrina, veraque Ecclesiæ fide pugnantia dicere, eum quis credat Ignatium, sanctum Christi Martyrem, & Apostolorum discipulum?

Caput XVII.

Argumentum XXXV. Quod scriptor apocryphis vtatur, veluti veris ac certis; & quidem sic interdum, vt fallere voluisse videatur. Quæ ad eum purgandum de Papiæ exemplo attulit Rev. Vsserius, ea dilucide refelluntur. Argumentum XXXVI. Inde ductum, quod scriptor quandam Salomonis sententiam corrigit, & sensum ei contrarium ipse constituit, & quod idem quadam Pauli verba ad alia præter auctoris mentem detorquet; quæ ab ea reverentia, qua scripturis divinis debetur, aliena esse videntur.

Svnt etiam in epistolis nonnulla, quæ licet rectam fidem non pulsent; aliena tamen videntur vel ab ea reverentia, quæ divinis libris debetur, vel a pietate, vel a veracitate, qua hominem Christianum, præsertim vero episcopum, decet. Quale est, quod ex apocryphis quædã furatur, eaque pro veris ac indubitatis ponit; quasi apocryphorũ fides certa sit; Vt hæc de Christo ad Magnesios, *descendit* (inquit) *in infernũ solus; ascendit vero cũ multitudine.* κατῆλθεν εἰς ᾅδην μόνος· ἀνῆλθε δὲ μετὰ πλήθους. Hæc enim istum ex apocryphis Thaddæi sumsisse, & verba ipsa apud vtrumque eadem, & illa, quæ apud nostrum sequuntur, ostendunt; *& dirupit materiam, quæ erat a sæculo*, καὶ ἔσχισε τὸν ἀπ' αἰῶνος φραγμόν; quæ ipsa quoque in Thaddæanis illis leguntur; hoc modo, διέσχισε φραγμὸν τὸν ἀπ' αἰῶνος μὴ σχισθέντα. Tum; κατέβη μόνος· ἀνέβη δὲ μετὰ πολλοῦ ὄχλου πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Martyrem apocryphis Magnesios suos lactaturum fuisse, parum est verisimile.

Ign. ad Magn. p. 74. Thadd apud Euseb. Hist. L. 1. c. 13. extr. p. 35. A.

Sed his etiam deterius est, quod sequitur. Noster enim ille epistolicus Ignatius Dominicæ carnis veritatem adversus hæreticos confirmans, verba quædam veluti Christi, sic recitat; *Et quando ad eos, qui circa Petrum, venit, ait ipsis, Apprehendite, palpate me, & videte; quoniam non sum dæmonium incorporeum.* Καὶ ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ἦλθεν, ἔφη αὐτοῖς, Λάβετε, ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι οὐκ εἰμὶ δαιμόνιον ἀσώματον. Ita locum hunc exhibet & Vsserianus interpres Latinus vetustissimus, & Græcus ex libro Florentino manuscripto a Vossio editus Ignatius. Iam illam Domini ῥῆσιν, *Non sum dæmonium incorporeum*, vnde hic scriptor sumpserit, nescire se fatetur Eusebius. Hieronymus vero docet vnde eam descripserit, *ex Evangelio* (inquit) *quod nuper a me translatum est;*

Ign. ad Smyrn. edit. vet. ust. Vsser. p. 219.

Id. ibid. Voss. edit. p. 3. Euseb. Hist. L. 3. c. 36. Hier. in L. de

&c. ali-

CAPUT XVII.

& alibi diserte testatur, id *Evangelium*, ex quo hæc desumpta sunt, *Hebraum* esse, a *Nazaræis hæreticis* olim lectitatum. Id autem Evangelium falsum & apocryphum fuisse, & omnes consentiunt, & vniversæ Ecclesiæ fides probat, quæ non alia, quam quatuor ista, quæ nunc habemus, Evangelia jam inde a prima Christianismi origine ad hæc vsque tempora in canonem retulisse, proque divinis habuisse noscitur. Sed & Origenes hæc eadem Christi scilicet, quæ in Nazaræorum Evangelio habebantur, verbo, in alio quoque æque apocrypho, libello extitisse testatur, qui *Doctrina Petri* vulgo dicebatur. Nunc ergo quæro, cur his noster Ignatius Christi verba, veritatis fontes fastidiens, ex impuris apocryphorum lacunis ficta, quam vera ex certis, ac divinitus inspiratis libris apud Smyrnæos promere maluerit? Peregrinisque & exoticis impostorum figmentis puras & divinis assuetas fidelium aures offendere ac turbare, quam sinceris ac familiaribus Pastoris sui vocibus ædificare? Id credo, non fecisset Ignatius. Itaque qui fecit, absit vt eum Ignatium fuisse putem. Mitto, quod hoc ipsum incertum est, an spurii illi & apocryphi libri, ex quibus istas Christo affictas voces desumpsit epistolarum Parens, ante Ignatii tempora scripti jam extarent. Vero propius videtur nonnisi post Martyris mortem prodiisse. Vtcumque hoc se habeat, rei certe ipsius absurditatem & sensit, & corrigere, vel certe obumbrare conatus est alter impostor, qui has epistolas post primam earum editionem interpolavit. Is enim istis Domino affictis ab hæreticis verbis veras eius ex Evangelio voces adjecit, quæ in vulgatis codicibus leguntur; *Spiritus enim carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et Thoma dicit; Injice digitum tuum in fixuram clauorum, & offer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.* Sed auctoris fuisse Vossianam & Vsserianam absque hac lacinia lectionem, arguit, & ipsa ejus simplicitas, & codicum ex quibus descripta est, antiquitas, & Eusebii & Hieronymi auctoritas, qui non plura, quam quæ in ea habentur, hunc locum laudantes recitant. Clariss. Vsserius, vt primum epistolæ auctorem purget, affert ex Eusebio* *aliam quandam historiam, a Papia Ioannis discipulo ex Evangelio secundum Hebræos propositam fuisse*; vnde colligit nihil esse, quod miremur *ex eodem quoque Evangelio & hanc ab eius condiscipulo Ignatio productam esse.* Sed quod viri magni pace dictum sit, non videtur hoc exemplum admirandi caussam tollere; primo ob auctorum; secundo ob rerum dissimilitudinem. Auctores sunt Papias & Ignatius. Hunc Apostolorum fuisse discipulum omnes consentiunt; Illum ipsius Ioannis auditorem fuisse, tametsi tradenti Irenæo non credidit Eusebius; Papiam de se testem omni exceptione majorem citans, qui se in operis sui proœmio *ipsorum Apostolorum spectatorem atque auditorem fuisse nequaquam dicat, sed ab eorum familiaribus normam fidei se accepisse testetur.* Tum quod multo majus est, idem ille Eusebius *hunc Papiam* ibidem *virum fuisse* ait *mediocri admodum ingenio*, *idque ex illius scriptis con-*

Script. Eccl. in Ign.
Id. in Isai. L. 18 in proœm.
Orig. L. 1, περὶ ἀρχῶν.
Euseb. Hist. L. 3 c. 36.
Hier. in Catal. in Ignat.
Vsser. in ep Ign. ad Smyrn. Not. 23 p. 48.
* Euseb. Hist. L. 3. c. 39. extr.
Id ibid. c. 39. init.

CAPVT XVII.

Ibid.p.112.C.

coniicere licere. Σφόδρα γὰρ (inquit) μικρὸς ὢν τὸν νοῦν. ὡς ἂν ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων τεκμηράμενον εἰπεῖν φαίνεται. De Ignatio, nihil huiusmodi; omnia plane alia traduntur; vt siquid Papias, vir ab Apostolis aliquanto remotior, adhęc pusilli intellectus, peccaverit, eadem peccare potuisse Ignatium putemus, Apostolorum absque controversia discipulum, & famę tum apud Eusebium, tum apud alios integræ ac illibatæ. Sed neque de rebus ipsis facile est iudicare. Scriptoris enim epistolici exemplum ipsum tenemus, Papiæ plane nihil habemus; exceptis illis pauculis, quæ in hunc modum refert Eusebius; *Aliam quoque* (inquit) *exponit historiam de muliere, quæ multorum criminum coram Domino accusata est; quæ quidem historia in Evangelio secundum Hebræos scripta habetur.* Hinc neque scire possumus, quænam illa historia, quaque de muliere fuerit, & an apud nostros extet, an vero apud solum Nazaræorum Evangelistam legeretur; neque certo assequi, quorsum & quo consilio eam Papias memoraverit, & an memorans lectores simul admonuerit, vnde eam didicisset. Hæc vero nescientes, Papiam hoc nomine reprehendere, magnæ neque ferendæ esset temeritatis. Neque enim nos ii sumus, qui nihil ex apocryphis a viris piis afferri, vel memorari licere censeamus. Quid si Papias hanc historiam exposuit, vt confutaret? vel vt cum aliqua canonicorum Evangeliorum narratione compararet? Multa sunt huius generis loca, in quibus apochrypha non modo absque crimine, sed etiam cum laude atque vtilitate legentium tangi ac recitari licet; Et vero ab auctoribus idoneis, vt Clemente, Origene, Hieronymo, aliis, merito & opportune memorata scimus. Scriptoris, quod arguimus, peccatum nihil istorum sublevat. Nam quam tangit historiam ea in Evangelio nostro æque ac in Hebraïco extabat, quin & in nostro exposita erat multo quam in hoc, gravius atque luculentius, & quæ ad id locorum in libris nostris habentur, non minus erant ad carnis Dominicæ veritatem confirmandam apposita, quam illud a nostro ex Nazaraico volumine allatum; nisi quis ita desipiat, vt plebeiis illis ac insueto apud nostros, dicendi genere expressis; *Non sum dæmonium incorporale.* hæc Evangelica, *Spiritus carnem & ossa non habet; sicut me videtis habere,* & ea quæ mox de Thoma eiusdem argumenti sequuntur, deteriora putet, & ad demonstrandam carnis Dominicæ veritatem invalidiora; quod plane contra est; neque aliter vel ipsos Ethnicos judicaturos credo, si vtraque inter se contenderint. Quæ cum ita se habeant, apparet nullam Ignatio, si epistolam scripsisset, futuram fuisse rationem, cur hęc ex apocryphis potius ficta, quam ex Evangelicis vera præter communem fidelium morem, debitamque sacris ac divinis libris reverentiam afferret. Huc & illud accedit, quod hæc ipsa, siqua ratione impulsus ex apocryphis recitasset, omnino videtur Smyrnæos moniturus fuisse, illa se ex apocryphis hæreticorum libris deprompsisse, ne scilicet eorũ animi insuetis & apud divinos scriptores inauditis vocibus turbarentur; quod tamen ab epistolæ auctore nequaquam factum esse videmus; Vnde ex

de extitit illa Eusebii, tametsi viri alioqui eruditissimi, vbi in hunc locum incidit, admiratio dicam, an perturbatio; *In epistola* (inquit) *ad Smyrnaos de Servatore nostro loquens, quadam eius verba recitat, qua vnde acceperit, ignoro.* ὁ δ' αὐτὸς Σμυρναίοις γράφων, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν ῥητοῖς συγκέχρηται, τοιαῦτά τινα περὶ τοῦ Χριστοῦ διεξιών. Smyrnæos quanto magis hæc erant turbatura, magnam partem Eusebio multo indoctiores, & rei litterariæ imperitiores? Hæc vero talia sunt omnia, vt ne ipsum quidem, quem epistolam finxisse arbitror, impostorem his apocryphis canonica hoc loco posthabiturum, & his spretis illa memoraturum fuisse putem, nisi singularis quædam ratio sic eum instituere subegisset. Is nimirum hæc sic narrat, vt ea velit videri, non ex aliquorum libris didicisse; sed præsens ex ore Domini ipse audivisse; vt mox dicemus. CAPVT XVII. *Eus. Hist. L. 3. c. 36 p. 107. extr.*

Nescio an illud quoque cum reverentia divinis Scripturis debita satis congruat quod hic scriptor cum hæc Salomonis verba recitasset; *Honora Fili, Deum & Regem*, quæ Regi summum a nobis secundum Deum honorem deberi apertissime definiunt, ipse velut ea sibi sententia parum placeat, aliam ex adverso, tanquam ista Prophetica veriorem, his verbis inducit; *Ego vero dico* (inquit) *honorare quidem Deum, vt auctorem omnium, Episcopum autem tanquam principem sacerdotum, imaginem Dei ferentem; principatum quidem secundum Deum; sacerdotium vero secundum Christum. Et post hunc honorare etiam oportet Regem.* Hæc ille; quibus Salomonis sententiam Regi secundum Deum primas deferentis apertissimè corrigit; vel vt verius dicam, repudiat ac refutat; secundum illum post Deum locum, non Regi (vt Salomo sentiebat) sed episcopo esse tribuendum pronuntians; Regi vero non secundum, sed tertium, post Deum scilicet, & episcopum, adjudicans. Sed & in epistola quæ est ad Romanos, de quibusdam Pauli verbis lusisse videtur, quod profecto non erat facturus Martyr. Cum enim se dixisset ita demum fidelem visum iri, *si mundo non apparuerit*, id est si morte pro Christo tolerata ex hac communi luce eripiatur, sique ipsum *eius corpus* (quod paulo post dicit) a bestiis voratum, & in eorum visceribus sepultum, *mundus* non amplius *viderit*; ad hunc probandum ac confirmandum animi sui sensum illa Pauli recitat; *Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna.* Quasi vero Apostolus de fidelium corporibus istic loquatur, eaque non aliter æterna futura definiat, nisi per martyrium consumpta invisibilia facta fuerint.

Prov. 24. 21.

Ign. ad Smyrn p. 118.

Id ad Rom. ed. Græc. Lat. 1557. p. 22.

Caput XVIII.

Argumentum XXXVI. Quod scriptor epistolarum non pauca apud Romanos effutiat a Martyris gravitate, atque modestia aliena, cuius generis tria quadam maximè insignia notantur. 1. *Quod preces, si qua a pijs ad Deum pro sua liberatione fiant, & officia si-qua apud homines ad eandem rem adhibeantur, damnet, velut quadam in se & in Deum peccata.* 2. *Quod se bestias ad se laniandum vel blanditijs provocaturum, vel etiam vi coacturum profiteatur.* 3. *Quod se totum a bestijs sic consumi optet, vt nihil sui supersit; cuius voti ineptam ac iocularem rationem addit. Quin & istum videri sensisse, se nisi martyrium faceret, seruari a Christo plane non potuisse.*

IAm vt hæc a reverentia divinis libris a fidelibus debita; ita & a Martyrum pietate ac modestia illa videntur aliena, quæ epistolarum scriptor de se, suaque patiendi voluntate apud Romanos nimium profectò, vt mollissime dicam, leviter ac juveniliter prædicat. Sic enim præceps fertur, vt Romanos vetet suis vel apud Deum precibus, vel apud homines officiis intercedere, quo ea pœna, ad quam erat damnatus, liberetur. Eorum hac in parte benevolentiam deprecatur; *Solum mihi* (inquit) *potentiam petatis ab intra, & ab extra, vt non solum dicam, sed & velim; non solum dicar Christianus, sed & inveniar.* μόνον δ' εὐδύαμιν αἰτεῖσθέ μοι ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν, ἵνα μὴ μόνον λέγω, ἀλλὰ καὶ θέλω, ὅπως μὴ μόνον λέγωμαι, ἀλλὰ καὶ εὑρεθῶ. Bene hactenus. Sed illa, quæ paulo post addit, vltra legitimum modum ferri videntur. Eos enim precatus ne intempestiva concordia, sive benevolentia agonem suum moretur; *Dimittite me* (inquit) *bestiarum esse cibum: per quas est Deo potiri.* Tum, *Magis* (inquit) *blandite* (id est blandimini) *bestijs, vt mihi sepulcrum fiant, & nihil derelinquant eorum, quæ corporis mei; vt non dormiens gravis alicui inveniar. Tunc ergo discipulus verus Iesu Christi, quando neque corpus meum mundus videbit. Orate Christum pro me, vt per organa ista Dei Sacrificium inveniar.* ἄφετέ με θηρίων εἶναι βρῶμα, δι' ὧν ἔξεστι θεοῦ ἐπιτυχεῖν. μᾶλλον κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλείπωσι τῶν τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς βαρύς τινι εὑρεθήσομαι. τότε ἔσομαι μαθητὴς ἀληθὴς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε οὐδὲ τὸ σῶμά μου ὁ κόσμος ὄψεται. λιτανεύσατε τὸν Κύριον ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα διὰ τῶν ὀργάνων τούτων θεοῦ θυσία εὑρεθῶ. Et infra in eandem sententiam; *Ignoscite mihi, Fratres. Non impediatis me vivere* Συγγνώμοι ἐστέ μοι ἀδελφοί· μὴ ἐμποδίσητέ μοι ζῆσαι. Quin &. Diabolum adiuturos, eique quodammodo ministraturos denuntiat, siqui se fideles in vita retinere conentur. *Nullus præsentium* (inquit) *de vobis adiuvet* (*eum* scilicet, vel *ei opituletur*) μηδεὶς οὖν τῶν παρόντων ὑμῶν βοηθείτω αὐτῷ. Sin certent, vt adhuc

Ign. ad Rom. p. 211. ed. Lat p. 22. edit. Græc. Lat.

ibid. Lat. 211. 212. Gr. Lat. 23

ibid. Lat. p. 212. Gr. Lat. 24.

ibid. Lat. p. 13. Gr. Lat. 24.

vt adhuc maneat in vivis, invidiæ eos & nimium mundo affixi animi, non obscure reos agit. *Ne loquamini* (inquit) *Iesum Christum, & mundum concupiscatis. Invidia in vobis non habitet.* Μὴ λαλῆτε Ἰησοῦν χριστὸν, κόσμον δὲ ἐπιθυμεῖτε· βασκανία ἐν ὑμῖν μὴ κατοικείτω. Vsque adeo autem metuit ne illi aliter in se affecti sint; vt eos in sententia manere, etiamsi ipse forte mutet, velit atque jubeat. *Neque si ego præsens vos* (inquit) *obsecrem obtemperetis; verum his potius credite, quæ vobis scribo.* μηδὲ ἐὰν ἐγὼ ὑμᾶς παρὼν παρακαλῶ, πεισθῆτε· τούτοις δὲ μᾶλλον πιστεύετε, οἷς γράφω ὑμῖν. Denique, si se non mori contigerit, denuntiat eos reos fore odii in se; *Si patiar* (inquit) *adamastis me; sin reyciar, odistis me.* ἐὰν πάθω, ἠγαπήσατε· ἐὰν ἀποδοκιμασθῶ, ἐμισήσατε. Hæc ille a Romanis suis exigit. De se mox eadem spondet; *Sortiar* (inquit) *bestijs mihi esse paratis; & oro promptas mihi inveniri; quibus & blandiar cito me devorare; non quemadmodum quosdam timentes non tetigerant. Sed & si ipsæ volentem non velint, ego vim faciam. Veniam mihi habete; quid mihi confert, ego cognosco.* Ὀναίμην τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἡτοιμασμένων· ἃ καὶ εὔχομαι σύντομά (al. συντονά) μοι εὑρεθῆναι· ἃ καὶ κολακεύσω, συντόμως με καταφαγεῖν (οὐχ ὥσπερ τινῶν δειλαινόμενα οὐχ ἥψαντο, κἂν αὐτὰ δὲ ἄκοντα μὴ θέλῃ, ἐγὼ προσβιάσομαι. Συγγνώμην μοι ἔχετε· τί μοι συμφέρει, ἐγὼ γινώσκω. Hæc epistolæ scriptor, in quibus tria quædam a sanctissimi Martyris pietate, ac modestia, vt mihi quidem videtur, aliena denoto; primum quod adeo vehementer pios Romanos deterret, ne paratum supplicium vllis vel officiis, vel etiam precibus ac votis a suo capite avertere vel arcere conentur; alterum, quod se bestias vltro ad necem suam accelerandam provocaturum scribat; tertium denique quod se non simpliciter a bestiis laniari atque interfici, sed etiam ita vorari atque absumi omnes sui corporis particulas exoptet, vt earum nihil ad sepulturam supersit. Horum enim trium nullum in omni Martyrum Christianorum copia exemplum extare memini; neque vllum qui epistolis faveat, afferunt. Piorum fateor, eum esse omnium animum decet, vt pro Domino Christo quævis, etiam crudelissima ac dirissima & pati parati sint, & vero reapse etiam patiantur ac perferant, quoties eo vocantur. Cæterum plaudam in his, & humilem, & modestam, & ab omni temeritate atque arrogantia & ἀλαζονείᾳ puram, & in Dei vnius voluntate defixam esse debere animam, & Christi totius disciplinæ auctoris ac principis divinissimum exemplum, & discipulorum ejus probatissimorum acta, & Christianismi pro quo certant, ratio, & victimarum, quibus eorum passio tum a sacris, tum ab Ecclesiasticis scriptoribus comparari solet, imago, & multa tum Domini, tum servorum eius præcepta satis docent; Neque quisquam, credo, aliter sentit. Nunc ergo videamus, an huius, qui se in procinctu ad martyrium fuisse fingit, scriptoris animum, epistola ad hunc modum compositum exhibeat. Primum ergo ab hoc Martyris officio discedit, quod iste non modo nolit fideles Deum precari vt ipsum mortali hoc discrimine eripiat, vel ad hoc procurandum vlla alia ratione

CAPVT XVIII.

ibid.

ibid. Gr. Lat. 24. extr.

ibid. Gr. Lat. p. 25.

ibid. Lat. 212.

ibid. H. Lat. 23.

Caput XVIII.

tione niti aut contendere; sed quod eos etiam velit *bestiis blandiri*, quo eum celerius conficiat, & in suis visceribus velut in optimo sepulchro quamprimum condant; quæ profectò truculenta sunt, neque a piis, quorum summam esse decet humanitatem, rite & honeste flagitantur. Id pæne tantumdem est, ac si eos roget, vt sui sint carnifices. Illud vero quis ferat, quod Diaboli cooperatores, ac adjutores esse satis aperte definiat, qui pio animo votis ac precibus a Deo poscunt, ne aliquem eximium Ecclesiæ suæ Pastorem a persecutoribus vinctum & damnatum morte ex eorum sententia affici sinat? Pari laborant ineptia, quæ sequuntur, *mundum concupiscere, & invidia suspectos esse*, qui excellentem Episcopum supplicio, ad quod est ob fidem damnatus, liberari optant. *Mundo* si huic credis, & *carni* addicta erat, vel certe invida Hierosolymitana illa Ecclesia, a qua cum Petrus ab Herode in vinculis ad supplicium post proximum Pascha servaretur, *pro eo oratio ad Deum sine intermissione fiebat.* Doctissimus Hammondus respondet *Deum fortasse instinctu quodam præsignificavisse huius* (quem Ignatium fuisse vult) *imminere τελείωσιν. nec igitur precibus contra nitendum, sed Deo vni rem integram permittendam esse.* Quid? Tuus-ne ergo Ignatius, Hammonde, vni *Deo rem integram permittit*, neque aliud a suis Romanis exigit, nisi hoc vnum, ne contra *Dei voluntatem nitantur?* Ego vero, si ita instituere, laudarem, atque exoscularer. Sed hoccine quæso facit, qui fidelis non modo non vult precari ne bestiis tradatur, sed insuper *bestiis* ipsos *blandiri, vt eæ sepulcrum fiant?* Qui Romanos si sententiam ipse fortasse mutet, eosque præsens opem poscat, vetat sibi obsecranti obtemperare, & in iis, quæ nunc decernit, constanter manere, id est vt eum interfici & supplicio ad quod erat damnatus, consumi sinant? Qui denique exserte & ἀποτόμως eos denuntiat iniqui in se odii reos futuros, si ipsum supplicio eximi contigerit? Hoc vero est, non quod tu ex veri Christianismi ingenio ais, Hammonde Doctissime, *Deo rem permitte*, sed ab eo invito martyrium quicquid decreverit, velle extorquere. Si fideles decuit, putare quod iste ab iis contendit, ne pro sua salute temporali precarentur, id *arcano Dei instinctu* fieri, vt nihil esset quod contra precibus niterentur, eosdem certe, si Ignatium illum tuum sententiam mutare, & eorum ad evadendum opem atque preces exposcere contigisset, eosdem inquam, existimare decuisset & hoc quoque divina voluntate ac præsignificatione fieri, adeoque preces ei, quas poposcisset, concedere. At hoc ipso si fortasse contigerit, nihilosecius denuntiat ne sibi tum aliud poscenti obtemperent. Itaque non eam iste, quam decebat, divinæ voluntatis rationem habuit; sed se, quicquid fiat, omni modo atque ratione martyrem fieri si ei quidem credimus voluit; quod quantum absit a pia illa Christi servorum sese totos Domini arbitrio ac voluntati permittentium summissione atque humilitate, omnes vident. Iste vni suo commodo atque vsui intentus, neque divinæ voluntatis, neque fidelium ædificationis quæ cæteris omnibus potior nobis esse debet,

Act. 12. 5.
Hamm. Dissert. 2. c. 10. §. 4.

debet, vllam rationem habuisse videtur; *Veniam mihi habet* (inquit) CAPVT
quid mihi confert, vel vtile sit, *ego cognosco.* Συγγνώμην μοι ἔχετε· τί μοι XVIII.
συμφέρει ἐγὼ γινώσκω. Sed heus tu! non tua tibi tantum; sed & gregis tui *Ign.ep.ad Rom.*
& totius Ecclesiæ vtilitas erat spectanda; ac Deo judici atque agono- *ed.Vssr.Lat p.*
thetæ tuo arbitrandam permittere vtra pars præponderare (vt sic di- *21.Gr.Lat.24.*
cam) debuerit. Tibi hanc exemplo suo modestiam præiverat is, cuius *extr.*
te discipulum fuisse gloriaris Paulus, & quidem æque actu vinctus;
Quod si vivere (inquit) *in carne, hic mihi fructus operis est, & quid eli-* *Phil.1.22.23.*
gam, ignoro. Coarctor autem e duobus; desiderium habens dissolui, & esse *24.*
cum Christo melius; permanere autem in carne, necessarium propter vos.
Neque si Deus decreverit aliquem de servis suis passione consumma-
re, ideo credendum est aliorum piorum ad eum in vivis retinendum de-
sideria, vota, preces, ac officia Domino displicere, vel judicandum hos
istorum conatus vel ab odio vel ab invidia in Martyrem, vel ab huma-
no aliquo carnis affectu proficisci. Longe aliter se gessit in simili ne-
gotio idem Paulus; qui cum a fratribus vinculorum & discriminum,
quæ eum Hierosolymis manebant, conscii ab illo itinere vehementer
deterreretur; *Quid* (inquit) *facitis, flentes & affligentes cor meum; Ego* *Act.21.13.14.*
enim non solum alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter no-
men Domini Iesu. Et cum ei (inquit Lucas vnus ex eius comitibus) *sua-*
dere non possemus, quievimus, dicentes, Domini voluntas fiat. Vides quam
modeste, quamque amanter Apostolus vim & vota istorum deprecatus
sit; neque odii eos, aut invidiæ, aut carnalis alicuius affectus insimula-
rit? Ad hanc se formam gessisset Ignatius, siquid illi eius simile accidis-
set, quod Paulo tunc contigit. Cum plane aliter cum Romanis fidelibus
agat epistolæ scriptor, nihil minus est, quam Ignatius. Sed neque sancto-
rum & vete Apostolicorum virorum moribus satis congruunt quæ de
se ipse deque animi sui statu narrat. Illud mitto, non satis vt videtur
modestum, quod animi sui intrepidam fortitudinem nimium effert, ac
pæne ostentat; *Ignis & crux, bestiarumque congregationes* (inquit) *di-* *Ign.ad.Rom*
spersiones ossium, concisio membrorum, molitiones totius corporis, malæ pu- *Vsser.ed.Lat.9.*
nitiones Diaboli in me veniant; solum vt Iesu Christo fruar. Πῦρ καὶ σταυ- *Gr.Lat.24.*
ρὸς, θηρίων τε συστάσεις, ἀνατομαὶ, διαιρέσεις, σκορπισμοὶ ὀστέων, συγκοπαὶ μελῶν,
ἀλητμοὶ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ κολάσεις τοῦ διαβόλου ἐπ' ἐμὲ ἐρχέσθωσαν, μόνον ἵνα
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω. Mitto alia eiusdem generis non pauca de sua forti-
tudine tota passim epistola inspersa. Quanto & modestius & gravius
nuper ad pios Cæsarienses Paulus de sua ad quidvis pro Domino Iesu
patiendum fiducia? Primo hæc de se necessario, & provocatus amico-
rum flagitatione, & precibus, ipsius at videbatur constantiæ nonnihil
diffidentium. Noster vltro, neque vllo, quod quidem appareat, necessi-
tate compulsus de se (quod odiosum est) magna illa dicit; Romano-
rum vota, & ad se liberandum consilia ac conatus ante deprecans,
quam ad eos venisset, aut perpetuum haberet, quid iis de se, suoque a-
gone, mentis & animi esset. Tum Paulus illa quæ de se dicit, graviter

Caput XVIII. & paucis & qua dicebat modestia exsequitur, *paratum* se esse affirmans *propter Iesu nomen & alligari, & mori.* Noster ignes, cruces, bestiarum in se ruentium concursus, lanienas, discerptiones ossium, artuum dissipationes, membrorum concisiones, totius corporis contritiones, & Diaboli cruciatus ac tormenta, ante suorum Romanorum oculos magna pompa explicat; & securus omnia in se vnum provocat. Sed hæc, quod dixi, non vrgebo. Illud vero quis a Christi martyre exspectabat? *Bestias* (inquit) *blanditiis demulcebo, vt citius me devorent; sed & si ipsæ aversæ nolint, ego illas vi adigam.* O diras & truculentas voces! non alia anima dignas, quam ea, quæ vitæ suæ pertæsa, *lucemque* quod Poëta ait, *perosa* in mortem præceps ruit. Christi Martyres mortem exspectant; non accersunt; ad metam composito, non præcipiti gradu feruntur, neque mortis instrumenta in se ante sævire cogunt; quam summus agonotheta iusserit; cuius imperia non occupant vel antevertunt, sed facessunt & exsequuntur. Doctissimus Hammondus scriptorem *hac* (vt loquitur) *pia* θεοφόρου *mentis hyperbole significasse se non ad fugiendum, sed ad maturandum potius tam honestum exitum paratum esse.* Atqui *vitæ exitum* primo *piæ mentis* est non ipsam *maturare*, sed a Deo expectare; cuius vnius ius ac potestas est homines pro suo arbitrio vt in hac vitæ vt sic dicam statione collocare, ita & ex ea dimittere. Tum *bestias* ad necem sibi inferendam aversas & invitas *cogere & vi adigere*, non est exitum *maturantis*, sed præcipitantis, & ante signum datum stationem deserentis & ex ea fugientis; quod ab Ignatio, sancto & legitimo Martyre alienum est. Montanistas olim ab Ecclesia damnatos constat, quod negarent in persecutione fugiendum. Quanto magis damnati essent, siqui mortem accelerandam, & irritatis vel persecutoribus, vel bestiis a quibus ea nostris inferebatur, accelerandam docuissent? Hyperbolis vti etiam Martyri licere, fateor; sed rectis, & modestis, & vsitatis. Hæc enormis, & a consueto Sanctorum sermone abhorret; apud quos nullum repetitur huius simile exemplum; Neque enim si quod extaret, omisisset hoc loco doctissimus Hammondus, cui omnis Ecclesiastica antiquitas æquè ac domus sua, nota erat. In Smyrnensium Martyrum actis, quæ erant a Blondello obiecta certum est nihil epistolici scriptoris sermoni simile reperiri. An hic, quod illi faciendum negabant, *se* ipse *offerat*, nihil necesse est discutere; quamquam nescio qui iste negari possit de *admovendis sibi necis instrumentis cogitasse*, qui clare ac diserte profitetur, se bestias mortis (vt ipse appellat) suæ *instrumenta* ὄργανα, si se tangere ac lædere refugiant, ad se devorandum, *& blanditijs* pellecturum, & vi etiam nolentia adacturum Diriora sunt quæ iste solus sine exemplo ita loquitur, quam vt vllis *Rhetorices* artibus purgari possint. Rhetorica nobis *verborum pompas* concedit; sed tamē ea lege vt nihil sit in sermone nostro dirum, nihil a vero, nihil ab honesto, & decoro, nihil denique ab eorum, ad quos loquimur, ædificatione alienum. Pompas in illo agone decretorio versanti ne Poëta quidem concedit, qui in adversis

Hamm. dissert. 2. c. 5. 4.

versis ampullas abiici iubet. Qui in eo sunt, fortes & intrepidos esse decet; putidas & frigidas & Thrasonibus quam viris gravibus, digniores hyperbolas fundere nihil necesse est. Sed huic scilicet nostro martyrem simulanti idem accidit; quod plærisque Poëtarum, qui heroum suorum acta, dum vltra omnem naturæ modum tendunt, corrumpunt; dumque se ita demum præclare ac magnifice fingere putant, si quæ fingunt, ea nihil cum hominibus commune, sed omnia supra nostrum captum elata, & procul ab ingenio moreque humano discedentia habuerint, in id vitium incidunt, quod Rhetores τὸ ψυχρὸν, id est *frigidum*, vocant; quo vix in dicendo quicquam tetrius admitti potest. Sic enim iis quæ dicuntur ipsa veri species detrahitur, vt falsa esse statim eo ipso appareat quod sic dicantur. Eusebii, quam hic nobis vir doctissimus obiicit, auctoritas, ea vera vt sint, efficere nequaquam potest, quæ se falsa fictaque ipsa esse produnt ac pæne clamant. Quod postremo de suo Ignatio ex animi studio potius, quam sensu, Blondellum hæc quæ sequimur, scripsisse vult, ea invidiose quidem dici video; an & vere dicantur, Deus novit, & lector cordatus judicabit. Equidem vere & quidem juratus testari possum me in familiari quodam colloquio virum aliquando audivisse, honestissimum quidem illum, atque eruditissimum, & in hoc litterarum genere summa cum laude versatum, cæterum Latinorum partibus addictissimum, adeoque ab eius, quam doctissimus Hammondus intelligit, *causæ studio* plane alienum, qui tamen diceret sibi quæ in hac ad Romanos epistola de martyrii voluntate leguntur, ita absurda ac ridicula videri, vt ea nullus dubitaret non ab Ignatio Sancto & Apostolico sene scripta, sed ab aliquo veteri qnidem, cæterum inepto & imperito homine scripta fuisse. Verum his missis quæ extra causam sunt, ad rem redeamus. Inter ea, quæ in epistola perperam atque incommode, neque vt Ignatio dignum erat, dicta sunt, illa etiam superioribus adiicienda puto, quæ de martyrii necessitate in ea occurrunt, ita expressa, vt nisi auctori subveniat illa miseris salutaris Hyperbole, omnino statuere videantur eos extra Christum esse, adeoque & de salute periclitari quicũque absque martyrio moriuntur. Iste enim se ait *nunc incipere discipulum esse* veluti antehac non fuerit; licet iampridem Christianus & aliquot annos episcopus; & Romanorum officia deprecans, eos rogat, *ne se vivere impediant, ne se velint mori*; quasi non aliter vel Christo vivere, vel mortem æternam effugere possit, nisi violentam mortem oppetat. Idem non modo tinniunt, sed aperte definiunt, quæ paulo ante eadem de re dixerat; *Tunc ero discipulus verus Iesu Christi, quando neque corpus meum mundus videbit.* Et mox; *Sed si patiar, manumissus fiam Iesu Christi, vt resurgam liber.* Τότε ἔσομαι μαθητὴς ἀληθὴς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε οὐδὲ τὸ σῶμά μου ὁ κόσμος ὄψεται. Ἀλλὰ ἐὰν πάθω, ἀπελεύθερος γενήσομαι Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀναστήσομαι ἐν αὐτῷ ἐλεύθερος. Plane ac si nomo Christi vere discipulus sit, cuius corpus non fuerit vel bestiarum, vel flammarum vi absumptum; neque quemquam Christus vel nunc

CAPUT XVIII.

Hamm. ibid.

Ign. in ep. ad Rom. edit. Vß p. 212.

Ibid.

Ibid & in ed. Gr. Lat. p. 25.

CAPUT XVIII. manumittat,vel olim resuscitet,nisi qui martyrium fecerit. Neque enim hic de Apostatis,aut timidis loquitur,qui ad quam vocātur passionem,eam per metum detrectant,seque ab ea vel negatione,vel pretio, vel turpi aliqua & Christi Evangelio indigna ratione redimunt;quos a Domino alienos esse omnis Ecclesiæ disciplina merito decernit;sed de iis,quos Dei providentia fidelium precibus donat,quosque non sua,sed Domini voluntas repente præter omnem rerum ipsarum apud homines constitutionem ex agone subducit ; veluti Petrū ex Herodis carcere.Hoc enim noster ne fiat enixe contendit ; ac pugnat, totusque in eo est;adeoque id si fiat,se Christi inde consortio & discipulatu,manumissione & resurrectione multatum iri significat;quæ vident omnes quam mira sint, & ab Evangelio,& a Domini bonitate,& ab eorum Christianorum spe aliena,qui pie quidem, sed tamen citra martyrium cursum consummarunt. Illud denique quod nos tertium censuimus, occurrit,mirificum profecto, & Cynica nobilitate dignum,apud Christianos quod sciam inauditum & plane singulare,& huius vnius proprium votum, optantis vt bestiæ se totum vorent, neque sui corpusculi quicquam reliquum faciant,quod humo mandari possit.Diserta sunt verba; *Sinite me* (inquit) *ferarum escam fieri. Imo blanditijs bestias potius demulcebo,vt mihi sepulcrum fiant,nihilque de corpore meo relinquant.* Quo & illa pertinent quæ statim addit;*Tunc ero verus Iesu Christi discipulus, cum mundus nec corpus meum videbit*, Nulla est hyperbole,quæ tam insulsi, tamque ab omni non modo Christianorum, sed etiam hominum ingenio abhorrentis voti absurditatem solari vel mitigare possit. Reliquiarii quidem, quorum jampridem frequentissima sunt apud Christianos collegia,præsertim vero Latini nostri, tam triste tamque funestum votum, abominari debent, ac velut impietatis manifestum damnare.Nam si Martyres & Sancti sic,vt iste fieri cupit,ita *veri Iesu Christi discipuli* facti essent,sic nimirum,vt de eorum corporibus,nihil quod a mundo videri posset,superesset;quantis thesauris,quantisque solatiis, ornamentis, præsidiis, miraculis denique fraudata esset omnis eorum religio ! quanta in ea vastitas foret,quæ non aliis fere,quam harum *reliquiarum* munimentis hodie nititur, quas iste maleferiatus Ignatii simius in bestiarum visceribus sepultas procul a communi hominum luce & aspectu confici,& absumi optabat ! Sed vt inhumanum & truculentum hominis votum est ; ita stulta & jocularis voti, quæ ab eo adjicitur,ratio. Cur enim hunc putas cupivisse corpus suum ita totum a bestiis absumi,vt eius nihil mundus videret?Audi vero gravem, & tanto viro dignam rationem ; Nihil (inquit) de corpore meo reliquum faciant bestiæ, *Ne cum obdormiero molestus cuiquam inveniar*, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς βαρύς τινι γενηθῶμαι. Hominem vides plane commodum ; ac humani, Christiani vero præsertim generis supra omnem modum amantem, ac studiosum, qui neque alicui mortuus creet molestiæ tam sollicite adhuc vivens cavet, vt corpus suum totum penitus a bestiis consu-

consumi malit, quam ullum hominum vel Paganum, vel Christianum tantillum in eo humando fatigari. Delicatam hominis providentiam dicerem, nisi & fratribus contumeliosam fuisse viderem; quorum iste de charitate tam male existimabat, ut iis grave futurum putaret Martyris corpus sepelire, imo vel officula unum forte aut alterum legere atque condere; & honorem, qui nemini civi, peregrino, barbaro, ac ne hosti quidem negatur, cum testi pro Domini caussa mortuo habere. Sed satis, ni fallor, demonstratum est, quam absona sint, quamque Ignatio indigna quæ hæc epistola ei affinxit. Unum ad cumulum addam; Etiamsi hæc, quæ excussimus, omnia, pia, legitima, præclara, Martyris cogitatione, consilio & operè digna essent; hoc certe negari non posse, Ignatium ea ipsa de se apud Romanos commemorare & prædicare epistola non alia de caussa ad eos scripta, quam ut has viri glorias viderent, atque stuperent; id inquam, valde indecorum esse, a modestiæ, maxime Christianæ, usu, more, atque rationibus alienum. Ignatii in Christum amorem, vincula, navigationem, leopardorum custodiam, & injurias, spretos ignes, contemptasque cruces ac bestias, omnia Domino posthabita; tantam fuisse martyrii sitim, ut sibi etiam a piorum charitate metueret, eorumque pro sua liberatione orationes ac vota, veluti quasdam hostium diras, atque imprecationes deprecaretur; & cætera ejusdem generis, ab aliis narrari, explicari, exaggerari verum & honestum erat; ab ipso Ignatio commemorari, plenas istis litteras de longinquo ad Romanos mitti, *hyperbolis & verborum* (quod dicit Hammondus) *pompis*, veluti coronatas, ac lemniscatas, id vero, quod & nostrorum & adversariorum pace dictum sit, putidum erat, & odiosum; quo fit, ut cuiusvis potius, quam Ignatii esse videatur illa tam inscite tamque imprudenter scripta ad Romanos epistola. CAPUT XVIII.

Caput XIX.

Caput XIX.

Argumentum adversus Ignatiana XXXVII. Quod scriptor dicat Apostolos præcepisse Episcopum esse venerandum sicut Christum. Argumentum XXXVIII. Quod idem Paulum scribat Ephesiorum in omni epistola mentionem facere. Confutantur Reverendissimus Vsserij & doctissimi Hammondi glossa & correctiones. Argumentum XXXIX. Quod idem Abedaddam capite apud Scripturas truncatum, ex Constitutionibus Pseudo-Apostolicis mutuatus sit. Quæ omnia apertissime falsa sunt, vero Ignatio plane indigna.

Ad alia nunc procedamus partim a veracitate, partim ab ea rerum divinarum atque Ecclesiasticarum cognitione aliena, qua vtraque haud vulgari præditum fuisse eum virum certum est, qui & ab Apostolis institutus, & Antiochenæ Ecclesiæ præfectus, ad hæc martyrio consummatus est. Cum vtraque pugnat, quod epistolarum scriptor in ea quæ est ad Trallianos scribit; *Veneramini Episcopum vestrum sicut Christum, secundum quod vobis beati Apostoli preceperunt.* Αἰδεῖσθε δὲ καὶ τὸν ἐπίσκοπον ὑμῶν, ὡς Χριστὸν, καθ᾽ ὃ ὑμῖν οἱ μακάριοι διετάξαντο Ἀπόστολοι. At falsum est Apostolos, non dico Trallianis; ad quas nullæ extant eorum litteræ, sed vllis aliis præcepisse, vt *Episcopum sicut Christum venerarentur.* Scio Turrianum, quod etiam est a clarissimo Vssetio nostro observatum, velle id præceptum ex Constitutionibus Apostolorum suis ab epistolæ scriptore fuisse citatum; in quibus revera præceptum extat huius nostri geminum; *Episcopum* (inquit ille Διατάξεις) *sicut Patrem debetis; timere vt Regem; honorare vt Dominum.* Διὸ τὸν ἐπίσκοπον στέργειν ὀφείλετε ὡς πατέρα· φοβεῖσθαι ὡς βασιλέα· τιμᾶν ὡς Κύριον. Sed hæc Turriani opinio adeo nos non ferit, vt etiam juvet. Donemus ei quod cupit, quodque satis credibile est, epistolæ scriptorem, cum διατάξεως sive Constitutionis de Episcopo Apostolicæ meminit, eam intelligere, quæ est apud Constitutionum parentem. Hinc id quod nos contendimus, liquido conficitur. Nam si ita est, epistolæ scriptorem necesse est post conditas illas vt vocant, Apostolorum constitutiones vixisse, adeoque Ignatium non modo non fuisse, sed etiam ducentis post eum martyrio consummatum annis vixisse; quia scilicet illas Turrianicas Apostolorum Constitutiones constat quarto demum sæculo fuisse & scriptas, & editas; quod & omnes pæne eruditi consentiunt, & nos fuse proprio de iis volumine iamdudum demonstravimus. Ergo cum ex his constet nullam fuisse quo tempore vixit Ignatius Apostolorum, qualem ille citat, constitutionem; omnino consequens est, vt eum si hæc scripsisset, mentitum fuisse concedamus; quod cum a talis viri moribus abhor-

Ignat. ad Tral. p. 70.

Vsser. Proleg. ad Ign. c. 10. 76

Turrian. Præfat. Gr. in Const. p. 10.

Clem. in Const. L. 2. c. 34.

abhorreat, illud postremo necessario confitendum est, qui hæc ita ad CAPVT
Trallianos scribit, cum nihil minus fuisse, quam Ignatium. XIX.

Hucquoque pertinet, quod Vsserianus, Vossianusque Ignatius falso ad Ephesios *scribit Paulum Apostolum in omni epistola memoriam eorum facere in Iesu Christo.* ὃς (Παῦλος) ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ μνημονεύει ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. *Ign. Vss. ad Eph. p. 199. Ign. Voss. ibid. p. 6 apud Vss.* Vulgatus Ignatius locum de more interpolavit; & quia Ephesiorum factam in omni epistola a Paulo mentionem non reperiebat, pro *vobis*, *nos*; pro *epistola*, *orationes* sic substituit; ὃς πάντοτε ἐν ταῖς δεήσεσιν αὐτοῦ μνημονεύει ἡμῶν, *qui semper in suis orationibus memor est nostri.* *Ibid. p. 40. ed. Vss.* Nimirum quo sæculo interpolator vixit (id est sexto) dogma de Sanctorum cœlitum pro fidelibus in terra adhuc militantibus intercessione & precibus iam passim invaluerat. Itaque hac veteris scriptoris correctione duo interpolator effecit; 1. evidentem falsitatis notam ex epistola eluit. 2. Ignatii auctoritate novum sui sæculi de Sanctorum intercessione dogma firmavit. Quod enim doctissimus Vsserius relativum pronomen, *qui* ὃς, in vulgato codice ad *Christum* (cuius nomen istic proxime antecedit) referri vult, non autem ad *Paulum* (cuius nomen aliquanto longius positum istic extat) id inquam, & vetustioris scriptoris auctoritas refellit, *quem* ipse Vsserius fatetur *ad Paulum clausulam istam referre*, *Vss. in ep Ign. ad Eph. Not. 55.* & ipsa locutionis de Christo apud omnes ni fallor, Christianos insolentis ratio respuit. Quis enim Dominum Christum, in cœlo nunc gloriosissime regnantem, aliquorum fidelium, puta vel Ignatii, vel Ephesiorum, *semper in suis orationibus meminisse* vnquam dixit? Ista vero de fidelibus orationi jugiter hic incumbentibus dixeris; & Paulus de se, & aliis dixisse aliquoties reperitur; de Christo ad dexteram Patris sedente, neque Paulus; neque (quod sciam) veterum quisquam dixit; neque vt mihi quidem videtur, dici fas est. Sunt enim abiectiora, & summa eius Majestate haud satis digna. In terris quidem in humilitatis statu degentem in precibus noctes egisse, ac pæne assiduum fuisse discimus; In majestatis solio nunc sedentem, eadem factitare, nulla Scriptura docet. Neque id conficiunt, quæ ex Paulo hic affert doctissimus Vsserius. Paulus scribit Christum *& resurrexisse, & esse ad dexteram Dei etiam* ἐντυγχάνειν *interpellare*, vel *intercedere pro nobis*; & *Rom. 8. 34.* alibi eodem pariter sensu, *semperque* eum *vivere* dicit *ad interpellandum* *Hebr. 7. 25.* vel *intercedendum pro nobis.* Cæterum divinus scriptor neque istic, neque vspiam alibi scribit Dominum *nostri memoriam in suis orationibus semper facere.* *Intercedere & interpellare* pro nobis apud Patrem, docet; quod concedo (& est sane verissimum) *Intercedere* humili *prece*, vt *carnis suæ* diebus solebat; non docet, neque ego sane crediderim. Qui ergo (inquit) intercedit & interpellat? Sui inquam, sacrificii, semel quidem hic in cruce oblati, apud Patrem vero semper recentis, merito; quo nobis, quæcumque sunt ad salutem adipiscendam necessaria a Patre impetrat. Diviniſſimi in illa ara fusi sanguinis æterna vox, noctes diesque apud Deum personans facile rem omnem nostram conficit, ni-

V vv

Caput XIX. hil vt necesse sit Mediatorem nostrum de regio, cui insidet, throno consurgentem ad Patris (vt sic dicam) genua accidere, & preces, quales olim in terris, ad eum funditare. Huic enim Christi sanguini suam esse apud Deum pro nobis vocem idem Apostolus disertissime nos docuit, quo loco dicit eum *aspersionis sanguinem, ad quem nos accessimus, meliora loqui, quam Abel*; quibus verbis omnem Dominicæ pro nobis apud Patrem intercessionis rationem, vim, ac naturam, plane singularem, & regia, imo divinissima Mediatoria nostri Majestate dignam, brevissime quidem, sed tamen plenissime sanctissimus scriptor admirabiliter complexus esse videtur. Atque ita profligata quoque eadem opera est doctissimi Hammondi solutio, qui vt ab Ignatianis epistolis hoc telum depelleret, ad vulgatum Ignatium confugit, ex hoc Vsserianum emendans, id est ex interpolato sincerum, ex falso verum, & recentiori denique vetustiorem. In Laurentiano codice ita scriptum est; πάροδός ἐστε τῶν εἰς Θεὸν ἀναιρουμένων. Παύλου συμμύσται τοῦ ἁγιασμένου, τοῦ μεμαρτυρημένου, τοῦ ἀξιομακαρίστου. οὗ γένοιτό μοι ὑπὸ τὰ ἴχνη εὑρεθῆναι, ὅτ' ἂν Θεοῦ ἐπιτύχω, ὃς ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ μνημονεύει ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. In his doctissimus Hammondus pro primis illis verbis πάροδός ἐστε, &c. hæc rescribit, παραδοθεὶς ἢ ἐγὼ, quod in vulgato codice reperit. At veram esse Laurentiani codicis scripturam vetustissimus Vsserii interpres Latinus firmat, qui locum ita reddidit, *Transitus estis eorum qui in Deum interficiuntur.* Quis doctissimo viro id juris dedit, vt duorum codicum Græci, Latinique quos ipse optimos putat, consentientem scripturam ex eius libri lectione emendet, quem ipse interpolatum, ac vitiatum esse concedit? Eadem est postremorum verborum ratio, pro quibus contra vtriusque illius codicis fidem hic ex vitiosissimo vulgato scilicet, exemplari, ita scribi jubet, ὅταν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω, ὃς πάντοτε ἐν ταῖς δεήσεσιν αὐτοῦ μνημονεύει ἡμῶν, vel fortassis ὑμῶν. Pro Θεοῦ, quod delet, rescribit Ἰησοῦ Χριστοῦ, pro ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ, scribit ἐν ταῖς δεήσεσιν. Denique postrema verba ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, quod novæ suæ emendationi molesta sint, plane penitusque expungit. Siquid simile vel Salmasius vel Blondellus in Ignatianis ausi essent; quos clamores excitaturus erat Hammondus? Quam invidiose illud sibi solemne hierarchiæ odium obiecturus? Nos vero absit, vt eruditissimo viro, & quidem laboranti, atque ad incitas redacto, succenseamus. Hoc vnum dissentientes rogabimus, vt nos scriptori diffidere patiantur, quem ipsi non aliter tueri possunt, nisi eum pro sua libidine spreta omni meliorum librorum auctoritate refinxerint. Illud mitto, de quo jam satis diximus ξένην; novam, & alienam esse illam de Christi intercessione phrasin, quod *is semper nostri in precibus suis meminerit*. Cum ergo scriptor id dicat quod apertissime falsum est, Paulum scilicet in omni sua epistola Ephesiorum meminisse; omnino est fatendum nihil istum esse minus, quam Ignatium.

Hebr.12.24.

Hamm.Dissert. 2.c.15.§.3.

Ign. ad Eph. vulg.p.40.

Idem scriptor in epistola ad Magnesianos, vbi eorum, qui suæ in superiores rebellionis pœnas dederunt, exempla ex veteris testamenti scriptu-

Ign. ad Magn. p.52.

scripturis colligit, post Absalonem, nescioquem Abedadanmemorat; Sic enim in Græco codice hoc nomen scribit ex quo non satis intellecto interpres Latinus duos viros fecit *Achab* & *Dadan* Nos Græcam lectionem retinemus; Latina enim nihili est; *Sic etiam* (inquit) *Abedadan propter similem causam capite plexus est.* Ἀβιδδαδὰν ἀσχάτως τῆς κεφαλῆς ἀφαιρεῖται, δι' ὁμοίαν αἰτίαν. Quis ille capite ob rebellionem plexus Abeddadan? Nullus occurrit in omnibus Bibliis. Scriptor ergo falsa hic pro veris vel prudens, vel quod potius reor, ipse falsus posuit. Neutrum cadere potuit in verum Ignatium. Ergo hic noster a vero Ignatio alius. Is autem quisquis fuit, non est primus huius erroris auctor. Habet ab alio, æque falso ac stramineo Constitutionum scriptore; qui in eodem argumento eadem affert exempla; *Non enim* (inquit) *Absalom, & Abeddadan impuniti remanserunt.* ὅτι γὰρ Ἀβεσσαλὼμ καὶ Ἀβεδδαδὰν ἀνέμειναν ἀτιμώρητοι. Idem porro nos docet, quem peregrino hoc nomine significare voluerit, dum ait eum dixisse; *Non est mihi pars in David, neque hæreditas in filio Iesse.* Hæc enim in altero Samuelis volumine, verba sunt *Seba*, filii Bochri; Ergo istius scriptoris Abedadan nemo alius est quam *Seba*, quem cur Abedadan dixerit, scire difficile est. Sed quæcumque Διαζυγῆ fuerit huius sive hallucinationis, sive imposturæ ratio, musteus noster epistolicus Ignatius hoc Abedadanis nomen apud eum nactus, bona fide retinuit; adeoque vel Διαζυγίως sæculo, id est Christianismi quarto, vel etiam serius vixit.

CAPVT XIX.

Clem. Const. L. 6. c. 2.

ibid.

CAPVT XX.

Argumentum XL. Quod scriptor Paulum præter apertissima ipsius de se testimonia, coniugatum fuisse affirmet; id eum ad singularitatis & archaismi simulationem ex Clemente Alexandrino sumpsisse videri. Refellitur Latinorum irritus conatus, Pauli nomen præter omnium codicum (nisi quos ipsi vitiaverunt) fidem, ex Ignatianis expungentium. Baronij & aliorum pessima in hac causa fides, & calumniæ deteguntur.

SEd & illud apertissime ostendit epistolarum scriptorem alium ab Ignatio fuisse, quod in ea quæ est ad Philadelphienses, legimus Paulum Apostolum fuisse conjugatum. Nam virgines hortatus, vt Christum vnum ob oculos habeant, Sanctorum, qui vel cœlibes, vel coniuges vixerunt non pauca affert exempla, eos inter se contendens, vt doceat honestum per se esse, Deoque gratum atque acceptum vtrumque ordinem; *Memor sum* (inquit) *sanctitatis vestræ; sicut Heliæ, sicut Iesu filii Nave, sicut Melchisedeck, sicut Elisai, sicut Hieremiæ, sicut Ioannis Baptistæ, sicut dilectissimi discipuli, sicut Timothei, sicut Titi, sicut Evodii, sicut Clementis, vel eorum, qui in castitate de vita exierunt. Non detraho autem*

Ign. ep. ad Philad. p. 97. 98.

CAPVT XX. *cæteris beatis, qui nuptijs copulati fuerunt, quorum nunc memini. Opto enim Deo Dignus ad vestigia eorum in regno ipsius inveniri; sicut Abraham, & Isaac, & Iacob, sicut Ioseph, & Isaias, & cæteri Prophetæ, sicut Petrus, & PAVLVS, & reliqui Apostoli qui nuptijs fuerunt sociati, qui non libidinis causa, sed posteritatis subrogandæ gratia coniuges habuerunt.* Græca consentiunt. Ὀναίμην ὑμῶν τῆς ἁγιωσύνης, ὡς Ἠλία, ὡς Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὡς Μελχισεδὲκ, ὡς Ἐλισσαίου, ὡς Ἱερεμίου, ὡς τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ὡς τοῦ ἠγαπημένου μαθητοῦ, ὡς Τιμοθέου, ὡς Τίτου, ὡς Εὐοδίου, ὡς Κλήμεντος, τῶν ἐν ἁγνείᾳ ἐξελθόντων τὸν βίον· οὐ ψέγων δὲ τοὺς λοιποὺς μακαρίους, ὅτι γάμοις προσωμίλησαν, ὧν ἐμνήσθην ἄρτι. εὔχομαι γὰρ ἄξιος Θεοῦ εὑρεθεὶς, πρὸς τοῖς ἴχνεσιν αὐτῶν εὑρεθῆναι ἐν τῇ βασιλείᾳ, ὡς Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, ὡς Ἰωσὴφ, καὶ Ἠσαΐου, καὶ τῶν ἄλλων Προφητῶν· ὡς Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων, τῶν γάμοις προσομιλησάντων· οὐχ ὑπὸ προθυμίας τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ εὐνοίας ἑαυτῶν τοῦ γένους ἔχον ἐκείνους. Vides, vt iste Paulum non modo Ioanni inter cœlibes Apostolos non accenseat, sed etiam inter coniugatos nominatim edat. Atqui Paulus se cœlibem fuisse ipse aperte docet, quo loco de vtroque statu, coniugii inquam, & cœlibatus apud Corinthios disputans, hunc illi præfert, vt solutiorem & liberiorem, adeoque ad Christi opus duris illis persecutionum in nostros ferventium temporibus expeditiorem; & optat quidem omnes sui esse similes; cæterum monet suum cuique esse a Domino charisma, neque omnibus datum esse, vt coniugio carere possint. *Vellem* (inquit) *omnes vos esse, sicut me ipsum*; vel, vt est in Græco exemplari, *Vellem omnes esse sicut & me ipsum.* Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. Totius disputationis series cogit hæc Pauli verba sic intelligere, vt optet fideles esse cœlibes, vel id habere cœlitus donum, vt cœlibes vitam agere queant. Atqui plane vt patet, aliud optavit, si ipse maritus, non autem cœlebs fuit. Sed se fuisse cœlibem etiam disertius versiculo sequenti profitetur; *Dico autem* (inquit) *non nuptis & viduis; bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.* Non potuit clarius se cœlibibus accensere. Negari ergo non potest nisi quis ei de se ipso testanti contradicat, quin cœlebs fuerit. Quo autem in statu Paulus fuerit, Ignatius, qui norat, qui cum eo vixerat, qui cupidissime eius & sermones audierat, & epistolas legerat, optime omnium scivit. Itaque vel asserendum est Ignatium de re sibi notissima atque compertissima mentitum esse, & quidem gratis, nullo mendacii pretio; vel confitendum hunc epistolæ scriptorem, qui Paulum fuisse conjugatum liquido ac diserte affirmat, quemvis alium esse potius, quam Ignatium. Illud nemo dixerit, quod scilicet cum sanctissimi Martyris veracitate, pietate, atque prudentia vehementer pugnat; Hoc ergo velis nolis necessario concedendum est. Latini plane singularem hic produnt pervicaciam. Qui enim cœlibem vitam præ cæteris Christianis magnifaciunt, & Pauli cœlibatum omnium arctissime defendunt, Ignatium tamen suum vt abdicent adduci ne eo quidem possunt, quod is Paulum præter manifestam veritatem, & præter ipsorum maxime fi-

1. Cor. 7. 7.

1. Cor. 7. 8.

CAPVT XX.

me fidem ac vota, maritum fecerit. Itaque ex hoc vno istius mendacio apud eos enata est copiosissima aliorum mendaciorum seges. Nam vt hunc suum scriptorem huius mendacii, quo manifeste tenetur, crimine purgent, eius in alios culpam transcribunt, ac vt fontem vnum absolvant, multos insontes inquinant, & gravissimæ imposturæ immerentes nulla fide, summa iniquitate ac impudentia damnant; perfrictaque fronte fortiter negant auctorem illa quæ exhibuimus, ita ipsum scripsisse; etiam inverecundius affirmant alios nescio quos Græcos, an Germanos Pauli nomen verbis auctoris de suo inseruisse. Optimus ac doctissimus Vsserius omnes eorum hac in causa fraudes atque calumnias diligentissime patefecit. Nos ex eius scriniis summa capita quantum ad nostrum institutum satis est, delibabimus. In primis falso Latinos negare hæc ab epistolico suo Ignatio sic esse scripta, omnes codices & manuscripti & typis excusi, Græci Latinique, etiam vetustissimi (paucissimis suspectæ fidei exceptis) abunde confirmant. Ignatiana Græce primus edidit Gulielmus Vairlenius *ex antiquissimo*, vt ipse narrat, *Ferdinandi Augusti sive Augustana Bibliotheca codice ms°.* in quo, vt & in exemplaribus inde propagatis, hæc, quæ exhibuimus verba, *& Paulus & reliqui Apostoli*, καὶ Παύλῳ, καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων, post Petri nomen leguntur. Eadem in Latinis libris invenerant, vnde Ignatiana Latine primi ni fallor, ediderunt, Faber Stapulensis, Iodocus Clichtovæus, Champerius. Eadem pariter quoque exhibere & vetustissimum Alexandri Petavii Senatoris Parisiensis ms°. codicem affirmat Vsserius; & narrat eadem fuisse in antiquo Baliolensis apud Oxonienses Collegii libro membranaceo; sed has duas *Pauli & Apostolorum* voces ex eo erasas fuisse; ita tamen vt prioris scripturæ manifesta superfint in eo ipso codicis loco vestigia; istic enim & vacuum esse relictum rasuræ spatium, & hæsisse in margine antiqua manu exaratam ad eum locum hanc annotationem, *Hoc de Paulo negat Hieronymus*; vnde proclive est assequi Pauli olim nomen in eo spatio scriptum fuisse, quod falsarii manu ac scelere nunc vacuum est. Librorum fidem astruit scriptoris superior oratio; vbi cum cœlibes ederet, vnum ex toto Apostolorum collegio *Ioannem* nominavit, quem noto *dilecti discipuli* nomine significavit; a Ioanne statim ad Timotheum, & Titum transivit. Atqui ante eos Paulum, vtriusque in Christo magistrum, cæterosque vna Apostolos hoc loco a scriptore memorati manifesta ratio flagitabat, si quem ille Paulum, siquos alios præter Ioannem Apostolos, cœlibes fuisse putabat. Neque Paulum neque ex Apostolis vllum, nisi Ioannem memoravit; missisque summis & Christianorum omnium, & maxime Timothei ac Titi præceptoribus, solos eorum discipulos nominavit. Ergo & Paulum & cæteros præter Ioannem, Apostolos maritos fuisse putavit; vt non sit mirandum, quod quos suo in tali loco silentio ex cælitum censu exemerat, eos nunc diserte in maritorum ordine collocet. Hunc ergo epistolæ locum Latini & veterum tum Græcorum tum La-

Vsser. Proleg. ad Ign. c.x. to- to p.121. & seqq. ad 128.

Varien. Præf. in interpr. Ign. suam.

Vsser. in Proleg. ad Ignat. p.124. C.17.

Caput XX.

tinorum librorum e quibus Ignatiana prodierunt, constanti fide constitutum, & scriptoris ipsius menti atque orationi consentaneum falso frustraque vnius vt liquet, causæ studio sollicitant. Sed huic reliquorum vtriusque linguæ codicum consensui; Budensem vnum opponunt, quem narrant ab Ambrosio Camaldulensi in bibliotheca Matthiæ Corvini Hungariæ Regis olim visum, in quo ille hæc de Paulo & Apostolis maritis verba defuisse testatus sit. Addunt eadem quoque desiderari in alio antiquo Magdalanensis apud Oxonienses collegii libro manuscripto.* Ego vero miror in tanta corruptorum & multitudine & licentia, non multo plures Ignatii libros inveniri, in quibus totus hic locus ita vt isti cupiunt, descriptus sit. Sed & duo isti, qui afferuntur libri, qui quæso, qualesque fuerunt? Priorem Budæ fuisse narravit Monachus Camaldulensis; antequam vrbs scilicet capta direptaque esset a Turcis, quibus ad hodiernum diem paret. Sed vbi quæso nunc ille est? Cedo; sodes, Inspiciam, Græcus-ne sit an Latinus, & an ea antiquitate quam iactas? Nescio, inquis; neque eum quisquam, quod sciam, post fratrem Ambrosium vidit. Vide iam quo res redierit. Librum objiciunt; sed quem neque exhibent, neque ipsi vnquam viderunt. Tanti-ne est vnius Monachi, vel fides vel auctoritas, vt ad illius nutum, ex scriptoribus expungi debeant, etiam ea quæ plærique, imo omnes, quos quidem videmus, libri vno consensu scripta exhibent? Quid, si iste Budensis liber, vel Latini Vsseriani, vel Græci Vossiani similis ac geminus fuit? Si fuit, fatebimur in epistola defuisse Pauli nomen; negabimus epistolam eandem fuisse cum vulgata illa, de qua cum Latinis controversia nunc nobis est. Magnum inter vtramque & plane immane discrimen; vt ab vna ad alteram nulla sit argumentandi ratio. Sed de altero, Magdalanensi illo codice, nunc dicamus. Vsserius, qui vidit, narrat librum fuisse vulgatæ Latinæ editionis, a Ioanne quodam de *Rodenberga Alamanno* circa a. D. 1480. vel etiam serius descriptum; id enim inde deprehendi, quod in eodem codice coniunctus habeatur eadem manu, iisdemque litterarum characteribus, Gregorii Presbyteri de Gregorii Nazianzeni vita liber Latine ab eodem illo Ambrosio Camaldulensi redditus; quem cum tradant Possevinus & Bellarminus a. 1430. esse mortuum, fieri non potest, vt multo sint vetustiores operum ab eo elucubratorum manuscripti libri. Novitius ergo est iste Ignatii codex; neque de eorum censu, qui ob vetustatem apud antiquitatis studiosos aliquo in pretio sunt. Huc accedit, quod ille idem superioris de codice Budensi fabulæ auctor hic inauspicato occurrit. Cum enim Ioannem illum Rodenbergium, qui manu sua Ignatiana exaravit, eundem Ambrosii studiosum fuisse descriptum eius opus arguat; quidni hominem suspiceris, cum de Budensi illo codice vel apud Ambrosium legisset, vel ex eo ipso fortasse audivisset, voluisse ad idem exemplum sua quoque Ignatiana describere? Quem vero Turrianus Latinum Ignatii codicem, duorum superiorum hac in parte similem, in Vaticana Bibliotheca a se visum dicit,

Medina L. 2. de sacr. hom. continent. c. 12.

* *Alph. a Castro de contr. Her. L. 4. verbo, Virginitas.*

Poss. in Appar. sacr. in Ambros. Camald. & Bell. L. de scrip. Eccl.

Turrian. Def. Can. Apost. c. 2.

dicit, eum cordatis lectoribus satis, vt puto, & hominis, qui profert, & loci, e quo eum profert, fides multo etiam suspectiorem reddit. Itaque cum & recens sit, & non immerito suspectus Magdalanensis ille codex & alter Vaticanus ignotus, iniquissimum est ex duobus deterrimæ notæ codicibus & plurium, & multo vetustiorum, & ab omni suspicionis vel vmbra alienorum librorum lectionem mutare, aut sollicitare velle. Quod Latini cum satis ipsi intelligerent, causæ labanti præsidium a mendacio quærendum putarunt. Nam & plures reperiri mentiuntur *epistolarum Ignatianarum in antiquis Bibliothecis manuscriptos codices, in quibus Pauli nomen in illo loco non habetur*; neque tamen vllum alium, quam hunc, quem dixi, Magdalanensem proferunt, & quem, sed sibi soli visum iactat Turrianus; Magdalanensem illum antiquis, imo *antiquissimis characteribus extratum*; item *vetustissimum, miræ vetustatis* esse fingunt, qui revera novellus est, fortasse post a. D. 1500. certe non multis ante annis scriptus Lindanus rem in maius attollens castigatiora crepat *exemplaria Græca Matthiæ Regis Hungari*, Anglicana, & Vaticana: Atqui vnum est Anglicanum, vnum (si Turriano credimus) *Vaticanum*; Latinum vtrumque, non Græcum. Matthiæ vero Regis si quod erat, fuit; & Latinum-ne an Græcum fuerit, atrum, an album, castigatum, an mendosum, neque nos neque Lindanus scire possumus. Iam & de illo Matthiæ Regis exemplari mira, sed non credenda narrant; Baronius codicem esse ait *veneranda antiquitate* nobilem; Ita *nobilem* scilicet vt vnus sit ex omni hominum genere monachus Camaldulensis, qui eum sibi notum fuisse dicat. De eius *antiquitate, veneranda*-ne sit, an *contemnenda*, imo an aliqua omnino sit libri antiquitas, Annalista qui tam temere tamque audacter affirmat, æque scivit cum ignarissimis. Qui enim hæc sciret, de libro quem nunquam ipse vidit? De quo nunquam ab vllo mortalium quisquam, nisi pauca illa, & quidem ipsa vaga atque incerta audire potuit, quæ nos nuper ex Ambrosio Camaldulensi recitavimus? Sed facetum est & joculare inprimis, quod ingens Annalista & qui eum hac in parte secutus est Martialis Mæstræus, ambo nobis historica fide affirmant illum horribilis antiquitatis codicem *asservari in amplissima Bibliotheca invictissimi Regis Pannoniarum Matthiæ Corvini*. Verum boni viri sua nobis somnia, neque bella profecto, neque suavia narrant; quasi quisquam sit tam fungus, qui Matthiæ Regis, & Pannoniarum, & Budæ fata nesciat; vel qui putet, quod isti nobis persuadere velle videntur, stare in ea vrbe sub Turcarum imperio amplissimam illam Bibliothecam, & in ea sui Ignatii epistolas magna cura a Musulmannorum credo, Genizaris custodiri. Qui de his tam splendide nugatur, tamque inverecunde fabulatur Baronius, quis ei sanus fidem habeat narrãti *intellecturos addititium esse Pauli* in epistola *nomen, si qui antiquiores vel Græcos vel Latinos codices pervestigarint, quorum alij in Bibliotheca Vaticana & Sfortiana, alij alibi Romæ sint*? Nam qui de illo Matthiæ codice, quem nunquam vidit, sibi tam magnifice triumphan-

CAPUT XX.

Alph. a Castro adv. Hær. vb. supr. Ibid. & Medi. vb supr. Pamel. in Tert. de Monog. Not. 13. Rich. Smith. in libello de cælib. sacerdot. Lind. de Virg. Voto. L. 4. c. 3.

Bar. a. D. 57. §. 64.

Mæstr. in ep. ad Ignat. ad Philad. Not. 7

Caput XX. dum putavit, quid faceret, si quos ei ad rem suam vtiles Ignatii libros vel Sfortiæ, vel Papæ, vel cuiusquam alterius Romani Bibliotheca exhiberet? Saltem, qui qualesque sint, ederet; cujus ævi, qua forma, quo characterum genere, describeret. Qui de his nihil addit, eum ne dubites nullos revera bonæ notæ libros habuisse. Mitto quę ipse & alii earumdem partium vel de nostris vel de Græcis hominibus, illiberalibus inspersa convitiis jactant; nullo pudore, nulla veri specie mentientes Ignatii sui epistolam vel ab his Græcam, vel ab aliis Latinam vitiatam fuisse, immisso in eum quem attulimus, locum *Pauli* inter maritos *nomine*. Sed vnde hæc probant? Quæve habent tam invidiosi criminis argumenta? Plane nulla. Vna iis pessimæ caussæ desperatio absurdissimas has Sycophantias suggessit. Græcus-ne erat Vairlenius, qui Ignatium Græce primus edidit? Græci-ne erant Augustanæ Bibliothecæ custodes, e qua ille librum habuit, ad quem suam editionem concinnavit? De nostris vero quid dicam? Constat Latinum Ignatii interpretem a Fabro ante editum ac publicatum fuisse, quam Lutherus Papæ vllam controversiam movisset; Et Clichtovæus & Champerius, Latini homines, suos credo, Ignatios, non ex nostrorum hominum manibus, sed ex Bibliothecis habuerant; Neque Ignatii vetustissimum manu scriptum codicem Petavianum & alios siqui sint, quisquam causari potest a nostris interpolatos, vel etiam attrectatos fuisse. Et omnes tamen hi libri, Latini æque ac Græci, Paulum inter maritos magno consensu exhibent. Non ergo id nomen vel a nostris vel a Græcis in eum locum infultum; sed ita primum ab ipso epistolæ auctore scriptum. Quamquam vix intelligam cur a nostris Annalista vanissimus corruptum fuisse hunc sui Ignatii locum suspicetur, quove colore suam ab omni veri specie abhorrentem hanc calumniam fucare possit; *Novatores* (inquit) *vt quoquomodo suæ ipsorum incontinentiæ Paulum cogant adstipulari, depravata Ignatij Martyris epistola ad Philadelphios inter eos, quos ille recenset, fuisse coniugio obligatos, post Petrum addiderunt, Paulum & alios Apostolos.* Iam dixi ante exortos eos, quos *Novatores* inficetus veterator solens per insignem sycophantiam vocat, verba illa in libris Ignatii & manuscriptis & editis extitisse; vt non modo improba & inverecunda, sed etiam væcors & insana sit hæc istius accusatio, nostros id fecisse criminantis, quod multis non modo annis, sed etiam sæculis ante extabat, quam ipsi essent nati. Mitto atrocem maledicentissimi oris contumeliam, qua nostrorum Evangelicam, & Pauli legibus, & vetustissimæ Ecclesiæ fidei ac praxi consentaneam de coniugii honestate doctrinam *incontinentiam* dicit; veluti castum coniugium impuro cœlibatui anteferre, vel Christi membris impositum cœlibatus a Papa jugum detrectare, *incontinentia* sit. Illud quæso, nonne mirabile est, quod iste fingit, nostros Paulum, vt huic suæ plane Christianæ (quicquid ille dixerit) libertati adstipulantem haberent, maritum apud Ignatium induxisse; Quasi nostri scilicet vel Ignatium tuum Baroni, scriptorem esse existi-

CAPUT XVII.

existimarent magnæ in Ecclesia ad res religionis constituendas auctoritatis, vel Paulum maritum fuisse contenderent. Atqui non puto te in horum dogmatis, quos assidue flagellas atque insectaris, tam esse peregrinum, vt hoc vtrumque ab iis negari nescias. Nam communis nostrorum pæne omnium sententia est, & Paulum fuisse cœlibem, * & qui Ignatii epistolas esse & subditiτias; impostoris opus diu post Ignatium nati. Itaque neque Pauli coniugium, etiamsi esset non a ficto, sed a vero Ignatio affirmatum, quicquam eos juvaret, qui Paulum scilicet cœlibem fuisse ex Scripturis docent; neque si coniugium Pauli assererent, vllum ad eam rem habituri essent ex tui huius Ignatii consensu præsidium; quem aspernantur & fictitiumque atque stramineum esse scriptorem censent. Vide jam quam crassa sit, quamque insulsa ac κακόηθης tua omnis in nostros criminatio, quos id vis veteri scriptori subdidisse, quod ipsi negant ac repudiant; ac ei quidem scriptori subdidisse, cuius nullam auctoritatem esse existimant; vt eos necesse sit ex tua hypothesi, scelus admisisse, non modo nullo pretio, sed ne vlla quidem pretii spe. Tu vero *Novatoris* istos tuos nimium profecto stultos atque insubidos imaginaris, qui ex scriptoribus eos vitiandos atque adulterandos sibi sumant, quos cum nullius esse auctoritatis ipsi censeant, nihil sibi profuturos sciunt; quique scriptoribus, quos adulterant, ea inserunt, quæ ne ipsi quidem credunt. Denique si vel Paulum (quod negant) maritum fuisse sentirent, idque placitum vellent aliqua veterum auctoritate munire; quid opus erat Ignatium tuum, scriptorem, vt ipsi iudicant, nihili, adulterare; cum certum & indubitatum haberent & quidem ex prima antiquitate huius paradoxi assertorem Clementem Alexandrinum ejusque verba absque censura referentem Eusebium; & rem totam in dubio, velut incertam, relinquentem Origenem? Desine ergo nostros eius facinoris accusare, quod cur vellent nullas habuerunt causas; quod iis, etiamsi esset vtile, velle per suam disciplinam non licet; quod licet; quod denique etiamsi maxime voluissent, nunquam tamen effectum dare potuissent, quod libri in vestra multo magis quam in sua potestate essent. Hoc vero Baroni, de quo tantas tragœdias excitas, *Pauli* nomen pauculis, quibus deest Ignatii exemplaribus, subduxisse tuos, quam nostros, plurimis ac pæne omnibus, in quibus scriptum legitur, infulsisse, multo probabilius, etiam vt mihi quidem videtur, verius est. Nostri ne causam quidem vt ostendimus habuerunt, cur adderent; Tui habuerunt, cur subducerent, vestram scilicet de cœlibatus necessitate hæresin; Vos clericorum cœlibatum necessarium esse docetis, non liberum; Itaque Pauli coniugium vestram sententiam evertit; nostram eius cœlibatus adeo non lædit, vt cœlibem fuisse Apostolum æque ac vos, tametsi aliter & alia de causa, doceamus. Tui nomen aliquod ex libro subducere, si sibi sit vtile, fas putant; Nostri has fraudes, quas vos *pias* vocatis, vsurpare, etiam vbi expedit, licere tamen negant. Tui vetera exemplaria, apud se jam olim habuerant; Nostri ea a vobis nuper

* *Calvin in Phil. 4. 3. Beza Piscator. in eund. loc. Martyr. & Arct. in 1. Cor. 7. Cham. Panstr. T. 3. L. 16. c. 12. § 14. p. 595.*

Clem. Alex. Strom. L. 3 p. 448. B. Euseb. Hist. L. 3. c. 30. Orig. in Rom. c. 2. L. 1 p. 460.

Capvt XX. nuper acceperunt. Tuos denique nomen subducere ausos esse Balio- lensis, de quo nuper ex Vsserio diximus, codicis exemplar docet; Nostris quod obiicias, simile nihil habes. Tuos ergo Pauli nomen codicibus subduxisse, nostros minime adiecisse verum est. Ex his ni fallor, satis jam manifestum est Paulum coniugatum in epistola ab ipso primum auctore scriptum, non aliena in eam manu immissum esse; quo illud, quod contendimus, plane conficitur, alium quam Ignatium epistolæ parentem esse quærendum. Sed mirum tamen alicui fortasse videbitur, cur auctor, quem quisquis de cætero fuerit, non plane rudem fuisse apparet, sententiam tam a communi sexti sæculi, quo eum vixisse cum Vsserio putamus, sensu & opinione alienam sequutus sit. Neque enim vel illius memoriæ, vel proximorum retro temporum vllus præter hunc, extat scriptor, qui Paulum cœlibem fuisse neget. Ego vero respondeo hanc ipsam videri caussam fuisse, cur hoc ita scripserit. Cum enim impostor Ignatium se vellet videri, primi sæculi hominem, ea studiose legenda, sibique aptanda merito putavit, quæ vetustissima fuisse intelligeret, vt ex his Ignatii quam cupiebat, personam effingeret. Itaque cum hanc de Pauli conjugio opinionem apud Clementem secundi sæculi hominem reperisset, eam rude tametsi falso, primam atque antiquissimam nostrorum fuisse de Paulo sententiam ratus, avide arripuit, dignamque eo, quem simulabat, Ignatio censuit. Qualia sunt apud hunc alia non pauca ad archaïsmi speciem sed sæpe infœliciter assumpta; vt quæ de vetustissimis hæresibus passim ab eo aspersa supra notavimus.

Capvt XXI.

Argumentum adversus Ignatiana XLI. Quod scriptor Christum a se post resurrectionem in carne visum affirmet. Quod de Ignatio falsum esse liquet ex Chrysostomo diserte id negante. Argumentum XLII. XLIII. XLIV. Quod idem Salomonem iudicasse de mulieribus anno ætatis 12. Iosiam anno ætatis 8. idola excidisse; Stellam quæ Magis praivit, lumen suum extendisse super vel supra omnia &c. Christum item post resurrectionem bibisse affirmet; quæ partim liquido falsa, partim dubia & incerta, non adeo ab Episcopo & Martyre Ignatio asseveranda.

QVo etiam illud pertinet, quod homo audacissimus scribere non dubitavit Christum Dominum a se in carne visum Diserta sunt in epistola ad Smyrnæos verba ex vetustissima; simplicissima, ac omnium optima interpretatione Latina, quam edidit Vsserius ὁ μακαρίτης. *Ego enim*, de Christo loquens, inquit, *& post resurrectionem in carne eum vidi, & credo*

CAPVT XXI.

& credo existentem. Vetustissimo interpreti plane congruit Hieronymus; de hac Ignatii ad Smyrnæos epistola verba faciens. *In qua* (inquit) *& de Evangelio, quod nuper a me translatum est super persona Christi ponis testimonium, dicens, Ego vero, & post resurrectionem in carne eum VIDI, & credo quia sit.* Sophronius, qui hunc Hieronymi librum Græce est interpretatus, id ipsum perspicue reddidit; ἐγὼ δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σώματι αὐτὸν οἶδα. Baronius assentitur, & Mæstræus, & alii Latini, qui huius scriptoris auctoritate freti ab Ignatio Martyre Christum in carne visum putant. *Ignatius* (inquit Baronius) *vt ipse scribit, & Hieronymus testatur, Christum in carne vidit.* Atque hac de causa Baronius harum epistolarum de Christi & Apostolorum rebus testimonia cæteris omnibus anteponẽda censet. Ac merito quidem ita judicaret, si harum epistolarum vere esset auctor Ignatius. Non esse vel hoc quod ipse de Christo a se viso dicit, liquido arguit. Nam Ioannes Chrysostomus, auctor gravissimus, Ignatium, Oratione in eum Panegyrica, ait quidem cum Apostolis versatum esse familiariter, & vna vixisse, & ipsorum tandem judicio & manu amplissimę Antiochenæ Ecclesiæ ordinatum esse Episcopum. Christi vero ipsius aspectu & consuetudine gavisum esse nusquam memorat; quod non erat si verum esset, in eo sermone prætermissurus, in quo vndique conquirit ac consectatur, quęcumque ad hujus viri gloriam ac laudem pertinebant. Sed quid dixi nihil Ioannem de re tanta in tali oratione tradidisse? Ille vero non modo, non dicit Ignatium Christum vidisse; sed quod multo majus est ac gravius, disertissime negat vidisse. *Tantam* (inquit) *pro Christo animi promptitudinem ostenderunt non modo Petrus & Paulus, sed etiam Ignatius, qui neque eum VIDERAT, neque vlla eius conversatione gavisus erat, vt pro eo vitam ipsam profundere non dubitaret.* μὴ μόνον Πέτρον καὶ Παῦλον, ἀλλὰ καὶ Ἰγνάτιον, τὸν οὐδὲ ἑωρακότα αὐτὸν, οὐδὲ ἀπολελαυκότα αὐτοῦ τῆς συνουσίας τοσαύτην ὑπὲρ αὐτοῦ προθυμίαν ἐπιδείξασθαι, ὡς καὶ αὐτὴν δι' αὐτὸν ἐπιδοῦναι τὴν ψυχήν. Chrysostomi testimonium temporum a Grotio allata ratio confirmat, tantam *fuisse Ioannis longævitatem, vt vix credibile sit* Ignatium, vel aliquem alium *ei supervixisse, qui visum a se Iesum posset meminisse.* Non est quod Ioannem virum & sanctissimum, & candidissimum, adhæc Antiochenum putemus res Ignatii civis sui, aut nescivisse, aut quas sciebat, mendacio premere & obscurare voluisse. Hoc ergo certissimo tanti viri testimonio manifesti mendacii convincuntur & epistolarum scriptor, & alii non pauci, quotquot Christum ab Ignatio visum narrarunt. Itaque cum sit incredibile sanctum martyrem ita de se ipso mentitum esse, vt Dominum, quem nunquam viderat, affirmaret *a se in carne visum*; certũ est non ipsum Ignatium fuisse, sed impostorem, qui has epistolas ejus nomine finxit. Reverendus Vsserius qui Chrisostomi Christum ab Ignatio in carne visum negantis fidem elevari vel rejici neque posse neque debere intellexit; vt eam, quam vere Ignatianam esse putat, ad Smyrnæos epistolam ex hac flam-

Hier in Catal. in Ign. T. 1. fol. 97. a.

Bar. a. D. 34. §. 177.
Mæstr in ep. Ign. ad Smyrn. Not.

Chrys. Orat. in Ign. T. 5 p. 499 edit Savil. T. 1. edit. Par. p. 499. D. 500. A.

Id. ibid. p. 503 lin. 36. Savil. p. 306. B. Paris.

Grot. in Matth. 28. 17.

Caput XXI.

Usser. Not. 30. ad ep. Igna. ad Smyrn.

Grot. in Matth. 28. 17.

ma eriperet, suum ipse interpretem Latinum hoc loco deserere coactus est; & ad Græca exemplaria confugere; in quibus omnibus, non εἶδον, id est *vidi*, quo Sophronius vsus est, sed οἶδα *novi* legitur, non modo in Vossiano ex Florentino codice edito, & in vulgatis Ignatianis Græcis, sed etiam apud Eusebium & Theodoretum. His addit Ruffinum, veterem Eusebii interpretem, qui locum ita expressit; *Ego autem post resurrectionem quoque in carne eum scio fuisse. & credo*; & recentiorem interpretem Hieronymum Vairelenium, qui eadem verba eodem sensu cepit; *Et post resurrectionem scio eum in carne fuisse, & credo etiam nunc esse*; ac denique hanc doctissimi Grotii censuram; *Siquis locum Ignatii cum cura inspiciat videbit rectam esse lectionem οἶδα; neque de visus sensu ibi agi, sed de fide, quam non suo, sed aliorum testimonio confirmat.* Hactenus Vsserius; cujus insignis candor, sinceraque veracitas in eo clarissime elucet, quod cum epistolam, pro vere Ignatiana retinendam putaret, nihil tamen in veteri illa Latina interpretatione mutavit, sed illa ipsa scriptoris de *Christo a se in carne viso*, verba, tametsi suæ de epistola sententiæ adversari, ac multum officere intelligeret, intacta tamen dimisit, eaque vt in suo codice invenerat, optima fide edidit; quam viri religionem, vtinam qui veteres libros tractant, imitarentur. Ego vero, tametsi illam ab Vsserio editam Ignatii Latinam interpretationem, tum ob vetustatem, tum ob mirabilem cum veterum locis, vbi aliquid Ignatianum laudaverant, consensum, ac denique summam simplicitatem, plurimi cum ipso Vsserio faciam, neque vnquam temere ab ea discedẽdum putem; tamen si sola esset, fortasse desererem, atque huic rerum & auctorum adversantium nubi cederem. Nunc me movet Hieronymi, & vetustissimi, & absque controversia doctissimi, & in hoc litterarum genere principis auctoritas, qui cum Eusebium, in quo verbum οἶδα hodie legitur, haberet præ oculis, aliter tamen, quam Ruffinus, eodem plane modo quo vetus interpres Vsserianus Latinus, locum reddidit. Editionem autem Græcam Latinamque vulgatam nihil moror, quam ipse Vsserius agnoscit & vbique & hoc ipso in loco fœdissime fuisse interpolatam, ita vt nihil fere in ea sani aut integri supersit. Forcasse vidit interpolator hujus de Christo ab Ignatio in carne viso fabulæ absurditatem, eamque ideo, vt in iisdem epistolis sexcenta alia similibus de caussis, obliteravit, aliis in eorum locum immissis. De Eusebio & Theodoreto, qui locum ex hac prima editione citantes, οἶδα vterque exhibent; major est fateor, difficultas. Quid si animadversa rei absurditas vel antiquariis, vel Ruffino persuasit, vt pro εἶδον facili mutatione οἶδα rescribendum apud Eusebium putarent, e cujus postea libris error ad Theodoretum, & alios manarit, ac postremo ad eum, qui codicem Florentinum descripsit? Nam non ausim equidem cum viris Græcismi peritissimis contendere, qui negant verbum οἶδα pro *vidi* accipi posse. Vtcumque se res habeat, præcellens Hieronymi eruditio dubitare me non sivit, quin sit is verissimus loci sensus, quem & ipse & vetustissimus

inter-

interpres Vſſerianus exhibent. Ac tametſi Hieronymum donavero Hebraicæ quam Græcæ linguæ fuiſſe peritiorem (quamquam & hoc ipſum neſcio an facile concedi debeat) abſit tamen, vt virum tantum, & in Græcis volutandis aſſiduum neſciviſſe putem quod ſit τὸ *οἶδα* ab *εἰδὸν* vel *ἑώρακα* diſcrimen. Huc accedit conſtans, etiam apud Græcos ſequentium ſæculorum, Latinorum fere librorum incurioſos, de Chriſto ab Ignatio in carne viſo fama: quæ vnde, niſi ex hoc epiſtolæ loco, propagata ſit dicere vel ſuſpicari difficile eſt. Grotio vero *locum cum cura inſpicere* jubenti parui equidem libenter; ſed plane contra, quam ille ſperabat, accidit. Loco enim inſpecto, & quidem quo ad a me fieri potuit, accuratiſſime expenſo, videre mihi viſus ſum multo eſſe appoſitiorem Hieronymianum, quam Grotianum ſenſum. Primo illum poſcit hujus orationis cum ſuperiore nexus; Nam particula γὰρ, *enim*, ἐγὼ γὰρ in Voſſiano codice, *Ego enim* in Vſſeriano; oſtendit ſcriptorem verbis ſequentibus ejus quod præcedentibus dixerat, rationem afferre. Dixerat autem in ſuperioribus *Chriſtum vere, non ſecundum videri paſſum & reſuſcitatum.* Iam huius rei optimum argumentum eſt, quod ipſum *in carne poſt reſurrectionem viderit*; non autem quod hoc ſimpliciter *credat*, ſive *norit*; quod in ſenſu Grotiano eodem recidit. Id enim quod poſuit qui ſe credere ait, non probat; tantum quis ſit ſuæ de eo mentis ſenſus, teſtatur. Secundo. Si id vellet ſcriptor, quod ait Grotius, ſupervacaneum erit verbum *οἶδα novi*; ſatis fuerat dicere; *Ego enim ipſum in carne poſt reſurrectionem & fuiſſe & eſſe credo.* Chriſtum enim *in carne* poſt reſurrectionem *tam fuiſſe, quam eſſe credebat*; neque illud vel *magis*, vel *aliter norat*, ſi Chriſtum ipſe non viderat; Nempe vtrumque pariter ab Apoſtolis auditum fide acceperat, hoc eſt crediderat. Nunc cum duo diverſa verba poſuerit, oſtendit ſe Chriſtum in carne fuiſſe, aliter *noſſe*, quam eum in eadem nunc eſſe. Id autem perſpicuum eſt ex Hieronymo; Nempe illud *viſu* cognorat; Hoc fide tenebat; & plane quod dicit, illud *viderat*; hoc *credebat.* Nam tota oratio ita conſtituenda videtur, vt duo ſignificet Dominicæ carnis tempora; prius in reſurrectione & ſtatim poſt eam, quamdiu hæſit in terris; alterum poſt ejuſdem in cœlos aſcenſum. Id oſtendit participium ὄντα præſentis temporis; æque ac verbum πιστεύω; cui reſpondere debet in priori parte aliud participium & verbum præteriti vtrumque temporis; ita, vt expreſſit Vairlenius, niſi quod *ſcio* dixit pro *vidi*; *Ego autem* * (inquit) *& poſt reſurrectionem ſcio eum in carne fuiſſe, & credo etiam nunc eſſe.* Si pro *ſcio* ſcripſiſſe *vidi*, nihil dici poterat melius, aut concinnius, vel ad auctoris mentem melius; quæ vt ſemel dicam quod ſentio, hæc omnino fuit; *Ego enim* (inquit) *Chriſtum in carne & poſt reſurrectionem fuiſſe vidi, & nunc eſſe credo.* Denique hunc ſenſum etiam flagitant ſequentia, vbi illud Chriſti ad eos, qui reſuſcitatum viderunt dictum recitat, *quoniam nō ſum dæmonium incorporeum.* Nam ſi quod putat Grotius, noſtram de Chriſti carne fidem, *non ſuo, ſed aliorum teſtimonio* confirmare volebat, & rei ratio,

* *Auctor habet* ἐγὼ γὰρ *ego enim*

Caput XXI.

& piorum vſus poſcebat,vt ipſa eorum,quorum teſtimonium adhibebat,id eſt Apoſtolorum ea de re verba afferret ex veris certiſque & iis quos alloquebatur,notis illorum libris. Non fecit. Hæc enim quæ affert,verba in publicis canoniciſque Apoſtolorum Evangeliis nuſquam extant,vt omnes confitentur. Si vero,quod Hieronymus jubet, ſequamur, ſcriptorem nimirum ſuo ipſius *viſu* carnis Dominicæ veritatem teſtari confirmareque voluiſſe,clara erit ratio,cur non Evangelica, & omnibus nota, ſed alia quædam obſcura & vulgo noſtrorum ignota Domini verba hoc loco recitaverit; nimirum vt ſic is eſſe videretur,qui illi ſpectaculo cum ſe Dominus diſcipulis videndum & attrectandum præbuit, præſens adfuiſſet. Nam ſi nota ex Evangeliis verba recitaſſet,nihil hoc contuliſſet ad id,quod credi volebat,perſuadendum Chriſtum ſcilicet tunc a ſe viſum fuiſſe; quod quivis qui libros Eccleſiæ modo legerit, tantumdem præſtare poſſet. Nunc qui arcana quædã, & a nemine publicorum ſcriptorum prodita verba,a Domino tunc vſurpata & ſciat,& efferat,eum divino illi ſpectaculo interfuiſſe,& quę de eo dicit, eorum ipſum conſcium teſtemque adeo idoneum eſſe, & probabile eſt,& ita omnes,qui legerent,judicaturos,impoſtor facile ſibi perſuaſit.Quæ etiam ratio fuit,cur apocrypha,vnde verba illa revera ſumpſerat,nequaquam vt cæterorum mos eſt,nominarit,aut ſignificarit, ſed ſtrenue diſſimularit; futurum nimirum ſperans,vt plærique omnes, quæ verba in nullis aliorum libris legebant (pauciſſimis enim noſtrorum nota erant apocrypha) ea iſtum crederent, non a quoquam mortali,ſed ab ipſo Chriſto accepiſſe, & ex ore ejus præſentem audiviſſe.Atque ita omnia eo vndique collineant,vt auctorem verbum *vidi* ſcripſiſſe Hieronymo interpretanti potius quam Grotio licet doctiſſimo alia dictanti,credamus;ſed ita tamen,vt eundem auctorem planum atque impoſtorem fuiſſe ſtatuamus; qui ſe non modo *ea vidiſſe* dicat, quæ Martyr nunquam viderat, neque adeo viſa a ſe dicturus erat; ſed inſuper iſta plane ea ratione, eaque arte dicat, quæ ſcriptori fingenti quidem ac lectoribus imponere ſtudenti apprime congruat; res vero geſtas veraſque ſincere ac bona fide narranti, minime congruat.

Idem vero ſcriptor eo etiam alius ab Ignatio fuiſſe deprehenditur, quod quædam affirmet incerta, & dubia & falſis vt quidem videtur propiora; quod non eſt viri gravis ac ſapientis; qualem fuiſſe illum, quẽ iſte ſimulat, Antiochenum Epiſcopum & Martyrem omnes conſentiunt. Tale eſt, quod in epiſtola ad Magneſios ſcribit Salomonem quidem duodecim non amplius annos natum fuiſſe, cum de duobus infantibus,altero vivo,altero præfocato judicavit; Ioſiam vero anno ætatis octavo regni gubernaculis admotum,aras & templa diſturbaviſſe & lucos cõbuſſiſſe. Atqui horũ prius plane incertum eſt,neque vſpiã in Scriptura liquido definitum;etiam falſo propius,ſi rem accuratius expenderis;vt videre eſt vel apud ipſum Sanctium, tametſi in hanc opinio-

Ign. ad Magn. p. 50.

Sanct. in 3. Reg. c. 3. p. 972. 973.

nionem pronû. Posterius vero de Iosiæ ætate, cum idololatriam in Iudæa excidit, apertissime pugnat cum Scriptura, quæ diserte tradit Iosiã anno regni sui decimo-octavo, magnum illud opus moliri cœpisse. CAPVT XXI. 4. Reg. 22. 3.

Hic quoque ea repono, quæ de stella Magis prælucente omnino temere scribit; *Stella* (inquit) *in cœlo fulsit, splendore exsuperans omnes stellas, & lux illius ineffabilis erat, & stuporem incussit ipsius novitas. Omnia autem reliqua astra, vna cum Sole, & Luna, chorus fuere stellæ illius; ipsa vero lumen suum extendebat super vel supra omnia*, ὑπὲρ πάντα &c. *vnde soluta est omnis Magia.* Vnde hæc habet scriptor? Quis ei hanc stellam omnes alias lucis suæ splendore exsuperasse revelavit? Quin & solem ipsum & Lunam vna cum reliquis astris chorum huius sideris fuisse? Item illam stellam vel supra, vel super omnia lumen suum extendisse? Et illius stellæ exortu solutam esse omnem magiam? Omnia ex vno istius cerebro prodiere; a Scriptura aliena, ab ipso huius stellæ vsu abhorrentia, ad domum scilicet Bethlehemi indicandam, vbi natus erat Christus. Horum vero absurditas, vel inde patet, quod ea Christianorum interpretum nemo quod equidem sciam, secutus est, qui tam multi de illa stella aliquid commentati sunt. Neque doctissimi Hammondi effugia moror; qui illis omnibus sui Ignatii verbis *nihil aliud significatum* esse dicit, *nisi illam insolitam, a Chaldæis observatam stellam oculos omnium ad se vnam pertraxisse; quod est* (inquit) *verissimum*. Sed verba ipsa aliud se præter hoc, significare clamant; vt quivis ea vel leviter expendens videt. *Omnium* vero *oculos stellam ad se vnam pertraxisse*, quomodo probaverit vir doctissimus? Atqui nullam a Paganorum scriptoribus, talium curiosissimis, factam fuisse stellæ huius mentionem reperimus. Platonicum enim illum Chalcidium, cuius de stella testimonium Hammondus attulit, non Ethnicum, sed Christianum, saltem Cathecumenum, & a fide Christi minime alienum fuisse, ipse ille eius in Timæum Commentarius † & hoc loco & multis aliis passim loquitur. Quod idem addit * illa omnia de stella hyperbolica quadam locutione dicta significare lucem eius Solari maiorem fuisse *fulgore* tantum, aut *saltem solatio*, non autem re ipsa; & mira sunt, & exemplo carent; non ad aliud inventa, quam ad Ignatiana ex telis, si fieri possit, eripienda.

Ign. ep. ad Eph. edit. Vss. Lat. p. 200. Gr. Lat. p. 8.

Hamm. Diss. 2. c. 18.

§. 3.

† Chalcid. in Tim. p. 93. 96. 97. 98. 115. 133. 134. 151. 164. L. Ledit. Parisiis. 1563.

Levius est fateor, sed Ignatio tamen non satis dignum quod iste in epistola ad Smyrnæos temere, nullo certo auctore asseverat; Christum post resurrectionem bibisse; *Post resurrectionem autem* (inquit) *comedit cum eis* (Apostolis) *& bibit, vt carnalis, quamvis spiritualiter vnitus Patri.* Hoc in omnibus editionibus legitur; Latina, Græca, Vsserii, Vossii, vulgata. Christum post resurrectionem *comedisse*, quod ad demonstrandam suæ carnis veritatem erat idoneum, constat ex Evangelio. *Bibisse*, quod non erat ad id probandum necessarium, non constat. Lucas quidem scribit Apostolos cum Christo postquam resurrexisset a mortuis manducavisse & bibisse; ipsum cum eis Christum (quod iste noster ait) manducavisse & bibisse, nusquam dicit.

* §. 5. Ignat. ep. ad Smyrn. edit. Vss. p. 2. 9.

Luc. 24. 42. 43

Act. 10. 41.

Caput XXII.

Caput XXII.

Argumentum adversus Ignatiana XLV. Quod scriptor affirmet quosdam sui avi hæreticos eucharistia abstinuisse; id de Ignatiano avo parum esse verisimile, idque videri sensisse interpolatorem, ideoque tum hunc locum ex sua editione erasisse. Argumentum XLVI. Quod scriptor rem ab omni veri specie plane abhorrentem dicat, nimirum in Romanorum potestate atque arbitrio situm fuisse Ignatium passione, ad quam erat damnatus, liberare.

Ign. ad Smyrn. p. 210 edit. Vss. vet.

Idem scriptor de quibusdam suæ memoriæ hæreticis, quorum mores corruptissimos & ab omni Christiana charitate ac sanctimonia alienos exagitat, curam illis ullam *esse* negans *de vidua, de tribulato de orphano, de ligato; de esuriente, de sitiente,* hæc præterea tradit; *Ab Eucharistia & oratione recedant,* * *propter non confiteri Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Iesu Christi pro peccatis nostris passam, quam benignitate Pat[illegible]esuscitavit.* Vossianus codex eadem exhibet; εὐχαριστίας καὶ προσευχῆς ἀπέχονται διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἡμῶν παθοῦσαν, ἣν τῇ χρηστότητι ὁ πατὴρ ἤγειρεν. Illud mitto, quod hos non modo Eucharistia, sed etiam *oratione* ideo abstinuisse dicit, quod non confiterentur eucharistiam carnem esse Salvatoris; quod ineptum est & incredibile. Cur enim *oratione* quisquam idcirco *abstineat,* quod eucharistiam neget esse Salvatoris carnem? Ista, ut omnes vident, non cohærent. Sed locus fortasse est ex Theodoreto emendandus; & pro προσευχῆς *orationis* nomine, rescribendum προσφορᾶς *oblationis.* Sic enim ille locum recitat, εὐχαριστίας καὶ προσφορὰς οὐκ ἀποδέχονται; *Eucharistias & oblationes non admittunt;* & cætera plane eadem cum Vossianis, quæ exhibuimus. Sed hoc, ut dixi, mitto. Illud quæro; Quinam sint isti hæretici, qui Eucharistia abstinerent, & quidem ideo abstinerent, quod eam negarent Servatoris esse carnem pro peccatis nostris passam & a Patre resuscitatam? Respondet ex Bellarmino,* cui hac in parte subscribit, optimus ac eruditissimus Usserius noster fuisse, Simonianos, Menandrianos, & similes, *veritatem carnis Christi negantes.* Ego vero fateor a veteribus tradi multos olim fuisse hæreticos qui hanc fidei Christianæ partem negarent, idque esse compertissimum; Vel unum requiro ex veteribus, qui scripserit *Simonianos* vel *Menandrianos,* vel omnino aliquos Ignatianorum temporum hæreticos, vel ab Eucharistia simpliciter abstinuisse, vel etiam ideo abstinuisse, quod non putarent Eucharistiam esse Salvatoris carnem pro nobis passam? Nullum huius hæreseos testem neque Bellarminus, neque ipse etiam Usserius affert. Atqui id erat plane memorabi-

*Græc abstinent.

Theod. Dial. 3. Ἀπαθής extr.

Usser. Not. 53. in ep. Ign. ad Smyrn. p. 50.

* Bell. L. 1. de Euchar. c. 1.

morabile;& huiusmodi,quod si verum esset,omnino vel ab Irenæo memoratum esset,qui omnes hæreses,quæ ad sua tempora fuerant, curiosissime exploravit & explicavit, vel ab aliquo alio ex tam multis,qui idem argumentum tractarunt.Atqui nullus,quod sciam,prodidit, hæreticos Ignatii quidem certe ævo,vllos fuisse hujus census.Ergo ne fuisse quidem vllos verisimillimum est; sed istum hos, quos describit, sed non nominat,vel sibi ex suo ipsum cerebro fabricatum esse,vel qui fortasse erat aliquorum suæ memoriæ hæreticorum vsus ac ritus, cum Ignatianorum temporum hæreticis, vt alia alibi non pauca, perperam ac falso tribuisse. Simonianos quidem, quicquid de Eucharistia senserint, quod plane est, quantum equidem memini, incertum, frustra & præter rem fuisse a Bellarmino adductos duo quædam valide ni fallor arguunt. Ac prius quidem hoc est, quòd manifestum est eos hæreticos, quos scriptor intelligit, Christum auctorem suum esse professos; eo peccasse,quod de eius doctrina secius,quam ab ipso traditum est, sentirent, ἑτεροδοξοῦντες (inquit) εἰς τὴν χάριν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσαν, *alienam opinionem tuentes contra gratiam Iesu Christi qua in nos venit.* *Simonianos* vero Christum nequaquam pro auctore suo professos esse & constat ex eorum dogmate,& Origenes nos docet,Celso,qui eos inter Christiani nominis hæreticos memoraverat,ita respondens;*Celsum* (inquit) *latet,quod Simoniani Iesum neutiquam confitentur Dei Filium, sed Simonem esse dicunt virtutem Dei.* Ἀλλὰ λανθάνει τὸν Κέλσον ὅτι οὐδαμῶς τὸν Ἰησοῦν ὁμολογοῦσιν υἱὸν Θεοῦ Σιμωνιανοὶ, ἀλλὰ δύναμιν Θεοῦ λέγουσι τὸν Σίμωνα. & quæ sequuntur in eandem sententiam.Alterum est,quod hos Eucharistiæ reprobatores hæreticos epistolæ scriptor suis temporibus extitisse eo clarissime ostendit, quod eos a Smyrnæis suis *considerari* jubet; id est eorum mores & instituta animadverti & inspici;quod frustra iuberet,nisi tum extitissent. At Simonem & Simonianos brevi ipsis Claudii,quibus exorti erant temporibus,defecisse tradit Eusebius;cum ait, res sub Claudii Principatu gestas exsequens, *Dei gratiam subito restinxisse flammam a Dæmone* Simonis ministerio *accensam*, *& superbiæ fastum ac tumorem, qui se adversus Dei notitiam extulerat, dejecisse ac depreßisse.* ἀναπτυχθεῖσαν (inquit) τοῦ πονηροῦ τὴν φλόγα ἡ τάχος ἐσβέννυ, ἐταπείνου δ' αὐτοῦ (ἀποστόλων) καὶ καθῄρει πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Tum addit *neque Simonis, neque aliorum, qui tunc temporis exorti sunt,conspirationem* συγκρότημα *Apostolorum ætate quicquam voluisse.* Et initio capitis sequentis *Simonis vim ac potentiam cum ipso simul auctore brevi exstinctam atque deletam esse* dicit. ἡ δὲ τοῦ Σίμωνος ἀπέσβη καὶ παραχρῆμα σὺν καὶ τῷ ἀνδρὶ καταλέλυτο δύναμις. Idem iterum libro sequenti cum de Menandro Simonis successore, de Ebione, Cerintho, & Nicolaïtis ad Trajani tempora dixisset, ait *eos dicto citius plane penitusque exstinctos esse.* λόγου θᾶττον εἰς παντελὲς ἀπεσβήκεσαν. Consentit Hammondus,& hæc ipsa ad eam rem indicat. Quæ cum ita sint, apparet Simonianos, sub Claudio pridem exstinctos Traiani & Ignatianæ passio-

CAPUT XXII.

Ign. ad Smyrn. p. 220.

Orig. contr. Cels. L. 5 p. 280

Ign. ad Smyrn. p. 220.

Euseb. Hist. L. 2. c. 14. init.

ibid. c. 15. init.

ibid. L. 3. c. 29. extr.

Hamm. Dissert. 1. c § p 13.

Capvt XXII. passionis temporibus nullos extitisse; neque adeo de illis posse accipi, quæ a scriptore epistolarum de quibusdam sui temporis hæreticis dicta recitavimus. Doctiss. Vsserius, vt Docetas, id est Christi corpus, non veram carnem, sed inane tantum eius phantasma fuisse blasphemantis, Eucharistia omnes abstinuisse probet, affert Tertullianum hunc tæterrimum errorem in Marcione ex Eucharistia refutare, ex sacramento carnis, veritatem carnis astruendo.* Fateor; sed neque negaret vir optimus atque candidissimus ipsum illũ Dominicæ carnis negatorem Marcionem Eucharistiam nihilominus retinuisse & celebrandam putavisse, & quidem eodem illo Tertulliano teste in eodem opere, vbi Marcionitas & baptizatos & eucharistia communicatos fuisse docet apertissime; *Sed ille quidem* (inquit de Christo Marcionis loquens) *vsque nunc nec aquam reprobavit, nec oleum quo suos vngit, nec mellis & lactis societatem, qua suos infantat, nec panem, quo ipsum corpus suum repræsentat, etiam in sacramentis proprijs egens mendicitatibus Creatoris.* Vnde videre est, vsum Eucharistiæ non eo statim reprobasse Docetas, quod Dominicę carnis veritatem negarent. Neque quod Tertullianus ex Eucharistię sacramento veram esse Domini carnem argumentatur, ideo consequens est, Marcionem & cæteros Docetas vim argumenti pariter vel cum Tertulliano vidisse, vel ei concessisse. Multos enim quotidie cernimus res tametsi inter se pugnantes, vna tamen tueri ac defendere. Itaque cum nullus Ecclesiæ scriptor hæreticos Ignatianis temporibus extitisse dicat, qui Eucharistiam reprobarent, clarum est hunc epistolæ auctorem qui solus id affirmat, rem dubiam & incertam, pro vera Smyrnæis suis temere venditasse; quod profecto facturus nequaquam erat sanctissimus Martyr Ignatius; Quod probe intellexisse videtur posterior ille Ignatianorum interpolator, qui hanc de hæreticis Docetis eucharistiâ abstinentibus sententiam totam ex suis codicibus erasit, veritus ne ea si retineretur, auctorem alium quam Ignatium fuisse proderet, hæreticorum peregrinum & inauditum apud illius ævi scriptores genus commemorans, quod ipse nusquam apud quemquam aliquid huiusmodi extare cerneret. Eo factum est vt in vulgatis codicibus neque Græcis neque Latinis, qui omnes scilicet ex illius interpolatoris exemplari descripti ac disseminati sunt, vlla relicta sint illius sententiæ vestigia; sed eius loco substituta longissima quædam ac plane diversa *sunt*. Nam post illa verba; *tribulatum respuunt, vinctum derident*, ex Vsseriano & Vossiano codice vtcumque expressa, hæc sequuntur; *crucem erubescunt, passionem deludunt, resurrectionem frustrant. Huiusmodi omnes nepotes sunt illius inveterati malorum spiritus, qui & Adam per mulierem mandatum transgredi persuasit, qui & Abel per Caïn occidit, qui & Iob decipere conatus est, qui & Iesu filio Iosedech resistere tentavit, qui & Apostolorum fidem subvertere voluit*, & cætera quæ describere & longum, & supervacaneum est. De eucharistia vero ab illis Diaboli nepotibus repudiata, quæ hoc loco in primis ac vetustissimis libris erant, omnia penitus deleta;

Vsser. Not 53. in ep. Ign. ad Smyrn.

*Tertull. contr. Marc L. 4. c. 40.

Id. ibid. L. 1. c. 11. p. 437. D.

Ignat. ep. ad Smyrn vulg. p. 116.

deleta; plane eodem consilio, quo *Sigen* quoque idem impostor ex epistola ad Magnesianos expunxit, ne scriptorem Valentino recentiorem fuisse doceret; vt est supra a nobis demonstratum. CAPVT XXII.

Iam neque illud satis capio, quî verum sit, quod idem scriptor suum potiundi martyrii desiderium testatus, Romanis suis ne se tanto bono ex nimia in *carnem suam* caritate fraudent, blandiens dicit; *Vobis enim* (inquit) *facile est, quod vultis facere*, ὑμῖν γὰρ εὐχερές ἐστιν ὃ θέλετε ποιῆσαι. *Ign. ep. ad Rom.* Et interjectis versiculis satis multis. *Volens* (inquit) *pro Deo moriar, siquidem vos non prohibeatis.* ἑκὼν ὑπὲρ θεοῦ ἀποθνήσκω, ἐάνπερ ὑμεῖς μὴ κωλύσητε. *p. 211. ibid.* Atque iterum infra; *Non amplius volo secundum homines vivere. Hoc autem erit, si vos velitis.* οὐκ ἔτι θέλω κατ' ἀνθρώπους ζῆν. τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν ὑμεῖς θέλητε. *ibid. p. 213.* Vel nihil intelligo, vel iste profecto intelligit in eorum fidelium, ad quos scribit, manu ac potestate fuisse ipsum supplicio liberare, ad quod erat damnatus. Quod si ita est, fatēdum est illos Romanos gravissime peccasse, & patricidii cujusdam reos fuisse, qui sanctam animam, & Ecclesiæ Christianæ ædificationi tam vtilem eripi sibi, eripi suo gregi, bestiis objici, & suam insuper civitatem, multo jam sanctorum sanguine pollutam hac insuper ferina viri Apostolici laniena contamiri passi sint, cum iis totum scelus facile si isti credimus, fuerit & a Martyris capite & a Romanorum fama depellere. Neque eos ab hoc crimine istius preces purgant, qui se ab illis deseri non parcius neque segnius optat ac precatur, quam alii se a suis sociis defendi ac juvari petere solent. Id enim in proximum officii Deus ipse nobis imposuit, ne quemquam etiam volentem, etiam in lethum ruentem, mori aut cruciari quantum quidem in nobis situm est, sinamus. Si iste serio atque ex animo poscebat, vt pii se, cum possent prohibere, trucidari paterentur, iniquas atque inhonestas preces sperni decuit; hoc a Christi servis flagitantes scilicet ne Domino suo obsequantur, sed quem ille servari jussit, eum vt proculcata ipsius lege, carnificibus in manus crudelissime cruciandum atque enecandum tradant. Alia enim sunt Dei, alia fidelium jura. Ille omnia pro sua voluntate ab omni lege liber sapientissime gubernans, ac de exitu, quem habet in manu, securus, sæpe improbos lascivire, & in furias efferri, pios adversis vrgeri, diris cruciatibus vexari, occidi denique & suppliciis crudelissimis necari finit; qui si liberet, vel solo nutu & illos pessumdare, vel certe coercere, & hos servare incolumesque ac florentes ab omni injuria tueri posset. Nobis lex est a Deo lata, cui nos necesse est parere; a qua ne latum quidem vnguem discedere licet. Non jam quæro, quæ qualisque fuerit ista quæ Romanis fidelibus a nostro tribuitur potestas. Sive gratia, aut jure in homines, sive prece apud Deum; tantum valuerunt, vt prohibere possent ne martyr moreretur; peccarunt qui mori non prohibuerunt. Atqui non peccasse eos constat, neque vnquam inventus tam iniquus calumniator, qui Romanis fidelibus Ignatii mortem crimini daret. Falsum ergo est quod iste toties affirmat, mortem ejus si vellent, nullam futu-

futuram fuisse; neque adeo qui id scripsit, is Ignatius fuit, quem non est credibile tam inofficioso mendacio in ipsa martyrii meditatione suis Romanis adulatum esse.

Caput XXIII.

Argumentum XLVII. XLVIII. Quod scriptor uxores vetat suos viros proprio nomine appellare; item quod ad Ioannem scribat multas mulieres cupere B. Virginis ubera tractare, quod utrumque Martyris vel gravitate, vel pudore parum dignum videtur. Argumentum XLIX. Quod idem hæreticorum nomina, tametsi nulla se editurum professus, non pauca tamen edit; quod Martyris constantiam & veracitatem minime decebat. Id vero interpolatoris esse crimen. Argumentum L. Quod scriptor se ad Ephesios libellum iterum scripturum pollicetur; quod Martyris rebus ac temporibus non convenit, eoque fuit ab interpolatore ex epistola prudenter resectum.

Ign.ep.ad Ant. p.158.

* Euseb. Hist. L. 3.c.36.init.

SVnt & quædam in his epistolis a viri, cui affictæ sunt, gravitate ac sapientia aliena; ut quod mulieribus conjugatis præcipit, ne viros suos propriis nominibus salutent. *Mulieres* (inquit) *honorificent viros suos, ut carnem suam; & non audeant proprio nomine eos vocare.* αἱ γυναῖκες τιμάτωσαν τοὺς ἄνδρας, ὡς σάρκα ἰδίαν. μηδὲ ἐξ ὀνόματος αὐτοὺς τολμάτωσαν καλεῖν. Hæccine quæso, una est ex illis Apostolicis traditionibus, quas *iste ad certiorem posteritatis notitiam testimonio suo confirmatas scriptis mandare necessarium ducebat?* * Digna res, quis neget? Quam Antiochenus præsul, & senex, & ad martyrium sub militum custodia properans, universæ suæ Ecclesiæ litteris consignatam commendaret. Quis enim non intelligit, quantum salutis periculum aditturæ sint uxores, quæ viros suos propriis nominibus salutare ausæ fuerint? Iste vero quisquis fuit, scriptor pessime intellexit, quantum virum simulandum sumpsisset, cui tam frigidas nugas in tali rerum suarum articulo curandas, ac præcipiendas mandavit.

Ignat.ep.1. ad Ioann.

Illud vero nonne bellum est, & Ignatii pudore ac sanctitate dignum, idem alibi ad Ioannem scribit, *multas esse de suis mulieribus, quæ Mariam Iesu videre cupiant, & a se quotidie ad Apostolum discurrere velint, ut eam contingant, & ubera eius tractent, quæ Dominum Iesum aluerunt, & quædam secretiora eius percunctentur?* Hæc Ignatium ad Ioannem, Episcopum ad Apostolum, virum utrumque gravissimum ac verecundissimum, scribere potuisse qui putat, næ ille paleas esse & carduos dignus est.

Sed & hoc levis est, neque satis constantis judicii, quod iste nolle se hæreti-

hæreticorum vel nomina edere, aut vſurpare profeſſus, conſilii ſui ac decreti immemor non paucos nominatim alibi recenſet ac commemorat. Hæc ſunt ejus ad Smyrnæos verba, vbi de hæreticorum inſania, ac de eorum impiis dogmatis locutus; *Nomina autem ipſorum* (inquit) *exiſtentia infidelia, non viſum eſt mihi inſcribere; ſed neque fiat mihi ipſorum recordari, vſque quo pœniteant in paßionem, quæ eſt noſtra reſurrectio.* τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν ὄντα ἄπιστα, οὐκ ἔδοξέ μοι ἐγγράψαι· ἀλλὰ μηδὲ γένοιτό μοι αὐτῶν μνημονεύειν, μέχρις οὗ μετανοήσωσιν εἰς τὸ πάθος, ὅ ἐστιν ἡμῶν ἀνάστασις. At idem alibi ſuæ ipſe legis oblitus, Simonem, Menandrum, Baſilidem, Theodotum, Cleobulum, ad Trallianos, quod ſupra oſtendimus, nominat, & Nicolaïtas tum ibidem, tum alibi ſuæ hujus religionis ſecutus loquitur. Eſt etiam vbi Ebionem, myſtico credo, nominis ſenſu captus, edit; Ejus enim expoſito errore, ipſum quoque hominis nomen ita aperit; *Huiuſmodi* (inquit) *pauper eſt ſenſu, ſicuti vocatur, & adinventor ipſius erroris Ebion.* καὶ ἐστιν ὁ τοιοῦτος πτωχὸς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐπικαλεῖται Ἐβίων. Id enim nominis apud Hebræos *egenum* & *pauperem* ſignificat. Sed nequid diſſimulem, interpolatoris iſta culpa eſt; non primi epiſtolarum auctoris. Hic quam ſibi fixerat de non nominandis hæreticis legem, ſervavit ſane; neque enim quemquam ſi bene memini, nominavit. Et ſapuit. Eſt enim, vt videtur, veritus, ne iſtorum nomina, ſiqua incautius vt fit, ederet, ſuam impoſturam proderent. Interpolator non modo incautior, ſed plane ſtolidus fuit; qui illam quidem auctoris legem ipſe quoque totidem verbis ſuæ ad Smyrnæos epiſtolæ inſcripſit, cæterum ea ſe, vt opinor, quod ab alio lata eſſet, minime teneri ratus, hæreticos, vt diximus, non ſemel nominat. Sed ille quidem ſuæ ſtultitiæ pœnas luit. In id enim incidit, quod ille alter vt vetuſtior, ita & callidior planus, caverat. Dum enim Baſilidis & Theodoti nomina temporum immemor epiſtolis ſuis ſecurius admiſcet, videndum ſe præbuit; hoc ſe poſt eum quem videri vult, Ignatium vixiſſe prodens; quo peccato nullum eſt in hoc artificii genere craſſius, aut turpius.

Ign. ad Smyr. ad Vſſ. p. 220

Gr. Voſſ p. 35.

Id. Vulg. ad Trall. p. 77. 78

Id ad Philad. p. 102.

Id. ibid.

Ign ad Smyrn. edit. vulg. p. 114.

Atque hoc quidem loco primo dramatis auctore incautior fuit interpolator. Sed eſt viciſſim vbi ſe callidius quam iſte fecerat, gerit. Nam præter eam, quam ſupra diximus, ab illo ſtulte memoratam, ab hoc ſapienter obliteratam, *Sigen*, ſunt & quædam alia quæ ab auctore inconſiderate poſita, interpolator prudēter delevit. Quale eſt, quod jam ſum editurus. Primus impoſturæ auctor hæc ita ad Epheſios ſcripſerat; *Si me dignificet Ieſus Chriſtus in oratione veſtra, & voluntas ſit; in ſecundo libello quam ſcripturus ſum vobis, manifeſtabo vobis, quam inceperam diſpenſationem in novum hominem.* ἐάν με καταξιώσῃ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν καὶ θέλημα ᾖ, ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλιδίῳ, ὃ μέλλω γράφειν ὑμῖν, προσδηλώσω ὑμῖν ἧς ἠρξάμην οἰκονομίας εἰς τὸν καινὸν ἄνθρωπον. Senſit interpolator ab Ignatii non quidem gravitate, ſed tamen judicio & ſapientia nonnihil abhorrere videri illam, quam in hoc rerum ſuarum ſtatu polliceri fingitur, *ſecundi libelli ad Epheſios* mittendi curam; Satis jam

Ign. ad Eph. ed. veter. Vſſ. p. 201 & Gr. Voſſ

Caput XXIII. mirum nasutis hominibus visum iri, quod viro ad martyrium tam ardenter anhelanti, & in ea meditatione noctes diesque defixo, inter hæc, & assiduas suorum illorum *Leopardorum* vexationes ac molestias vacaverit tamen tam multas, tamque longas epistolas ad diversas Ecclesias scribere; Ac vt hoc jam per se nimis absurdum lectores concoquant, illud quidem certe neminem vsque adeo vel obesum vel patientem fore, qui ferre possit, vt Martyr suæ passionis diem singulis momentis animo versans, expetens, ac expectans, non contentus prolixa hac ad istos epistola, etiam de secundo nescio quo *libello* cogitet. Hæc a scenæ suæ ingenio abludere intelligens interpolator, totam illam primi actoris, ineptam sane ac intempestivam de *secundo libello* sententiam, fortiter, & siquid judico, haudquaquam stulte ex opere resecuit; & omissis nugis ad sua seria mature redit, illa quæ apud auctorem sequebantur, de constantissima in episcopum fide & *impravaricabili presbyterij obsequia*, pertexens; vt videre est in exemplaribus Ignatii vulgatis.

Caput XXIV.

Argumentum adversus Ignatiana LI. Quod scriptor se quadam de Angelis scribere posse glorietur, adeo sublimia, vt Trallianos strangulatura sint. Reverendiss. Vsserij glossæ & παρερμηνεία refelluntur. Argumentum LII. Quod scriptor Martyris nomen vivens sibi assumat. Argumentum LIII. LIV. Quod & Polycarpum, & Ioannem Apostolum minus quam deceat, honorifice in epistolis ad eos scriptis habuit; quæ omnia a Martyris modestia, atque humilitate aliena esse videntur.

Denique neque ea omiserim, quæ in epistolis occurrunt non satis vt videtur cum Martyris modestia, quam summam fuisse perhibent, consentanea. Illa mitto, quæ de sua quadam heroica & omnem hominum modum supergressa adversus mortem dirissimam fortitudine tota passim ad Romanos epistola iactat, objecto hyperboles præsidio ne quicquam a doctissimo Hammondo defensa, & a nobis supra tractata. Alia afferam minus quidem elata; sed tamen hujusmodi, quę difficile sit cum modestiæ, præsertim Christianæ, ingenio ac moribus conciliare. Quale istud est, quod in epistola ad Trallianos supercœlestium scientiam sibi vindicat. *Multa* (inquit) *sapio in Deo, sed me ipsum mensuro, vt non in gloriatione perdar.* Tum paulo post; *Non possum vobis supercœlestia scribere? Sed timeo ne parvulis existentibus vobis damnum apponam. Et condonate mihi; ne forte non potentes capere strangulemini. Etenim ego, non secundum quodcumque ligatus sum, sed potens scire calestia, & loci positiones Angelorum, & constitutiones, principia:*

Ignat. edit. vet. Vss. ep ad Trall. p. 107. 1. 8. & Gr. desst.

cipiationes, * *visibiliaque & invisibilia; præter hoc iam & discipulus sum.* Vossiana his congruunt; πολλὰ φρονῶ ἐν Θεῷ ἀλλ' ἐμαυτὸν μετρῶ, ἵνα μὴ ἐν καυχήσει ἀπόλωμαι. Tum; Μὴ οὐ δύναμαι τὰ ἐπουράνια γράψαι; ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ νηπίοις οὖσιν ὑμῖν βλάβην παραθῶ. Καὶ συγγνωμονεῖτέ μοι, μήποτε οὐ δυνηθέντες χωρῆσαι στραγγαλωθῆτε. Καὶ γὰρ ἐγὼ οὐ καθότι δέδεμαι, καὶ δυνάμενος νοεῖν τὰ ἐπουράνια, καὶ τὰς τοποθεσίας τὰς ἀγγελικάς, καὶ τὰς συστάσεις τὰς ἀρχοντικάς, ὁρατά τε καὶ ἀόρατα, παρὰ τοῦτο ἤδη καὶ μαθητής εἰμι. Eadem, sed de more interpolata, & multis, vt Angelorum nominibus aucta in vulgata Ignatii Græca Latinaque editione habentur. A modestia autem hic scriptor duplici nomine discedit; Nam & sibi ea tribuit, quæ nemini homini mortali concessa sunt, & eo loco ac tempore tribuit, quo ea, etiamsi vere habuisset, nil necesse erat explicari & ostentari. De priori, res clara est. Nam primo in genere gloriatur *se multa sapere in Deo*; tum addit *se posse supercœlestia scribere*; tam grandia, tamque sublimia, vt Tralliani ea capere non possint. Postremo quæ sint illa quæ dicit *supercœlestia* paulo clarius definiens, nescio quas loquitur Angelorum τοποθεσίας, *loci positiones*, id est ni fallor, loca, in quibus singuli vel Angeli vel Angelorum ordines a Deo in hoc vniverso, sive in cœlis sive alibi, positi sunt ac constituti sive pro naturæ, sive pro munerum suorum ratione. Addit & συστάσεις ἀρχοντικάς, *Principatuum* quasdam velut stationes, atque acies, ac denique cætera *visibilia & invisibilia*. Hæc autem huiusmodi esse, quæ nulli mortales sciant satis per se patet. Neque enim vsquam a Deo, qui solus ista novit, in divinis litteris revelata sunt. Itaque Paulus apertissime eorum vanitatem & immodestiam in epistola ad Colossenses perstringit, qui de Angelis multa vulgo ignota philosophabantur, dicens eos *ambulare in iis quæ non viderunt*; ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων. Hujus temeritatis reum se hic auctor facit, dum ista de Angelis & rebus cælestibus scribere se posse profitetur. Doctissimus Vsserius, vt hanc epistolam, quam vere esse Ignatii putat, ab hac objectione liberaret, locum longe aliter reddidit, quam interpres vterque Latinus, & vulgatus, & vetus, quem ipse edendum curavit. Ille enim hæc Græca, καὶ γὰρ ἐγὼ οὐ καθότι &c. ita est interpretatus. *Etenim ego non quemadmodum vinctus sum, etiam cælestia intelligere possim, & situs Angelorum, & cœtus Principatuum* &c. Plane vt vides, ac si scriptor se ista intelligere, non affirmet, sed neget. Sed, quod viri maximi pace dictum sit, non est hæc mens scriptoris. Primo enim hæc cum superioribus, si ita sumantur, non quod decebat cohærebunt, sed pugnabunt. Scriptor enim paulo ante disertissime affirmabat, *se posse supercœlestia scribere*; nunc ea se vel posse intelligere (quod minus est, quam scribere) negabit. Atqui plane est incredibile hominem mentis quidem sanæ in vna eademque perioche duo inter se pugnantia simul semelque posuisse. Tum illa verba, ἐγὼ οὐ καθότι δέδεμαι, καὶ δυνάμενος νοεῖν τὰ ἐπουράνια; nemo credo negabit durum, ac difficile esse, mirum ac novum ita interpretari, vt id significent, quod vult clarissimus Vsserius, *ego non quemadmodum.*

CAPVT XXIV.

* Gr. *Principatuum.*

Col. 2. 18.

Ign. ad Traill. ab Vsser. Lat. redd. p. 15.

Caput XXIV.

modum vinctus ſum, etiam cœleſtia intelligere poſſum qua de re qui Græciſmi periti ſunt per me judicent licet. Mihi quidem illa verba longe aliud ſonare videntur. Tertio ſi admittatur hæc interpretatio, quid queſo, fiet verbis ſequentibus, παρὰ τοῦτο ἤδη καὶ μαθητής εἰμι? Quæ Vſſerius ita reddidit, *Præter hoc iam & diſcipulus ſum*; ſenſu, qui neque præcedentibus, neque ſequentibus verbis congruit. Huc accedit denique Latini vtriuſque interpretis & Vſſeriani, & vulgati auctoritas; qui tametſi in cæteris fortaſſe hujus loci particulis valde diverſi ſint, in hoc tamen conſentiunt, quod ſcriptorem volunt his affirmaſſe ſe poſſe ſcire cœleſtia. Vetus, vt exhibuimus; *Etenim ego non ſecundum quodcunque ligatus ſum, ſed potens ſcire cœleſtia.* Non incommode; ſed & argute. Negat enim ſui vincta eſſe omnia; vinctum quidem corpus, ſed mentem liberam, ac eo vſque ſolutam, vt etiam cœlum ſi libeat ſcandere, & res cœleſtes intelligere poſſit. Vulgatus vero; *Poſſum quidem* (inquit) *intelligere cœleſtia, Angelorum ſcilicet, atque Archangelorum ordines;* Tum interjectis non paucis ex Dionyſiana vt videtur, hierarchia deſumptis. *Hæc igitur ego cognoſcens* (inquit) *non omnino perfectus ſum, aut diſcipulus eſſe poſſum, qualis Paulus, aut Petrus.* Optime. Itaque Græca expunctis, vt Voſſius exhibuit, quæ interpolatoris manu interjecta ſunt, ſic omnino reddenda ſunt; *Etenim ego, non ideo quod vinctus ſum, & potens ſupercœleſtia intelligere, & Angelorum loca & ſitus, & Principatuum cœtus* ſive *ſtationes, viſibiliaque & inviſibilia, propter hoc etiam diſcipulus ſum. Multa enim nobis deſunt, ne a Deo deſeramur.* Hic eſt ſimpliciſſimus & Græcis ad amuſſim congruens, adhæc rectus & idoneus ſcriptoris ſenſus. Neque vero quiſquam regerat hunc iſta ex hypotheſi tantum dixiſſe, ſignificantem ſe non hac revera facultate fuiſſe præditum, ſed etiamſi eſſet præditus, ne ſic quidem diſcipuli nomine dignum futurum. Ne hæc ita ſumantur, obſtat primo, quod ſe, quo modo ac ſenſu *vinctum* dicit, eodem dicit *potentem ſupercœleſtia intelligere*, vt liquet. *Vinctum* autem dici non *ex hypotheſi*, ſed ex vero, quod reapſe vinctus eſſet, omnes vident. Ergo & *potentem ſupercœleſtia intelligere*, non ex hypotheſi, ſed ex vero, ſignificare fatendum eſt, quod ea intelligentiæ facultate reapſe præditus eſſet. Sed & illud ſecundo hypotheticum hunc ſenſum repudiat, quod proxime plane affirmaverat *ſe poſſe ſupercœleſtia ſcribere*; adeoque *intelligere*. Neque enim quæ non intelligeret, ea ſcribere poſſet. Ex quibus denique manifeſtum eſt iſtum ſibi hanc ſupercœleſtium notitiam de Angelorum locis, deque Principatuum cœtibus ac ordinibus ac de *viſibilium*, & inviſibilium rerum naturis ſcientiam, apertiſſime tribuere; quod profecto non eſt ſimpliciter ad Pauli de Angelis capite ad Coloſſenſes primo locum, quod dicit Vſſerius, *reſpicere*, vbi Apoſtolus nihil aliud nos docet, niſi *a Domino Chriſto creata eſſe omnia viſibilia & inviſibilia*; etiam *Thronos, & Dominationes, & Principatus & Poteſtates*; de ſitu vero *Angelorum*, & de *Principatuum cœtibus*, ſive *conſtitutionibus*, & alijs, quæ noſter ſe

Ign. ad Trall. vulg. p. 67.

Vſſ. Not. 22. in ep. Ignat. ad Trall.

CAPVT XXIV.

ſter ſe *intelligere* poſſe profitetur, nihil dicit. Huc accedit, quod ea quæ iſte ſe & *intelligere*, & *ſcribere* poſſe dicit, tanta tamque ſublimia erant, vt Trallianis *obfutura* fuerint, eoſque *ſtrangulatura*, ſi ſcripta eſſent; vnde ab iſto longe alia intelligi patet, quam a Paulo illo loco dicta; quæ adeo Trallianis vel vllis aliis fidelibus ſcripta non nocent, vt plane contra, etiam multum proſint. Nulla ergo ratio eſt, quæ iſtum talia de ſe ipſo jactantem, purgare ſatis poſſit; quominus jure meritoque veluti *καὶ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, incuſandus ſit.* Sed etiamſi iſtum finxeris (quod non eſt credibile) ea, de quibus gloriatur, vidiſſe ac revera ſciviſſe; ne ſic quidem eum a violatis modeſtiæ legibus purgaveris. Neque enim modeſti hominis eſt, ſed vani ac glorioſi, ſiquid habet excellens & eximium, id efferre apud alios, atque oſtentare. Fateor ea interdum tempora incidere, cum etiam modeſtiſſimis de præclaris ſuis aliquid licet dicere; vt Paulum alicubi videmus, adverſariorum, æmulorum, & ſycophantarum ſuorum iniquitate coactum, quo Apoſtolatus ſui gloriam defenderet, ſuamque apud Corinthios exiſtimationem tueretur, eo prorumpere, vt de ſuis revelationibus aliquid, ſed obſcure ac veluti non de ſe, ſed de alio quodam loquens, innuat potius, quam ſignificet. Sed hoc ipſum, tametſi juſta & neceſſaria cauſſa compulſus, quanto tamen Deus bone! cum pudore, quanta cum verecundia facit! Non ſemel hujus ſuæ vt appellat, *inſipientiæ*, veniam poſcens. Noſtri epiſtolici Ignatii, plane alia ratio eſt. Nihil eum non dico cogebat, ſed ne invitabat quidem ad ſuæ illius ſingularis, planeque Angelicæ de Angelis & inviſibilibus, ſcientiæ glorias ante Trallianorum oculos explicandas. Imo plane erat intempeſtivum, neque loquentis vel perſonæ vel tempori congruens acroama. Quis enim id a Martyre ad Chriſti cõfeſſionem ſuo ſanguine obſignandam properante exſpectaret? Mitto quod hæc ipſa ſatis invidioſe eloquitur; cum profitetur iſta, quorum ſibi ſcientiam arrogat, adeo eſſe excelſa, adeo ſupra mortalium etiam fidelium captum, ſublimia, vt ea a Trallianis ſuis capi poſſe deſperet. Cujus rationem adfert non admodum officioſam; hanc ſcilicet, quod iſti ſint *νήπιοι, parvuli, pueri, infantes*. Non vrgeo, parum videri conſentaneum *νηπίους* nunc ab iſto dici, quos nuper *Deo dignos, & mentem inculpatam, & inſeparabilem in patientia habere* dicebat. Ita vero de ſua quidem ſapientia magnifice, de aliorum vero captu abjecte atque humiliter ſentire, id vero quid ſit neſcio; ſi non eſt apertiſſime ſe ſupra alios afferre. Cum ergo & hoc, & cætera quæ denotavimus, non parum a modeſtia Chriſtiana finibus abſcedant; fatendum eſt eorum ſcriptorem nequaquam fuiſſe Ignatium, virum vt omnes fatentur, non modo modeſtum, ſed etiam humillimum.

Coll. 1. 16.
2. Cor. 12. 2. 3. & 11. 1. 16.
in titulo & initio epiſt.

Neque illud ſatis videtur Ignatii modeſtiæ convenire, quod in epiſtola ad Polycarpum, ſcriptor Martyris nomen aſſumit; *Ignatius Epiſcopus Antiochiæ, qui & Martyr Ieſu Chriſti, Polycarpo.* ὁ καὶ μάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Lugdunenſes vero noſtri, qui annis poſt Ignatium circiter 64.

Ign. ad Polyc. p. 135.

pro

Caput XXIV.

pro Christo passi sunt, Martyrum nomen, quamdiu quidem in terris vixerunt, adeo non assumebant, vt etiam ab aliis delatum recusarent, ac deprecarentur. Hæc enim sunt Ecclesiæ Lugdunensis de iis verba; *Quamvis in tantum gloriæ culmen evecti essent, nec semel atque iterum, sed sæpius martyrium subiissent, & a bestiis denuo in carcerem relati essent, quamvis ignium impressa vestigia, quamvis vibices & vulnera, toto corpore circumferrent; tamen nec se ipsos martyres prædicabant, nec a nobis ita se appellari patiebantur.* οὔτε αὐτοὶ μάρτυρας ἑαυτοὺς ἀνεκήρυττον, οὔτε μὴν ἡμῖν ἐπέτρεπον τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύειν αὐτούς. *Verum si quis nostrum per litteras, aut in familiari colloquio eos Martyres compellasset obiurgabant graviter, atque increpabant. Martyris enim appellationem libentissime concedebant Christo, vt pote fido veroque testi & primogenito mortuorum, vitæque cœlestis principi ac auctori. Eos quoque qui jam ex hac vita migraverunt, martyres nobis commemorabant, aiebantque; Hi iam sunt Martyres, quos in ipsa confessione Christus assumi voluit, professionem ipsorum morte, tanquam annulo, obsignans. Nos vero viles atque abiecti confessores.* Hæc illi; modeste sane, ac vt Christiana humilitate dignum est. Neque dubitandum est, quin sanctissimus Ignatius, qui eodem scilicet modestiæ ac verecundiæ spiritu tinctus atque imbutus erat, eodem quoque modo se in pari loco gesserit; nedum vt sibi gloriosissimum Martyris nomen vltro ipse in epistolis suis inscriberet. Qui ergo id sibi ipse imponit atque arrogat scriptor, quisquis de cætero fuit, Ignatius certe non fuit. Sed ille vt patet, cum Ignatium, diu ipse post ejus mortem vivens ac scribens, Martyrem in Ecclesia audire, neque absque eo elogio a fidelibus nominari videret, quod consummato rite meritoque ab aliis tribuebatur, id ipsum a superstite vsurpari atque assumi, temporis vtriusque tametsi latum discrimen non animadvertens, aut cogitans, nulla vel injuria, vel invidia posse putavit.

Apud Euseb. Hist. l. 5. c. 1. init p. 166. B.

Idem denique Polycarpo suo condiscipulo, & admirabili Smyrnensis Ecclesiæ Episcopo, de pietate, de sui muneris officiis ita omnia maxima minima præcipit, vt tironybus magistri solent; *vt prudentiam ampliorem, quam habet postulet; vt vigilet, inobdormibilem spiritum possidens*; & cætera quæ describere longum est. αἰτοῦ (inquit) σύνεσιν πλείονα, ἧς ἔχεις. γρηγόρει ἀκοίμητον πνεῦμα κεκτημένος. Verus Ignatius cum Polycarpo, tanto viro, suoque in domino condiscipulo honorificentius erat acturus.

Ign. ep. ad Polyc. p. 136.

Ejusdem est vel arrogantiæ, vel rusticitatis, quod ad Ioannem scribens, præceptorem suum, eum non *Apostoli* nomine in epistolæ inscriptione, quod verum erat, & certe decebat, sed *sancti* duntaxat *senioris* titulo ornat. Neque enim si Ioannes ad *Electam Dominam* & ad *Gaium* scribens, non aliud, quam *Senioris* nomen assumpsit, eo fit, vt Ignatio non alio, quam hoc titulo Ioannem insignire licuerit. Nam & Ioannem de se humiliter, & Ignatium de Ioanne honorifice & sentire & loqui debebat. Neque is epistolarum scriptor, qui a decoro tam longe recedit, Ignatius fuisse censendus est.

Caput

CAPVT XXV.

CAPVT XXV.

De scriptoris dictione, & tum de singulis nominibus, tum de orationis ex ijs contexta idea. Argumentum adversus Ignatiana LV. Quod diversissima epistolarum, non modo aliarum ab alijs, sed interdum etiam singularum a se ipsis oratio, diversos fuisse earum auctores apertissime arguit. Argumentum LVI. A prafixo omnibus epistolis Theophori cognomento, quod fictitium & a fabella ortum contra Reverendissimi Vsserij exceptionem ostenditur. Argumentum LVII. Quod scriptor contra Apostolorum & Apostolicorum virorum consuetudinem ἱερεὺς *pro presbytero*, ἀρχιερεὺς *pro Episcopo dicit. Refellitur doctissimi Hammondi duplex vitilitigatio. Eundem Papam dixisse pro Episcopo, quod vetus esse & ab ipsis Tertulliani temporibus vsitatum demonstratur. An ante Tertullianum vsitatum fuerit, incertum esse.*

ATque hæc quidem hactenus de rebus ipsis diximus, quæ epistolas Ignatio Martyri aliena manu subditas fuisse arguunt. Nunc de oratione, & verbis, ex quibus oratio contexta est, dicamus. Nam in hac parte sunt non pauca, quæ scriptoris ævum & ingenium ab Ignatio alienum produnt.

Epistolas ipsa statim oratio ostendit non esse vnius eiusdemque auctoris; multiplex ipsa, neque vnius generis aut coloris. Nam illæ quidem sex primæ, quas Vsserius ex veteribus Anglicanis libris protulit, tristes, & salebrosæ, rudes, & incultæ sunt; Oratio brevis, & concisa, & horrida, torrentis instar per confragosa montium inter abrupta & saxa & cautes & præcipitia vix enitentis, fertur. Magna sensuum vbique obscuritas; vel nullus, vel malignus verborum inter se nexus. Priscæ Loxiæ Apollinis oracula, vel Sibyllarum folia legere te credas. Ad hoc scriptoris ingenium accessit in Latinis fœda interpretis barbaries; quæ sermonem jam per se satis involutum, novis vitiis inquinatum, plane sic corrupit, vt nihil esse possit deterius. Sex aliarum haud paulo melior oratio. Nam tres ad Ioannem, & ad B. Virginem, postremas mitto; plane ludicras ac futiles. Quæ vero de sex aliis prima est ad Mariam Cassobolitam, eius sermo multo est, quam Vsserianarum melior, & emendatior, & amœnior. Idem est de ea judicium, quæ ad Polycarpum scripta est. Ipsa inscriptio, non vt aliarum, spinosa, & intricata, sed clara ac nitida, ab ipso statim limine orationem qualis sequitur, promittit, tersam & cultam, & facilem. Sed & quæ est ad Tarsenses, satis perspicua est; & rem contra hæreticos non infeliciter gerit. Ejusdem quoque coloris est quæ ad Antiochenos inscripta est; Etiam

CAPUT XXV.

melior est, quæ ad Heronem sequitur. Quæ denique ad Philippenses scripta est, adeo a sex primarum illuvie & squalore procul est, vt etiam munditias affectetur, comptula interdum & venustula, sed in tironum morem, adhuc in ludo declamitantium; quod vel ex ea apostrophe apparet; qua scriptor, sermone præter decorum ad Diabolum converso, hostem diu & strenue, sed pæne pueriliter lacessit. Hoc quidem est omnium in genere epistolarum ingenium, hæc idea. Sed quod mireris, ne singulæ quidem totæ sunt vnius vel fili, vel coloris. Seposita editione Vsseriana, si, quas illa adhibet, epistolas easdem in vulgatis Græcis Latinisque codicibus legeris, reperies singulas non esse totas vnius ejusdemque formæ; clara obscuris, amœna tætricis, soluta severis, puerilia vt sic dicam senilibus permixta; omnia denique diversissima, vbique vel nulla vel certe perexigua arte in vnum non tam composita, quam congesta & comportata. Vt si pannus sit aliquis non ex aureis & argenteis & sericis, & lineis, laneisque & bombycinis filis magna arte mixtis ac consertis contextus; sed ex varii coloris, diversique operis centunculis temere, inter se vel fibula constrictis, vel nodo vinctis, coagmentatus; qualia esse solent mendicabulorum pallia, & vestimenta. Ea omnino est harum epistolarum facies; ex iis particulis conflatarum, quas diversorum esse artificum ipsa eorum forma, ipsa ratio, ac elocutio demonstrat. Quod si antehac homines studiis & præjudiciis corrupti minime deprehenderunt, nunc quidem nemo adeo crassus est, qui id facile non possit intelligere, si modo aliqua cum animi attentione vetustissimam illam Latinam Græcamque Ignatianarum editionem ab Vsserio & Vossio optima fide publice ex libris repræsentatam cum vulgata eorumdem editione comparaverit. Sed hæc de epistolarum oratione in genere dicta satis sunt. Nunc singula, quæ quidem nostri erunt instituti, videamus.

Primum ergo illud in his occurrit, quod in omnibus duodecim epistolis Ignatii nomini adjectum legitur *Theophori* cognomentum. Ita in ea, quæ est ad Ephesios; *Ignatius, qui & Theophorus* &c. *Ecclesiæ existenti in Epheso Asiæ plurimum in Iesu Christo & in immaculata gratia gaudere*; Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος &c. τῇ οὔσῃ ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας πλεῖστα ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ ἐν ἀμώμῳ χάριτι χαίρειν. Sic ad Magnesianos; *Ignatius, qui & Theophorus, benedictæ per gratiam Dei Patris* &c. *plurimam salutem* Ἰγνάτιος, ὁ καὶ θεοφόρος τῇ εὐλογημένῃ ἐν χάριτι Θεοῦ Πατρὸς, &c. πλεῖστα χαίρειν. Sic denique, vt vno verbo dicam, habent sex Vsserianæ & Vossianæ; sic omnes duodecim vulgatæ Græcæ Latinæque editionis; nisi quod in ea, quæ ad Polycarpum est, vnum Ignatii nomen habetur hoc modo; Ἰγνάτιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ὁ καὶ μάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ, Πολυκάρπῳ &c. πλεῖστα χαίρειν. *Ignatius Episcopus Antiochiæ, qui & Martyr Iesu Christi, Polycarpo Episcopo Smyrnensium.* Sed ne huic quidem defuisse olim Theophori cognomen vetus Vsserij interpres Latinus indicat, apud quem huic epistolæ verba ista præscripta sunt; *Ignatius, qui & Theo-*

Id. ep. ad Polyc p. 135.

ibid. Vss. p. 125.

Theophorus Polycarpo, &c. *plurimum gaudere*. Iam vero hoc Ignatii nomen *Theophorus*, & apud vetustissimos omnes est inauditum, & plane fabulosum, & ex fabula ortum. Ergo & ipsas cui id præfixum est, epistolas non Ignatii, qui id cognomen, vt statim ostendemus, nunquam vivus gessit, sed alterius alicuius diu post Ignatium fuisse necesse est. Fabulosum autem esse Theophori cognomen, non ex vero inditum, sed ex fabella quod dixi, natum apparet. Nam si quæras, cur & vnde singulare hoc, planeque mirificum, neque vlli quod sciam, ex omni hominum genere mortali, præter hunc vnum, inditum, cognomentum nactus sit Ignatius; respondent Græci (vt noster ipse Vsserius docet) in publicis ac totius gentis suæ communibus libris, *Theophorum* ideo esse appellatum, quod cum Dominus Iesus adhuc tenellum existentem sanctissimis manibus acceptum sustulerit, & in vlnas susceperit. Locus est in Græcorum tum Menæo vetere Veneriis, tum etiam novo Anthologio Romæ edito ad diem XX. Decembris; *Hic erat* (inquiunt, de Ignatio verba facientes) *beatus ille, quem adhuc tenellum existentem, sustulisse Dominum aiunt, & vlnis eum amplexatum dixisse; Nisi quis humiliaverit se ipsum, sicut puerulus iste, nequaquam intrabit in regnum cælorum, & qui vnum einsmodi puerulorum susceperit in meo nomine, me suscipit. Propterea & THEOPHORVS est appellatus*. οὗτος ἦν ὁ μακάριος, ὃν ἔτι νήπιον ὄντα κρατῆσαί φασι τὸν δεσπότην, καὶ ἐναγκαλισάμενον εἰπεῖν, Ἐὰν μή τις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. Διὰ τοῦτο καὶ θεόφορος ἐκλήθη. Iidem in Ritualibus; *Theophorus merito appellatus es; quandoquidem te Dominus, ô beate Ignati vt natura similiter affectus, amplexus est*. Ὁ Θεόφορος καλούμενος ἀξίως, ὅτι ὁ δεσπότης σε, μάκαρ Ἰγνάτιε, ὡς συμπαθὴς ἠγκαλίσατο. Item, *Vere congruo nomine Theophorus es appellatus, ô Pater. Adhuc enim admodum parvulus in manibus Domini gestatus stetisti ad nos clamantis, Estote mihi, vt hic parvulus*. Οὕτως φερωνύμως κέκλησαι Θεόφορος, πάτερ. νήπιος γὰρ ἔτι κομιδῇ ὑπάρχων εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου φερόμενος ἵστασο, ἀναφωνοῦντος πρὸς ἡμᾶς, Γένεσθέ μοι ὡς τὸ παιδίον τοῦτο. Hæc ex Vsserio, omnia vere ex Græcis descripta. Fabellam iampridem Metaphrastes narraverat; *Huic* (inquit) *divino Ignatio cum esset adhuc plane puer, aiunt Christum adhuc versantem in mundo, intemeratas manus imposuisse, & ad populum intuentem dixisse; Nisi quis se ipsum humiliaverit; vt hic puellus, non intrabit in regnum cælorum*. Græca, quæ ex eodem Vsserio habeo, describam. Τούτῳ τῷ θεοφόρῳ φασὶ κομιδῇ ὄντι νηπίῳ τὸν Χριστὸν ἔτι τὰς ἐν κόσμῳ διατριβὰς ποιούμενον τὰς ἀχράντους τε αὐτοῦ ἐπιθεῖναι χεῖρας, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀποβλέψαντα, ἐὰν μή τις εἰπεῖν, ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Cum vero Symeonem Metaphrastem sæculo nono ante a. D. 859. vixisse & Baronius & Bellarminus velint; Vossius vero sub Leone Philosopho (I. a. D. 885. & sub eius successoribus Constantino Porphyrogenaeto, & Romano Lagapeno ad a. D. 919. superfuisse clarissi-

CAPVT XXI.

Bar. a. D. 859. Bell. de script. Eccl. in Sym.

CAPUT XXV.

mus Vossius demonstraverit) nihil causæ fuit, cur Baronius se invenisse negaret,* *unde Nicephorus* Callisti hanc de Ignatio historiam (quam ipse quoque narrat) † *acceperit*. Quidni enim a Symeone acceperit, suæ gentis scriptore nobilissimo, post quem ipse Nicephorus quatuor pæne sæculis natus est? Neque ii soli, quos ex Vsserio edidimus, hanc Ignatiani cognominis rationem afferunt. Anastasius Romanæ sedis Bibliothecarius, in scholis ad octavam a se Latine editam & Hadriano P. R. II. post a. D. 868. dicatam Synodum, eadem quoque de huius nominis etymo a Græcis tradita fuisse testatur; *Tradunt* (inquit) *Græci, quod parvulus, quem Dominus, advocatum, statuit in medio, dicens, Nisi conversi fueritis, & efficiamini, sicut hic parvulus* &c. *iste Ignatius fuit, & idcirco hunc Deiferum nuncupent; Vnde nec Apostoli ausi fuerint ei, cum ad Ecclesiæ præsulatum promoveretur, amplius manus imponere; nimirum quem ore Dei laudatum, & ipsius tactu sanctificatum cognoverint.* Certe Mæstræus ex hac traditione, cum eam ipse ex Nicephoro descripsisset, ait non vanam *consequi conjecturam nomen* θεοφόρυ *Ignatio fuisse inditum, eo quod a Christo Deo manibus assumptus sive gestatus fuerit.* Si cæteri Latini minus iverunt in hanc sententiam, hoc inde factum arbitror, partim quod vulgo crederent puerum a Domino in historia Evangelica in vlnas assumptum, non *Ignatium*, sed *Martialem* suum fuisse; vt ex Anselmo, Thoma, & Lyrano memorat Barradius; partim, quod illam sive Græcorum de Ignatio, sive suorum de Martiale traditionem, totam dubiam ac incertam esse, vt est sane, qui sunt apud eos prudentiores existimarent. Iam vero illam de Ignatio a Domino tacto & in vlnas suscepto traditionem, non modo dubiam, sed etiam liquido falsam esse disertissimo Chrisostomi testimonio, Christum ab Ignatio visum negantis, & nuper demonstravimus, & clarissimus Vsserius confitetur. Ergo illud quoque falsum esse necesse est, quod fabulæ superstructum est, *Theophori* cognomine vocatum fuisse dum viveret, Ignatium. Neque sane id nomen vnquam de eo vsurpatum apud vetustissimos reperire est; qui rem tam memorabilem dixissent alicubi si scivissent. Doctissimus Vsserius vt a suis sex epistolis, quibus illud nomen æque ac aliis, præscriptum est, hoc telum depellat, fatetur allatum a Græcis huius nominis etymon esse vanum & commentitium; nomen ipsum verum & vetus esse contendit; & aliud ejus affert etymon; Θεόφορον enim duplici sensu a Græcis pro diversa pronuntiatione accipi: paroxytonon, id est cum accentu in penultima θεοφόρον, eum esse, qui *Deum fert*; proparoxytonum, id est cum accentu in antepenultima, θεόφορον, eum, *qui a Deo fertur*; Plane vt θεοτόκος; quod vel Deiparam, si accentum in penultima habeat, θεοτόκος; vel a Deo natum significat, si eodem in antepenultima afficiatur θεότοκος. Ignatium ergo non priori sensu θεόφορον, quasi eum Christus tulerit (quod commentitium esse fatetur) sed posteriori θεοφόρον dici, quod *Deum ferret*, nimirum in corde habitantem per fidem & charitatem, & alia divini in se spiritus charismata; qualiter & ab

Voss. de Hist. Gr. L. 2. c. 25 p. 290. 291.
* Bar a. D. 71. §. 13.
† Niceph Call. L. 2 c. 35.
Anast. Schol. in Act. 1. Syn. VIII. T. 6. Concil. p. 721. A.
Mæstr. Præf. in Not. ad Ign.
Barra. Harm. Evang. L. 10 c. 33 p. 788. E.
Vss. Not. 4 in Acta Ign. p. 37

& ab ipso hoc Ignatio Ephesij, & ab aliis alii inter pios eximii, θεοφόροι dicti sunt; hoc tantum discrimine, quod θεοφόρος aliis, vt epitheton, adjicitur; de Ignatio, vt cognomentum dicitur. Sed quod summi viri pace dictum sit, non possunt ista consistere; Primo quod veterum auctoritate careant. Nam vbi de *facto* quæritur, non rudis ingenii nostri speculationibus, sed testimoniis res agenda, ac probanda est. Quæritur, an & qua de caussa Ignatius vocatus sit *Theophorus*. Qui hoc eum nomine donant Græci, θεοφόρον cum tono in secunda syllaba efferunt; atque ita a se suisque ideo dictum testantur, quod Christus eum adhuc parvulum manu in vlnas susceptum tulisset. Neque hoc vnus aut alter Græculus; sed vniversa Græcorum gẽs hanc hujus nominis rationem affert. Tu quis es, qui in huius generis causa contra totius, & quidem Ignatii vernaculæ gentis testimonium pugnas? Vel ede de primis, & rerum origini proximis temporibus auctorem idoneum, qui testetur Ignatium & Theophorum dictum fuisse dum viveret, & ideo dictum fuisse, quod *Deum ferret?* Vel cede eorum auctoritati, qui vt de nomine, ita & de nominis ratione primi aliquid tradiderunt. Est enim iniquissimum, vt a quibus illud Ignatii cognomentum accepisti, eorum de cognomenti ratione traditionem respuas, & quibus de nomine credis, iisdem de nominis etymo credere nolis. Vtrumque vel cum Græcis admitte, vel nobiscum respue. Sed prætetquam quod novum illud *Theophori* interpretamentum ab omnium & vetustiorum & recentiorum Græcorum quotquot Ignatium Theophorum vocant, mente & sententia discedit; pugnat insuper cum omni veri specie. Aiunt ex nominibus adjectivis propria virorum & mulierum nomina multa fieri; vt *Iustum*, quod primitus adjectivum erat, ex Luca discimus Iosephi Barsabæ proprium cognomentum evasisse. Scimus, & fatemur multa esse eiusdem exempli. Sed in jis hoc vsu venire obsetvandũ est, quod quæ sic ex adjectivis & communibus, propria alicujus viri aut mulieris facta sunt, eo quod res significata iis eximie insit, non solent in vno hærere, sed aliis etiam vel eadem, vel alia de causa deinceps tribui; ac vt plurimum in nomina virorum aut mulietum propria evadere; vt in illo ipso quod affert doctissimus Vsserius, *Iusti* vocabulo accidisse videmus, quod non vni illi de quo in Actis, Iosepho, sed & *Iacobo* Episcopo Hierosolymitano patem ob causam & multis aliis, datum fuisse, constat, tandemque eo rem evasisse, vt nomen virorum proprium factum sit, atque ita etiamnum apud gentes Christianas vsurpetur. Ac vt catera mittam, idem in *Christophori* nomine, quod Theophori simillimũ est, vsuvenit. Vbi enim semel vulgo persuasum est, seu vere seu falso nihil interest, virum quemdam fuisse sanctum cujus id nomen proprium fuisset inde alii eodem exemplo & ob similem vt credibile est, rationem *Christophori* dici cœperunt; postremoque id vocabulum, quod per se & ex etymo suo adjectivum est, substantivum & virorum apud Christianos proprium, quod omnes norunt, factum est. Si ergo revera esset Ignatius suis temporibus

CAPVT XXV.

Act. 15.

CAPVT XXV. *Theophorus* eam ob rationem dictus, quam fingunt viri doctissimi; dubitandum non est, quin alii quoque vel iisdem, vel secutis temporibus, apud nostros si quorum eximia virtus, fides, ac pietas in Deum noscebatur, *Theophori* eadem de caussa futuri fuerint; neque ambigendum, quin id vocabulum vt in aliis ejusdem ingenii factum videmus, ipsum etiam virorum, æque ac *Christophorum*, proprium evasurum fuerit. Nihil simile factum cernimus. Nam neque proximis Ignatii sæculis quemquam Christianum hominem vel ob pietatem suam, vel ob singularem in Martyrem amorem *Theophori* nomen nactum esse accepimus; neque citerioribus temporibus id vocabulum in nominum propriorum classem apud Græcos, vel apud alios Christianismi gentes transiisse. Hujus tu eventus nullam probabilem rationem afferre potes; Ego certam & manifestam dabo. Nomina, quæ viri sancti ac præsertim Martyres gesserunt, nostri suis libenter donant; quod omnibus notum est; vt Ignatii, ne longius abeamus, nomen & de veteri Ecclesia, quibusnam impositum fuisse ex libris discimus, ob martyris, vt credibile est, memoriam. Qui *Theophorus* eadem memoria dictus fuerit, neminem reperimus. Quidni? Quia scilicet, cui Ignatii nomen fuisset, Martyrem & quidem insignem atque Apostolicum virum norant; qui *Theophorus* dictus esset, nullum sciebant. Si vero consecuta postea tempora spectemus, quibus & hominum facilitate & impostoris, qui epistolas finxit, fraude nostris vulgo persuasum est, Ignatium *Theophori* quoque cognomen olim habuisse, reperiemus ipsis illis sæculis, & Ignatii nomen Christianos velut proprium suis imponere solitos fuisse; Sed ne tum quidem quisquam occurret, qui *Theophorus* dictus fuerit; non quod hoc nomen nullius vnquam fuisse putarent (putabant enim fuisse Ignatii) sed quod rationem, cur inditum fuisse hoc Ignatio nomen putabant, eam imaginabantur, quæ ejus vnius ita propria ac singularis fuisset, vt post Christi in cœlos ascensum, nullius alterius communis esse potuerit. Ex quibus id quod nos contendimus, intelligere quivis ni fallor, facile potest; nimirum neque Ignatium, quandiu vixit, *Theophori* cognomentum habuisse; neque quo tempore id cognomen ab hominum vel fraude, vel errore diu post mortem habere cœpit, Theophorum tum appellatum a nostris ideo fuisse, quod Deum fide & sanctimonia in corde habitantem portasset; sed quod hunc Domini Christi manibus puerum olim susceptum fuisse crederent. Vnde apparet non modo epistolarum scriptorem, sed etiam Actorum Ignatianorum auctorem, quem optimus Vsserius edidit, diu vtrumque post Ignatii tempora vixisse; quod & alia confirmant, & inter cætera sermones, quos cum Trajano a Martyre habitos Acta ista præter omnem veri ac decori speciem fingunt.

Act. Ignat. p. 3. 4.

Sed Acta illa a nemine veterum, ac ne recentiorum quidem, laudata, aut memorato, & nunc primum prodeuntia annis mille & quingentis postquam ea conscripta primum fuisse finguntur, nullius adeo auctoritatis,

ctoritatis, mittamus; & institutam de epistolici Ignatii λέξει disputationem pertexamus. Hunc ergo falso dici Ignatium ostendunt & vocabula, quæ alio vsurpat sensu, quam quo Apostolicis temporibus a nostris vsurpata fuisse constat. Nam & iis, quos & Apostoli, & cæteri diuini, quin & vetustissimi Ecclesiastici scriptores, presbyteros, vel episcopos constanter vocant, hic ἱερέων *sacerdotum*, siue sacrificorum nomen donat; vt in epistola ad Heronem; *Nihil sine Episcopis agas; Sacerdotes enim (sacrifici) sunt, Tu vero minister sacerdotum.* μηδὲν ἄνευ τῶν ἐπισκόπων πράττε. ἱερεῖς γὰρ εἰσι. σὺ δὲ διάκονος τῶν ἱερέων. Sic etiam in ea, quæ est ad Smyrnæos, vbi quemquam negat vitam æternam consecuturum, nisi qui Christi & carnem crediderit, & crucem cõfessus fuerit, *etiamsi ille* (inquit) *Rex fuerit, etiamsi sacerdos,* κἂν ἱερεὺς, *etiamsi Princeps, etiamsi priuatus, etiamsi herus, aut seruus, aut mulier.* In epistola ad Philadelphienses, *Principes* (inquit) *subditi estote Cæsari; milites Principibus; Diaconi presbyteris & sacerdotibus.* Οἱ ἄρχοντες πειθαρχεῖτωσαν τῷ Καίσαρι· οἱ στρατιῶται τοῖς ἄρχουσιν· οἱ διάκονοι τοῖς πρεσβυτέροις, ἀρχιερεῦσιν. Vsserius ex libris legendum monet, καὶ ἱερεῦσιν, *& sacerdotibus, vel potius,* ὡς ἱερεῦσι, *vt sacerdotibus.* Ad rem quidem nostram, nihil interest vtro modo legas. Satis est, quod presbyteros ἱερέων nomine hic insigniri præter omnem Apostolicæ Ecclesiæ vsum videmus. Sic etiam infra in eadem epistola; *Boni sunt sacerdotes;* Καλοὶ μὲν οἱ ἱερεῖς, vbi presbyteros, vel episcopos, apertissime intelligit. At presbyteri nusquam ab Apostolis nusquam a Luca, ac ne a Clemente quidem, aut Iustino, aut Irenæo, (quantum equidem meminisse possum) ἱερεῖς *sacrifici* sunt appellati. Id ex sequentis æui vsu est; quo ἱερέων & ἀρχιερέων nomina a nostris cœpta suis presbyteris & episcopis tribui. Neque objectionem hanc soluunt illa duo, quæ vir alter, ipse quoque doctissimus excipit. Nam vt a posteriori incipiam, quod ille negat ἱερέως vocabulum in epistolis purgatis, id est Vsserianis, pro presbytero positum occurrere; id neque plane atq; omnino verum est (nam in loco ex ea quæ est ad Philadelphienses, laudato; καλοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς, apparet ἱερέας dici eos, qui sunt presbyteri) neque si plane verum esset, efficeret, vt non aliæ saltem, vulgatæ scilicet, Ignatii epistolæ, in quibus illa nomina, ita vt dixi, posita reperiuntur, hinc falsitatis manifestæ contra Latinos, qui eas defendunt, coarguantur. II. *Quid* (inquit vir doctissimus) *obstat quo minus Pontifici & sacerdotibus Iudæorum Christianorum Episcopi & Presbyteri ἐκ παραλλήλου respondentes notissimis inter Iudæos simul & proselytos titulis* [ἀρχιερεῖς & ἱερεῖς] *distinguerentur, præcipue cum in instrumento novo Christus Dominus ἀρχιερεὺς, seu Pontifex noster diserte dicatur, cumque Episcopis, vt Christo, (quippe a Christo per Apostolos missis, eiusque jam in cœlo regnantis vicem in Ecclesia gerentibus) obedientiam deberi vbique Ignatius pronuntiet?* Sed hæc (quod viri doctissimi pace dictum sit) nihil ad rem, quæ agitur, pertinent. Non enim jam quæritur possint-ne hæc ἱερέων & ἀρχιερέων nomina ad præpositorum Christianorum in Ecclesia munus signifi-

CAPVT XXV.

Ignat. ep. ad Heron. p. 165.

Id. ad Smyrn. p. 115.

Ign. ep. ad Philad. p. 99.

Vsser. Not. 35. in ep. Ign. ad Philad.

Ign. ad Philad. p. 106. in

Hamm. Diss. c. 5. §. 1.

Caput XXV. gnificandum vsurpari, & eorum propria fieri (quod in sequentibus sæculis factum esse concedimus. Id quæritur, quibus nominibus præpositos illos Apostoli, & Apostolici viri significare cum de his loquebantur, solerent. Ego eos ab his vnquam Iudaïcis illis duobus nominibus significatos nego; & ex omni eorum sermone id a me recte negari apparet; in quo nulli primi, nulli secundi adulti, ac pæne præcipitis sæculi scriptores Christiani sive divini, sive Ecclesiastici sunt, qui ἱερέως vocabulum ad *presbyterum*, vel ἀρχιερέως ad *episcopum* significandum posuerint aut vsurpaverint. Viri doctissimi erat, si quid volebat efficere, exempla aliqua contraria afferre; sed non potuit; quia revera nulla hujusmodi sunt. Itaque stat argumentum; hunc scriptorem qui ἱερέα dicit pro *presbytero*, ἀρχιερέα pro *Episcopo*, non esse Ignatium; virum Apostolici sæculi sapientissimum. Nam qui sapiunt; vocabulis iis vtuntur, quæ apud suos in vsu sunt ad ea significanda, de quibus ipsi verba faciunt. Ac vt ex Iudæorum sapientibus neminem reperias, qui episcopi nomen ad *sacerdotem* sui ritus significandum dixerit; ita neque ex primæva & Apostolica Ecclesia, in qua floruit Ignatius, quisquam occurrit, qui pro suæ religionis *presbytero* Iudaïcum ἱερέως vocabulum vsurparit; non quod non aliqua fortasse ratio sit, qua & Iudæis sacerdotibus *presbyterorum*, & *presbyteris* Christianis ἱερέων vicissim nomen ex vocabulorum ratione & etymo donari potuerit; sed quia neutrum in hoc sensu admiserat communis vtriusque, Iudaicæ scilicet & Christianæ reipublicæ, vsus. Viderint sequentium sæculorum Christiani, qui aliter instituerunt. Ignatiano quidem sæculo nemo ita locutus est; Ignatium autem sui, non alieni sæculi more modoque locutum esse nemo credo, negaverit, qui eum sapientem ac gravem virum fuisse confessus fuerit. Quamquam ne allatæ quidem alterius vsus rationes satis validæ videntur. Rogat vir doctissimus quid obstet, quominus sacerdotis Iudaïci nomen presbytero Christiano ad simile illius munus vocato tribuatur? Quasi obscurum sit id ipsum obstare, quod ille quidem sacerdos revera fuerit; hic vero minime sit; ille *sacrificia* vere proprieque dicta obtulerit; hic nulla offerat. Addit Christum etiam in Novo Testamento ἀρχιερέα dixi. Quidni dicatur, qui vere est? Qui Patri sacrificium veri propriique nominis obtulit? Presbyterorum & episcoporum alia ratio est, qui nulla hujus census sacrificia offerunt. Eventus docuit, quam sapienter Apostolici hoc sermone abstinuissent; ex quo semel inducto accidit, vt presbyteri cum nomine rem eo proprie significatam, tametsi a suo munere alienam, sibi tandem vindicarint.

Ejusdem est commatis, quod scriptor *Episcopum*, id est (vt ipse cupit) presbyterorum præsidem ac caput, ἀρχιερέα, *Pontificem*, id est sacrificiorum principem, vocat, *Honora* inquit (nempe scriptura) *Fili, Deum & Regem. Ego autem dico, honora quidem Deum vt auctorem omnium & Dominum; Episcopum autem tanquam principem sacerdotum*; Τίμα φησὶν υἱὲ τὸν Θεὸν καὶ βασιλέα· ἐγὼ δὲ φημι, τίμα μὲν τὸν Θεὸν, ὡς αἴτιον τῶν ὅλων,

ὅλων, καὶ Κόσμον ἐπίσκοπον ἢ εἰς ἀρχιερέα. Clarum est Episcopum hic *Pontificem* ἀρχιερέα dici; novo & Apostolicis vitis insuetato more. Quo & illud pertinet, quod mox ibidem ipsum vel *episcopum*, vel certe *presbyteratum*, ἱερωσύνην *sacerdotium*, æque novo nomine, appellat; *Sacerdotium*, (inquit) *summa est omnium bonorum, quæ in hominibus constant.* ἱερωσύνη γὰρ ἐστι τὸ πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναβάθμος. Illa ad Philadelphienses, Κρείσσων ὁ ἀρχιερεύς, *Melior est Pontifex*, prudens mitto; quod ea tametsi de Episcopo dicta videantur, alii de Christo Domino non absurde interpretentur.

CAPVT XXV.

Ignat. ep. ad Smyrn. p. 118. extr. ibid. p. 119. extr.

Id. ep. ad Philad. p. 106.

Neque illud admodum vrgeo, quod idem hic noster Anacletum Romæ episcopum, *Papam* dixerit in epistola ad Mariam Castabalitam; *Cum adhuc* (inquit) *Romæ esses apud beatum Papam Anacletum.* Etsi enim *Papæ* vocabulum vrbico episcopo singulariter tribui sexto demum sæculo, idque ab Italis tantum quibusdam, Ennodio scilicet & si forte Cassiodoro cœpisse; ejus vero anno demum 1073. proprium ex Synodi Romanæ a Gregorio VII. habitæ decreto factum fuisse, ipsi etiam Rosvveidus, & Baronius confiteantur, constat tamen *Papas* etiam aliquot ante vtrumque tempus sæculis omnes promiscue episcopos dici esse solitos; vt non modo ex iis, quos Baronius plurimos nominat, Patribus, sed etiam ex ipso Tertulliano, istis omnibus vetustiore constat; apud quem de Episcopo hæc in libro de Pudicitia legimus; *bonus Pastor, & benedictus Papa concionaris, & in parabola ovis capras tuas quæris*; vt nihil mirum sit, quod & *Anacletus*, *Papa* dictus sit, qua *episcopus* scilicet, tametsi non qua *Romæ* proprie episcopus. Neque si Ignatius Tertullianeo sæculo vixisset, vlla superesset de vsurpato a scriptore Papæ nomine dubitatio. Nunc cum primis secundi sæculi, quibus Ignatius mortuus est, annis eundem quoque nostrorum in Papę nomine de episcopis vsurpando morem fuisse nullo illius & proximæ memoriæ scriptores testimonio firment; superest fateor, ratio cur dubitemus, an Ignatius vel de Episcoporum numero quemvis alium *Papam* vocaturus fuerit. Sed id, quicquid est dubitationis, nos tamen ideo vehementius vrgendum non censemus, quod res obscura sit, fierique facile potuerit, vt etiam ante Tertullianum *Papæ* in hoc sensu apud nostros nomen vsurparetur, tametsi ita vsurpatum nusquam apud quemquam eorum reperiatur, qui ante Tertullianum vixerunt.

Id. ep. ad Mar. Cast. p. 133. extr.

Rosvveid. in onom. ist ad calcem Libr. de Vitis Sanctor. Bar. Not. 3 ad d. 1 Ian. in Martyr. Rom. Tertull. de Pudic. c. 13. p. 729. A.

CAPVT XXVI.

CAPVT XXVI.

Argumentum LVIII. idque palmarium; Quod scriptor præter Apostolorum, & Ecclesiasticorum ad a. D. 200. scriptorum consuetudinem Episcopum & Presbyterum, illum de primi, hunc de secundi gradus sacerdote semper ac constanter, nunquam aliter dicat; quod arguit hominem diu post secundum Christianismi seculum vixisse. Hammondi effugium præcluditur.

ILlud vero multo majoris, imo longe maximi momenti esse mihi quidem videtur, quod scriptor *presbyteri & episcopi* nomina, non semel aut iterũ, sed perpetuo, & in omnibus vbiq; epistolis, aliter vsurpat, quã Apostoli & Apostolici viri, eorumque etiã discipuli. Hic enim duo illa nomina plane eodem sensu accipit, quo a tertii sæculi, & sequentium Christianis ad hæc vsque tempora accepta fuisse & scimus, & libenter concedimus; sic nimirum, vt duas dignitates a se invicem distinctas significent; *Episcopus*que is intelligatur, qui presbyter quidem ipse quoque est, sed & presbyterio præest, & in eorum collegio caput est; *presbyter* vero is sit qui episcopo subest. Vnde necessario exsurgunt tres in Ecclesia ministrorum ordines; *episcopus*, primus & summus; *presbyter*, secundus & medius; *diaconus* denique tertius & infimus. Nunc de re ipsa non disputo. Donemus doctissimo Hammõdo, quod ille tam vehementer cupit, hos tres ordines jam ipsis Apostolorum temporibus ita vt diximus, in Ecclesia stetisse. *Ordinum* certe nomine, de quibus nunc solis disputo, nondum istis Apostolorum & Apostolicorum temporibus ita a se invicem distincta fuisse videntur, vt non aliquando, imo sæpissime nomen *presbyteri*, quod secundi ordinis ministros nunc significat, de iis diceretur, quos nunc volunt esse primi; & vicissim *episcopi*, quod est primi ordinis nomen, de secundi ordinis ministris acciperetur. *Diaconorum* nomen seorsim ab his habitum confiteor; neque vnquam his vel *episcoporum*, vel *presbyterorum* nomen, ne ab ipsis quidem Apostolis tributum lego. De *episcopi* tantum & *presbyteri* nominibus quæro; Cur quæ apud Apostolos & Apostolicos viros confusa ac promiscua lego; apud hunc ita accurate, ac religiose distincta, ac discriminata, suisque seorsum finibus alterum ab altero disterminata reperio, vt ne semel quidem in hac quantacunque est, epistolarum sylloge, vel *episcopi* cum *presbytero*, vel *presbyteri* cum *episcopo* communicatam appellationem observare potuerim? Neque hac in re vllum est inter Vsserianas, & vulgatas epistolas discrimen. Caste vtræque & religiose hoc nominum discrimen servant; neque vnum cum altero vspiam confundunt. Apud vtrasque lego Ephesinæ Ecclesiæ *presbyterium sic concordatum esse Episcopo, vt chordas citharæ*; τὸ γὰρ ἀξιονόμαστον ὑμῶν πρεσβυτέριον.

Ignat. ad Eph. Vss. p. 195. Vulg. ibid p. 28

πρεσβυτέριον, τοῦ Θεοῦ ἄξιον, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρᾳ. Vtræque CAPVT XXVI.
Ephesios laudant, *quod obediãt Episcopo, & presbyterio indiscerpta mente*, vel *impræuaricabili sensu*; εἰς τὸ ὑπακούειν ὑμᾶς τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ. *Ibid Vss p 201. vulg. p 46.* Vtræque Magnesianæ Ecclesiæ & *Damam Episcopum, & presbyteros Bassum & Apollonium*, & *Sotionem* † *Diaconum* memorant, *Id. ep. ad Mag. Vss p. 102.* *Episcopo, vt gratia Dei, & presbyterio, vt legi Iesu Christi subiectum.* *Vulg. p 49.* Ἠξιώθην ἰδεῖν ὑμᾶς διὰ Δαμᾶ τοῦ ἀξιοθέου ὑμῶν ἐπισκόπου καὶ πρεσβυτέρων ἀξίων *† al Sationem.* Βάσσου καὶ Ἀπολλωνίου, καὶ συνδούλου μου διακόνου Σωτίωνος, οὗ ἐγὼ ὀναίμην, ὅτι ὑποτάσσεται τῷ ἐπισκόπῳ ὡς χάριτι Θεοῦ, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς νόμῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Vtræque paulo post jubent *præsidere Episcopum in loco Dei, & presbyteros in loco Confessionis Apostolorum, & Diaconos habentes creditam ministrationem Iesu Christi.* *Ibid. Vss p. 203. Vulg. p. 54.* προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν διακόνων πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Vtræque Trallesianis præcipiunt, *sine episcopo nihil operari, sed & subiici presbyterio, vt Apostolis Iesu Christi, oportere autem & Diaconos omnibus placere; & omnes revereri Diaconos, vt mandatum Iesu Christi, & Episcopum, vt Iesum Christum; presbyteros autem, vt Concilium Dei, & coniunctionem Apostolorum.* *Id. ad Trallis. Vss. p. 207. Vulg. 65. 66.* ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράττειν ὑμᾶς. ἀλλ' ὑποτάσσεσθε καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, ὡς τοῖς Ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ &c. δεῖ δὲ καὶ τοὺς διακόνους ὄντας μυστηρίων Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ πάντα τρόπον πᾶσιν ἀρέσκειν &c. ὁμοίως πάντες ἐντρεπέσθωσαν τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς καὶ τὸν ἐπίσκοπον, ὄντα υἱὸν τοῦ Πατρός. τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ, καὶ ὡς σύνδεσμον ἀποστόλων. Et paulo post; *Qui sine Episcopo, & Presbytero, & Diacono operatur aliquid, istum non esse mundum in conscientia.* *Ibid. Vss p. 203. Vulg. p 70.* ὁ χωρὶς ἐπισκόπου, καὶ πρεσβυτερίου, καὶ διακόνου πράσσων τι, οὗτος οὐ καθαρός ἐστι τῇ συνειδήσει. Vtræque apud Philadelphienses prædicant *vnam esse carnem Domini nostri Iesu Christi, & vnum calicem in vnionem sanguinis ipsius, vnum altare, & vnum Episcopum, cum presbyterio, & Diaconis*; *Id. ep. ad Philad. Vss. p. 215. Vulg. d. 96.* Et mox; *magna voce*, *Dei voce* pariter vtræque *clamant*; *Episcopo attendite, & presbyterio, & Diaconis.* *ibid Vss. p. 216. Vulg. 104.* Μία γὰρ σὰρξ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἓν ποτήριον εἰς ἕνωσιν τοῦ αἵματος αὐτοῦ. ἓν θυσιαστήριον, ὡς εἷς ἐπίσκοπος, ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ διακόνοις...... ἐκραύγασα μεταξὺ ὤν, ἐλάλουν μεγάλῃ φωνῇ. τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, καὶ διακόνοις. Denique vtræque Smyrnensibus eadem occinunt; *Omnes episcopum sequimini; vt Iesus Christus Patrem, & Presbyterium, vt Apostolos; Diaconos autem reveremini vt Dei mandatum.* *Id. ep. ad Smyrn. Vsser. p. 221. Vulg 117.* Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ πατρί. καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, ὡς τοῖς Ἀποστόλοις. τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέπεσθε, ὡς Θεοῦ ἐντολήν.
Hæc Vsserianę Vossianæque, & vulgatæ epistolæ; quibus nihil dici potest ad distinguenda *presbyteri* & *episcopi* nomina clarius. Idem est aliarum, quę preter has in vulgatis codicibus habentur, epistolarum sermo. Ea quæ est ad Polycarpum, *corruptum esse ait, qui videri velit plus Episcopo. & coniuges cum sententia Episcopi vnionem facere* jubet; & *Episcopo* (inquit) *attendite, vt & Deus vobis*, attendat scilicet. *Ign ep. ad Polyc p. 139. 140.* In his *Episcopum* dici patet, primi, non secundi gradus sacerdotem. Ita & ad Tarsen- *Id. ep. ad Tarsens p. 150.*

 ses

CAPVT XXVI. ses disertissime; *Presbyteri subditi estote Episcopo; Diaconi presbyteris, populus presbyteris, & diaconis.* Οἱ πρεσβύτεροι ὑποτάσσεσθε τῷ ἐπισκόπῳ· οἱ διάκονοι τοῖς πρεσβυτέροις ὁ λαὸς τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς διακόνοις. Ad Antiochenos; Ἀσπάζομαι τὸ ἅγιον πρεσβυτέριον. Ἀσπάζομαι τοὺς διακόνους. *Saluto sanctum presbyterium. Saluto sacrosanctos Diaconos. Presbyterium,* vt liquet, dicit sacerdotum secundi gradus collegium; Ipse enim qui eos salutat, se ab eo *presbyterio,* quod salutat, secernit ac separat, primi scilicet gradus sacerdos, id est, Episcopus. Ad Heronem Antiochenum Diaconum; Μηδὲν ἄνευ τῶν ἐπισκόπων πράττε· ἱερεῖς γάρ εἰσιν· σὺ δὲ διάκονος τῶν ἱερέων· ἐκεῖνοι βαπτίζουσι, ἱερουργοῦσι, χειροτονοῦσι, χειροθετοῦσι. *Nihil sine episcopis agas, sacerdotes enim sunt; tu vero minister sacerdotum. Illi enim baptizant, sacerdotium agunt, ordinant, manus imponunt, Tu vero ijs ministras.* Hic videri poterat episcopos pro secundi gradus sacerdotibus dixisse. Sed se primi gradus ministros, id est veri nominis episcopos intelligere ostendit, dum iis, de quibus loquitur, *ordinandi & manum imponendi* jus diserte tribuit. Denique eadem ad Philippenses; *Subiecti* (inquit) *estote Episcopo & Presbyteris & Diaconis.* ὑποτάσσεσθε τῷ ἐπισκόπῳ, τοῖς πρεσβυτέροις, τοῖς διακόνοις. Et mox; *Saluto sanctum Episcopum Polycarpum; Saluto sanctum Episcopum Vitalem, & sacrosanctum Presbyterium, & conservos meos Diaconos.* Ἀσπάζομαι τὸν ἅγιον ἐπίσκοπον Πολύκαρπον. ἀσπάζομαι τὸν ἅγιον ἐπίσκοπον Βιτάλιον, καὶ τὸ ἱερὸν πρεσβυτέριον, καὶ τοὺς συνδούλους μου τοὺς διακόνους. Tū; *Adhuc dico Episcopo, & Presbyteris in Domino;* ἔτι συντάσσομαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἐν Κυρίῳ. Atque hic perpetuus est epistolici sermonis canon; vt *Episcopus* nunquam nisi de primi; *presbyter* nunquam, nisi de secundi gradus sacerdote vel dicatur, vel intelligatur. Nomina vbiq; distincta apparent, neque vel semel alterum pro altero positum occurrit. Atqui Apostolici sermonis non modo non eadem, sed plane diversa contrariaque lex est. Fatentur Latini. Bellarminus, vnus pro omnibus satis erit; qui ex Chrysostomi & aliorum multorum commentario dicit *Apostolorum tempore nomina illa Episcopus & Presbyter, communia fuisse omnibus sacerdotibus, tam majoribus, quos nunc Episcopos dicimus, quam minoribus, quos presbyteros appellamus; licet res ipsa & potestates distincta essent.* Idem paulo post; *Ad hæc* (inquit) *omnia vno verbo respondetur, nomina* (episcopus & presbyter) *eo tempore* (quo vivebant Apostoli) *fuisse communia, & propterea in his omnibus locis veros etiam Episcopos, presbyteros appellari.* Ergo Bellarmine, neque Apostolorum tempore vixit, neque Apostolicus fuit, neque adeo verus Ignatius fuit tuus hic epistolicus Ignatius; cuius tempore *distincta,* non *communia* fuisse *episcopi & presbyteri* nomina, constans ac perpetuus ejus vsus hæc a se invicem religiosissime vbique secernentis ac distinguentis, docet. Neque ea tantum Bellarmini & aliorum Latinorum est observatio. Idem jam olim de his *episcopi & presbyteri* nominibus observarant Hieronymus, Chrysostomus, & alii Patres; quorum, quia res est minime controversa, testimonia describere nihil necesse est. Apostolis ipsos potius, & divi-

nos

Id ep. ad Antioch. p. 150.

Id. ep. ad Heron. p. 165.

id. ep. ad Phil. p. 186.
ibid. p. 186.

Bell. l. 1. de Cleric. c. 15. §. Facilior est.

ibid. §. Quinta obiectio.

nos Novi Testamenti scriptores audiamus. Paulus Timotheo manus a *presbyterio* impositas fuisse dicit, *Noli* (inquit) *negligere gratiam quæ in te est*, (Ministerii Evangelici *gratiam* intelligit) *quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij*; qui vnicus est in divinis libris locus, in quo Christiani *presbyterij* mentio fiat; sed ita vt id nomen ministrorum primi gradus collegium necessario significet, non autem secundi, quibus scilicet ordinandi & imponendi manus facultas, huic collegio a Paulo attributa, nulla ex eorum dogmate est, qui hunc secundum gradum a primo diversum statuunt. Cur Ignatius epistolicus, qui toties *presbyterij* meminit, constanter vbique aliter quam Apostolus, id nomen vsurpat, scilicet pro sacerdotum, secundi gradus? Nunquam vt Paulus, pro sacerdotum primi gradus collegio? Imo ne pro eo quidem corpore; cuius pars sit Episcopus? Vbique enim Episcopum seorsum a *presbyterio* habet; quasi nulla presbyterii pars sit Episcopus; vt novum ei consessui nomen sit ex hujus quidem dogmate quærendum, in quo presbyteris Episcopus præest. Scio locum a doctissimo Hammondo vnum esse in epistola ad Philadelphienses observatum, in quo scriptor non *Episcoporum*, sed quod multo majus atque mirabilius est *Apostolorum* collegio *presbyterij* nomen dedit; quo in loco dicit se ad Evangelium confugere, tanquam ad carnem Iesu, & ad Apostolos, velut ad Ecclesiæ presbyterium; προσφυγὼν τῷ εὐαγγελίῳ, ὡς σαρκὶ Ἰησοῦ. καὶ πρεσβυτερίῳ Ἐκκλησίας. Sed is locus nihil habet cum argumento hoc nostro cõmune. Non enim hic de Apostolis loquitur, in terris Apostolatũ exercentibus, & certæ alicui Ecclesiæ ministrantibus, in qua *presbyteri* fuerint. *Apostolos* spectat, vt vniversæ Ecclesiæ sub Domini Iesu, vnici eius capitis, imperio, duces ac principes ministros; eumque in medio considentem ac præsidentem habentes; quo sensu eos metaphorice dicit *Ecclesiæ presbyterium*; idque scite & eleganter. Vt enim in singulis Ecclesiis presbyterium; ita in vniversali se habet Apostolorum collegium. Presbyterium regit Episcopus; Apostolorum collegium Christus. Vt Episcopus & presbyterorum, & totius gregis, cui ministrant presbyteri; ita Christus & Apostolorum, & Apostolicæ totius Ecclesiæ caput est. Vt sine Episcopo presbyteri; ita neque sine Christo Apostoli quicquam agunt. Ob eam ordinis in vniversa Ecclesia cum ordine singularum Ecclesiarum similitudinem, scriptor non dubitavit Apostolorum collegium sub Christo, proximo collegii & immediato capite ac præside, *Ecclesiæ presbyterium* appellare. Cæterum ne in hac quidem imagine summi sacerdotes ii sunt, quibus presbyterorum nomen dedit. Nam etiam Apostolos cum capite collegii Christo consideratos, secũdi gradus esse sacerdotes, constat; vni Christo primi, principis, summique sacerdotis vt dignitas, & potestas, sic & nomen convenit. Aliorũ Ecclesiæ collegiorum, quibus non vt Apostolorum collegio, ipse per se Christus immediate, sed eius (vt vult scriptor) vice Episcopus præest, eadem quoque ratio est. Sacerdotes secundi gradus, ex quibus constant colle-

CAPVT XXVI.

1. Tim. 4. 14.

Hamm. Diss. 4 c. 20. §. 12 & c. 21. §. 6.

Ign. ep. ad Philad p. 28.

Caput XXVI. gia, *presbyterio* vocat ſcriptor; *ſacerdotē* primi gradus, qui Eccleſiaſtico *presbyterio* præeſt, extra *presbyterium* & ſeorſum ab eo ſemper habet; neque tu mihi vllum ex eo locum attuleris, in quo ſacerdotum primi ordinis plurium vna congregatorum conventum *presbyterium* dixerit; quod fecit in laudato nuper loco Paulus. Ergo hic quidem ſcriptor, qui aliter loquitur, quam Paulus, eſtque adeo diverſæ ab Apoſtolo linguę ἑτερόγλωττος, nihil minus eſt, quam Ignatius Apoſtolorum congener, concors, ὁμόψυχος, καὶ ὁμόγλωσσος diſcipulus. Iam & nominis *epiſcopi* eadem ratio eſt, quod in plurali numero Apoſtolus apertiſſime pro iis, quos ſecundi gradus eſſe volunt, ſacerdotibus poſuit; *Paulus & Timotheus* (inquit) *ſervi Ieſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cum epiſcopis & diaconibus.* Vnius Eccleſiæ vnus eſt primi gradus ſacerdos, ſive prępoſitus. Ergo qui Eccleſiæ Philippenſium vnius,

Phil.1.1. plures dicit *Epiſcopos* Paulus, non *primi gradus* propoſitum qui vnus erat, ſiquis erat, ſed *ſecundi gradus* præpoſitos *Epiſcoporum* nomine ſignificavit. Sic & alibi vtitur, vbi vnius Eccleſiæ Epheſinæ ad ſe vocatos

Act.20.17.28. præpoſitos, ac vt Lucas diſerte vocat *presbyteros*, ipſe ait *a Spiritu Sancto in univerſo grege poſitos eſſe Epiſcopos ad regendam Dei Eccleſiam.* Ergó hi Epheſi, vnius vrbis plures, non primi, ſed ſecundi gradus *prepoſiti* Epiſcoporum nomine ſignificantur; atque ita vtrumque locum veteres interpretantur. Priorem Chryſoſtomus; *An vnius civitatis multi erant Epiſcopi? Nequaquam; ſed presbyteros iſto nomine appellavit. Tunc enim nomina adhuc erant communia.* μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε. τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι. Theodoretus ἐπισκόπους δὲ τοὺς πρεσβυτέρους καλεῖ. ἀμφότερα γὰρ εἶχον κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὰ ὀνόματα. *Epiſcopus vero appellat presbyteros. Vtrumque enim nomen habebant illo tempore.* Theophylactus; *Coepiſcopos presbyteros appellavit; non enim in vna vrbe multi Epiſcopi fuerunt.* συνεπισκόπους τοὺς πρεσβυτέρους. οὐ γὰρ δὴ ἐν μιᾷ πόλει πολλοὶ ἦσαν ἐπίσκοποι. Ac vt presbyteris *epiſcoporum*; ita & *epiſcopis presbyterorum* nomen datum fuiſſe hinc colligit; Καὶ αὖθις οἱ πρεσβύτεροι ἐπίσκοποι ἐλέγοντο. Denique Oecumenius; qui diſerte ipſe quoque obſervat *nomina adhuc fuiſſe communia,* & presbyteros epiſcoporum, epiſcopos presbyterorum nomine fuiſſe appellatos. Latinorum veterum eadem eſt ſententia, Hieronymi, de loco ad Philippenſes; *Quia* (inquit) *eoſdem epiſcopos illo tempore, quos & Presbyteros appellabant; propterea indifferenter de epiſcopis, quaſi de presbyteris eſt locutus.* Eadem quoque alibi * habet. Commentarius in Paulum vetus, Ambroſii, ſed falſo, nomine gaudens; *Primum* (inquit) *presbyteri epiſcopi appellabantur.* [a] Pelagius ſub Hieronymi nomine latens commentario in ipſum locum; *cum omnibus epiſcopis & diaconibus. &c. Hic* (inquit) *Epiſcopos presbyteros intelligimus.* Primaſius ibidem; *Epiſcopos hic non ſolum Pontifices, ſed & presbyteros intelligimus. Non enim in vna civitate plures erant Epiſcopi.* Latini recentiores ſic quoque interpretantur; Gagnæus, [a] Sa, [a] Menochius, [a] Tirinus [a] Eſtius, [a] Bellar-

Chryſ.hom.1. in Phil.

Theod.in Phil. 1.1.T.3 p.323.

Theophil.in Phil.c.1. 1.p. 577.

Oecum. in Phil.1.1.p. 65. B C.

Hier.in ep. ad Tit. 1. 9. 7.

* Hi.ep.8.ad Evagr. Ambr. in Eph. 4.

Prim.ſ. in Phil.1.1.

a In locum Apoſtoli.

[a] Bellarminus, [b] alii. Sed & de posteriori ex Actis loco eadem quoque est eorumdem sententia. Oecumenius ex Græcis vnus satis erit, qui notat hanc esse *Novi Testamenti consuetudinem*, *vt Episcopis presbyterorum, presbyteris episcoporum nomen tribuat*; idque tum ex illo Lucę loco firmat, tum ex epistola ad Titum capite primo, vbi Paulus quos presbyteros dixerat, eosdem statim vocat *episcopos* ac denique ex capite tertio prioris ad Timotheum, Latini, Hieronymus, Pelagius, Primasius, locis nuper indicatis itidem interpretantur; & Beda in ipsum locum, *Eosdem* (inquit) *Presbyteros*, *vt vere sacerdotes sub nomine Episcoporum significat.* Latini recentiores id ipsum confitentur; Bellarminus, [a] Caietanus, [b] Sa, [b] Titinus, [b] alii, quos recensere nominatim nihil necesse est. Doctissimi Hammondi interpretamentum non moror; contra tantam testium nubem, contra disertas divinorum scriptorum voces, *episcopos qui sunt Philippis*, de omnibus totius Macedoniæ Episcopis, & *presbyteros Ephesinæ Ecclesiæ*, de Asiæ totius presbyteris, id est *episcopis*, accipientis; quasi vel *Philippis esse* dici possint, qui in cæteris Macedoniæ partibus sunt extra Philipporum vrbem; vel *Ephesinæ Ecclesiæ presbyteri*, vocari, qui in aliis Asiæ extra Ephesum Ecclesiis presbyteri sunt; quæ phrases, cum nullo exemplo firmentur, neque in vllo scriptorum, vel etiam hominum sermone vsitatæ sint, procul a divinis libris arcendæ sunt; veluti totidem orationis prodigia; quæ si admittantur, nihil amplius certi supererit de locis, vbi vel homines habitasse, vel res gestæ fuisse ab auctoribus sacris vel Ecclesiasticis memorantur. Sed & divinos illos scriptores *episcopis* vicissim *presbyterorum* nomen dare constat & ex iisdem auctoribus, quos nuper laudavimus, & ex ipso etiam illo eruditissimo Hammondo; qui vltra cæteros omnes hac in parte progressus, miseros secundi gradus sacerdotes ex divinis Novi Testamenti libris simul semelque omnes exterminavit, presbyteros Christianos quicumque istic & vbicumque memorantur, totidem fuisse primi gradus sacerdotes, id est episcopos, acerrime contendens, & accuratissime disputans. Quin & aliud facinus multo majus molitus videtur, vt huius secundi generis sacerdotes ex primis illis Ecclesiis, quamdin quidem cæteri Apostoli vixerunt, plane penitusque tollat; Nullum ab Apostolis huius census ministrum vel institutum, vel visum; nisi a Ioanne, qui collegis omnibus superfuit, & valde longævus fuit supremis fortasse vitæ suæ temporibus. Certe negat diserte *vllis sibi indiciis, aut vestigiis comparuisse hos Ecclesiæ συνέδρια* (sic enim hos vocat secundi gradus sacerdotes) *vllos Episcopis allectos esse*, toto Apostolorum, nisi vnius Ioannis, tempore; vt Ecclesias singulas ab vno duntaxat eoque primi gradus præposito, id est *Episcopo*, vna cum aliquot Diaconis res omnes sacras procurante rectas fuisse pæne ad Traiani imperium, si doctissimum virum audimus, fateri necesse sit. Sed nos missa de rebus ipsis disputatione, nunc quod agimus, de vsu nominis *Presbyteri* Apostolico videamus. Omnes vident ac consentiunt Petrum,

CAPUT XXVI.

[b] *Bell. L. 1. de Cler. c. 15 §. Primo loco.*

Oecum. in Act. 20. 17 p. 150.

Beda in Act. 20. 28 T 5 p. 659.

[a] *Bell. de Cler. L. 1 c 15 §. Quinta obiectio.*

[b] *Caiet. Sa. Tirin. in Act. 20. 28.*

Hamm Dissert. 4. c. 6 §. 5. p. 197. & seqq. fuse.

Id. Diss. 4. c. 10. §. 5. p. 229.

Caput XXVI.

trum, quos Presbyteros *πρεσβυτέρους* jubet *ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντας μὴ ἀναγκαστῶς*, *providentes*, & ad verbum *episcopatu fungentes non coacte sed spontanee*, eos fuisse veri nominis Episcopos; neque quisquam credo putaverit vel eundem, vel Ioannem ejus collegam, cum vterque se ipsum *presbyterum* vocat eo nomine significasse aliquem de minutis istis & gregariis sacerdotibus, qui a superioris sacerdotis nutu sic penderet; vt absque eo nihil agere posset. Sed neque obscurum est de hoc genere non fuisse quos Paulus a Tito *constitui* praecipit *per Cretæ civitates presbyteros*; quosque ipse statim *episcoporum* nomine donat. Neque quisquam credo dubitat, quos Lucas dicit Ephesinæ Ecclesiæ *presbyteros* quin ii *episcoporum* nomine vere digni essent; quos Paulus *episcopos in suo grege a Spiritu Sancto positos* diserte dicit. Hæc quidem perspicua sunt, & ab omnibus non modo confessa, sed etiam observata. De cæteris vero siquis dubitat, non certe doctissimus Hammondus, qui primi, non secundi gradus fuisse decernit *presbyteros*, ad quos Lucas narrat collectam ab Antiochenis fratribus missam in Iudæam; & eos omnes, quos idem testatur *per singulas civitates constitutos*, & eos quos idem dicit Antiochenam Ecclesiam super quadam quæstione vna cum Apostolis consulendos statuisse, & a quibus mox & susceptos fuisse Hierosolymis Antiochenorum legatos tradit, & concilium cum Apostolis habitum, & factum super proposita quæstione decretum, & scriptam ad fratres Syros, & Cilices epistolam, & quorum denique dogmata ac decreta Paulum dicit custodienda Ecclesiis tradidisse. Quos vero idem Lucas *presbyteros* Hierosolymis ob Pauli adventum apud Iacobum collectos fuisse memorat, neque ipsos profecto minutos istos, Episcopo veluti capiti suo subjectos ministros significari. Eodem quoque sensu illa esse accipienda, quæ Paulus ad Timotheum scribit, *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur*, Item; *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus*. Hammondus non modo in illo, sed etiam (quod quis fortasse mirabitur) in hoc loco *presbyteri* nomen idem significare quod *episcopum* pertendit. Denique & illos a Iacobo memoratos Ecclesiæ *presbyteros, orantes super infirmum, & vngentes eum oleo in nomine Domini, secundarios* (quod aiunt Latini) *sacerdotes* idem fuisse negat; *primarios* fuisse dicit. Atque hæc quidem loca divinorum scriptorum nisi fallor, omnia, in quibus *presbyteri* nomen de Ecclesiæ Christianæ ministris est vsurpatum; ex quibus hunc Pauli, Petri, Ioannis, Iacobi, & Lucæ vsum fuisse videmus, vt qui sunt *primi* (vt loquuntur) *gradus* Ecclesiarum præpositi, eos & presbyteros & *episcopos* indifferenter, imo multo ac longe sæpius illo, quam hoc nomine, vocarent. Ipsum enim *episcopi* in hoc sensu nomen quater, * si bene putavi, in sacris libris legitur; *ἐπισκοπεῖν* vero verbū semel.* Et ex quatuor illis locis, in quibus extat *episcopi* vocabulum duo sunt vbi id de secundariis sacerdotibus non pauci neque contemnendi tum veteris tum recentis memoriæ inter-

Margin notes: 1. Petr. 5.1.2. — 2. Ioan. 1.3. Ioann. 1. — Tit. 1.7. — Act. 20.17.28. Act. 11.30. — Act. 14.22. ibid. 15. 2.4.6. 22.23. — ibid. 16.14. — ibid. 21.18. — 1. Tim. 5.17.19. — Iac. 5.14. De his omnibus vid. Ham. Diss. 4. c. 20. & c. 19 & c. 21. — * Act. 20.28. Phil. 1.1. 1. Tim. 3.2. 2 Tit. 1.6. * 1. Petr. 5 2.

CAPVT XXVI.

interpretes accipiunt. *Presbyteri* vero nomen de primi gradus ministris absque controversia sæpius, & doctissimo Hammondo judice, semper, neque vnquam aliter dictum est. Nunc ergo a vobis, Latini; a te Hammonde quæro, cur hanc Apostolici sermonis Lucæ, Pauli, Petri, Ioannis, & Iacobi, imo Sancti Spiritus per eos scribentis vsu consignatam ac consecratam consuetudinem carissimus atque excellentissimus eorum (vt vos vultis) discipulus, successor, ac filius Ignatius, ita plane penitusque aversatus sit, vt quos viri θεόπνευστοι, ad hæc sanctissimi ejus parentes, etiam interdum *episcopos* dicerent, eos ipse nunquam episcopos, semper presbyteros? Quos illi vicissim *presbyteros* sæpe imo sæpissime vocant, ipse nunquam *presbyteros*, constanter ac vbique *episcopos* vocaret? cur *presbyterorum*, honoris ac dignitatis plenum nomen, quod eius magistri nunquam, si tibi Hammonde, credimus, nisi de primi ac summi in Ecclesia gradus præpositis vsurpaverant, ipse ita contempserit, vt id ne semel quidem, de aliis quam de inferioris gradus ministris dixisse reperiatur? Ede aliquam rationem cur tam subito, tamque penitus tantus discipulus a tantorum præceptorum sermone sibi desciscẽdum putaverit? *Aliquem dic Quintilianæ colorem?* Non potes. Nam quod Paulo scribente, & cæteris viventibus Apostolis Ecclesias vis presbyterum vnum sive episcopum singulas gubernasse, absque vllis secundi gradus sacerdotibus solo diaconorum ministerio adiutum; Ioannem diu postea secundarios illos sacerdotes Ecclesiæ vt vocas συνεργάτας instituisse; id & constituere vt ego quidem iudico, difficile est; & si constitueris, inde aliquid colligere, quod idoneam Ignatio tuo causam dederit, cur ab Apostolorum sermone & vsu descisceret. An Ioannem, quem novum & ignotum suis collegis ministerium in Ecclesia instituisse vis, dices Apostolici & Ecclesiastici sermonis qui certo fuerat, vsum mutasse, & aucto sacerdotiorum numero, ad vitandam confusionem, suum cuique nomen addixisse, & qui iam ante fuerant; primi scilicet gradus sacerdotes, eos decrevisse in posterum *episcopos* tantum, non vt olim, etiam *presbyteros* vocari, quos vero ipse recens instituebat *secundi gradus* sacerdotes eos *presbyterorum* sibi nomen vnum habere? Hoc fateor, Ioannis decretum, siquod haberes, Ignatium fortasse tuum purgaret. Sed pessime accidit, quod istiusmodi a Ioanne latæ legis, vel innovati ab eo & amplificati Ecclesiastici ministerii nullum extat in veris antiquitatis monumentis certum, ac disertum documentum; eaque res tota tuis tantum quibusdam non tam ratiocinationibus, quam coniecturis & suspicionibus nititur. Sed ne illud quidem, quod dixi, pertendis innovatum a Ioanne fuisse hac in parte Apostolicæ Ecclesiæ sermonem; Tantumque ab eo abes, vt ipsum etiam Ioannem fatearis plane eodem, quo Collegas, more modoque locutum; qui se ipsum scilicet non modo Apostolum, sed etiam, vt tu quidem vis *totius Asiæ primatem, presbyterum* tamen in vtraque posteriori epistola præscripserit. Sed quoniam quod tu ipsum quoque significas, non pauci olim an ejus germa-

Hamm. Diss. 4 c. 26. §. 10. *Id. ibid.* c. 19. §. 20. & c. 21. §. 4.

Id. ibid. c. 21. §. 4.

diaconis sicut Deo & Christo. ὑποτασσόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, ὡς Θεῷ καὶ Χριστῷ. Mox ipsos presbyteros instituit; *Presbyteri* (inquit) *simplices sint, in omnibus misericordes*, & quæ sequuntur. Οἱ πρεσβύτεροι δὲ εὔσπλαγχνοι, εἰς πάντας ἐλεήμονες. Quos intelligit presbyteros? Non certe minutos illos & secundarios, episcopis vt vmbras, corporibus affixos; sed vere *episcopos*; Macedoniæ, si Doctissimum Hammondum sequitur, *provinciales*, id est Philippensem, ac vt nunc loquuntur, eius suffraganeos. Sed & qui in epistolæ inscriptione statim occurrant *presbyteri*, *Polycarpus, & qui cum eo sunt Presbyteri*, non dubito quin eos idem aliarum civitatum, quarum Smyrna, Polycarpi parœcia, caput ac metropolis erat, episcopos fuisse existimarit; tametsi id plane ac rotunde non sit elocutus. Nobis, qui neque de istis *suffraganeis* quicquam apud Polycarpum legimus, neque divinare, aut hariolari audemus, hoc vnum satis est, quod hinc liquet *presbyterorum* nomine adhuc tum, cum Ignatius passus est, *Episcopos* appellari consuevisse. Papias, quem vetustissimum fuisse virorum Apostolicorum auditorem constat, eodem ipse quoque modo locutus est, vbi se *presbyterorum* sermones sciscitatum esse dicit, siquis venisset, qui *presbyteros* secutus esset; εἰ δέ που καὶ παρηκολουθηκώς τις τοῖς πρεσβυτέροις ἔλθοι, τοὺς τῶν πρεσβυτέρων ἀνέκρινον λόγους. *Presbyteros* dicit, ipsos, si Doctissimum Hammondum audis, Apostolos; Mihi & verius videtur, & satis est, vt intelligas *primos illos ab Apostolis per regiones & vrbes constitutos*, quos dicebat Clemens, Episcopos. Idem statim *Ioannem* quemdam ab Apostolo diversum, Domini discipulum, *presbyterum* quoque eodem sensu vocat. Sed & Papia recentior Irenæus, hunc Apostolicum loquendi morem crebro vsurpat, vt in epistola ad Victorem, Anicetum, Pium, Hyginum, & Telesphorum & Xyxtum notissimos Romæ episcopos, de iis verba faciens, non aliter vocat, quam *Presbyteros, qui ante Soterem Ecclesiæ* vrbis *præfuerunt*, οἱ πρὸ Σωτῆρος (inquit) πρεσβύτεροι οἱ προστάντες τῆς ἐκκλησίας, ἧς νῦν ἀφηγῇ. Et mox Victoris antecessores Romanos Episcopos vocat eos *qui ipsum præcesserant*; *presbyteros*. οἱ πρὸ σοῦ πρεσβύτεροι (inquit) Et statim Anicetum tradit Polycarpo dixisse eorum, qui ante se fuerant, presbyterorum *morem* (in Paschate celebrando) *sibi retinendum esse*; episcopos Romanos se anteriores significans. τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτοῦ πρεσβυτέρων ὀφείλειν κατέχειν. Idem Irenæus Polycarpum alibi, illustrissimum illum Smyrnæ Episcopum, & Christi martyrem, *beatum & Apostolicum presbyterum* vocat. εἰπεῖν τοῦτον (inquit ad Florinum) ἀκηκοὼς ἐκεῖνος ὁ μακάριος καὶ ἀποστολικὸς πρεσβύτερος. Ibidem de episcopis, qui ante se vixerant, Apostolorum successoribus; *Ista* (inquit) *dogmata Presbyteri, qui ante nos fuerunt, quique erant ipsorum Apostolorum discipuli, minime tibi tradiderunt*. ταῦτα τὰ δόγματα οἱ πρὸ ἡμῶν πρεσβύτεροι, οἱ καὶ τοῖς ἀποστόλοις συμφοιτήσαντες, οὐ παρέδωκάν σοι. Idem scriptor in eximio adversus Hæreses opere, quam sæpe eodem *presbyteri* vocabulo eodem sensu vtitur. Vt cum scribit *traditionem Apostolorum per successiones presbyterorum in Ecclesiis cu-*

CAPVT XXVI.

Polyc ep ad Philip. p. 18. 19

Hamm. Dissert. 4. c. 21.

ibid.

Papias apud Euseb. Hist. L. 3 c. 39.

Hamm. Diss 4 c. 22. § 22.

Iren. apud Euseb l. 5. Hist. c. 24 p. 153. B.

ibid. C.

Iren. ibid. C. 20. ep. ad Florin p. 188. 8.

ibid.

Iren. adv. Hæres. l. 3 c. 2.

CAPUT XXVI. *stodiri*; Quas hic *presbyterorum*, infra dicit *Episcoporum successiones*; & alibi *eis*, *qui in Ecclesia sunt Presbyteris*, *obaudiendum esse*, *his* (inquit) *qui successionem habent ab Apostolis, sicut ostendimus, qui cum episcopatus successione charisma veritatis certum secundum placitum Patris acceperant*; quo loco manifestum est, istos quibus obediri vult, presbyteros, eosdem fuisse episcopos; quos ait capite sequenti *cum presbyteri ordine sermonem sanum, & conversationem sine offensa præstare*; vnde liquet isti episcopatum & presbyterii ordinem plane idem esse. Et libro ejusdem operis quinto *Episcopos, quibus Apostoli tradiderunt Ecclesias*, paulo post *sanctos Presbyteros* vocat. Neque dubitandum est, quin eos, quos multos passim laudat, antiquioris memoriæ viros, *presbyteros* passim eodem sensu dixerit, vt significaret eos in Ecclesia Christiana; non *secundi*, sed *primi* ordinis fuisse ministros; qualis est ille Presbyter, a quo se quiddam accepisse refert, quod *ille audierat ab his, qui Apostolos viderant*; a quo & alia quædam sibi tradita postea recenset, & alia rursum in sequentibus, egregia; quibus commemoratis; *Talia quædam* (inquit) *enarrans de antiquis Presbyter reficiebat nos, & dicebat*; non alio, quam *presbyteri* elogio, virum exornans. Eiusdem quoque census fuerunt & *senior ille* (id est presbyter) *Apostolicus*, cujus meminit in sequentibus; & illi *presbyteri* Ioannis Apostoli discipuli, quorum traditiones non paucas recitat; quosque alibi iterum *Presbyteros*, Apostolorum discipulos vocat. Clemens Alexandrinus, eiusdem cum Irenæo ævi, eundem & ipse nominis vsum frequentat; vt cum suum illum perfectæ pietatis Christianum, vt summa apud Deum habere, & primo in cœlesti regno consessu honoratum iri significet, *revera Presbyterum Ecclesiæ esse, & verum Diaconum divinæ voluntatis*; quæ non ita diceret, siqua apud nostros dignitas fuisset presbyteratu superior. ὄντως πρεσβύτερος ἐστι τῷ ὄντι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διάκονος ἀληθὴς τῆς θεοῦ βουλήσεως. Et in quodam ex ejus operibus, quod apud Eusebium extat fragmento, quem primo *Episcopum* dixerat, eundem paulo post *presbyterum* dicit. His postremo addendus est Anonymus contra Montanistas ab Eusebio memoratus auctor; qui se quidem *presbyterum*, & *Zoticum* quemdam *Otrenum sympresbyterum suum* vocat, cum tamen ex iis, quæ a se apud Ancyram Galatiæ ad Ecclesiam loci adversus hæreseos venena confirmandam gesta narrat, satis appareat eum, adeoque & collegam Zoticum; vtrumque in primo sacerdotum ordine fuisse. Neque aliter accipiendum videtur, quod iste ibidem refert, se ab ejus loci *presbyteris* rogarum fuisse, vt quæ coram iis adversus hæreticos disputaverat, litteris mandare vellet. ἀξιούντων τῶν κατὰ τόπον πρεσβυτέρων ὅπως τῶν λεχθέντων κατὰ τῶν ἀντιδιατιθεμένων τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ ὑπομνήματι καταλίπωμεν. Erant isti nimirum Ancyranæ Ecclesiæ præpositi, non inferioris ordinis, quos parum esset decorum ista ab hospite poscere, sed primi; ad quos illa cura proprie pertinet. Hæc ex Græcis. Latinorum pauciores illius memoriæ habemus scriptores; Quos habemus, eorum ser-

ibid. L. 4. c. 63. *ibid L. 4 c. 43.* *ibid. c. 44. p. 383. A.* *ibid. L. 5 c. 2.* *ibid. p. 466. A* *ibid L. 4 c. 45. init c 47. in. c. 49. in c 50.* *c. 52 init.* *ibid. L. 5. c. 33.* *ibid. c 36.* *Clem Strom. L. 6 p. 667. B.* *Id apud Euf. Hist. L. 3. c. 23. p. 91. A B.* *Euf. Hist L. 5 c. 16 p 175. C D.*

sermo idem in hac parte est. Nam & Irenæi interpres Latinus, ex quo quæ fuerunt Irenæana, plæraque descripsimus, ita & ipse loquitur, & eruditis fatentibus vetustissimus fuit, eiusdem cum Irenæo, vel certe cum Tertulliano ævi. Sic etiam Pius Romæ episcopus; *Presbyteri* (inquit) *illi, qui ab Apostolis educati ad nos vsque pervenerant, cum quibus simul verbum fidei partiti sumus, a domino vocati in cubilibus æternis clausi tenentur,* Eo factum videtur; vt Hermas (qui Pii ipsius frater fuisse creditur) ministeria Ecclesiæ a Christo data obiter alicubi commemoras, non alios recenseat, quam *Apostolos, & Episcopos, & Doctores, & ministros* (id est Diaconos) *Presbyteros,* vt ejusdem nominis, sub *Episcopis* complectens. Sed & ipsum Tertullianum tertii sæculi initia ingressum, observat Hammondus sic etiam interdum loqui, vt cum apud nostros præsidere *seniores* (id est πρεσβυτέρυς presbyteros) in Apologetico dicit; pro Episcopis; quos & alibi *maiores natu* vocat, *quod idem est* (inquit Hammondus) *& Greco πρεσβυτέροις directe respondet.* Eadem voce eodem sensu vsus est ipse Cyprianus in Firmilianeæ epistolæ interpretatione; *In Ecclesia* (inquit) *præsident maiores natu, qui & baptizandi & manum imponendi & ordinandi possident potestatem.* Firmilianus Græce πρεσβύτες dixerat, *presbyteros*; quos noster Latine reddit *maiores natu.* Vnde liquet ne tertio quidem sæculo jam adulto, quo & Firmilianus & Cyprianus vixerunt, plane apud nostros desiisse illum Apostolicæ Ecclesiæ vsum *presbyteri* nomen pro sacerdote primi gradus vsurpandi. Toto quidem superiore, id est secundo Christianismi sæculo, adeoque centum annis post Ignatii martyrium, hunc apud nostros; præsertim vero Græcos, sermonis vsum non modo mansisse, sed etiam fuisse, pæne vt apud ipsos Apostolos, frequentissimum, ista quæ ex multis, iisque probatissimis illius memoriæ scriptoribus, adduximus, apertissime demonstrant; idque ingenue confitetur doctissimus Hammondus, *Hoc toto sæculo* (inquit) *vocem πρεσβύτερυ πολύσημον fuisse, aliquando ad Episcopos, aliquando ad inferioris gradus presbyteros vbicumque tales essent, accommodatam;* & infra iterum, *promiscuum vocula illius* (*presbyter*) *vsum* ex his recte concludi concedit, eamque *πολύσημον esse, quandoque de primo, quandoque de secundo Ecclesiæ gradu antiquitus vsurpatam* largitur; sic tamen, vt in Scripturis nunquam aliter, quam de primo gradu vsurpatam *sciat*; in Patrum, qui post Apostolos scripserunt libris, sæpe quidem & in hoc sensu occurrere, sed & in altero pro *secundi gradus* hominibus id est secundariis sacerdotibus, aliquando positam inveniri; vtrumque vocis sensum ita fuisse communem, & liberum, atque indifferentem, vt vter gradus significetur, *non aliter quam ex locorum circumstantiis distingui* possit. Sed tamen qui hoc ita constituit, idem nostrum epistolarum scriptorem, qui nomen *presbyteri*, quod innumeris locis posuit, neque cum Apostolis semper, neque cum Apostolicis & sequutis ad tertium sæculum Theologis aliquando, pro *primi gradus* sacerdote vsurpavit, cum ipsum Ignatium esse vult, Apostolorum filium,

CAPVT XXVI.

Pius ep. o. T. 1. Conc p. 84.

Herm. l. 1 p 6. col. 1. A. T. 3. Bibl. Patr.

Hammon. diss. 4. c. 22. §. 16. Tertull. Apol. c. 39. Id. L. 5 contr. Marc

Firmil. apud Cypr. ep. 75. p. 159 extr.

Hamm. Diss. 4. c. 22. §. 8.

ibid. §. 17.

ibid. §. 8.

CAPUT XXVI. Apostolicorum fratrem, posterorum inde ad tertium sæculum parentem; & quidem ita vult, vt id nemo voluisse videatur vehementius. Atqui hoc monstrum ingens, ac plane incredibile est. Presbyteri nomine Apostoli quidem eum semper ac constanter, doctissimo Hammondo judice, vocant, qui *primi gradus* est; scriptor vero nunquam. *Presbyterium* scriptor quidem vbique dicit, qui secundi gradus est; Apostoli vero, si doctissimum Hammondum audimus, ne semel quidem dicunt. *Presbyterium* Apostoli quidem præpositorum primi ordinis collegium vocant; scriptor vero secundi; semper; nunquam primi *Episcopum* Apostoli quidem, etiam interdum dicunt, qui secundi ordinis est; scriptor, nunquam; hoc vbique nomen constantissime pro summi gradus præposito vsurpans. Tu-ne hunc tam diversi ab Apostolis sermonis hominem, eum carissimum atque observantissimum Apostolorum discipulum, id est Ignatium, censebis? Absit. Ipsa hoc eius lingua negat; & in aliis scholis educatum hominem prodit. Audi veros & indubitatos Apostolorum filios Clementem Romanum & Polycarpum Smyrnæum; audi certissimos eorum nepotes Papiam, Irenæum, Clementem Alexandrinum. Omnes paternum & avitum sermonem retinent; *Presbyteros* cum Apostolis Ecclesiasticos primi ordinis præpositos non semel atque iterum, sed sæpe & passim vocant. Quid tuus ille epistolarum scriptor? Nunquam ac ne semel quidem, in totis duodecim epistolis, ita est locutus (nam duæ illæ ad Ioannem quisquiliæ sunt, nullo loco, ac numero censendæ) Ergo neque iste Clementis & Polycarpi frater fuit; neque Papiæ & Irenæi parens. Quem vero neque illorum fratrem, neque horum parentem, neque Apostolorum filium fuisse diversus ab omnibus sermo manifeste arguit, is profecto Ignatius esse non potest; quem omnes & Apostolorum observantissimum, & cum Apostolicis corde & ore, anima & lingua coniunctissimum fuisse consentiunt. Quid hominem peregrinum, alieni generis, sanguinis, sermonis, vel Apostolicæ familiæ, vel proxime consecutæ Ecclesiæ inseris? & Apostoli, & proximi eorum ad tertium sæculum discipuli *prebyteros* loquuntur, summi gradus in Ecclesia præpositos. Iste nullos edit; quicumque hoc nomine censentur, eos ad inferiorem gradum reiicit; & primis ad a. D. 200. Christianis familiarissimum de istis sermonem vsque adeo refugit, atque exhorrescit, vt eius in tam multis quæ de Ecclesiæ præpositis, ac regimine ἄνω καὶ κάτω, omnibus pæne paginis garrit, nullũ ne levissimum quidem deprehendi possit vestigium. Doctissimus Hammondus, tametsi & divinos scriptores semper, & eorum ad a. D. 200. posteros sæpissime ac fere passim nomen *presbyteri* de primo præpositorum ordine dixisse doceat & confirmet, id tamen statuit *& de secundariis satis commode vsurpari, quotiescumque distincta singulorum graduum enumeratio facienda erat, & hoc apud Ignatium* (inquit) *vbique factum videmus, Episcopis πρεσβυτέρων, aut πρεσβυτέρας, πρεσβυτέρους διακόνους adiungentem.* Ad hæc primum illud observo, mirum esse si hæc vera sint, cur Apostolus cum diver-

Ham. Dissert. 4 c. 4. §. 8. 9.

diversos ministerii a Domino Christo datos & institutos gradus, sive ordines, enumerat, *presbyteri* nomen non modo in hoc, quem doctissimus Hammondus dicit, sensu, sed ne omnino quidem vsurpasse. Ille quidem in his locis Apostolos, Prophetas, Doctores, Evangelistas, item Pastores memorat; *presbyteros* nominatim non memorat. Vel ista de distinctis tribus illis Ecclesiastici ministerii gradibus doctrina necessaria est, vel non necessaria. Si necessaria non est, peccavit epistolicus scriptor, qui eam tamquam plane necessariam, vrget. Si est; cur ab Apostolis omissa ac præterita est? Si neget omissam, vere ne id neget, an secus, non disquiro. Illud vnum nunc vrgeo, eam doctrinam, sicubi in Novi Testamenti Scripturis exposita est, nomen certe presbyteri ad eam explicandam nusquam de *secundariis* ministris fuisse vsurpatum; quod ad rem *ita commode vsurpari* dicit doctissimus Hammondus. Putat-ne ergo illam graduum distinctionem a suo Ignatio, qui presbyterum pro *secundario* tantum *sacerdote* vsurpavit commodius, quam ab Apostolis, qui presbyterum nunquam hoc sensu, semper alio pro *primario* sacerdote vsurparunt, explicatam fuisse; Si ait; ergo Apostolici sermonis corrector & emendator fuit Ignatius; qui res divinas scilicet melius ac commodius tractavit, quam divini eius magistri; quod nescio an aliis probabile sit futurum; mihi quidem plane incredibile est. Sin satis *commode* hæc erant ab Apostolis explicata; nihil ergo necesse erat ab Apostolici sermonis idea discedere, & *presbyteri* nomen semper alio quam ipsi sensu dixerant, vsurpare. Non hoc Clemens; non Polycarpus; non Papias, non Irenæus fecit. Ergo neque Ignatius facere debuit. Sed quid ego Ignatium dico fecisse? Qui fecit, hoc ipso alium se esse ab Ignatio prodit; quem absit vt concedamus ab Apostolico & Apostolicorum virorum vsu vel in doctrina vel in sermone discessisse. Quod ergo doctissimus Hammondus scribit *illud apud hunc scriptorem vbique factum videri episcopis presbyteros, presbyteris diaconos adiungentem*; hoc inquam ipsum magno & invicto est ad ejus falsitatem demonstrandam argumento; quem hæc ea ratione instituere videmus, quæ & ab Apostolis, & ab eorum proximis ad a. D. 200. discipulis aliena est. Secundo ita loquitur de suo illo Ignatio doctissimo Hammondus, quasi is *presbyteri* nomen pro *secundario presbytero* ibi tantum vsurpet, vbi singulos ministerii Ecclesiastici gradus distincte enumerat; alibi vero extra hunc locum, etiam eos qui primi gradus sunt, aliquando *presbyterorum* vocabulo, vt cæteri illius ævi scriptores solent, significet. Atqui res plane secus habet. Nusquam enim ille presbyterum aliter quam de *secundario* intelligit; & vbi *gradus singulos distincte enumerat*, & vbi vnum de iis solum recenset, sive episcopos, presbyteros, & diaconos *adjungat*, siue de episcopis solis loquatur, nulla aut presbyterorum, aut diaconorum factamentione. Itaque frustra est vir doctissimi cum sui Ignatii loca, in quibus presbyteri nomen pro *secundario* sacerdote Policarpi locis opponit, in quibus eadem vox aliter sumitur. Loca sunt apud

CAPVT XXVI.

1. Co. 12. 28.
Eph. 4. 11.

CAPVT XXVI. apud epistolarum scriptorem eorum gemina, in quibus Polycarpus *presbyterum*, dixit pro *episcopo*, & quidem plurima. Nullum ne in istis quidem reperies, vbi hoc Polycarpi sensu presbyterum dixerit. Polycarpus se & eos, quorum nomine Philippensibus scribit episcopos, *presbyteros* dicit, Πολύκαρπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι; *Polycarpus, & qui cum eo sunt Presbyteri.* Sic & ante Polycarpum Ioannes; Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ, *Presbyter electa Dominæ.* Iterum; ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ

2. & 3. Ioan. τῷ ἀγαπητῷ, *Presbyter Gaio dilecto.* Similis est apud scriptorem nostrum locus in epistolæ ad Polycarpum limine. Siccine ergo istic, vt ad Philippenses Polycarpus? Hic certe ex doctissimi Hammondi canone licebat ei se Antiochiæ presbyterum dicere. Atqui non hic magis, quam alibi eo vocabulo ita vsus est; Hic & se & Polycarpum *episcopum* v-

Ign. ep. ad Polyc p.135. trumque dixit; neutrum *presbyterum*; *Ignatius* (inquit) *Episcopus Antiochiæ, qui & Martyr Iesu Christi, Polycarpo Episcopo Smyrnensium.* Ἰγνάτιος ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ὁ καὶ μάρτυς Ἰησοῦ Χριστοῦ, Πολυκάρπῳ ἐπισκόπῳ Σμυρναίων. Est vbi de se vno loqueti *presbyteri* nomen nulla sua invidia, nulla aliorum fraude assumere licebat; Non fecit. Se *episcopum* dixit; ex sui scilicet sermonis inviolabili canone, presbyterum nisi qui sit secun-

Ign. ad Rom. init. di ordinis, dici quemquam vetante; *Episcopum* (inquit) *Syria significavit Deus inveniri in Occidente*, τὸν ἐπίσκοπον Συρίας κατηξίωσεν ὁ θεὸς εὑρεθῆναι εἰς δύσιν. Sed & in ea epistolæ inscriptione, quam Halloixius, & ipse etiam, vt videtur, Vsserius, ex Metaphraste petitam, vulgatæ præferunt, proque vera & genuina habendam putant ipse, se auctor *episco-*

Vid. in Not. Vss. ad Ign. ad Rom. p.30. *pum* præscribit; Ἰγνάτιος, ὁ καὶ θεοφόρος, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας. *Ignatius, qui & Theophorus, sanctæ Dei Ecclesiæ, quæ Antiochiæ est, Episcopus.* Eadem est eorum quoq; locorum ratio, in quibus de singularibus quibusdã Ecclesiarũ Episcopis loquitur; vt de Onesimo, Ephesiorũ; de Dama Magnesiorũ de Polybio Trallesiorũ episcopis, quos ex isti Apostolici sermonis lege non minus, quam Irenæo Anicetũ, Piũ, Hyginum, Telesphorum, & Xyxtum, Presbyteros suę quemque Ecclesię dicere licebat. Sed ille quidem & hic, non secus atque alibi, ab hac appellatione, velut a quodam scopulo sibi cavit, *episcopos* constanter om-

Ign. ad Eph. p. 196. nes vocans. *Plurimam multitudinem vestram* (inquit Ephesios alloquens) *in nomine Dei suscepi in Onesimo, qui in charitate inenarrabilis est, vester autem in carne Episcopus.* Tum statim; *Benedictus, qui tribuit vobis dignis existentibus talem Episcopum possidere.* Et mox bonum diaconum optat *permanere in honorem* (inquit) *vestri & Episcopi.* τὴν πολυπληθίαν ὑμῶν ἐν ὀνόματι θεοῦ ἀπείληφα ἐν Ὀνησίμῳ, τῷ ἐν ἀγάπῃ ἀδιηγήτῳ, ὑμῶν δὲ ἐν σαρκὶ ΕΠΙΣΚΟΠΩ. εὐλογητὸς ὁ χαρισάμενος ὑμῖν ἀξίοις οὖσι τοιοῦτον ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ κεκτῆσθαι. εὔχομαι παραμεῖναι αὐτὸν (Burrhum) εἰς τιμὴν ὑμῶν καὶ τοῦ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Sic de Dama alibi; *Salutat vos Damas, Ma-*

Id ad Antioch. p.161.

Id. ad Trall. p. 206. *gnesiæ Episcopus.* Ἀσπάζεται ὑμᾶς Δαμᾶς, ὁ Μαγνησίας ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ. De Polybio itidem ad Trallesios; *Polybius EPISCOPVS vester advenit voluntate Dei & Iesu Christi in Smyrna.* Πολύβιος ὁ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ὑμῶν παρεγένετο

πρεσβυτέρῳ θελήματι θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Σμύρνῃ. Eundem vna cum Dama hoc ipſo elogio alibi ornavit; *Salutat vos Polybius Trallianorum*; vbi ex proximo commate repetendum EPISCOPVS. Neque aliter ad Magneſios de Polycarpo; *Salutant vos Epheſii a Smyrna, vnde & ſcribo vobis* &c. *ſimul cum Polycarpo* EPISCOPO *Smyrnæorum*. Ἀσπάζονται ὑμᾶς Ἐφέσιοι ἀπὸ Σμύρνης, ὅθεν καὶ γράφω ὑμῖν..... ἅμα Πολυκάρπῳ ἘΠΙΣΚΟΠΩ, Σμυρναίων. In his omnibus (plura enim piget deſcribere) vides iſtum, etiam extra doctiſſimi Hammondi legem, EPISCOPI ſemper PRESBYTERI nunquam nomen vſurpantem. Sed & ad Philadelphienſes Paulinæ ad Philippenſes epiſtola inſcriptionem vt videtur æmulans, vbi hæc verba leguntur *cum epiſcopis & diaconibus*; noſter ſimiliter quidem dicit *cum Epiſcopo*; At illud quod addit Paulus, *& diaconibus*, ne præcedentibus continuaret, cavit; ne ſcilicet in leges vel ſuas, vel ſui ſæculi peccaret; ſed hæc iis conſentanea adjecit, *& eis, qui cum ipſo Presbyteris & Diaconis*. Atqui ex Pauli & Apoſtolicorum virorum diſciplina ac vſu tam recta, tamque appoſita futura erant illa *cum Epiſcopo & Diaconibus*, quam hæc quę noſter maluit; quia eo ſcilicet ſæculo vivebat, quo vel nulli vel rariſſimi erant ſine presbyteris illis ſecundariis Epiſcopi. σὺν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις. Tertio denique in hoc peccat Hammondina Polycarpi cum epiſtolarum ſcriptore comparatio, quod etiam ille presbyteros quos dicit, non ſimpliciter, ſed ita dicit, vt etiam iis diaconos adjungat; Philippenſes jubens ſubjectos eſſe *presbyteris & Diaconis*; illo nomine vtriuſque gradus, *primi*, aut *ſecundi* presbyteros complectens, ſi ab vtriuſque ordinis ſacerdotibus jam regebatur illa Eccleſia. Si ſatis fuit Polycarpum *presbyteros* dicere, vt fidelium adverſus vtroſque officia ſignificaret; idem quoque ſatis epiſtolico Ignatio fuiſſet, vt iiſdem & cæteris eandem adverſus præpoſitos ſubiectionem præciperet. Nihil ergo fuit, cur non huic æque ac Polycarpo ſatis eſſe potuerit *presbyterorum* in illis quoque præceptionibus vocabulum, quod illo ſæculo Eccleſiaſticos vtriuſque generis præpoſitos, etiam fatente Hammondo, ſuæ ſignificationis ambitu continebat. Ille vero ne ſemel quidem in tã multis, vbi hæc præcipit locis, ſic, vt Polycarpus inſtituit; ſed vbique & hos ipſos Philippenſes, & cæteros, quoties de eorum erga præpoſitos officio monet, toties iubet non *presbyteri* in genere vt *Polycarpus*, ſed diſerte diſtinctеque *Epiſcopo & Presbyteris* eſſe ſubiectos; vt videre eſt in ſingulis epiſtolis. Ad Philippenſes, *Subjecti eſtote Epiſcopo, Presbyteris, & Diaconis*. Ad Philadelphienſes; *Epiſcopo attendite, & presbyterio, & diaconis*. Hic Polycarpus ſatis habuiſſet dicere; *Presbyterio, & Diaconis attendite*. Vnde hoc tantum ſcriptoris a Polycarpo diſcrimen; Vertat ſe in omnes partes doctiſſimus Hammondus; non aliam diſcriminis rationem reperiet, quam hanc; quod Polycarpi quidem temporibus πολύσημοι vt ipſe ait, *presbyteri & presbyterij* vocabulum eſſet, vtriuſque gradus præpoſitos complectens; ſcriptoris vero ſæculo ſtrictius, ſolos ſe-

CAPVT XXVI.

Id. ad Antioch. p. 161.

Id ep. ad Magn. p. 106.

Phil. 1. 1.

Ign. ep. ad Philad. Voſſ. p. 214. in vulg vero p. 91. σὺν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις.

Ign. ad Phil. p 186.

Ign. ad Philad. p 104. 216.

CAPVT XXVI. los secundi gradus sacerdotes significaret; primarios aliud nomen, nempe *episcopus*, designaret. Non ergo scriptor Polycarpi σύγχρονος fuit, neque adeo Ignatius. Quod si istum voluisse regetas vtriusque ordinis ministros his diversis vtrorumque vocabulis alteros ab alteris accuratius distinguere; (quæ videtur doctissimi Hammondi sententia fuisse) primo hoc ipsum eos ita distinguendi, quorum Apostoli nomina confuderant, studium, arguit hominem non fuisse illius sæculi; quo neminem cura similis incessisse repetitur; imo ne secutis quidem ad a. D. 200. temporibus, ita vt iste distinguit, distincta fuisse hæc apud nostros nomina videmus. Cur hunc ex omni illo sæculo solum hæc cura sollicitaret? Paulus, Petrus, Iacobus, Ioannes, Lucas, Clemens, Polycarpus, Papias, Irenæus, cæteri omnes denique eiusdem memoriæ, vt verisimile est, Christiani *presbyteros* securi dicunt, loquuntur, celebrant, tam qui primi, quam qui secundi sunt ordinis. Nullum ex hac vocabuli vt sic dicam, *indistinctione* periculum metuunt. Solus iste, nequid subsit lævi, nequid inde oriatur incommodi veretur. Solus anxie cavet, ne presbyterum alium vspiam, nisi subiectum edat. Hoc vero nonne est supra suum sæculum, supra divinos cœlestis sapientiæ præceptores, qui isto proprie sæculo exorti floruerunt, supra sapientissimos ac religiosissimos eorum discipulos, fratres tuos venerandos, temetipsum efferre, ac velle te vnum plus, quam totam illam admirabilem Dei scholam sapere? Longe alii erant Ignatii nostri mores; quam vt in eum ista singularitas caderet. Sed eum tamen fingamus duos illos ministerii Ecclesiastici gradus clare ac perspicue voluisse a se se invicem discernere ac distinguere; facile erat homini docto ac sapienti id præstare absque vlla paterni, fraternique sermonis contumelia; nihil ad hoc necesse erat novos vsitatis nominibus sensus affingere, & positos ab Apostolis & eorum discipulis fines movere, eosque in arctiorem gyrum cogere. Licebat *presbyteri* & *episcopi* non mutatis vocibus hanc omnem operam Ecclesiæ navare; monendo fideles quidem, vt *presbyteris* parerent non tantum iis, qui præerant, sed etiam iis qui secundas in præpositorum collegio tenebant; hos vero monendo, vt suis capitibus debitum honorem haberent, neve de nominis communione superbirent, quasi quorum sit vnum commune nomen; vnam in omnibus ac parem dignitatem quoque esse necesse sit. Hæc & alia in eundem modum dicta *primos* a *secundis* satis distinxissent, nihil vt opus fuerit a nominum sensibus Apostolico vsu tritis propterea discedere. Sed Ignatium postremo; quo minus *presbyteri* nomen sic, vt iste scriptor de solis secundi ordinis ministris vsurparet, si neque Apostolorum, neque fratrum suorum qui aliter vsi erant, exemplum ac reverentia deterreret; ipsa certe rerum ratio prohibebat. Fac enim commodius esse voces istas distinctum habere quam confusum sensum; fac quod epistolarum scriptor & tertii quartique sæculi homines maluerunt (vt *presbyter* scilicet non alius sit quam secundi, *episcopus* non alius, quam primi ordinis sacerdos) id multo melius esse, quam

quam quod Apostoli secuti sunt, vt vtriusque ordinis commune esset vtrumque nomen; quicquid dixeris, aut finxeris, illud quidem certe quod & concedit doctissimus Hammondus, & nos demonstravimus, fixum ratumque manet *presbyteri* vocabulum Ignatianis temporibus apud Ecclesiam fuisse ambiguum, ac πολύσημον, duosque ministrorum ordines, & quidem si Hammondo credimus, diversissimos significasse. Hic erat hujus vocis publicus apud nostros vsus, hæc Christianorum illius memoriæ hominum institutio, ac consuetudo, vt *presbyterum* vulgo in omni suo sermone tam qui esset primarius, quam qui secundarius, & dicerent ipsi, & ab aliis dictum intelligerent. Hoc Apostolorum libri; hoc Clementis, & Polycarpi epistolæ, hoc Papiæ & Irenæi & aliorum supra a nobis recitatæ voces vincunt; Neque enim hos aliter scripsisse mihi persuaseris; quam quibus verbis, & quo sensu omnis eius sæculi loquebatur Ecclesia. Iam vero qui sapiunt, neque solent, neque profecto debẽt verba cum vel loquũtur, vel scribũt aliter vsurpare quã fert publicus ac cõmunis eorũ hominũ, quorũ lingua loquũtur, vsus, *quẽ penes arbitriũ est, & vis & norma loquendi*, vt vetustissime est a doctissimo & harũ rerum in primis perito Poëta traditum. Ignatiũ ergo, quẽ sapientissimum virum omnes fuisse consentiunt, omnino fatendum est *presbyteri* vocabulũ tũ loquentem, tum scribentem pro sui sæculi vsu ac more tam de primis, quam de secundis Ecclesiæ cuiusque sacerdotibus vsurpasse. Ac tametsi eum in omni suo sermone ita hoc vocabulo vsum fuisse minime sit dubitandum; in præceptionibus tamen ac institutionibus Ecclesiasticis hunc morem atque vsum maxime ac præcipue servasse verum est. Quæ cum sint quædam hominibus latæ ac propositę leges, eas sermone inprimis claro, & facili, & vnicuique audientium obvio ac familiari concipi scribique decet, nulla in iis vocabula dubia & obscura misceri; vel hujusmodi denique; quorum lectores non statim intelligant eum ipsum esse, quem auctor voluit; sensum. Si vero scriptorem, vt fit, sermonis, quo vtitur inopia cogit aliquod verbum alio, quam quo vulgo sumitur, sensu vsurpare; is, si vel mediocri prudentia fuerit, ea de re lectores suos sedulos monebit, ac docebit, quo sensu id *verbum* intelligi velit. Ad hanc ergo normam epistolas scripsisset Ignatius, si quas eiusdem cum iis, quæ vulgo ipsius nomine circumferuntur census scripsisset; *Presbyterorum* nomen vel communi vulgarique illius ævi more indifferenter pro Ecclesiasticis vtriusque ordinis ministris accepisset; vel siqua eum ratio pro solis secundariis accipere coegisset, dixisset profecto, & Ecclesias ad quas scribebat, diligenter ea de re monuisset; ostendissetque cur a publico vsu hac in parte discederet; sic cavens ne quid lectoribus insuetus & invsitatus sermo offensionis crearet. Atque hoc quidem tali loco plane erat necessarium. Homines enim in Ecclesia *presbyteros* indifferenter & dicere & audire assuetos; qui vel secundi, vel primi essent gradus quantopere commoveri, ac conturbari credibile est, si quem id, quod apud epistolas tam sæpe

CAPUT XXVI.

CAPVT XXVI. legimus, dictantem audiant, *Presbyteri subditi esse Episcopo?* Quos vero iste nobis (dicerent) *presbyteros*, & quẽ narrat *Episcopum*? Atqui & episcopus presbyter est; & presbyter Episcopus. An vnũ eundẽque hominẽ hic sibi & subiici & præesse vult? Nos quidem, qui aliter sumus instituti, quique a teneris didicimus non *Presbyterum*, sed *Episcopum* dici vnum illum, qui in cuiusque Ecclesiæ clero summus est; cæteros proximi ab hoc gradus, *presbyteros* esse, non *episcopos*; nos inquã, hoc vocabulorum sensu mature imbuti, nihil miramur talia presbyteris præcipi. Eadem aliter institutis, ne dubites quin totidem gryphi, totidemque futura sint ænigmata. Quis Latinorum moribus ac verbis innutritus neque doctus diversum olim a suo fuisse Apostolorum sermonem, non movetur, ac turbatur, cum ista ex Apostolo recitari audit, *Paulus & Timotheus servi Iesu Christi omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis & diaconibus, Gratia vobis & pax a Deo*; Quis istorum ad hoc acroama non id exclamet, quod apud Chrysostomum adhuc locum legimus; *Quid hoc est? An vnius civitatis plures erant Episcopi?* τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; Atqui & hoc velim cogites non minus diversa ex parte commoveri, ac turbari eos, qui & *presbyteros* primi gradus, & *episcopos* secundi audire assueti, illa tui scriptoris tam multa ab hoc vsu plane penitusque aliena legunt. Cum ergo huius modi fuerint omnes Ecclesiarum ad quas ille scribit, fideles, Ignatius vel suo & sui sæculi more scripsisset, vel si aliter, id est, vt tuus ille falsi nominis Ignatius, scribendum sibi putasset; profecto fideles illos ad quos ita scripsisset, ad cavendam eorum offensionem de suo hoc instituto inprimis monuisset, & quid ab illis tum *episcopi*, tum *presbyteri* vocabulis intelligi vellet; clare ac perspicue exposuisset. Qui ergo nihil horum fecit, epistolarum scriptor, is non modo Ignatius non est, sed ne Ignatii quidem simulandi ac mentiendi satis peritus artifex. Nam si hanc artem bene calluisset, Ignatium fecisset apud eos, ad quos scribit, illa *presbyteri* & *episcopi* vocabula diligenter exponere. Sed ille cum has voces omnibus sui sæculi Christianis, in eo quem vsurpat, sensu, notissimas esse videret; putavit eundem ab initio earum vsum ac sensum apud Apostolicas Ecclesias fuisse; cuius generis licet in re diversa illud quoque eius supra a nobis observatum peccatum fuit, quod cum *Leopardorum* nomen pro certo quodam militum ordine dici suo sæculo esset inusitatum, homo optimus eum vocis vsum æque olim Romanis ignotum fuisse delirans, Ignatium suum inducit diligenter Romanis, ad quos scribit, quid hoc esset nominis, interpretantem.

Chrys. Hom. 1. *ad Phil. T.* 6. *in N.T.p.* 7.*B.*

CAPVT

CAPVT XXVII.

Argumentum adversus Ignatiana LIX. Quod scriptor vocabulum αἱρεσιώτης *vsurpet; eius vocabulorum formæ, quæ diu post Martyris ævum inventa est. Argumentum LX. LXI. LXII. Quod scriptor ad pompam nominibus vel nove, vel poëtice compositis affatim vtatur. Hammondi solutiones refelluntur. Quod nomina & verba, vel novo, vel poëtico sensu vsurpet. Quod vocabula mirifice inter se nectat & componat; vnde sensus existunt obscurissimi. Fides caro Christi. Charitas, sanguis Christi. Carnalis & spiritualis, resurgere in vinculis, Spiritum Sanctum funi comparat, crucem machinæ. B. Mariam vocat sacratissimum monstrum. Smyrnæos Salutat in Christi carne & sanguine &c. Ea omnia pueriliter putideque affectata videri; & a Martyris ad passionem sese comparantis statu & animo aliena.*

MVlta nos alia hunc scriptorem vocabula diu post Ignatium vixisse docerent; si, quis fuerit singulorum sermo, quis verborum vsus, perspectum eque haberemus, ac istum duorum nominum *episcopi & presbyteri* illis temporibus sensum; de quibus ideo fusius dicendum putavimus, quod hos, si vel vnum esset, argumento abunde vt mihi videtur, demonstretur non Ignatii, sed impostoris esse omnes has duodecim epistolas. Cætera siqua observare liceat, brevius perstringemus.

Scriptoris ergo novitatem αἱρεσιωτῶν quoque pro *hæreticis* vsurpatum nomen arguit; φεύγετε (inquit) τὸν μερισμὸν τῆς ἑνότητος, καὶ τὴν κακοδιδασκαλίαν τῶν αἱρεσιωτῶν, ἐξ ὧν μολυσμὸς ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. *Fugite divisionem vnitatis, & malam doctrinam hæreticorum, ex quibus exivit coinquinatio in omnem terram.* Αἱρεσιῶται, & alia similiter inflexa, vt ἐπαρχιῶται, ἐργασιῶται, ταξιῶται (vt doctissimus Vsserius noster ex veteribus Glossis verborum iuris, Ioanne Leunclavio & aliis docet) posteriori ævo recepta fuerunt, sequioribus imperii Romani temporibus, vt qui illa vsurpat, scriptor Ignatiani sub Traiano temporis nequaquam esse possit. *Ignat. ep. ad Phil. init. p. 93.* *Ierem. 23. 15.* *Vsser. Prolog. ad Ign. c. 1. extr. p. 79.*

Illa Latina non vrgeo, quæ Græcus scriptor parum probabiliter suis epistolis multa inserit, ἐξεμπλάριον, δεσέρτωρ, ἄκκεπτα, δεπόσιτα; pro *exemplari, desertore, acceptis, depositis*, quæ doctissimus Hammondus & divinorum & aliorum scriptorum exemplo tuetur, apud quos non paucæ extant ejusdem census voces Latinæ. Sed alia, eidem siquid judicio, non satis purgata me fateor, movent; vt illa verbi gratia, tam multa; quibus epistolæ ad fastidium scatent, nomina varie composita, quædam *Hamm. Diss. 2. c. 4.*

CAPVT XXVII. ſane mirifica. σαρκοφόρος, νεκροφόρος, πνευματοφόρος, θεοφόρος, χριστοφόρος, ἀγνοφόρος, ἁγιοφόρος, ναοφόρος; & iſta alterius formę, ἀξιόπλοκος, ἀξιόθεος ἀξιοθαύμαστος, ἀξιονόμαστος, ἀξιομνημόνευτος, ἀξιομακάριστος, ἀξιαγάπητος, ἀξιεπαίνετος, ἀξιέπαινος, ἀξιοπίστευτος, ἀξίαγνος, ἀξιοπρεπής, & ἀξιοπρεπίστατος; & hæc item ſuperioribus nihilo inferiora, θεομακάριος, θεομακαριστότατος, θεόδρομος, θεοτίμητος, θεοπρεπέστατος, χριστόληπτος, ἀνθρωπόμορφος, ἀνθρωπόμιμος, χρηματολάλητος, οἰκοφθόρος, πολυαγάπητος, ἀνοσίρητος, ἀναπάρτιστος, χριστώνυμος, πατρώνυμος, & alia. Doctiſſimo Blondello noſtro τοῦ μακαρίτῃ qui hæc veluti nimium turgida, & ſanctiſſimi Martyris modeſtæ gravitati parum congrua obiecerat, eruditiſſimus Hammondus reſ-

Hamm. Diſſ. 2. c. 3. §. 5.

pondet ea *nihil grande, aut horrendum ſonare*; & nimio vt alias ſolet, Blondelli noſtri pro parte Epiſcopis adverſa ſtudio imputat, quod ei aliter viſum fuerit. Quid? Si quis doctiſſimi Hammondi de his iudicium, eius quoque in Epiſcopos ſtudio imputaverit? Inique fecerit, vt ego quidem cenſeo; neque belle profecto, neque vt honeſto viro dignum eſt, diſputaverit. Hic enim diſputantium rationes & argumenta expendi, ſtudia & affectus Deo, qui animos noſtros vnus videt, relinqui decet, neque quicquam ſecius de fratribus temere pronuntiari. Ego cum hæc, grandia plæraque, & vel nova, vt χρηματολάλητος, (de quo idem eſt

Vſſer. in ep. ad Magn. Not. 63.

optimi ac eruditiſſimi Vſſerii iudicium) vel poëtica, vel rara, vel etiam inuſitata congeſſi, non eo hoc feci, quod putem vnum aut alterum iſtorum ſemel fortaſſe, atque iterum optimis auctoribus non poſſe in opere laudabili excidere; qualia ſunt, quæ ex Luca, Paulo, Petro, & Ioanne & pauciſſima, & ſemel tantum ab iis dicta, &, ſi verum amamus, multo iſtis epiſtolicis modeſtiora, Doctiſſimus Hammondus Blondello regeſſit. Hoc duntaxat volui, nequaquam eſſe veriſimile Ignatium, virum & gravem & ſanctum adhæc in martyrii, ad quod ſe accingebat, meditatione verſantem, eo animo, ea ætate, ea dignitate, in hoc denique rerum ſuarum ſtatu, in his conquirendis, & conſtruendis luſiſſe, & hanc inanem ac puerilem pompam tam intempeſtive, vt cum Blondello noſtro loquar, affectaſſe. Eſſe enim hæc affectata aſſiduus eorum vſus arguit. Velim mihi vel apud Paulum, vel apud Petrum aliquid horum, quæ in epiſtolarum ſcriptore extant, ſimile oſtendi. Sic ille ad Ephe-

Ign. ad Epheſ. Gr. I. 21. Vſſer. & Voſſ. p. 5.

ſios loquitur; Ἐστὲ οὖν καὶ σύνοδοι πάντες θεοφόροι, καὶ ναοφόροι, χριστοφόροι, ἁγιοφόροι. Vetus Vſſerii interpres Latinus ita reddidit; *Eſtis igitur conviatores, Deiferi, & templiferi, & Chriſtiferi, Sanctiferi.* Iſta vero adeo ſunt putida, vt non poſſim mihi perſuadere, quin Hammondo, viro in paucis erudito, excitura fuerint nauſeam; niſi præcepta animo de ſcriptoris ſanctitate opinio ſenſus eius in aliis acerrimos; in hoc vno religione quadam defixos tenuiſſet. Sed hæc ipſa quæ tam multa & hic & paſſim in epiſtolis occurrunt a verbo φέρω compoſita adiectiva, doctiſſimus

Hamm. Diſſ. 2. c. 3. §. 5. 7.

Hammondus breviter purgat, *omnia in idem recidere* dictitans, *cum eadem componendi forma ex verbo* φέρω *eodem plane modo exſurgant.* Tum addit *notiſſimum eſſe, & ab antiquiſſimis rerum geſtarum ſcriptoribus*

gratia ... ſatis

satis agnitũ, Ignatiũ diu ante exitum eius θεοφόρυ nomine insignitum fuisse. CAPVT XXVII.
Cui ergo sæculo θεοφόρυ nomen placuit, ab eius genio neque cætera, quę exhibuimus ad eandem formã facta abhorruisse. Illa de Ignatiano Theophori cognomine iampridem iactari scio; *ab antiquissimis scriptoribus agnita*, nescio; nisi forte. Acta illa Ignatii nudius tertius ab optimo Vsserio edita pro *antiquissimis* habeantur; quæ absit, vt ego eo loco ac numero censeam. Ne Eusebius quidem, aut Hieronymus de *Theophoro* quicquam memorant; quod cum sit plane singulare, non videntur fuisse dissimulaturi siquid de eo scivissent. Sed de fabulosa huius cognomenti origine supra satis diximus. Iam fac vera esse, quæ de ea produntur. Si vir vnus ob singularem vel sanctimoniam vel Dominicæ manus, qua tactus, & susceptus fuisse fertur, gratiam *Theophorus* dictus est, ideo-ne consentaneum est, vt vel toti illi sęculo placuerint vocabula ad eandem formam facta, vel vt ipse Ignatius, vir quod dixi, gravis; in ipso pæne agone, talia passim paucis epistolis inspergere, plura istiusmodi congerere; iisque lectorem vt sic dicam obruerit? Neque si ad eandem formam ex verbo φέρω composita sint, eo fit vt omnia pariter probare, ac vsurpare liceat. Verba non ex sola origine, vel etiam analogia, sed etiam, & quidem præcipue ex vsu æstimanda sunt. Denique verba tametsi per se optima vitiosum tamen est captare, & affectare puerile; quod scriptor facit apertissime in hoc adiectivorum genere. Ratio autem cur ista tam avide tamque studiose consectatus sit, non est obscura. Nimirum qui magnum virum simulandum sumpsisset, putavit aliquam Ignatianæ magnitudinis speciem præbiturum sermonem ex huiusmodi vel priscis, vel raris, vel grandibus, vel audacibus verbis structum; Eo multa huius generis in opus suum transtulit vel a se ficta, vel aliunde hausta, qualia sunt præter illa quæ exhibuimus, quædam etiam alia, vt κατισπρεχής, πολυεύτακτος, ἰυσωειδῆτας, & nomina illa substantiva μεγαλοῤῥημοσύναι, πραϋπάθεια, κακοτεχνία, σωδιδασκαλῖται, βεβαιοσύνη, ἀκηδησία, πολυπλήθεια; plæraque iam a Blondello nostro notata. Eo quoque pertinet, quod quædam verba per se optima & omnibus passim vsitata, ipse nove vsurpat, & præter aliorum morem. Ita *natura* nomine bis abusus est, sensum ei nescio quem abstrusum & a vulgari vsu remotum affingens; semel quidem cum *Ephesios suum nomen NATVRA iusta possidere* dicit, τὸ πολυαγάπητόν ὄνομα κεκτῆσθε φύσει δικαίᾳ, in quibus extricandis sudant interpretes; neque mihi quidem satisfaciunt; sic etiam se cognovisse dicit Trallesios *incoinquinatam mentem, & inseparabilem in sustinentia habere non secundum vsum, sed secundum naturam.* Ἄμωμον διάνοιαν, καὶ ἀδιάκριτον ἐν ὑπομονῇ ἔγνων ὑμᾶς ἔχοντας, οὐ κατὰ χρῆσιν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν. Ista vero, si archaïca non sunt, mirifica quidem esse nemo negaverit. Facit & hoc ad illum, quem affectat, orationis ὄγκον, quod verbum ᾄδειν *cantare*, non vulgari & legitimo, sed poëtico sensu posuit, pro *celebrare* in ea quæ est ad Magnesianos καταξιωθεὶς ὀνόματος θεοπρεπεστάτου ἐν οἷς περιφέρω δεσμοῖς ᾄδω τὰς ἐκκλησίας. *Dignificatus nomine Deo-*

Ign. ad Eph. in

Id. ad Trall. in.

CAPVT XXVII. *Deo-decentessimo in quibus circumfero vinculis Ecclesias canto.* Illud quoque magnifice eodem consilio dictum est, quod in extrema ad Antiochenos legimus; ἀσπάζομαι τὸν ἀντ' ἐμοῦ μέλλοντα ἄρχειν ὑμῶν. *Saluto eum, qui post me futurus est Princeps vester.* Episcopum dicit. ἄρχειν pro ἐπισκοπεῖν. Quod sane non est a divinis scriptoribus sumptum. Apud hos enim de imperio civili dicitur, ἄρχειν τῶν ἐθνῶν, *imperare*, vel (vt habet Latinus) *principari gentibus*, vnde & magistratus civiles, gladio armati, ἄρχοντες, *Principes*; Sed & de Christo ex Isaia dictum lego, ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν; De Episcopis nihil simile reperio. Iam & voces noster inter se nectit, (quod Græci συνάπτειν dicunt) singulari quadam & mirifica ratione; vnde existunt sensus obscurissimi, diu quærendi, scrutandique, vt invenias quod ipsum quoque ad illam, quam affectatur pompam, multum facit. Evangelium *Christi carnem* dicit; προσφυγὼν τῷ εὐαγγελίῳ ὡς σαρκὶ Ἰησοῦ. *Confugiens Evangelio, vt carni Iesu.* Doctissimus Hammondus interpretatur, *Christum in terris degentem*; Longe alio sensu idem ni fallor, dixit Origenes. Fortasse inscriptor voluit. Neque enim necesse est quæ obscura sunt, omni plane sensu carere. De hoc dubito, an ea scripturus ad familiares suos fuerit Martyr, quibus intelligendis face & viatico opus est. Tale etiam illud est, quod ad Trallianos de hæreticis dicit, si essent plantatio Patris, *apparerent* (inquit) *rami crucis.* εἰ γὰρ ἦσαν, ἐφαίνοντο ἂν κλάδοι τοῦ σταυροῦ. Fateor me nihil intellexisse donec in Vossium nostrum, eruditionis Græcæ Latinæque decus, incidi, qui ingeniosissime nodum solvit, & *ramos* pro *sobole* hic dici docuit. Vide per quas mihi ambages istius mentem veniendum fuerit. Interpolator, qui Ignatiana vulgata edidit, compendio locum totum illustravit, pro illis scriptoris obscurissimis, sua hæc clarissima reponens, εἰ γὰρ ἦσαν τοῦ Πατρὸς κλάδοι, οὐκ ἂν ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. *Quod si fuissent rami Patris, non vtique essent inimici crucis Christi.* Quid illa quæ in eadem epistola legimus doctissimo Hammondo in ea, quæ est ad Philadelphienses diu frustra quæsita, memorem? ἀνακτίσασθε* ἑαυτοὺς ἐν πίστει, ὅ ἐστι σὰρξ τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν ἀγάπῃ, ὅ ἐστιν αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Recreate vos in fide, quod est caro Domini, & in caritate, quod est sanguis Iesu Christi.* Ista quis nostrum neget singulariter, ac plane mirabiliter, ne prodigiose dicam, elocutum esse? Hæc ipsa nimirum causa fuit, cur sic diceret; vt scriptor non vulgaris & homo sui; sed antiquioris sæculi, de priscis & cascis illis sapientibus aliquis videretur. Doctissimi Hammondi pace his quoque illa non plane immerito a Blondello notata accensuerim, quod scriptor Magnesios suos subjici jubet Episcopo & ad invicem, *vt vnio sit spiritualis & carnalis.* ὑποτάγητε τῷ ἐπισκόπῳ, ἵνα ἕνωσις ᾖ σαρκικὴ καὶ πνευματική. Et illa ad Polycarpum; *Defende locum tuum omni cura carnali & spirituali.* ἐκδίκει σου τὸν τόπον ἐν πάσῃ ἐπιμελείᾳ σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ, & quod eidem præcipit, *Sorores* (id est mulieres Christianas) *alloqui, vt diligant Dominum, & coniugibus contenta sint carne & spiritu.* ταῖς ἀδελφαῖς μου προσλάλει ἀγαπᾶν τὸν Κύριον, καὶ τοῖς συμβίοις ἀρκεῖσθαι σαρκὶ καὶ πνεύματι.

Id. ad Magn. init. Id. ad Antioc. p. 191. Marc. 10. 42. Rom. 13. 2. Rom. 15. 12. Id. ad Philad. edit Gr. Lat. p. 29. Hamm. Diss. 2. c. 21. 3. Ign. ad Trall. Gr. Lat. p. 19. ib. edit. Vulg. p. 78. Hamm. Diss. 2. c. 20. §. 4. Ign. ad Trall. edit gr. lat. p. 18 Lat. Vss. p. 208. * Patr. Iun. leg putat ἀνακλάσασθε. Ign. ad Magn. ed. Vsser. p. 205 extr. Id. ad Polyc. p. 136. init. ibid. p. 139. Id. ad Ephes. ed. Vss. p. 158.

πνεύματι. & illa ad Ephesios; *Maneatis in Iesu Christo carnaliter & spiritualiter.* μένετε ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ σαρκικῶς καὶ πνευματικῶς. Hæc obscuritate ad conciliandam aliquam antiquitatis & magnitudinis speciem quæsita laborare ipse doctissimi Hammondi in eis explicandis labor satis fatetur. Nisi enim ille ita juberet, quis crederet *carnaliter & spiritualiter* idem esse, quod *perfecte & integre*; *Curam carnalem & spiritualem*, curam itidem esse *perfectam & integram*? & vxorem marito contentam esse *carne & spiritu*, nihil aliud significare, quam *perfecte & integre* contentam esse? ac *vnionem* denique *carnalem & spiritualem*, eam dici, quæ *perfecta* est? Quia scilicet *integer homo carne & spiritu constat*? Si quæras tam bellæ locutionis ex idoneis auctoribus exempla; desunt quidem. Sed quid tum? Viri doctissimi auctoritas satis est, vt hoc quem dictat, sensu ista scriptor dixerit. Si dubitas, te episcopatus & hierarchiæ odium scilicet excæcat, ne verum videas. Idem doctissimus Hammondus *ingratissimorum* quoque *nepotum* invidiæ, & cuidam *cavillandi* (vt loquitur) *vrticæ* tribuit, quod Blondellus noster hæc in eodem scriptore denotare ausus erat; τὰ δεσμὰ περιφέρω, τοὺς πνευματικοὺς μαργαρίτας, ἐν οἷς γένοιτό μοι ἀναστῆναι. *Vincula circumfero, spirituales margaritas, in quibus fiat mihi resurgere!* id est, in quibus vtinam resurgam. Quod vincula sua *spirituales margaritas* dicit, id ad orationis illum, quem affectatur. ὄγκον pertinet; Quod vero etiam in iis optat suprema die *resurgere*, id audacius & frigidius esse nemo, vt opinor, negaverit. Doctissimus Hammondus breviter de more, & vno ictu nodum secat; hoc sic interpretans, quasi scriptor nihil aliud his verbis optet, quam vt *cum gaudio* quo ex vinculis & martyrio pro Christo suscepto, perfundebatur, *resurgat, & in æternum permaneat.* Ego an id scriptor voluerit, nescio. Si voluit, fatendum est mirificum eum fuisse dicendi artificem, qui rem tam facilem tam obscure, tamque absurde sit elocutus. Illa vero similitudo, qua scriptor ibidem vtitur, nisi Hammondiana pumice lævigata; nescio cui lectori placere possit. Ephesios alloquitur, eosque *lapides* esse dicit *templi Patris, relatos in excelsa per machinam Iesu Christi crucem, fune vtentes Spiritu Sancto, fidem autem esse subvectorem.* ὄντες λίθοι ναοῦ πατρὸς, ἀναφερόμενοι εἰς τὰ ὕψη διὰ τῆς μηχανῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστι σταυρὸς, σχοινίῳ χρώμενοι τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἡ δὲ πίστις ὑμῶν ἀναγωγεύς. Quam decora sit hæc imago, quam rebus subjectis digna, quamque apposite vel Spiritum Sanctum, totius operis ducem, causamque principem, *funis*; vel fidem, spiritus in nobis effectum, ἀναγωγεὺς exprimat ac repræsentet, cujusvis esto judicium. Mihi quidem nondum tota eruditissimi Hammondi vel Rhetorica, vel Dialectica persuasit nihil hic subesse *novi* aut absurdi. *Novitas* quidem inde apparet, quod præter hunc, qui sic ista inter se comparaverit, nemo neque divinus, neque Ecclesiasticus scriptor vel affertur, vel afferri potest. Absurditas vero, quod funi Dei quidem verbum, ministerium, beneficia nōn inepte comparaveris; Spiritum vero, qui his, vt sic dicam, di-

CAPVT XXVII.

Ham. exer. 2. c. 11. § 5.

Ig. ad Eph. p. 199.

Hamm. Exerc. 2. c. 11. § 4.

id. ibid. § 5.

Ign. ad Eph. p. 198.

Caput XXVII. divinæ benignitatis funiculis, ad nos movendos, & attrahendos vtitur, ipsi illi quo vtitur, funi cōparere ab omni ratione alienū est. Mitto quæ alius impostor sed multo futilior, audaciora, de sāctissima Domini Matre Maria scribit, quam *cœleste prodigiū, & sacratissimum monstrū*, homo niniū disertus nō est veritus appellare. Deniq; & hoc inter nostri mirifica censendū videtur, quod Smyrnensis Ecclesiæ præpositos sic in calce epistolæ salutandos putavit. Ἀσπάζομαι τὸν ἀξιόθεον ἐπίσκοπον, καὶ θεοπρεπέστατον πρεσβυτέριον, τοὺς συνδούλους μου διακόνους, καὶ τοὺς κατ' ἄνδρα καὶ κοινῇ πάντας, ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ σαρκὶ αὐτοῦ καὶ τῷ αἵματι, πάθει τε καὶ ἀναστάσει σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ ἐν ἑνότητι Θεοῦ καὶ ὑμῶν. *Saluto Deo dignum Episcopum, & Deo decens presbyterium, & conservos meos Diaconos, & singillatim & communiter omnes, in nomine Iesu Christi, et carne ipsius & sanguine, & passione, & resurrectione, carnali & spirituali in vnitate Dei & vestri.* Fideles in *Christi carne & sanguine, passione & resurrectione salutare*, inusitatum opinor, & absque vllo quod sciam, vel divinorum, vel Ecclesiasticorum scriptorum exemplo. His & aliis ejusdem generis novis fictis grandibus, obscuris scriptor antiquitatem auctoris, quem simulandum susceperat, exprimere ac repræsentare conatus est.

Ign. ad Ioann. ep. 1. extr. p. 189

Id. ad Smyrn. edit. Gr. Lat. p. 38. Vsser. vet. Lat. p. 222.

Caput XXVIII.

Argumentum adversus Ignatiana LXIII. Quod in ijs manifesta sit scriptoris κακοζηλία quasdam Pauli voces & phrases cupide ad hoc affectantis, & crebro vsurpantis, vt homo Apostolicus videatur. Id in verbo ὀναίμην observatum, semel a Paulo scriptare sexcenties vsurpato. Item in ἀντίψυχος & ἀντίψυχον ex Pauli ἰσόψυχος ductis.

IAm vt Apostolici viri, qui, qualisque fuit Ignatius, characterem mentiretur, quædam Pauli Apostoli studiose est imitatus; sperans se his veluti Apostolici discipuli lineamentis, hominibus sui sæculi; præsertim posteris ab Ignatiano tempore remotioribus, adeoque rerum Apostolicarum minus gnaris, facile impositurum, atque effecturum, vt pro scriptore Apostolico haberetur. Tale est illud ὀναίμην, toties nostro vsurpatum. Hunc enim isto verbo non simpliciter, vt Paulum, & alios Græce scribentes, sed studio, certoque consilio vsum esse, vt Apostolum imitaretur, & Apostolicus ex hac sermonis similitudine videretur, illud arguit, quod eo sæpe, non semel atque iterum vsus reperiatur. Nam, quod est a Seneca verissime observatum, quæ apud auctorem rara sunt, ea apud imitatores crebra ac pæne perpetua esse solent; *neque sine caussa* (inquit.) *Ille enim in hæc inciderat; at hi illa quærunt.* Cuius rei exemplum affert, memorati hoc loco dignum, Arruntium quemdam belli Punici scriptorem, hominem Sallustiani sermonis studiosissimum, & in

Seneca epist. 114 p. 484.

CAPVT XXVIII.

& *in id genus nitentem. Est* (inquit Seneca) *apud Sallustium*, exercitum argento fecit; *id est pecunia paravit. Hoc Arruntius amare cœpit, posuit illud omnibus paginis. Dixit quodam loco* fugam nostris fecere. *Alio loco*; Hiero Rex Syracusanorum bellum facit; *Et alio loco*; Qui audita Panormitanos dedere Romanis fecere. *Dixit Sallustius*, aquis hiemantibus. *Arruntius in primo libro belli Punici ait*, Repente hyemavit tẽpestas. *Et alio loco cum dicere vellet frigidum annum fuisse, ait*; Totus hyemavit annus. *Et alio loco*; Inde sexaginta onerarias leves præter militem, & necessarios nautarum, hyemante Aquilone misit. *non desinit omnibus locis hoc verbum insulcire. Quodam loco Sallustius dicit*; Inter arma civilia æqui boni famas petit. *Arruntius non temperavit, quominus primo statim libro poneret*, Ingentes esse famas de Regulo. Hęc de Arruntio Seneca. Vt ille in Sallustium; ita plane noster in Paulum se gessit. Paulus semel in epistola ad Philemonem dixerat, Ναὶ ἀδελφὲ, ἐγώ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ. *Ita frater, Ego te fruar in Domino.* Scriptor noster non desinit (quod ait de suo Arrentio Seneca) *omnibus locis hoc verbum insulcire.* In epistola ad Ephesios; Ὀναίμην ὑμῶν διὰ παντὸς, *Fruar vobis perpetuo.* Ad Magnesianos, Ὀναίμην ὑμῶν κατὰ πάντα, *Fruar, vobis secundum omnia.* Ibidem de Diacono Sotione; οὗ ἐγὼ ὀναίμην, *quo ego fruar.* Ad Romanos; Ὀναίμην τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἡτοιμασμένων, *Vtinam fruar bestiis mihi paratis!* Atque hæc quidem Vsserianus scriptor, qui & Vossianus idem est. Vulgatus, vt se eundem quoque esse persuaderet, idem verbum posuit omnibus pæne paginis. Ad Trallianos; ὀναίμην ὑμῶν ἐν Κυρίῳ *Fruar vobis in Domino.* Deest in Latino. Ad Philadelphienses; Ὀναίμην ὑμῶν τῆς ἁγιωσύνης; *Fruar vestra sanctitate.* Ad Mariam Castabalitam; Ὀναίμην τῶν δεινῶν ἐμοὶ ἡτοιμασμένων, *Fuar peniculis mihi preparatis.* Ad Torsenses; Ὀναίμην ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, *Fruar vobis in Domino.* Ibidem; Ὀναίμην ὑμῶν τῶν προσευχῶν, *Fruar precibus vestris.* Ad Philippenses; ὧν κἀγὼ ὀναίμην, *quibus vtinam & fruar!* Ad Polycarpum; οὗ ὀναίμην ἐν Θεῷ. *Quo fruar in Deo.* Ibidem; ὀναίμην ὑμῶν διὰ παντός. *Fruar vobis semper.* Ad Antiochenos; ὧν ὀναίμην ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ. *quibus fruar in Domino Iesu.* Ibidem; οὗ καὶ ὀναίμην ἐν Χριστῷ. *Quo etiam fruar in Christo.* Ad Heronem denique; ὀναίμην σου παιδίον ποθεινόν. *Te fruar, Fili desiderabilis!* Ibidem, ὧν ἐγὼ ὀναίμην ἐν Χριστῷ. *quibus ego fruar in Domino.* Hæc qui putida esse, & *affectata* (vt nos vulgo loquimur) non sentit, is siquid judico, sensibus caret. Putida autem scripsisse verum Ignatium, nemo dixerit. Ejus simiolum hæc, tametsi; putida, vt scriberet, transversum egit Pauli imitandi studium, inde ortum, quod Apostoli discipulus ac filius videri vellet; lectores putans eum pro Pauli contubernali facile habituros, apud quem tam *crebras*, ac *pane assiduas* Apostoli voces reperirent. Dixerat Apostolus Timotheum suum se habere ἰσόψυχον, vnanimem. Ea compositionis forma captu epistolicus scriptor ad idem exemplum formata ἀντίψυχος, & ἀντίψυχον, non temperavit quin passim epistolis pæne omnibus inspergeret. Ad Ephe-

Philem. 20

Ign. ad. Eph. Vss Gr Lat. p. 2.

Id. ad Magn. Gr. L. Vss. p. 14. 10.

Id. ad. Rom. p. 23.

Id. vulg ad Trall. extr. p 30

Id. ad Philad. p. 97.

Id ad Mar. Cast p. 132.

Id ad Tars p. 150. 151.

Id. ad Philipp. p. 187.

id. ad Polyc. p. 136 140.

id. ad Antioch. p. 60. 61.

id ad Heron. p 167. 169.

Phil. 2. 20

Caput XXVIII.

sios; εἴην ὑμῶν ἀντίψυχον. *Vnanimis vobiscum ego*, sim scilicet. Ad Smyrnæos; ἀντίψυχον ὑμῶν τὸ πνεῦμά μου. *Conformis anima vestra spiritus meus*. sit. Ad Polycarpum; Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων ἐπισκόπῳ. *Vnanimis ego cum subiectis Episcopo*. & paulo ante in eadem epistola dixerat, οὗ ἀντίψυχος ἐγώ. *Pro anima tua efficiar*. Ad Antiochenos; Ἀντίψυχον ὑμῶν γενοίμην. *Pro animabus vestris ego efficiar*. Iterũ; οὗ ἀντίψυχον γενοίμην. *pro cuius anima ego efficiar*. Ad Heronem; Ἀντίψυχόν σου ἐγὼ ὁ δέσμιος. *Pro anima tua sum*, aut *sim, ego vinctus*. Iterum; ἧς ἀντίψυχον γενοίμην. *Pro cuius anima fiam*. Ad Mariam Castabalitam; ἀντίψυχος σου γενοίμην ἐγώ. *Pro anima tua ego efficiar*. Ad Tarsenses; Ἀντίψυχος ἐγὼ τῶν φυλαττόντων ταύτην τὴν εὐταξίαν. *Pro animabus hanc ordinationem custodientibus ego sim*, vel *efficiar*. Denique ad Philippenses, de Diaconis, ὧν ἐγὼ ἀντίψυχος γενοίμην. *Pro quorum animabus ego efficiar*. Hæc scriptoris nostri video bifariam ab interprete sumi; vt significent vel illum, quorum se ἀντίψυχον dicit, eorum simpliciter cupere conformem ac vnanimem esse; vel optare ipsum animam pro eorum anima ponere. Priori modo, illud Pauli, quod diximus, ἰσόψυχος, simpliciter æmulatur; posteriori, hunc præterea eiusdem ad Corinthios sensum imitatur; ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. *Ego autem libentissime impendam, & super impendar ipse pro animabus vestris*; cuius illa quoque similia sunt, quæ idem alibi dicit, & de suo in Philippenses, & de Priscillæ & Aquilæ in se animo; ita comparato, vt & ipse pro illis, & hi pro se animas ponere parati fuerint. Inter scriptorem & Paulum hoc discriminis est, quod hic, vt auctor grauissimus, ista semel atque iterum, sed aliter atque aliter; ille eadem & quidem eodem semper modo, vt imitator vitiosus, vbique dicit; quo crebrius diceret, eo se impensius Paulinum hominem visum iri somnians; vt simiorum mos est, qui quæ a nobis, semel & iterum certa & necessaria de causa fieri viderunt, ea totos dies temere, neque aliam ad rem factitant, quam vt imitentur, & pro captu suo repræsentent.

Ign. ad Eph. extr. p. 5. ibid. Voss. p. 101. id. ad Smyrn. Gr Lat p. 37. Lat Voss. p. 221. id ad Polyc. p. 110. 137. id. ad Antioc. p. 157. 160. id. ad Her p. 264. 170. id ad Marc. Cast. p. 133. id. ad Tars p. 150. id. ad Philipp. p. 187.

2. Cor. 12. 15.

Phil. 2 17. Rom. 16. 3. 4.

Capvt

CAPVT XXIX.

CAPVT XXIX.

Argumentum LXIV. Ab altero cacozeliæ genere ductum, quo ſcriptor Pauli ſenſus, ſed plærumque putide æmulatur. Vt, quod Paulus alicubi dixit ſe minimum eſſe ſanctorum, id iste pæne in omnibus poſuit epiſtolis. Item, quod Apoſtolus ait ſe quadam ἄῤῥητα audiviſſe; quod idem dicit ſe Corinthiis lac, non eſcam dare; & veniam ironice ab iiſdem poſcit, quod iis peperciſſet; ea ſcriptorem cupide quoque vſurpaſſe, συγγνωμονεῖν.

EST & hoc ſcriptoris noſtris cacozeliæ, vt vocant Rhetores, imputandum. Paulus ſe ἐλάχιστον τῶν ἀποστόλων, *minimum Apoſtolorum ac ne dignum quidem, dixerat vocari Apoſtolum, quod Eccleſiam Dei eſſet perſecutus*, οὐχ ἱκανὸν καλεῖσθαι Ἀπόστολον, διότι (inquit) ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Idem alibi ſe non Apoſtolorum modo, ſed *omnium ſanctorum minimum* vocaverat, ἐλαχιστότερον πάντων ἁγίων. Noſter iſta avide arripuit; & humilitatem hanc ſummam, veluti certum Apoſtolici hominis characterem, de ſe paſſim prædicare non deſinit. Neque advertit, quod quæ Paulo erat ſui ſic infra cæteros Apoſtolos abjiciendi cauſſa, ea nulla in Ignatio fuit; Eccleſiæ ſcilicet actis ante vocationem temporibus perſecutio; Neque item attendit, quod præter hæc Paulus vbi ſe *omnium ſanctorum minimum* dicit, id eo loco dicit, quo de Apoſtolatu ſibi cœlitus credito loquitur, quo honore nihil eſt majus aut divinius; *Mihi* (inquit) *omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, in Gentibus evangelizare in inveſtigabiles divitias Chriſti & illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi in ſæculis in Deo.* Neque denique ſecum reputavit hæc Apoſtolum, tametſi plena rationis ac ſapientiæ, non tamen ſæpius, ne humilitatis ſpecie vanam gloriam conſectari videretur, ſed ſemel tantum atque iterum ad diverſiſſimas Eccleſias ſcribentem, ſuo loco ac tempore appoſitiſſime dixiſſe. Nihil iſtorum neque expendit, neque cogitavit noſter Ignatii ſimius; ſed ad hoc vt homo vere Paulinus diceretur, illud abunde eſſe exiſtimans, ſi qualecumque Paulinæ iſtius modeſtia imaginem vbique præferret, & omnibus ἐνκαίρως ἀκαίρως oſtentaret, pæne omnes epiſtolas his & ſimilibus vocibus replevit; ſe Magneſianis minorem eſſe, quibus ſcribit, ac *cantum cupit*, ὡς μικρότερος ὑμῶν, θέλω προφυλάσσεσθαι ὑμᾶς. Mox; *Tametſi vinctus ſum, comparandus tamen vni veſtrum ſolutorum non ſum*, εἰ γὰρ καὶ δέδεμαι, πρὸς ἕνα τῶν λελυμένων ὑμῶν οὐκ εἰμί. Negat ſe *dignum, qui ab Eccleſia, quæ in Syria eſt, vocetur*, id eſt, qui eius membrum nedum vt epiſcopus dicatur; μνημονεύετε..... τῆς ἐν Συρίᾳ ἐκκλησίας, ὅθεν οὐκ ἄξιος εἰμι καλεῖσθαι. Eadem Trallianis ſuis occinit; *Memores eſtote in orationibus veſtris, Eccleſiæ quæ eſt in Syria, de qua dici*

1. Cor. 15. 19.
Eph. 3. 8. 9.
Ign. ad Magn. Gr. Lat. Pſſ. p. 14.
ibid.
ibid. p. 15.
id. ad Trall. ibid. p. 20.

Fff 3 non

CAPUT XXIX.

[*id. ad Smyrn. Gr.Lat.p.37.*] [*id ad Rom. ibid.p.25.*] [*id. ad Eph. ibid.p.2.*] [*id.ad Tarf. p. 151. vulg.*] [*id. Philip. Vulg.p. 136.*] [*id ad Rom. edit. Gr.Lat. Vff p. 23.*]

non sum dignus, eorum vltimis existens. μνημονεύετε ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν τῆς ἐν Συρίᾳ ἐκκλησίας, ὅθεν καὶ οὐκ ἄξιός εἰμι λέγεσθαι, ὢν ἔσχατος ἐκείνων. Ad Smyrnæos eadem vbi de Antiochia Syriæ locutus; *Vnde* (inquit) *Dedecoris ligatus vinbulis, omnes saluto; qui inde existere non sum dignus, cum extremus sim eorum, qui ibi sunt*; ὅθεν δεδεμένος θεοπρεπεστάτοις δεσμοῖς, πάντας ἀσπάζομαι, οὐκ ὢν ἄξιος ἐκεῖθεν εἶναι, ἔσχατος αὐτῶν ὤν. Romanis eadem quoque scribit; *Me pudet vnum de Syrorum numero dici. Neque enim sum dignus; cum novißimus eorum sim, & abortivus; sed per misericordiam Dei obtinui, vt sim aliquis, si Deum assequar.* Quæ ex Paulino a nobis recitato loco sumpta sunt. ἐγὼ δὲ καὶ αἰσχύνομαι ἐξ αὐτῶν [τῶν ἐκ τῆς ἐν Συρίᾳ ἐκκλησίας] λέγεσθαι· οὐ γὰρ εἰμι ἄξιος, ὢν ἔσχατος αὐτῶν καὶ ἔκτρωμα· ἀλλ' ἠλέημαι τις εἶναι, ἐὰν Θεοῦ ἐπιτύχω. Ad Ephesios; οὐ διατάσσομαι ὑμῖν ὡς ὤν τις. *Non præcipio vobis quasi sim aliquis.* Ad Tarsenses; ταῦτα οὐκ ἐπιτάττω ὡς ὤν τι, εἰ καὶ δέδεμαι. *Hæc autem non præcipio vobis, quasi sim aliquid, etsi vinctus.* Ad Philippenses; προτρέπων οὐχ ὡς ὤν τι. *Exhortans, non quasi sim aliquid.* Quo & ista pertinent. Ad Romanos, οὐχ ὡς Πέτρος καὶ Παῦλος, διατάσσομαι ὑμῖν, ἐκεῖνοι ἀπόστολοι, ἐγὼ κατάκριτος. *Non vt Petrus & Paulus hæc præcipio vobis. Illi Apostoli, ego condemnatus.* Quæ interpolatori, a quo vulgata Ignatiana habemus, inepta visa sunt (& sunt sane. Nam & Apostoli æque ac Ignatius, ob Christum condemnati vinctique fuerunt.) Itaque mutavit, & locum ita melius constituit. *Non sicut Petrus & Paulus præcipio vobis. Illi enim Apostoli Iesu Christi sunt; ego autem minimißimus.* ἐκεῖνοι Ἀπόστολοι Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐγὼ δὲ ἐλάχιστος. Sic ad Philadelphios; *Hæc autem non sicut Apostolus præcipio.* ταῦτα οὐχ ὡς Ἀπόστολος διατάσσομαι. τίς γὰρ εἰμι ἐγώ; Ad Antiochenos; *Hæc autem non sicut Apostolus præcipio.* ταῦτα οὐχ ὡς Ἀπόστολος παρακελεύομαι. Iam cum Paulus ad Corinthios scribens dixisset se arcana quædam audivisse verba, quæ nemini homini loqui liceret; hoc quoque putavit scriptor ille noster suo Ignatio imitandum esse. Itaque eum quoque facit ad Trallesios scribentem quorumdam arcanorum notitiam sibi assumere; *Nonne possum vobis supercœlestia scribere?* tum; *Etenim ego, non quia vinctus sum & cœlestia intelligere possum, & loci positiones Angelicas, & constitutiones Principatuum, visibiliaque & invisibia, propter hoc iam & discipulus sum.* Ibidem quoque aliud quiddam Paulinum æmulatus esse deprehenditur. Dixerat Apostolus *se* Corinthiis, *tanquam parvulis in Christo lac potum dedisse, non escam; nondum enim poteratis; sed nec nunc quidem potestis.* Eadem noster excusat, ne illam, quam sibi assumit, supercœlestium arcanorum notitiam cum suis Trallesiis communicet; *Timeo* (inquit) *ne parvulis existentibus vobis damnum apponam*; & mox, *ne forte non potentes capere, strangulemini*; in quibus aperte expressa vides Paulini sensus vestigia. Idem Apostolus cum se negasset Corinthiis, vt aliis quibusdam Ecclesiis, gravem fuisse, ironice adiecerat; *Donate*, id est condonate *mihi*

[*id. ad Philad. ibid.p.99.*] [*id ad Antioch. vulg.p.159.ext.*] [*2.Cor. 12.4.*] [*Ign.ad Trall. p.207.208.*] [*1.Cor 3.1.2.*] [*Ign.Tral.p.208*] [*2.Cor.12.13.*]

hanc

hanc injuriam; quasi alicui parcere injuria sit, quod beneficium potius esse intelligitur. Nostro placuit ironiæ elegantia. Sibi non temperavit, quin eam quoque vsurparet; Cum enim ea iis, quæ recitavimus, dixisset se sua illa mysteria eos celare, ne quid parvulis damni afferrent, continuo sic pergit; *Condonate mihi*, καὶ συγγνωμονεῖτέ μοι. Sed & iterum idem alibi captus, vt reor, verbi venustate posuit pæne eodem modo in epistola ad Romanos; συγγνωμονεῖτέ μοι, ἀδελφοί, μὴ ἐμποδίσητέ μοι ζῆσαι. *Ignoscite mihi fratres; Non impediatis me vivere.* Ad figuræ suavitatem accedit quædam verbi συγγνωμονεῖν majestas quod his duobus locis, spreto vulgari συγγινώσκειν, ad orationis pompam vsurpasse videtur.

CAPVT XXIX. *Vid. ibid. n. 8.* *Ign. Trall. p. 208.* *Ign. ad Rom. edi. Gr. L. p. 24* *Lex. Gr. L. vet.* συγγινώσκω, συγγνωμονῶ *ignosco.*

CAPVT XXX.

***Argumentum LXV.** Quod scriptor suis epistolis inscriptionem præfixerit mirificas, laciniosas, inconditas, prodigiosæ longitudinis, præter omnium antiquissimorum Sanctorum vsum, vt Clementis, Polycarpi, Smyrnensium, Lugdunensium, Cypriani, Cornelij, Firmiliani, &c. tametsi id quoque pravo Pauli imitandi studio fecisse videatur. Inde quoque profectum esse, quod duo quædam quæ ab Ignatio dicta aliunde didicerat, suis epistolis inserverit; & viduas Dei altare Polycarpi exemplo dixerit. Omnia ad Archaïsmum & Ignatianismum simulandum comparata.*

DEnique hoc quoque ad pravam scriptoris nostri imitationem pertinere videtur. Paulus interdum inscriptiones epistolarum habet, non breves, & expeditas, vt vulgo nos erat, sed longiusculas, & nonnihil involutas, ob res gravissimas quibus plenæ sunt, vt ex ea, quæ ad Romanos est, qui vis discere potest; cujus inscriptio versiculos septem totos occupat. Simile aliquid & in ea observare est, quam ad Titum dedit. Noster hoc quoque vt egregio Paulinus videretur, imitandum sibi putavit; sed perverse & infœliciter, vt solet. Ingens rerum & orationis discrimen ex vtrarumque inscriptionum collatione manifestum mitto. Vnum nunc vrgeo; Nimirum quod Apostolus semel atque iterum fecerat, hoc nostrum pæne in omnibus fecisse epistolis. Neque enim in quatuordecim Paulinis epistolis plures, quam has diximus duas, hujus generis inscriptiones reperies. Apud nostrum, si eas quæ sunt ad Mariam Castabalitam, & ad Polycarpum, & ad Antiochenos, & ad Philippenses exceperis, cæterarum octo longissimæ sunt, & laciniosæ & impeditissimæ inscriptione; quædam etiam plane prodigiosæ, vel hyperbaris, & hiulcis ac pendentibus, necdum absolutis membris deformes, vel inanibus & streperis epithetis luxuriantes, vel aliquo

aliquo denique vitio insignes. Quis istam verbi gratia, quæ epistolæ ad Romanos prescribitur, patienter; totam legerit? Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, τῇ ἠλεημένῃ ἐν μεγαλειότητι ὑψίστου Θεοῦ πατρὸς, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ, ἐκκλησίᾳ ἡγιασμένῃ, καὶ πεφωτισμένῃ ἐν θελήματι τοῦ θελήσαντος τὰ πάντα ἃ ἔστι, κατὰ ἀγάπην Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἥτις προκάθηται ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων, ἀξιόθεος, ἀξιοπρεπὴς, ἀξιομακάριστος, ἀξιέπαινος, ἀξιεπίτευκτος, ἀξίαγνος, καὶ προκαθημένη τῆς ἀγάπης χριστώνυμος, πατρώνυμος, ἣν καὶ ἀσπάζομαι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῖς κατὰ σάρκα καὶ κατὰ πνεῦμα ἡνωμένοις πάσῃ ἐντολῇ αὐτοῦ πεπληρωμένοις χάριτος Θεοῦ ἀδιακρίτως, καὶ ἀποδιϋλισμένοις ἀπὸ παντὸς ἀλλοτρίου χρώματος, πλεῖστα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἀμώμως χαίρειν. Neque Latina minus diserta, minusve lucida sunt. *Ignatius, qui & Theophorus habenti propitiationem in magnitudine Patris altissimi, & Iesu Christi solius Filii ipsius, Ecclesiæ dilectæ & illuminatæ in voluntate volentis omnia, quæ sunt secundum dilectionem Iesu Christi Dei nostri, quæ & præsidet in loco chorii Romanorum, digna Deo, digna decentia, digna beatitudine, digna laude, digne ordinata, digne casta, & præsidens in caritate,* Christi *habens legem, *Patris nomen; quam & saluto in nomine Iesu Christi Filii Patris; secundum carnem & spiritum vnitis in omni mandato ipsius, impletis gratia Dei indivisim, & abstractis ab omni alieno colore; plurimum in Domino Iesu Christo Deo nostro immaculate gaudere.* Hactenus inscriptio; operosissimum sane haud magni ædificii vestibulum. Multæ sunt etiam optimorum magistrorum epistolæ hac vna istius inscriptione breviores. Ne ipse quidem Ἰγνατιομανὴς Halloixius tantas ineptias ferre potuit, qui spumosa illa tam multa in Romanam suam Ecclesiam collata elogia fatetur *nihil aliud esse quam coacervata, & male congesta laudis epitheta.* Itaque hanc totam epistolæ ἐπιγραφὴν altera quadam, quæ apud Symeonem Metaphrastem, paulo brevior; concinnior & elegantior extat, vltro commutat; fidenterque pronuntiat eam *merito pro vera & sincera inscriptione habendam esse*; non hanc vulgaram a nobis editam; & doctissimus Vsserius videtur assentiri. Sed repugnat omnium librorum fides; & Græcorum, & Latinorum, qui istam, quam recitavimus, exhibent; neque is est Metaphrastes, cui in hoc genere multum credamus; res quas tractat magis ex ingenio suo invertere, quam ex vero tradere assueto; quem eius morbum & passim Baronius, & Bellarminus in Catalogo ingenue notarunt. Hunc ergo disertum, & ingenii sane elegantis hominem non miror vulgatam inscriptionem eius obscuritate, & sinuosis ambagibus, & prolixitate offensum, interpolasse; & in amœniorem formam mutasse. Vtinam nihil ille licentius esset ausus! Qui martyrum nobis passiones, & Paganorum ad fidem conversiones de vna eruditionis suæ liberalitate plurimas donavit, qui sui sæculi res & ritus nihil veritus est vetustissimis priorum sæculorum Christianis passim disertissime (fateor) sed mendacissime affingere; quis ei religionem esse putaverit vnius inscriptionis sordes, nequid ex lectoribus minus arriderent, spongia sua eluere, & scabritiem

Ign. ad Rom. edit. Vsser. Lat. p. 210.

* *leg. Gr.* χειστόνομος *non* χειστώνυμος.

Hall. in Apol. Ign. c. 12.

Vss. Not. in Ignat. ad Rom. p. 30.

Bar. 2 D. 44. §. 53. Bell de script. in Symeone.

tie sua quoque pumice lævigare & expolire. Neque aliud suadet, quod CAPVT
optimus Vsserius Symeonis credo, ingenium de suo metiens, illum ait XXX.
testari se Ignatii epistolam Actis suis ἐπὶ λέξεως *ad verbum* inseruisse. Quis enim istos φιλομύθους nescit nũquam de sua veracitate sanctius testari, quam quoties insigne aliquod mendacium parant? Quanquam & hoc Symonem de ipsa fortasse epistola, non de epistolæ inscriptione dixit; quam tanti esse non putavit, vt plane penitusque eandem quam invenerat nullo mutato apice, exhibere debuerit. Denique in his ego Halloixii constantiam desidero. Cur enim qui cæterarum epistolarum inscriptiones probat, hanc repudiat, qua illa non sunt profecto meliores? In hac Iesuitæ nasus ferre non potest neque enormem longitudinem, neque illam epithetorum tot in vnum locum temere congestorum farraginem, ἀξιόθεος, ἀξιοπρεπὴς, ἀξιομακάριστος, ἀξιέπαινος, ἀξιοεπίτευκτος, ἀξίαγνος προκαθημένη τῆς ἀγάπης, χριστώνυμος πατρώνυμος, πνευματοφόρος? Laudo, & absit, vt putem a sanctissimo Martyre extructam tam ineptam molem. Sed si merito hæc Halloixio displicent, non video cur alia eidem alibi similia placeant. Epistolæ ad Philadelphienses inscriptio, etiam quam hæc longior est, neque minus laciniosa, & epithetis laudis ad fastidium scatet. Istic Ecclesia Philadelphiensium dicitur *Ign ad Phil. p.91.*
ἠλεημένη, ἡδρασμένη ἐν ὁμονοίᾳ θεοῦ, ἀγαλλομένη ἐν τῷ πάθει τοῦ Κυρίου, πεπληροφορημένη, ἐν τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ, ἀποδεδειγμένη ἐν θελήματι θεοῦ, *misericordiam consecuta, confirmata in concordia Dei, exultans in passione Domini, repleta in resurrectione, ita Dei voluntate probata.* Istis non sunt vt videtur, illa ad Romanos deteriora, Smyrnæorum vero Ecclesiam *id. ad Smyrn.*
ipsam quoque scriptor pari loco salutat ἠλεημένην, πεπληροφορημένην ἐν *p.109.*
πίστει, ἀνυστέρητον παντὸς χαρίσματος, θεοπρεπεστάτην, καὶ ἁγιοφόρον. Neque Tarsenses ornat parcius, quorum Ecclesiam vocat ἀξιεπαίνετον, καὶ ἀξιο- *id. ad Tars. p*
μνημόνευτον, ἀξιαγάπητον. Quid illa ad Heronem dicam? τῷ θεοτιμήτῳ, καὶ *143.*
ποθεινοτάτῳ σεμνοτάτῳ, χριστοφόρῳ, πνευματοφόρῳ. *A Deo honorabili desi-* *id ad Heron p.*
rabili, venerandissimo, Christifero, spiritifero, Heroni. Hæc certe, epi- *162.*
thetis in Romanos congestis, tametsi pauciora, non equidem meliora dixerim. Sed neque his minus putida sunt illa, quæ in ipsa ad Ephe- *Ign ad Eph.*
sios epistola leguntur, jam a nobis supra recitata; ἐστὲ οὖν καὶ σύνοδοι πάν- *Gr. Lat p.5.*
τες θεοφόροι, καὶ ναοφόροι, χριστοφόροι ἁγιοφόροι, *Deiferi, templiferi, Christiferi, Sanctiferi.* Quid, quod & in aliis inscriptionibus quædam, quod diximus, hiulca sunt, quæ in hac ad Romanos nulla sunt? *Ignatius, qui & Theophorus, benedictæ per gratiam Dei Patris in Iesu Christo Salvatore nostro; in quo saluto Ecclesiam, quæ Magnesiæ est.* Ἰγνάτιος ὁ καὶ *id ad Magn.*
θεοφόρος, τῇ εὐλογημένῃ ἐν χάριτι θεοῦ πατρὸς ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ Σωτῆρι ἡμῶν, ἐν ᾧ *p.48.*
ἀσπάζομαι τὴν ἐκκλησίαν τὴν οὖσαν ἐν Μαγνησίᾳ. Hinc adhuc oratio, compleri frustra exspectans, addito illius benedictæ nomine; quam scriptor salutat. Nimirum dicendum erat *Ecclesiæ benedictæ*; vt de suo supplevit doctissimus Vsserius; Quamquam ne sic quidem scriptoris oratio absolvitur; nondum enim constat, quam Ecclesiam dicat; & quæ

CAPUT XXX.

continuo sequūtur, *in Christo Servatore nostro, in quo saluto Ecclesiā, quæ est in Magnesia ad Mæandrinum* ea nodum sic constringunt, vt explicari non queat. Fatetur vir summus Vsserius; sed negat mirandum hiulca hic, & alibi in Ignatianis occurrere, quod illa scriptor inter *militum custodias festinanter effuderit*. Colorem fortasse admitterem, si in alia parte peccatum esset. Nunc quis non miretur in ipsa epistolæ inscriptione, qua nihil est notius, vel magis obvium, peccatum esse, & sic quidem vt ipsum illius Ecclesiæ, ad quam epistola scripta est, nomen suo loco ac casu minime redderetur? Si festinabat; quid erat promptius, quam epistolas breviter præfixo suo nomine, iis ad quos scribebat cōmunissimo illius sæculi more, destinare? Ita facilis, ita omnibus nota erat hæc inscriptionum epistolicarum ratio, vt ne pueri quidem, etiam festinantes, peccare in ea potuerint. Hanc haud dubie auctor esset secutus, si tantopere *festinasset*; si inter milites scripsisset; neque se in has, quas maluit, ambages vltro misisset; quæ sunt otiosi & vacui hominis, non districti, & animam inter militum custodias ægre trahentis. Sed in hæc nimirum peccata scriptor non plane invitus incidit; dum per hæc a Paulo non aliena, etiam in inscriptionibus, hiulca & hyperbata, Apostolicum se sermonem egregie simulare putat. Id vero vel hinc etiam patet, quod nemo ex omni Christianismi post Apostolos memoria reperitur, qui huiusmodi inscriptiones quales istius sunt, suis epistolis præfixerit. Clementis ad Corinthios epistolam habemus Romanæ Ecclesię nomine scriptam. Huius inscriptionem vide; *Dei* (inquit) *Ecclesia, quæ Romæ peregrinatur, Ecclesia Dei, quæ Corinthi diversatur vocatis & sanctificatis voluntate divina per Dominum nostrum Iesum Christum.* Ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἡ παροικοῦσα Ῥώμην τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ παροικούσῃ Κόρινθον, κλητοῖς ἡγιασμένοις ἐν θελήματι θεοῦ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Extat & Polycarpi supremis (vt quidem volunt) Ignatii temporibus ad Philippenses data epistola; cuius hæc iam a nobis supra recitata, inscriptio est; *Polycarpus, & qui cum eo sunt Presbyteri, Ecclesiæ Dei, quæ est Philippis, misericordia vobis & pax a Deo omnipotente, & Iesu Christo Salvatore nostro abundet.* Superest etiam magno Dei beneficio de huius ipsius Polycarpi martyrio insignis Smyrnensium ad Philomelienses vel vt legit Vsserii codex, ad Philadelphienses epistola, circa a. D. 169. data. Audi inscriptionem; ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἡ παροικοῦσα Σμύρναν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ παροικούσῃ ἐν φιλαδελφίᾳ, * καὶ πάσαις ταῖς κατὰ τόπον τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις, ἔλεος, εἰρήνη, καὶ ἀγάπη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη. *Ecclesia Dei, quæ est apud Smyrnam Ecclesiæ Dei, quæ Philadelphia commoratur, & vniversis, quæ in locis sunt, Ecclesiæ Catholicæ parœciis, misericordia, pax, & amor a Deo Patre & Domino nostro Iesu Christo multiplicetur.* Extat & paucis post annis data a nostris Lugdunensibus ad Asianos fratres de Pothini, & Attali & aliorum martyriis plane eximia epistola; οἱ ἐν Βιέννῃ καὶ Λουγδούνῳ τῆς Γαλλίας παροικοῦντες δοῦλοι Χριστοῦ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν τὴν αὐτὴν

τῆς ἀπο-

Vsser. Not. in ep. ad Magn. inis p. 14.

Clem. ep. ad Cor. p. 1.

Eccl. Smyrn. de Polyc. edit. Vsser. p. 13. Euseb. L. 4. Hist. c. 15.

* *Euseb. legit.* ἐν Φιλομηλίῳ.

apud Euseb. Hist. L. 5. c. 1. p. 154. d.

τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῖν πίστιν καὶ ἐλπίδα ἔχουσιν ἀδελφοῖς, εἰρήνη καὶ χάρις καὶ δόξα ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. *Servi Christi, qui apud Viennam & Lugdunum Galliæ degunt, fratribus per Asiam & Phrygiam constitutis, qui eandem nobiscum fidem, ac spem habent redemptionis, pax, & gratia, & gloria à Deo Patre, & Christo Iesu Domino nostro.* Vides, quam simplices, quam breves, quamque claræ sint epistolicæ Sanctorum illius memoriæ inscriptiones; quam ab inani & laciniosa Pseudo-Ignatii nostri pompa alienæ. Par quinque fuit sequentium in his modestia, atque frugalitas; cuius luculentissimum habemus in Cypriani epistolis exemplum; quorum inscriptionibus nihil simplicius vel absolutius dici potest. *Cyprianus Presbyteris & Diaconibus Romæ consistentibus* S. Item; *Cyprianus Moysi & Maximo Presbyteris, & cæteris Confessoribus, dilectissimis fratribus, Salutem.* Item; *Cyprianus Cornelio fratri S.* (Is autem Cornelius erat Romanæ Ecclesiæ episcopus) Ita ipse ad alios. Ita alii ad ipsum; *Cypriano Papæ Presbyteri, & Diaconi Romæ consistentes; Salutem. Cornelius Cypriano fratri; Salutem. Firmilianus* (hic Cæsareæ in Cappadocia episcopus fuit) *Cypriano fratri in Domino, Salutem* Cætera exscribere nihil necesse est. Eadem enim est cæterorum omnium Græcorum, ac Latinorum ratio. Vnus est Ignatii simulator, qui aliter scribat; quod satis per se demonstrat non esse hunc veri nominis Ignatium. Nulla enim ratio est, cur hic tam diverse a fratribus, & posteris suis scriberet, solusque in hoc epistolarum negotio seorsum e regione vniversorum tabernacula, velut alter Ismael, figeret. Sed & hinc illud quo d diximus, apparet, istum, quisquis est, epistolarum scriptorem ita epistolas illas suas perverso Pauli imirandi consilio inscripsisse, vt hac cum eo falsa & inani similitudine homo, quod cupiebat, Apostolicus esse videretur. Nam si nullo tali consilio litteras ipse suo non alieno nomine scripsisset, non dubito, quin eas communi ac vulgari sui sæculi more inscripturus fuerit, id est breviter & paucis verbis, vt Smyrnenses & Lugdunenses, & diu post eos, Cyprianum, Cornelium & Firmilianum fecisse videmus. Ille vero, cum quandam Ignatii imaginem in his adumbrare vellet & repræsentare, quo homines incautos falleret; quod vir ille fuisset & magnus, & antiquus, & Apostolicus, eius primo antiquitatem & magnitudinem ea verborum pompa, de qua diximus, simulare studuit; tum Apostolicæ disciplinæ Paulinis verbis, & phrasibus & epistolarum inscriptionibus speciem aliquam effingere conatus est; quæ quidem omnia, etsi posteris, quod ille volebat, sic imposuerint, vt diu pro Ignatio & habitus fuerit & etiamnum habeatur; revera tamen huiusmodi sunt, quæ si penitius inspiciantur, non obscurè prodant istum fuisse simulatorem & impostorem, & alienam personam gerere; adeoque neque verum Ignatium esse.

CAPVT XXX.

Cypr. ep. 3. & 14 & 25 & 42.

ibid. ep. 51.

ibid. ep. 46.

ibid. ep. 75.

Gen. 16. 12.

Quod si Ignatius aliqua scripsit, eaque ad impostoris manus pervenerunt, non dubitamus, quin hic eius vt antiquitatem & communem Apostolicorum hominum formam, ita & proprium dicendi characte-

CAPVT XXVI.

rem, quantum ex scriptis haurire potuit, pro suo captu sit imitatus, vt hominem totum ad vivum exprimeret. Sed hoc tamen an verum sit, qui nulla habemus Ignatii certa & indubitata scripta, explorare ac perspicere non possumus. Duo tantum tenemus egregia sanctissimi Martyris dicta, quæ & istum videmus in suas epistolas studiose transtulisse. Prius est, quod ab Hieronymo accepimus, ab Irenæo quoque diu antea commemoratum, Ignatium, *cum iam damnatus esset ad bestias ardore patiendi cum rugientes audiret leones, dixisse, Frumentum Christi sum; Dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inveniar;* quæ & in Latinorum sacris, festo quotannis Ignatii die ita recitantur. * Hæc verba scriptor Martyrem facit, non quod ex libris vt nos, aut ex fama didicerat, Romæ præsentem audito leonum rugitu, *dicere*, sed Smyrnæ absentem ad Romanos *scribere*; *Sinite me* (inquit) *ferarum escam fieri, per quas licebit Deum adipisci. Frumentum sum Dei; dentibus bestiarum molar, vt mundus panis Dei inveniar.* σῖτός εἰμι τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἄρτος Θεοῦ εὑρεθῶ. Hæc ita dici vt narrat Hieronymus, in re præsenti, ac pene in arena ipsa, cum jam dentibus bestiarum esset laniandus, & ratio & sensus rectum & appositum judicat? Procul Roma Smyrnæ scribi, nescio an sit consentaneum. Qui Smyrnæ adhuc erat bestias ne viderat quidem, vel audiverat; neque in eo adhuc erat, vt ab iis discerperetur, & quod ipse ait, *moleretur*. Absurde ergo scriptor eum inducit hæc in præsenti tempore dicentem, *dentibus bestiarum molor*, ἀλήθομαι. Dicendum erat *molar*, in futuro tempore, vel certe ita totus sermo instituendus erat; *Frumentum sum Dei. Sinite me bestiarum escam fieri, earumque dentibus moli, vt panis mundus inveniar.* Nemo non videt plane ita scribendum fuisse Smyrnæ; non, quod iste eum facit dicere; *Dentibus bestiarum molor.* Mitto, quod parum sit verisimile Ignatium, si hæc Smyrnæ jam antea ad Romanos scrisipsset, eadem ad eosdem fuisse iterum dictutũ, cum aliquo post tempore in vrbem passurus venit. Alterum Ignatii de quo certi sumus, dictum a Ioanne Chrysostomo habemus, narrante Martyrem moriturum, cum id sibi supplicii genus esse subeundum audivisset, dixisset; ἐγὼ τῶν θηρίων ἐκείνων ὀναίμην. *Ego vero ô vtinam bestijs illis fruar!* Hæc quoque noster in suam ad Romanos epistolam transtulit; vbi suum Ignatium ita facit loqui; *Vtinam fruar bestijs mihi paratis?* ὀναίμην τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἡτοιμασμένων. Neque hoc satis decore; quod quæ iam Smyrna ad Romanos scripserat, parum sit eum probabile eadem Romæ ad Romanos, ad quos erant scripta, iterum dixisse. At ex Chrysostomo certi sumus hæc Romæ Ignatium ad Romanos præsentes dixisse. Parum ergo est, quod iste fingit, probabile eadem jam ante eundem Smyrnæ consistentem ad Romanos scripsisse. Ille vero non adeo accurate rem expendens, vtrumque dictum suis Ignatianis infernit; vt ex his duobus, homines, quæ certo scirent Ignatium olim dixisse, hunc argumentarentur ac crederent in cæteris quoque veracem esse; neque quisquam finxisse.

Hier. in Catal. in Ign. Iren. L. 5 c. 18.

* Brev Rom. d 1. Ecbr. Lect. 6. p. 845.

Ign. ad Rom. p. 23.

Chrys. Homil. in Ign T. 1 edit. Paris p 506 2.

Ign ad Rom. ad Gr Lat. p. 23

xisse. Fortasse & ex posteriori dicto factum est, vt scriptor verbum ὀναίμην tam frequenter vt supra ostendimus, vsurparet; quod præter Paulum Apostolum, eo etiam vsum esse ipsum Ignatium suum hinc intelligeret. Atque ex his quidem patet istum & Paulina & Ignatiana studiose, sed vitiose & perperam esse imitatum; quod eum alium fuisse quam Ignatium evidenter arguit. Eodem quoque consilio, vt antiquus scilicet & Apostolici ævi videretur, idem scriptor illud ex Polycarpo de viduis sumpsit, *cognoscunt* (inquit *) se esse altaria Dei*; γινωσκέτωσαν ὅτι εἰσὶ θυσιαστήρια Θεοῦ. Sic etiam noster ad Tarsenses, *viduas pudicas honorari* jubet, *vt altare Dei.* τὰς ἐν σωφροσύνῃ χήρας, ὡς θυσιαστήριον Θεοῦ. Dictum eadem quoque de causa placuit Constitutionum conditori, Clementis nomen mentito, idque non semel est imitatus; *Sciat vidua se esse altare Dei.* γινωσκέτω ἡ χήρα, ὅτι θυσιαστήριόν ἐστι Θεοῦ. Et, *Vidua pro eo precetur qui dedit, quicumque ille sit, cum sit ipsa sanctum altare Christi.* ἅγιον θυσιαστήριον Χριστοῦ ὑπάρχουσα.

CAPVT XXX.

Polyc. ad Philipp. p. 17.
Ign. ad Tars. p. 151.
Clem Const. L. 3. c. 6. & L. 4. c. 4. Vid. & L. 2. c. 26.

CAPVT XXXI.

Argumentum adversus Ignatiana LXVI. Idque vltimum. Quod scriptor eadem omnibus epistolis, & quidem interdum iisdem, perpetuo βαττολογεῖ; neque fere quicquam semel dicat. Quod a sanctissimi Martyris sapientia & gravitate alienum videtur.

SEd neque illud Ignatium Episcopum, ætatis jam provectæ; & apud Apostolos educatum, decere videtur, quod iste toties eadem præter viri gravis morem repetit, atque inculcat. Illa mitto quæ dixi nuperrime, ὀναίμην & ἀντίψυχον, quæ vbique apud hunc occurrunt; & hæc item se minorem esse aliis, & indignum e Syrorum Christianorum numero dici, se non esse aliquid, neque vt Apostolum præcipere, quibus suos Smyrnæos, Magnesianos, Trallianos, Romanos, Ephesios, Tarsenses, Philadelphienses, Antiochenos, & Philippenses obtundit. Rara sunt apud eum, quæ semel dicat. Scribit Magnesianis in ipso epistolæ limine se eos vidisse *per Damam ipsorum Episcopum, & per presbyteros Bassum & Apollonium, & Sotionem Diaconum*; quos illi scilicet ad hunc suo nomine visendum miserant. ἠξιώθην ἰδεῖν ὑμᾶς διὰ Δαμᾶ τοῦ ἀξιοθέου ὑμῶν ἐπισκόπου, καὶ πρεσβυτέρων ἀξίων Βάσσου καὶ Ἀπολλωνίου, καὶ τοῦ συνδούλου μου Σωτίωνος διακόνου. Id ipsum paulo post iisdem quasi hoc non satis intellexissent, iterum narrat; *In iis personis quos commemoravi omnem* (inquit) *multitudinem fidelium contemplatus sum in fide & caritate.* ἐν τοῖς προγεγραμμένοις προσώποις τὸ πᾶν πλῆθος ἐθεώρησα ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ. Hoc sibi salse & belle visus est dixisse, Non sibi temperavit, quin & Trallianis occineret; Ab his Smyrnam ad se, visendi & gratulandi causa venisse narrat Polybium Episcopum; *In eo* (inquit) *vniversam multitudinem vestram contem-*

Ign. ad Magn. ed. gr. Lat. p. 19. extr.
ibid p. 12 init.
id ad Trall. ibid p. 16.

CAPVT XXXI. *platus sum.* οὕτως μοι συνεχάρη δεδεμένῳ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὥστε με τὸ πᾶν πλῆθος
ὑμῶν ἐν αὐτῷ θεωρῆσαι. Neq; hoc Ephesiis suis invidit. *Plurimam* (inquit)
Id. ad. Ephes. *multitudinē vestrā in nomine Dei suscepi in Onesimo, qui in caritate inenarrabilis est, vester autem in carne episcopus.* τὴν πολυπλήθειαν ὑμῶν ἐν ὀνόματι
id ad Magnes. p. 14. θεοῦ ἀπείληφα ἐν Ὀνησίμῳ, τῷ ἐν ἀγάπῃ ἀδιηγήτῳ, ὑμῶν δὲ ἐν σαρκὶ ἐπισκόπῳ. Magnesianos hortatus, vt a Iudaizantiū fermēto caverent; negat se hęc ideo scripsisse; *quod cognovisset aliquos ex iis sic habentes*; ταῦτα δὲ ἀγαπητοί
id. ad Trall. p. 18. μου, οὐκ ἐπεὶ ἔγνων τινὰς ἐξ ὑμῶν οὕτως ἔχοντας. Trallianis eadem; cum iussisset ab aliena herba, id est hæresi recedere, neque sine Episcopo, Presbytero, & Diacono quicquam operari; *Non quia* (inquit) *cognovi tale*
id. ad Philad. p. 8. *quid in vobis.* οὐκ ἐπεὶ ἔγνων τοιοῦτόν τι ἐν ὑμῖν. Eadem suis quoque Philadelphiensibus. Nam & his cum præcepisset *ab herbis noxiis abstinere, quas Iesus Christus non excolit*; *Non quod apud vos* (inquit) *divisionem inve-*
id ad Antioc vulg. *nerim.* οὐχ ὅτι παρ' ὑμῖν μερισμὸν εὗρον. Eadem denique Antiochenis; *Hæc scribo vobis* (inquit) *ô Christi novella oliva, non quod conscius sim vos eiusmodi sentire, sed vt præmuniam vos.* ταῦτα γράφω ὑμῖν ὦ τοῦ Χριστοῦ νε-λαία, οὐ συνειδὼς ὑμῖν τὸ τοιοῦτο φρόνημα, ἀλλὰ προφυλαττόμενος ὑμᾶς. Dixerat
id. ad Eph. p. 3. in ea, quæ est ad Ephesios, eorum presbyterium, *ita coaptatum esse Episcopo, vt cithara chordas.* τὸ ἀξιονόμαστον ὑμῶν πρεσβυτέριον, τοῦ θεοῦ ἄξιον, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρᾳ. Placuit imago; Eam ergo
id. ad Philad. p. 27. & Philadelphiensibus in alio argumento reposuit; Dixit eorum Episcopum sic *esse mandatis coaptatum, vt chordis citharam.* συνευρύθμισται ταῖς
id. ad Ephes. p. 4. init. ἐντολαῖς (inquit) ὡς χορδαῖς κιθάρα. Ephesios monuerat Episcopum *tacentem eo magis timendum.* ὅσον βλέπει τις σιγῶντα ἐπίσκοπον, πλειόνως αὐτὸν φοβείσθω. Rem dignam putavit, cuius simile quid de Philadelphiensium
Id. ad Phil. p. 27. Episcopo diceret; *Silens* (inquit) *plus potest, quam qui vana loquuntur.* Σιγῶν πλείονα δύναται τῶν μάταια λαλούντων. Idem in epistola ad Smyrnæos; *Diaconos* (inquit) *revereamini, vt Dei mandatum.* τοὺς διακόνους
id. ad Smyrn. p. 39. ἐντρέπεσθε, ὡς θεοῦ ἐντολήν. Et ad Trallianos itidem (si Latino quidem ve-
id. ad Trall. in edit. lat. Vsser. p 207 teri ab Vsserio edito interpreti credimus) *Similiter & omnes revereantur Diaconos, vt mandatum Iesu Christi.* Quin & hac comparatione ita est delectatus, vt eam etiam de episcopis loquens vsurpaverit. *Valete*
id. ibid ep extr. p. 210. & Gr. Lat. p. 20. *in Domino Iesu, subiecti Episcopo, vt Dei mandato.* ἔρρωσθε ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς τῇ ἐντολῇ. cuius & illud simile est, quod de presbyteris alibi scribit, Sotionem Diaconum presbyterio, *vt legi*
Id. ad Magn. p. 11. init. *Iesu Christi fuisse subditum.* ὑποτάσσεται (inquit) τῷ πρεσβυτερίῳ, ὡς νόμῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Sed ille quidem sua hæc adeo sine rivali amavit, vt non modo aliorum nemo sic locutus sit, sed ne ipse quidem eius interpolator hanc phrasin ferre potuerit; neque sane sine caussa. Quis enim non sentit hoc esse dictu absurdum & absonum, vel *diaconum*, vel *episcopum, vt mandatum Dei, esse reverendum?* Itaque interpolator hæc in vlgatis, Græcis Latinisque (hæc enim eius sunt) haud quaquam stulte siquid
Ign. Vulg. ad Smyrn. p. 117. judico, ita mutanda censuit; *Diaconos veneramini, sicut mandato Dei ministrantes.* τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέπεσθε, ὡς θεοῦ ἐντολὴν διακονοῦντας. Quod

nemo negaverit multo esse melius & concinnius, quam durum illud, quod scriptor posuerat, *Diaconos reveremini, vt Dei mandatum.* Eadem in epistola ad Tarsenses plane penitusque sic resecuit, vt eorum vtroque illo loco quo apud veterem Vsserianum interpretem Latinum extabant, nullum in vulgatis appareat vestigium. Episcoporum vero, debitæque iis obedientiæ, ac subjectionis apud hunc omnia plena sunt. Ad Ephesios, *dicere* [a] *eos in vna subjectione perfectos esse, subjectos episcopo & presbyterio secundum omnia esse*; & statim *decere eos concurrere Episcopi sententia*; [b] & mox; [c] *Festinemus* (inquit) *non resistere Episcopo, vt simus Deo subiecti*; Et pauculis interjectis; [d] *Episcopum* (inquit) *manifestum, quoniam vt ipsum Dominum oportet respicere*; Neque hæc ei satis fuerunt. Antequam epistolam claudat, jubet [e] *eos obedire Episcopo & presbyterio indiscerpta mente.* Ad Magnesios, Sotionêm Diaconum initio laudat. Cur? [f] *Quoniam* (inquit) *subiectus est Episcopo, vt gratia Dei, & presbyterio, vt legi Iesu Christi.* Tum; [g] *Decet vos* (inquit) *non concuti ætate Episcopi, sed secundum virtutem Dei Patris omnem reverentiam ei tribuere*; & statim, [h] *In honorem* (inquit) *Christi volentis nos decens est obedire secundum nullam hypocrisin; quia nequaquam Episcopum hunc conspectum seducit quis, sed invisibilem paralogizat.* Hinc eos culpat, qui Christiani, vocantur quidem, sed non sunt. Si quæris cur tam atrociter eos damnet, [i] quia (inquit) *Episcopum quidem vocant, sine ipso autem omnia operantur*, Et vix paucis interiectis versiculis, iisdem suos Magnesios obtundit; [k] *Moneo* (inquit) *in concordia Dei studere omnia operari; præsidente Episcopo in loco Dei, & presbyteris in loco consessionis Apostolorum, & Diaconis mihi dulcißimis habentibus creditam ministrationem Iesu Christi*; & post quatuor, non plures, versiculos; [l] *Nihil sit in vobis, quod possit vos partiri, sed vnanimi Episcopo, & præsidentibus* (iis qui præsident) *in typum & doctrinam incorruptionis.* Ac veluti nihil adhuc de istis dixerit, ecce statim rem totam de integro repetit; [m] *Quemadmodum* (inquit) *Dominus sine Patre nihil fecit, vnitus existens, neque per se ipsum, neque per Apostolos; sic neque vos sine Episcopo & presbyteris aliquid operemini.* Necdum tamen finis; *Subjcimini* (inquit paulo ante conclusionem epistolæ) [n] *Episcopo & ad invicem, vt Cristus Patri secundum carnem, & Apostoli Christo, & Patri & spiritui, vt vnio sit carnalis & spiritualis.* Neque segnius aut parcius Trallesiis & eadem occinit; [o] *eos cum episcopo subiecti sunt videri non secundum homines viventes, sed secundum Iesum Christum. Necessarium igitur est* (inquit) *quemadmodum facitis, sine Episcopo nihil operari vos; sed subjci & presbyterio, vt Apostolis Iesu Christi*; & post octo vinculos; [p] *Similiter & omnes revereantur Diaconos, vt mandatum Iesu Christi, & Episcopum, & Iesum Christum, existentem Filium Patris, Presbyteros autem, vt consilium Dei, & coniunctionem Apostolorum. Sine his Ecclesia non vocatur.* Et pauca contra hæreticos interfatus, iubet [q] eos *esse inseparabiles a Deo Iesu Christo, & Episcopo, & ordinibus*

CAPVT XXXI.

Vid. Ign. Vulg. in epist. ad Trall p 66. & 80.

a *Ign ad Eph. Vss p.196.*
b *ibid.*
c *ibid.*
d *ibid.*
e *ibid. p.201.*
f *id. ad Magn. p 204.*
g *ibid p 210*
h *ibid p.203.*
i *ibid.*
k *ibid.*
l *ibid.*
m *ibid. p.extr. & p. 204.*
n *ibid p.203.*
o *Id ep. ad Trall. p.207.*
p *ibid.*
q *ibid. p. 208.*

Caput XXVI.

bus Apostolorum, & negat *mundum esse in conscientia, qui sine Episcopo, & Presbytero & Diacono aliquid operatur.* Et post multa, veluti veritus ne hæc sui Trallesii obliti essent, [r] *Decet vos* (inquit) *singulos, præcipue & presbyteros, refrigerare Episcopum, in honorem Patris, Iesu Christi, & Apostolorum.* Sed ne huic epistolæ suum deesset signaculum, ecce in ipsa eius clausula suum illud solenne ingeminat, [s] *Valete in Iesu Christo, subiecti Episcopo, ut Dei mandato; similiter & presbyterio.* Philadelphienses iisdem quoque præceptis eadem cum diligentia imbuit; sanciens inprimis [t] *vnam esse carnem Christi, & vnum calicem, vnum altare, & vnum Episcopum cum Presbyterio & Diaconis*; Et, [v] *Clamavi* (inquit) *in intermedio existens; Locutus sum magna voce, Dei voce, Episcopo attendite, & Presbyterio & Diaconis.* Ac veluti Spiritu Dei actus, [x] *Spiritus* (inquit) *prædicavit dicens hæc; sine Episcopo nihil faciatis.* Denique eadem ad Smyrnæos luculentissime; [y] *Omnes* (inquit) *Episcopum sequimini, vt Iesus Christus Patrem, & presbyterium vt Apostolos; Diaconos autem revereamini, vt Dei mandatum. Nullus sine Episcopo aliquid operetur eorum, quæ conueniunt in Ecclesiam.* Et, [z] *Vbi vtique apparet Episcopus illic multitudo sit; quemadmodum vtique vbi est Christus Iesus, illic Catholica Ecclesia. Non licitum est sine Episcopo, neque baptizare, neque agapen facere.* Tum statim, *Honorans Episcopum* [a] *Deo honoratus est. Qui occultans ab Episcopo aliquid operatur, Diabolo præstat obsequium.* Hæc ex Vsserianis epistolis; quæ in Vossianis quoque omnia extant, In vulgatis vero eadem & iisdem locis auctiora, & in additiis epistolis similiter passim ac pæne vbique ad fastidium repetita & inculcata reperiuntur. Sed hæc quæ nos descripsimus, satis sunt. Iam ista nõ modo in diversis epistolis, sed in vna eadéque toties, vt exhibuimus, repetita, nescio quis ferre possit. Mitto, quæ de Gnosticis, Ebionis, Nicolaitis & aliis in omnibus pæne non modo diversis, sed etiam (quod plane est intolerabile) iisdem interdum epistolis eadem assidue garrit, quod ea in superioribus satis sint tractata. Satis est monuisse vix vllum post natum Christianorum genus scriptorem, extitisse hoc nostro molestiorem, qui eandem vbique cantilenam κοκκύζει sine fine ac sine modo non desinit. Hunc ergo cave eum, cuius nomen mentitur, fuisse putes Ignatium; virum, quod omnes consentiunt, sanctissimum atque gravissimum; adeoque ab his, vel nugatorum, vel certe impostorum propriis battologiis & repetitionibus haud dubie alienum.

r ibid. p. 209.
s ibid. p. 210.
t id. ad Phil. p. 213.
u ibid. p. 216.
x ibid.
y id. ad Smyr. p. 221.
z ibid.
a ibid.

CAPVT XXXII.

CAPVT XXXII.

Soluuntur argumenta dissentientium. Solvitur Argumentum pro ignatianis I. a Polycarpi testimonio petitum. Ostenditur verba allata, & Polycarpo subdita atque afficta esse, neque si vere Polycarpi essent, Ignatiana ista quæ hodie circumferuntur, quicquam juvare. Reselluntur sigillatim quatuor doctissimi Hammondi ex ijs consectaria.

ATque hæc quidem sunt, quæ nos de epistolis, quæ Ignatii nomine vulgo circumferuntur, disputanda habuimus. Nunc sequitur, vt eorum, qui veras, & Martyris, cuius nomen præferunt, genuinas germanasque esse putant, argumenta expendamus, & quo ad a nobis quidem fieri poterit, solvamus.

Plurimis illis inprimis in ore est Polycarpi in extrema ad Philippenses epistola locus ab ipso jampridem Eusebio ad hanc rem laudatus, ac descriptus. *Scripsistis mihi* (inquit) *& vos, & Ignatius, vt si quis vadit ad Syriam, deferat litteras meas, quas fecero ad vos; si habuerimus tempus opportunum sive ego, seu legatus, quem misero pro vobis. Epistolas sane Ignatij, quæ transmissæ sunt vobis* ab eo, & alias quantascumque apud nos habuimus, transmisimus vobis (secundum quod mandastis) quæ sunt subiectæ huic epistolæ; ex quibus magnus vobis erit profectus. Continent enim fidem, patientiam, & omnem ædificationem ad Dominum nostrum pertinentem.* Hæc Polycarpus, vt quidem habet Latina editio vetus. Græca ab iis in paucis quibusdam diversa exhibuit Eusebius; Ἐγράψατέ μοι καὶ ὑμεῖς καὶ Ἰγνάτιος, ἵνα ἐάν τις ἀπέρχηται εἰς συρίαν, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ἀποκομίσῃ γράμματα. ὅπερ ποιήσω, ἐὰν λάβω καιρὸν εὔθετον, εἴτε ἐγώ, εἴτε ὃν πέμψω πρεσβεύσοντα καὶ περὶ ὑμῶν. Τὰς ἐπιστολὰς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἄλλας ὅσας εἴχομεν παρ' ἡμῖν, ἐπέμψαμεν ὑμῖν, καθὼς ἐνετείλασθε· αἵτινες ὑποτεταγμέναι εἰσὶ τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ· ἐξ ὧν μεγάλα ὠφεληθῆναι δυνήσεσθε· περιέχουσι γὰρ πίστιν, καὶ ὑπομονὴν, καὶ πᾶσαν οἰκοδομὴν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν. His in codice Latino, ista subjiciuntur, quæ apud Eusebium, quidem desunt, sed a Photio tamen ita memorantur, vt ea etiam in Græcis libris olim extitisse planum sit; *Et de ipso* (inquit) *Ignatio, & de his, qui cum eo sunt, quod certius agnoveritis, significate.* Photius de hac Polycarpi epistola; ἀξιοῦται αὐτὸς διδαχθῆναι παρ' αὐτῶν, εἴ τι περὶ ἐκείνου διδάξαιεν. *Petit ab illis, si quid de eo* (Ignatio) *inaudierint, edoceri.* Omnes Ignatiani disertissimum hoc esse clamant sanctissimi viri, ac ipsius Martyris συγχρόνου, pro suis epistolis testimonium; Et Doctissimus Hammondus, quo res tota dilucidior sit, quatuor quædam ex verbis descriptis colligit. *Primo Polycarpum epistolas Ignatij aliquas multas penes se habuisse, quas sibi communicandas rogaverant Philippenses, quasque*

Polyc ad Philipp p. 23.

* *Gr. nobis quod mollius.*

Euseb Hist. & 3. c. 36. extr.
* al. ἡμῶν, *quod præfert Vsser. Not. 8.*

Phot. Biblioth. Cod. 126.

Hamm Dissert. 2. c. 24 § 7. & 10.

 epistola

CAPVT XXXII.

epistola sua ad Philippenses missa subiungendas curavit Polycarpus. 2°. *Hoc ipsum vivo adhuc & valente, sed ad vltimum iam ἀγῶνος actum festinante Ignatio factum esse. Nec igitur post Ignatij ex vivis excessum ei affictas epistolas eas, quæ a Polycarpo mittuntur.* 3°. *Ab his epistolis legationis Ecclesiarum ad Antiochenos mittendæ mentionem factam esse, iuxta illud, quod in ea ad Polycarpum, & ad Smyrnenses, & in alijs fere singulis hodie legimus.* 4°. *In epistolis illis multa, quæ ad fidem, & perseverantiam, id est ad ὀρθοδοξίαν, seu veram Christi doctrinam contra fraudes & terrores Gnosticorum tuendam, simulque omnem in Christo ædificationem plurimum profutura erant, comprehensa esse. Quæ cum Epistolis his, quibus jam sub Polycarpianæ Sylloges nomine vtitur, optime competant; non dubitamus hoc Polycarpi testimonium appositissime ad rem nostram adductum esse; cui vnice si fides adhibeatur, rem omnem confectam putavimus.* Hactenus doctissimus Hammondus. Ego vero longe aliter sentio. Nam & quædam obstare cerno, quominus *illi testimonio fides adhibeatur*; neque, si ei fidem adhibeamus, ideo rem omnem confectam esse puto. Ac testimonij quidem imprimis quominus certa & indubitata sit fides duo quædam nequaquam contemnenda prohibent; prius quidẽ, quod . jus epistolę, ex qua descriptum est testimonium non sit apud omnes recepta auctoritas; Sunt enim scriptores, & ii quidẽ gravissimi, qui eam apocryph m esse judicant, & in apochryphorum censu reponunt. Nicephorus, Patriarcha C P. in Indice Apocryphorum Novi Testamenti, *Ignatij, Polycarpi, Pastoris & Hermæ libri* vel scripta, Ἰγνατίου Πολυκάρπου, Ποιμένος, καὶ Ἑρμᾶ. Anastasius, Bibliothecarius Romanus eadem habet in Indice, quem Historiæ suæ Ecclesiasticæ præfixit; quæ nisi eadem cum Nicephoro de his epistolis sensisset, non videtur fuisse sine aliqua censura vel animadversione dimissuros. Quæ autem ad hunc Niceph ri locum de vocabuli *apocryphorum* sensu alibi reposuit doctissimus Hammondus, ea nos supra; cum de ipso Ignatio ageremus, abunde discussimus. Certe quos hic libros apocryphos significet Nicephorus, res ipsa per se ostendit. Non enim alios in hoc indice censet quam Petri, Thomæ, & Ioannis Itineraria, Evangelium Thomæ, Clementis libros 32. id est vt opinor, Recognitionum libros, Petri & Appionis dialogismos, & siqua essent alia ejusdem furfuris Clementina, ac denique Doctrinam Apostolorum; quibus omnibus illa, quæ attulimus, de Ignatii, Polycarpi & Hermę scriptis, continenter subjicit. Illa autem priora quin fuerint omnia ex deterrimo apocryphorum genere nemo dubitat. Eodem ergo cum iis loco ac numero hæc quæ cum iis censet, habuisse Nicephorum, planum est. Itaque vt siquis aliquid ex Itinerario Thomæ, vel ex Clementis Recognitionibus ad fidem de re aliqua primis illis temporibus gesta faciendam afferret, is nihil efficeret; quod eos libros constet esse apocryphos, figmentisque & fabulis plenos, ita neque viri doctissimi hæc ex Polycarpo pro suis Ignatianis describentes, quicquam apud Nicephorum pro-

Niceph. Patr. in Libr. N. T. Apocr. num. 7. p. 420.

movere-

moverent, qui scilicet vtraque & Ignatiana & Polycarpiana apocrypha falsaque & fictitia esse censet. Nicephori autem, & Patriarchæ primarij, & scriptoris, annis circiter octingentis nobis, nostrisque vetustioris, de his libris judicium, Hammondi, tametsi viri eruditissimi, & aliorum ævi nostri sententiæ præferre, nulla credo invidia est. Huc accedit, quod etiamsi superiora hujus Polycarpianæ epistolæ omnia vera, ac sincera esse concederemus, & pro genuino viri, cujus nomen præferunt, fœtu haberemus; superesset nihilominus magna ratio dubitandi de ea, quæ objicitur, postrema epistolæ particula. Illa enim videtur post conclusam ab auctore verbis proxime præcedentibus epistolam addita, quæ votum pro Philippensibus hoc continent; *Deus autem & Pater Domini nostri Iesu Christi, & ipse sempiternus Pontifex, Dei Filius, Iesus Christus adificet vos in fide & veritate, & in omni mansuetudine, & sine iracundia, & in patientia & in longanimitate, & tolerantia, & castitate, & det vobis sortem, & partem inter sanctos suos, & nobis vobiscum, & omnibus qui sunt sub cœlo qui credituri sunt in Dominum nostrum Iesum* Christum, *& in ipsius Patrem, qui resuscitavit eum a mortuis. Pro omnibus sanctis orate. Orate etiam pro Regibus, & Potestatibus & Principibus, atque pro persequentibus & odientibus vos, & pro inimicis crucis; vt fructus vester manifestus sit in omnibus; vt sitis in illo perfecti.* In hanc decentissimam vt omnes vident, clausulam desinebat epistola. Quæ sequuntur; *Scripsistis mihi & vos & Ignatius,* & cætera paulo ante a nobis descripta, istis minime cohærent, omninoque videntur temere & præter auctoris mentem aliena manu assuta; Siquid ab auctore præter illa superiora additum fuisse credendum est, illa postrema, quæ post locum objectum sequuntur, addita fuisse crediderim, nimirum ista; *Hæc vobis scripsi per Crescentem, quem in præsenti commendaui vobis, & nunc commendo. Conversatus est enim nobiscum inculpabiliter; credo, quia & vobiscum similiter. Sororem autem eius habebitis commendatam, cum venerit ad vos. Incolumes estote in Domino Iesu Christo in gratia cum omnibus vobis. Amen.* Ita expunctis iis omnibus, quæ de Ignatio, deque Ignatianis epistolis, absurde & præter manifestam orationis seriem inserta atque infulta sunt, decenter & consentanee se habebit tota epistolæ clausula; Nihil neque hiulcum, neque obruptum erit. Sed & aliud est multo gravius, quod hanc de Ignatianis particulam non auctoris, sed alicujus alterius esse arguit. Hic enim quisquis est, de Ignatio ita loquitur, vt eum quo tempore hæc scribebat, adhuc superesse significet. *De ipso* (inquit) *Ignatio, & de his qui cum eo sunt; quod certius agnoveritis, significate.* Et confitentem habemus doctissimum Hammondum, qui hinc colligit, epistolam scriptam esse, *quo tempore Ignatius ad τελείωσιν suam festinabat*, & mox illam Ignatianorum memoratam in verbis objectis Syllogen ad Philippenses esse missam *vivo adhuc & valente, sed ad vltimum jam ἀγῶνος actum festinante Ignatio.* Ita quidem objectæ illius particulæ scriptor. At epistolæ auctor plane alia loquitur;

CAPUT XXXII.

Hamm Diss 2. c.24. §. 4. extr.16. § 8.

CAPUT XXXII. apertissime affirmans Ignatium, quo tempore ipse ad Philippenses scribebat, jam fuisse τετελειωμένον, ultimoque ἀθλήσεως actu gloriose perfunctum. Res clara est. Hortatus enim Philippenses *ad illam iustitiam, atque patientiam*, quam *oculata fide*, κατ' ὀφθαλμοὺς viderant, *non solum in beatis Ignatio, & Zosimo & Ruffo*, sed & in quibusdã de suo grege *alijs, & in ipso Paulo & cæteris Apostolis*, hęc inquã ita præfatus, ista deinceps continenter de iisdem subjicit, *confidentes, quia HI OMNES non in vacuo concurrerunt; sed in fide & iustitia, & ad debitum sibi locum a* (vel *cum*) *Domino, qui & compassi sunt*, objerunt. πεπεισμένοι ὅτι οὗτοι πάντες οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον· ἀλλ' ἐν πίστει καὶ δικαιοσύνῃ. καὶ ὅτι εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς τόπον εἰσὶ παρὰ τῷ κυρίῳ, ᾧ καὶ συνέπαθον. *Hos omnes*, τούτους πάντας (eos omnes scilicet, de quibus erat locutus) eo quo epistolam scribebat tempore, jam *cucurrisse*, jam *cum Domino passos esse*; jam *ad debitum sibi apud Dominum locum abiisse*, & in eo jam *esse* diserte dicit. Horum autem, de quibus erat loquutus, *Ignatius*, ut liquet, unus fuit. Ergo Ignatium ille, quo tempore hæc scripsit, sciebat non, quod ait doctissimus Hammondus, *vivere adhuc & valere*, sed jam *passum esse*, & ἀθλήσεως suæ omnes actus consummavisse, non ad ejus suprema *festinare*; denique jam coronatum suo apud Dominum loco quiescere, ac exultare, neque amplius in his terris morari; ut nihil sit, quod vel ipse, vel Philippenses de eo, ac de his, qui cum eo sunt, solliciti esse debeant. Ex his sole merediano clarius est diversos esse homines, qui eadem de re tam dissentanea, tamque inter se contraria ac repugnantia loquuntur. Particulę suspectę auctor putat Ignatium adhuc *superesse vivere valere ad τελείωσιν, ad ultimum certaminis actum festinare*; eo se cupit siquid de illo Philippenses inaudiverint, fieri certiorem. Epistolæ vero scriptor & una cum eo Philippenses ad quos scribit, sciunt, certumque ac persuasum habent Ignatium *abivisse ad Dominum, apud Dominum esse*, pro *eo passum esse, cursu non in vanum, sed in fide & iustitia confecto*. Alius ergo est particulę scriptor; alius epistolæ auctor. Obsecro tuam fidem, nonne hoc bellum est, qui Philippenses scripsit *persuasos esse ac confidere*, quod Ignatius cursu rite consummato ad locum suum apud Dominum abiit; eundem statim eosdem rogare, siquid de Ignatio & his qui cum eo sunt, inaudierint, ut se de his faciant certiorem? Fieri profecto non potest, ut utrumque homo idem scripserit, cui cerebrum quidem sanum esset; omnium vero minime Polycarpus vir sapientissimus ac veracissimus. Illam ergo omnem particulam, in qua hæc cum superioribus epistolæ verbis tantopere pugnantia leguntur, plane fatendum est alterius quam auctoris epistolæ manu scriptam esse; eamque falso ac vafre epistolæ esse assutam ab aliquo impostore. Neque is longe ut ego quidem arbitror, quærendus est. Is enim proculdubio ille ipse est, quem nos hactenus Ignatii nomen mentitum epistolas sanctissimo Martyri a se confictas subdidisse pluribus, iisque manifestis documentis, demonstravimus. Is ut facilius fallere, difficilius autem argui, ac revinci posset, a Poly-

Polyc. ad Philipp p. 22. 2

a Polycarpo sanctissimo, antiquissimo, & Ignatii sui συγχρόνῳ viro, præsidium suis mendaciis petendum putavit. Epistolam, quæ ejus nomine extabat, magnæque erat apud nostrorum vetustissimos famæ, arripuit; eique ad calcem illa omnia de suo adjecit, quæ & Eusebio olim, & postea plerisque omnibus etiam nuper doctissimis viris Vsserio, & Hammondo imposuerunt. Neque ipsis mirum videri debet, vnum olim primis sæculis impostorem hæc pauca Polycarpi epistolæ inserere ausum esse, qui sciunt ac fatentur alterum quemdam secutis temporibus longe plura sui Ignatii, non vni, sed pluribus, ac pæne omnibus epistolis de suo ita adjecisse, ac infulsisse, vt nisi sincerius prioris impostoris exemplar Vsserius & Vossius nacti essent, nulla plane spes superesset interpolatoris aliena a veris scriptoris internoscendi, ac secernendi. Atque hanc omnino causam fuisse suspicor, cur Nicephorus tam tristem de Polycarpi epistola veluti apocrypha, sententiam tulerit; quod illa scilicet quæ de Ignatio & de Ignatianis in epistolæ calce adjecta legebat, falsa esse crederet. His enim exceptis, nihil in epistola videtur occurrere, quod vel quemquam offendere, vel Polycarpo indignum censeri debeat. Et si hæc ab impostore subdita configantur, cætera Photii, vnius ex Nicephori successoribus, eruditissimi scriptoris, judicio congruunt; *Lecta est* (inquit) *Polycarpi epistola ad Philippenses multis referta admonitionibus, cum perspicuitate, & simplicitate, juxta Ecclesiastica interpretationis* * *formam.* Ἀνεγνώσθη Πολυκάρπου ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους, γέμουσα πολλῆς νουθεσίας μετὰ σαφηνείας καὶ ἁπλότητος· κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῆς ἑρμηνείας τύπον. Ex his liquet & illa quatuor a doctissimo Hammondo magna nequicquam diligentia collecta corollaria in auras, & ventos abire, neque ad constituenda Ignatiana hilum valere; & absque vllius, nedum *summa, imprudentiæ ac temeritatis nota concedi* posse *nullam vnquam Ignatianarum epistolarum collectionem genuinam ac sinceram apud antiquos extitisse*; contra quam sentiebat optimus ac reverendissimus Vsserius. Cum enim hanc Polycarpianæ epistolæ particulam, in qua de illa collectione fit mentio, totam ab auctore illius epistolæ alienam, falsamque & ei ab aliquo impostore subditam ex superioribus pateat; nunc profecto nullum, vt mihi videtur, crimen est eas epistolas non esse a Polycarpo collectas concedere, quas in hac ad Philippenses epistola, non ipse, sed nescio quis alius collectas esse de suo scripsit. Atque hæc quidem mea est de obiecto nobis ex Polycarpi epistola loco sententia; quam nullo caussę studio, sed vnius veritatis amore sequi me profiteor. Nam si sola Ignatianorum auctoritas agatur, equidem (quod iam dixi) non puto tantam esse huius testimonii vim, (etiamsi id Polycarpi vere esse constaret) vt res ideo confecta videri debeat. Argumenta, quibus hæc Ignatiana nothia esse ostendimus, firmiora ac validiora sunt, quam vt tantillo paucarum vocularum momento discuti ac disjici possint. Fac enim ista, quæ abjecta sunt, omnia scripsisse Polycarpum (quod nos fieri non potuisse demonstravimus) non ideo tamen consequens

CAPUT XXXII.

Phot. Bibl. Cod. 126.

* *fort. elocu-*

Vsser. Boleg. ad Ign. c. 3. p. 12.

 esse con-

CAPUT XXXII.

esse concedemus, vt non sint illa, de quibus lis est, spuria, & aliena manu Ignatio subdita; quod est a nobis superiori omni disputatione apertissime constitutum. Sed ex his tamen (inquit doctissimus Hammondus) colligo habuisse Polycarpum aliquot ab Ignatio vere scriptas, non ab aliis post Martyris mortem confictas epistolas; easque ad Philippenses misisse; & in iis epistolis tum legationis ad Antiochenos mittendæ mentionem, tum alia quædam fuisse ad fidem & ædificationem vtilia. Esto; inquam. Quid tum fiet? Fiet (inquit) epistolas scripsisse Ignatium. Quasi vero quisquam vsque adeo stultus sit; vt neget amplissimæ civitatis Episcopum, ad hæc Apostolorum discipulum, vllas vel scribere potuisse, vel etiam revera scripsisse, sive ad Polycarpum, sive ad Philippenses, sive ad alios litteras? Atqui non illud quæritur, an Ignatius epistolas aliquas scripserit; (incredibile est hujusmodi virum nullas scripsisse; neque scripsisse aliquas, quod hinc probatur, quisquam negat) Quæritur, an has, quas nunc habemus, scripserit. Has scripsisse non dicit locus abjectus; scripsisse, ipsæ luculentissime negant; vt est a nobis supra satis superque demonstratum. Sed testis, inquit, has quas nunc habemus, eas ipsas esse ait, quas olim scripsit Ignatius. Ego vero hoc testem affirmare nego; Negat ipse mecum testis; cujus nullum est de his, quas nunc habemus, verbum. Sed tametsi (inquit) testis proprie diserteque non dicat eas, de quibus loquitur, Ignatii epistolas has ipsas esse, quæ nunc illius nomine circumferuntur, hoc tamen ego ex iis, quæ dicit colligo. Quomodo, inquam? Quia inquit, istas, de quibus loquitur, ipse dicit ad Polycarpum & ad Philippenses scriptas fuisse; dicit ad fidem & ædificationem contra Gnosticos vtiles fuisse; dicit denique legationis ad Antiochenos mittendæ mentionem fecisse; quæ omnia his, quas nunc habemus, epistolis optime competunt. Ergo illæ, quas dicit; hæ ipsæ sunt, quas nunc habemus. Atqui inquam, hoc ex illo non sequitur. Non enim si bos sensu, & motu & incessu præditus & mortalis est, sique vt vno verbo dicam animal est, quod ipsum quoque homini competit, eo tu bovem hominem fuisse concluseris. Fingamus, quod tu cupis, & quod testis iste tuus ait, fuisse aliquas Ignatii epistolas; Donemus fuisse ad Philippenses & ad Polycarpum datas; denique ea habuisse, quę ex Polycarpo ais, Hæc si tibi assensus fuero, concedam sane similes aliqua in re fuisse his, quas nunc habemus; easdem fuisse negabo. Vt qui bovem concedit, quædam quæ & hominis sunt habere, eo tamen minime tenetur & bovem hominem esse concedere, quod multa sint scilicet in homine quæ non sunt in bove. Ita & epistolæ, si vere Ignatii fuerunt quales tu ex illo tuo teste dicis, hoc habuerunt nostrarum simile quod ad Philippenses, & ad Polycarpum scriptæ fuerint, quod vtiles contra Gnosticorum fraudes & terrores fuerint; quod legationis ad Antiochenos meminerint; Cæterum quæ hæc habuerunt cum nostris similia, aliis multis caruisse, quæ nostræ habent, neque adeo easdem cum his fuisse; clarissime & multifariam supra demonstratum est. Nam hæ nostræ Valentinia-

nam

CAPVT XXXII.

nam σιγὴν, & Patripassianorum hæresin, & alia innumera, de quibus diximus, habent; quæ fieri non potest, vt epistolæ vere ab Ignatio scriptæ habuerint; vt supra fuse est a nobis demonstratum. Ita simul semelque soluta, confractaque est tota doctissimi ex hoc testimonio ducta ratiocinatio. Nunc singulas ejus partes inspiciamus; vt quam vana sit, eo etiam clarius elucescat. Prima pars erat; Epistolas illas Ignatij aliquam multos penes Polycarpum fuisse, easque ab ipsa Philippensibus suę huic epistolæ subjunctas missas esse, Fateor hæc testem dicere. Nostras, quas nunc habemus, apud Polycarpum fuisse, & ab eo in vnum collectas ad Philippenses missas fuisse, & multis aliis & hoc potissimum validissime probavimus, quod Irenæo, Polycarpi discipulo, & admiratori singulari plane penitusque ignotæ fuerint. Altera Hammondinæ collectionis pars erat, illas de quibus testis loquitur, epistolas non fuisse Ignatio post ejus mortem affictas. Absit vero, vt epistolas quas, siquæ vnquam revera fuerunt, ab Ignatio scriptas fuisse dono, eas contendam ipsi post ejus mortem fuisse affictas. Sed hoc nihil ad nostras pertinet; quas nondum demonstrati easdem cum illis esse a teste tuo commemoratis; quasque ego & fusissime & clarissime probavi post Ignatii martyrium esse scriptas. Quod vero in hoc collectionis articula præstruebat doctissimus Hammondus, epistolas illas, de quibus extat objectum a se testimonium, vivente & valente Ignatio fuisse a Polycarpo, & collectas, & ad Philippenses missas, hoc inquam si testem istum audimus, superstite adhuc Ignatio factum esse necesse est. Sed si veriorem epistolæ scriptorem sequimur, qui cum eam scriberet, jam consummatum fuisse Ignatium liquido testatur, necesse est illum Hammondi testem (quod nuper demonstravimus) insigniter esse mentitum, & hanc ipsam quam memorat collectionem, non vivente, quod ex eo concludit doctissimus Hammondus, sed jam mortuo Ignatio, factam esse (si tamen aliquando vere facta est.) Tertius Hammondinæ argumentationis articulus erat in his de quibus testis loquitur epistolis mentionem extitisse *legationis Ecclesiarum ad Antiochenos*, juxta illum quod fere in singulis epistolis, quæ hodie extant, legimus. Respondeo illum revera testem dicere se, quem Polycarpum videri vult; *legatum ad Antiochenos*, vel iterum ipsum vel certe *missurum etiam pro Philippensibus*. Qua vero de causa cum missurus sit, an gratulatum Antiochenis ob redditam iis pacem, (quod ab Ecclesiis fieri jubent hodiernæ epistolæ) an aliam ob rem; & an huiusmodi ad Antiochenos legatum vnus Polycarpus, an vero etiam alio (vt est in hodiernis epistolis) Ecclesiæ miserint; neque ex illo suo teste, neque ex vllo alio docet eruditissimus Hammondus. Itaque cubat adhuc in dubio, quod ille pro vero construere molitur, hanc scilicet Polycarpi ad Antiochenos legationem, quam ait testis, eandem cum illa esse, quæ toties in hodiernis epistolis occurrit. Quartum atque vltimum Hammondinæ collectionis hoc erat caput; *In epistolis illis multa ad fidem & perseverantiam, id est ad ὀρθοδοξίαν seu veram*

Caput XXXII. *veram Christi doctrinam contra fraudes & terrores Gnosticorum tuendam, simulque omnem in Christo ædificationem plurimum profectura erant, comprehensa esse*; Eadem vero *etiam hodiernis epistolis competere*. Breviter respondeo; si testis admittitur, epistolas quas memorat, *continuisse fidem, & patientiam, & omnem ædificationem ad Dominum nostrum pertinentem*; neque ego abnuo, siqua, præsertim ad Ecclesias scripserit Ignatius, ea non inania, sed bonæ frugis plena fuisse, ac denique qualia a tanto viro scribi decuit; Neque nego in hodiernis epistolis nulla valde bona extare, & pro Christiana veritate, & contra hæreticas pravitates neque stulte, neque incommode dicta. Inde confici nego nostras epistolas eas ipsas esse, quas testis dicit; si, quas testis dicit; eæ revera aliquæ olim fuerunt. Non esse easdem vincunt plurima jam a nobis exposita, quæ in his leguntur, hujusmodi vt ea Ignatius scribere vel non potuerit, vel certe non debuerit. Mirandum vero non est, quod multa bona & vtilia etiam fortasse quædam Ignatio digna in iis epistolis reperiantur, quas qui scripsit pro Ignatianis haberi voluit. Hoc enim hujus generis artifices, maxime si qui sapiunt studere & conari videmus, vt eum, quem simulandum susceperunt, virum diligenter imitentur, & quoad a se fieri potest, exprimant. Qui ergo Ignatium, id est hominem sanctum, & veri ac Apostolici Christianismi doctorem, & Ecclesiæ eximiæ Episcopum, & Christi denique Martyrem simulandum in his epistolis sumsit, eum decuit operam dare, primo nequid scriberet, quod non ad Christianam & fidem constituendam, & pietatem confirmandam, & ad revincendas atque refellendas hæreses vtile esset; tum etiam vt ea diceret, quæ ad proprium Ignatii ingenium, mores, instituta, facta, actaque quam proxime accederent. Iam qui primus sex epistolas Martyri supposuit, eum vltro fatemur haud quaquam stultum fuisse; eoque quod suæ artis fuit, non inepte in plærisque præstitisse. Inde est; quod multa vtilia suis epistolis, quædam etiam plane Ignatiana, vt supra ostendimus, inspersit; neque dubitandum est, si hæc apud Polycarpum quæ nunc objiciuntur, jam tum cum ille scripsit, extabant, quin is ea ad suum institutum inde sumpta accommodavit; quasdam ex epistolis suis ad Phillippenses, & ad Polycarpum mentiendo, ad quos hinc eũ scripsisse didicerat; & illa delegatione ad Antiochenos, quæ pauca hic legerat, amplificando, & ad omnes Ecclesias trahendo. Hæc ergo & quæcumque sunt ejusdem in epistolis generis, scriptorem ostendunt non plane stultum, ac rudem simulandi artificem fuisse; Ignatium fuisse minime ostendunt, & epistolas astute neque infœliciter simulatas esse arguunt; fuisse ab ipso Ignatio vere scriptas, nequaquam arguunt. Sed neque hoc omiserim, quod obiter quidem, sed tamen callide in hoc vltimo articulo insinuatum est, multa illa, quæ in epistolis a teste memoratis continebantur, *ad fidem & perseverantiam* vtilia, ea spectasse *ad veram Christi doctrinam contra fraudes & terrores Gnosticorum tuendam*. Id enim totum est a doctissimi Hammondi ingenio apud

apud quem omnia jam inde ab ipsis Christianismi incunabulis non modo Ignatii, sed etiam Ioannis, imo & Pauli & Petri temporibus, *Gnosticorum* plena video, vt paucæ sint, si ei credimus, horum Apostolorum epistolæ, pauca vel epistolarum capita, quæ non adversus hos Gnosticos scripta sint. Horum nihil neque apud ipsum testim, neque apud vetustissimos scriptores reperio; Quin & sollicitor nullos putare Ignatio vivente Gnosticos Christianum nomen scidisse. Neque enim Christi, sed *Simonis*, aut Menandri nomen profitebantur qui tum erant Menandriani; neque qui paucissimis ante Martyris certamen annis Caudido & Quadrato Coss. (id est a. D. 104.) exorti sunt Ebionæi, eos Gnosticos fuisse verum est; neque vllos denique hujus nominis hæreticos ad illa tempora extitisse probabile est; vt si quæ vere Ignatii fuerint epistolæ, eas plane sit a veri specie alienum contra Gnosticorũ *fraudes*, vel *terrores* aliquid diserte & nominatim dixisse. Vnum certe, & quidem, vt mihi videtur, æquissimum postulo, vt viri doctissimi, si persuadere nobis cupiunt *Gnosticos* revera aliquos, qui quidem Christi iidẽ nomen profiterentur, vel Ignatii, vel Pauli ac Petri temporibus extitisse, eos nobis apud vetustissimos vel eorumdem, vel certe proximorum temporum scriptores diserte positos exhibeant; neque nos tam faciles, tamve credulos atque *εὐήθεις* putent, vt eorum suspiciones, & ingeniosas elegantesque argutias eadem fide suscipiamus, quæ historicis rem vel visam vel certe exploratam ac perspectam narrantibus debetur. Sed hæc nunc quidem, persequi nihil necesse est. Satis est quod abunde ni fallor, ostendimus nihil ex Polycarpo haberi, quod Ignatiana a falsi, quod iis intendimus, crimine absolvat.

CAPVT XXXII.

Chron. Alex. a. D. 104.

CAPVT XXXIII.

Solvitur argumentum pro Ignatianis II. ex quibusdam Irenæi verbis, perperam & invalide ad Ignatianas epistolas detortis ductum. Reverendissimi Vsserij de hujus testimonij infirmitate confessio.

CÆtera ergo videamus. Proximo post Polycarpum loco Irenæum pro Ignatianis testem excitant; quem præfantur Polycarpi discipulum jam a puero fuisse; vt nemo eum mirari debeat *traditas ab illo epistolas accepisse*. Ego vero adeo hoc non essem miraturus, vt plane non modo concedam, sed etiam contendam, si quæ sint a Polycarpo collectæ ad rem Christianam valde vtiles, quales istæ esse dicuntur, Ignatii epistolæ; eas Irenæo inprimis notissimas fuisse; neque cuiquam, quam ei, notiores. Quin & hinc validissimum contra earum epistolarum, quas nunc habemus, veritatem in prima disputationis parte argumentum duximus; in qua epistolas Irenæo plane penitusque ignotas fuisse clarissi-

Hamm. Diss. 2. §. 11.

Caput XXXIII. me inde demonstravimus, quod eximius ille scriptor in prolixo opere nullum harum epistolarum testimonium adversus hæreses, quas refellit; vspiam attulerit; tametsi in iis plurima sint, ac pæne innumerabilia ad eam rem vtilissima ac disertissima; imo ne Ignatii quidem nomen istis opposuerit, qui Clementem & Polycarpum iis alicubi nominatim objecit; tametsi Ignatius (si epistolarum quidem vere auctor est) contra illos, quos Irenæus exagitat hæreticos, multo plura ac validiora, quam vel Clemens, vel Polycarpus scripserit. Quid contra hanc clatam ac invictam demonstrationem affert doctissimus Hammondus? *Irenæus* (inquit) *Ignatij dictis ex epistola ad Romanos petitis, sic præfatur*; Vt quidam nostrorum dixit, qui propter testimonium Dei, bestiis adjudicabatur; Frumentum sum Dei, & per dentes ferarum molor, vt purus Dei panis inveniar. *Ea ipsa, quæ jam in codicibus nostris habemus verba; quæ igitur ex epistola sanctissimi Martyris a Polycarpo Philippensibus tradita legisse Irenæum & ab Irenæi sæculo ad nos incolumiter devenisse, nulla superest dubitandi causa.* Hæc doctissimus Hammondus noster; sane magnifice; sed pace viri magni, neque valide, neque fœliciter. Nos jam supra expendimus; & ex hoc ipso loco duo adversus Hammondinum Ignatium jacula deprompsimus; nedum vt inde aliquid pro eo idoneum confici posse concedamus. Quid enim quæso, habet eo loco Irenæus? *Quidam* (inquit) *nostrorum dixit*; *Frumentum Dei*, &c. Ego vero hunc, cujus verba recitat, Ignatium esse confiteor; Hęc, quæ recitat ejus verba, vere Ignatii fuisse concedo. Quid hoc ad epistolas? Rogas? Inquis. Atqui hæc *Ignatij dicta ex epistola eius ad Romanos* (quę hodie extat scilicet) *petita sunt*; *hæc ex ea Philippensibus a Polycarpo tradita legerat Irenæus.* Sed hæc ego apud doctissimum Hammondum lego; Apud Irenæum non lego. Irenæus neque de Polycarpo; neque de Philippensibus, neque de epistola Ignatii ad Romanos vllum verbum facit; multo vero minus id affirmat; quod ait doctissimus Hammondus, se hæc vel in ea vel ex ea epistola legisse. Nihil aliud denique scribit, nisi hoc istum, cuius meminit *dixisse*. Si saltem hęc eum *scripsisse* diceret, colorem, licet falsum & evanidum, aliquem tamen haberet argumentatio Sic enim ex aliquo Ignatii *scripto* hęc ejus verba Irenęum habuisse legitime concluderes; tametsi illud vnde ea sumpsisset, Ignatii scriptum, ne sic quidem conficeres eandem illam esse, quam nos hodie habemus, ad Romanos eius nomine inscriptam epistolam. Omnes enim vident facile fieri potuisse, vt si quod ejusmodi scriptum edidisset Ignatius, id & in Irenæi manus veniret, & diu ante nostra tempora intercideret; neque adeo idem cum ea ad Romanos epistola esset, quam hodie habemus. Nunc eo futilior est hæc pro Ignatiatiis argumentatio, quod Irenæus hęc, quæ refert verba, Ignatium non *scripsisse*, sed *dixisse* memorat. Sed vnde (inquit) habuit, si ex hac epistola non habuit? Quasi vero ista dixisse Ignatium non aliunde, quam ex hac epistola rescis cere potuerit Irenæus; Qui Polycarpum, qui alios Ignatii æquales viros non

Iren. L. 5. c. 28. extr.

paucos

paucos, vt credibile est, viderat, atque audiverat; qui recentem adhuc de Martyre famam acceperat; non pluribus quam sexaginta ante eius adolescentiam annis consummato. Hoc enim Martyrem ipso agonis tempore cum rugientes leones audiret, sese ad passionem accingentem dixisse supra ex Hieronymo, & Breviario Romano didicimus; & ipsa Acta Martyrii eius sic fere narrant; quæ Ignatium circumstantes his verbis supremum allocutum esse testantur; *Viri Romani, qui hoc certamen spectatis, non sine causa laboravi; non propter pravitatem hæc patior, sed propter pietatem. Triticum enim sum Dei, & dentibus bestiarum molar, vt panis mundus efficiar*; vt refert optimus ac reverendissimus Vsserius, qui & hæc Græce in eandem sententiam exhibet; ἄνδρες ῥωμαῖοι, οἱ τοῦδε ἀγῶνος θεαταὶ, οὐ φαύλης ἕνεκα τινὸς πράξεως ἢ μέμψεως ταῦτα πάσχω, ἀλλ' ἕνεκα εὐσεβείας. Σῖτος γὰρ εἰμι Θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα ἄρτος καθαρὸς γένωμαι. Atque his idem Symeonis Metaphrastæ similia, nisi quod aliquanto vberiora, subjicit, quæ describere nihil necesse est. Omnes nunc intelligunt hoc Martyris apophthegma Irenæũ facile potuisse vel ex Polycarpo, vel ex aliis, qui Ignatiani certaminis tempore vixerant, vel ex ipsis martyrii actis discere quæ tum multo meliora ac sinceriora, quam vltimis his sæculis extitisse probabile est; vel denique ex fama rei paulo ante suam memoriam gestæ accipere; vt nihil caussæ fuerit, cur vel Eusebius Irenæum hæc, quæ de Ignatio dicit, *ex eius scriptis citasse*, multo etiam minus, *epistolarum eius meminisse* scriberet; minime vero omnium, cur doctissimus Hammondus hæc Ignatii verba Irenæum *ex epistola*, quæ nunc ad Romanos circumfertur, *petivisse* aut *legisse* poneret, & hinc eam concluderet ab illius *sæculo ad nos incolumiter* (vt loquitur) *devenisse*; neque *vllam ea de re dubitandi causam superesse*. Multo nobiscum egit & candidius & verecundius laudatissimus Vsserius; qui tametsi fere eadem cum illo de Ignatianis sentiens, hunc tamen Irenæi locum minime vrgendum putavit, *Cum verbum illud εἶπε* * (inquit) *& qua voce, & quæ scripto edita sunt, indifferenter denotet, & hoc ipsum a sanctissimo illo viro, non solum in epistola ad Romanos enarratum; sed etiam in ipso agone fuisse repetitum, & acta martyrij ipsius, & Hieronymus in Scriptorum catalogo confirment; vero similius esse existimant alij, vt de damnatione Martyris ad bestias locutus Irenæus, vocem ab eodem, audito bestiarum rugitu, prolatam potius quam scripto antea mandatam memoria commendare hic voluerit.* Hæc doctissimus Vsserius; non vltra vrgens hunc Irenæi pro sua causa locum, & in solis Origenis & Athanasii testimoniis quæ postea addit, & aliis sequentium temporum conquiescens. *Sed vt vt hoc habet* (inquit) *ab Origene, qui ad Irenæi ætatem proxime accessit, & magno Athanasio ex Ignatij ad Ephesios epistola citatum fuisse novimus.* Nos vero Irenæum id, quod recitat Ignatii apophthegma, ex vulgata ad Romanos epistola sumpsisse non modo ab adversariis probari non posse contendimus; sed eum insuper hæc inde verba non sumpsisse, neque sumere potuisse eo proba-

Vsser. Not. 33. in ep. Ignat. ad Rom.

Euseb. Hist. L. 5 c. 8. & L. 3. c. 36

Vss. Proleg. ad Ign. c. 3. p. 13.

* *dixit. quo verbo vsus est Irenæus scilicet.*

Iii 2 mus;

CAPUT XXXIII. mus; quod hæc epistola Irenæo ignota fuerit; Ignotam porro ei fuisse ex iis, quæ supra disputavimus, patet. Ostendimus enim cæteras Ignatii epistolas Irenæo plane ignotas fuisse; quarum scilicet testimoniis adversus hæreticos quos refellit luculentissimis, ac disertissimis nusquam usus reperitur in toto adversus hæreses opere; tametsi plurima passim loca istic occurrant, in quibus utilissime, ac pæne necessario ab auctore adhibenda erant, si ea cognita habuisset. Iam vero si epistolam ad Romanos nosset, cæteras quæ eodem cum hoc volumine a Polycarpo (ut volunt adversarii) collectæ & ordinatæ continebantur, nescire profecto non potuisset. Cum ergo eas nesciverit, neque hanc ad Romanos habuit cognitam, neque adeo ex ea quicquam legere vel laudare potuit. Itaque illud Ignatii apophthegma, non Irenæum ab epistolæ scriptore, quod falso putavit Eusebius, sed scriptorem ab Irenæo habuisse verum est, & suo operi ideo inseruisse, ut ex hoc specimine Ignatius esse facilius existimaretur; quod nos iam supra diximus; tametsi, ut ibidem observavimus, vel hoc ipso impostor arguatur, quod illa verba Ignatium facit, non ut cæteri, Romæ in agone, apposite, & decenter dicere; sed Smyrnæ diu ante agonem, absurde ac inepte scribere. Hæc omnino sunt, quæ viri docti, tum nostri, tum Latini generis pro Ignatianis suis ex primo post Martyris passionem sæculo afferunt, duo testimonia; quorum prius, & falsum subdititiumque esse videtur, & est ad eorum constituendam causam invalidum; posterius vero vel ipso reverendissimo Usserio iudice inefficax. Atqui nullum est universi Christianismi sæculum; quo notiora esse debuerint quam hoc! Ista si qua iam extabant, Ignatiana; Hoc sæculo, id est centum proximis post Martyris mortem annis, Ignatiana apud nostros plane penitusque ignota fuisse vincit non modo Irenæi, sed & cæterorum ejusdem memoriæ omnium constans de iis silentium, etiam in disputationibus, ad quas ista si extarent, laudari omnino debuerunt, neque sine insigni flagitio prætermitti potuerunt. Unde videre est, quam vana sint, quæ Ignatianorum patroni de totius antiquitatis secum consensu jactare frequenter solent; affirmantes Polycarpum *hac sua Ignatiana & manu ab ipso Ignatio recepisse, & Philippensibus tradidisse*; eademque *Irenæo sine dubio patuisse*; item *has Ignatianas epistolas pari semper cum Clementis & Polycarpi epistolis per universam ab omni ævo Patrum nostrorum memoriam, reverentia exceptas fuisse; earum auctoritatem magna veterum omnium, dissentiente nemine, concordia & harmonia ita stabilitam & firmatam esse, & in Ecclesia Christi omni honore & reverentia acceptam, ut nisi stet, nulli unquã inter antiquos scriptores sua constare possit auctoritas.* Mitto alia eiusdem generis omnibus passim huius disputationis locis a viris doctissimis adspersa; quæ nunc liquet meras esse ampullas, & inanes frustra triumphantium, sibique ipsis plaudentium sonos. Quod enim aiunt Ignatiana apud veteres *ab omni ævo* Patres pari cum Clementis & Polycarpi epistolis *reverentia semper* fuisse, id miror iis excidisse; qui probe sciunt utram-

Hamm. Diss. c. 24. §. 25.

ibid §. 1.

ibid. §. 26.

utramque hanc epistolam ab Irenæo magnis laudibus celebratam fuisse & Clementinam proprie a Dionysio Corinthio laudatam, eam testante ab omni cui præerat Ecclesia, publice legi solitam, & a Clemente Alexandrino pluribus locis ex ea descriptis vsurpatam secundo statim Christianismi sæculo; suis vero Ignatianis neminem illius ævi vsum esse, ea vno duntaxat loco, sed in genere non proprie nominata, & eo quidem loco, qui vt nuper ostendimus, & insigni mendacio deformis est, & in ea epistola legitur, quam duo nobilissimi scriptores ante annos pæne octingentos ad apocrypha relegerunt. Quorum autem *veterum concordia & harmonia nemine dissentiente* stabilitam suorum Ignatianorum auctoritatem gloriantur, ii profecto nulli secundo toto sæculo fuerunt. (Polycarpum enim & Irenænm frustra jactari demonstratum est) Novum & mirum est dicendi genus, vt libri alicujus auctoritatem ab iis hominibus *magna concordia & harmonia firmatam* esse dicas, quorum nemo, cum plures sint, vel vnum verbum de eo fecisse reperitur. Sed & quod objicitur *neminem* ab iis hac in re *dissensisse*, frustra dicitur, nisi eorum, a quibus cæteros dissensisse negas, consensum ea de re, quam agis, fuisse, imo & extitisse ostendas. Ego vero scriptorum qui secundo sæculo floruerunt, non aliam (quod quidem ad hæc tua Ignatiana pertinet) *concordiam & harmoniam* fuisse video, quam quod de iis omnes constantissime tacent ac silent; neque quisquam in tanto numero reperitur, qui de his tuis epistolis vel vnum *γρῦ* scripserit. Si hæc vetustissimorum & Ignatii proximorum Patrum *harmonia epistolas illas tuas commendat ac stabilit*; equidem non veto, quin iis, si libet, fruaris. Quamquam quid ego istos de Ignatianis tuis *tacere* dixi? Illi vero tua ista, hoc ipso quod tacent, Ignatii non esse, clarissime loquuntur, ac clamant, & a re tuisque hæc asserentibus non modo dissentiunt, sed apertissime validissimeque vestrum illum omnem consensum vanum & inanem esse, demonstrant. Irenæus inquam & Clemens Alexandrinus, & Tertullianus, & Caius, & siquos alios eiusdem ævi supra ad hanc rem adduximus, ii Ignatiana vestra suo sæculo extitisse, hoc ipso negant, vosque adeo falli affirmant, quod illis nunquam sunt vsi iis locis atque temporibus, quibus omnino vtenda erant, siqua tum fuissent. Atque ita depulsis adversariorum & paucis & futilibus telis, arcem ipsam totius antiquitatis tenemus; secundum scilicet illud sæculum, quo ineunte Ignatius martyrium fecit, ad tertii vsque initia totum, ex quo adeo iudicium de Ignatianis fieri & decet, & profecto necesse est. Quis enim iis, qui toto hoc tempore vixerunt, clarius, aut certius scire potuit quid Ignatius scripsisset? Atqui hæc quæ nos habemus, scripsisse Ignatium omnes isti nesciverunt; vt est in priori disputationis parte demonstratum. Ergo omnis, quæ de istis Ignatianis est fama, quamlibet vetus, ac celebris sit, eo merito suspecta est, quod apud homines totius, quo Ignatius mortuus est, sæculi nulla fuit. Ridiculum enim

CAPVT XXVI.

CAPUT XXXIV. nim est res Ignatianas melius ac certius tertii quartique quam secundi, quo vixit, sæculi, hominibus notas fuisse putare.

CAPUT XXXIV.

Solvitur Argumentum pro Ignatianis III. ex duobus Origenis locis obiectum. Demonstratur libros, e quibus vterque locus laudatur, esse incerti auctoris, Latini potius, quam Græci; eoque nequaquam Origenis.

FRustra igitur Origenis homilias annis circiter centum & quadraginta post vltimum Martyris certamen scriptas; frustra Eusebii & Athanasii, Origene centum propemodum annis recentiorum testimonia recitant. Sera sunt hæc & inania Ignatianorum præsidia; quę jam ab initio stetisse necesse est, si & nunc stare debent. Quæ enim ab initio non valuerunt, ea homines sapientissimi tractu temporis convalescere posse negant. Videamus tamen hæc ipsa, quæ ex Origene & Eusebio afferunt suis Ignatianis præsidia; vel ea maxime gratia, quod Eusebius est omnis eius de Ignatianis erroris fons, qui hinc primo exortus latissime postea effusus in sequentium sæculorum pæne omnes Christiani nominis eruditos pervasit. *Origen. in Luc. homil. c. 6 T. 2. p. 214.* Hæc ex Origene quidem describunt; *Eleganter, in cuiusdam Martyris epistola scriptum reperi (Ignatium dico Episcopum Antiochiæ post Petrum secundum, qui in persecutione Romæ pugnavit ad bestias) Principem sæculi huius latuit virginitas Mariæ.* Hinc veras esse & Origeni cognitas epistolas argumentantur, *Ign. ad Eph.* quod laudata ex Ignatio verba, in ea quæ ad Ephesios inscripta est, repetiantur, *Latuit principem sæculi huius virginitas Mariæ.* ἔλαθε τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου ἡ παρθενία Μαρίας, tum in Vsserianis * & Vossianis libris, tum etiam in vulgatis, Græcis Latinisque. † Huic loco alium addere licebat ex Origenis Prologo in Cantica Canticorum; *Memini (inquit) aliquem Sanctorum dixisse, Ignatium nomine, de Christo; Meus autem amor crucifixus est.* Hæc quoque verba extant in ea epistola, quæ nunc ad Romanos sub Ignatii nomine circumfertur. ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται. *Meus amor*, vel vt Vsserianus liber habet, *Meum desiderium crucifixum est.* Sed hunc posteriorem locum viri doctissimi ideo fortasse pretermittendum putarunt, quod Ignatium, quæ laudat, ea *dixisse*, non autem *scripsisse* ferat. Vtcumque sit, nos ad vtrumque locum simul semelque respondemus levis esse ad rem, quæ agitur, momenti, quod opusculorum, ex quibus allati sunt, dubia sit, & incerta auctoritas. Nam de posteriori quidem, magni viri & a partium studiis alieni Erasmi, gravis est, ac vera, vt videtur, censura; Inter *opera Hieronymi* (inquit) *ferebatur & hic commentarius* (in Canticum Canticorum) *cum nec Origenis sit, nec Hieronymi, sed hominis Latini, pulcre docti ac bene diserti. Græcum non fuisse vel hinc colligas licebit, quod in prologo citat Græcos, velut alienos;*

* p. 200.
† p. 45.
Orig. in Cant. Cant. Prol. T. 1. p. 496.
Ign. epist. ad Rom. p. 113. Vulg. p. 88.
Erasm. Censura in Orig. libros init. T. 1.

Cum

Cum apud Græcos (inquit) *qui eruditi ac sapientes videntur. Idem liquet ex interpretatione amoris, caritatis, dilectionis, & cupidinis.* Idem est de hoc commentario & Brunonis Amerbachii judicium; & Sixtus Senensis fatetur id opus in vetustis quibusdam codicibus nomine Hieronymi prænotatum fuisse; & hinc petita testimonia Ambrosio a Thoma & Lombardo tribui; vt est a Coco * nostro jampridem observatum. Neque prior, qui citatur, locus parentes habet multo certiores, aut nobiliores. Illa enim homilia, vnde descriptus est, *gratia plenam* † observat *Græce* κεχαριτωμένη dici; quod auctorem non Græcum, sed Latinum fuisse indicat. Sane totum illud homiliarum in Lucam opus hujusmodi Latinorum natalium indiciis scatet; vt in homilia, quæ hanc nostram proxime præcedit, Græcum nomen ἀλογίας *licet* (inquit) *Latinus aliter expresserit, tamen proprie transferri potest, absque ratione, sive sermone.* [a] Ejusdem est commatis, quod *cadaver a casu nomen accepisse* alibi observat; [b] item, quod *Græcus sermo hoc, quod est converti in lapides, significantius sonat,* [c] ἀνελιθώθη (sive potius, vt est in Exodo, ἀπελιθώθη.) Alibi notat [d] *judicem apud Græcos cum articulo positum*, qui singularitatis significator est; & mox discrimen nominis vel cum articulo vel absque articulo positi dicit apud *Græcos magis intelligi.* Et in eadem homilia monet *quadrantem*, sive *minutum Græce tenue dici posse.* Hæc auctorem Græce scripsisse negant; qua lingua notum est Origenem omnia sua composuisse. Sed & ab ipso Origenis genio, more, ac sensu quædam sunt in eodem opere aliena; vt quod Spiritus Sanctus hic dicitur *tertia persona a Patre & Filio*, [e] qui sic distinctus *personæ* in divinis vsus ab Origene, si bene memini, alienus est. Neque hic ejus, vt opinor, mos est personas, quod iste non semel facit inducere longos vel inter se, vel apud Deum sermones ferentes, qualis illa est Christi cum Tentatore collocutio; *Respondeo tibi ô versipellis & nequam, qui me tentare non metuis,* [f] & cætera; & illa Angeli custodis ad Principem Angelum oratio, [g] *O Princeps, regni Persarum, iste qui subter erat tibi, eum vt opus fuerat, custodivi*, & quæ sequuntur. Sed & harum in Lucam homiliarum scriptor Esaiam & Psalmos litteraliter a Sadducæis intellectos esse ait. Nam cum quædam ex vtroque libro attulisset, quæ spiritaliter esse accipienda definit; *Quæ omnia* (inquit) *corporaliter intelligentibus Sadducæis, qui erant portio Iudæorum, dicit Salvator; Nescitis Scripturas, neque virtutem Dei.* Id vero ab Origene alienum est, qui a Sadducæis non alios quam Mosis libros ex toto veteri instrumento admissos constanter scribit; μόνην Μωσέως παραδέχεσθαι βίβλους οἱ Σαμαρεῖς ἢ Σαδδουκαῖοι. Sic alibi; *Sadducæi* (inquit) *scripturas alias extra libros Mosaïcos non legebant; nec ipsos libros Mosaïcos legentes intelligebant.* Ita etiam dixisset, qui in Lucam scripsit, si vere

CAPVT XXXIV.

Br. Amerb Præf in Tom. 7. Hier. Six. Bibl. L 4. in Orig.

* Rod. Cor. Cens. Scrip vet. in Orig.

† Orig in Luc. Hom. 6. T. 2 p. 215.

a ibid hom. 5. p 214.

b ibid. hom. 16. extr. p. 226.

c ibid. hom 21. p. 233 Exod. 15. 16.

d Orig in Luc. hom. 35. T. 2 p. 245. extr.

ibid. p 247.

e ibid. hom 25. p. 236.

f ibid. hom. 29. p. 239.

g ibid. hom. 36. p. 245.

h ibid hom. 39. p. 249.

Orig. contr. Cel. L. 2. p. 36: extr.

Id. in. Matth. tract. 22. T. 2. p. 109.

Caput XXXIV.

vere Origenes esset. Ex his liquet harum, quæ citantur homiliarum alium fuisse auctorem, quam Origenem; ne nunc illud afferam, quod satis constat, Origenis quæ Latine tantum extant, a Ruffino & aliis interpretibus ita fuisse interpolata, vt ex iis vix possit certo intelligi, quid vere sit Origenicum. Ergo epistolas Origeni cognitas fuisse nondum ex illis duobus locis constat, quæ in Cantica & in Lucam leguntur; quod eos libros, vnde sunt allata, non modo Origenis non esse, sed ne Græci quidem, verum Latini potius scriptoris esse appareat. Ne jam illa non pauca, neque contemnenda memorem, quæ supra suo loco ad hunc scriptorem diximus, & ex quibus ostendimus ei plane fuisse videri ignotas Ignatii epistolas. Ex quibus intelligimus vanam fuisse virorum doctissimorum spem, vel qui se nosse profitentur suum *Ignatium ab Origene citatum fuisse*; vel affirmant Origenem *has illius epistolas agnovisse*. En quo tandem illa redierint quæ toties tam confidenter de totius secum ab omni ævo antiquitatis in suspiciendis ac reverendis Ignatianis suis consensu, *concordia* atque *harmonia* passim jactant atque gloriantur. Atqui ex prima, & Ignatii proxima, adeoque sola de eo testari idonea antiquitate, quæ a Martyris certamine per ducentos annos ad quarti sæculi annum tricesimum decurrit, ne vnum quidem certum ac indubitatum, & omni exceptione maiorem habent testem, qui hunc suum thesaurum sibi notum fuisse, vel se de eo, fando aliquid audivisse perhibeat. Qui enim aliqua Ignatiana certo & indubitato norit, ex omni antiquitate primus occurrit Eusebius, qui postremis vitæ (quam ad a. D. 340. produxit) temporibus Historiam illam Ecclesiasticam scripsit, in qua disertum extat de Ignatianis testimonium.

Vsser. Prol. ad Ign c 3. p. 13. Hamm. Diss. 2. c. 24. §. 12.

Caput

CAPVT XXXV.

CAPVT XXXV.

Solvitur argumentum pro Ignatianis IV. Ab Eusebij auctoritate petitum. Ostenditur eius testimonium vt pote hominis ducentis annis Ignatio recentioris nullam vim habere. Tum eius opinionem & ijs niti, quæ apertißime falsa sunt, & per principia alibi ab ipso posita, evidentißime refelli, atque everti. Ex Eusebianis pendere Hieronymi de Ignatianis dicta. Athanasium vero & Theodoretum, & cæteros qui Ignatianis contra hæreticos vsi sunt; eorum veritatem supposuisse, veluti ab Eusebio constitutam in eam non vltra inquisivisse, adeoque frustra eos nobis obiectari. Sæpe citari libros eorum qui vulgo auctores putantur nomine, etiam ab ijs, qui eos apocryphos putant. Salmasium & Blondellum ea de re a doctißimo Hammondo immerito esse pulsatos. Chrysostomum Ignatiana, quod oratione in Ignatium Panegyrica tacet, eo ipso satis aperte ea abdicare.

ID ergo nunc considerandum est; & expendendum, an tanti sit, vt ignotas duobus proximis retro sæculis Ignatii epistolas nunc post manifestam Eusebii auctoritatem repudiare, vel de iis dubitare sit nefas. Ille ergo de Ignatio ita præfatus; *Hunc fama est e Syria ad vrbem Romam perductum, bestijs ob Christi fidem esse obiectum*; inde eius per Asiam, & Europam iter exsequitur; singularum civitatum quas ingrederetur, Ecclesias sermonibus & cohortationibus suis confirmasse, monentem, vt sibi a pravis opinionibus caverent, quæ tunc primum in lucem emergere cum cœpissent copiosius pullulabant; hortantemque, vt Apostolorum traditioni tenaciter adhærerent; ac eam cautelæ gratia scriptis jam consignari, necessarium sibi videri testantem; Smyrnam cum venisset, epistolam inde vnam ad Ephesios; alteram ad Magnesios; tertiam ad Trallianos; quartam ad Romanos scripsisse; (ex qua ille non pauca recitat) Smyrna digressum cum Troadem venisset, inde & ad Philadelphienses & ad Smyrnæorum Ecclesiam, proprieque ad Polycarpum litteras dedisse; ex qua & illa, quæ supra *de dæmonio incorporali* attulimus, describit Eusebius. Hic denique ad confirmandam superiorem de his narrationem illa Irenæi ac Polycarpi testimonia affert, de quibus paulo ante diximus. *Huius (inquit) Ignatij & Martirium agnoscit, & epistolas commemorat Irenæus his verbis*; Quemadmodum dixisse fertur quidam e nostris ob Christi fidem damnatus ad bestias; frumentum ego sum Dei, & ferarum dentibus molor, atque comminuor, vt panis mundus efficiar. οἶδε δὲ αὐτοῦ τὸ μαρτύριον, καὶ ὁ Εἰρηναῖος, καὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ μνημονεύει, λέγων οὕτως· ὡς εἶπέ τις τῶν ἡμετέρων διὰ τὴν πρὸς θεὸν

Euseb. Hist. L. 3.c.36.p.106. — *p.107.* — *p.108.* — *p.108. A.*

CAPVT XXXV. μαρτυρίαν κατεπειγθεὶς πρὸς θηρία, ὅτι σῖτός εἰμι Θεοῦ, καὶ δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἄρτος εὑρεθῶ. Tum de Polycarpo hæc subiicit; *Sed & Polycarpus in sua ad Philippenses epistola earumdem meminit epistolarum. Obsecro* (inquit) *vos omnes,* vt pareatis, omnemque patientiam exerceatis, quam spectastis non solũ in Ignatio, Rufo, ac Zosimo viris beatissimis, sed etiam in aliis civibus atque inquilinis vestris, & in ipso præcipue Paulo, cæterisque Apostolis; pro certo habentes, quod si omnes, non frustra cucurrerunt, sed in fide ac justitia ingressi, ad locum sibi a Deo debitum pervenerunt; quandoquidem & passionum ejus participes extiterant. Neque enim præsens sæculum, sed eum, qui pro nobis passus, & a Deo suscitatus est, adamarunt. *Et paulo post addit*; Scripsistis ad me & vos & Ignatius, vt siquis forte in Syriam proficisceretur, vestras litteras eo deferret; & cætera, quæ a nobis paulo ante ex Polycarpo a doctissimo Hammondo obiecta, descripta sunt. Atque hęc quidem de Ignatio, deque Ignatianis epistolis Eusebius; ex quibus doctissimus Hammondus septem, reverẽdissimus autem Vsserius sex tantum Ignatii epistolas extitisse, eas ipsas quas nunc habemus, colligit, ad Ephesios, ad Magnesianos, ad Trallianos, ad Romanos Smyrnæ datas; ad Philadelphienses & Smyrnæos Troade scriptas. Quam vero ad Polycarpum, Smyrnæorum Episcopum, proprie scriptam memorat Eusebius, hanc ipse Vsserius eandem cum ea, quæ est ad Smyrnæos intelligi vult; Hammondus vero aliam seorsum ab ista ad unum Polycarpum datam. Nostra vtrum sit verius, nihil hic interest; tametsi reverendissimi alioqui Vsserii judicium præferamus. Sed quod ad rem pertinet, fatemur Eusebium illas sive sex, sive septem quas recenset, epistolas agnoscere, ac pro vere Ignatianis habere; Neque dissimulamus eas, de quibus ille verba facit, has ipsas fuisse videri, quæ his hodie nominibus circumferuntur; quales eas Reverendissimus Vsserius Latine, eruditiss. Vossius gręce, ex libris ille Anglicanis, hic Mediceįs ediderunt; quod ita tamen accipi velim, vt in plærisque, atque vt sic loquar, in *summa* rerum, non plane in omnibus & singulis minutiis & apicibus eædem intelligantur. Vix enim mihi persuadeo illud *Theophori* exempli caussa, cognomen, quod omnibus hodie præscriptum habemus, in Eusebianis fuisse; neque enim, si in iis extitisset, credibile est Eusebium non aliquam ejus, velut rei plane singularis, mentionem fuisse facturum, quod & de Hieronymo, cuius hac in parte omnia cum Eusebio communia sunt, dictum volo. Cæterum hæc qui libens confiteor, Eusebium, quod eius pace dictum sit, judicio his de epistolis suo falsum esse, nunc quidem asserere non verebor, postquam rem aliter se habere tam multis, tamque evidentibus argumentis demonstravi. Neque me vt hanc meam libertatem ab omni temeritatis & inverecundiæ crimine liberem, necesse est ad alia eiusdem scriptoris loca excurrere, & exempla aliorum hoc nequaquam leviorum σφαλμάτων conquirere, in quæ ille fatentibus vtrarumque partium eruditis, incidit. Hic ipse, in quo versamur, locus

satis

satis ostendit Eusebium quoque aliquid humani interdum passum esse, neque singula, de quibus tradit, ea semper cum diligentia & attentione consideraſse, quæ optanda erat. Quale enim quæso, istud est, quod Irenæum hic affirmat in loco, quem ex eo describit, *τῶν ἐπιστολῶν Ἰγνατίου μνημονεύειν Ignatianas epistolas memorare*? Atqui in ipsis illis Irænеanis verbis quæ statim describit, plane nihil de epistolis legitur, vt ex loci lectione patet. Sed ille, quod quæ Ignatium *dixisse* refert Irenæus, eadem in epistolis quoque scripta legeret, falsa & inani specie delusus epistolas Irenæum quoque vidisse, & quidem etiam (quod sane crassius est & inexcusabilius) *memorasse* imaginatus est. Quasi vero Irenæus, quorum adhuc recens erat fama, quæque in Actis Ignatiani Martyrii extabant, ea scire prorsum nequiverit, nisi in illis epistolis eadem legisset; vel quasi alicuius scriptoris *epistolas* ii *memorasse* dicendi sint, quicumque aliquid narrant, quod in illis quoque scriptum fuisse reperitur. In his manifesta est Eusebii festinatio, & festinationem consecuta hallucinatio. Similis ejus est, tametsi venia fortasse dignior, in Polycarpo oscitantia; non attendentis duo illa, quæ ex ejus epistola recitavit loca aperte inter se pugnare; dū in priori idē ille Ignatius inter martyres consūmatos cēsetur, de quo, deque iis, qui sunt cū eo, veluti adhuc vivētibus ac valētibus, cupit scriptor, ad posterioris loci calcem, se siquid auditū fuerit, certiorem fieri. Hæc si attendisset Eusebius, nunquam profecto verba illa posterius descripta in quibus epistolarum Ignatianarum mentio habetur, Polycarpi vera ac genuina esse putasset. Sed hominem geminus hic animo præceptus, de Irenæo, ac Polycarpo error, transversum egit, & quæ notha erant & subdititia, ea pro vere Ignatianis admittere subegit. Neque mirum videri debet, quod eas epistolas, quas & Irenæi & Polycarpi, virorum omni exceptione majorum testimonium habere putabat, eas vero Ignatianas esse censuerit. Sed cum illa vtriusque de iis testimonia nulla esse, ex iis pateat, quæ paulo ante contra viros doctissimos iisdem nunc quoque vtentes, disputata sunt; apparet ipsum Eusebii, quod his solis nititur, de epistolis judicium, hoc diruto ejus fundamento, vna quoque corruere, adeoque nihili faciendum esse. Atque hic obiter ad ea confirmanda, quæ nuper de objectis Origenis locis diximus, observati velim, quod Eusebius testimonia hoc loco pro suis Ignatianis conquirens, Irenæum quidem & Polycarpum (quamquam frustra falsoque) testes citavit; De Origene verbum nullum fecit; scriptore sibi & notissimo, & carissimo; cujus siquid ille, ad hoc quod agit, vtile dixisset, hic non erat omissurus, quo nemo vnquam studiosius Origenis libros legit. Non est ergo dubitandum duo illa, quæ supra recitavimus, Origenis pro Ignatianis epistolis loca, nulla in eius operibus fuisse Eusebii temporibus, adeoque falso ac perperam quod diximus, pro vere Origenicis hodie haberi & obtrudi. Sed & hic quem dixi, geminus de Irenæo & Polycarpo error ita Eusebii mentem præpedivit, vt suas, quas ipse alibi suo exemplo fert, leges ad discernendos ac dijudicandos

CAPUT XXXV.

CAPUT XXXV. libros, utilissimas atque certissimas, hoc loco plane penitusque prætermiserit. Hic enim in hoc ipso libro de altera Clementis Romani ad Corinthios epistola sic scribit; *Sciendum est* (inquit) *alteram quoque Clementis epistolam circumferri. Verum hanc non perinde receptam atque approbatam fuisse pro certo habemus; quandoquidem vetustiores eius testimonio comperimus nequaquam usos esse.* ἰστέον δ' ὡς καὶ δευτέρα τις εἶναι λέγεται τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολή· οὐ μὴν ἔθ' ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ ταύτην γνώριμον ἐπιστάμεθα, ὅτι μηδὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῇ κεχρημένους ἴσμεν. Aureus canon tuus Eusebi, quo tu definis, ne pro veris a nobis habeantur inscripti veteribus libri, nisi quorum testimoniis usos esse norimus vel ejusdem, vel certe proximæ memoriæ viros. Ignatiana, si ea ad hanc regulam tuam expendisses, non magis, quam secundam illam Clementis epistolam vera sinceraque censuisses. Revolve tuos ipse codices, tuasque historias; Reperies neque Irenæum, neque Tertullianum, neque Clementem Alexandrinum, neque eum, cuius tibi uni reliquias aliquot debemus, Ecclesiæ contra Artemonem defensorem, si forte Caium, neque ullum superioris memoriæ alium in tam multis adversus hæreses disputationibus, Ignatianis tuis, quæ ad eas erant opportunissima, uspiam usos esse. Ex te ergo ipso judicare licet, neque hæc Ignatiana; *γνώριμα recepta atque approbata* olim fuisse. Sed falsa illa, quod dixi, de Irenæo & Polycarpo nequicquam animo præcepta opinio, ita bujus oculos ac sensus tenuit, ut neque de veterum silentio, neque de aliis in ipso opere occurrentibus falsitatis notis cogitandum sibi putaverit.

Euseb. Hist. L. 3 c. 38. p. 110.

Ita semel constituta per Eusebii errorem & oscitantiam Ignatiana, quæ per ducentos annos apud vetustiores, & Martyris temporibus viciniores, ignota & inaudita fuerant, hinc demum a nostris nosci & celebrari cœperunt; partim Eusebii merito concedentibus, cui omnes plurimum debemus ob patefactas, ac explicatas, quod a nemine antea factum erat, rei Christianæ origines; partim Polycarpiani & Irenæani testimonii falsa quidem illa, sed tamen ab Eusebio ostentata auctoritate delusis; partim ipsa etiam rerum & orationis ab impostore, variis artibus quæsita & efficta, si non magnitudine, certe aliqua magnitudinis specie deceptis. Huc & paulo post accessit ingens apud nostros Athanasii nomẽ; qui hæc sequutus egregium quemdam locum, & suæ caussæ utilissimum, in epistolis nactus, Ignatii eum nomine laudavit: *Ignatius* (inquit) *ille post Apostolos constitutus Episcopus, & Martyr Christi factus, de Domino scribens dixit; Unus est medicus carnalis & spiritualis, genitus, & ingenitus, in homine Deus, in morte vita vera, & ex Maria & ex Deo.* Ἰγνάτιος ὁ μετὰ τοὺς ἀποστόλους κατασταθεὶς ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ γενόμενος, γράφων περὶ τοῦ Κυρίου εἴρηκεν, Εἷς ἰατρός ἐστι, σαρκικός καὶ πνευματικός, γεννητὸς, καὶ ἀγέννητος, ἐν ἀνθρώπῳ Θεός. ἐν θανάτῳ ζωὴ ἀληθινὴ, καὶ ἐκ Μαρίας καὶ ἐκ Θεοῦ. Hinc Athanasium doctissimus Hammondus *secum sensisse* gloriatur. Fateor virum maximum; cum hæc ad id, quod agebat, commoda esse videret, & ante se scripta fuisse intelligeret, ea laudasse, & descripsisse; quo

Athan. de Syn. Arim. & Seleu.

Ign. ad Eph.

Hamm. Diss. 2. c. 24. §. 16.

nihil

nihil peccavit; Nomen, quod præferebant, retinere non dubitasse, de quo scilicet ipsum Eusebium, tametsi Arianis, contra quos ista affere- bat, nimis faventem, consentire sciret, neque nunc ipsi, disputatione gravissima occupato, vel otium esset, vel causa, de veritate operis accu- ratius ac penitius cogitandi. Quod si ei in has curas incumbere vel va- casset, vel libuisset, ego vero non dubito, quin pro sua singulari sapien- tia id fuerit pronuntiaturus, quod ipsa, nunc apertissima, res, reique ra- tio nobis persuadent. Susceptam quidem ac defensam ab Athanasio Ignatianorum contra dissentientes auctoritatem nondum audivi; quod illa doctissimi Hammondi sane magnifica, plane significant. *Post Euse- bium Athanasius Magnus suum etiam Ignatio nostro clypeum obtendit.* Ille vero non Ignatio (quem Ariani adeo non petebant, vt etiam anus ex sectæ principialis fuerit is, qui Ignatiano favore & plausu suo ex te- nebris in lucem eduxit) sed Christi veritati, & Ecclesiasticæ fidei *cly- peum* suum contra Arianorum tela *obtendebat*. Si huic causæ intentus scriptori, quem laudat, nomen etiam apud adversarios receptum ac confessum dedit; non video quid hoc magnopere Ignatium Hammon- dinum juvet, vel a telis nostris tegat. Neque siquis, in disputatione de alio argumento instituta, scriptorem alioqui dubium, eo, quod vul- go obtinet, nomine citaverit, ideo jure eum dixeris scriptori *cly- peum suum obtendisse*. Quam multos nostrorum videmus ipsa hæc ve- stra Ignatii nomine in disputationibus laudare, quorum tamen hunc re- ve ra auctorem fuisse non putant? Tu-ne hos ideo dixeris *clypeum suum Ignatio vestro obtendere*? Hoc etiam Salmasius, etiam Blondellus fecit, & quidem in ipsis illis operibus, in quibus ex professo vestra hæc Igna- tiana oppugnant; ille quædam ex epistola ad Philadelphienses citans; *Anacletum* (inquit) *& Clementem, Petri ministros facit Ignatius*; hic auctores recensens, qui Onesimum Timotheo dant successorem, *Igna- tius* (inquit) *epistola ad Ephesios*. Scio doctissimum Hammondum hæc ipsa denotasse; quasi hi, *cum sine eorum incommodo fieri poterat*, scripto- rem pro vero Ignatio; vbi causæ eorum oberat, pro alio habuerint. Sed hanc jocularem esse animadversionem nemo credo, negaverit. Omnes vident hos ad orationis compendium *Ignatium* eum dixisse, quem vul- go Ignatium & haberi, & audire intelligebant; quam interpretationem ac doctissimus quidem Hammondus, nisi supra omnem modum tristis severusque fuerit, respuere potuisset. Quod enim duos illos viros *men- tem mutasse* dicit, ita scilicet vt Salmasius, quo loco epistolæ ad Phila- delphienses scriptorem *Ignatij* nomine citat, Ignatium ipsum fuisse re- vera crediderit; mox pagellis inde non amplius, quam 26. alium fuisse o- pinari cœperit; poterat doctissimus Hāmondus joco tam diluto, tam- que longe petito abstinere. Huic, qui Salmasium norit, non facile vt o- pinor, credet in eo viro quem, velit nolit doctissimus Hammondus, & suum sæculum suspexit, & posteri admirabuntur, tantam fuisse, tamque insanam, & solis morionibus dignam levitatem. Sed nos ad Athanasium

CAPUT XXXV.

id. ibid.

Salmas. in Valon. Messal. p. 222.

Blondell. Apol. p. 108.

Hamm. Diss. 2. c. 2 §. 2. 3.

Hier. in Catal.

Caput XXXV.

redeamus. Quocumque ille animo in Ignatiana fuerit, hoc quidem verisimillimum videtur, quæ hinc a tanto in Catholicorum partibus viro, illinc ab Eusebio, non minoris famæ apud non deterrimi generis Arianos, pro Ignatianis haberi viderent, paucos deinceps fuisse, qui ea falsa esse existimarent. Itaque & Hieronymus, qui errantem Eusebium non semel sequutus est, eadem quoque de Ignatio, & epistolis dixit. Et Theodoretum his Ignatianis non semel in eximiis suis adversus Eutychianos dialogis usum esse nos ipsi ultro jam supra docuimus, & loca sigillatim indicavimus; quæ hic quoque doctissimus Hammondus congessit. Quod vero idem negat se hic *commemoraturum S. Chrysostomi testimonium, encomiaque tanto Martyre non indigna*, id inquam, laudo. Neque enim ista epistolas, de quibus quæritur, quicquam juvant. De Ignatio ipso, summa omnia ultro fatemur. Neque ista Hammondina Ignatiana alia magis de caussa repudiamus atque abjicimus, quam quod ea viro *manibus Apostolicis* consecrato (quod hic doctissimus Hammondus ex Chrysostomo & Theodoreto observat) plane nobis indigna esse videantur, in quibus tam multa sunt ab Apostolicorum hominum ætate, fide, moribus, ipso etiam sermone aliena. Sed hoc tamen miror, Hammonde doctissime, Chrysostomum illum, cujus te de Ignatio testimonium & encomia commemoraturum negas, in oratione Ignatii laudatoria, & panegyrica, inter Martyris præclara, plane nullam epistolarum, quas tu tuique tantopere admiramini, mentionem fecisse. Utinam tibi, quando ad hunc locum eras delatus, venisset in mentem nodum istum solvere. Certe non erat indignus vindice. Nam si scriptorem spectes, is erat Ignatii & studiosissimus, & civis, Antiochenus domo. Si occasionem, nulla esse potuit ad commemorandas epistolas præclarior, aut opportunior, in publica Ecclesiæ, Ignatio sacra, panegyri. Huc accedit, quod non est obscurum Chrysostomum propriarum Martyris, præter ipsum certamen, laudum inopia laborasse; quem videmus in communibus, ut quod Apostolis convixisset, quod Episcopus Antiochenus fuisset, quod Apostolorum manu consecratus esset, & in aliis huiusmodi magnam orationis partem consumere; nihil Ignatii proprium præter passionem dicere; in qua illa eius verba, *ἐγὼ τῶν θηρίων ἐκείνων ὀναίμην*, refert atq; amplificat. Cur epistolas in ipso pæne agone tam admirabiliter, ut vos vultis, scriptas silet? Cur nõ aliquas ex iis maxime laudabiles sententias, æque ac illam Martyris ore prolatam, recitat, suavissimis ac pulcherrimis divinæ suæ eloquentiæ floribus ornatas? Nescio quam vos tam absoni tamque a Ioannis nostri candore & liberalitate alieni silentii rationem estis allaturi; Mihi quidem non alia succurrit, quam hæc; Chrisostomum scilicet has epistolas, vestras in quam delicias, idcirco tacuisse, quod eas vel nesciret, vel certe contemneret. Nescivisse virum tantum, quas & Athanasius citaverat, & Eusebius in vulgatissimo Historiarum opere celebraverat, plane est incredibile. Superest, ut contempsisse fateamur. Contempsisse, quas Ignatii vere esse

Hamm. Diss. 2. c. 24. §. 18. 19. 20. 21.

Chrys. Hom. in Ignat. T. 1. edit. Par. p. 506.

te esse sensisset, absurdissimum dictu est. Ergo has Ignatii vere esse non putavit; neque adeo, Hammonde doctissime vobiscum sensit. CAPUT XXXVI.

CAPUT XXXVI.

Licere a Patrum iudicio discedere quoties ii a veris discedunt. Dissentientes falso sibi Patrum omnium consensum hac in caussa vindicare. Eorumdem dictum quod argumentorum Dialecticorum myrias contra vnius viri boni testimonium praevalere non possit, *expenditur, & refellitur. Cur hoc, quod mirificum est, & in speciem absurdum posuerint? Nimirum quod sibi conscii sint suam hanc omnem caussam vno Polycarpi testimonio niti, sed eo & incerto & ambiguo.*

HÆc sunt quae viri eruditissimi ex prima ad quintum paene saeculum antiquitate pro Ignatianis attulerunt, Polycarpi scilicet, Irenaei; Origenis, Eusebii, Athanasii, Hieronymi & Theodoreti testimonia; quae quam nullam vim habeant ad id quod instituunt, probandum, satis jam, ni fallor, demonstratum est. *Ceteram turbam* (eorum scilicet, qui his vel dignitate, vel aetate inferiores Ignatiana laudarunt) *adycere supervacaneum esse*, ipsi judicant. *Nam qui istis, quos recensuimus, non movetur, frustra futurus sum* (inquit doctissimus Hammondus) *si illi cumulum augendo fidem etiam me aucturum speravero.* Bene profecto ac prudenter. Rerum enim gestarum veritas ab eorum fide ac testimonio maxime pendet, qui vel iis interfuerunt, vel iisdem quibus illae gerebantur, temporibus vixerunt, vel certe eorum temporum proximi fuerunt, in quadam (vt sic dicam) rerum ipsarum vicinitate; vnde earum veritatem, sinceram adhuc, neque vllis figmentis corruptam audire, ac certo explorare & competire potuerint. Iam Ignatianis temporibus & vixit Polycarpus, & proximus fuit Irenaeus; Origenes ab iis paulo remotior, Eusebius vero & Athanasius; & Hieronymus & Theodoretus etiam multo longius abfuerunt. Vnde quivis videt, qui Polycarpi & Irenaei vocibus ad hoc, vt vera esse Ignatiana agnoscat, non movetur, eum Origenis & Eusebii & Athanasii & Theodoreti testimoniis multo minus commotum iri; Quibus vero Ignatiana horum auctoritas commendare non potuit, apud eos minimum omnium valituras hominum, qui post Theodoretum, id est post quintum saeculum vixerunt, opiniones ac sententias. Cum ergo Polycarpi omnium qui excitati sunt, testium longe optimi ac locupletissimi, maximeque idonei, quod affertur testimonium & subdititium mendacioque inspersum, neque de his, quae nunc habemus, Ignatianis clare ac necessario perhibitum fuisse; Irenaeum vero qui sequitur, & Origenem qui succedit, plane nihil esse de epistolis testatos demonstraverimus; apparet nihil esse

Hamm. Diss. 2. c. 24. 24.

Caput XXXVI. esse hactenus caussæ, cur hæc, quæ obtruduntur, Ignatii esse credamus. Eusebium vere, & Athanasium & Hieronymum & Theodoretum quorum qui antiquissimus est, ducentis & viginti annis post Martyris mortem vixit, clarum est tametsi cætera egregios, rei tamen tamdiu ante se gestæ testes esse non posse idoneos, & omni exceptione majores, ac huiusmodi denique quorum affirmationi simpliciter fidem habere, absque vlla deliberatione debeamus. Ratio est in promptu, quia id, de quo quis testatur, pro certo accipere ac credere non tenemur, nisi is, qui testatur, id, de quo testatur, certo sciat, ac compertissimum habeat. At Eusebius horum vetustissimus, ducentis & amplius annis post id tempus floruit, quo scriptæ dicuntur epistolæ; vt rem neque ipse per se, id est vt loquuntur, *de visu*, neque ab aliis, qui vidissent, viva voce traditam nosse potuerit. Nulla ergo ei fit injuria, si testimonio, quod de epistolis perhibet, antequam fidem habeamus, quæramus vnde & quomodo id, quod ait, eas nimirum ab Ignatio scriptas esse; resciverit; idque eo diligentius ab Eusebio exigendum est, quod is suo exemplo nos docuit vt supra ostendimus, non esse pro veris admittendos libros veteribus adscriptos, nisi quibus vsos esse constet viros auctorum vel συγχρόνους, vel certe proximæ iis memoriæ. Et hoc ipse postulatum, veluti eius æquitatem perspiciens, occupavit, allata in medium Irenæi & Polycarpi pro Ignatianis auctoritate. Vtrumque scriptorem consului; quorum opera, vnde testimonium ductum est, adhuc supersunt. In vtroque reperio falsum & hallucinatum esse Eusebium. Sed & cæteros eiusdem ævi evolvens, neminē extare video, cui cognita fuerint nostra hæc Ignatiana. Ea ergo cum bona Eusebii venia dimitto; non aliter quam nostri, & in his, vt arbitror, doctissimus Hammondus, cum quod apud eundem legunt de Christianis a Philone in libro de Vita contemplativa descriptis, id ab ipso Philone ex illius commentarii lectione refutari ac negari deprehendunt, nulla se religione obstringi putant, quominus relicto Eusebii errore, veriora sequantur. Idem est de cęteris Ecclesiæ scriptoribus judicium. Vt enim Eusebium si qui ex posteris de Philone errantem sequuti sint, vt Hieronymus, Epiphanius, & Cassianus, & Sozomenus, & Beda, & alii non pauci, eos sine vlla contumelia dimittimus, ita neque nobis religio est, vel esse debet, Athanasium & Hieronymum & Theodoretum, multo vero etiam minus alios istis recentiores Eusebii falsæ de Ignatianis suspicioni ex quadam animi simplicitate absque dolo malo, sed absque certa ratione adhærentes veritati posthabere, quam partim ex Patribus Eusebio vetustioribus, partim ex ipsarum epistolarum examine, ac diligenti cum primæ antiquitatis scriptoribus collatione perspeximus. Ex quibus satis ni fallor, patet, quam iniqua sit illa invidia, qua doctissimus Hammondus & Salmasium & Blondellum, & cæteros fratres, si qui Ignatiana alio, quam ipse, loco habent, non modo aspergere, sed plane obruere studet, veluti non ferendæ in antiquitatem temeritatis atque insolentiæ reos; qui rem scilicet

Euseb. Hist. L. L. 2. c. 17.

Hier. Catal. in Philon. Epiph. hær. 29. Cassian. Inst. L. 2. 5. Sozom. L. 1. c. 12. Beda Procul. in Marc.

Hamm. Diss. 2. c. 23. §. 2. 3.

ſcilicet *ab univerſa Patrum* omnium,*ne vnico quidem excepto* , *corona* judicatum in dubium revocare, imo & aperte ab eorum judicio diſcedere audent. Mitto quæ in duos illos viros proprie ac præſertim in Blondellum noſtrum τ̃ μακαρίτου & acerbiſſime,& immerito dicit. In genere quod ad cauſſam contra Ignatiana communem ſatis erit , reſpondeo primo virum doctiſſimum Patrum ſecum ſentientium numerum mirabiliter amplificare;dum omnes nemine excepto,ſuos eſſe gloriatur.Hoc vnde didicerit, vel quis ei narraverit , ſcire pervelim. Ipſe de tribus totis poſt Ignatii mortem ſæculis non alios teſtes citavit, quam Polycarpum,Irenæum, Origenem, Euſebium, Athanaſium Hieronymum Tres primos,quorum præcipua,ac longe maxima eſſe debet tota hæc in cauſa ratio,ei eripuimus. Ergo ſoli tres,ſed de quarto omnes ſæculo ſuperſunt,Euſebius,Athanaſius,Hieronymus.His-ne tribus *vniverſa* illa Patrum corona conſtat,quam a nobis tam graviter violatam quæritur?Sed ipſe vetat hæc ſic intelligi; dum diſerte monet ne vnum quidem de Patribus ex hac Ignatianorum hominum corona excipiendum eſſe.Quomodo vero id probat? Non equidem intelligo. Nam neque cæterorum præter hos tres quos dixi,vllas omnino voces affert, quæ quid ſenſerint, doceant,neque vllos teſtes,qui hanc vel ſingulorũ, vel vniverſorum fuiſſe de Ignatianis ſententiam affirment;neque denique vllum non dico argumentum , ſed vel argumenti veſtigium , quo conficiatur,non dico omnes Patres,ſed vel vnum præter illos tres,idem cum Euſebio de epiſtolis ſenſiſſe.Vel ergo demonſtrent Ignatiani veris ſolidiſque teſtimoniis omnes & ſingulos Patres ſuas illas epiſtolas Ignatii vere eſſe judicaſſe;vel deſinant nos inani hoc *omnium Patrum*, & *vniverſæ* Patrum *corona* ſtrepitu fruſtra terrere; quæ ſi ſexcenties ad ravim repetiverint,eo neque veriora erunt, neque apud nos probabiliora.Secundo reſpondeo nos nullam injuriam Patribus facere,ſi non ſtatim ſequimur & approbamus quidquid apud vnum aut alterum,imo etiam apud plures eorum invenimus. Hæc vnius Scripturæ divina eſt auctoritas ; vt omnia ejus dicta, dogmata, ac teſtimonia plena fide incunctanter ſuſcipi debeant.Patrum quamlibet vel ſanctorum, vel doctorum,longe diſpar eſt conditio;quos,vt humanæ infirmitatis conſcios,labi interdum & errare poſſe Chriſtiani omnes confitentur, etiam qui plurimum Patribus tribuere videri volunt Latini; neque quiſquam credo, nunc eſt, qui illud Auguſtini de hoc argumento & vetus & ſapiens ad Hieronymum dictum non probet; *Ego* (inquit) *fateor caritati tuæ ſolis eis Scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre , vt nullum eorum auctorem ſcribendo aliquid erraſſe,firmiſſime credam* &c. *Alios autem ita lego,vt quantalibet ſanctitate,doctrinaque prapolleant,non ideo verum putem,quia ipſi ita ſenſerunt,ſed quia mihi,vel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione, quod a vero non abhorreat , perſuadere potuerunt.* Scio hanc de Ignatianis controverſiam non ad fidem Chriſtianam,ſed ad eas res per-

CAPUT XXXVI.

Auguſt. Epiſt. 19.T.2.

LII tinere,

CAPVT XXXVI. tinere, quæ sunt olim in Ecclesia gestæ. Quæritur enim. non quod simpliciter dicit doctissimus Hammondus, *an epistolas scripserit Ignatius* (quis enim tam fatuus est, vt scripsisse eum aliquas neget?) Sed an has, quæ circumferuntur, scripserit? Sed neque in hoc quæstionum genere quicquid vel ab vno, vel etiam a pluribus, affirmatur, id statim ita admitti debet, vt rem ad examen revocare nefas sit. Nam & in his sæpe labi homines, etiam bonos, etiam optimos, quis negaverit? Hoc vero ipsum etiam Patribus aliquando accidisse vel id vnum exemplum, quod est hic a præstantissimo Blondello allatum, ne alia ejusdem census plura congeram, satis demonstrat. Quæ dicebantur Sibyllina carmina ea Hermas, Iustinus, Athenagoras, Theophilus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Lactantius, alij complures nemine (quod quidem sciamus) dissentiente, pro vero germanoque Sibyllæ opere habuerunt. Ideo ne vel cum his sentiemus, vel intolerabilis in antiquitatem contemptus damnabimur? Absit. Potiora sunt semper veritatis jura. Cum res ipsæ Sibyllarum id opus esse negent, veritas falso magnorum licet, hominum tamen, judicio anteferenda est. Ἀπόδειξιν id est *demonstrationem*, pluris esse *vnam* quam *multa probabilia argumenta*, libens doctissimo Hāmondo assentior; dummodo ea vera sit non nomine tantum, & ex sola disputantium opinione ἀπόδειξις. Plærique enim eorum, quibus student, probationes, etiam interdum futilissimas, esse tamen iactant *demonstrationes*, & quidem claras, evidentes, necessarias; qualiter Turrianum novimus suas de *Constitutionibus & Canonibus Apostolicis* suspiciones ac coniecturas, omnes licet fluxas ac evanidas, quasdam etiam stultas & absurdas, pro totidem invictis demonstrationibus orbi Christiano magna confidentia Græce Latineque ostentasse; neque tamen cuiquam, ne suarum quidem partium, cordato id, quod cupiebat, persuasisse. Si probationum, quas doctissimus Hammondus pro suis Ignatianis attulit, aliqua vim eam haberet; quam vera *demonstratio* habere debet, vel vnam concederem illa, de qua tam contemptim loquitur, Dialecticorum seu probabilium argumentorum *myriade* potiorem futuram. Sed, vt dicam quod res est, neque vllam ego hactenus de Ignatianorum veritate vel apud hunc, vel apud alios demonstrationem reperi, neque ea, quæ contra sunt argumenta, ita levia ac futilia esse sum expertus, vt nullam, si non plane penitusque assentiendi, certe dubitandi & ambigendi necessitatem afferant. Sed de vtriusque partis vel veritate, vel probabilitate, penes lectorem judicium esto. Superest vltimum doctissimi Hammondi de probationibus effatum, qui *Dialecticorum, seu probabilium argumentorum myriadem in rei gestæ quæ dicitur, quæstione negat contra vnius viri boni testimonium, multo minus contra omnium Patrum consensum quicquam valere.* De omnium Patrum consensu, dicere nihil necesse est, quem pro Ignatianis suis a viro doctissimo adeo frustra iactari ostendimus, vt ne quatuor quidem Patres ex omni secundi, tertii, & quarti sæculi copia nominare potuerit, qui suas

Hamm Diss. 2. c. 23 §. 3.

Blondel. Apol. Hier. p. 49. ext.

Hamm. Diss. 2. c. 23. §. 6.

Ibid. §. 6.

illas Ignatii epistolas vel semel memoraverint; nequid jam de omnibus secundi, tertiique sæculi Patribus dicam, quorum silentio totum istud epistolarum systema validissime destrui satis superque demonstravimus, Illud vero quis non miretur, quod vel *vnius viri boni testimonium ad* rei alicuius gestæ veritatem constituendam, omnique ex parte confirmandam adeo sufficere putat, vt neget *argumentorum probabilium* vel totam *myriadem quicquam contra valere* ? Quid si enim *bonus* ille *vir*, quod sæpe contingit, falsus fuerit ? Si vel aliquo animi studio impulsus, a quo ne optimi quidem plane sunt immunes, vel a plane aliquo deceptus, vel non satis singula attendens, vel aliqua mentis infirmitate laborans, qualem Papiæ, optimi alioqui viri, fuisse notavit Eusebius, vere id esse gestum falso putavit, quod revera gestum non est ? Etiamne eius judicio ita mordicus erit adhærendum; vt quod ille falso dixit, id plena, ac certa fide verum esse credamus ? & argumenta, etiamsi decies mille occurrant; quæ eius testimonium oppugnent, omnia repudiemus, & veritatem hac allucente face, emicantem fastidiamus ac repellamus? Ista iubet doctissimi Hammondi Hierarchica lex. Quid? Ne eam quidem apud nos vim habebunt tam multa in vnum testimonium incurrentia argumenta, vt de eo saltem dubitemus? Vt assensum animi nostri cohibeamus, & deliberandum amplius, vt in re obscura, ac involuta statuamus? Ne id quidem nobis concedunt Hierarchici, si doctissimo Hammondo credimus. Nam cum argumentum probabile ad duo valere possit, vt id, quod oppugnat, testimonium; vel falsum, vel si non falsum, certe dubium & obscurum & incertum esse putemus, ad neutrum valere id genus argumentum finit doctissimus Hammondus, qui disertissime *QVICQVAM valere* negat. Si enim valeret, falso *quicquam valere* negaretur. Non vrgebo legem acrius; neque exaggerabo, quam veritati, qua nihil est in rebus humanis sanctius, inimica sit, quanta cum iniuria, sacra eius & inviolabilia jura pulset; quas ruinas, quas strages si admittatur, vbique editura sit; quæ mendaciorum & fabularum plaustra in omnes litteras invectura. Ista nemo est, qui si quid animum intenderit, non facile possit perspicere. Hoc vnum dicam, non modo sapientibus, juris civilis conditoribus, sed ipsi etiam Deo optimo maximo Legislatori vsque adeo suspectum fuisse ingenium humanum, vt in privatis publicisque iudiciis, vbi multo minori cum periculo, quam in sacris & Ecclesiasticis litteris erratur, noluerint tamen ex vnius testimonio sententiam ferri, quantumvis probi, ac sancti, etiam cum in eum nulla incurreret argumentorum Dialecticorum myrias. *Non stabit* (inquit) *testis vnus contra aliquem, quicquid illud peccati & facinoris fuerit; sed in ore duorum, aut trium testium stabit omne verbum.* Hic, vbi non vnius mortalis incolumitas, sed quæ plurium hominum vita potior est, Christiani dogmatis integritas agitur, miror doctissimum Hammondum *vnius tantum*, non *saltem duorum* aut *trium testium* vocem ad rem præsertim contra illam argumentorum quam

CAPVT XXIV.

Deut. 19. 15 & 17. 6.

Caput XXXVI. dicit, adversantium myriadem, muniendam ac stabiliendam requisivisse. Itaque Bellarminus cum nostris ex Pauli in multis locis silentio, & ex aliis Dialecticis probationibus Petrum Romæ non fuisse argumentantibus illud ipsum reponere vellet, quod nunc viri doctissimi nobis objectant *plus credi* dixit; non vni, sed *tribus affirmantibus, quam mille nihil dicentibus* Et idem alibi in disputatione de extrema vnctione sua, idem Chemnitio eodem modo respondet *magis credi debere, tribus testibus affirmantibus, quam infinitis nihil dicentibus*. Vir ergo doctissimus, ita saltem cum Bellarmino loqui debuerat, si quid caute & aliqua cum specie dicere vellet. Sed videre mihi videor, quid hominem eruditissimum in has angustias compulerit, vt vnum in sua lege testem præter divinas ac humanas leges dicere coactus sit. Nimirum intelligebat vir prudentissimus parum in hac de Ignatianis causa valere solum per se Eusebii testimonium; qui ducentis annis post rem, de qua quæritur, gestam vixerit; de qua adeo testari minime sit idoneus. Hoc vnum ex ejus testimonio haberi potest, jam extitisse illo tempore, id est a. D. 330. sex septemve Ignatii nomen præferentes epistolas. Sed an eæ vere, quod titulus præferebat, ab Ignatio scriptæ essent, Eusebii ducentis & amplius annis post Martyris obitum scribentis, sola per se vox nequaquam firmare potest. Id fateor, hoc ipso satis constaret, si duobus illis sæculis quæ ab Ignatii martyrio ad Eusebium fluxerunt, nulla essent alienis nominibus subdita, ac supposita opera. Nunc cum compertum habeamus & quidem ex ipso Eusebio, multa illis ipsis sæculis afficta fuisse vetustioribus, præsertim Apostolicis viris; vt Clementi, alteram ad Corinthios epistolam, & petri cum Appione disputationes, cum his ipsis temporibus & Sibyllina, & Hermæ visiones & alia multa non melioris furfuris exierint; quis præstabit non fuisse ex eo quoque numero illa ab Eusebio agnita Ignatiana? Sed Athanasii, & Hieronymi, & Theodoreti testimonia multo etiam minus, quam Eusebii valere manifestum est; primo ob ætatem; quia Eusebio omnes illi juniores; ideoque a rei gestæ memoria remotiores; secundo ob ipsius testimonii rationem. Nam Eusebii omnes judicium, Hieronymus etiam verba, secutus est, vt hoc non tam illorum, quam vnius Eusebii testimonium censeri debeat. Huc accedit, quod Athanasius & Theodoretus proprie de Ignatianorum auctore nullum dicunt testimonium; libro duntaxat, qui in medio erat, vtuntur, eumque quo vulgo nomine dicebatur, appellant, & eum esse vt loquimur, *supponunt*, quem Eusebius affirmaverat. Nihil enim ad rem quam agebant, magnopere pertinebat accurate discuti, is ne scriptor revera fuisset Ignatius. Satis erat auctoris esse ante editam Eusebii historiam extantis, & in manibus nostrorum versantis. Ita enim valide conficiebatur non nova & nudius tertius tantum nata esse ea dogmata, quæ ex eo recitabant Athanasius, & Theodoretus. Quomodo & Catholici diu antea in sua adversus Montanistas disputatione Hermæ, sive Pastoris libro vsi erant, non vt veri, sed vt sue

Bell. de Rom. Pont. L. 2. c. 8. § Respondeo primo.
Id. L. de extr. Vnct. c. 6 §. Respondeo.
Tertull. L. de Pudic.

CAPUT XXXVI.

suo ævo vetustioris, adeoque de superioris Ecclesiæ sensu ac more testari idonei scriptoris; tametsi minime ignorarent auctorem, non Apostolicum illum Hermam, sed alium quemdam isto multo recentiorem fuisse. Iam Origenis de Ignatianis testimonium doctissimus Hammondus & dubium ac supposititium videri, ac ut verum esset, parum esse in eo præsidii repositum non nesciebat; quod Origenes præterquam quod uno sæculo, & annis circiter triginta post Ignatii mortem scripsit, id insuper moris habet, ut apocryphis sæpe utatur, eaque perinde citet, ac si vera & sincera essent; ut patet * & est a Bellarmino † observatum. Irenæum denique doctissimus Hammondus satis sciebat ne unum quidem verbum de epistolis dixisse. Itaque ex omni illo testium numero, quos pro Ignatianis sub *omnium Patrum* nomine jactare solet, satis sibi conscius erat unum se tantum habere Polycarpum, cujus testimonium alicuius revera esset in sua hac causa momenti. Eo ni fallor, factum est, ut *VNIVS BONI VIRI testimonium* omnibus Dialecticis argumentis *prævalere*, inprimis veluti quoddam ab omnibus recipi dignum axioma præstruxerit; id est Polycarpi, quod afferre se putat de Ignatianis, testimonium nostris omnibus argumentis (quæ ipse elevat & *Dialectica* sive *probabilia* contemptim vocat) ita incomparabiliter præstare, ut nostra deinceps ne sint quidem audienda. Hæc omnino viri doctissimi mens in sua lege fuisse videtur; hæ eum rationes coegisse, ut non duos saltem, cum divinis humanisque legibus, testes in hoc negotio requiri, sed VNVM (quod profecto novum & mirabile est) satis esse dixerit. Sed ne sic quidem Ignatiana constitui posse ex iis quæ nuper disputavimus, patet. Doctissimus enim Hammondus concedet credo, primo testem illum, cujus unius voci tantum detulit, non modo ipsum *bonum* esse debere & de re quæ agitur, testari idoneum, adeoque hujusmodi, qui eam ipse viderit, perspectamque habuerit; sed etiam testimonium, quod eius nomine affertur, sincerum esse debere, & legitimum; ita ut primo certum sit & indubitatum id ejus esse auctoris, cuius esse dicitur; tum ut de re quæ quæritur, clare perspicueque pronuntiet, sic ut nulla supersit dubitatio, an de alio, non autem de hac ipsa dictum sit. Nam si testis, tametsi bonus, a re tamen, de qua quæritur, longe abfuerit, & alio vel loco, vel tempore multum ab iis quibus gesta est, remoto vixerit; apparet ejus vocem nullum, vel sane perexiguum ad controversiam decidendam momentum habituram. Sin ipse quidem rei, quæ gesta dicitur, interfuerit; cæterum quod affertur eius nomine testimonium, vel eius certo ac indubitato esse non constet, vel etiamsi eius esse constet, id tamen obscurum sit & ambiguũ, quodque alia de re dici ac intelligi possit; ne ipsum quidem doctissimũ Hammondum pugnaturum puto, quin hiusmodi testimonium ad fidem de re quæsita faciendam plane ineptam futurum sit, quantacumque de cætero sit eius viri, cuius nomine profertur, auctoritas atque veracitas. Iam ad hanc regulam Polycarpi nomine obje-

* *Vid. Orig. Philoc. c.1. p. 22. 87. Homil. 8. in Levit. L.1.* περὶ ἀρχ. *& alibi sæpe.*

† *Bell. in Catal, in Pastore.*

CAPVT XXXVI. ctum a dissentientibus de Ignatianis testimonium si expendamus, liquebit ne hoc quidem iis, quod tanti faciunt, VNIVS boni viri testimonium in hac caussa superesse. Polycarpum inprimis confitemur virum, & longe optimum ac sanctissimum fuisse, & iis temporibus ac locis vixisse, quibus rem, de qua quærimus, optime perspectam habuerit. Sed hoc, quod ei ascribitur de epistolis ab Ignatio scriptis testimonium, eius esse non posse inde validissime demonstravimus, quod cum veris Polycarpi in eodem, vnde profertur, epistola vocibus pugnet, vivere adhuc in terris Ignatium significans, quem ille martirio iam consummatum apud Dominum esse dixerat. Tum & testimonium, si pro Polycarpiano recipiatur, ambiguum esse, neque de his, quæ controversæ nunc sunt, epistolis, clare liquidoque, ac (vt sic dicam) definite loqui. Litteras Ignatii sive ad ipsum Polycarpum, vt Græca præfernnt; sive ad Philippenses (vt Latina exhibent) & alias quasdam indefinite loquitur. Has illas ipsas esse, quas nunc habemus, vnde certo demonstratur? Ad Philippenses quidem, quæ hodie extat, eam minime esse, quam Latinus Polycarpi codex loquitur, Reverendissimus Vsserius, ipso etiam, vt opinor, doctissimo Hammondo consentiente, confitetur, hanc nostram omnium esse deterrimam, & ab impostore aliquot post Ignatii martyrium sæculis confictam censens. Sed neque eam, quam ad Polycarpum habemus, hanc esse, quam Græcus codex ad eum ab Ignatio datam dicit, idem ille Reverendissimus Vsserius concedit; qui hanc ad Polycarpum nostram inter nothas & fictitias censet. Cætera, quas apud Polycarpum fuisse dicit quidem testimonium, sed nulla nota quæ, qualesque fuerint, designat; quis quæso nobis Propheta expediet has ipsas fuisse, quas nunc vel codex vulgatus duodecim, vel Vssetianus & Vossianus sex exhibet? Quam viri doctissimi laurum momorderunt, vt easdem esse vaticinantibus tuto credamus? Quod si pro Polycarpiano testimonium admittitur, cur non illud potius, quod & factu facillimum fuit, & verisimillimum est, sequamur; nimirum impostorem, cum scriptas hinc didicisset olim fuisse ab Ignatio aliquot epistolas, easque iam desiderari animadverteret, consilium inde cepisse suas sub eodem nomine fingendi, & edendi? Favente fraudi hac Polycarpi auctoritate providentem se tuto sub hac larva hominibus facile posse imponere, ea vtplurimum avide excipientibus, quæ magnis nominibus recta offeruntur, ex innata pæne omnibus cupiditate res veterum, maxime sanctorum & illustrium, noscendi? Ejusdem quoque fuisse consilii, quod quæ de vetis Ignatii epistolis paucula istic dicuntur, ea novus artifex callide in suas transferret? Vt illud de legatione Antiochena breviter atque obiter a Polycarpo dictum, quod noster late per omnes suas epistolas sparsit, etiam legationis causam, pacem scilicet Antiochenis redditam (de qua nihil ille dixerat) & cuius ordinis viri mittendi essent, & cætera, de suo liberaliter commentus? Nam

vt in

vt in epistolis ea scriberet, quæ *ad fidem & patientiam, & ædificationem Domini pertinerent*, nihil credo, monitore Polycarpo opus habuit, qui talia quædam in veris Ignatii litteris fuisse scribit. Ipsum enim & Ignatii, quem simulandum sumpserat; nomen, & captum de rebus divinis & Ecclesiasticis scribendi, consilium homini satis per se suggerebant & de fide plurima passim inspergenda, & de Ecclesiæ præfectis debita obedientia disputandum, & de perseverantia in Christiana vocatione non semel disserendum; quæ ipsa haud quaquam perfunctorie vbique præstitit; sperans se his coloribus hominum oculis ac mentibus sic illusurum, vt olim pro vero Ignatio ab omnibus haberetur; quod sane & quidem multo, quam ipse, vt opinor, speraverat, luculentius ac magnificentius est consecutus. Hoc certe Polycarpi testimonio Latini pro sex illis Ignatianis epistolis, quas præter Vsserianam collectionem asserunt, non minus speciose vtuntur, quam pro suis sex primis Reverendissimus Vsserius & doctissimus Hammondus. Hi Latinis objectionibus negant de sex illis, aut quinque epistolis loqui Polycarpum; quas ipsi ob multas, quas gerunt suæ falsitatis notas, ex rerum Ignatianarum censu expungendas argumentantur. Nostra eadem cum ipsis est de sex alijs ratio, quas ex suis vetustioribus codicibus proferunt. Has nos, plane vt ipsi illas, paribus de causis negamus vere esse Ignatianas; itaque & has nos, perinde vt ipsi illas alias, ab impostore aliquo confictas fuisse contendimus. Polycarpiani ergo testimonii cessat in vtroque caussa auctoritas; in nos pro doctissimis viris nihilo validior, quam in viros doctissimos pro Latinis. Seponenda ergo pariter est in vniversa de Ignatianis caussa hujus testimonii auctoritas; res argumentis illis, quæ doctissimus Hammondus *probabilia* vocat, vtrimque velis nolis, agenda est. Eo necessario redeundum est; cum neutris præsto sit beata illa ἀπόδειξις, de qua sibi vir doctissimi frustra blanditur; cui ex prima & Ignatii proxima antiquitate ne illud quidem superfit vnius boni viri testimonium, quo ille se solabatur, suasque omnes de re ignatiana spes sustentabat. CAPVT XXXVI.

CAPVT

Caput XXXVII.

Caput XXXVII.

Occurritur invidiæ, qua nos immerentes obruere studet doctissimus Hammondus, veluti Patres omnes floccifaciamus, quod paucorum ex iis de Ignatianis iudicia veris deprehensis posthabeamus. Id & licere nunc, & semper licuisse, absque ulla eorum quibus vera anteferimus, iniuria.

SEd priusquam hanc disputationem concludam paucis satisfaciendum est cuidam virorum doctissimorum gravi sane & invidiosæ de nobis expostulationi, quos illi, quod ab Eusebii, & Hieronymi & Athanasii de Ignatianis judicio discedamus, sic accusant, quasi scriptores illos & antiquissimos & doctissimos, & de Ecclesia optime meritos contemnamus, ac præ nobis ipsis floccifaciamus. Absit vero ab animis nostris tanta væsania. Nos maximos illis viris justas ac legitimas, quas meriti sunt, laudes minime invidemus, eosq; honores qui utilissimis eorum pro re Christiana laboribus debentur, gratis animis libenter exsolvimus. Neque eos, quod in hac quæstione non sequimur, ideo spernere censendi sumus. Quam multi quotidie a majorum de rebus ejusdem sensus sententiis impune discedunt, cum vel longa dies superioris ævi errata corrigit, vel posterorum acrior attentio, & cura diligentior patefacit, quæ diu antea latuerant? Commentarios quosdam in Paulum habemus, quos veteres omnes a nono sæculo ad nostrã memoriã Ambrosii esse putarunt, ideo vna cum ejusdẽ auctoris operibus editos. Ambrosii nomine citarũt Patres Synodi & Parisiẽsis a. D. 824. & Aquisgranẽsis a. D. 862. & Hincmarus a. D. 859.* & Prudentius Tricassimus, * eodem sæculo; & secutis ad nostra tempora, omnes. At non esse hoc opus Ambrosii eruditi vtrarumque partium deprehenderunt, neque eorum cuiquam vel fraudi, vel invidiæ fuit, innocentem Synodorum & scriptorum noni sæculi errorem emendasse. Nemo questus est, quod hi antiquitatem contempserint, seque ei ipsi prætulerint. Quid ex Augustini operibus expuncta a recentioribus memorem opera, quæ pro Augustinianis lõgissima retro ætas habuerat, vt Quæstiones veteris & Novi Testamenti, Hypognosticon, libros de Prædestinatione, de gratia, & alia? Quid Hieronymo ab iisdem detractar, quæ ei veteres constanter jam ab annis octingentis tribuebant? Censoribus adeo non succensuerunt eruditi, vt etiam gratiam habuerint; neque quisquam nunc est paulo humanior, qui non eadem & sentiat, & sequatur. Dionysii illa, de quibus nos quoque disputavimus, Areopagitica, & Clementina de Apostolorum Constitutionibus, & Canonibus, multis sæculis etiam a præstantissimis viris pro veris ac genuinis auctorum istorum operibus habita; quotusquisque jam est eruditorum, qui non spuria,

* Hincm. de Prædest. c. 33. p. 254. 255. 403

* Prudent. contr. Joann. Scot. p. 456. 499. 512. 619. 548.

spuria, & tantis nominibus immerito afflicta confiteatur? Ac vt anti- CAPVT XXXVII.
quissima attingam, Petri itinerarium Origenes laudat; Laudat idem neque is solus, Hermæ sive Pastoris volumen; Laudat cum eo Clemens Alexandrinus, & vtroque nonnihil vetustior Irenæus, & eodem vsos antiquissimos sui ævi Catholicos docet Tertullianus. Quisquam ne Glasium contemptæ antiquitatis ideo insimulandum putavit, quod vtrumque opus confixerit, & inter apocrypha rejecerit? Idem nobis jus est; idem quantumvis seris nepotibus in æternum erit, veriora, vbicumque perspexerimus, & eligere, & sequi. Tu nobis vel datam a Deo rationem eripe, vel certe quæ hujus locis ope veriora esse perspeximus, ea vt sequamur, concede. Nihil necesse est homines in pecudes transformare, vt suus Patribus honos constet. Si quod audiunt, Patres vere sunt, favebunt nepotum laudi, & hos aliquid suo marte vidisse gaudebunt, neque se etiam in devia esse secutos, neque a ducentium nutu, veluti muta animalia, pependisse. Sed (inquis) tardi est, & ἀνόητοι, ac pene fatui & stupidi hominis in impostoris laqueos incidere. Bona verba, inquam. Absit a nobis, vt Eusebium, & Athanasium, & Hieronymum; absit vt vel hos, qui epistolas nunc habent pro veris germanisque Ignatii opusculis, *tardos & ἀνόητοι*, nedum vt, quod vel dicere horret animus, *pene fatuos*, *& stupidos* vel fuisse, vel esse putemus.

Non obtusa, adeo gestamus pectora
Nec tam aversus equos nostra sol iungit ab vrbe.

In hos vero, quos tu dicis, *laqueos* etiam acutissimi nonnunquam incidunt, dum sibi satis non cavent, dum nullas insidias verentur, dum non attendunt penitius, quid videant. Origenes, & Irenæus & Clemens Alexandrinus in Herma falsi sunt, quem apocryphum esse & constat, & omnes consentiunt. Nemo tamen ita desipit, vt viros sui sæculi præstantissimos, ideo *stupidos*, aut *pene fatuos*, vel *tardos* & ἀνόητοι esse existimet; tametsi eorum in Herma quam Eusebii, & Athanasii in Ignatio error, multo fœdior atque inexcusabilior fuisse merito videatur. Hermam enim *omne Ecclesiarum* Catholicarum *concilium inter apocrypha & falsa*, teste Tertulliano, *judicaverat*; Ignatium nulla Ecclesia, nullus quod sciamus, vel Catholicus, vel hæreticus reprobraverat; vt in hoc quam in illo decipi longe facilius fuerit. Scio Eusebium, & Hieronymum, Parisiensibus, & Aquisgranensibus Patribus & Hincmaro, & Prudentio multum antecelluisse. Non ideo tamen hos *fatuos*, *& stupidos* fuisse dixeris; quamquam ipsi quoque graviter in discernendis aliquot vel Ambrosii vel Hieronimi vel Augustini nomina præferentibus opusculis hallucinati sint. Simplex in hujus generis rebus error longe ab ingenii *tarditate*, ἀνοησίᾳ, etiam multo longis *a stultitia* & *mentis stupore* distat. Facessat ergo illa doctissimorum virorum nimia profecto severitas, non aliter nos ab Eusebii & Athanasii de

Tertull. l. de Pudic. c. 10.

Mmm Igna-

Caput XXXVII. Ignatianis sententia discedere posse judicantium, nisi viros summos *stuporis, & tarditatis*, ac tantum non *stultitiæ* damnemus. Vide, quo desitura sit, si admittatur, hæc istorum regula. Si mihi a Patrum de libris judicio discedere non licet, ne eos scilicet stuporis & stultitiæ damnare vel arguere videar, id est ejus criminis, a quo ipsos longissime abfuisse constat, profecto multo mihi minus liberum esse debebit, ab eorumdem sententia in fidei & religionis rebus discedere; quod in his, quam in illis error multo sit crassior & gravior. Quid si iis contigerit, vt multis contigit, vel contra, vel præter Dei Scripturas, vel etiam contra manifestam rerum ipsarum rationem sapere; an ne tunc quidem fas erit eos dimittere? Cave faxis, inquit illa a viris doctissimis posita lex. Si feceris, eadem opera *tardos & fatuos* fuisse aperte definiveris, qui in clara vel Dei, vel naturæ luce cæcutierint; quod de talibus viris vel suspicari insignis est contumeliæ. En quo nos abducant viri doctissimi! in quæ præcipitia nos impudentes trahant, ac impellant! dum Patribus, quo ex eorum sententia caussam vincant, falso honoris nomine, divinitatem quandam affingunt! Nos vero vni veritati primas in omnibus deferendas censemus; vt quicquid ab ea abit, id cujuscumque sit auctoris, libere quidem dimittamus; non ideo tamen, quem errasse comperimus, vel oderimus, vel contemnamus. Eusebius de Ignatianis hallucinatus est. Quid ni & in hoc & in aliis paucis erraris, qui homo fuit? Vidit in libri fronte ac titulis Ignatii nomen; In ipso libro, multa bona, atque vtilia, contra veteres hæreses non pauca, multa pro fide Apostolica; multa pro eo ordine, quo regebatur sui ævi Ecclesia. Captus hac specie nævos, aut non animadvertit, aut etiam in Martyris corpore ferendos putavit. Ad hæc decora accessit ex Polycarpi & Irenæi verbis non satis expensis, duplex pro libro in speciem egregium testimonium. His victa mens quin Ignatii esset opus; non dubitavit. Ego in hoc ejus judicio errorem re diu multumque agitata mihi videor deprehendisse; *tarditatem, ἀσθένεια stultitiam, stupiditatem*, nullam neque ego denoto, neque quisquam ni fallor, alius quantumvis nasutus animadverterit. Athanasii vero etiã multo facilior est purgatio; quem præter superiora omnia, ipsum Eusebii exemplum, atque erudicio in has partes impulit, & magnæ ac assiduæ occupationes, ac tempestates, quibus pæne tota maximi illius viri vita jactata est, prohibebant de his multo levioribus, diligentius cogitare. Hieronymi & Theodoreti pæne eadem est ratio; nisi quod vtrumque errare tanto proclivius fuit, quod præter Eusebium, ipsum quoque Athanasium præeuntem haberent. Constituta semel tantorum nominum auctoritate Ignatiana nihil mirandum est sequiorum sæculorum homines passim vera censuisse. Quod enim duo tres-ve nobiles magistri semel posuerant, id apud posteros ratum esse solet. Vbi vero errorem sectatorum multitudo confirmauit, is nõ modo pro vero, sed & pro sacrosancto habetur; vt contra ire nemo fere impune possit. Primo quotus quisque

quiſque hæc curat; Nulla fere litterarum pars eſt, quæ minus excolatur, quam hæc, quæ de libris judicat. Poſt Hieronymi lucubrationes & Gelaſii P. R. I. judicem nihil fere in hoc genere prodiit. Quos titulos libris vel ſors, vel impoſtorum fraus, vel librariorum ſiue ſtudium ſiue avaritia fecerat, eos bona fide excipiebant homines, plærique antiquorum rudes. Si qui erant doctiores, vel ad hæc non attendebant, vel plurium, & vetuſtiorum auctoritate terrebantur, nequid præter eos moviſſe viderentur. Ita magna ac pæne infinita invaſit in veterum librorum titulos confuſio. Noſtro demum ſæculo, cum de antiquitatis doctrina acriter certari cœptum eſſet, ipſa veri inveſtigandi neceſſitas coegit vtrarumque partium homines diligentius in hoc ſtudii genus incumbere, & quę confuſa permixtaque fuerant, ea ſecernere, & ſuos libris auctores, ſuos auctoribus libros reddere. Multa patefacta ſunt noſtra & majorum memoria; & opus longius ac fœlicius proceſſiſſet, niſi partium ſtudia obſtitiſſent; ſingulis ex affectu magis, quam ex vero, libros vel probantibus, vel repudiantibus, provt iis, quæ elegerunt, vel congruunt, vel adverſantur. Sed & illud ſecundo obſervandum eſt, librorum veritatem, etiam qui cupiunt, paucos tamen aſſequi poſſe; quod difficile ſit hoc opus, & magnam rerum antiquarum notitiam; adhæc ſummam animi attentionem, ac denique ſingularem diligentiam, conſtantiam, & laborem improbum requirat; quæ nemo negauerit paucorum eſſe hominum. Quid, quod acutos, & impigros, & ad opus idoneos, imo & volentes ab hac cura aliæ ſæpe neceſſitates avocant? Quibus non ingenium, non animus. Sed otium defuit, ne poſſent verum & quęrere & invenire? Sed fac poſtremo fuiſſe aliquem verbi gratia quinti aut ſexti ſæculi hominem; qui Ignatianorum ex parochroniſmis, & κακοσπλάσοις & aliis hujus generis notis vanitatem ac falſitatem deprehenderit; cave iſtum putes ſuum hoc inventum in vulgus ſtatim edidiſſe. Illum ego ſuo apud ſe judicio frui contentum potius crediderim, vel non auſum eſſe pluribus, & maioribus obloqui; ſibi, etiam forraſſe publico metuentem, ſi ea res deſſidia & contentiones pareret; vel errorem innoxium cenſuiſſe, ex eo malorum genere, quæ Græci moveri vetant, ſi ea bene poſita ac conſtituta nanciſcamur. Quid, quod multos credibile eſt errori, tametſi perſpecto, faviſſe, quem non modo noxium non putabant, ſed etiam fortaſſe vtilem propterea cenſebant, quod quædam ſuo quidem ſæculo recepta, Scripturarum vero auctoritate carentia, Apoſtolici viri nomine conſtitui videbant, ſi hæ epiſtolæ Ignatii vere eſſe crederentur? Inde magnam ad Eccleſiam redundaturam vtilitatem tum ad ſuos retinendos ac confirmandos, tum ad frangendos adverſarios? His & ſimilibus de cauſis factum eſt, vt Ignatianis ab Euſebio ſemel agnitis, nemo, quod appareat, diu poſtea ſit oblocutus; non vero quod vel hæc vera ſint, vel tardi, aut ſtupidi, qui ea aut non oppugnarunt, aut etiam in diſputationibus vſurparunt.

CAPVT XXXVII.

Caput XXXVII. Sed in illa tamen tam longa caligine magno tandem Dei beneficio erupit veritas. Repertus enim est sub initia noni sæculi vir amplissimæ ac primæ in Ecclesia Græca dignitatis, ille ipse Nicephorus, Patriarcha Constantinopolitanus, de quo in huius disputationis limine diximus, qui liberrima voce *Ignatij* scripta inter apocrypha retulit; quod non est credibile hominem illius loci facturum fuisse, nisi hæc suæ gentis suique sæculi eruditis placere scivisset. Quod ipsum de Latinis quoque conjici ex eo potest, quod Anastasius Bibliothecarius eodem, sed adulto sæculo, compendiariam Nicephori Chronologiam, ad cuius calcem hic index extat, Latine edens Ignatii scripta iridem sine vlla nota aut animadversione inter apocryphos libros relata ibidem exhibuerint. Nicephoro quidem certe, neque hierarchiæ, cujus ipse apud suos summus apex fuit, odium objici, neque Patrum, quorum Græci semper fuerunt observantissimi, contemptus exprobrari potest. Vnde omnes intelligunt, ista nunc nobis Ignatium pariter cum Nicephoro ad apocrypha relegantibus, a doctissimis viris, non ex ipsa rerum ratione, sed ex mero caussæ studio obiectari.

Caput XXXVIII.

Conclusio totius disputationis; verum esse Nicephori de Ignatianis judicium. Quo tempore vtraque Ignatianorum Sylloge prodierit; & quo consilio ab impostoribus procusa ac procurata sit.

ITa explicatis ac solutis iis ni fallor; omnibus, quæ cum aliqua veri specie a viris doctis pro epistolarum veritate vel ex Patribus, vel ex ratiocinatione objiciuntur, nunc tandem concludamus rectum esse ac verum Nicephori Patriarchæ Ignatiana nostra cum apocryphis censentis judicium; quod ea scilicet & omnibus secundi ac tertii sæculi scriptoribus plane ignota fuisse reperiantur, & multa passim habere noscantur ab Ignatii ævo, fide, doctrina, veracitate, modestia, & sermone aliena; vt est a nobis in superiori disputatione demonstratum. Siquis vero requirat, quo primum tempore, & quo consilio, quem-ve ad finem fictæ atque editę fuerint hæ epistolæ; respondeo, cum duplex sit earum editio; vna simplicior & brevior, a Reverendissimo Vsserio Latine, ab ornatissimo Vossio Græce, nuper ex veteribus codicibus procurata; altera spissior ac prolixior, quæ vulgatis libris continetur; illam prius, hanc diu postea prodiisse videri. De vtriusque tempore paucis dicemus. Priorem ergo neque toto secundo sæculo, neque tertio, vel ineunte vel etiam adulto, adhuc extitisse, inde certa fides est, quod ejus nemo illius memoriæ meminerit; Sed eandem ante annum quarti sæculi tricesimum jam extitisse docet Eusebius, qui circiter illa tempora Historiam scribens, multa de sex septem-ve Ignatii epistolis narrat, & quædam inde recitat; omnia, iis pæne vt liquet consentanea,

quæ

quæ nunc in nostris legimus. Ex his veri videtur simillimum & auctorem, quisquis ille fuerit, suum hoc opus præcipiti tertio sæculo, effinxisse; & opus effictum paulo post in lucem exiisse, circa tertii sæculi finem, vel quarti initia. Hujus vero impostoris in his adornandis, Ignatioque subdendis epistolis consilium idem, quod aliorum plærorumque ejusdem farinæ artificum fuisse videtur. Hi enim vt plurimum cæco quodam zelo exstimulati suos illos partus ad veterum figuram ac similitudinem effictos, eorum quoque nomine donant, vt vulgati eorum nominum quæ gerunt auctoritate fidem iis, quæ continent, dogmatis concilient. Ita ille qui Areopagitica scripsit, non alio consilio scripsit, quam vt clarissimo Dionysii nomine, quem norant omnes Pauli fuisse discipulum, & primum Athenarum Episcopum, ac Martyrem, ea quæ in illis libris tradit, Christianis commendaret. Tradit autem præcipue multos sacrorum Christianorum ritus, aliaque id genus; quæ cum suo ævo in Ecclesia fieri atque celebrari videret, & ea ipse quidem vehementer probaret; sed tamen nusquam in Scripturis tradita vel commendata fuisse intelligeret; putavit vir bonus nequid hoc Spiritus silentium offensionis crearet, subveniendum simplicibus; eo illam vt sic dicam, librorum suorum machinam magna industria neque exiguo labore construxit, ac excitavit, e qua virum probatissimæ fidei, Pauli familiarem Dionysium de intima Christianismi antiquitate, velut e cælo in terras traductum, ostendit hominibus sui sæculi, difficultatis illius nodos solventem, & quæ tunc ipsi fieri quotidie videbant, ea veluti jam Apostolorum tempore solennia exponentem, & singulari oris, ac verborum majestate sancientem. Simile fuit & nostri hujus artificis consilium. Ac cum multa in his epistolis de fide, de moribus, de disciplina dixerit; cætera quidem non alio, quam ad effingendum, & simulandum Ignatium assumpsisse, atque adhibuisse putaverim; vnum fuisse præcipuum, ac vt sic dicam, cardinale ejus opus, in cujus vnius gratiam & alia omnia huc comportarit, episcopatum nimirum qui qualisque tum erat, constituere, summaque ejus reverentia suorum animos alte ac penitus imbuere Apparet enim hominem hoc vnum in omnibus epistolis agere (si vnam ad Romanos demas, quam instruendæ scenæ suæ totam dedit) alia raptim & obiter; hoc consulto & meditato tradere; per alia transire, in hoc morari, pedemque figere. Nimirum operę pretium facturum se putavit, si ordinem in Dei quidem Scripturis satis obscurum, neque cum iis quæ istic traduntur, vsque quaque congruentem; quem tamen ipse judicaret ad Ecclesiæ concordiam atque vnitatem commodissimum ac plane necessarium; si inquam eum ordinem nostris persuaderet rem esse, non humanam (quæ videtur quorumdam jam rum fuisse sententia) sed plane divinam, & ab Apostolis Domini ab ipsa Christianismi origine institutam. Hoc vt assequeretur, Ignatium quando vivum non poterat, arte certe & manu sua fictum hominibus sui & futuri ævi ostentare instituit, episcopatus necessitatem ac jura ex

CAPUT XXXVIII

CAPVT XXXVIII

illo suo *Deifero* pectore magna cum gravitate promentem, ac fundentem. Hoc equidem fuisse auctoris in his sanctissimo Martyri affingendis consilium, puto. Consilio apprime congruit id quod diximus, tertii jam ad extrema vergentis sæculi tempus; quo apud nostros pæne vbique in orbe Romano distincta fuisse, episcopi & presbyteri non tantum officia & munia, sed etiam nomina & ex iis quæ supersunt Origenis, & ex Cypriani maxime epistolis, sole meridiano clarius est. Quin & hoc ipso quem designauimus, temporis articulo cœpisse Episcopos ad illam, quam postmodum consecuti sunt, magnitudinem & pompam adspirare, primumque tum ad eam gradum fecisse ex iis apparet, quæ Origenes a. D. 254. mortuus, de sui ævi Episcopis non semel dicit, *tales esse quosdam* memorans, *vt etiam malorum principum mundi excedere superbiam videantur; eos non solum quærere, sicut Reges, acies præcedentes; & terribiles se & accessu difficiles, maxime pauperibus exhibere, & tales esse ad eos, a quibus propter aliquid deprecantibus interpellabantur, sicut nec tyranni, & esse crudeliores principibus mundialibus ad subiectos. Et est* (inquit) *videre in quibusdam Ecclesiis, præcipue civitatum maximarum, principes populi Christiani, nullam affabilitatem habentes, vel habere ad se permittentes.* Et mox; *Episcopi autem quidam* (inquit) *crudeliter comminantur, aliquando quidem occasione peccati, aliquando autem contemnentes pauperum curam.* Horum autem ab Origene notatorum exemplum extat in Paulo Samosateno luculentissimum, qui a. D. 270. a Synodo habita Antiochiæ, cujus vrbis erat Episcopus, ob hæresim est damnatus. Hûc enim illius Synodi Patres in epistolas cyclica testantur incredibilem opulentiam pessimis artibus nactum, ita se arroganter gessisse, magnifice per forum stipante non parva hominum multitudine incedentem, & cætera eodem fastu agentem, vt alicui de Cæsaris aula Ducenario, quam Episcopo similior esset; Tribunal & sublimem thronum sibi in fractum conventibus, & *Secretum* domi, vt sæculi magistratus habuisse. Ex hoc specimine quæ jam tum fuerit episcoporum apud nos forma discimus. Hæc in isto proprie notata fateor; sed hæreseos, ob quam loco motus est, occasione. Illa si nihil aliud fuisset, impune laturus erat. Ergo & cæterorum, si non omnium, certe plærorumque, episcoporum præcipue in magnis civitatibus (qualis Antiochia) jam tum aliqua fuit non tantum in munere excellentia & ὑπεροχὴ, sed etiam pompa & exterior dignitas; tametsi quam Pauli ambitiosissimus ille, magistratuum sæcularium æmulus, fastus, multo modestior ac summissior. Huic firmandæ in Ecclesia potestati, eiusque veluti rei divinæ, reverentiæ, extrendæ ac constituendæ, nemo non videt plane opportunum fuisse id, quod diximus, Ignatiani hypocritæ consilium; cui cætera omnia serviunt, ac ministrant. Nam ne ieiuna de hoc vno tractatio se ipsam sua exilitate proderet, materiam operi aliunde aggressit; præter præcepta de morum sanctimonia, quam & Ignatii & Apostolicorum virorum primam curam fuisse norat, personas &

Orig. in Matt. tract. 12. extr. T. 2 p. 56. 87. Vid. ib. Tract. 31 p. 157. mid.

Euseb. Hist. L. 7. c. 30. d. 280.

nas & hæreses, quas ex libris didicerat antiquissimi ævi fuisse, passim epistolis infulciens, vt Polycarpum, Onesimum, Damam, Polybium, Agathopodem, Alcen, sive Dalcem, alios. Hæreses vero ex Irenæo plerasque, quod facile erat, sumpsit; Gnosticorum, Docetarum, Ebionæorum, quas assidue insectatur ac cædit; sæpe non satis caute. Aliquando enim nimio quodam animi ardore extra metas ævi Ignatiani evehitur; hæreses etiam post Ignatii martyrium sed parvo intervallo ortas improvide lacessens, quod quas Irenæus vno eodemque volumine simul non annotatis singularum temporibus, complexus erat iste antiquissimas, & vna omnes eodem tempore statim post primam Apostolorum prædicationem natas fuisse facile sibi persuasit. Sed & præter Irenæanas, nō sibi temperavit quia & alias quasdam Irenæo intactas, ipse tangeret; vt Patripassianorum, & Novatianorum, quas vt suo ævo extare videbat, ita jam inde ab Apostolorum memoria extitisse somniabat. Atque hic impostoris de hæreseon temporibus error, quas ad Ignatianam passionem nullo discrimine pæne omnes effundit, maximam peperit in Baronii & aliorum Chronologia, qui Ignatiana pro veris habent, perturbationem. Vt enim horum scriptorem a manifesto parachronismo liberent, & Gnosticos, & alios ab eo notatos hæreticos in anteriora, quo jure, qua iniuria compulsos. Apostolicis temporibus pęne omnes vel inserunt, vel certe quam proxime admovent; contra manifestam & rerum ipsarum rationem, & aliorum veterum, & Irenæi inprimis ac Firmiliani fidem. Ex his maxime constat epistolarum materia. Vt forma materiæ congrueret, impostor suæ elocutioni aliquam & magnitudinis & archaïsmi & Paulinæ disciplinæ speciem ac similitudinem quæsivit ex illis, quæ supra observavimus, & nominibus, vel raris, vel sonoris, vel grandibus, vel audacibus, & ex quarumdam phraseon imitatione, quas vel apud Apostolum legerat, vel Ignatii fuisse didicerat, & postremo ex sinuosis & laciniosis inscriptionibus vnius & alterius Paulinę æmulis. Denique nequid sibi ad fallendum deesset, illud postremo de quibusdam Ignatii collectis a Polycarpo litteris huius ad Philippenses extremæ epistolæ subtexit; ratus, quod accidit, lectores hæc de suis epistolis accepturos. Atque hæc quidem nostra est de priori Ignatianorum editione sententia. Posterioris ratio etiam clarior, atque expeditior est. Ac eius quidem tempus multo esse quam prioris, recentius inde patet, quod neque quinque sexve totas epistolas, neque cæteris insutos passim centones, (quibus duabus partibus vulgata sive posterior, quam Vsseriana, sive prior Ignatianorum editio auctior est) quisquam veterum scriptorum ante sextum Christianismi sæculum citavisse vel agnovisse deprehenditur; vt accuratissimæ diligentiæ vir Rever. Vsserius observavit. Vnde proclive est colligere non fuisse hanc posteriorem editionem ante sextum sæculum procuratam. Cum vero quædam ex ea ab auctoribus nonnullis septimi sæculi, citata fuisse noscantur, vt idem quoque & observavit, & exposuit,

CAPVT XXXVIII

Iren. L. 3. c. 3. L. 5. c. 20

Firmil. apud Cypr. 2. p. 75

Caput XXXVIII

expoſuit; negare non poſſumus vulgatam illam ſive poſteriorem priore longe auctiorem Ignatianorum editionem paulo ante illud tempus extitiſſe; adeoque concinnatam & hac forma, quam videmus, inſtitutam, circa ſexti ſæculi initia fuiſſe; quod eſt Reverendiſſimi Vſſerii, rationi plane conſentaneum, de ea judicium. Iam ſecundi impoſtoris tum in interpolandis prioribus epiſtolis, tum in aliis novis effingendis conſilium idem omnino fuiſſe videtur, quod prioris in ſuis edendis antea fuerat. Cum enim huic fœliciter conatum ſuum ſucceſſiſſe ille alter animadverteret, exemplo factus audacior, in eodē ſolo novas ſubſtructiones moliri, & fraudem fraude cumulare aggreſſus eſt. Videbat ævo ſuo quędam ἄγραφα eſſe in publico Chriſtianorum vſu; vt quadrageſimam, & eſurialium dierum diſcrimen ab aliis quibus jejunare nefas habebatur; item feſtorum ſolemnitas, & minorum (vt vocant) ordinum miniſteria, & alia. Horum prior impoſtor, quod nondum ſuo ſæculo inventa, ſera demum poſterorum induſtria Eccleſiaſticis ritibus adjecta eſſent, nullus in ſuis epiſtolis meminerat. Alter vero, homo frugi, ne hæc non ab Apoſtolis inſtituta viderentur, providendum pro ſuo in rem Chriſtianam zelo putavit. Eo & alias epiſtolas fauſto illo Ignatii nomine fabricatus eſt; inprimis eam, quæ eſt ad Philippenſes, in qua horum, quos diximus, rituum plæroſque ſimul vna commendavit; indignatus credo, optimos & humaniſſimos Martyris hoſpites nulla ab eo ornatos eſſe epiſtola. Et fortaſſe in aliquo Polycarpi exemplari Græco in illa ejus ad Philipenſes epiſtolæ a priori impoſtore aſſuta lacinia, legerat, τὰς ἐπιστολὰς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ΥΜΙ͂Ν ὑπ' αὐτοῦ, plane vt eſt in Latino interprete, *Epiſtolas ſane Ignatij, quæ tranſmiſſæ ſunt VOBIS ab eo*; pro eo quod hodie in vulgatis Græcis codicibus legitur, τὰς ἐπιστολὰς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ΗΜΙ͂Ν ὑπ' αὐτοῦ, *epiſtolas Ignatij NOBIS ab eo miſſas tranſmiſimus vobis.* Ex quibus verbis ſuſpicatus fuiſſe videtur ſcriptam eſſe ab Ignatio ad Philippenſes epiſtolam. Eam ergo, quam prior Ignatianorum artifex cudere prætermiſerat, hic novus, vacuum ſibi relictum locum avide occupans, ſuo marte, nequid Eccleſia deſideraret, fictam & ornatam publicavit. Eadem caritate incenſus, cum ab Euſebio memorati aliam quamdam ab Ignatio ad Polycarpum *proprie* ſcriptam epiſtolam videret, quę neque in anteceſſoris ſui ſylloge reperiretur; hanc quoque homo liberaliſſimus Ignatio ante quadrigentos annos mortuo de ſuo commodavit, ac ne Chriſtianitas tanto theſauro fraudaretur, edidit, vna cum novo augumento neſcio quot aliarum ad Mariam Caſtabalitam, ad Heronem, ad Tarſenſes, & ad Antiochenos epiſtolarum quamquam hanc quidem ad Antiochenos ſcribi manifeſta ratio flagitabat. Ad quos enim Martyr cæteras Eccleſias erat hortatus legatos de pace reddita gratulatum mittere ipſum ad eos nihil ea de re ſcribere, incivilius huic noſtro viſum eſt. Vrbaniſſimus ergo impoſtor pro conſueta benignitate Martyri, nequid hoc loco peccaſſe videretur, gratulatoriam illam ad ſuos cives, quam hodie habemus epiſtolam

Polyc. ep. ad Phil. p. 23.

ejus

eius nomine scribere non est gravatus. Neque tam multis officiis exhauriri potuit singularis hujus hominis in Ignatium caritas. In ipsis prioris impostoris epistolis quædam periculose, nonnulla incaute, alia vel obscure, vel involute, non pauca jejune, ac nimium exiliter dicta animadvertere sibi visus, medicam statim manum operi admovit; tamque multa passim carpsit, erasit, detraxit, adjecit, vt opus ex vetere plane novum sit. Ita annorum trecentorum spatio duo de Ignatii nomine luserunt impostores. His autem sic constitutis plana sunt in epistolis, quæcumque supra in iis occurrebant difficilia, & ἄλυτα. Nihil jam mirum erit, & epistolas alias ab aliis, & earumdem epistolarum inter se particulas stilo dicendi idea differre, quia scilicet plæræque a duobus diversissimis artificibus scriptæ sunt, & quæ a priori editæ erant, etiam a posteriori interpolatæ sunt. Multa quæ post Ignatii martyrium agnita sunt, in epistolis memorantur. Nihil mirum; Ista enim scriptoribus nota fuisse nihil vetat, quorum alter ducentis, alter vero quadringentis post Ignatium annis vixerunt. Sermo epistolarum ab Apostolica plurimum differt; nomina *presbyteri & episcopi* eo more modoque ac sensu vsurpans, qui non Pauli, & Ignatii, ævo, sed tertio seculo & secutis in Ecclesia obtinuit. Quidni is esset epistolarum sermo, quas qui scripserunt, ii vel tertio præcipiti sæculo, vel etiam post quintum vixerunt? Cætera persequi nihil necesse est. Omnia obvia & aperta erunt. Sin Ignatium verum epistolarum auctorem esse pertendas, omnia erunt clausa, & invia, & insuperabilibus obsepta difficultatibus. Merito ergo clarissimus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcha Nicephorus epistolas apocryphas esse censuit, merito nos tanti viri judicio freti nihil eas cum Ignatio Episcopo ac Martyre Domini sanctissimo commune habere defendimus. Deo vni, summo Veritatis vindici, laus, & gloria in æternum. Amen.

CAPVT XXXVIII

Nnn CAPVT

Caput XXXIX.

Censura libri de cardinalibus operibus Christi, qui vulgo Cypriani nomine circumfertur. Variis argumentis demonstratur librum primo quidem non esse Cypriani; secundo vero esse nongentis post Cypriani mortem annis scriptum in nostra Gallia ab Arnaldo Bonævallis Abbate, Bernardi discipulo, & Hadriano P. P. IV. inscriptum.

DVo quidem illi scriptores, de quibus supra disputavimus, Dionysii & Ignatii nomina falso per immanem imposturam ipsi sibi sumpserant, ac vt pro iis haberentur, omnem operam adhibuerant. Huic vero tertio de Cardinalibus Christi operibus scriptori, de quo nunc dicere institui, Cypriani clarissimum nomen neque optanti neque ambienti, vna posterorum vel fraus, vel socordia præscripsit. Quo fit vt illorum quidem in auctores, quibus sua subdiderunt, crimen gravissimum fuerit, hujus in Cyprianum injuria nulla sit. Culpa omnis recentiorum quorumdam Latinorum fuisse videtur, qui libro, quem auctoris sui nomine carere videbant, alienum vetustissimi Patris nomen libentes suatum traditionum studio donarant, quas scilicet in hoc opere non paucas commemorari reperiebant, in veris primi Christianismi monumentis ignotas. Sed qui primi librum Cypriano tribuerunt, horum profecto flagitium eo est impudentius, quod cum extent sanctissimi illius Martyris, multa, & quidem *Sole*, quod ait Hieronymus, *clariora opera*, facillimum fuit ex eorum lectione deprehendere, quam longe a Cypriano distet novitias hic fœtus. Nos paucis rem conficiemus; ac prius quidem ostendemus non fuisse hujus operis auctorem Cyprianum; tum quis id vere scripserit indagabimus, totumque opus nongentis post Cypriani mortem annis ab Arnaldo quodam non ignobili apud nostros illius memoriæ homines Bonæ vallis Abbate, conscriptum fuisse, atque editum, valide vt spero ac perspicue demonstrabimus.

Titulus præfert librum esse *Cypriani ad Papam Cornelium de cardinalibus Christi operibus*. Iam vero neque ipse Cyprianus, neque quisquam, quod sciam, Cyprianei sæculi scriptor *cardinalis* vocabulum vsurpasse, noscitur; quod post ea demum tempora in vsum venisse constat. Tum hic noster suum illum sive Cornelium, sive (quod verius est) Hadrianum, cui hoc opus inscribit, *Patrem excellentissimum* vocat; & sic eum affatur; *Indulgentiam* (inquit) *meretur humilitas, quæ quo potest accessu sublimitatis vestræ manibus se porrigit attrectandam; & sua nugis infantibus, & linguarum balbutientium vocibus* comparat. *At* (Inquit Bellarminus) *sanctus Cyprianus Cornelium non aliter, quam fratrem, & Collegam*

De oper. Card. Chr Prolog. p. 394. 397. 399.

Bell. de script. Eccl. in Cypr.

CAPUT XXXIX.

Collegam appellabat; neque ignorabat se non minus doctum ac disertum esse, quam Cornelium; & cum praterea ante Cornelium ordinatus esset, & in Ecclesia universa mirifice clareret, nunquam profecto scripta sua nugas infantiles *appellasset; neque diceret sublimitatem Cornelij lingua balbutienti* Cypriani delectari debere. Huc accedit, quod hic scriptor se ab eo, quem affatur, quam gerebat in Ecclesia dignitatem consecutum esse significat, dum eam se deprecatum esse his verbis testatur; *Hoc a vobis maxima supplicatione quasivi, ut non essem, quod sum, & humiliter supplicavi, ut ab hac flamma, in qua crucior, me vestra clementia liberaret. Tentavi si possem, manu vestra me sustinente descendere.* Cyprianum a Cornelio vel ad Episcopalem dignitatem evectum, vel ut eo onere levaretur deprecatum esse, absurdissimum est. Tum hujus operis oratio omnis est a Cypriani aliena. Cypriano purus & illimis sermo fluit, hujus scriptoris lutulentus, phrasibusque ac vocabulis deterrimis scatens; neque nisi barbaricis ornamentis instructus. Iam notati *cardinalis* vocabulum, & illa apud priores Gotthicis temporibus Latinis inaudita *vestra sublimitas, vestra clementia,* quoties quidem unum hominem alloquuntur. Sed & alia plurima sunt ejusdemque sæculi scriptoribus vel penitus ignota, vel certe parcissime usurpata; in sequiorum temporum fere nata, quæ apud hunc nostrum passim sunt obvia. Ego aliqua de multis exempli causa apponam. Ait iste *elementarias amaricare dulcedines,*[a] pro amatas efficere; *intimare*, [b] pro docere vel significare sexcenties ponit; *odorare,* [c] pro odorati; *supplico te,* [d] pro tibi; *solennijs,*[e] pro solennibus; *certificare,* [f] pro certiorem facere; *causari,* [g] pro conqueri; *se absentare mysterij,* [h] pro abesse a mysteriis; *inanescere,* [i] *demembrari,* [k] *iniuriari,* [l] *præsentare,* [m] *attitulare,* [n] *rubricare,* [o] *anxiari,* [p] *conquadrare.* [q] Ejusdem sunt farinæ nomina sequentia, *indago,* [r] pro indagatione; *efficientia,* & in plurali *efficientia,* [s] quo hic noster impense gaudet, *possibilitas,* [t] *impossibilitas,* [v] *sensualitas;* [x] *septimæna,* [y] pro hebdomade *passibilitas,* [z] *impassibilitas,* [a] *diffugium,* [b] *paternitas,* [c] *minoratio,* [d] *rationabilitas,* [e] *spiritualitas;* [f] *antispiritus,* [g] pro diabolo, *assultus,* [h] pro nostro vernaculo *assaut, scrutinium,* [i] *teloniani,* [k] pro publicanis, *consubstantialitas,* [l] *spissitado;* [m] *crassitudo,* [n] *distinctio,* [o] pro severitate, *dubietas* [p] *recompensatio;* [q] *mansionarij,* [r] pro incolis; *reclinatorium,* [s] quibus addi potest Græcum *monas,* [t] masculino genere ab isto usurpatum. Neque magis Cyprianea videntur hæc adjectiva, ut *cardinalis,* sic etiam *primordialis,* [v] *æternalis,* [x] *sacramentalis,* [y] *parricidialis,* [z] *consubstantialis,* [a] *lateralis,* [b] *parentalis;* [c] vel ista *diffinibus,* [d] *cognoscibilis,* [e] *incomsumptibilis,* [f] *conspicabilis,* [g] *irregressibilis,* [h] *intransgressibilis,* [i] *peremptorius,* [k] pro

ubi supra.

a *Prol.* 393. b *p.* 396. 401. 408. 421. 435. 443. 446. 449. 451. c *p.* 395. d 414. e 445. f 399. 44.. g 406. 437. h 426. i 426. 445. k 428. l. 440. 447. m 442. 452. n 442. o 446. p 447. q 452. r 396. s 395. 411. 424. 435. t 415. v 398. x 406. 416. y 406. 452. z 409. a 443. b 412. 430. c 413. d *ibid.* e 416. f 495. g 417. h 417. i 419.

k 422. 430. l 415. m 440. n 441. o 441. p 443. 495. q 444. r 448 s 449. t 451. v 393. x 439. y 409. z 426. a 406. b 440. c 432. d e 395. f 424. g 426. h 448. i 450. k 443.

CAPUT XXXIX.

pernicioso & letali; *veternus* [l] pro vetus; vel hæc participia, *incompactus*, [m] pro solutus; *fulcitus*, [n] pro fultus; vel illa de eodem furfure adverbia, *illocaliter*, [o] *æternaliter*, [p] *personaliter*, [q] *dispense*, [r] *potestative*, [s] *inconsumptibiliter*, [t] *filialiter*. [v] Hi, aliique consimilium vocum flosculi, quibus scriptor iste ornatus, conspersusque incedit, satis ni fallor, ostendunt, eum multis post Cyprianum sæculis vixisse. [x] Clarius etiam id res ipsæ loquuntur. Nam quod a Bellarmino [y] observatum est, hic docet Diabolum cecidisse de cœlo ante hominis creationem. [z] Contrarium docet Cyprianus in tractatu de zelo & livore. Tum hic & quidem non semel decernit sacramenta valere quicumque sint eorum ministri, [a] & diversam sententiam abominatur, abesseque jubet a fide Catholica, velut magnæ corruptionis fermentum. At nemo nescit Cyprianum sensisse, nihil valere baptismum ab hæreticis collatum. Adhæc iste *Novatum* vocat, [b] quem Cyprianus *Novatianum* constanter nominat. Præterea festum iste Nativitatis Christi, & Epiphaniorum memorat; [c] quod ex Origene, [d] Chrysostomo, [e] & aliis constat nonnisi diu post Cypriani tempora receptum fuisse. Sed & hic liquido affirmat suo tempore publicos carceres hebdomade (vt vocant) sancta a magistratibus fuisse reseratos; [f] quod nunquam nisi sub Christianis Principibus factum scimus. Sed & Cypriano indignissima est illa fane spurcissima, quæ ab hoc nostro affertur, de Erichthonio fabula: [g] in qua ipsa pueriliter hallucinatus est, dum Cyclopi temulento tribuit, quod Poëtæ de Vulcano narrant. Ad cætera accedit, quod hic ea Scripturæ interpretatione vtitur, quæ *vulgata* nunc dicitur; non Cyprianus, post cujus tempora eam editam fuisse constat. Exempli gratia scriptor de operibus Christi hæc ex Isaia recitat; [h] *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis* &c. *Vocabitur nomen ejus Emmanuel, admirabilis, consiliarius* Item ista ex Matthæo & Luca, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, Ipsum audite*; [i] Illa vero ex Ioanne, *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis*; [k] hæc denique ex Habacuc, *Absconditæ est fortitudo tua*; [l] omnia, vt liquet, ex Latino vulgari interprete. [m] Cyprianus hæc eadem loca, sed aliis verbis expressa, sic exhibet; *Natus est nobis puer, & filius datus est nobis*, [n] &c. *& vocatum est nomen ejus magna cogitationis nuntius*; *Hic est Filius meus dilectissimus, in quo bene sensi.* [o] *Nisi ederitis carnem Filii hominis* [p] &c. *Constabilita est virtus gloria tuæ.* [q] Sed & a Cypriani vsu, atque consuetudine id alienum est, quod iste auctor se vetustiorum Christianæ Ecclesiæ scriptorum opiniones citat; *Christi (inquit) sanguine conspersa creditur Adam calvaria qui sub loco, quo crux Domini fixa est, humatus creditur ab antiquis* [r] Et alibi; *His aliisque secretioribus rationibus, quas illustrium virorum subtilio-*

l 421. 423. m 406. n 435 o 451. p 397. q 395. 427. 447. r 413 s 418. t 424. 439. v 442 x. 446 y de script. Eccl. in Cypr. z Serm. de tentat. & jejun. a Serm. 4. de bapt. Chr p. 411. & Serm. 5. de Pass. Chr. p. 441. extr. b Serm. 6. de Coen. Dom. p. 430. c Serm. 1. de Natio Chr. mi. Serm 3. de Stell. & Mag. p. 410. d contr. Cels l. e f Serm. 8. de Chrismate p. 435. g Serm. 5. de iejun. p. 420. h Serm. 1 de Nat. Chr p. 407. i Serm. 1. de Nat. Chr. p. 4 3. k Serm. 6. de Cæn. Dom. p. 425. l Serm. 9. de Pass. Chr. p. 437. vlt. med. m Vid. Is. 9. 6. Matt. 3. 17. Luc. 9. 35. Ioan. 6. 54. Habac 3. 5.

n Cypr. l. 3. cap. 21. Testimon. ad Quir. o L. 1. Testim. cap. 10. p l. 3. cap. 25. Testim. ad Quir. q ibidem l. 2. cap. 21. r Serm. 10. de Chr. resurr. p. 442.

ra in-

ra ingenia indagarunt. septenarius numerus in Scripturis sanctis sæpe sacramentales causas complectitur. [s] Nihil istorum simile apud Cyprianum occurrit. Illa vero quæ initio statim apud hunc leguntur, inepte profecto & absurde dicta, quis Cypriano viro inprimis gravi, ac sapienti tribuerit? *Olim* (inquit ille) *tumultuarie, vel inconsiderate nomina rebus imponebantur; sed ex quo ad Adam adducta sunt singula, ut vocaret ea, & propria imponeret nomina, provisum est in populo antiquo & institutũ, ut aliqua esset in vocabulis ratio.* [t] Omnino ita loquitur, ac si velit fuisse hunc apud homines antequam Adam nomina rebus imposuisset, morem, ut ea rebus temere, & absque ratione imponerentur, Postquam vero a protoplasto singula nomen ex ratione acceperunt, tumultuariam illam fortuitæ nomenclaturæ consuetudinem desiisse. Quod quam stultum sit, omnes vident. Neque enim quisquam est tam væcors, qui nesciat nulla rebus neque temere, neque ex ratione nomina ante fuisse imposita, quam Adamus communis nostri generis parens ea ex Dei mandato imposuisset. Denique illud postremo conficit non esse hoc Cypriani opus; quod id omnes veteres Latinæ Ecclesiæ homines per novem a Cypriani morte sæcula plane penitusque nescierunt; quos tamen nullum fere scriptorem pluris, quam Cyprianum fecisse confessum est. Nescisse porro eos hoc opus, non modo inde intelligitur, quod id a nemine veterum laudatur, aut etiam levissime commemoratur; sed hinc etiam, quod Augustinus *peccatum originale* contra Pelagianos affirmans, ac multis longissimis disputationibus adstruens, omniaque Cypriani ad eam rem dicta studiosissime colligens, hujus libri nullus usquam in hoc argumento meminit, qui tamen dogma de peccato originali, & sæpe & disertissime ponit, iisque verbis utitur, quibus nulla de hoc argumento clariora dici possunt. [v] Itaque his rationibus compulsi ex ipsis adversariis non pauci, neque ignobiles viri totum hoc opus in dubium vocant. Negant enim esse Cypriani, & Erasmus, [x] qui fatetur librum hunc totum a suis codicibus manuscriptis abfuisse, & Ioannes Hesselius, Lovaniensis Theologus, [y] & Possevinus, Iesuiticæ societatis Sodalis, [z] Antonius Arnaldus Sorbonicus Magister. [a] Bellarminus [b] vero libri auctorem *Augustino sine dubio posteriorem* esse scribit; Nos vero non modo infra Augustini ævum, sed & paucis ante nostram memoriam sæculis vixisse eum putamus. Duodecimo enim Christianismi sæculo natum esse istum fœtum ostendit manuscriptus codex, qui auctore, ac teste Thoma Iamesio, [c] extat ac servatur in Bibliotheca Oxoniensis Collegii (quod *omnium animarum* dicitur.) In eo enim codice totus hic habetur *de cardinalibus Christi operibus* liber, non sub Cypriani, sed sub *Arnoldi, Bonavallensis Abbatis* nomine, non *ad Cornelium*, sed *ad Hadrianum Papam* inscriptus. Floruit autem Arnoldus (qui & Carnotensis, fortasse a patria, & monasterii cui præfuit in Carnotensi parœciâ situ, dicitur) Bernardi Clarævallensis Abbatis temporibus; cujus discipulus

CAPUT XXXIX.

s serm. 12. de Sp. S. p. 452.

t Prol. p. 394.

v Vid. serm. 1. de Nat. Chr. p. 400. 404. Serm. 2 de circumc. p. 406. Serm. 5. de jej. & tent. p. 418. Serm. 7. de ablut. ped. p. 432.

x In Censura.

y L. de comm. sub utraq. specie.

z Præf. in Appar.

a Part. 1. de la freq. comm. c. 11.

b l. 6. de amiss. grat. c. 2.

c Tractatu de suppositiis scriptis p. 12. 13.

CAPVT XXXIX. quoque fuisse fertur. Certe ad eum extat Bernardi epistola amicissime scripta de suo obitu jam imminente. Objit autem Bernardus a. D. 1153. Paucis post ejus obitum annis scriptum ab Arnoldo hoc *de cardinalibus Christi operibus* volumen inde apparet, quod Hadrianus Papa, cui liber in Oxoniensi codice inscribitur, iis temporibus occurrit hujus nominis IV. qui ab a.D. 1154. ad 1159. Sedem Romanam tenuit. Sed & præter Oxoniensem librum, hoc opus Hadriano Papę inscriptum fuisse docet alter manuscriptus Regiæ apud nos Bibliothecæ codex; qui tametsi Arnoldi auctoris nomen non præferat, præfert tamen diserte Hadriani, ad quem scriptus est liber. Neque mirandum est, quod ad eum Arnoldus scripserit. Hadrianus enim Anglus domo, nomine Nicolaus, cum patre pauperrimo natus esset, summa egestate compulsus, quod in patria vel fodere, vel mendicare erubesceret, in Galliam adolescens transivit; & a clericis S. Ruffi in Provincia, ob corporis, & ingenii elegantiam benigne susceptus, ita studio & labore improbo profecit, vt Abbate defuncto in monasterii patrem eligeretur; & post aliquot annos ab Eugenio Papa, Bernardi discipulo, Albanensis episcopus ordinaretur. Mox legatione apud Dacos & Norvegos multa cum laude functus, tandem mortuo Eugenii successore Anastasio, in Romanam sedem evectus est, assumpto Hadriani nomine. Itaque qui jam inde a puero in Gallia vixisset, qui S. Ruffi in Provincia Abbas fuisset, qui ab Eugenio Episcopatu donatus & honoribus auctus esset, facile ei innotescere potuit Arnoldus, homo Gallus; ad hæc Bernardi istis temporibus celeberrimi haud degener discipulus; Ex qua notitia noster fiduciam cepit hoc ei suum opusculum, jam summa adepto, inscribendi. Vides, vt res ipsæ, ac tempora Oxoniensis libri titulo congruant. Sed ejus fidem etiam inpensius firmat totius operis accuratissima cum Arnoldi ingenio conformitas. Exstant enim illius viri aliquot alia certa & indubitata opuscula; ex quibus de ejus animo, ingenio, sententiis, & oratione fieri judicium potest. In Bibliotheca Patrum duo habentur ejus libelli, prior de *laudibus Virginis Mariæ*; alter de *septem verbis novissimis a Christo in cruce prolatis*. Ad hos postea accessit tractatus *de operibus sex dierum* ante annos quadraginta Altissiodori primum editus. Hunc quoque Bellarminus auctorem esse scribit secundi libri de vita Bernardi. Iam quisquis hos libros cum hoc nostro *de cardinalibus Christi operibus* tractatu sedulo comparaverit, non dubitabit quin omnes sint germani fratres, vnius ejusdemque parentis fœtus; adeo & res & verba, & omnia denique inter se congruunt, planeque gemina sunt; vt non sit ovum ovo similius. In omnibus cernitur culta quædam, ac compta barbaries, dignaque Bernardi ævo ac disciplina facundia, crebris, pauloque audacioribus tropis, antithetis, & homœoptotis, & commaticis acuminibus, vibrantibusque subinde argutijs, & aliis id genus vel senescentis, vel circa tirocinia lascivientis eruditionis deliciis abundans; ac supra sui sæculi infœlicitatem

Vide Gulielm. Neubrig. l. 2. c. 6. ista fusius narrantem.

T. 1. p. 375. 379.

De script. Eccl. in Arnold.

assur-

assurgens quidem nonnihil, sed ita tamen, vt eam passim inspersæ sermonis sordes prodant. Qualis fere est Petri Blesensis, & Bernardi ipsius idea, & aliorum illius memoriæ paucorum. En tibi Arnoldinæ eloquentiæ specimen, vbi noster epulonis in gehenna pœnas describit, *In proprio (inquit) adipe frixæ libidines bullient, & inter sartagines flammeas miserabilia corpora cremabuntur.* Ex hoc cætera disce, quorum paria sunt, quæ omnes Arnoldi esse confitentur. Sermone quinto de tentatione hoc habentur; *Ieiuniorum sudoribus iam importuna se ingerit, & subtilissimis aculeis penetrans animos dum extollit emollit, & pungit cum vngit.* Argutia placuit. Itaque eam alibi quoque in re dissimillima ponit, vbi de Spiritu Sancto, *Hic* (inquit) *absque emendicatis aliunde suffragijs quos compungit, inungit.* Occurrunt iidem in vtrisque operibus loci, ita tractati, vt auctorem eundem esse appareat. In libro de operibus sex dierum hoc habet de Deo; *Complectitur omnia, intra solidans, extra protegens, supra fovens, infra sustinens.* Sic quoque de operibus Christi, *Vniversa ambit, implens omnia, excedens cuncta, intra se omnia continens, extra vniuersa complectens.* Ita & de Christo matrem Ioanni in cruce commendante hæc in opusculo de Mariæ laudibus dixerat: *Cur modo non dicis,* Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? *Modo matrem non abijcis, sed commendas discipulo, & vicariam imponis sollicitudinem illi, quem præcipue diligis.* &c. *Virginitas virginitati commendatur.* Eadem in libro de cardinalibus operibus Christi sic expressit; *Considero te in cruce de matre sollicitum, cui volenti loqui tecum cum evangelizares, negaveras retroactis diebus colloquium, & prætuleras matri auditores verbi pauperes spiritu, dicens eos tibi esse pro matre & fratribus qui voluntati Patris obtemperant. Nunc materno moveris affectu, & thalamum humanitatis tuæ cubiculario dilecto commendas* &c. *& obsequium Virginis virgini discipulo tradis* His subtexit, quæ in alio opere posuit; *Iam non Ioseph tanti mysterij oneratur præpositura, sed Ioannes; quia iam exigebat ratio, vt coniugii removeretur opinio* &c. *Habebat Ioseph in hac Christi dispositione rationabilem contradictionem, cum alteri commendaretur Maria, si se cognovisset carnalem maritum.* In alio vero opere de his sic agit; *Ioseph qui eatenus ministraverat, te Ioanne subrogato cedit, nec maritalia iura opponit, vt obseretur os loquentium iniqua in posterum quia matrimonium illud dispensationi divinæ, non copulæ carnali servierat.* De legis Mosaicæ per Christi mortem abrogatione hæc in libro de operibus Christi leguntur; *Mortuus est Moyses, & veteris litteræ putruerunt ænigmata. A facie novi olei desiccatæ sunt vnctiones antiquæ. Tota veteris instrumenti incompacta struis; est tabernaculum demolitum; arca ab allophylis capta; totus templi decor ad Assyrios est translatus.* De re eadem in opere de vltimis Christi verbis paria habentur; *Vnctus erat Christus oleo lætitiæ præ cunctis humana natura participibus, qui etiam* præ Angelis nomen hæreditabat differentius; *& exsiccata iam erat a facie huius olei Iudaica vnctio, & necesse erat vt complicaretur*

CAPVT XXXIX.

Serm. 11 de ass. Chr. p. 448
p. 4 16.
De op. 6. dier. fol. 11. 2.
fol. 3. 6.
Serm. de Nativ. p. 103.
T. 1. Bibl. Patr. p. 277. 2.
Serm. 9. de Pass. Chr. p. 441.
L. de verb. Dom. novess. T. 1. Bibl. Patr. p. 387. 6.
Serm. 8. de vnct. chrism. p. 435.
tract. 6. 354. d.

CAPUT XXXIX.

plicaretur Ephod, & Theraphin non apparent, & quicquid Beseleel vel contexerat, vel calaverat, locum daret vivis, & rationalibus documentis. Cætera ejusdem generis persequi longum esset. Hæc de sensibus ipsis satis sunt, vt intelligas hac in parte non obscura deprehendi in illo *de Christi operibus* libro Arnoldini ingenii vestigia. Clariora vero atque expressiora sunt ejusdem sermonis signa. Quæ enim hujus operis vocabula Cypriano, & Cyprianei sæculi scriptoribus insueta & inusitata supra observavimus, ea fere omnia Arnoldo familiaria reperiuntur. *Intimare* quo gaudere, plurimumque vti diximus scriptorem *de operibus Christi*, apud Arnoldum vbique ad fastidium occurrit; bis in brevissimo de Mariæ laudibus opusculo; vndecies in tractatu de novissimis Christi verbis, octies in libro de operibus sex dierum; quod quidem nos raptim legentes numeravimus. Arnoldi quoque est illud, quod istic notavimus, *absentare se*; apud quem in opusculis certis, ac indubitatis illa leguntur, *absentare se passioni.* [a] *a corpore se absentare,* [b] *& se a piorum coetu absentare.* [c] Est & Arnoldi illud *iniuriari*, [d] quod illic in veniebamus; & *rubricare*, [e] & *hilarescere*, [f] & *conquadrare*, [g] *causari* [h] pro conqueri. Iam & illa nomina *efficientia*, & in plurium numero *efficientiæ,* [i] & *impossibilitas,* [k] & *sensualitas,* [l] & *passibilitas,* [m] & *crassitudo,* [n] & *dubietas,* [o] & *recompensatio,* [p] & *reclinatorium;* [q] ista, inquam, merito mireris apud eum scriptorem reperiri, qui Cypriani nomen gerit, si Arnoldum esse Oxoniensi libro assentiaris, nulla mirandi supererit ratio, cum hæc Arnoldo familiaria esse ex certis ejus operibus, quorum loca in margine annotavimus, satis constet. Eadem est & adjectivorum illorum, quæ supra quoque observavimus ratio; *primordialis,* [r] *cognoscibilis,* [s] *peremptorius* [t] pro letali, *inconsumptibilis,* [v] *conspicabilis,* [x] *æternalis,* [y] quæ & ipsa Arnoldus passim vsurpat. *Cardinalis* vero vocabulum, quod in ipso illius operis titulo positum est, Arnoldus idem pæne habet in deliciis. Nam & *bona* itidem *cardinalia,* [z] id est præcipua, & in quibus nostra omnis fœlicitas vertitur, & *fontem cardinalem* [α] non semel, & *rerum cardines* [β] apud eum legimus. Ex his observare est scriptorem adjectivis hujus formæ delectarum; ex quo genere præter superiora *sacramentalis* vocabulum plurimum quoque vsurpavit. Atqui hoc ipsum Arnoldi quoque est, qui & *sacramentalia dona,* [δ] & *sacramentalem sitim,* [ε] dicat; & præter nuper notata ejusdem

a *l. de verb. Chr. noviss. tract. 1. p. 382. c.*
b *tract. 6. p. 394. b.*
c *de oper. 6. dier. fol. 77. 6.*
d *De verb. Chr. nou. trac. 1. p. 382. c.*
e *tract. 6. p. 396. d.*
f *tract. 5. extr.*
g *tract. 1. p. 380. a. & de oper. 6. d. fol. 47. a.*
h *tract. 4. p. 390. b.*
i *Præf. in trac. p. 375. & de oper. 6. d fol. 45. a.*
k *de laud. Virg. p. 375 b.*
l *Ve:p. 6. 6. f. 48. a. 103.*

m *de laud. Mar. p. 586. a.* n *Tract. 5. p. 301. e.* o *Tract. 4. p. 390. b. Tract. 5. p. 391 b* p *tract. 1 p. 382. e.* q *Præf. in tract. de nov. &c. p. 375.* r *De op. 6. dier.* s *Præf. in Tract. de 7 nov.* t *Tract. 1. extr.* v *De laud. Mar. p. 376. b. & Tract. 6. p. 365. c.* x *De op. 6. dier. fol 90. b.* y *Tract. 6. de noviss. p. 394 a. De op. 6. dier. fol. 175. a* z *De op. 6. dier. fol. 78. b.* α *ibid. fol. 41. a. 51 a.* β *ibid fol. 67 6.* γ *De op. card. Chr. p. 409. 424. 452.* δ *De laud. Mar p. 376. d.* ε *Tract. 4. de noviss. p 388. c.* ζ *Præf. in Tract. 7. nov.* η *ibid* θ *De op. 6. dier fol. 30. b. 51. a.* ι *ibid. fol. 92. a. 99. a.* κ *Præf. & tract. 5. de 7. nov. p. 392. c. Tract. 6. p. 334 a.* λ *Serm. de Nativ p. 400.* μ *De ieiun & lent. p. 423.* ν *Serm. de Vnct p. p. 435.* ξ *ibid. p. 437.* ο *Præf p. 379.* π *Tract. 1. p. 380. a.* ρ *Tract. 3. p. 387. c.* σ *Tract. 6. p. 395 d.* τ *De op. 6. dier. fol. 100 d.*

generis

generis passim habet; vt *seminalis*, ζ *causalis*, η *elementalis*, θ *gehennalis*, ι &c. Adverbium *potestative*, quod in libro de Christi operibus, bis legi supra observavimus, ter ipsum quoque occurrit in tractatu *de novissimis Christi verbis*. κ Huc & illud pertinet, quod *negotij* vocabulum peculiari quodam sensu, eoque non eleganti pro *re* positum, in his vtrisque operibus crebrum est. Nam vt in libro *de Christi operibus*, de Maria natum Christum complectente, lactante, attrectante, *totum negotium plenum gaudio* λ legimus, & alibi *Diaboli negotia*, μ & *pietatis negotia*, ν & *absolutionis nostræ negotium*; ξ ita etiam in tractatu de *novissimis Christi verbis* invenimus, & *passionis negotium*, ο & *Dominicæ dispẽsationis negotium*, π & *pacifica quietaque negotia*, ρ & *redemptionis negotium*. σ ac denique in libro de operibus sex dierum *miseriæ negotium*. τ Ex his Arnoldini & ævi, & ingenij, & sermonis characteristicis notis, quas tam multas in scriptore *de cardinalibus Christi operibus* concurrentes deprehendimus, non equidem dubito, quin id verissimum sit, quod testatur Oxoniensis liber, opus Arnoldi Bonævallensis Abbatis genuinum esse, illius ad quem data est ea epistola, quam omnium novissimam jam in vitæ supremis versans scripsit Bernardus; ad quem item pertinere tres Arnulphi Lexoviensis sub eodem Hadriano IV. Põtifice Episcopi epistolas, tertiam, decimam septimam, & quinquagesimam veri-simillimum mihi videtur, tametsi eæ in vulgatis codicibus *Ernaldo Bonævallensi Abbati* * inscriptæ sint, facili librarij errore *Ernaldum* pro *Arnoldo* scribentis; cujus denique illa alia extant a nobis memorata de *Sanctissimæ Virginis laudibus*, *de septem novissimis Christi verbis*, ac postremo *de operibus sex dierum* opuscula. Et sane vero consentaneum est hominem pium ac religiosum, qui de primis Dei operibus in sex dierum creatione scripsisset, de Christi Domini præcipuis, quoque in nostri generis redemptione operibus scribendum sibi putasse. Neque vero quemquam moveat, vel in diversa rapiat, quod hic *de cardinalibus Christi operibus* scriptor suum a se suppressum nomen in præfatione * testetur. Ab auctore primum sine suo nomine editum & fateor, & eorum temeritas arguit, qui per summam inscitiam atque inverecundiam id Cypriano tribuerunt; quod non esset fortasse factum si auctor ab initio nomen suum primis libri exemplaribus præscripsisset. Sed qui hoc confiteor, Illud etiam contendo facile fieri potuisse, vt Arnoldum auctorem operis fuisse ex ipsius vel ore vel manu postea intelligerent viri familiares, ejusque nomen iis libri exemplaribus, quæ apud se habebant, præfigerent; e quibus vnum fuisse apparet Oxoniensem illum manu exaratum codicem. Cæterum non semper contingere, vt eorum librorum auctores lateant, qui latere; voluerant, eoque sua nomina dissimulaverant, Vincentii Lirinensis Commonitorium, & Salviani Massiliensis de Ecclesia Dei opus docent; quæ eorum vere atque indubitato esse omnes sciunt, tametsi ea vterque suo suppresso, & alieno *Peregrini* & *Timothei* assumpto nomine inscripta edidissent. Ex

CAPUT XXXIX.

* T. 3. Bibl. Patr. p. 539.

* Præf. extr. p. 399.

Capvt XL.

his patet, quam absurde Latini ex hujus operis testimonijs suas quasdam traditiones Ecclesiæ tertii sæculi, quo Cyprianus floruit, jam notas receptasque fuisse argumententur; quam præ cæteris ridiculus sit bonus Lindanus, dum nostros homines quodam hinc descripto loco sic appellat; *Hic, hic mihi* (inquit) *advigilate Evangelici, Hic vos alloquitur Beatus Martyr Cyprianus, universi orbis magister, orbis totius miraculum.* Tu vero, inquam, Episcope, vehementer falleris, totoque, quod aiunt, cœlo aberras, qui pro Cypriano tertii sæculi Episcopo & Martyre; Abbatem nobis obtrudis annis post Martyris mortem pæne nongentis natum.

Lindan. Pan. l.4.c.6.

Capvt XL.

De libris Origenis Latine a Ruffino Aquileiensi interpretatis. Ruffinum Latine vertisse Origenis libros περὶ ἀρχῶν, *& expositionis in epistolam ad Rom. libros decem. Eundem quoque (non autem Hieronymum) interpretatum esse einsdem Origenis homilias in Genesim, in Exodum, in Leviticum, in Numeros, in Deuteronomium, in Iosuam, & in Iudices, quæ nunc Latine tantum extant. Ruffinum esse pessimæ fidei interpretem ex Eusebianæ eius versione apparere. In illis autem Origenicis plurima passim immutasse, nonnulla detrahentem, quædam adiicientem, singula ad Latini lectoris gustum temperantem probatur primo ex eius proprio de his suis versionibus testimonio. D. Petavii de eodem iudicium.*

Ex omni veterum Patrum censu nemo est, qui acrioribus vtrimque studiis vel oppugnatus fuerit, vel defensus, quam Origenes. Eo factum est, vt de ejus nomine ac operibus posteri varie pro variis in auctorem animis luserint. Qui virum oderant, longe maximam eorum monumentorum partem delererunt, quæ ille pæne innumerabilia reliquerat; Adhæc eidem vt videtur, multa Arianismo & alijs pestibus infecta subdiderunt, quo majorem illi invidiam conciliarent. Altera ex parte, qui ei studebant, neque ipsi pauca, Origenis sui nomine ficta spargebant, sui sæculi fidei & moribus consentanea, & quæ vere ejus erant, ea haud segniter interpolabant, & vel resectis, vel emendatis quæcumque apud eum reperiebant ab Ecclesiæ sui temporis placitis abhorrentia, pro Origenicis sua edebant. Ita accidit, vt maximi atque incomparabilis viri paucissima ad nos pervenerint, eaque ipsa ita multipliciter corrupta ac vitiata, vt si vnum, aut alterum exceperis, nullum fere ejus opus extet omni ex parte sincerum. De suppositiis, quæ & nostri homines, & ipsi etiam Latini non indiligenter notarunt, nihil nunc dicam. De cæteris, quæ Origenis quidem erant, sed posterorum

fraude

fraude ac dolo malo interpolata sunt, operę pretium facturum me putavi, si antiquitatis studiosos monerem, quod ab his longe majus; quam ab illis, periculum esse judicem. Illa enim facile quisque cavet, eruditorum censuris notata, & ab Origenicorum operum censu semota. Hæc, quæ pro Origenicis censentur, incautos lectores fallunt, dum quidquid in iis reperiunt, id vere Origenis esse magno mentis errore sibi persuadent. Ac ea quidem, quæ Græce extant, plæraque sincera & impostoribus intacta esse videntur; sed illa sunt oppido pauca. Plura in Bibliothecis latere audivi; quæ nescio cur tamdiu premantur, cum quotidie in lucem exire videamus infinitam vim librorum longe & recentiorum & deteriorum. De iis tantum Origenis operibus loquar, quæ Latine, non Græce habemus, & quidem jam olim a veteris memoriæ interpretibus reddita. Nam qui nostro & parentum nuper sæculo vel opus contra Celsum, vel tractatus in Ioannem, & alia quædam Latine sunt interpretati, ii multo meliori fide in his versati sunt, quam veteres in iis, quæ ante duodecim sæcula & Origenis Græcis reddiderunt.

CAPUT XL.

Ruffinus, Ecclesiæ Aquileiensis presbyter, Hieronymi æqualis, Pręfatione & Peroratione in epistolam ad Romanos, se ipse testatur [a] Homilias, sive oratiunculas Origenis in Genesim, & in Exodum, & in Leviticum, & in Iosuam, & in Iudices, & in tres Psalmos, nempe in XXXVI. XXXVII. XXXVIII. a quindecim in epistolam ad Romanos volumina Latine esse interpretatum; seque pollicetur *in Numerorum, & in Deuteronomij libros, Deo permittente, aliqua dicturum*; eos nimirum, quas in hos libros habebat, Origenis homilias sic latine, vt cæteras, quas absolverat, interpretaturum. Alibi vero tradit libros ejusdem de Principiis quatuor a se quoque Latine esse redditos; [b] vbi & obiter docet Hieronymum duas homilias de Cantico Canticorum in Latinum transtulisse ex Græco, moxque eundem dicit *vltra septuaginta libellos Origenis, quos homiliaticos appellabat, aliquantos etiam de tomis in Apostolum scriptis transtulisse in Latinum*. Scio epistolæ ad Romanos expositionem in vulgaris Origenis codicibus Hieronymum interpretem præferre; & Præfationem in eandem ad Heraclium, Hieronymo ibidem quoque tribui. Sed vtramque Ruffini esse, non Hieronymi, docet Cassiodorus; *Epistolam ad Romanos Origenes* (inquit) *viginti libris Græco sermone declaravit; quos tamen supra dictus Ruffinus in decem libros redigens adhuc copiose transtulit in Latinum.* Hoc vero etiam eo liquido confirmatur, quod Hieronymus sua ipsius opera in Catalogo extremo recensens, & nominatim quæ ex Origene interpretatus erat, commemorans, de hoc in epistolam ad Romanos opere, quod in primis erat dicendum, plane nullum verbum facit. Idem vincunt ea, quæ Erasmus ad hanc rem attulit. Nimirum ex peroratione in epistolam ad Romanos patet qui illa in hanc epistolam ex Origenis Græcis Latine edidit, eundem esse qui Clementis decem

a *Ruffin. Perorat. in ep. ad Rom. T. 2. Orig. p. 634. & Præfat. in ep. eand. p. 455.*

b *Id. Præfat. in L. περὶ ἀρχ. T. 1. p. 664.*

Cassiod. L. de div. lect. c. 8. p. 281. a.

Hier. in Catal. c. 135.

Erasm. Censura Origenis.

CAPUT XL.

Recognitionum libros Gaudentii Episcopi rogatu Latine vertit. Hos Clementis libros Ruffinum Latine vertisse & docet diserte Gennadius, & operi (quod adhuc extat) præfixa ad Gaudentium Episcopum epistola, sive Præfatio clamat. Nihil ergo dubitandum est, quin & Ruffinus expositionis in epistolam ad Romanos ex Græcis Origenis ductæ vetus auctor sit. Itaque quas sibi in ejus peroratione ipse asserit Latinas homiliarum in Genesin, in Exodum, in Leviticum, & in Iosuam interpretationes, frustra Hieronymo vel omnes, vel plærasque, libri tribuunt. Sunt omnes Ruffini. Sed antiquarii Hieronymi esse maluerunt, quod hujus, quam Ruffini, veri auctoris, illustrius esset, & apud plærosque gratiosius nomen. *Hoc* enim *facere solent* (inquit in simili argumento Cassiodorus) *qui res vitiosas cupiunt gloriosi nominis auctoritate defendere* Iam qui, qualisque Græcorum interpres fuerit Ruffinus, luculentissimo documento est ab eo olim Latine edita Ecclesiastica Eusebii historia etiam hodie vtraque Græce Latineque superstes. Si quis enim auctorem cum interprete contenderit, reperiet Ruffinum, quod verissime scripsit Miræus, *nimia libertate vsum fuisse, multa addentem, dementem, ac mutantẽ; dimidiũ octavi libri omisisse decimum vix attigisse.* Sed cætera mitto. Ad Origenem venio; quem quam licenter, quamque inverecunde habuerit, ipse quod est vltimæ impudentiæ, veritus credo, ne sua flagitia nesciremus, abunde est professus, vt nullo alio in eum teste, sit opus. Sic ergo ille Præfatione ad Macarium in libros περὶ ἀρχῶν nobis sua ipse egregia in hoc genere facinora enarrat; *Interpretando* (inquit) *sequor regulam prædecessorum, & eius præcipue viri cuius superius fecimus mentionem* (fecerat autem Hieronymi) *qui cum vltra septuaginta libellos Origenis, aliquantos etiam de Tomis in Apostolum scripsis transtulisset in Latinum, in quibus cum aliquanta offendicula inveniantur in Græco, ita elimavit omnia interpretando, atque purgavit, vt nihil in illis, quod a fide nostra discrepet. Latinus lector inveniat. Hunc ergo etiam nos licet non eloquentiæ viribus, discipulum* † *tamen regulis inquantum possumus sequimur, observantes scilicet, vt ea quæ in libris Origenis discrepantia inveniuntur, proferantur.* Hæc ille; fingens scilicet Origenis libros *ab hæreticis & malevolis corruptos esse atque interpolatos*; vt siquid in eis ab illius quem dixit, *Latini lectoris fide*, discreparet, id ab ipso quoque Origene discrepare intelligeretur, adeoque velut ab hæreticis in ejus libros immissum jure vel eraderetur, vel emendaretur, Quo illa spectant, quæ paulo post in hunc modum subjicit; *Sicubi ergo nos in libris eius aliquid circa* * *id invenimus, quod ab ipso in cæteris locis de pietate, de Trinitate fuerat definitum, velut adulteratum hoc & alienum, aut prætermisimus, aut secundum eam regulam protulimus, quam ab ipso frequenter invenimus affirmatam. Siqua sane veluti peritis jam & scientibus loquens, dum breviter transire vult, obscurius protulit, nos vt manifestior fieret locus, ea quæ de ipsa re in aliis eius libris apertius legeramus, explanationi studentes; nihil tamen nostrum diximus, sed*

licet

Gennad. in Catal. c. 17.

Cassiod. l. de div. c. 8. p. 131. b. unic.

Aub. Mir. Not. ad Gennad. c. 17. de Ruffino.

Ruffin. Præf. l. 1. in l. περὶ ἀρχ. T. 1. Orig p. 664.

† lege disciplinæ, vt legitur T. 2. Hier. edit. Erasm. fol. 67. n.

* contra ibid.

licet in aliis locis dicta, tamen sua sibi reddidimus. Eadem iterum Præfatione ad tertium ejusdem operis librum; *Sicut* (inquit) *in prioribus libris fecimus, etiam in istis observavimus, ne ea, quæ reliquis eius sententiis, & nostræ fidei contraria videbantur, interpretarer; sed velut inserta ea ab aliis, & adulterata præterirem.* Tum profitetur *brevitatis gratia se aliqua ex his* quæ Origenes dixerat, *resecare commodum duxisse.* Hæc ergo nostri in interpretando ratio, ac methodus fuit, vt in iis Origenis libris quos Latine edebat, *lector* sui scilicet sæculi *Latinus* nihil inveniret, quod *a fide sua*, id est ab iis doctrinis, ac traditionibus, discreparet, quæ quinto sæculo apud Latinos obtinebant. Iam cum Origenes annis centum & sexaginta ante Ruffini mortem apud Græcos floruerit, nemo non videt a Ruffino interpretatum Origenem, non de sui, sed de Ruffiniani ævi fide ac moribus testari; qua impostura nulla fieri potuit sceleratior. Sic enim accidit, vt hunc a Ruffino ita instructum atque ornatum auctorem legentes, putemus quascumque res apud eum reperimus, eas tertii sæculi vere fuisse; cum tamen constet plærasque serius in Ecclesiam irrepsisse, Christianis ante quartum sæculum ignotas. Denique bonus iste interpres, non qui fuerit auctoris sui in iis libris, quos interpretandos suscepit, sensus, quæque mens ac ratio nos docet (quod *fidi interpretis officium* esse omnes vident) sed quid sibi, quid suis Latinis placeat, edisserit. Neque eũ juvat, quod affert Origenem ea, quæ ipsi tribuit, tametsi non his locis, aliis tamen dicere. Primo enim interpretis est ea edere, quæ auctor in eo libro posuit, quem ipse interpretandum suscipit; non quæ idem in aliis fortasse opusculis dixit. Licet ei in librum a se fideliter interpretatum commentari & Notas in eum suas addere, & siqua alibi ab auctore scripta ad præsentes ejus sensus explicandos vtilia legit, ea referre; Illa vero in ipsum librum immittere ac infulcire, vt hic ab auctore dicta videantur, quæ aliis in libris fortasse dixit, id manifestæ est, & quidem intolerabilis perfidię. Quo & illud secundo accedit, quod vehemens suspicio est fallere Ruffinum, dum negat se quicquam Origenicis περὶ ἀρχῶν libris inservisse, quod non in alio aliquo ejusdem auctoris opere legisset. Certe quæ de ὁμοουσίῳ Patris, Filii, & Spiritus Sancti toties apud Ruffinum in libris περὶ ἀρχῶν leguntur; quod ibidem negatur *quicquam in Trinitate maius, minusve dicendum esse*; quod ibidem legitur *in sola Trinitate bonitatẽ substãtialiter in esse*;* nõ in Patre solo, sed *etiã in Filio, Spiritu Sãcto*,* & alia ejusdẽ generis æque in eã rẽ diserta, ac est ipsa Nicæna definitio hęc inquã in vllis Origenis libris scripta vnquã ab ipso fuisse, nemo Origenis & antiquitatis Ecclesiasticę gnarus facile credet. Itaque recte omnino ac vere eruditissimus Petavius Ruffinum, quod complures Origenis e scriptis ejus *errores sustulit, ac pro iis catholica dogmata substituit*, id *temere* fecisse judicat, *imo flagitiose*; *non solum* (inquit) *quia veterum interpolare libros ac pro libito commutare periculosi res exempli est; sed etiam quod errata illius non emendavit omnia.* Et paulo post scribit Ruffi-

CAPVT XL.

Ruffin. Præfat. in 3. περὶ ἀρχ p. 712.

l. 1. περὶ ἀρχ. c. 3. p. 677.

* ibid. c. 6 p. 182. init.

† ibid. c. 5 p. 679 infr. med.

Petav. T. 2. Theol. Dogm. L. 1. c. § 2. p. 17.

ibid. § 4. p. 18.

CAPVT XL. nianam illam librorum de Principis *editionem neminem sine stomacho, ac tam stolidi interpretis odio legere posse.*

Neque vero tu Ruffinum putes in aliis Origenis vertendos castiorem, aut religiosiorem fuisse. Pari in omni licentia, etiam in quædam immaniori grassatus esse suo ipsius testimonio convincitur. Gloriatur enim alibi sibi *nec in cæteris defuisse plurimum laborem, dum supplere cuperet ea, quæ ab Origene in auditorio Ecclesiæ ex tempore, non tam explanationis, quam ædificationis intentione perorata sunt; sicut* (inquit) *in homiliis, sive in oratiunculis in Genesim, & in Exodum fecimus, & præcipue in his, quæ in librum Levitici ab illo quidem perorandi stylo dictata, a nobis vero explanandi specie translata sunt. Quem laborem adimplendi quæ deerant, idcirco suscepimus, ne pulsata quæstiones, & relicta, quod in homiliatico dicendi genere ab illo sæpe fieri solet, Latino lectori fastidium generarent. Nam illa quæ in Iesu Nave, & in Iudicum librum, & in trigesimum sextum, & in trigesimum septimum, & trigesimum octavum psalmum scripsimus, simpliciter expressimus vt invenimus, & non multo cum labore transtulimus.* Hactenus Ruffinus. Sed nusquam ille se licentius aut flagitiosius gessit, quam in epistolam ad Romanos. Fatetur enim se Heraclio ira jubenti obsequentem, quod *erat Origenis quindecim voluminum corpus, græce ad quadraginta fere, aut eo amplius versuum millia productum, abbreviasse, & ad media,* quatenus fieri potuit, *spatia coarctasse.* Sed & in hoc opere se profitetur, quantumvis brevitati studentem, non tamen ea solum *breviasse, quæ longa erant,* sed etiam *addidisse aliqua & explevisse, quæ deerant.* Quin etiam prædicat in iis *supplendis, quæ* Origenes in suis exegesibus *omiserat, immensum sibi & inæstimabilem incubuisse laborem.* Atque hæc quidem Ruffinus; in quibus istum vides simpliciter atque ingenue confiteri se nihil Origenis attigisse, aut attrectasse, quod non ex sua illa absurdissima interpretandi lege, contaminaverit ac fœdaverit; adeoque eum flagitii non pœnitere, vt id velut præclarum aliquod ἀνδραγάθημα jactet, atque ostentet, laborisque turpissimi præmium pæne poscat; quasi qui homines fallit, ac in errorem inducit, optime de iis mereatur. Sed ne in his quidem stetit hominis audacia. Aliud multo indignius audi. *Desunt fere* (inquit) *apud omnium bibliothecas* (*incertum sane quo casu*) *aliquanta ex ipso* (expositionis in epistolam ad Romanos corpore) *volumina; & hæc adimplere in Latino opere, & integram consequentiam dare, non est mei ingenii. Sed vt tu credis, qui hæc exigis, muneris fortasse divini.* Clare significat in eo, quod ex Græco transtulit, Origenis exemplari defuisse aliquot tomos; Iacturam sarcire non suum, sed Dei opus esse fatetur; & ausus est tamen homo ad prodigium stolidus rem aggredi, ac de suo, quæ Origenis deerant, supplere, & *integram operis,* vt loquitur, *consequentiam dare.* Neque tamen vspiam monet, quot, vel qui tomi illi fuerint, quos supplevit; neque sua a vere Origenicis vel minimo judicio discrevit; ita vt in

Ruff. Perorat. in ep. ad Rom. p. 634.

Id. Præfat. in ep. ad Rom. p. 455. Id. perorat. in ep. ad Rom. p. 634.

Id. Præfat. in ep. ad Rom. p. 455.

vt in toto opere nescire lectorem necesse sit, Origenem-ne an Ruffinum legat. CAPVT XLI.

CAPVT XLI.

Iustissima Erasmi ad hanc Ruffiniana interpretationis rationem indignatio. II. Argumentum; Ruffini in Origenicis interpretandis flagitia convincuntur ex quorumdam locorum, qua Graece vt ab auctore scripta sunt, in Philocalia habentur, cum Ruffiniana interpretatione. Ioanni Tarini in aliquot eius loca animadversiones id ipsum confirmant. Loci Graci ex hom. in Ios. 20. cum Ruffinianis parallelismus.

AD hæc omnia merito indignatur Erasmus; *Ruffino* (inquit) *peculiaris est ista temeritas, cuius vnicum studium fuisse videtur omnes illustrium auctorum libros attrectando contaminare. Non pudet illum in hoc* (ad Epistolam ad Romanos) *peroratione fateri se homilias Origenis in Genesim, Exodum, & maxime Leviticum sic immutasse, vt qua ille adificandi studio populariter dixit, ipse explanandi specie transtulerit.* Tum omnes, quas sui hujus facinoris caussas adfert Ruffinus, excutit, ac refellit; & quam futiles sint ostendit. *Argute vero* (inquit) *distinxit adificationem ab explanatione, quasi non & explanatio spectet adificationem auditorum. Qua porro deerant in homilijs ab ipso supplenda? Quastiones, inquit, pulsata, & relicta. Atqui tales adhuc restant in homilijs, quas vertit. Sed fac supplesse; Vnde supplevit? Ex suo ingenio. Non est verisimile; sed vt arbitror, ex tomis Origenis, in quibus tractat exactius, qua apud populum loquens differebat, vel quia nolebat auditores prolixiore sermone onerare, vel quia rudibus ac parum attentis nolebat illa retrusiora ingerere. Quod dico ipse fatetur prafans in libros περὶ ἀρχῶν. An protinus ibi defectus est, vbi aliquid potest addi? Cur igitur non supplevit Origenes scholia? Cur ex homilijs, quibus Origenes loca quadam delecta exponit, fecit perpetuos commentarios? In suo quodque genere plenum est, in quo prastitit auctor, quod proposuit, ac promisit.* Hæc executus pergit Erasmus; & quod ait Ruffinus defuisse aliquanta in omnibus fere Bibliothecis Origenicæ in epistolam ad Romanos expositionis volumina, eaque se supplere aggressum esse dicit, id pro merito exagitat; *Quid?* (inquit) *an ille lustrarat omnes omnium Bibliothecas? Sed caute addidit fere. Quod si in aliquot Bibliothecis non deerant volumina, cur de suo supplere maluit, quam ex illis adijcere? Saltem indicasset ea volumina, vt sciremus, quid esset Origenis, quid Ruffini. Addit, quod est omnium impudentissimum, se totum hoc opus ad dimidium prope contraxisse. Quis ferat hunc tantorum virorum monumenta ac pretiosas Ecclesia divitias pro sua libidine detruncantem, augentem, immutantem?* Hic paucis de Ruffi-

Erasm. Censur. oper. Orig. De comment. in ep. ad Rom.

CAPUT XLI.

Ruffiniana Eusebianæ Historiæ interpretatione interjectis Erasmus ad Origenica redit; *Nec fui* (inquit) *dissimilis fuit* (Ruffinus) *in vertendis libris* περὶ ἀρχῶν. *Quædam submovit, ac pro his alia supposuit; quædam obscurius dicta ex aliis Origenis libris reddidit explanatiora; nec indicat, quæ sint illa, quæ submovit, aut quæ sint, quibus lucem addidit.* Postremo indignans Ruffinum hominem, vt apparet, ingenii neque fœlicissimi, neque admodum eruditi, ita contaminasse illustrium Ecclesiæ doctorum libros, neque eo minus a Gennadio invidiosissime laudatum, ac Hieronymo & Augustino pæne prælatum, tandem vir optimus in vota pia quidem, sed inania desinit; *Vtinam* (inquit) *extarent Græca Origenis monumenta, quo Ruffinicas artes possemus deprehendere* Atque hoc quidem Erasmus; cujus quam justa sit indignatio, vident omnes boni, ac Ecclesiasticæ eruditionis studiosi. Quod vero optat, *artes Ruffinicas deprehendi*, tametsi id non admodum necesse sit, quando reum habemus confitentem, ac tantum non nos admonentem, vt ab ipsius fraudibus & imposturis careamus; hoc ipsum tamen quod optat Erasmus, aliqua quidem ex parte fieri præstarique posse non despero. Illud quidem (fateor) multo esset potius ac optabilius, vt omnia, vel saltem quamplurima Origenis Græca haberemus, quo & Ruffini omnia peccata pervidere, eoque carere possemus, & (quod ego maximum ac præcipuum duco) ex Origene, quo nemo fere ex veteribus accuratius, & ad docendum accommodatius scripsit, certo dicere, quæ Christianæ Ecclesiæ tertio, quo ille vixit, sæculo doctrina fuerit, quæ traditio, qui ritus, ac cultus. Sed quamquam magna, ac pæne inæstimabilis sit tantorum ac tam multorum Origenis, quibus caremus, opera jactura; supersunt tamen magno Dei beneficio, aliquot, & quidem minime contemnenda doctissimi illius ac celeberrimi viri certa veraque opera; quæ si ad cætera, quæ cupimus, explenda minus valent, certe ad id, quod bonus Erasmus optabat, satis sunt. Nam inter ea, quæ Origenis Græce habemus, extant quædam eorum, quæ Ruffinus Latine interpretatus est, particulæ; ad quas licet Ruffiniana exigere, & ex ea collectione deprehendere quæ illius viri fuerint in hoc, quod suscepit, interpretandi munere *artes*, id est fraudes, & impostura; quam nulla religio, nulla diligentia; quam projecta & impudens ad quidvis pro suâ libidine addendum, detrahendum, immutandum audacia. Denique inde patere potest, quam verum sit Ruffini de se ipso, quod nuper audivimus, testimonium, quantaque ille fide ea omnia in interpretando præstiterit, quæ se vel jam præstitisse in quibusdam gloriabatur, vel in aliis præstiturum minabatur. Nam anno hujus, quod jam decurrit sæculi 18. diu post Erasmi mortem, Ioannes Tarinus Andegavus Lutetiæ ex Bibliotheca Regia Philocaliam Origenicam edidit, olim a Basilio, & Gregorio Nazianzeno ex variis Origenis commentariis excerptam. In eo autem opere non pauca extant ex ipsis illis Origenis libris descripta, quæ a Ruffino Latine interpretata, vel vt verius dicam, contaminata, viriata, & mise-

CAPUT XLI.

& misere interpolata habemus. In ipso statim limine a prima pagina ad 52. occurrunt duo loca & quidem prolixa ac luculenta ex libris τῶν ἀρχῶν excerpta. Prior locus, qui pagina 14. in Christi doxologiam desinit, ex quarti libri capite primo; † sequens ad pag. 50. versum 13. ex capite secundo desumptus est; * quæ deinceps ad pag. 52. habentur, nusquam apud Ruffinum ad illius libri finem leguntur. * Sed & ejusdem operis libri tertij caput primum, [a] quod est de libero hominis arbitrio, totum in Philocalia Græce descriptum habetur pag. 264. ad 312. Tum ex homiliis in Iosuam, quas Latine Ruffinus edidit, locum insignem capite Philocaliæ duodecimo a pag. 101. ad 105. ex homiliæ XX. exordio [b] Græce descriptum legimus. Item ex homilia II. in Leviticum, quam a Ruffino Latine habemus, [c] locum Philocalia capite primo pag. 54. non contemnendum Græce exhibet. Eadem nobis Græce integra conservavit duo ex Tomis in epistolam ad Romanos loca; unum capite 24. a pag. 398. ad 407. ex Tomo primo; alterum ex nono, a pag. 88. ad 94. capite nono. Hæc tametsi pauca, siquis altera cum alteris non oscitanter comparaverit, abunde ostendent, qui vir sit Ruffinus, quamque diligenter caverit, nequa in re ab illa sua Origenicæ interpretationis idea deflecteret, quam supra audivimus. Dixerat se quædam, velut ab aliis *inserta præteriturum*, alia *brevitatis gratia resecturum*, nonnulla *explanationi studentem adjecturum*. Omnia optima fide præstitit. Origenes initio homiliæ in Leviticum secundæ hæc dixerat; *Iudaismi qui oculis videtur, & ejus; qui mente percipitur; hoc est Iudaismi manifesti & occulti discrimen cum non intelligerent impij & omni execratione digni heretici discesserunt statim a Iudaismo & harum scripturarum totiusque legis auctore Deo defecerunt, & alium Deum ab eo, qui legem & Prophetas dederat, & qui cœlum & terras fecerat, confinxerunt*; & cætera quæ plura sequuntur usque ad illa verba; *non litteram, sed animam in præsenti pervestigemus, si vero possimus, etiam ad spiritum ascendemus, secundum sacrificiorum, quæ lecta sunt rationem.* Hæc Origenes; Omnia Ruffinus brevitatis gratia resecuit; & plane alia tum exordiens, tum post exordium Origenes Tomo in epistolam ad Romanos nono locum Pauli exponens ex cap. 20. *Quid igitur lex peccati?* De multiplici nominis legis significatione fuse disserit, & ex ea occasione monet diligenter esse in Scripturis distinguendos homonymorum vocabulorum sensus. Locus sic incipit; *Non quomodo lex unum nomen est; sic unus ubique est Scriptura de lege sermo.* οὐχ ὥσπερ ὄνομα ἓν ἐστι νόμος, οὕτω καὶ εἷς ὁ περὶ νόμου πανταχοῦ τῆς γραφῆς λόγος. Sic vero post septimam paginam definit; *in qua* (ad Romanos epistola) *quæ de lege dicuntur, diversis modis dicuntur, & diversis rebus imponuntur, ut videatur Paulus rem propositam non exsequi.* Ruffinus hæc credo ne teneras suorum Latinorum aures offenderunt, omnia delevit, neque ullum eorum vel levissimum vestigium in tota septimi illius capitis expositione reliquit. Quæ vero de illis Pauli verbis; quæ ipso statim epistolæ initio occurrunt, *Paulus*

† *Orig. Ruffini T.1.p.737.*
* *ibid.p.739.*
* *Vid ibid.p. 746.lin.10. post* innumerabiles.
[a] *ibid.L.3.c.1. p.712. ad 788.*
[b] *Hom.20.in Iof.p.325.*
[c] *ibid.p.108*
Orig. Homil.2. in Levit.in Phila.c.1.p.54 ad 56.
Orig.hom.2.in Lev.T.1.p.108
L.6.in epist. ad Rom.a p.552. ad 559.

CAPVT XLI.

segregatus, ἀφωρισμένος, in Evangelium Dei, Origenes Tomo primo fuse suo more disputaverat; Ruffinus ita misere pro suo instituto mutilavit ac discerpsit, vt in dimidia pagina,* qua illa verba exposuit, vix tenuem aliquam Origenis vmbrarii deprehendere liceat. In opere περὶ ἀρχῶν, jam diximus, multa illum, quæ capite secundo libri quarti habentur, omnino prætermisisse. Ibidem post illa Origenis verba, *cum multi de Israel doctrina ipsius non acquieverint*, **qui & gentibus erant vocantur*, plane alia apud auctorem, alia apud interpretem sequuntur. Ita in ejusdem operis libro tertio, quod auctor dixerat, [a] *odij in Esau causam in ipso Esau fuisse antequam esset in Rebecca vtero*, id plane prætermisit; quod vero de Iacobo ibidem Origenes dixerat *dilectionis caussam in Iacobo fuisse antequam crearetur*, πρὸ τοῦ ἐνσωματώσεως, id est *antequam*, si uerbum verbo reddas, *incorporaretur*; id inquam sic corrupit, ac immutavit, vt dicat, *Iacob dilectum esse, etiam dum adhuc in matris vtero haberetur*. [b] Nimirum timuisse videtur ne peregrinum Origenis de animarum antequam in corpora infundantur præexistentia, bonisque ac malis meritis dogma suos Latinos offenderet. Iam Origeni haud parcius aliena adjecit, quam sua detraxit; tametsi illud, quam hoc, si non flagitiosius, certe periculosius esse videatur. Ita in eodem de Principiis opere duabus ab Origene allatis Christi prædictionibus ipse tertiam de suo infulsit, hanc scilicet; *Prædicabitur hoc Evangelium in omnibus Gentibus*. Ibidem paulo post Origenes *Ethnarcham* sive *gentibus Iudæorum principem* dixerat; Ruffinus addit de suo, *quem nominant Patriarcham*. Mox non paucis interjectis, scribit Origenes; *Superati & victi sumus, qui ex gentibus a gratia sermonis ejus capti sumus*; Ruffino hęc satis non fuerunt; Adjecit, *& velut exuviæ quædam victoriæ ejus existimus*. Origenes in eodem libro dixerat *ea quæ de Deo sunt, veluti primaria ac præcipua necessario fuisse* in scripturis *constituta*, τὰ περὶ θεοῦ ἀναγκαίως ὡς προηγούμενα τέτακται. Ruffino hæc non satis plena visa sunt; Itaque auctiora de suo sic fecit; *De Deo*, (inquit) *id est de Patre & Filio & Spiritu Sancto, ab his viris divino Spiritu repletis principaliter designatur*. Hiccine veritus est, ne Lectori Latino obscurius esse videretur ab Origene vsurpatum simplex *Dei* nomen? Eoque vt clarior, magisque perspicuus esset locus suam illam de Patre, Filio, & Spiritu Sancto, exegesin adjecit? Hanc quidem ille supra suarum additionum, vel, vt ipse eas vocat, *explanationum* causam afferebat. Sed quam falso eam sit caussatus, vel vnus hic locus ostendit. *Dei* enim nomine nullum apud Christianos est notius, ac familiarius; neque quisquam nostrorum fuit, qui nesciret hoc vocabulo Patris, Filii, & Spiritus Sancti numen contineri; eaque de re lectores hoc loco admoneri eo minus necesse erat, quod ipse Origenis statim & quidem ἀμέσως addit, *& de Vnigenito ipsius, qualis sit natura, quomodo sit Dei Filius*, περὶ θεοῦ ἀναγκαίως ὡς προηγούμενα τέτακται, καὶ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ, ποίας ἐστὶ φύσεως, καὶ τίνα τρόπον υἱὸς τυγχάνει θεοῦ, & cætera quæ de Filii œconomia

Philoc.c.14.a. p.398. ad 407.
† L.1. in ep. ad Rom. T.2. Orig. p.460.
* Philoc.c.1.p. 49. Orig. T.1.p. 745. infr. med.
a Philoc. o.p. 377. extr.
b L.3. περὶ ἀρχ. c.1.p. p.721. med.
Philoc.c.1.p.4. Orig. T.1.p.736
L.4. περὶ ἀρχ. c.1.
Philoc. ibi l.c.7
L.4. περὶ ἀρχ. ibi. 738
Philoc.c.1 p.28
L.4. περὶ ἀρχ. c.1.p. 742. ant. med.

mia sequuntur. Quæ verba ostendunt nomen *Dei* initio positum, ab Origene intelligi non *essentialiter*, de tribus divinitatis personis, vt exponit Ruffinus, sed (vt loquuntur) *personaliter* de Patre; quo factum est, vt Ruffinus cogeretur illa, quæ addita descripsi, aliter quam erant apud auctorem, ita efferre; *tum vero de Sacramentis Filij Dei, quomodo Verbum caro factum sit* &c. vnde apparet illam ejus explanationem non modo, quod diximus, supervacaneam, sed etiam absurdam esse & auctoris menti ac verbis repugnare. Itaque vera hujusmodi adjectionum causa non ea fuit, quam Ruffinus obtendit; sed longe alia. Ille nimirum vt Origenem liberaret ex, qua vulgo flagrabat, invidia, veluti de Sanctæ Trinitatis ὁμοουσίῳ male sentiens, non illa modo ex ejus scriptis delevit, quæ ad Arianismum vergebant; sed ea insuper illi passim opportune & importune affingit, quæ Nicænis decretis, & Catholicorum fidei erant consentanea, vt ita homo ad vnguem Catholicus suis lectoribus videretur. Hæc est vera ratio, cur hoc loco Dei nomine simpliciter posito suam illam exegesin, *id est Pater, & Filius & Spiritus Sanctus*, præter rem adjecerit. Neque dubito, quin huc quoque pertineat, quod apud eum in hoc quoque opere legimus, *vivere præter corpus* (id est absque corpore) *nullam aliam naturam posse præter Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum*; & in eodem libro iterum; *Videre & videri corporum res est; quod vtique nec Patri, nec Filio, nec Spiritui Sancto inter se invicem competenter aptabitur.* Sic & in epistolam ad Romanos; *Nos nullam creaturam, sed Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum colimus.* In his Origenes *Deum* simpliciter dixerat; non distincte & explicite *Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum.* Cur enim hoc potius, quam illo modo diceret, nulla ratio suberat. Huc quoque pertinet, quod Ruffinus eum facit dicentem, *impietatis esse crimen, adorare alium quempiam præter Patrem Filium, & Spiritum Sanctum*; & alibi, *nullum invincibilem, nullum immutabilem, nullum sine initio, & sine fine, nullum Creatorem omnium, nisi Patrem, cum Filio, & Spiritu Sancto.* Ejusdem esse ingenii, veri perquam simile videtur Trinitatis nomen in iis, quæ Ruffinus ex Origene transtulit, assidue inculcatum; vt in opere de Principiis; *Natura Trinitatis modum visionis excedit his, qui in corpore sunt.* Et; *Substantia* (inquit) *Trinitatis principium est & causa omnium.* Sic etiam in Genesim de Noacho; *Fide Trinitatis ad longitudinem vitæ, immortalitatemque descendit.* [a] Et; *Auctum est nomen Isaac super terrã, cũ adimplevit nobis scientiam Trinitatis.* [b] Et in Leviticum; *Quid est quod a rebus omnibus segregatur, nec est commune eum reliquis, nisi sola substantia Trinitatis?* [c] Et in Numeros; *Sola Trinitatis substantia est, quæ non extrinsecus accepta sanctificatione, sed sui natura sit sancta.* [d] Et de arca Noe philosophans; *Qua* (inquit) *Trinitatis sacramentum in numero 300. cubitorum designat.* [e] In Iosuam; *Per Spiritum Sanctum mysterium beata Trinitatis impletur.* [f] Et paulo ante ibidem dixerat, *illos priores, qui per legem habebantur, contigisse quidem scientiam Trinitatis, non tamen inte-*

CAPVT XLI.

Orig. περὶ ἀρχ. L. 2. c. 2. extr. p. 589. init.

ibid. c. 4. extr. p. 694.

Id. L. 1. in Rom. c. 1. T. 2 p. 468. extr.

ead. ibid. p. 467.

Id. hom. 6. in Exod. p. 77

L. 2. περὶ ἀρχ. c. 4. extr. p. 694.

ibid. L. 4. c. 1. p 747. extr.

a Orig. Hom. 2. in Gen. p. 16. infr. med.

b ibid. hom. 12. p. 43.

c Id. in Levit. hom 7. p. 139 extr.

d Id. in Num.

Caput XLI.

gre & perfecte, sed ex parte; [g] & mox negarat, Patres (scilicet Veteris Testamenti) *extra fidem & salutem fuisse Trinitatis*. Sexcenta sunt apud nostrum interpretem ejusdem generis, quæ non dubito apud auctorem, vel omnino defuisse, vel aliter dicta fuisse, consulto in hunc modum a Ruffino expressa, vt Origenes ab hæreseos circa Trinitatem suspicione purgaretur. Qui plura in his quæ Philocalia exhibet a Ruffino peccata cognoscere cupiet, illa ipsa videat, & cum Ruffinianis comparet. Comperiet hoc interprete neminem esse posse deteriorem, neminem in mutilandis, augendis, invertendis, ac denique pro sua libidine fingendis auctoris sui dictis audaciorem, vel impudentiorem. Doctissimus Tarinus, qui periculum fecerat, subinde has ad Origenis sui loca, notas apponit, In exordium L. 4. περὶ ἀρχῶν. *Totum hoc proœmium Ruffinus contorsit, &, vt solet, in omnia alia abijt.* Ad alium locum; *Sua hic supposuit Ruffinus*, & paulo post, *His Ruffinus non pauca assuit, explanationi, vt ipse ait, studens.* Et alibi; *Excurrit longissime Ruffinus, in suis, opinor, non in Origenis spatijs.* Et mox tam molesti, tamque inepti interpretis credo, pertæsus, se hæc deinceps prætermissurum denuntiat, *ne ad scopulos semper adhærescat.* Item; *Vide* (inquit) *sit-ne tui stomachi, quod struit Rufinus.* Ad alium locum; *Interpicit Ruffinus de duabus tunicis, vt & sequentibus de percussa maxilla.* Tum; *Addit Ruffinus*; Aut quis extra maximum crimen habebitur ipse sibi inferens manus? *Cætera transilit* Item de aliis quibusdam Origenis verbis; *Hæc* (inquit) *desunt apud Ruffinum.* Et ad initium homiliæ secundæ in Leviticum; *Hæc* (inquit) *non reperias in pervulgatis homilijs in Leviticum*; id est (vt supra ostendimus) in Ruffinianis. In principium L. 3. περὶ ἀρχῶν. *Addit Ruffinus*; Cum quibus se quoque vnum faciens Propheta ait. In homiliam in Iosuam 20. cujus interpretem Hieronymum ex vulgatis codicibus nominat; tametsi is, vt opinor, idem quoque Ruffinus sit; *Hæc* (inquit) *vberrime, non modo interpretatur, verum etiam, qui ejus ævi mos fuit, explanat.* Ad locum e primo Tomo in epistolam ad Romanos; *Alia hæc sunt* (inquit) *in interpretatione D. Hieronymi.* Verius dixisset, *Ruffini.* Hæc saltem a Tarino perstricta lege. Videbis nihil eum præter verum dixisse; ac merito in ipso Notarum limine Ruffinum ex interpretum censu pęne summovisse, dubitantem, an is *interpres* sit, ac non potius αὐτόνομος scriptor. Ita satis ni fallor, probavimus Ruffinum Origenicis, quæ est interpretatus, libere quæ libuit, & detraxisse, & adjecisse; quod suum fuisse interpretandi institutum ipse supra profitebatur. Superest, vt expendamus, an id æque verum sit, quod ille ibidem affirmabat se in Iosuam singula sic expressisse, vt apud Origenem invenerat. Extat enim in Philocalia * vt diximus, locus, vnde hac de re judicium fieri potest, luculentissimus, ex homilia XX. decerptus. Locum, qui prolixior est, non describam totum; sed ejus tantum particulam cum Latina interpretatione, & nostra, & Ruffini, & quæ apud hunc supersunt, diverso charactere notabo.

f hom. 11. p. 214. init.
e ibid. hom. 21. p. 254. init.
f Id. in Ios. Hom. 3. p. 291. ant. med.
g ibid. p. 290. extr.

* Philoc. c. 8. p. 102.

Orige-

CAPUT XLI.

Origenes.

Ὥσπερ τοίνυν αἱ ἐπῳδαὶ δύναμίν τινα ἔχουσι φυσικὴν, καὶ μὴ νοῶν ὁ κατεπᾳδόμενος λαμβάνει τι ἐκ τῆς ἐπῳδῆς κατὰ τὴν φύσιν τῶν φθόγγων τῆς ἐπῳδῆς, εἴτε εἰς βλάβην εἴτε εἰς ἴασιν σώματος ἢ ψυχῆς ἑαυτοῦ· οὕτω μοι νόει πάσης ἐπῳδῆς δυνατωτέραν εἶναι τὴν σημασίαν τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ὀνομάτων. εἰσὶ γὰρ τινες δυνάμεις ἐν ἡμῖν, ὧν αἱ μὲν κρείττονες διὰ τούτων τῶν οἱονεὶ ἐπῳδῶν τρέφονται συγγενεῖς οὖσαι αὐταῖς, καὶ ἡμῶν μὲν μὴ νοούντων ἐκείνας τὰς δυνάμεις νοούσας τὰ λεγόμενα, δυνατωτέρας ἐν ἡμῖν γίνεσθαι πρὸς τὸ συνεργεῖν τῷ ἡμετέρῳ βίῳ· ὅτι γὰρ ἐστί τινα ἐν ἡμῖν ἀόρατα, καὶ πολλά γε ταῦτα, δηλώσει ὁ εἰπὼν ψαλμὸς, Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.

Quemadmodum igitur carmina vim quandam habent *insitā* (naturalem) & qui incantatur imprudens (non intelligens) aliquid a carmine accipit secundum naturam sonorũ, quibus constat carmẽ, sive ad damnum, (noxam); sive ad sanitatem (medelā) corporis, vel animæ suæ; sic tu mihi cogita omni carmine potentiorem esse significationem nominum, quæ in divinis Scripturis insunt. Sunt enim quædam in nobis virtutes (potestates) quarũ quidem quæ meliores sunt per hęc veluti carmina aluntur, quorum scilicet congeneres, atque affines sunt; illasq; virtutes, ea quę dicũtur intelligẽtes) nobis licet minime intelligẽtibus) fieri, in nobis potẽtiores ad hoc, vt vitæ nostræ opituletur. Esse enim in nobis quædã invisibilia & quidẽ multa, docebit Psalmus, dicens; Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.

Ruffinus. Hom 20. in Ios. Nave. Orig. T. 1. p 325.

Sic enim *creditum est a gentibus, quod quædam* carmina, *quæ præcantationes appellant, quibus istud artis est insusurrantes, nominibus quibusdam compellatis, quæ ne illi quidem, qui invocant, norunt*, ex solo vocis sono, *vel sopiantur serpentes, vel etiam de cavernis protrahantur abstrusi; sæpe autem & in corporibus humanis tumores, aut alia huiuscemodi voce sola reprimere dicũtur, interdũ etiam animæ stuporem quemdam sensus infligere, vbi tamẽ Christi non restiterit fides; quanto magis totius præcantationis & carminis* validiorem & potentiorem *ducendâm credimus quamcumque illam* Scripturæ Sanctæ vel sermonem, vel nominũ appellationẽ? *Sicut enim apud infideles contrariæ virtutes audientes illa, vel illa nomina in carminibus, vel præcantationibus, adsunt & exhibent famulatum, & dant operam in hoc ad quod invocari se ex illo, vel ex illo nomine senserint, officij sui rẽ quodammodo ac ministerij, cui semetipsos mancipaverint, dependẽtes; eo magis vtique cœlestes virtutes & Angeli Dei, qui nobiscum sunt, sicut & Domini de parvulis Ecclesiæ dicit, Quia Angeli eorum semper aßistunt in conspectu Domini, videntes faciem eius; libenter & grate accipiunt, si semper verba Scripturæ, & horum nominum appellationes, velut carmina quædam & præcantationes ex nostro ore promamus.* Quia etsi nos non

CAPVT XLI.

non intelligimus, quæ de ore proferimus, illæ tamen virtutes, quæ nobis *adsunt, pro* insunt intelligunt, & velut carmine quodam invitatæ, adesse nobis, & ferre auxilium delectantur. Quia autem sunt *non solum circa nos* multæ divinæ virtutes, *sed etiam* intra nos indicat Propheta cum dicit in Psalmis, Benedic anima mea Dominum, & omnia interiora mea nomen sanctum ejus, hoc est omnia, quæ intra me sunt.

Ipsa, vt vides, preter auctoris modum enormis interpretationis prolixitas ostendit Ruffinum multo plura *expressisse*, quam invenisse. Tum hoc ipsum docet propius inspecta & inter se collata vtriusque, id est & auctoris, & interpretis oratio. In hoc enim prælongas passim deprehendis lacinias, quæ in illo nullæ sunt; & illius verbis ac sententiis multam ab hoc aggestam rerum alienarum colluviem. Oratio apud auctorem simplex & expedita decurrit; Apud interpretem, plane vt Assyrium Callimachi flumen,

πολλὰ

Λύματα γῆς, καὶ πολλὸν ἐφ' ὕδασι συρφετὸν ἕλκει.

Sed & hic, perinde ac in aliis, Origenem Ruffinus non tam *interpretatur*, quam *explanat*. Nam quæ de suo adjecit, ea vt liquet, plæraque ad explananda auctoris verba dictaque pertinent; vt illud quod initio statim occurrit, *carmina* esse *quas pracantationes appellant*. Denique quod ille in aliis libris se fecisse confitetur, id hic quoque facere videtur, Origenem suum interpolare, & alium ab eo qui revera est, effingere, ne Latinis suis vel offensionem, vel fastidium pareret. Eo pertinet, quod non dicit simpliciter cum suo auctore *carmina sive pracantationes vim quandam habere physicam* sive *naturalem*, sed, *id a gentibus creditum esse*; quod metueret scilicet ne illa de physica verborum vi opinio (quam esse Origenis & hinc, & ex opere contra Celsum patet) Latinis lectoribus absurda ac peregrina videretur. Ideo rem mollivit, & sic expressit, vt hoc credidisse, non ipse Origenes, sed Gentiles intelligerentur. Ejusdem artis fuisse videtur, quod *Angelos nobiscum esse, & nobis adesse* dicit, pro eo quod apud auctorem invenerat *virtutes* (id est Angelos) *in nobis* esse & *validiores in nobis fieri*. Verebatur forsitan ne suos Latinos illud de pluribus Angelis in nobis residentibus, & viscera nostra (vt sic dicam) incolentibus primo aspectu moveret ac turbaret. Itaque vt hoc facilius concoquerent præmuniendos putavit; Eo illud primo dixit, quod in Ecclesia notum & receptum est, *nobis adesse*, & *nobiscum esse Angelos*; idque ex allata Domini Christi sententia comprobavit; quorum nihil est apud auctorem. Hæc præfatus tum demum illud aliud non æque vulgare Origenis sui scitum promit, vna cum Prophetæ testimonio, quod id Origenis mirifice, ac si vera licet dicere, parum valide, parumque fœliciter confirmare conatus est. Cætera non describo; in quibus Ruffini par vbique licentia cernitur; vt cum paulo post,

Orig. L. 1 contr. Cels. p. 20. init.

post, in medias Origenis de eodem argumento disserere pergentis voces hæc de suo inferre, ac infulcire non dubitavit. *Quid dico quia divinæ virtutes pascantur & epulentur in nobis, si nos verba divinæ scripturæ proferamus ex ore? Ipse Dominus noster Iesus Christus, si nos inveniat his vacantes, & hujuscemodi studijs & exercitijs operam dantes, non solum pasci & refici dignatur in nobis, verum etiam si has epulas apud nos viderit apparatas, Patrem secum dignatur adducere. Sed hæc quia satis magna & supra hominem videntur, non meis tibi, sed ipsius Domini & Salvatoris sermonibus comprobentur dicentis; Amen dico vobis, quia ego & pater veniemus, & mansionem faciemus, & cœnabimus apud eum. Quem? Illum profectò, qui sua mandata custodit.* Hæc ibi Ruffinus; de quibus ne vnum quidem μῦ in Græcis Origenis extare comperies, si ea, vt in Philocalia habentur, inspexeris. Ex hoc brevi specimine apparet Ruffinum sui vbique similem, ne in Iosuam quidem fidum fuisse Origenis interpretem. Vnde porro argumentari licet, si ab auctore in his ipsis tam longe discedit, in quibus se singula aiebat expressisse, vt invenerat; quid eum in cæteris fecisse putandum sit, vbi se ipse quædam Origeni vel adjecturum vel detracturum pro suo nescioque instituto professus est?

CAPVT XLI. *Origen. in Iosf. hom. 20. T. 1. p. 325 inf. med.* *Philoc. c. 12. p. 104 init.*

CAPVT XLII.

Argumentum Ruffinianæ in Origenicis fidei III. inde ductum quod plurima in ijs immiscuerit, quæ ab auctoris 1. *traditione.* 2. *eruditione.* 3. *more.* 4. *lenitate ac verecundia.* 5. *ævo.* 6. *lingua evidenter aliena sunt.*

ITa Ruffini fides & suo ipsius testimonio, & Græcis Origenis quæ supersunt, locis abunde arguitur ac convincitur. Cæterum tanta fuit hominis in hoc scribendi genere audacia, protervia, atque securitas vt etiamsi deesset vtrumque illud argumentum; opera certe vel sola satis futura sint ad fraudem deprehendendam. Hæc enim ipsa per se loquuntur ac pæne clamant alium esse ab Origene, quem in iis scriptorem expressit Ruffinus. Quod nunc ad hanc profligandam causam demonstrare aggredior.

Id vero clare liquidoque ex iis intelligitur, quæ plurima in his a Ruffino interpretatis occurrunt ab Origenis vel traditione, vel eruditione, vel more ac stylo, vel gravitate & verecundia, vel ævo, vel ipsa denique lingua aliena. Ac Origenis quidem traditioni illa inprimis non videntur consentanea, quæ in his crebro ac passim inspersa leguntur de ὁμουσίῳ Filii & Spiritus Sancti cum Patre; qualia sunt, præter ea quæ jam supra attigimus, alia non pauca; vt quæ in Leviticum de profitenda, & contra hæreticos asserenda Patris, & Filii, & Spiritus Sancti

Caput XLII.

Orig. in Levit. hom. 13. T. 1. 168. extr. 169. init.
Id. in Num. hom. 12. p. 216. init.
ibid. p. 216. extr.
Id. in Gen. hom. 4. p. 13. init.
ibid. hom. 5. p. 74. ante med.
Id. in Rom. L. 4.
Id. id ep. ad Rom. L. 7. T. 1. p. 575. init.
Id. ibid. L. 9. p. 588. med.

Sancti vnitate ac æternitate scriptor pluribus differit; & quæ in Numeros diserte ponit, trium *esse distinctionem personarum in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto*; sic tamen vt *Trinitatis vna sit substantia, & natura*; & ibidem, *Iesum Christum Filium Dei propria quidem substantia subsistere, vno tamen cum Patre & Spiritu Sancto Deitatis fonte nominari*. Et hæc in Genesin, *Filium esse æqualem Patri*; Et homilia sequente, Christianos *vnum Deum confiteri*, sic tamen, *vt eadem confessione Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum asserant vnum Deum*; & in alio rursum opere (*Eum credere dicimus in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum; qui integram, plenam, perfectam substantiam credit; qui nihil discrepans, aut extraneum in Trinitate profitetur.* Et rursum in alio ejusdem operis libro; *Si Filius Dei* (inquit) *super omnes dicitur, & Spiritus Sanctus continere omnia memoratur, Deus autem Pater est, ex quo omnia, evidenter ostenditur natura Trinitatis, & substantia vna, quæ est super omnia.* Denique quod in eodem opere contra Arianos & Sabellianos disertissimum habetur; *Aut male separant Filium a Patre, vt alterius natura Patrem, alterius Filium dicant; aut male confundunt, vt ex tribus compositum Deum, vel trina tantum modo appellationis in eo esse vocabulum putent. Qui autem bene annuntiat bona, proprietates quidem Patri, & Filio, & Spiritui Sancto suas cuique dabit, nihil autem diversitatis esse confitebitur in natura, vel in substantia.* Hæc, & siqua sint alia ejusdem sensus, non esse vere Origenis, sed ei affiicta a Ruffino fuisse facile ni fallor, concesserit eruditissimus Petavius, qui contendit, ac fuse disputat Origenem de æterna Filii, & Spiritus Sancti divinitate male sensisse, & in ea, quæ Arius postea defendit, non obscure propendisse. Sed & nos tametsi Halloixio & alijs, siqui sint, qui illum virum etiam hac in parte orthodoxum fuisse & ab Arianorum blasphemijs alienum malunt, faveamus; & quatenus rerum veritas patitur, assentiamur; non ideo tamen adducimur, vt credamus hæc ab Origene tam sæpe, tam denique dilucide atque enucleate de sanctissima Trinitate illis temporibus dicta esse, quibus, quod nondum exorta esset Arianorum hæresis, multa de hoc argumento simplicius, parcius, obscurius, & (quod negari non potest) etiam aliquando incautius loquutos esse constat, tum cæteros Patres illius ævi, tum ipsum etiam in operibus Græcis Origenem. Vt hunc vera de Filio & Spiritu Sancto sensisse concedam, illud quidem non dabo tam esse perspicue, ac commode de his mysteriis philosophatum, quam illum Ruffinus noster facit in ijs locis philosophari, quorum nuper specimen attulimus. Ista profecto post Nicænam Synodum, multoque adeo magis post Origenem scripta sunt; vt facile intelliget, quisquis ea cum Origenis sinceris hac de re sententiis diligenter contenderit, quæ & in ope contra Celsum, & alibi non paucæ supersunt. Collegit Petavius, apud quem videat eas, qui volet. Neque enim nostri instituti est ista nunc persequi accuratius.

Petav. T. 2. Theol. Dogm. l. 1. c. 4 toto.

Petav. vb. sup. §. 4. 5.

Orige-

CAPUT XLII.

Origenes (ut ex veris & indubitatis ejus operibus constat, & ut omnes pæne veteris ac recentis memoriæ, consentiunt) credidit ac docuit, pœnas omnes, etiam alterius sæculi a Deo decerni ac infligi ad purgandos peccatores; adeoque filios gehennæ, imo & ipsos quoque dæmones, post expiata diuturnis per multa sæcula cruciatibus crimina, aliquando, alios maturius, alios serius salvatum iri. At in libris Ruffinianis loca occurrunt huic errori adversantia; Ut in Leviticum, ubi scriptor pro certo affirmat pœnas, quæ *differuntur*, id est quæ de peccatoribus, non in hac vita, sed post mortem exiguntur, *æternas fore, & cum sæculis extensum iri*; cui dicto illud quoque congruit, quod supra in eumdem librum constituebat *ex peccatis, quæ post hanc vitam nobiscum transeunt quædam esse ita animabus infra, ut nequeant aboleri*; quas *animarum* vocat *maculas inexpiabiles*. Huc etiam id pertinet, quod in epistolam ad Romanos legimus; illos qui resurgent *in confusionem & opprobrium sempiternum habituros quidem vitam æternam, sed in confusione & opprobrio æterno.* — *Orig. in Levit. hom. 4. extr. p. 73. ibid. hom. 8 p. 146. init. id. L. 6. in ep. ad Rom. T. 2. p. 551. med.*

Est & ab Origenis doctrina (ut videtur) alienum, quod in his Ruffinianis libris legitur *neminem fere inveniri, in quo non fuerit immunditia.* Ille vero solet plane id atque ita negare, ut ex hoc immundorum censu neminem excipiat, præter Dominum. — *id. in Levitic. hom. p. 130 ini.*

Origenis vero eruditione (quæ summa fuit) nescio an satis digna sit illa vocabuli Græci ἅγιος etymologia, quæ in his libris occurrit, quod id *quasi extra terram esse significet*, ἅγιος scilicet, quasi ἄγειος diciquod sane puerile est. — *ibid. hom. 11. p. 160. infr. med.*

Ab ea quoque lenitate, quæ maxima ubique in hoc viro elucet, illud abhorrere videtur, quod ibidem Chiliastæ una cum hæreticis *Deum mundi conditorem esse* negantibus, adeoque parricidis, & in Patrem Christi & nostrum contumeliosis censentur, ac eodem ordine collocantur. Ab ejusdem verecundia nescio annon illud alienum sit, quod tam acriter alicubi scriptor urget, ut sacerdoribus omnium fructuum primitiæ offerantur; indignans *fructus terræ* quemquam gustare, quos *sacerdos nesciat, & Levites ignoret*, temereque ac falso definiens & asserens Leviticum *de primitijs frugum, vel pecorum mandatum*, *debere etiam secundum litteram stare*; sub novo scilicet testamento. — *ibid. p. 161 inf. med. id in Num. hom 11. p. 210 infr. med.*

Sed in his præcipue notanda sunt, quæ ab Origenis, cui tribuuntur, ævo sunt aliena, ut quod scriptor suo tempore *martyres fieri desiisse* dicit. *Non meremur* (inquit) *persecutionem pati propter Christum, nec mori propter nomen Filij Dei. Ideo etiam* (inquit) *Diabolus sciens per passionem martyrij remissionem fieri peccatorem non vult nobis publicas Gentilium persecutiones movere.* Scio sub Philippo & Alexandro Mammææ breves fuisse Paganicæ persecutionis inducias; Sed cum eadē illa bella, quæ Origenes in juventute viderat, paulo post redintegrata sint, non puto eum de pace Ecclesiæ hæc ita fuisse scripturum, — *Id. in Num. hom. 10. p. 207*

Caput XLII. quæ Constantini & Theodosii temporibus magis congruunt. Huc quoque illa pertinent, quæ in his libris de Ecclesiarum & altarium ornatu obiter dicta reperiuntur, Ruffini magis, quam Origenis temporibus congruentia. *Siqui tales sunt in nobis, quorum fides hoc tantummodo habet, vt ad Ecclesiam veniant, & inclinent caput suum sacerdotibus, officia exhibeant, servos Dei honorent, ad ornatum quoque altaris, vel Ecclesiæ aliquid conferant*, &c. Eosdem jam ante notaverat, *qui erga servos Dei religiosi sunt, & servire eis cupiunt, sed & ad ornatum Ecclesiæ, vel ministerium satis prompti paratique sunt*; & mox iterum, qui *erga servos Dei vel Ecclesiæ cultum videntur esse devoti, Ecclesias*, id est ædes sacras, vel *altaria ornare*, non erat (vt ego quidem arbitror) Origenicorum temporum; quibus ne altaria quidem consecrare & in titulum erigere adhuc inventum erat; vt docet Breviarum Romanum, in quo hujus inventi laudem Sylvestro P.R. tribui legimus. Ejusdem est census, quod in homilijs auditores objurgari videmus, quod vix *festis diebus ad Ecclesiam procedunt*; *Annon est Ecclesiæ tristitia & gemitus, cum vos non convenitis ad audiendum Dei verbum, & vix festis diebus ad Ecclesiam procedit?* & iterum ibidem; *Dicite mihi vos, qui tantummodo festis diebus ad Ecclesiam convenitis; cæteri dies non sunt festi? Non sunt dies Domini?* Scio Origenis ævo jam certos fuisse sacrorum conventuum solennes apud nostros dies; Locutionem denoto, *festis diebus procedere ad Ecclesiam*; & simile ejus exemplum vel ex Origenis Græcis, vel ex alterius æqualis scriptoris libris requiro.

id. in Ios. hom. 11. p. 309. init.

ibid. p. 308. ini. hom.

Brev. Rom. d. 9 Nov. Lect. 4.

Orig. in Genes. hom. 9. init.

ibid. p. 37. init.

Huc quoque pertinet nusquam neque Origeni in sinceris libris, neque alijs Origenis æqualibus scriptoribus vsurpatum *quadragesimæ* nomen, quod apud Homiliarum interpretem semel occurrit; *Habemus* (inquit) *quadragesimæ dies, jejunijs consecratos.* Ne dubites, quin hæc vna sit ex illis Ruffini, quas ipse supra memorabat, *explanationibus*, quæ auctori specie exponendi ea verba affingunt, quæ apud ipsum nulla erant. Ad hunc denique ordinem illud etiam pertinet, quod homiliarum interpres sic interdum loquitur, veluti jam suo tempore nostris solenne esset sacramenta occultare, neque de eorum materia & ritu aperte loqui; *Nostris* (inquit) *qui divinis mysterijs interesse consuestis, quomodo cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidas, ne consecrati muneris aliquid delabatur. Reos enim vos creditis, & recte creditis, siquid inde per negligentiam decidat.* Istum primo vides sollicite cavere ne rem ipsam proprio nomine eloquatur. *Corpus Domini* dicit, & *consecratum munus*. *Panem* nusquam dicit. Tum illum adeos solos vides sermonem repente convertere, qui erant initiati, adeoque *mysterijs interesse consueverant*; quia cæteris, id est catechumenis, hęc ignota erant; quasi ea nefas esse putet, alijs quam initiatis prodere; Plane vt Chrysostomo, & Augustino, & alijs ejusdem ævi mos est, cum de his in concione sermonem instituunt; sua illa vsurpare; *Norunt fideles, ἴσασιν οἱ*

id. in Levitic. hom. 10. p. 159

Id. in Exod. hom. 13. p. 141. infr. med.

μεμυη-

μεμυημένοι Quin & hac ipsa formula noster alibi vsus est, *Novit* (inquit) *qui mysterijs imbutus est* (οἶδεν ὁ μυηθεὶς , quod sæpe occurrit apud quarti quintique sæculi Græcos Theologos) *& carnem, & sanguinem verbi Dei. Non ergo immoremur in his, quæ & scientibus nota sunt, & ignorantibus PATERE NON POSSVNT.* Sic etiam alibi de baptismo; *Si vero* (inquit) *ad mysticum baptismi veneris fontem, & consistente sacerdotali & Levitico ordine initiatus fueris venerandis illis, magnificisque sacramentis, quæ norunt illi, quibus NOSSE FAS est, tunc etiam sacerdotum ministerijs Iordane digresso terram repromissionis intrabis,* In his, & siqua sint ejusdem generis alia apertissime significat hanc fuisse tum in Ecclesia, cum hæc scriberet, legem ne ista apud non initiatos efferrentur; quam Ruffini sæculo jam fuisse, & scimus, & fatemur; Origenis ævo fuisse, nescimus, imo nondum fuisse ex illius sæculi scriptoribus, scimus; quibus videmus nullam esse religionem de his apud quosvis palam, libere, aperte, absque istis mysticarum formularum ambagibus & scribere & loqui. Ipse Origenes (vt cæteros nunc mittam) ne adversus Paganos quidem disputans panem Eucharistiæ dissimulat; τοὺς (inquit) μετ' εὐχαριστίας καὶ εὐχῆς τῆς ἐπὶ τοῖς δοθεῖσι προσαγομένους ἄρτους ἐσθίομεν σῶμα γενομένους διὰ τὴν εὐχὴν ἅγιόν τι καὶ ἁγιάζον τοὺς μετὰ ὑγιοῦς προθέσεως αὐτῷ χρωμένους. *Nos cum precibus & gratiarum pro beneficiis acceptis actione oblatos panes edimus, corpus per precationem factos, sanctum quoddam & sanctificans vtentes eo cum sano proposito.* Alibi æque aperte nominat *cibum, per verbum Dei, perque obsecrationem sanctificatum,* τὸ ἁγιαζόμενον βρῶμα διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως, vt est in ms. codice; & ibidem disertius. *non materiam panis, sed dictum super illum sermonem esse, qui prodest non indigne Domino comedenti illum,* οὐχ ἡ ὕλη τοῦ ἄρτου (inquit) ἀλλ' ὁ ἐπ' αὐτῷ εἰρημένος λόγος ἐστὶν ὁ ὠφελῶν τὸν μὴ ἀναξίως τοῦ Κυρίου ἐσθίοντα αὐτόν.

CAPVT XLII.

Id. in Levit. p. 157. med.

Id. in Ios. hom. 4. paulo post init. p. 292. ext.

Id. contr. Cels. L. 8. p. 411.

Id. in Matth. 15. T. 2. p. 27.

Supersunt annotanda, quæ ab ipsa Origenis lingua abhorrere diximus. Is enim Græcus erat Alexandriæ natus, & quæcumque edidit, ea patrio sermone conscripsit; neque Latine eum scivisse verisimile est; nullum certe sermonis Latini vestigium in sinceris ac indubitatis ejus operibus extat. At in Ruffinianis multa sunt de Latino sermone observata, quæque non alium, quam Latinum hominem decent. Quale illud est, quod locum Pauli ad Colossenses, tractans in quo Latine scriptum est *Christum principatus & potestates traduxisse,* verbum *traduxit,* vrget, noster; *Quo* (inquit) *traduxit? nisi ad eremum? ad loca deserta?* Ista vero Græci auctoris non sunt, qui in Pauli codice ἐδειγμάτισεν, legebat, quod nullum significat de loco ad locum motum. Tale est & quod alibi memorat litteras apud Latinos esse XXIII. *Omnes, qui litteras* (inquit) *norunt, certum est; quod XXIV. si Græca, XXIII. si Latina litterarum elementa didicerint, & ex his omnia quæcumque scribenda sunt, scribunt.* Item, quod idem observat vocem *excuderunt ab excudendo, non excidendo dictam esse. Excudi enim* (inquit) *dicitur, quod*

Col. 2. 15.

Orig. in Levit. hom. 9. p. 155.

id. in Num. hom. 2. p. 185. med.

ibid. hom. 12. p. 217. med.

CAPUT XLII.

in saxo vel caditur, vel formatur. Quæ apparet non modo non Græce, sed etiam inepte, ac frustra dicta esse; quasi scilicet quisquam tam crassus sit, qui *excuderat* ab *excidendo* dictum esse suspicetur. Ejusdem farinæ est, quod alibi de verbo *extolare* observat, *Excolat autem* (inquit) dicitur hic (Numeror. 33. 31.) *non a colendo.* Sic & paulo ante hæc verba; *Non possumus* (inquit) *in Latina lingua uno sermone exprimere verbum Græcum, quod illi ἐκστάσιν vocant; id est cum pro alicuius magnæ rei admiratione obstupescit animus.* Sed & Latinarum vocum origenem ac etymon idem scriptor aliquando venatur; vt cum monet *Reges a regendo* dictos; quod apud Latinos quidem verum est; de Græcis liquido falsum; qui *Regem* eo vt notum est nomine vocant, quod nullam habet cum regendo affinitatem. *Si Reges* (inquit) *a regendo dicuntur, omnes vtique, qui Ecclesias Dei regunt, Reges merito appellabuntur.* Non vexo manifestam argumenti stultitiam; quod si sequimur, & ovium, & equorum, & bovum rectores, totidem Reges censebimus. *Divinationis* quoque Latinum vocabulum alibi scrutatur, & ejus etymon nos docet; *Divinatio, non (vt quidam putant)* divinitus (inquit) *datur; sed magis (vt mihi videtur) per antiphrasin, id est ex contrario nomen accepit, quasi quæ per homines dæmonibus repletos fiat.* Ex his vides, quam bellus sit noster Etymologus, quamque Origenis eruditione & nomine dignus. Sed & Latinum; qui illa scripsit, fuisse alia arguunt. Nam quædam Latinorum propria interdum memorat; interdum etiam a Græcis distinguit. *Quamvis* (inquit) *in nonnullis exemplaribus Latinorum,* Ad observandum, *scriptum sit, verius tamen est,* Ad conseruandum. Item: *Audita voce tubæ dicitur vniversus populus vlulasse, vlulatu magno, vel sicut in aliis exemplaribus habetur jubilasse jubilo magno.* Item; *fœmineo* (inquit) *genere apud nos declinatur lex, cum masculinum genus servet in Græco.* Rursum in alio opere; *Liber qui apud nos* (inquit) *inter Salomonis volumina haberi solet, & Ecclesiasticus dici, apud Græcos sapientia Iesu, filii Sirach, appellatur.* Liquido se Latinum ait; Græcum negat. Ejusdem sunt generis, eandemque vim habent, quæ toties annotat de lectionis vtriusque, Græcæ inquam, & Latinæ diversitate. Vt in Levitici 7: 30. *In hoc loco* (inquit) *vbi nos habemus,* Manus ejus offerent hostiam Domino, *in Græcis habetur pro hostia,* ὁλοκαρπώματα. Item ad Levitici 11. 44. *Sermo hic in Græco* (inquit) *vbi nos habemus,* Sancti estote, *hoc magis sonat,* Sancti efficimini. *Sed nostri interpretes indifferenter estote pro* efficimini *posuerunt.* Item; *Quas hic Paulus paternitates dicit, ibi familias posuit Latinus interpres; sed vnus atque idem sermo habetur in Græco.* Et alibi, de Numer. 23. 7. *In Latinis* (inquit) *sermonibus pæne superflua videtur esse repetitio, quæ ait;* Maledic mihi Iacob, & maledic mihi Israel. *Sed est in litteris Græcis sub nomine Israel in* Maledictio *præpositionis adiectio, quam nostri vel minus decenter dici credentes, vel nullam vim dictionis addi ex hoc posse existimantes, omiserunt. Nos autem sermonem licet contra consuetudinem*

fingimus,

Marginal notes: *ibid. hom. 27. p. 280.* — *ibid.* — *ibid hom. 12. p. 217.* — *ibid. hom. 16. p. 235. ant. med.* — *id. in Nou. hom. 11 p. 213.* — *id. hom. 7. in Ios. init. p. 298* — *id. hom. 5. in Gen. p. 25. infr. med.* — *id. in Nom. hom. 18. p. 242.* — *id. in Levit. hom. 5 p. 31. init.* — *id. in Num. 12. p. 14. ante med.* — *id. in Nom. hom. 2 p. 185. extr.*

CAPVT XLII.

fingimus, vt sensum ex integro colligamus. Potest ergo dici; Veni maledic mihi Iacob, & veni, supermaledic mihi Israel. Et mox de versu octavo ejusdem capitis; Quid supermaledicam] *Supermaledicit, nos* (inquit) *præsumimus secundum Græci sermonis rationem.* Item; Pariter (inquit) *Græcus sermo pro* statim *ponit.* Sic etiam in eodem opere, *Iam enim ego immolor*, & *tempus resolutionis, vel vt in Græcis codicibus legimus*) *reversionis meæ instat.* Rursum in alio opere cum observasset apud Iosuam Latinorum quosdam codices legere *vlulatu magno*, alios *jubilo magno*; ἀλαλαγμὸς (inquit) *in Græco scriptum est, quod neque jubilum, neque vlulatum proprie significat; sed illam magis ostendit vocem, qua belli tempore exercitus clamorem consonum tollens vnanimiter se se cohortari ad prælium solet.* Denique (neque enim plura describere vel placet, vel necesse est) de verbis Pauli ad Colossenses, *triumphans eas in cruce*, *Licet* (inquit) *in aliis exemplaribus* (Latinis scilicet) *habeatur, triumphans in semetipso; sed apud Græcos habetur, in ligno.* Quæ observatio scriptorem arguit hominem fuisse non modo Latinum, sed etiam valde aut rudem, aut negligentem, qui hic apud Græcos scriptum fuisse dicat *in ligno* Id enim plane in nullis Græcis codicibus, neque veteribus, neque recentioribus, neque excusis, neque mss. habetur; omnes constanter legunt, θριαμβεύσας ἐν αὐτῷ. quidam, sed pauci, θριαμβεύσας αὐτοὺς; nullus, quod noster vult, ἐν ξύλῳ. Sic, vt cæteros taceam, legit codex Theclæ, vel Ruffini temporibus, vel etiam ante ea scriptus.

id. ibid. Hom. 15 p. 228. extr.
ibid. p. 229. med.
ibid. Hom. 19. p. 247. infr. med.
ibid hom. 24. p. 263. init.
id. in Ios. Hom. 7. p. 298. extr.
Col. 2. 15.
id. in Ios. Hom. 8. p. 302. init.

CAPVT XLIII.

Conclusio; Ex iis, quæ in Ruffinianis leguntur certo non colligi Origenis sensum, non ideo tamen abjicienda Ruffiniana; sed in iis quæ Ruffini sunt ab Origenis secernenda. Qui id fieri possit?

ATque ita & res ipsæ, & quæ Græca Origenis supersunt Latine a Ruffino interpretata, & Ruffini de se ipsius voces ac testimonia apertissime nos docent istum sic in his transferendis esse versatum, vt iis passim ac pæne vbique multa non solum propria veraque Origenis detraxerit, sed etiam aliena de suo adjecerit. Quæ cum ita se habeant, inde evidentissime illud quoque consequitur quæcumque sunt a Ruffino ex Origene Latine translata, ea nullam sola ac per se habere vim, vt quod in iis scriptum legitur, id vere Origenis, vel ejus, quo ipse vixit, temporis fuisse probent. Atque hinc porro apparet, quanta sit & Halloixii, & cæterorum fere Latinorum vanitas; illius quidem dum Origenis orthodoxiam; horum vero dum a nobis repudiatas traditiones ex his Ruffinianis libris confirmare ac constituere moliuntur. Cum enim in istis libris aliena cum propriis, sincera cum spuriis, Ruffiniana deniq; cũ Origenicis ita permixta atque concreta sint, vt alia ab

Hall. in Apol. Orig.

Caput XLIII. aliis secerni ac distingui plæraque vel plane non possint, vel certe vix possint, nemo non videt eo, quod quid istic legitur minime effici, vt id vere ab Origene scriptum fuerit, quod scilicet an vt plurima alia a Ruffino additum sit tamdiu incertum est, donec assumpta aliunde ratione de veritate cōstet. Ex libris in epistolam ad Romanos Latini non pauca colligunt atque advocant, ut quasdam e suis traditionibus Origenis ævo jam apud Christianos extitisse probent. Atqui in Origenicis illius expositionis codicibus *aliquanta volumina defuisse*, eaque se de suo suppleviffe narrat ipse Ruffinus, neque docet, quæ quotque fuerint illa quæ deerant volumina. Quis ergo vel scit, vel scire potest, vtrum ii operis libri, vnde Latini suarum traditionum argumenta ducunt, ex illis tomis fuerint, quos superstites habuit Ruffinus, an ex iis, quos in suis codicibus defuisse, ideoque a se de suo suppletos esse testatur? Profecto cum hujusmodi argumenta vim omnem a dicentis testimonio habeant, quorum incertus est auctor, eorum incertam quoque esse vim necesse est. Quæ autem incerta sunt, ea ad fidem faciendam plane penitusque inepta, ac invalida sunt. Sed neque aliorum, quorum Ruffinus sana ac integra exemplaria habebat, melior aut certior est fides, quod ea scilicet, vt ex superioribus constat, ita Latine verterit, vt iis multa passim vel de suo, vel aliunde immiscuerit. Neque tamen hæc ita a me dicuntur, ac si libros illos a Ruffino Latine interpretatos plane penitusque abjiciendos censeam. Si Græca auctoris, vnde ducti sunt, haberemus, fateor spetni eos posse ac debere; quamquam ne sic quidem omnino abjiciendos putarem; quorum nonnullus fortasse ad intelligendum Origenem vsus esse potest; vt in Eusebianis ejusdem Ruffini accidisse cernimus, quæ tametsi omnes confiteantur erratis, & παρερμηνείαις scatere, experiuntur tamen eruditi non exiguo in multis locis esse vsui. Quanto minus Origenica Ruffini contemnenda vel abjicienda esse censenda sunt, quorum nihil fere habemus Græce? Profecto ea fuit Origenis ætas, ea eruditio, ac in omni litterarum genere excellentia; ad hæc ea ingenii vis atque præstantia; ea virtus, ea denique de re Christiana merita, vt tanti viri quæcumque fuerunt, ea exquirere, indagare, ac nansci ci opera pretium esse putem; eo impensius, quod sive posterorum livor, atque malignitas, sive temporis injuria pauca nobis ex immensis ejus monumentis ac laboribus reliqua fecerit. Vt ergo gemmas nemo ideo spernendas putat, quod eæ in luto, vel etiam in sterquilinio, multis sordibus obsitæ, ac contaminatæ jaceant; ita neque Origenica eo abjicienda ac repudianda existimaverim, quod ea nobis Ruffinus suis & fæcibus inquinata, & quisquilijs permixta porrexerit. Nam demptis, quæ Ruffinus de suo vel male adjecit, vel vitavit, cætera, quæ neque pauca sunt, neque levia aut contemnenda, Origenis sunt.

Hoc

CAPVT XLIII.

Hoc confiteor; & hic libens cum Erasmo dixerim; *Debemus illi, quod aliqua nobis Origenis fragmenta supersunt; sed longe plus debituri si, qua decuit, fide, rem gessisset.* Sed vt qui rosas ex senticeto legunt, ii flores carpunt, a spinis cavent; & aurum qui ex fodinis eruunt, terram & cęteras fæces, quibus id obruitur, diligenter purgant atque eluunt; ita nobis in Ruffinianis illis operibus versandum est. Cavendum ne fallamur; ne quicquid in iis occurrit, statim pro Origenico habeamus. Auctoris gemmæ ab interpretis colluvie, & quisquiliis secernendæ; & quod in alio argumento elegantissime dixit Nazianzenus, id ego in hoc cuivis Christianæ antiquitatis studioso dixerim, ὥσπερ ἐξ ἑνὸς φυτοῦ.

Erasm. Cens. Exposit. in ep. ad Rom.

Greg. Naz. Iamb. 3. p. 191.

Καὶ τὰς ἀκάνθας φεῦγε, καὶ ῥόδων δρέπου.

velut ab vna planta & spinas fuge, & rosas lege. Fateor magni rem esse & difficilis operis; tanti nego, vt non possint, si non omnia, certe quædam vera a falsis discerni. Quod vt fœliciter cedat, illa inprimis pauca, quæ Græce in Philocalia extant, cum Ruffinianis diligenter conferri, accurateque contendi velim; & ex ea collatione nostri in hoc opere studii ac laboris regulam peti. Tum alia Origenis quæcumque Græce extant, vt cætera Philocaliæ capita, & aureum adversus Celsum opus; quin & quæ Latine habemus, modo ab alia, quam a Ruffini manu, vt in Ioannem tomos, & quæ in Matthæum, tum ab Erasmo, tum a multo vetustiori, sed Anonymo, interprete translata sunt; vt hæc inquam omnia, & Græca quidem, præcipua cura, evolvantur, ac expendantur; & quæ ab Eusebio in sexto Historiæ libro de Origene prodita sunt, his adjungantur. Ita enim quandam Origenicæ doctrinę formam atque ideam mente assequi, ac colligere licebit, qua veluti certissimo canone, in dijudicandis Ruffinianis vtamur. Quæ in his reperiuntur, iis consentanea, quæ vere sensisse Origenem ex certis ac indubitatis documentis didicerimus, illa ab Origene scripta fuisse, non a Ruffino adjecta, nihil nos statuere prohibet; alia, si qua sint, quæ an Origenes senserit, merito dubitamus, ea in medio relinquere satius est ac consultius. Sed & in his versantem necesse est præ oculis semper habere Ecclesiasticæ & fidei & disciplinæ, quæ qualisque tertio Christianismi jam adulto sæculo fuit, imaginem ex certis illius ævi libris quam accuratissime fieri potuerit, haustam & effictam; vt si quid ab ea in Ruffinianis libris alienum inveneris, id ab interprete assutum esse judices; neque quicquam, nisi quod cum illa adamussim congruat, vere ab auctore scriptum fuisse tibi persuadeas. Denique & illud apprime ad hoc opus erit vtile, meminisse quod Ruffini in Origenicis immutandis atque interpolandis consilium fuerit. Ita ipse nobis supra aperuit, dum sui hujus in interpretando Origene instituti auctorem laudans Hieronymum, diceret eum Origenica transferentem *offendicula, quæ in Græco inveniebantur, elimavisse* omnia, atque *purgavisse*;

CAPVT XLIII. vt *Latinus lector* nihil in illis inveniret *quod a fide nostra*, inquit, (id est Latinæ quæ tum erat Ecclesiæ) *discreparet*. Hoc se exemplum secutum esse ait; & alibi testatur se quædam Origenicis adjecisse *ne illa* simpliciter posita suo illi *Latino lectori fastidium generarunt*. Id ipsum illa quoque confirmant, quę istum de Trinitate ex Nicænę Synodi mente ac definitione multis Origenis locis adjecisse demonstravimus; ne quid nimirum diversa ab his oratio Latinos lectores offenderet. Hunc ergo Ruffino suarum vt loquitur, *explanationum*, vt ego sentio, corruptelarum ac imposturarum finem ac scopum fuisse clarum est; primo nequid Latini lectores in Origene reperirent, quod ab ea fide ac disciplina discreparet, quæ quinto sęculo ineunte apud Latinos obtinebat; secundo vt iidem omnia, quoad quidem ab eo fieri poterat, fidei illi ac disciplinę suæ congrua ac consentanea invenirent. Itaque siqua quinto in illo ineunte sęculo præter Origenici temporis fidem ac disciplinam apud Latinos obtinebant, secutis exinde temporibus novata, ac instituta (multa autem hujusmodi fuisse ex vtriusque ævi inter se instituta ex libris comparatione constat) ea omnia diligenter observanda sunt; & animus ad ea in legendo attendendus. Ac quoties in Ruffinianis aliquid offendes ab Origenici ævi fide, vsu, ac moribus alienum, vel saltem hujusmodi, quod Ruffiniano quidem sęculo receptum apud Latinos fuisse constet; Origenico vero apud Gręcos notum, vel vsitatum fuisse non constet; id tu si sapis, vel tanquam auctori ab interprete assutum & affictum repudiabis; vel certe tanquam dubium & incertum dimittes. Rem, vt clarior sit, vno, utque altero exemplo illustrabo.

Ruffin. Præf. in Libr. περὶ ἀρχ.

Id. Perorat. in ep. ad Rom.

CAPVT XLIV.

Superior de discernendis Ruffinianis ab Origenicis regula duobus exemplis illustratur; priori de quadragesima, altero de sanctorum convocatione quæ a Ruffino Origenicis inserta vtraque est.

OCcurrunt hęc in Ruffiniano homiliarum libro ad solenne Iudæorum in die propitiationis jejunium Levitici capite XVI. institutum dicta. *Nostra, id est qua non vmbra & exemplari servimus, sed veritati, hac est propitiationis dies, in qua data est nobis remissio peccatorum, cum Pascha nostrum immolatus est Christus. Quomodo ergo cognita veritate convertimur iterum ad infirma, & egena elementa huius mundi, quibus rursus a capite servire vultis, dies observantes, & menses, & tempora, & annos?* *Audi quomodo etiam Propheta huiusmodi jejunium respuit, & dicit; Non hoc jejunium elegi, dicit Dominus, neque diem, vt humiliet homo animam suam. Tu si vis jejunare secundum Christum, & humiliare animam tuam, omne tibi tempus aptum est totius vita tua*

Orig. Hom. 10. in Levit. T. 1. p. 159.

1. Cor. 5.

Gal. 5.

Es. 58.

vitæ tuæ dies habeto ad humiliandam animam tuam, si tamen didicisti a Domino Salvatore nostro, quia mitis est, & humilis corde. Quando ergo non est tibi humiliationis dies, qui Christum sequeris, qui est humilis corde, & humilitatis magister? Tu itaque si vis jejunare, jejuna secundum præceptum Evangelii, & observa in jejuniis Evangelicas leges, in quibus hoc modo Salvator de jejuniis mandat; Tu autem si jejunas, vnge caput tuum, & faciem tuam lava. Quod si requiris, quomodo laves faciem tuam, Paulus Apostolus docet quemadmodum revelata facie gloriam Domini contempleris, ad eandem imaginem formatus a gloria in gloriam, tanquam a Domini Spiritu. Vnge etiam caput tuum, sed observa ne oleo peccati. Oleum enim peccatoris non impinguet caput meum. Sed vnge caput oleo exultationis, oleo lætitiæ, oleo misericordiæ, ita vt secundum mandatum sapientiæ, misericordia & fides non deserant te. Propterea enim & Apostolus volens abstrahere nos ab his visibilibus & terrenis, & erigere animos, sensusque nostros ad cœlestia, clamat & dicit; Si resurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram. Nonne aperte tibi dicit, Noli quærere in terris Ierusalem, nec observantias legis, nec jejunium Iudæorum, sed jejunium Christi? Iejunans enim debes adire Pontificem tuum Christum, qui vtique non in terris requirendus est, sed in cœlis, & per ipsum debes offerre hostiam Deo. Vis tibi adhuc ostendam, quale te oportet jejunare jejunium? Iejuna ab omni peccato; nullum cibum sumas malitiæ; nullas capias epulas voluptatis; nullo vino luxuriæ concalescas. Iejuna a malis actibus; abstine a malis sermonibus; contine te a cogitationibus pessimis. Noli contingere panes furtivos perversæ doctrinæ. Non concupiscas fallaces philosophiæ cibos, qui te a veritate seducant. Tale jejunium Deo placet. Abstinere vero a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cum his, qui Christum crucifixerunt, acceptum esse non potest Deo. Indignati sunt aliquando & Pharisæi Domino, cur non jejunarent discipuli ejus, quibus ille respondit, quia non possunt filii sponsi jejunare, quandiu cum ipsis est sponsus. Illi ergo jejunent, qui perdiderunt sponsum; Nos habentes nobiscum Sponsum jejunare non possumus. Hæc ibi hactenus; omnia & veteris, quæ primis Christianismi pæne totis tribus sæculis floruit, Ecclesiæ dogmati atque vsui congrua, adeoque Origene digna. Quæ sequuntur, non dubito quin sint a Ruffino addita; vt suorum Latinorum auribus consuleret; quorum ista esuriales disciplinas atque abstinentias non obscure pulsant. Nam quarto jam & quinto sæculo apud Christianos certis statisque & quidem non paucis diebus affixæ erant præter vetustiorum morem jejuniorum & abstinentiarum disciplinæ; quas & illa prima Origenis verba refigebant, *dies observare*, apud Christianos vetantia, *& menses & tempora*; His enim mensis Quadragesimariorum Martius a stata jejunandi lege non minus excluditur, quam Iudæorum September. Huc accedit, quod postea hoc in loco legimus *acceptum Deo esse non posse*

CAPVT XLIV.

Matth. 11.

Matth. 6.

2. Cor. 3.

Psal. 141.

Col. 3.

Matth. 9.

CAPUT XLIV.

abstinere a certis cibis; & illa postremo, *Iejunent qui perdiderunt Sponsum*; *Nos habentes nobiscum Sponsum jejunare non possumus.* Ne hæc ergo suis Quadragesimariis molesta essent, Ruffinus de suo illa, quæ sequuntur, adjicit; *Nec hoc tamen ideo dicimus, vt abstinentia Christianæ frena laxemus. Habemus enim quadragesimæ dies jejuniis consecratos.* Hæc esse subdititia, & ab alia quam ab Origenis manu ostendit primo manifesta eorum cum superioribus pugna; Dies enim quadragesimæ quotannis recurrentes in jejuniis & abstinentiis transigere (quod vltima verba præcipiunt) id profecto est dies & *menses servare*; quod prima, velut Iudaicum & puerile rudimentum, prohibebant. Mitto cætera; his postremis, non minus adversantia; vt Origenem Ruffinus quem vtraque pariter sancientem inducit, aperte faciat vno eodemque ore & calidum & frigidum flare. Idem quoque ostendit hic imprudenter vsurpatum *quadragesimæ* vocabulum; quod nusquam reperitur apud quantumcumque scriptorum est vel Origenis æqualium, vel eo vetustiorum. Neque id Ruffinum Origeni adjecisse, magis mirandum est, quam alia tam multa de quibus supra diximus.

Orig. in Ios. Hom. 3. p. 290 ant. med.

Sunt in homiliis tria loca de eo, quo a mortuis fidelibus superstites juvantur, auxilio. In vno ita scriptum est; *Vide mihi hodie laboranti in agone vitæ huius, & habenti certamen adversus inimicos, id est contrarias potestates, quomodo in auxilium veniunt illi, qui ante adventum Iesu Christi Domini mei, in lege iustificati sunt. Vide quomodo Esaias mihi præstat auxilium, cum me sermonibus suæ lectionis illuminat. Vide accinctum, & expeditum venientem Hieremiam ad auxilium nostrum, & voluminis sui iaculis hostes acerrimos, & cordis mei tenebras effugantem. Accingitur & Daniel ad auxilium nostrum, cum nos de Christi præsentia ac regno, & de Antichristi futura fraude instruit, & præmonet. Adest & Ezechiel sacramenta nobis cœlestia in quadriformibus rotarum circulis signans, & rotam concludens in rota. Ducit & Osée bissenas Prophetici agminis turmas, & procedunt omnes succincti lumbos in veritate, quam prædicant ad auxilium fratrum suorum, vt eorum voluminibus instructi diabolicas non ignoremus astutias. Isti ergo, qui viri fortes sunt, armati & præcincti lumbos in veritate exeunt in auxilium nostrum, & pugnant nobiscum.* Atque hæc quidem ibi scripta sunt; præclara sane, & Origenis tum ævo tum calamo digna. Itaque minime dubitaverim, quin eorum verus sit auctor Origenes. Hæc autem docent nos a sanctis, qui ante nos in Domino dormierunt, juvari; tum vera illa doctrina, quam de Deo, deque Christo ejus, ac de rebus ad salutem nostram pertinentibus, litteris mandatam nobis tradiderunt, quod ea nos ad prælium contra inimicas potestates instruimur, & accingimur; tum etiam iis, quæ paulo post memorantur, præclaris pietatis ac virtutum exemplis, quæ ad *imitandum* nobis reliquerunt. Recta sane omnia, & divinis Sicrpturis, & Ecclesiasticæ, quæ ad Origenem, & vltra fuit, fidei ac doctrinæ consentanea. Sed quarto adulto, quintoque Christianismi sæculo credi docerique apud

Christia-

CAPUT XLIV.

Christianos cœptum est nos alia quadam præterea ratione a Sanctis apud Deum quiescentibus juvari; orationibus scilicet, quas apud Deum pro nobis in cœlis fundere dicuntur. Ruffinus veritus ne huic novitiæ traditioni assueti sui illi Latini lectores turbarentur, si nulla eius apud Origenem mentio fieret; vt hanc istorum offensionem præcaveret, quod auctori deerat, id de suo vt opinor, pro suo instituto adjecit; non hoc quidem in loco, sed in duobus aliis, in quibus Origenes idem argumentum tractabat; Primo in hoc ipso volumine homilia vltima, ubi de iisdem illis Sanctis loquens, qui olim sub lege mortui, nobis hic pugnantibus auxiliati erant, dicit *eos nobis in certamine positis auxilia orationibus & precibus detulisse.* Origenes simpliciter scripserat eos auxilia nobis detulisse; ea scilicet ratione, quam in verbis proxime descriptis docuerat, doctrina & libris suis. Interpres ad sui sæculi gustum duo illa interjecit, *orationibus & precibus.* Sed & alibi idem quoque adjecit; *Quis* (inquit) *dubitat, quod Sancti quique Patrum, & orationibus nos iuvent & gestorum suorum confirment, atque hortentur exemplis, sed & voluminibus suis per ea, quæ nobis ad memoriam scripta reliquerunt docentes nos & instruentes, quomodo adversum inimicos potestates dimicandum sit & quomodo agonum toleranda certamina?* Tria hæc loca, cætera similia, hoc vno differunt, quod primus quidem locus libris tantum & exemplis; duo vero sequentia, etiam orationibus a sanctis mortuis pios superstites juvari dicunt. Hoc autem de tertio orationum auxilio non scripsisse Origenem patet; primo quia si in posterioribus duobus locis id revera scripsisset, idem quoque scripturus erat in primo loco; in quo rem ipsam multo plenius, ac fusius tractat, quam in duobus aliis. Atqui in primo loco nulla plane fit istius per Sanctorum mortuorum preces auxilii mentio. Secundo; quia, hoc tertium orationum auxilium Origenes in primo loco non tantum prætermittit, sed etiam apertissime refutat & excludit. Illic enim allegoricam historiæ sacræ, in quam concionatur, expositionem pertexens, post verba paulo ante a nobis descripta, cótinenter addit; *Infantes autem & mulieres non exeunt ad prælium nostrum; Nec mirum. Infans enim dicitur, qui non loquitur, Quid me ergo adiuvare potuit ille, qui nihil locutus est? cuius nihil invenio, quod legam? cuius sermo non instruit? Mulierem vero dicit Apostolus infirmum vas esse. Vnde & consequenter infirmum vas ad conflictum non venit, ne confringatur & pereat. Sic namque & de Iesu Domino in Evangelijs dicitur, Quia calamum quassatum non confregit. Quia ergo mulieres a viris suis domi doceri iubentur, & magis in discipulorum, quam docentium persona ponuntur, ad auxilium meum non venit, qui docere me non potest, & cuius nihil invenio, quod imitari debeam, vel tenere.* Ecce disertissime negat *ad auxilium nostrum venire*, vel *nos adiuvare eos posse*, quorum nihil vel quod *legamus*, vel quod *imitemur invenimus.* At hoc falso & absurde negaret, si Sanctos cœlites etiam suis orationibus juvare nos in terris adhuc positos putaret. Imo Latini se suorum divorum oratio-

Id. ibid Hom. 26. p. 336. ant. med.

Id. in Num Hom. 25 p. 272 extr.

Id. in Ios. Hom. 3. p. 290. post med.

Caput XLIV.

nibus multo magis, quam eorum vel libris, vel exemplis juvari credunt. Quotusquisque enim est Latinorum Divorum, qui libros scripserit? Pietatis vero edita ab iis exempla pauci sciunt; quorumdam fortasse nulli, & qui sciunt, plærique negligunt; etiam, qui imitantur, eos ipsos Divorum orationibus longe efficacius ac potentius, quam exemplis juvari existimant. Qui ergo ab eo se sancto *juvari posse* negat Origenes, cujus nullum habet vel *librum, quem legat*, vel *exemplum quod imitetur*; ille profecto putavit nullum nos a Sanctis in Domino quiescentibus aliud auxilium accipere, nisi id quod illi nobis doctrinæ suæ monumentis, vel sanctæ vitæ exemplis præstant; eosque adeo sensit nullum nobis suis orationibus præsidium, vel auxilium ferre. Qui autem ita sensit, eum plane alia, & quidem in eodem etiam volumine, scripsisse abhorret ab omni veri specie. Tertio hoc ipsum etiam eo confirmatur, quod cum post verba quæ ex tertio loco recitavimus, continenter addidisset; *Pugnant ergo pro nobis & ipsi; incedunt primi ante nos armati*; ad hoc confirmandum, eorum quidem exempla & documenta affert; de orationibus, nihil dicit; *Ipsos enim* (inquit) *nos habentes ad exemplum & videntes eorum per spiritum fortia facta armamur ad prælium spiritale, & adversus spiritalia nequitiæ in cælestibus dimicamus.* Hæc ille; non plura. At neque hic orationum auxilium tacendum erat, siqua ejus in superioribus facta fuisset ab Origene mentio. Ergo nullam revera factam fuisse confitendum est. Quarto, Plane absurda ineptaque Origenicis quidem temporibus fuisset hæc interrogatio; *Quis dubitat, quod Sancti quique Patrum orationibus nos juvent?* Nam nemo sapiens sic quærit, nisi de re, quæ apud eos, quos alloquitur homines, & apud sui sæculi Ecclesiam nota, confessaque & indubitata est, saltem apud plærosque ejus doctores. At Divorum (vt Latini loquuntur) pro piis viventibus intercessio toto illo tempore; quod a Christianismi primordiis ad Origenis mortem fluxit, adeo nota, celebris, aut confessa apud Ecclesiam non fuit, vt eam, ne vnus quidem omni illa memoria Theologus affirmasse, vel de ea disputasse reperiatur, ipso fatente Peresio, qui eam negat apud illorum quemquam se invenisse, ante Cornelium Romæ Episcopum; quamquam & falso hunc excipiat. Neque enim Cornelii est straminea illa epistola, in qua Petri & Pauli apud Deum pro suis posteris intercessiones legerat. Illis ergo temporibus nemo, nisi stultus aut mente captus, quæsivisset; *Quis dubitat, quod Sancti quique Patrum orationibus nos juvent?* Quidni enim, non vnus modo quispiam, sed omnes omnino Ecclesiæ filii de ea re dubitarent, quam nemo adhucneque divinus, neque Ecclesiasticus scriptor docuerat? Ergo Origenem, scriptorem in paucis sapientem & eruditum, hæc ita interrogasse absurdum ac falsum est. Sed alios illius ævi mittamus. Origenes quidem ista scribere non potuit; quem hoc ipso auctore & interprete Ruffino scimus, non modo *dubitasse*, an *Sancti extra corpus positi agant aliquid & laborent pro nobis*, sed etiam *hoc* jussisse *haberi*

Peres. de Trad. Part. 3. Consid. 7 p. 397.

Cornel. Ep. 1. de quavid. Bar. 2. D. 221 §. 6.

Orig. in Rom. L. 2. T. 2. p. 472. extr.

haberi inter occulta Dei, nec chartulæ committenda mysteria; nequid de eo dicam, quod nuper demonstravi, Origenẽ in his ipsis homiliis nulla alia Sanctorum apud Dominum quiescentium in nos officia agnoscere, nisi hæc duo; quod nos vel libris, siquos reliquerint, vel certe Sanctis vitæ exemplis juvent. Cum ergo Origenem ista de piorum mortuorum pro nobis orationibus scribere non potuisse nunc constet, apparet ea merito a nobis inter illa censeri, quæ Ruffinus ipse dicit se Origenicis adjecisse. Causam adjiciendi manifestam habuit eam, quam ipse edit, nequid scilicet Latini lectores in his libris reperirent, quod a fide sua discreparet, vt in iis omnia sui sæculi decretis, institutis & moribus consentanea inuenirent. CAPVT XLIV.

Sed ex his exemplis satis jam ni fallor, patet, quænam in Origenicis a Ruffino interpretatis suspecta esse debeant; quæcumque scilicet a notis vel auctoris ipsius, vel ejus, quo ille vixit, sæculi placitis, atque moribus abludunt. Siqua iis congruere aliunde constet, ea vero fas erit pro auctoris genuinis admittere; præsertim quæ cum Ruffini, vel Ruffiniani sæculi scitis atque institutis vel pugnant, vel certe non vsquequaque congruunt. Talia enim Ruffinus, cur Origenicis de suo assueret, nullam causam habuit; habebat potius, cur detraheret. Sed ne callidissimi quidem impostores omnia pro consilio & voto, quæ cupiunt, efficiunt. Eos sæpe memoria, etiam aliquando judicium vel deficit, vel fallit; idque Ruffino non semel in his accidisse videmus, qui cum Origenem ita *elimare ac purgare* constituisset, vt Latinis lectoribus gratus, acceptusque esset, multa tamen in eo reliquit a sæculi sui fide & moribus diversa, quod etiam est a Petavio notatum, dum hunc negat *errata Origenis emendavisse* omnia; Latinis enim *errata* sunt, quæcumque homines non ad ipsorum normam, ac palatum sapiunt. Atque hæc quidem de Origenis libris a Ruffino translatis satis sunt. Neque enim de cæteris Latinis opusculis, quæ sub ejus nomine satis multa seu vere, seu falso circumferuntur, dicere institueramus.

FINIS.

ADDENDA.

Ad finem Cap. XXXIX, *L.* II, *Pag.* 474, *lin.* 10. *Post hæc Verba* nongentis natum, *Adde*, Idque vel tui nunc Symmystæ manus tandem dare videantur, postquam a nostris, quos illi pro solenni maledicentia *hæreticos* falso vocant, ex certis documentis veritas abunde patefacta est. Hanc istorum confessionem hic describere placuit, eoque veluti corollario totum hoc caput concludere, quod ea plæraque paucis complectatur, quæ nos supra latius exsecuti sumus. Sic ergo illi in Chronologica scriptorum tabula, quam suo *Eucharistiæ*, ut opus inscribunt, *Officio* subjiciendam putarunt (quo loco de Cypriano verba faciunt; *Nil ex libro de Cæna Domini adductum fuit, tametsi is antehac, pro genuino Cypriani opere, etiam a nonnullis adversariorum, habitus sit & laudatus. Postquam enim ex libris mss. partim Oxoniensibus, partim Gallicanis, demonstratum est verum operis auctorē fuisse Arnaldum Carnotensem, Bonavallensem Benedictini ordinis Abbatem, amicum Divi Bernardi singularem, qui hunc suum de XII. Christi operibus Cardinalibus tractatum Hadriano P. R. IV. inscripsit, aliaque ejusdem genii ac stili opuscula edidit, quæ in Patrum Bibliotheca extant; satius consultiusque duximus bona fide agere, ista omittere, neque alia in huius Officii lectionibus Cypriani nomine usurpare, quam quæ in iis Martyris libris leguntur, quos ejus veros germanosque ac indubitatos fœtus esse absque controversia constaret.* Atque hæc quidem illi hactenus.

• *Offic. du S.* Sacrement, &c. *édit de* Par. 1659. *avec Priv. Tabl. Chronol. p.* 456.

EMENDANDA.

L. I. *c.* XXV. *p.* 202. *lin.* ante finem paginæ, vbi occurrit lacuna, ad eam implendam, dele primo hæc verba, quæ istic excusa sunt; *Roffensis eadem est de libris dubitatio*, & sequentia lege & rescribe; ad sequentem §. *Thomas de Vio.*

Ioannem Fischerum, Roffensem Episcopum ac Cardinalem, ab Erasmi de Areopagiticis sententia non valde abhorruisse; ex iis probabile est, quæ in quodam loco suæ adversus Vlricum Velenum disputationis dicit. Velenus objectum ab Areopagitæ auctoritate argumentum refellens, ita scripserat; *Probant* (inquit) *& Laurentius Valla, & Erasmus Roterodamus in Annotationibus, libros qui sub Dionysii nomine circumferuntur, falso ei attributos.* Quid ad hæc Roffensis? *Atqui* (inquit) *si Dionysii non fuerint, non propterea quicquid in eis contineatur, illico damnari debeat? Plurimum utique Laurentii, sed multo magis Erasmi judicio tribuendum puto, qui nec rejicit tamen, quæ in ipsis libris tradita sunt.* Hæc Roffensis; & molliter de Areopagiticorum auctore pugnans, & eorum, qui illa Dionysii esse negant, judicio plurimum tribuendum confitetur; hoc vnum duntaxat contendens quod nemo ei sanus negaverit, si falsus sit libri scriptor, eo nequaquam fieri, ut quicquid libro continetur, statim damnari debeat.

Ioann. Roff. in convulsi. calumn. Vel. Part. 2. *ad resp.* 4. *Vel. in v.* 3. *verso. init. edit. Paris. apud Conrad. Resch.*

ERRA-

ERRATA.

Pag.	Lin.	Corrige.
2.	8.	perſpicue
	9.	Launoyus Sorb-
	14. a f.	quo novem
	7. a. f.	illum ſcil.
	vlt.	mittam
3.	2.	plagiarius
	6.	excuſis
	10. a f.	materia
4.	23.	indole
6.	2. marg.	Martyr. d. V.
7.	12. a.f.	texit
8.	12.	congregans
	16.	ut ex
	12. a. f.	Sed hoc max-
9	11.	ut Milt-
	29.	Apoſtolici
10.	4. a. f.	Dionyſiana , *neque Patrem eſſe*
11.	12. a. f.	laudatiſſima
12.	12.	ſingularum
	5. a. f.	nominarit
17.	4. a. f.	decuiſſe nemo
18	12.	Iſtic
19.	10. a. f.	exulantem
20.	15. a. f.	Deitatis
21.	1.	invocat
22.	3.	invento
	4.	*vulgato & celebrato*
	24.	Tu-ne Dion-
26.	8. a. f.	& earum
27.	12. a. f.	accedit
28.	13.	Ac hos quidem
	4. a. f.	neſciviſſe
32.	pen.	habeamus
35.	14.	aliquanto plus
38.	6. a. f.	eum omnes
40.	18. a. f.	cuiquam auct
	pen.	homine ; ad hæc
43.	13. a. f.	Diaconus ſumens To.
	5. a.f.	Neſtorii
46.	14.	Dionyſius
	17 a. f.	quod tum nul-
48.	9. a. f.	inquiet perſ-
51.	10. a. f.	relicta , quod
53.	15.	officia
54.	pen.	mandati ſemel fuer-
55.	11.	Theclæ
	6.a.f	hos libros
	5 a.f.	ubi nullæ
56.	12.	ſic , ut
	18.	ſupereſſet
	7.a.f.	uſquam
57.	19.	Theclæ
	29.	hac , vel
58.	22.	gnaviter
60.	22.	eſſet Eleuſ-
	27.	indicare
	pen.	inexorabilem
62	4.	conſentanee
64.	3.	& indictus

Pag.	Lin.	Corrige.
65.	28.	Facile erat , inquit
66.	19.	MCXXVIII.
	28.	fauctoribus
67.	15. a. f.	Domitiano
	5. a. f.	his veluti
68.	20. a f.	ſit iſtos.
69.	13.	Hadriano
70.	9.	Petro Romam proficiſcente
	ult.	ſua, ſuor.
71.	15. a. f.	Domitiano
72.	8.	una hic.
	30.	alterum , quod
73.	16.	Apologetico
	20.	noſtros fuiſſe ex
	31.	Ado homo Gall-
75.	20.	vetuſtiſſimæ , ei trib-
	7. a.f.	rejiciunt
76	9. a. f.	eos auctorem
77.	20.	centeſimum. Neq-
	5. a.f.	obſervarit
79.	6. 7.	Octobris
	6.a.f.	enim Si Rat-
80.	16.	rexiſſe Dion-
	17.	publium ; ſub Publio
	22.	& rerum in
	30.	ex quadam
81.	18.	[illegible]
84.	1.	in Atticam
85.	11.	animadverterent
	19.	tuam diram , ac
87.	4.	venit , eum Greg.
	pen.	hos ſuæ
88.	3. a.f.	quod vos
89.	ult.	præſtruximus
90.	23.	imitatione
	25.	quod res eſt
	29.	tranſcripſiſſe narrat
	30.	adjutum fuiſſe
91.	14.	quid ex interp
92.	9.	paſſionis tempus
93.	15.	munus ſuum
94.	4. a f.	auſcultabit
96.	14. a. f.	extremo nat-
97.	16 a. f.	vixiſſe
98.	4.	una cum
99.	7.	idque uſque adeo
	19.	Areopagiticus
100.	10.	vero ei ex
	3.a.f.	quidem , & Suid.
104.	7.	iſta ſcripſiſſe
	pen.	ex nupero
105.	6.	raptantium
	12.	neque ante tertium
106.	2.	præfracte
107.	9.	Latinius
	17.	cogant a
109.	3.	[illegible]
	4.	illa ſola , quæ
	19.	videatur
	8.a.f.	alteram

E R R A T A.

Pag.	Lin.	Corrige.
110.	5.	movetur
111.	12. a f.	*dicta erant*
	10. a. f.	exhibenda ſunt.
112.	1.	-nyſiana v. 1. cœperant
	12. a. f.	At cum
113.	8. a f.	cum non
114.	4.	mutuiſque alios terrigenas
	15.	ſi utrique quod
117.	1.	Epiſcopos Epiſc-
	11. a. f.	illo
	pen.	edictum
118.	2.	ad Pauli
	3.	a Paulo
	6.	Theſſalonicæ
	7.	Athen. inde iter
120.	2.	Galliis
	10.	ſerius anl-
121.	vlt.	tota minimum
122.	8. a f.	Baptiſtæ, id nomin-
123.	18.	ſpecta
	19.	veterem
124.	14.	inſtitui
	16.	nos novitatem
	20.	nihili
125.	24.	Apoſtolicorum
126	13.	Syrus -tantaque
127.	4. 5.	ad hoc Neron-
130.	4.	jam tum notos, &
	22.	Huic iſtius
131.	23.	contigerunt
	29.	exhibent
	30.	tamen dignitate
133.	18. a. f.	a philoſophica
	3. a. f.	Euſebius
134.	6. a. f.	arreptum.
	3. a. f.	aggere ſua
136.	14.	de ſecutis
	30.	epiſto'is vſurpat
	31.	vellet, is ſe aut
137.	20. a. f.	qui hunc mundum
	8. a. f.	que & antiq.
138.	2.	humanæ mentis
140.	3.	requiro, & illud
142.	15.	eſſe . quia ſcilicet
143	13.	fuiſſe eam, quam
	14.	diſtinctionem ſolennem dimiſſionem
145.	1.	indutos fuiſſe
	21.	conſecratione
	28.	inſtitutam
	29.	XXVI.
	31.	XXVII.
	32.	ſcriptoris
146.	19. a. f.	Ergo qui thura
	4. a. f.	remittant
147.	13.	quod hæc; qui
	7. a. f.	ignotos
149	3.	ne ſemel
	14.	oſtendit hunc
	30.	Epiſcopis
150.	6.	intentum
	9.	cenſu, eos
150.	16.	, & vero
	18	afferenda
	29.	præceptores noſtri
152.	6.	ex Synodi
153.	15. a. f.	ἐκ τοῦ
	3. a. f.	hujuſmodi, qui ab omnibus, a
154.	vlt.	ad hæc, qui
	17. a. f.	ullum extet apud
155.	12. 13. a. f.	πλεονέκτειν nullum
156.	pen.	ac revincendum
157.	3. a f.	præferebant
158.	5. a. f.	Chriſtianis
159.	7.	vt conſentiunt Int.
161.	15. a. f.	in Apoſtolicis
162.	8.	dicit, quæ veriſſimum
	9.	fuiſſe iis Eccl-
165.	25.	ſimillimum ſit, cum
166.	5.	recentiores reperiſſet bon
167.	19. 20.	a. D. 430.
174.	12. a. f.	ἀντισφίσιν
175.	8.	hic paulo
	26.	ab ꝑ privat-
178.	12.	*διακονούμενοι* ; ita & hor-
	24.	ἀπεκάλυψεν
180.	12. a. f.	hæc ait vel
181.	11. a. f.	certo conſtat non
183.	6 a. f.	hæc apud
186.	19. a. f.	dilute
	14. a. f.	*dicere*, non quod eſt
187.	8.	Catholicorum partibus
	18.	Annon vero
190.	21.	Areopagitica
191.	7.	tam turpe
	15.	Maximus
192.	7.	ediderat
	29.	ſæculum neque den-
	4. a. f.	eum hujus
193.	9.	*Patrum qui poſt*
194.	7.	hic iſte ſcribere
	14.	ſit vanitatis
	20.	numero fuiſſe vid-
196.	1.	ibidem eſt his
	marg 7. 8.	Auctar.
197.	5. a f.	in qua ait
198.	14.	& cæteras
200.	13.	Nicolaum, quam Al
	21. 22.	vel nullius, vel certe
201.	18.	ego hunc vnum
202.	13.	Marc. Antonio
	7. a. f.	*Dionyſius, quem Areopagitam vocant,* Quorſum Areopagitam
203.	2.	eſt, tum quia
	9.	ſcriptoris, cui ſe neg-
204.	8.	non dubito
	9. a. f.	hunc non *Dionyſium*
205.	5.	quid vir ille
	14 13. a. f.	audiendus vir
	11. a. f.	Vencienſis Epiſcopus, qui
206.	2. 3.	explicarit
	15.	ingenui
	19.	ſuis quæque locis
207.	1.	-iæ tribuendos
	7.	*docti* eſſe *nihil de*
	7. a. f.	etiam Jeſuitas

E R R A T A.

Pag.	Lin.	Corrige.
208.	6. a. f.	inanes
	4.	operæ posuerunt
209.	16.	famæ favere
	pen.	deleat ergo
210.	10.	lædit ut vere
	14.	Apostolicis extitisse.&
	4.a f.	fit reliquus
212.	6.	a mille
214.	19.	Nam hæc, quæ
	vlt.	jejuniorum ven-
216.	16. a. f.	Vivem
217.	2.	exigenda
	7.	erant ac
218.	16. a f.	verum est;quod
219.	3.	fabulis, & ad
	28.	effingere
220.	18. a. f.	ad hæc puritate
228.	7.	in tabula
	27.	fit vanitas
	21. a. f.	Gelasio ex his
232.	11.	catalogo
	20.	hæc ex epistolis
	25.	ex ea , quæ
233.	1.	census ex epist-
	6.	insutos
	24.	signata legantur
	3. a. f.	a pseud-Apostolicis
238.	7. a.f.	melioris, & ad
239.	marg 5.	*Cortonensi*
	27.	tutius meo judicio
241.	15. a. f.	libris erutas
243.	16. a. f.	demonstrat
245.	12. a. f.	judicatam
246.	5. a. f.	auctoritatem iis den-
247.	3.	hæreticorum , falsorum
	3. a. f.	illi Atqui
248.	11.	sed eandem
	12.	qui ei honores
	25.	*adulteram* dicit
	26.	& ab omni
	5. a.f.	orthodoxi , probati
249.	8.	texuerat
	15.	exorsus
251.	26.	confessu
252.	21.	imo & Macarii
	6. a. f.	aspersas hic
254.	9. a.f.	aliquam, imo
256.	18 a.f.	ad ipsos his
257.	6.	litterariæ
258.	10.	apud Vulgatum ; tum apud
	11.	-num , siue Vossianum
260.	18. a.f.	Neque eum Phil-
269.	12.	proprius
271.	9.	pariter tacere
272.	11.	contempsisse
	14.	Non ego
	19.	ignota, neque adeo
	3 a. f.	Christo . si non
274.	2.	diaconatum
276.	5.	πρεσβυτέρων ἢ διακόνων τὰ ἐκκλησιαστικά
277.	18 a. f.	Vbi tres
279.	13. a f.	conficeret noster
280.	27.	φιλῆς
281.	11.	concelebrant
	24.	Stromateon
285.	13.	testimonii
288.	1.	mortem eversus
	18.	servavit
	7. a. f.	a vetustissimis
291.	19.	Ignatii
	pen.	Trajani 7. vel 9.
292.	10.	incusat, quod
	11.	decernat,ore &c. scilicet
	23.	genus perversitatis
294.	6. a. f.	Bytho , & sic etiam infra
	p. 295.	lin.pen. & 296. l. 8.
295.	pen.	Proarchen
296.	7.	dualitas
	9.	cum Nu. sic & p. 297. 14.
297.	2.	hunc verum
298.	28.	clarissime
299.	20.	choatum
	21.	Borbor-
300.	1.	inducerent
301.	23.	*opinionis femini*
	6. a. f.	Gnosticus
302.	21.	cœlos ; Angelorum,
303.	7.	εὐδίαν
304.	19.	a Valentin.
	22.	λέγει ἡ Σιγῆ
307.	25.	id est Deam
	27.	præditam , quam
316.	3.	sollicitare
	16. a. f.	enim Onesimum P.
317.	8.	cæteris Ignatii
318.	11. a.f.	etiam cum
319.	12.	nomen eripit
320.	19.	Iustinus exemplo
	26.	λέγω ὅτι
	34.	Ille vero
321.	8.	eos offenderent
	24.	Xystus
322.	22	Ecce huic
	9. a. f.	agnum edere
	pen.	esitantes A-
323.	11.	auctorem
	12.	Ecclesiasticum
	21.	Huc præter
324.	11.	τῆς ἱερῆς τῶν
325.	13.	jejunantes
	14	novis scitis
326.	1.	sed per
	9. a. f.	scriptor eadem
327.	27.	hic quidem
	30.	pridianis
328.	5. a. f.	hic utramque
331.	15. a. f.	fuit, hos
332.	21.	Christianæ
335.	15.	vel *natam*
336.	15.	esse DEVM
	16.	eum ipse
337.	5. a. f.	adjectivum
339.	9.	cur hic
340.	20	compararet
343.	13. a. f.	placidam in his
344.	21	qui fideles
	29.	permittere

S ff

ERRATA.

Pag.	Lin.	Corrige.
345.	1.	habete
	5.	arbitrandum
	6.a.f.	ut videbatur
	5. a. f.	neque ulla
	pen.	aut perspectum
345	15.	*hac*] ut
348.	pen.	qui nequid
349.	5.	vel officula
350.	5.	Reverendissimi
	24.	Patrem diligete
351.	11. a. f.	semper eum
352.	8.	Mediatoris
	19 a. f.	hęc ex vitio-
355.	3 a. f.	cœlibum
357.	13	exaratum
359.	5.	& tui Ign-
	6.	epistolas falsas
	17.	Novatores
	16.17 a f.	non licet; quod denique
360.	19.	eam inde tam
366.	5.	totum hunc
	14.	recedunt
	18.	[illegible]
367.	12. a. f.	[illegible]
	9.a.f	[illegible]
370.	9. 8. a. f.	dignum quod idem
371.	17. a f.	ridendum se
	7.a.f.	libello, quem
372.	15.	obsequio
	9. a f.	afferam
375.	6. 7.	veluti [illegible]
	12.	de præclaris
	7. a. f.	modestiæ Christianæ
376.	pen.	decebat. Neque
377.	17.	Priscę Loniæ
381	5.	non nudis
384.	13.	dici. Quidni
385.	3.	vel episcopatum, vel
386	17.	is sit, qui
388.	ult.	Apostolos
393.	22.	[illegible]
395.	15.	quem vetustissimum
	26.	X; stum
	11 a. f.	[illegible]
	8. a f.	[illegible]
396.	pen vlt.	pauciores
397	8.	memorans
398.	5.6.	Presbyterum
399.	12. a f.	doctissimus
	5. a.f.	sive episcopis
400.	19	Syriæ dignificavit
	29.	ex ista
	34.	Onesimo
401.	10. a f	non *presbyteris* in
403.	17.	ut verissimum est
	32.	suos sedulo
404.	1.	*subditi esse*
	16.	ad hunc locum
405.	19.	quod hoc, si
	3.a.f.	siquid judico
407.	16.	obruere debuerit?
408.	16.	Fortasse id scriptor
	21.	[illegible]
	10. a. f.	homo non fui
409.	2.	affectatur, [illegible]
410.	2.	alienum
	12.	Christi, & carne
411.	4.	Hæc audita Panorm-
	3.a.f.	captus
414.	1.	ultimus
	8.	dignus, cum nouiss.
415.	13.	inscriptiones
	16.	Cornelii
	7.a.f.	has, quas dix-
	3. a. f.	inscriptiones
416.	in marg.	l. 7. [illegible]
	11. a.f.	Hunc ego
417.	6.	hoc Symeon
	10.	quo illæ
418.	24.	*Ecclesiæ Dei*
	in mar. 8.	Acta Smyrn.
420.	vlt.	neque quicquam
421.	19.	*iisdem verbis pee-*
	6. a. f.	*personæ, quas*
423.	7.	*decore eos*
		versiculos; *similiter*
424.	13. a.f.	addititiis
425.	13.	plurimus
	pen.	aliquam multas
426.	11.	utimur
427.	11. a. f.	abruptum
428.	9.	*cui & .... abierunt*
	22.	meridianæ
429.	marg. 5.	elocutionis
	6.	Proleg.
430.	16.	objectus
431.	4.	doctissimi Hammondi ex-
	7.	multas...ab ipso
	17.	demonstrasti
	19.	articulo
	31.	juxta illud
	34.	vel iterum
	7. a. f.	vel aliæ
432.	9.	multa valde
	13. a. f.	accommodarit
439.	marg. 8.	Rob. Coeus
442.	7.	quod hi om-
445.	12.	etiam unus
	13.	sectæ primipilis fuerit
	6. a. f.	crediderit
	10. a. f.	ne doctiss. quidem
448.	marg.	prologo
449.	2.	judicatam
451.	9.	a plano aliquo
453.	12. a. f.	alia, non
	3. a.f.	ineptum
454.	24.	Cæteras.
455.	10. a. f.	utrmque
	4 a. f.	doctissimus
456.	13.	maximas
	18.	census sent.
	8. a. f.	detracta, quę
457.	6.	Gelasium
	10.	hujus lucis ope
	6. a. f.	dixerim
458.	15.	imprudentes
459.	3.	indicem
	26.	parachronismis

ERRATA.

Pag.	Lin.	Corrige.
463	12.	quin &
	13. a. f.	ſubtexuit
464.	10. a.f.	quadringentos
	8. a. f.	augmento
465.	11.	ſtylo & dicendi
466.	17. a. f.	novitius hic
	pen.	infantilibus
467.	13.	Cypriano
	15.	notavi
	18.	ejuſdem ſæculi
	20.	fæce nata
	25.	myſteriis
	32.	aſſultus
	33	ſpiſſitudo,
	7.a. f.	diſtrictio.
	pen.	diffinibilis
471.	5 6.	*flammeus*
	6. a. f.	*incompacta eſt ſtrues*
472.	ult.	dicit, &
473.	5.	non ineleganti
	7.	attrectante
475.	16	ſæcula ex Orig.
	22.	& quindecim
476.	marg. 17.	*lege* diſciplinæ
478.	3.	vertendis
	ult.	minimo indicio
479.	14.	*in hac*
480.	11.	Atque hæc
	16.	caveamus;
	22.	certò diſcere
	31	collatione
	33.	impoſturæ
481.	3. a f.	oſtenderent
482.	4.	Origenis umbram
	7.	qui ex gentibus
	3. a. f.	Origenes
483.	10.	ea, qua
484.	19.	*Interjicit* ℞.
486.	3. a. f.	quo id Origenes
488.	4. a.f.	in opere contra
489.	5. a. f.	*peccatorum*
490.	18.	*proceditis?* &
393.	16.	ab Origenicis
494.	10 a,f,	operæ pretium
	pen.	vitiavit
495.	18.a.f.	licebit, qua
	7. a f.	cum illa
	4. a. f.	Jd ipſe
496.	4.	*generarent.* Jd
	13.a f.	*invocatione, quæ*
	9.a.f.	*id eſt qui non*

Sſſ 2

FINIS.

